Amatengu

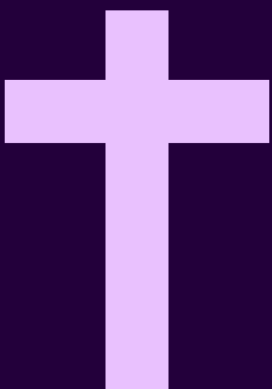

The New Testament in the Matengo language of Tanzania: Amatengu

Amatengu

The New Testament in the Matengo language of Tanzania: Amatengu

copyright © 2020 The Word for the World International

Language: (Matengo)

Contributor: The Word for the World Southern Africa

The New Testament in Matengo Language.
The Word for the World
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 8 Aug 2026 from source files dated 14 May 2025
68e6beac-0abf-549f-91d7-ab33f1fb6cd4

Contents

Matei 1
Maluko 78
Luka 127
Yohana 209
Mahengu 268
Aloma 343
1 Akolintu 378
2 Akolintu 409
Agalatia 429
Aepesu 441
Apilipi 453
Akolosai 462
1 Atesaloniki 470
2 Atesaloniki 477
1 Timoti 482
2Timoti 492
Titu 499
Pilimini 504
Aebulania 507
Yakobu 532
1 Petili 541
2 Petili 551
Yohana 557
2 Yohana 567
3 Yohana 569
Yuda 571
Uyekulii 574

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki
Matei
Ulongulelu

Matei ndi kitabu simu kati jiitabu nsesi yeibii mu Lilaganu linyai lelilandi womi waka Yesu Kilisitu Nkombosi. Kila kitabu simu muitabu nsesi hei biikema “Injili” maana jaki “Lilaganu Linyai.” Baandika aka Matei na Maluko na Luka na Yohana baada jukukua Yesu. Abolewa ngaseamanyiki masoba boo gasakaka gukuandika Lijambu la Amboni ngati hejuandiki Matei, lakini kuwesika kitabu senze kiandikwi yaka 60 toka Yesu pajwasaliwa. Kabee pandu pabaandaki ngase pamanyikana, lakini bandu bingi ahobale kuwesikana baandiki ku Palesitina kabee kuwesikana ahandiki ku musi uku Yelusalemu.

Jojuandiki ndi Matei, jojwabi jojujopa kodi kwa bandu kabula Yesu ngaseanhagwi kuba mbolee waki. Kabee jwabia jumanyikana kuliina lengi lebilikema Lawi. Matei jwabia jumu kati ja banafunzi komi na abeli na jwaandakia lijambu leheli asomi biki Yaudi. Haga uwesa kugabona hotuhotu, ndaba alongali mumisitali jingi kupeta sitini mu Lilaganu la Mwandi. Matei julengiki kwaalangi bandu kupwaga Yesu ndi Kilisitu, na ndi Nkombosi jojuhaguliwi na Sapanga, jobundotila alota baka Sapanga kupwaga jutenda kuhika. Matei juandiki kabee majambu gingi mu lijambu mombo gagalongale Ubambu ukolongu waka Sapanga. Ayaudi baobalia Kilisitu jwiibia Bambu nkolongu jupundema pani ngati heabi aka bambu akolongu bangi bupunndema. Matei julonge kabee sakwaapala kupenga sebabia bakahobalia koni julandi Ubambu ukolongu ukunani kwaka Sapanga ndi wi kiloho.

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Matei ndi kitabu saa sapi kutumbuli mu Lilaganu Linyai ndaba jukombukii majambu gingi kuhuma mu Lilaganu la Mwandi. Sejuhandiki kilombanisa malaganu goka mabeli. Abolewa bingi apwaga ana, Matei kuwesikana julengiki kujiga ntindu wiitabu yaka Musa. Itabu yehei ndi itabu nhwanu yeitumbuli mu Lilaganu la Mwandi. Malandi gaka Yesu, gajwaalandila bandu kukitombi gagabii mu Lijambu la Amboni ngati ejuandiki matei mulipungu la Matei 5-7 galengana na Sapanga paampekia Musa Malagalaki kukitombi. Linga mulipungu Lukukomboka Malagalakilu 19:3-23:33.

Gagabi mukitabu senze ndi ganga

Matei jutumbuli kuandika Lijambu la Amboni lendenu sukulongale kusaliwa kwaka Yesu Kilisitu na hejwatumbulia lihengu laki, mulipungu 1-4.
Mweni katai Matei julandi lihengu laka Yesu na mabolee gaki gingi, mulipungu 5-25.
Matei julongale mahengu gaka Yesu kupete kuwa kwaki nukuyoka kwaki, mulipungu 26-28.

Lukolu lwaka Yesu Kilisitu
Luka 3:23-38

1 Ganga ndi mahina gaka hoku baka Yesu Kilisitu, jojabii
mu kibeleku saka Daudi, jojabii nsoko waka Ibulahimu.
2 Ibulahimu ambelika Isaka na Isaka ambelika Yakobo na
Yakobu ambelika Yuda naaka alongu baki.
3 Yuda ambelika Pelesi na Zela, nyongo wabu jwabii
Tamali, Pelesi ambelika Heziloni na Heziloni ambelika
Alami,
4 Alami ambelika Aminadabu na Aminadabu ambelika
Nashoni na Nashoni ambelika Salumoni,
5 Salumoni ambelika Boazi, nyongoo waka Boazi jojabii
Lahabu na Boazi na Lutu bakabii azazi baka Obedi na Obedi
ambelika Yese.
6 Yese ambelika Bambu Nkolongu Daudi. Daudi ambelika
Solomoni, nyongoo waki Solomoni bunkema Besisheba
jojabii nhwanu waka Ulia.
7 Solomoni ambelika Leoboamu na Leoboamu ambelika
Abiya na Abiya ambelika Asa,
8 Asa ambelika Yeoshafati na Yeoshafati ambelika Yolamu
na Yolamu na Yolamu ambelika Uzia,
9 Uzia ambelika Yosamu na Yosamu ambelika Ahazi na
Ahazi ambelika Hezekia,
10 Hezekia ambelika Manase na Manase ambelika Amoni
na Amoni ambelika Yosia,
11 Yosia ambelika Yekonia na alongu baki, mu masoba
gegala sakabii kipindi sa Ayaudi pabaapelika ku luhami ku
Babeli.
12 Pababiya baapeliki Ayaudi ku luhami luku Babeli, na
Yekonia ambelika Shealutieli na Shetieli ambelika
Zelubabeli,
13 Zelubabeli ambelika Abiudi na Abiudi ambelika
Eliakimu na Eliakimu ambelika Azoli,
14 Azoli ambelika Sadoki na Sadoki ambelika Akimu na
Akimu ambelika Eliudi,
15 Eliudi ambelika Eleazali na Eleazali ambelika Matani na
Matani ambelika Yakobu.
16 Yakobu ambelika Josepu, jojabii nndomi waka Malia,
nyongoo waka Yesu joakema Kilisitu Nkombosi.
17 Ndienu kwabi niibeleku Komi nu nsesi kutumbuli
Ibulahimu mbaka Daudi ni ibeleku komi nu nsesi tumbuka

Daudi mbaka Ayaudi pabaakamula kujenda kuluhami ku Babeli, ni ibeleku komi nu nsesi toka pabaakamula kujenda kuluhami mbaka kusaliwa kwaka Kilisitu Nkombosi.

Kusaliwa kwaka Yesu Kilisitu
Luka 2:1-7

18 Yesu Kilisitu jwasaliwa ana, Malia nyongoo waka Yesu
jwabia jusumbiki Josepu. Lakini pa babiya bakoni
nganukutama pamu ngati nndomi nu nhwanumundu,
Malia jabonikana jubii ni kitumbu kupete uwesu wa Loho
jaka Sapanga.
19 Josepu ndaba jabii mundu waamboni palongi jaka
Sapanga, ngasejapai kumpoalihamu Malia, ndi japala
kundeka kinunukinunu.
20 Pajwabia jwakoni jwakawasaliya lijambu leheli, Ntumi
jukunani waka Bambu ampitila mundotu ampwagila,
"Josepu mwana waka Daudi, wijogopa kunzuku Malia kuba
nhwanu wako, ndaba kitumbu saki jupatiki ku uwesu waka
Loho jaka Sapanga.
21 Jwiibelika mwana mwanalomi nawe wankema liina
laki Yesu, ndaba jombi ndi jojwaakombula bandu baki
kuhuma mu mahakau gabu."
22 Ndienu, haga goti gapitii ili litimia lilobi laka Bambu
lejwapwaga kwi indela jaka mlota waka Sapanga,
23 "Linga, kamwali jwanga kuketanga na mwanalomi
jwiitotula kitumbu, ambelika mwana mwanalomi, najombi
bankema liina la Manueli." Maana jaki, "Sapanga jubii
pamu na twepani."
24 Ndienu, Josepu pa jwajumuka mu lugonu jatenda ngati
ntumi jukunani eampwagila, anzukua Malia nhwanu waki,
nukujenda naku kunyumba jaki.
25 Lakini ngasejagoni naku mbaka Malia pajabelika
mwana mwanalomi. Najombi Josefu ankema liina laki Yesu.

2

Ageni kuhuma upandi golipiti lyoba

1 Yesu jasaliwa ku musi guku Betelehemu, ku nndema uku
Yudea, masoba Helodi pajwabii bambu nkolongu. Bandu
baamanya gagiipitila mweni katai sukulingali ndondu
babahuma upandi golipitii lyoba bahika ku Yelusalemu,
2 baalalukiya bandu, "Jubii kwaa mwana jojibiya bambu
nkolongu jwa Ayaudi, jojusaliwi? Tujibweni ndondu jaki
jipitii upandi golipiti lyoba, tuhikiki kungungamali."
3 Bambu nkolongu Helodi pajajoa ganiaga, jahangajiki
ngamaa mmoju jaki, jombi pamu na bandu boti buku
Yelusalemu.

4 Ndienu Helodi, jaakema pamu agolu akolongu boti na
abola ba malagalaki jalalukiya bombi, “Boo, Kilisitu
Nkombosi jwisaliwa kwako?”
5 Nabombi bajibua, “Jisaliwa ku musi uku Betelehemu, ku
nndema uku Yudea. Ndaba mlota waka Sapanga ejuandiki,
6 ‘Mwabandu buku Betelehemu musi gogubii ku Yudea,
mwanganya mwaasoku kati jaka kilongosi ba bandu buku
Yudea,
ndaba kwinu jiihuma kilongosi,
jojaalongua bandu bangu buku Izilaeli.’ ”
7 Ndipala Helodi jaakema bandu bala baamanya gagipitila
sukulingali ndondu su ujobu, ili bumpwagila muda
gojipitila ndondu.
8 Ndienu jaatuma ku Betelehemu, japwaaga, “Nzendannya
mukataputa sapi pajubii mwana hoju. Anamubweni
mwihika kumbwagi na nane kabee niijenda kungungamali.”
9 Ebajomula kunzoane bambu nkolongu batenda kuboka.
Na ndondu jela jebabiya bijibweni upandi kolipitii lyoba
jaalongulikiya nukujenda kujema pandu pajabii mwana
pala.
10 Ebijibona ndondu jela, batoguli ngamaa.
11 Ndienu, bajingala nnyumba, bummbona mwana jola
pamu na Malia nyongoo waka mwana, bapega magoti
nukungungamali. Ndipala baogula mikoba jabu,
nukumpeke nhupi yabu, zaabu nu ubani na mahuta
gabagakema manemane.
12 Sapanga jaakana mundotu biikelebuki kabee kwaka
Helodi, ndienu bakelubuka mwa manyumba gabu kupete
indela jengi.

Kutili ku Misili

13 Pababoka ageni bala, ntumi juku kunani jwaka Bambu
ampitila Josepu mu ndotu, ampwagila, “Jumuka! Gunzukua
mwana pamu na nyongoo, ntililа ku Misili. Mwakatama
konioku mbaka enampwagila, ndaba Helodi jupala
kunkoma mwana weajo.”
14 Ndienu, Josepu jajumuka, anzukua mwana pamu na
amabu baki ikilu ajelaje, nukujendane ku Misili.
15 Jatama hoku mbaka Helodi ejakuwa. Lijambu heli
lahengika ili lilobi lejwapwaga Bambu kwi indela juku mlota
litimia, “Nunkemaa mwana wangu kuhuma ku Misili.”

Bana asaliwanu atenda kukomeka

16 Helodi pajamanya baamanya gagipitila sukulinga
ndondu bala babia ankongiki, jayomiki ngamaa. Jaamulisa
bana boti akanalomi buku musi uku Betelehemu na baabii
pambipi jabu, baabii na yaka ibeli na pai jaki akomika.

Jwahenga hela kulengana na muda gobabia bumpwagi bandu bala.
17 Ndienu, hegatimia malobi gajapwaga Mlota waka Sapanga jobunkema Yelemia,
18 “Sauti jajoaniki ku Lama,
kilelu su usungu nkolongu nu kulobalake.
Laheli jaalele bana baki,
wala ngakupala kuntulisa,
ndaba boti awii.”

Kuhuma ku Misili
19 Helodi ejakuwa, ntumi juku nani jwaka Bambu ampitila Josepu mu ndotu ku Misili,
20 ampwagila, “Jumuka! Gunzukua mwana pamu na nyongoo waki nkelubuka kabee ku ndema uku Izilaeli, ndaba baapala kunkoma mwana hoju akuwike.”
21 Ndienu, Josepu jajumuka, anzukua mwana pamu na nyongoo waki, nukukelabuka ku ndema uku Izilaeli.
22 Lakini Josepu ejajoa Alukelao mwana waka Helodi, jabii nkolongu juku Yudea jalisa kiteu sa atati baki, jajogopa kujenda hoku. Najombi ndaba babiya ankaniki mundotu jajenda upandi uku Galilaya,
23 ndienu jatama mmusi gobugukema Nazaleti. Ndi egatimia malobi gajapwaga kwi indela jaka alota baka Sapanga, “Bankema mundu kuhuma ku Nazaleti.”

3

Yohana Mmbatisa jaalandi bandu
Maluko 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28
1 Masoba gala Yohana Mmbatisa jajenda, mulukoba luku Yudea, nukutumbuli kaalandi bandu.
2 Japwaaga, “Nkotuka kuhenga mahakau gino, ndaba Ubambu ukolongu ukunani kwaka Sapanga guhegali.”
3 Yohana ndi joandongalia mlota waka Sapanga Isaya pajapwaaga,
“Mundu jujamali kulukoba,
‘Munhandaliya Bambu indela jaki,
nnyosa indela jaki.’ ”
4 Yohana jaweti ingobu yeasoniki kwa mangoma gi kinyama sebikikema ngamia nu nkanda wa ngosi mukibunu saki. Posu jaki jabia mapai na busi gumwikioli.
5 Bandu bunzendila, kuhuma ku Yelusalemu na kuhuma misi yoti yuku Yudea kuhuma ndema yoti yeibii pambipi ja losi luku Yoludani.
6 Bajetakiya mahakau gabu nukugaleka, najombi jaabatisa mu losi luku Yoludani.

7 Lakini pajaabona Afalisayu bingi naka Asadukayu
bunhiki ili jaabatisa, jaapwagila, “Mwanganya mwi
kibeleku si lijoka! Nya joantonyiki kujepa kutemuliwa na
Sapanga kokwihikaje?
8 Nhenga mahengu gagalangi nndekaki mahakau gino.
9 Mwiwasali nhwesa kujepa kutemuliwa na Sapanga
sukulipwagi, ‘Atati bitu Ibulahimu.’ Numpwagi sakaka,
Sapanga juwesa kung'anambu malibu haga gabia bana baka
Ibulaimu.
10 Ndienu lipengu abei punhina ji mikongu, na henu
nkongu gokapi wanga kupapa matunda gasapi biitenda
kuguseku nukuguleke pamwotu.
11 Nepani numbatisa kwa masi kulangi nndekaki
mahakau gino. Lakini jojuhika munyuma jane jubii nu
uwesu kupeta nepani, nane ngasembalika hata kujuku
makobasi gaki. Jombi jambatisa kwa Loho jaka Sapanga na
kwa mwotu.
12 Jombi jubi ni kipalu saki mumaboku gaki, ili jupeta ilebi
yaki, ni inganu yaki jaibeka mukikoku, lakini mwegeu
jagujosa kwa mwotu wanga kususuka.”

Yesu atenda kumbatisa
Maluko 1:9-11; Luka 3:21-23
13 Ndienu, Yesu jahuma ku Galilaya, jahika ku losi luku
Yoludani, kubatiswa na Yohana.
14 Lakini Yohana jalenga kumpenga, sukupwaga, “Nepani
ndi nembala kubatiswa nawe, kubi boo, wehapa guhika
kwango?”
15 Lakini Yesu anzibua, “Kuleka pe kubia ahelahe kwa
sajeno, ndaba ndi ekupalika tutimisa goti gajupala
Sapanga.” Ndienu Yohana jatenda kujetake kumbatisa Yesu.
16 Yesu pajajomula pee kubatiswa, jwapita mmasi.
Apalapa kunani ku mahundi kwaka Sapanga kwatenda
kuhogoka, ambona Loho jaka Sapanga jakahuluka ngati
ngunda nu kumete panani jaki.
17 Sauti kuhuma kunani kwaka Sapanga jajoanika
jakapwaga, “Jonzo ndi Mwanangu jonumpai,
jojunenganile.”

4

Yesu jutenda kulengwa
Maluko 1:12-13; Luka 4:1-13
1 Ndipala Loho jaka Sapanga jundongua Yesu mbaka
kulukoba ili julengwa ni Lijobi.
2 Japungiki kula posu masoba komi nsesi muhi ni ikilu,
pajajomula jumbina inzala.

3 Ndienu Lijobi, lunhikila nukunkolo, “Ana wehapa wa
Mwana waka Sapanga, ugapwagila malibu aga gabiya
mabumunda.”
4 Yesu jajibua, “Aandiki mu Maandiku gaka Sapanga,
‘Mundu ngasejuwesa kutama kupete mabumunda pena, ila
kwa kila lilobi lejupwaga Sapanga.’ ”
5 Ndipala Lijobi lunzukua Yesu mbaka ku Yelusalemu,
kumusi wa asapi, ambeka panani jikipagaa sa Nyumba jaka
Sapanga.
6 Ndienu ampwagila, “Ana wehapa wa Mwana waka
Sapanga, lilekala pai, ndaba aandiki mu Maandiku gaka
Sapanga,
‘Sapanga jaatuma atumi baki bu kunani bagukenga,
nu kugujanga mumaboku gabu,
ili walikobando kwaku mu lilibu.’ ”
7 Yesu ampwagila, “Aandiki kabee mu Maandiku gaka
Sapanga, ‘Wandenga Bambu, Sapanga wako.’ ”
8 Ndipala, Lijobi anzukua kabee mbaka panani ji kitombi
kilasu, andangia ubambu ukolongu wa ndema yoka na nu
ukolongu waki woti.
9 Ndienu lumpwagila, “Yenze yoti misinugupekia ana
gunyinamii nu kungungamali.”
10 Yesu ampwagila, “Boka neapa Lijobi wee! Aandiki mu
Maandiku gaka Sapanga, ‘Gungungamaliya Bambu Sapanga
waku, nukuntumakii jombi kajika jaki.’ ”
11 Ndienu Lijobi lundeka Yesu, na atumi bu kunani kwaka
Sapanga bahika kuntumakii.

Yesu jutumbuli kaalandi bandu
Maluko 1:14-15; Luka 4:14-15

12 Yesu pajajoa Yohana ampeliki mu kipungu, jajenda ku
Galilaya.
13 Jaboka ku Nazaleti, jajenda ku Kapelinaumu, musi
gogubii pambipi nu nhanga uku Genesaleti, gogupakini nu
nndema uku Zebuluni nuku Nafutali, jatama kokuje.
14 Ndi latimia lilobi lejapwaaga Mlota waka Sapanga Isaya,
15 “Nndema guku Zebuluni nu nndema guku Nafutali,
indela jukuyetuki ku nhanga mulutengu ja losi luku
Yoludani.
Galilaya, nndema wa bandu banga Ayaudi!
16 Bandu baatama pa lwii agubweni unang'anu nkolongu.
Nabombi baatama mundema ja lwii ni kihilu sa kuwa,
unang'anu gutei
kwaanang'ani!”

17 Tumbuka masoba gala Yesu jatumbuliya kulandi
jakapwaga, “Nkotuka kuhenga mahakau, ndaba Ubambu
ukolongu ukunani kwaka Sapanga guhegali!”

Yesu jaakema aloi nsesi bumpwata
Maluko 1:16-20; Luka 5:1-11
18 Yesu pajabia jujenda mulutengu ju nhanga uku
Galilaya, jaabona aka kilongu abeli aloi, Simoni jobunkema
Petili nu nndongumundu Andilea. Babia bakalopula homba
kwi ilepa mu nhanga ndaba babia aloi.
19 Yesu jaapwagila, “Mbwata nepani, na nepani nantenda
mwanganya mbia mwa bandu babaleta bandu kwaka
Sapanga.”
20 Apalapa biileka ilepa yabu, nukunzengale.
21 Ejwabia jujenda palongi kidogu, jaabona aka kilongu
abeli, Yakobu na Yohana bana baka Zebedayu. Haba babia
nkati junhwatu pamu na ahengo babu Zebedayu,
bakalenganakiya ilepa yabu. Ndi Yesu jatenda kwaakema,
22 nabombi apalapa buguleka nhwatu pamu na ahengo
babu, nukunzengale.

Yesu jaalamisa agonzu
Luka 6:17-19
23 Yesu jayongolatiya Galilaya joa, jatumbuliya kuboola
mu nyumba yukuketangane Ayaudi, jaalandila bandu
Lijambu la Amboni lu Ubambu ukolongu waka Sapanga.
Jaalamisa bandu magonzu goa.
24 Majambu gaki gaeni pandu poti ku Silia. Ndienu bandu
bumpelakiya agonzu boti, na bandu balwala ugonzu wokapi
na baang'alika, baabii ni ilombu, bana kihinduhindu na
bandu baalei, najombi jaalamisa boti.
25 Nsambi nkolongu wa bandu gwatenda kumpwata
kuhuma ku Galilaya, nndema yuku Dekapoli maana jaki
Misi Komi, Yelusalemu na Yudea na kwii ja losi luku
Yoludani.

5

Yesu jaalandi bandu ku kitombi
1 Yesu pajugubona nsambi wa bandu, jakwela ku kitombi,
nukutama pai. Banafunzi baki batenda kunzende,
2 najombi jatumbuliya kwaabola, koni jupwaga.

Kutogule kwa sakaka
Luka 6:20-23
3 Apengaliwi bandu babunhobale Sapanga,
ndaba Ubambu ukolongu ukunani kwaka Sapanga ndi
gwabu.
4 Apengiwi babii nu

usungu mmoju ndaba jukutenda mahakau,
ndaba Sapanga jaakelubukiya kutogule kwabu.
5 Apengiwi babunzogopa Sapanga,
ndaba biilisa ndema.
6 Apengiwi baabii ni inzala na nywita jukuhenga gajagapala Sapanga,
ndaba biitenda kutupi.
7 Apengiwi baabii ni ikia,
ndaba Sapanga jaabonila ikia.
8 Apengiwi bana mwoju wa sapi,
ndaba bammbona Sapanga.
9 Apengiwi baaleta lukwali,
ndaba baakema bana baka Sapanga.
10 Apengiwi baang'alika ndaba jukuhenga gajupala Sapanga,
ndaba Ubambu ukolongu ukunani kwaka Sapanga ndi gwabo.
11 Mpengaliwi mwanganya bandu na buntondoo,
nunkung'alisa nu kunkopake kwi isoli, ndaba mwanganya mbwata,
12 Ntoguliya nukululuta ndaba nhupi inu ngolongu ibi ku maundi. Ndaba hela ndi ebaang'alisa alota baka Sapanga bababii kabula jukusaliwa mwanganya.

Mwinyu nu unang'anu
Maluko 9:50; Luka 14:34-35
13 "Mwanganya ndi mwinyu gu pundema. Lakini mwinyu naguhoiki kunoga kwaki, boo, mwiibeka kii mbaka jinoga kabee? Ngasejibii ni lihengu kabee, ila aleke kunza nukukanyatwa na bandu.
14 "Mwanganya ndi unang'anu wu nndema! Musi goasengiki panani ji kitombi ngaguwesi kuhihiika.
15 Wala bandu ngaseapambaki taa nu kujiyekale ni kitonga, ila abeka panani ji kipanda ili gwamulakya boti baabii mu nyumba.
16 Ahelahe, mwanganya unang'anu winu gunang'ana palongi ja bandu, ili bagabona mahengu ginu gaamboni ganhenga, ili baalumbaliya atati binu bu kunani kwaka Sapanga.

Yesu jubola Malagalaki
17 "Mwiholale hikiki kuputa malagalaki gaka Musa na mabolee gaka alota baka Sapanga. Ngasenhikiki kuputa ila kugatenda gabiya ga sakaka.
18 Numpwagi sakaka, mbaka kunani kwaka Sapanga nu nndema ekwipeta, nga hata nukuta jimu au lilobi lisokopi mu Malagalaki leliiboka, mbaka goti pagiitimia.

19 Ndienu jokapi jojiikana lilagisu lisokopi kuhuma ku
Malagalaki gaanga, nakaabola bangi ahenga hela, mundu
hoju jwiibia msoku ngani mu Ubambu ukolongu ukunani
kwaka Sapanga. Lakini jojukamulaki Malagalaki na
kwaabola bangi ahenga hela, hoju jwibiya nkolongu mu
Ubambu ukolongu ukunani kumaunde.
20 Numpwagi sakaka, ana ngasenhenga gajupala Sapanga
kwaapeta abola ba Malagalaki na aka Afalisayu, kyee
ngamwijingii mu Ubambu ukolongu ukunani kwaka
Sapanga."

Mabolee gagakana kuba ni inyela

21 "Nnzoini bandu ba mwandi baapwagila, 'Wikoma na
mundu jokapi jojikoma jupalika kutemuliwa.'
22 Lakini nepani numpwagi sakaka, jokapi joanhyome
ndongu waki, buntenda kuntemu. Mundu joantondo
nndongu waki bampelika pasengu. Mundu joankema
nndongu waki, 'Nng'ang'a' jubii pambipi kujingi mmwotu
wanga kususuka masoba goa."
23 "Ndienu, egupeleka matambiku gaku palongi ja mesa
jukupiiki litambiku na papuje gukomboka gukomini nu
nndongu waku,
24 wagaleka hoti matambiku gaku palongi ja mesa
jukupiiki litambiku, jenda hoti wakajomulania nu nndongu
waku, ndi wikelubuka kupia litambiku laku.
25 "Mundu na jugutaki, jongana na jojugutaki nyata
mwindela kabula jukujenda pasengu, anangahela
jojugutaki jagukabisa kwaka jojutemu, najombi ntemu
jagukabisa kwaka nndonda, nanagu wikongika kukipungu.
26 Nugupwagi sakaka, ngawipiti mukipungu mola mbaka
gwilepa lingengalema la mwisu."

Mabolee gagakana ugoni

27 "Nnzoini bandu bumpwagila, 'Mwitenda ugoni!'
28 Lakini nepani numpwagi, joandingali mmbomba
nukuntokule, jutei naku ugoni mmoju jaki.
29 Ana ngati liu laku la malele lugukolo kuhenga mahakau,
tupula ukalekala kutali. Nambanga kuhoa kipandi simu sa
nhyega jaku, kuliku nhyega jaku joti kuleke mmwotu wa
masoba goa.
30 Anangati kuboku kwaku kwa malele gukukolo kuhenga
mahakau, sekula wakalekala kutali. Nambanga kuhoa
kipandi simu sa nhyega jaku, kuliku nhyega jaku joti
kuguleke mmwotu wa masoba goa."

Mabole gukukana kutalikana
Matei 19:9; Maluko 10:11-12; Luka 16:18

31 “Apwagiki kabee, ‘Joandeka nhanu waki, kupalika
ampekiya likalatasi lu kutalikana.’
32 Lakini nepani numpwagi, mundu jokapi joantalika
nhwanu waki, ila pee ndaba jutei ugoni, ankolo jutenda
ugoni, na mundu jokapi anajujukwi mmbomba joantaliki,
najombi kabee jutenda ugoni.”

Mabole gagakana kulapa
33 “Kabee nzoini bandu ba mwandi ebaapwagila,
‘Wikotoka kutenda sewalagila kutenda, ila gutimisa kulagi
kwaku kwa Bambu.’
34 Lakini nepani numpwagi, mwilapa, wala su kunani
kwaka Sapanga, ndaba senyesi ndi kiteu su ubambu saka
Sapanga,
35 wala kulilapi kwa nndema, ndaba paniapa ndi pandu
pukubeke magolu gaki, wala ku Yelusalemu, ndaba goniogu
ndi musi waka Bambu nkolongu.
36 Wala wilapa su umutu waku, ndaba ngaseguwesa
kuling'anambu lijunzu limu kuba lihuu au lijilu.
37 Anagupwagiki, ‘Hena,’ kubia, ‘Hena,’ na gupwagiki,
‘Ngahela,’ kubia, ‘Ngahela.’ Sokapi sekijonzuke haga kihuma
kuku Mbaja jola.”

Mabolee gagakana kulepesa ubaja
Luka 6:29-30
38 “Nzoini ebapwaaga, ‘Lihu kwa lihu na linu kwa linu.’
39 Lakini nepani numpwagi, gwandepa sindu silia mundu
mbaja. Mundu ana jugulapwi likopi lituku luku malele,
kabee gundeka jugulapula lituku luku mangega,
40 Mundu ana jukutaki ili kugujukuki likoti laku, gundeka
jujukua na kaputi jaku.
41 Mundu anajupala untotuliya nsigu waki kilumita jimu,
witotula kilumita ibeli.
42 Gumpekiya jojuguloba, na jojuguloba wannzima.”

Kwaapala babugusuki
Luka 6:27-28, 32-36
43 “Nnzoini ebapwaaga, ‘Gumpala nnzako na gunsukila
jojugusuki.’
44 Lakini nepani numpwagi, mwaapala banga kumpala na
kwaalobe kwaka Sapanga babunng'alisa mwanganya,
45 ili mbia mwabana ba Atati binu baabii kunani ku
mahundi. Ndaba lyoba laki laanang'ani bandu abaya na
baamboni, na kwaakuni iyula bandu baabi abaya na
baamboni palongi jaka Sapanga.
46 Ana mwaapai babumpai pee, boo, mwiipata nhupi
bole? Ndaba baajopa kodi nabombi ahenga ahelahela!

47 Ana mwaalamuki alongu bii pena, boo ntenda sindu
boo sakwaapea bandu bange? Hata bandu banga
kummanya Sapanga, ahenga ahelahela.
48 Henu, mbia momkamiliki, ngati Atati binu bu kunani
kwaka Sapanga ebii akamiliki."

6

Kwaajangati ahagu

1 "Nnzepa kuhenga mahengu gaamboni palongi ja bandu
ili mbonikana. Ndaba anantei hela ngamwiipati nhupi
jokapi kuhuma kwa Atati binu bu kunani kwaka Sapanga.
2 "Henu, hemunzangati mundu nhagu sindu sokapi,
walilangii kwa bandu. Wiihenga ngati bandu babilikopake
baamboni, heahenga mu manyumba gukuketangane
Ayaudi na mwiindela ili bandu baalumbaliya. Numpwagi
sakaka, baniaba apatiki nhupi yabu yoti.
3 Lakini wehapa egunzangati nhagu, henga kinunu hata
nkosi waku jwimanya seguhenga.
4 Waajangatya ahagu kinunukinunu, na Atati baku
babagabona gaguhenga mukinunu, bagupekiya nhupi.

Mabole gukundoba Sapanga
Luka 11:2-4

5 "Pamundoba Sapanga, mwihenga ngati babilikopake
baamboni. Ndaba bombi apala kujema kundoba Sapanga
mu manyumba gukuketangane Ayaudi na mumagobukanu
giindeela ili bandu baabona. Numpwagi sakaka, haba
apatiki nhupi yabu yoti.
6 Lakini wehapa pagundoba Sapanga, jingala nsumba
saku, jigala ndyangu waku, ndi waaloba Atati baku banga
kubonikana. Ndienu Atati baku babagabona gauhenga
sujobu bagupekiya nhupi.
7 "Pamundoba Sapanga, mwiposukana malobi gingi ganga
na mana ngati ehenga bandu banga kummanya Sapanga.
Ndaba bombi awasali baajogwaniya ndaba ja malobi gabu
kuba gingi.
8 Mwikuba ngati bombi, ndaba Atati binu amamyiki
gampala kabula ngasemwalobiki.
9 Lakini mwanganya nndoba ana,
'Atati bitu mombii kunani kwaka Sapanga kwaka Sapanga,
liina linu lilumbalika ngani.
10 Ubambu ukolongu waku guhika,
gagupala gahengika pundema ngati kunani kwaka Sapanga
kwaka Sapanga.
11 Gutupekiya lelenu posu jitu ja kila lisoba,
12 Gutulekakiya mahakau gitu,

ngati twepani etwalekake babutukosi.
13 Watujingisa mu milengu,
lakini utuhokua kuhuma kuku Mbaja jola.’
14 “Namwalekaki bangi babunhengi giliya, Atati bii bu
kunani kabee bandekakya na mwanganya giliya
gamwahengi bangi.
15 Lakini nanga kwaalekake bandu bangi, Atati binu bu
kunani ngabandekake mahakau gino.

Mabolee guku punga kula posu
16 “Pampunga kula posu, mwiikuba nhyomiki ngati bandu
baakopake baamboni heatenda. Bombi atulana pamihu
jabu ili abonikana kwa bandu atei kupunga kula posu.
Numpwagi sakaka, haba apatiki hupi yabu.
17 Lakini pagupunga kula posu, gusamba pamihu jaku,
gupakia mahuta kumutu jaku,
18 ili wiimanyikana kwa bandu gutei kupunga kula, ila
amanya Atati baku banga kubonikana pee. Nabombi Atati
baku babagabona gagilihihiki, jampekia nhupi.

Kubeka kikoku kunani kwaka Sapanga kwaka Sapanga
Luka 12:33, 34
19 “Mwalibeke kikoku pundema, momuje nkeki na kutu
itenda kuhalabana na bii atenda kubombo nuku kujiba.
20 Lakini mlibekila mali kunani kwaka Sapanga, kokuje
ibongo na kutu ngaseiwesia, kuhalabana hata bii ngaawesi
kutunu nu kujingi kujiba.
21 Ndaba pagabi mali gaku ndi pagubii moju waku.”

Lihu ndi unang'anu wa nhyega
Luka 11:34-36
22 Lihu ndi unang'anu wa nhyega. Ana lihu laku libi sapi,
nhyega jaku joti jibii pu unang'anu.
23 Lakini ana lihu laku libohu, nhyega jaku joti jiibya mu
lwii. Lakini, ana unang'anu gogubii nkati jaku gubii na lwii,
ndienu lwibiya lwii tikitiki!

Mundu jwana mali
Luka 16:13; 12:22-31
24 Nga mundu jojuwesa kwaatumaki akakolongu abeli,
ndaba ansukila jumu nukumpala jongi, au jijongana na
jumu kundongama jongi. Ngakuwesa kuntumaki Sapanga
napapa nukutumaki mali.
25 “Henu numpwagi, mwihangajaki posu wala sa kunywa
ili nhwesa kutama, wala ingobu yempalika kuwata mu
nhyega inu. Boo, womi lee ngasindu kikolongu kupeta poso?
Na nhyega boo, nga lee sindu kikolongu kupeta ingobo?

26 Mwilingaliya ijuni yu nnani, yombi ngaseipanda wala
kuhusa wala kubeka sokapi mwikikoku, lakini Atati binu bu
kunani biilea. Boo, mwanganya lee ngase mpalika
kujangatiwa ngani kupeta ijune?
27 Nyaa kati jinu kukulihangajisa kwaki juwesa kujonzuke
ulasu wa womi wake hata kwilisaa limo?
28 "Ndaba jakii nhangajaki ingobo? Nndingaliya maua
gimwikiholi egakola. Ngasegahenga lihengu wala
kulilenganake ingobu.
29 Lakini numpwagi, hata Bambu Solomoni na hindu yaki
hingi yoti, ngasebawahiki kunhwatika ngati maua haga.
30 Henu ana Sapanga jagawatika maua libi lelenu ni
kilabu bagaleke pamwotu, boo Sapanga ngajanhwatiki
mwanganya nakanope? Mwanganya mombii nukuhobale
kusokopi!
31 "Henu, mwiihangajaki kupwaaga, 'Twiikula kii au
twiikunywa kike? Au twiiwata kiki!'
32 Ndaba haga goti bagahangajaki bandu banga kumanya
Sapanga. Atati binu bu kunani kwaka Sapanga amanyiki
mpala hindu heyi yote.
33 Lakini ntaputa oti Ukolongu waka Sapanga, nu nnhenga
goti gajupala Sapanga, na gangi haga goti jiitenda
kunzonzuke.
34 Henu mwihangajaki gi kilabu, ndaba gi kilabu
galihangajakiya geni. Matatisu gilisoba limu gatosane
kulisoba heli."

7

Kwaatemu bandu bangi
Luka 6:37-38, 41-42

1 "Mwaatemu bandu bangi, ili nanamu mwiitemuliwa na
Sapanga,
2 Ndaba emwatemu bandu bangi, ndi nanamu
ebantemula. Kipemu aselase sentumii kwa kwaatemu
bandu bangi ndi Sapanga sejwitumia kuntemu mwanganya.
3 Ndaba jakii ukibona kijola sekibii mmihu jaka nndongu
waku, na papa ngakulubona lumbagau lolubii nndiu jako?
4 Guwesa boo kumpwagi nndongu waku, 'Nndongu
wango, lekaoti nuguboi kijola sekibii nndiu jaku,' koni
wamweti gubii nulumbagau nndiu jako?
5 Weapa ulikopake waamboni! Guboa oti lumbagau
lolubii nndiu jaku ndi wiwesa kukibona sapi kijola sekibi
kukunndongu waku."
6 Mwaipeke himbwa hindu ya sapi ndaba yaa
nng'anambuka nukuntukali nukunduma. Mwagalekale

magolobi mayuda gii ndaba biitenda kukanyatakanyata kwa magolu gabu.

Nndoba, ntaputa nhotima
Luka 11:9-13

7 "Nndoba nanamu biitenda kumpeke, ntaputa nanamu mwitenda kupata, nhotima nanamu biitenda kunhogule.
8 Ndaba, mundu jokapi jojuloba atenda kumpeke na jojutaputa jutenda kupata na jojuhotima atenda kunhogule nndyangu.
9 Atati boo, kati jinu mwana waki ana andobiki libumunda ampekia lilibo?
10 Au anajulobiiki homba, ampekia lijoka?
11 Ana mwanganya mwabaya mmanya kwaapeke bana bii nhupi ya sapi, boo Atati bii bu kunani ngalee biijonzuke kaapeke hindu ya sapi babunndoba?
12 "Goti gampala bandu banhengila mwanganya, mwaatendila bombii ahelahela, ndaba Malagalaki gaka Musa na mabole ga Alota gapwaaga ahelahe.

Nndyangu mpepandau
Luka 13:24

13 "Nnzingala kupete nndiyangu mpepandau. Ndaba indela jejilongoo ku kuwa ndi ngolongu na bandu baapeta indela heji bingipi.
14 Lakini indela jejilongoo kuwomi nzoku nu ndyangu ukujingali mpepandau na bandu babijibona indela heji asokope."

Nkongu na matunda gaki
Luka 6:43-44

15 "Nnzepana na alota biisoli. Babunhiki kunza abonikana makondoo, lakini nkati abonikana imei ikali.
16 Mwaamanya kwa mahengu gabo. Boo bandu lee atongo matunda mizabibu mu mikongu ja miha, au atongo lee tini mumbigile?
17 Nala nkongu wa sapi gutenda kupapa matunda gasapi nu nkongu gwilyaa gupapa matunda giliya.
18 Nkongu wa sapi ngase gupapa matunda giliya nu nkongu gwiliya ngase gupapa matunda gaa sape.
19 Kila nkongu gwanga kupapa matunda gaa sapi aguseku nukuguleke pamwotu.
20 Henu mwaamanya alota biisoli kwa mahengu gabu."

Ngasenummanyi mwanganya
Luka 13:25-27

21 “Nga kila jojungema, ‘Bambu, Bambu’ jwijingala mu
Ukolongu ukunani kwaka Sapanga, ila jojuhenga gaapala
Atati bangu babii kunani kwaka Sapanga.
22 Mlisoba le lela bandu bingi biimbwagila, ‘Bambu,
Bambu! Kwiliina laku twaalandila bandu lilobi laka
Sapanga nu kwiliina laku twaapia bandu ilombu nu
kwiliina laku tuhengika nginyuli hingi.’
23 Ndienu naapwagila, ‘Kye ngasenummanyiki
mwanganya. Mmbokaniya palongi jangu moutenda
mahakau!’

Baasenga abeli
Luka 6:47-49
24 “Henu, kila mundu jojujoana malobi gangu nu
kugahenga, julengana na mundu jwana malangu,
jojusengiki nyumba jaki panani ji lilibu likolongu.
25 Iyula jatenda kukuna, losi yatenda kutwele kikoka,
kimbonga satenda kupoga nukujikanga nyumba heji. Lakini
nyumba heji ngasejahabwiki ndaba nsingi waki basengiki
nkati jililibu.”
26 “Lakini mundu jokapi jojujoana malobi gangu na ngase
juhenge lihengu, julengana na mundu nng'anga, jojusengiki
nyumba jaki panani ju nsangi.
27 Iyula jatenda kukuna, losi yatenda kutwele kikoka,
nhwai watenda kupoga nukujikanga nyumba jela, najombi
jabombuka nukuhabuka joka.”

Ukolongu waka Yesu
28 Yesu ejajomula kupwaaga malobi haga, nsambi wa
bandu gogunnzoannya gwasangii ngamaa mabole gaki.
29 Ndaba jabola ngati mundu junu uwesu nkolongu, nga
ngati aka abola babu ba malagalaki.

8

Yesu andamisa mundu
Maluko 1:40-45; Luka 5:12-16
1 Yesu ejahuluka ku kitombi, nsambi nkolongu wa bandu
watenda kumpwata.
2 Mundu jumu jojuleliki anzendila, anzinamia
nukupwaga, “Bambu, ana gupai guwesa kunyambisa.”
3 Yesu jwanyosha kuboku kwaki angusa mundu jojuleliki
jola nukumpwagi, “Mbala gunyambisika.” Apalapa mundu
jola jatenda kulama.
4 Ndipala Yesu ampwagila mundu jola, “Jowania,
wampwagi mundu jokapi, ila gujenda ukulilangia kwaka
nngolu nkolongu na ukapia litambiku lejalagalakiya Musa,
kwaalangi bandu gulamiki.”

Kuhobale kwaka nkolongu jumu juku Loma
Luka 7:1-10

5 Yesu pajabia jujingii ku Kapelinaumu, nkolongu jumu
jwa alonda juku Loma anzendila, nukunndoba anzangatia,
6 ampwagila, “Bambu, mtumi wangu jugoni kunyumba,
nngonzu jukulela nhyega kabee julwala ngamaa.”
7 Yesu ampwagila, “Niijenda kundamisa.”
8 Lakini nkolongu jola ampwagila, “Bambu, nepani ngase
kupalika wehapa gujingila mu nyumba jango. Lakini pwaga
lilobi pee, nu ntumi wangu jwiitenda kulama.”
9 “Ndaba, hata ngama nepani anongo akolongu bangi
kabee mi na alonda banaalongo. Nunndagalaki ajojo, ‘Jenda’
najombi jutenda kujenda, nunndagalaki jongi, ‘Hikaa’
najombi jutenda kuhika. Kabee ana nunndagalaki ntumwa
wangu, ‘Henga ase’ najombi jutenda kuhenga.”
10 Yesu ejajoana malobi gala, jatenda kusanga, jaapwagila
bandu babumpwatiki, “Numpwaagi sakaka, ngase nhwaiki
kumbona mundu jokapi pa Izilaeli pani jojuhobale ngati ajo.
11 Numpwaagi sakaka, bandu bingi bihika kuhuma ku
kolipita lioba nu kolihobe lioba, nabombi biitama pa tipati
gakula posu pamu na Ibulahimu na Isaka na Yakobu mu
Ukolongu ukunani kwaka Sapanga.
12 Lakini bandu baapalika kuba mu ubambu ukolongu
waka Sapanga, mitibaalekala kunza, kolubii lwii, kokuje
biibiya alela nukupola minu.”
13 Ndipala Yesu ampwagila nkolongu jola, “Jenda
kunyumba na gaguhobali haga giitenda kuhengeka.” Nu
ntumi jola jatenda kulama muda agolagola.

Yesu jalamisa bandu bingi
Maluko 1:29-34; Luka 4:38-41

14 Yesu ejajingala mu nyumba jaka Petili, jaakolila
akowanu baka Petili agoni pikitanda abii na homa.
15 Ndienu, Yesu angusa nyongoo jola kuboku, na homa jela
jatenda kukotoka, jatumbuliya kuntumaki Yesu.
16 Ekwabiya pakamii, bandu bundetila Yesu bandu bingi
bababii niilombu, Yesu jaaboa ilombu sukupwaga pee lilobi,
ndi jaalamisa bandu boka bababi agonzu boti.
17 Jahenga hela ili gatimia gajaapwaga mlota jwaka
Sapanga Isaya, “Jombi mweni jujukwi mang'aliku gitu kabee
jutotwi magonzu gitu.”

Eapalika kuba banafunzi baka Yesu
Luka 9:57-62

18 Yesu ejugubona nsambi wa bandu gunhyongaliti,
jaapwagila banafunzi baki ajenda kwii ju nhanga.

19 Mmbola jumu jwa Malagalaki anzendila Yesu,
ampwagila, “Mmbola, nepani nagupwata kwokapi kola
kowijenda.”
20 Yesu jajibua, “Mabwea gabii na mapoli gabu, ni ijuni
yukunani ibii ni miui jabu, lakini mwana waka Mundu nga
na pandu puku pomulalela.”
21 Mbolee waki jumu ampwagila, “Bambu, nyetakaliya
nyenda kunyumba nakaataga atati bangu.”
22 Lakini Yesu ampwagila, “Mbwata! Waaleka baawii
baataga baawii ajabu.”

Yesu jagalakali majeba
Maluko 4:35-41; Luka 8:22-25

23 Yesu pajajingala munhwatu banafunzi baki batenda
kumpwata.
24 Apalapa, gapitila majeba makolongu munhanga na
masi gatumbuliya kuguyekale nhwatu. Lakini Yesu jabiya
jugosi lugonu.
25 Banafunzi baki bunzendila, bunzumua nukupwaaga,
“Bambu, utuokuaje tutenda kuwa!”
26 Lakini Yesu jwaapwagila, “Mwabandu bini lihobale
lisokopi mwanganya, ndaba jaki ntenda kujogopa?” Ndienu,
jajumuka jagalakaliya majeba makolongu gala nu nhanga
gola gwatuli nuu.
27 Banafunzi baki basangi nukupwaga, “Jonioju we
mundu bole? Hata unhwai na majeba gatenda kunzoanela!”

Yesu jaalamisa bandu abeli bini ilombu
Maluko 5:1-20; Luka 8:26-39

28 Yesu ejahika kwii ju nhanga, munndema wa Agadala,
jwaketangana na bandu abeli baabii ni ilombu bakahumila
kutenge. Bandu haba babiya ajogoo ngamaa, nga mundu
jojalenga kupeta indela jela.
29 Apalapa batenda kujamalii, “Gupala kike kwito, wehapa
wa Mwana waka Sapanga? Guhikiki pamba kutung'alisa
kabula ji lisoba litu kuhika?”
30 Pambipi na pandu pehapa kwabii na magolobi gingi
gakakula.
31 Ilombu yela yundoba Yesu, “Anautubenga, nambanga
utujetakiya tugajingala magolobi galaga.”
32 Jaapwagila, “Hena mmbokaniya.” Ndienu yaapiita
bandu bala, nu kujingii mwamagolobi, na magolobi ge
gatililа pilikemba luku nhanga nukujingi mu nhanga, na
goti gakuwa mmasi.

33 Alimu ba magolobi bala batililа ku musi. Hoku
baalandila bandu kila sindu sesapitila na gagaapitila bandu
babab ii ni ilombu.
34 Bandu boti ba musi we gola bunzendila Yesu,
pabumbona bundoba juboka mu nndema wabu.

9

Yesu andamisa mundu jojulei
Maluko 2:1-12; Luka 5:17-26

1 Yesu jwajingala mu nhwatu, jalombuka nhanga,
nukuhika mmusi waki.
2 Bandu bangi bundetila mundu jojulei, babia angoniki pu
mpandu. Yesu ejukubona kuhobale kwabu, ampwagila
mundu jojulei jola, “Mwanango, hobaliyaje, mahakau gaku
galekakiwi.”
3 Abola bangi ba Malagalaki bapwaga mu mioju jabu,
“Mundu hajo antondo Sapanga!”
4 Yesu jagamanyiki mawasu gabu, jalalukiya, “Ndaba jakii
nhwasali ubaja mu mioju jino?
5 Laa lelipepwiki ngani, kupwaga, ‘Gulekakiwi mahakau
gaku,’ au kupwaaga, ‘Jema gujendaje?’
6 Lakini, nepani mbala mmanya Mwana waka Mundu
jubii nu uwesu wakalekake bandu mahakau.” Ndienu
ampwagila mundu jojulei jola, “Jukua mpandu waku
gujenda.”
7 Mundu jola jajema nukujenda kunyumba jaki.
8 Bandu pababona gala, batenda kujogopa, bundumbaliya
Sapanga jojaapeki bandu uwesu wehogu.

Yesu ankema Matei
Maluko 2:13-17; Luka 5:27-32

9 Yesu pajaboka pala, ambona mundu jumu jobunkema
Matei jutemi mu nyumba jukulepe kodi. Ampwagila,
“Mbwata.”
Matei jajema nukumpwata.
10 Yesu pajabia jutemi kula posu ja pakamii mu nyumba
jaka Matei, baajopa kodi bingi na baabii na mahakau bahika
kula pamu najombi na banafunzi baki.
11 Afalisayu ebagabona haga, baalalukiya banafunzi baki,
“Mbona mmbola winu jukula pamu na baajopa kodi na
bana mahakao?”
12 Yesu pajwajoana haga, japwaaga, “Bandu babii bomi
ngaseampala aka singanga ila baalwala ndi baapala aka
singanga.
13 Nzendaniya mukilibola maana ja Maandiku gaka
Sapanga gaga pwaga, ‘Mbala ikia wala nga matambiku.’

Ndaba ngasenahika kwaakema bandu baamboni palongi jaka Sapanga ila bandu bana mahakau."

Mabolee guku punga kula posu
Maluko 2:18-22; Luka 5:33-39

14 Ndipala banafunzi baka Yohana Mmbatisa bunzendila Yesu, nukundaluki, "Mbona twepani na Afalisayu tupunga kula posu lakini banafunzi baku ngaseapunga kula posu?"
15 Yesu jajibua, "Boo kuwesikana lee bandu babaakokiki ku ndoa kupunga kula posu koni bambu wa ndoa jubii pamu nabo?" Ngahela, ngasekuwesikana! Liihika lisoba bambu ndoa bamboa kwabu, lisoba leheli ndi pabipunga kula posu.
16 "Mundu ngasejuseku kibambu si ingobu inyai nukusone mwiingobu jejilaile. Ana jutei hela, ingobu inyai jela jiijendula ingobu jejilai jela, na papajendwiki jepala piitenda kujonzukeka. 17 Kabee nga mundu jojujege divai inyai mumipuku ja ngosi ja mwandi, ana jutei hela, mipuko jela jiitenda kupojoka na divai inyai jela jiitenda kujitika ni mipuku ja ngosi jitenda kuhalabika. Ila bandu abeka divai inyai mu mipuku minyai, na yoti ibeli yiibia abei pandu pa sapi."

Kamwali jojuwii na nyongoo jumu
Maluko 5:21-23; Luka 8:40-56

18 Yesu pajabiya jupwaga haga, kilongosi jumu Nhyahudi jwahika, anzinamiya nukupwaga, "Kamwali wangu juwii hesajeno, lakini gupepa koku, guhika kumbeke kuboku ili julama."
19 Yesu jajumuka nukumpwata na banafunzi baki batenda kupwata.
20 Mmbomba jumu jojuwe jabi nuugonzu ukujauka ku kipindi sa yaka komi ni ibeli, jahika munyuma jaka Yesu angusa lupeta lwi ingobu yaki.
21 Jilipwagila mmoju jaki, "Anangamwi pe ingobu yaki niitenda, kulama."
22 Yesu ejang'anumbuka jwatenda kummbona ampwagila, "Kamwali wangu ulikasa mwoju! Kuhobale kwaku kugulamise." Apalapa mbomba wejola jatenda kulama.
23 Ndipala Yesu jajingala mu nyumba jaka kilongosi jola. Na ejaabona bandu ajemba mapenenga na bandu bingi atenda kulobalake,
24 jaapwagila, "Mpitaniya kunza! Kamwali jonzo ngasejakuhike, ila jutei kugone pena." Lakini bombi batenda kunheka.
25 Lakini bandu pababiya baapiiki kunza, Yesu jajingala nkati ankamula kuboku kamwali jola, apalapa najombi jatenda kujema.

26 Lijambu leheli laeniya nndema woti.

Yesu jaalamisa bangalinga abele

27 Yesu pajaboka pala, hejwabia mwiindela bangalinga abeli bunkagula koni bakajamaliya kwa makili, “Mwana waka Daudi, utubonila ikia.”

28 Yesu ejajingala nkati, bangalinga abeli bala bunzendila, najombi jaalalukiya, “Boo, nnhobale lee nepani nhwesa kundamisa?”

Nabombi bajibua, “Ena Bambu.”

29 Papuje Yesu jagusa mihu gabu, nukupwaga, “Kubia kwinu ngati enhobali.”

30 Mihu gabu gatenda kulinga. Najombi Yesu jaakanakia suukali, “Mwampwagi mundu jokapi lijambu leheli.”

31 Lakini bombi ebaboka, balandila majambu gaka Yesu pa ndema jela.

Yesu andamisa kimumuta

32 Pababiya atenda kuboka, bandu bundetila Yesu kimumuta, jojabii ni ilombu.

33 Apalapa kilombu sela pasaboka, mundu jojabii kimumuta jola jatumbuliya kulonge. Bandu basangia nukupwaaga, “Lijambu ngati ale ngaseliwaiki kupitii pa Izilaeli!”

34 Lakini Afalisayu bapwaaga, “Nkolongu jwi ilombu ndi joampeke Yesu makili gukuboa ilombu.”

Yesu jaabonee bandu ikia

35 Yesu jayongolota mmisi joti ni ijiji yoti koni jakabola mu nyumba yukuketangane Ayaudi gabu nukulandi Majambu ga Sapi gu Ubambu Ukolongu waka Sapanga, nakalamisa bandu kila magonzu nukung'alika kwoti.

36 Yesu pajugubona nsambi wa bandu, jaabonila ikia ndaba babiya asokiki na abii ni kiholu, na babiya abaganyiki ngati makondoo ganga nu nndimi.

37 Papuje jaapwagila banafunzi baki, “Ilebii yukuhusa ibii hingipi lakini baahenga lihengu lukuhusa be asokopi.

38 Ndienu mundoba Bambu jojuhusa, jaaleta bahenga lihengu mlitui laki.”

10

Atumi komi na abeli
Maluko 3:13-19; Luka 6:12-16

1 Yesu jaakemaa pamu banafunzi baki komi na abeli, jaapekiya uwesu gukupia ilombu nuku lamisa magonzu na mang'alisu goka.

2 Mahina ga atumi haba ganga: jutumbuli Simoni
jobunkemika Petili nundonguwaki Andilea na Yakobu nu
ndongu waki Yohana bana baka Zebedayu.
3 Pilipi na Batolomayu na Tomasi na Matei jojabii jojujopa
kodi na Yakobu mwana waka Alufayo na Tadei,
4 Simoni jojukomane nndema waki na Yuda Isikalioti
joang'anumbuka Yesu.

Yesu jaatuma atumi komi na abeli
Maluko 6:7-13; Luka 9:1-6

5 Yesu jaatumaa atumi komi na abeli haba, jaapekia
uwesu nakaalagalaki, “Mwijenda kwa bandu banga Ayaudi,
wala mwijingi mmisi ya Asamalia.
6 Ila nzendannya kwa bandu buku Izilaeli baobiki ngati
makondoo gagahobiki.
7 Enzenda, mkalandila ana, ‘Ubambu ukolongu waka
Sapanga guegali.’
8 Mwalamisa agonzu, mwaayoa baawii na
mwaanyambisa baaleliki, mwakapia ilombu. Mpatiki
bwaka mwakaboa bwaka.
9 Mwiitoto zaabu mumipuku jinu wala feza, wala
lingengalema la shaba.
10 Mwitoto nkoba wa sapwali mwiindela, wala majalisi
mabeli wala makobasi mabeli wala ndonga. Ndaba
jojuhenga lihengu jwiipata gajupala kila lisoba.”
11 “Emwakajingala ku musi au kijiji sokapi mukuntaputa
mundu jwaamboni jojupai kunzopa, mwakatama pala
mbaka pamwiboka.
12 Emwakajingala mu nyumba mwakalamukiya bandu
babii nyumba mola, ‘Lukwali lubia na mwanganya.’
13 Ana bandu ba nyumba bunzopiki, ndienu lukwali lwinu
lwibiya pamu nabombi. Lakini anangasebunzopiki, ndienu
lukwali lukunkelabukia mwabee.
14 Ana mundu jokapi jwiikana kunzopa au kunzoane
malobi ginu, emwakaboka mu nyumba jeheji au musi
wehogu, mwakakung'unda luhombi mu magolu kulangi
akaniki kunzopa.
15 Numpwaagi sakaka, lisoba lu kutemu bandu bamusi
hogu biitemuliwa ngani kupeta bandu buku musi uku
Sodoma na Gomola.

Mang'alisu ga banafunzi gagahika
Maluko 13:9-13; Luka 21:12-17

16 “Nnzoaniya, nepani nuntuma mwanganya ngati
makondoo pikilanda ji imei. Henu mmbia na malangu ngati
lijoka, na mmbia mwaapoli ngati ngunda.

17 Nzepana na bandu, ndaba bampelika mwanganya ku
sengu, nukunndapu iboku munyumba yabu yukuketangane
Ayaudi.
18 Bampelika palongi ja aka kilongosi na aka bambu
akolongu ndaba jangu nepani, nndandila Lijambu la
Amboni kwabu na kwa bandu banga Ayaudi.
19 Lakini pabankamula mwanganya, mwihangajika
kuwasali gamwiipwaga, ndaba mwipata sukupwaga muda
gogo.
20 Ndaba nga mwanganya mo mwibia mwakalongila ila
Loho ja Atati binu biipwaga kupete mwanganya.
21 "Mundu ang'anumbuka nndongu waki ili jukomika, na
atati banng'anumbuka mwanamundu, nabombi bana
bahang'anambuka atati na amabu babu na kaakoma.
22 Bandu boti bansukila mwanganya ndaba jukunhobale
nepani. Lakini jojihinakaliya mbaka pa mwisu, ndi
jojikombulika.
23 Pabanng'alisa mmusi gumu, mwitilila mmusi gongi.
Numpwagi sakaka, ngamwijomo lihengu lii mmisi joti juku
Izilaeli kabula Mwana waka Mundu kuhika.
24 "Mmbolee ngasejuwesa kumpeta mmbola waki wala
mtumisi ngase juwesa kumpeta bambu waki.
25 Lakini tosa mmbolee kuba ngati mmbola waki, nu
mtumisi kuba ngati bambu waki. Ila anabunkemiki
nkolongu jwa nyumba Belizebuli, boo, bandu baatama mu
nyumba mola nga bunkemi mahina giliya ngane?

Jojupalika kunzogopa
Luka 12:2-7
26 "Ndienu, mwaajogopa bandu. Kila sindu sekiyekaliki
sitenda kuyekulika, na kila sekihikiki sitenda kubonikana.
27 Lenumpwagi mwanganya mulwii, mlipwaaga pu
unang'anu ni lijambu lemwilijoini alonge suku bolane,
mwililandila pangwendu.
28 Mwaajogopa babijikoma nhyega, lakini ngaseawesa
kujikoma loho. Nambanga kunzogopa jojuwesa kualabana
nhyega pamu na loho mu mwotu wanga kususuka masoba
goha.
29 Boo, hiweba ibeli lee ngasealomba kwa mangengalema
mabeli masoku? Lakini nga hata jumu wabu jojukuwa bila
Atati binu kupala.
30 Hata majunzu gagabii ku imutu yii gabalangiki.
31 Henu mwijogopa, ndaba mwanganya Sapanga ampala
ngani kupeta ijuni yoti.

Kunzetake nu kunkana Kilisitu
Luka 12:51-53; 14:26-27

32 “Kila mundu jojunyetake nepani palongi ja bandu,
kabee nanzetakiya palongi ja Atati bangu baabii kunani
kwaka Sapanga.
33 Lakini mundu jokapi jojingana palongi ja bandu,
nanepani nankana palongi ja Atati bangu baabii kunani
kwaka Sapanga.

Kubaganika
Luka 12:8-9
34 “Mwiwasali nepani nhikiki kwahenga bandu atama
nulukwali pundema. Ngahela, ngasenhikiki kuleta lukwali
ila ngondu.
35 Ndaba nhikiki kukomanisa kati jaka mundu na atati
mundu na kamwali na amabu baki na kati ja
anhyalamundu na akowanu baki.
36 Nu mbaja waka mundu ndi bandu buku nyumba jaki.
37 “Jokapi jojapai atati na amabu baki kuliku ejumbala
nepani, ngasejupalika kuba mbolee wango. Na jokapi
joampai mwana waki au kamwali waki kuliku ejumbai
nepani, ngasejupalika kuba mbolee wango.
38 Mundu jwanga kujuku nsalaba waki nukumbwata,
ngasejupalika kuba mbolee wango.
39 Jojukamulaki womi waki ndaba jukunhobale nepani
jitenda kuguhoa, lakini jojuhoa womi waki ndaba jangu
nepani, jiipata kabee.

Nhupi
Maluko 9:41
40 “Jojunzopa mwanganya, junyopa nepani, na jojunyopa
nepani anzopa jojundumike.
41 Joanzopa mlota waka Sapanga ndaba mlota waka
Sapanga, hoju jijopa nhupi yuku mlota waka Sapanga.
Joanzopa mundu jwa amboni palongi jaka Sapanga, jijopa
nhupi yaka mundu jwa amboni.
42 Numpwagi sakaka, jokapi joampeke jumu jwa apwasi
bangu banga kumanyikana, kikombi sa masi mahimu
ndaba ja kuba mmbolee jwangu, hoju jiipata nhupi jaki.”

11

Yesu na Yohana Mmbatisa
Luka 7:18-35
1 Yesu ejajomula kaapeke lilagisu banafunzi komi na abeli,
jaboka pala nukujenda kubola nu kulandi bandu na
bapambipi na misi juku Galilaya.
2 Yohana Mmbatisa pajabii mligelesa jwajogwana
gajuhenga Yesu Kilisitu. Ndienu, Yohana jaatuma banafunzi
baki,

3 bukundalukiya, “Boo, wehapa le jojapwaga Yohana
gutenda kuhika, au tundendaliya jonge?”
4 Yesu jaapwagila, “Nnzendannya mkumpwagila Yohana
majambu gamwagajoana nakagabona,
5 bangalinga atenda kulinga, ilema bamagolu atenda
kujenda na baaleliki atenda kunyambisika na banga kujoa
atenda kujowa na baawii atenda kuyoka na ahagu baalandi
Lijambu la Amboni.
6 Jupengaliwi mundu jangakukotoka kunhobale nepani.”
7 Ndienu, banafunzi baka Yohana pababiya ajendane,
Yesu jatumbuliya kugupwagi nsambi wa bandu lijambu
laka Yohana ana, “Pamwajenda kulukoba kola mwajenda
kulinga kike? Boo, mwajenda kulinga nndai lolupoga
nunhwae?
8 Henu, mwajenda kulinga kike? Mwajenda lee kundinga
mundu jojuwati ingobu yeinyambike? Bandu bawata
ingobu yeinyambiki atama mu manyumba gu ubambu
nkolongu.
9 Lakini, mwajenda kulinga kyane? Kumbona mlota waka
Sapanga? Ena, numpwagi mumbona mundu nkolongu
kupeta mlota waka Sapanga.
10 Hajo ndi joandongale mu Maandiku gaka Sapanga,
‘Linga, nepani numtuma ntenga wangu jugulonguliya,
jojuwe jwaguhandaliya indela jaku.’ ”
11 Numpwagi sakaka, kati ja bandu boti baasaliwi kwaka
mbomba, ngasejupitii jojubii nkolongu kupeta Yohana
Mmbatisa. Kabee, jojubii nsoku mu ubambu ukolongu
ukumaundi, ndi nkolongu kupeta jombi.
12 Tumbuka masoba gaka Yohana Mmbatisa mbaka
sajenu, ubambu ukolongu agupenga ngamaa na bandu bana
makili ndi babugujuku.
13 Malagalaki gaka Musa na alota baka Sapanga
balongaliya lijambu luukolongu waka Sapanga mbaka
masoba gaka Yohana.
14 Ana mugahobale haga, nala Yohana ndi Elia
jobundongaliyaje jwiitenda kuhika.
15 Jwana makutu guku jowane jujoana!
16 “Henu ni kilenganisa kibeleku ase na sindu bole?
Kilengana na akombu baatama pulubanza, baakema bangi
nakaapwagi,
17 ‘Tunzembi mapenenga, lakini ngase mwahinike!
Tunzembi mihambu ji kilelu, lakini ngasemwaleile!’
18 Ndaba Yohana Mmbatisa jahika, jupunga kula wala
ngasejukunywika divai nabombi bapwaaga, ‘Jubii ni
ilombu.’

19 Mwana waka Mundu juhikiki, jukula na kunywa,
nabombi bapwaaga, ‘Mundingaliya mundu hajo, nndepi nu
nndapi, nkosi wa bandu baajopa kodi na bana mahakau!’
Lakini malangu gaka Sapanga jiibonikana ja sapi kupete
mahengu gaki.”

Bandu ba Misi janga kuobale
Luka 10:13-15

20 Ndipala Yesu jatumbuliya kwaalakali bandu ba misi ye
jwahengiki ndonduke yingi ndaba ngasebalekaki mahakau
gabu.
21 “Misi mukiboni mwabandu buku Kolazini! Misi
mukiboni mwa bandu buku Betisaida! Ana nginyuli
yehengika kwinu yakahengika ku misi yuku Tilo nuku
Sidoni, bandu baahoku bakabiya akotwiki mahakau toka
mwandi nu kuwata magunii nukulipaki ilihu.
22 Lakini numpwagi, biiwesa kuhinakali mu masoba
gukutemu bandu buku Tilo na buku Sidoni kupeta
mwanganya.
23 Mwabandu buku Kapelinaumu! Boo, mwalikwea
mbaka kunani kumaunde? Banhulua mbaka kumwotu
wanga kususuka koatama bandu baawii! Ndaba, ana
ndonduke yeihengiki kwinu mwanganya yakahengika ku
Sodoma, musi wehogu wakabiya mbaka leleno.
24 Lakini numpwagi, lisoba lu kutemu Sapanga jaabonila
ikia bandu buku Sodoma kupeta mwanganya.”

Nhika kwaminepani mpomuliyaje
Luka 10:21-22

25 Kipindi sehesi Yesu japwaaga, “Nunsengu mwa Atati,
Bambu jukunani kwaka Sapanga nu nndema, ndaba
waahihiki majambu haga bana malangu na baasomiki,
waayekuli bandu asoku.”
26 Ena, Atati bangu, hela ndi ekukukulengani.
27 “Atati bangu ambeki indu yoti. Nga jojaamanyi Mwana
ila Atati. Ngamundu jojaamanyi Atati ila Mwana na mundu
jokapi jojupala Mwana anhyekuliya.”
28 “Nhika kwangu, mwaboa monng'alika nukutope ni
misigu jejitopiki, nane nitenda kumpomulesa.
29 Mlikonga kingolingoli sangu, mwikilibola kuhuma
kwangu, ndaba nepani numpoli na jojunyenyeke mioju,
nanamu myoju jinu jiitenda kupomulela,
30 Ndaba kingolingoli sangu kitei kujojoka ni misigu jangu
ngasejitopike.”

12

Yesu ndi Bambu ju Lisoba lu Kupomulela
Maluko 2:23-28; Luka 6:1-5

1 Masoba gala, Yesu jabiya jupeta mumatui gi inganu
Lisoba lu Kupomulela, banafunzi baki babiya ni inzala,
batumbuliya kuseku kipambiku si inganu nakula inganu
yaki.
2 Lakini Afalisayu pabagabona haga, bumpwagila Yesu,
“Linga! Banafunzi baku ahenga lijambu li mihilu Lisoba lu
Kupomulela.”
3 Yesu jaalalukiya, “Boo, ngasensomiki lee sejwahengiki
Daudi na ajaki pababii ni inzala?
4 Jajingala mu nyumba jaka Sapanga jakula mabumunda
gabapiiki palongi jaka Sapanga. Lijambu leheli labii lu nhilu
kwabu kula lakini Daudi na ajaki bakuliki. Mabumunda
gegala babapalika kula pee agolu kajika.
5 Boo, ngasensomiki mukitabu sa Malagalaki gaka Musa
agolu ahalabana Malagalaki gi Lisoba lu Kupomulela
munyumba jaka Sapanga, lakini ngase abonikana ngati atei
kuhalabana?
6 Henu numpwagi, pamba jubii jojubii nkolongu kupete
Nyumba jaka Sapanga.
7 Maandiku gaka Sapanga gapwagiki, ‘Mbala ikia wala nga
matambiku,’ mwakamanyi maana ja malobi ganga,
ngamwakaatemwi bandu banga na mahakau.
8 Ndaba Mwana waka Mundu ndi Bambu ju Lisoba lu
Kupomulela.”

Mundu jojulei kuboku
Maluko 3:1-6; Luka 6:6-11

9 Yesu jaboka pala, jajenda munyumba jukuketangane
Ayaudi,
10 momuje kwabii na mundu jumu junu kuboku kokulei.
Ndienu bandu andalukiya Yesu, “Boo, kujetakeka le
kundamisa mundu Lisoba lu Kupomulela?” Bundalukiya
hela ili apata indela jukuntaki.
11 Lakini Yesu ampwagila, “Boo, mundu boo kati jinu
likondoo na lihabuki mlibomba Lisoba lu Kupomulela
ngajitondabe kuboku kulipia?
12 Lakini mundu ndi jwa sapi kuliku likondoo! Henu, nga
nhilu kuhenga majambu ga amboni Lisoba lu Kupomulela.”
13 Ndipala ampwagila mundu jola, “Nyosa kuboku
kwaku.”
Janyosa kuboku, nakwombi kwalama na kuba ngati kongi
kola.

14 Ndienu Afalisayu bapita kunza bataputa indela
jukunkoma Yesu.

Mtumisi jojuaguliwi na Sapanga
15 Lakini Yesu ejamanya lijambu lela, japita pandu je pala.
Na bandu bingi bunkagula najombi jatenda kwaalamisa
agonzu boti.
16 Jaakanakya baapwagi bandu majambu gaki.
17 Jatenda hela, ili gajapwaga Sapanga kupete Mlota Isaya
gatimia.
18 "Jonzo ndi mtumisi wangu jonuhagwi,
mpali wangu jojugutogulesa mwoju wangu.
Naajibeka loho jangu panani jaki,
najombi jwiilandila nndema joti kutemu kwangu.
19 Ngajilosani wala kujamalii kwa sauti,
nga mundu jojijoana sauti jaki mwiindela.
20 Nndai gogupondiki ngajitunuli wala utambi gogupia lioi
ngajisusue,
mbaka kutemu kwa sakaka,
kutawala.
21 Bandu boti bandema joka banhobaliya jombi."

Yesu na Belizebuli
Maluko 3:20-30; Luka 11:14-23
22 Ndienu Yesu bundetila mundu jumu jwangalinga kabee
jabi kimumuta ndaba jabiya jubii ni ilombu. Yesu andamisa
najombi jwawesa kulonge nu kulinga.
23 Bandu boa basangia ngamaa, nukulaluana, "Boo, jonzo
lee nga Mwana waka Daude?"
24 Lakini Afalisayu pabajoa haga, bapwaaga, "Mundu hajo
jubenga ilombu ku uwesu waka Belizebuli, nkolongu wi
ilombu."
25 Yesu jamanyiki sebawasaliya, jaapwagila, "Ubambu
ukolongu wokapi gogubaganiki nukukomana beni kwa
beni, gwitenda kuhalabika. Musi au nyumba jokapi
jejibaganiki jitenda kuhabuka.
26 Ana Lijobi liipenga ilombu yaki, hoju jilipenga mwene.
Henu, ukolongu waki wiijema bole?
27 Mwanganya mpwaaga eti menga ilombu ku uwesu
waka Belizebuli. Boo, nya jojaapeke bandu bii uwesu
ukubenga ilombo? Ndienu bandu bii bene buntemula
mwanganya.
28 Lakini ana moa ilombu kwa makili ga Loho jaka
Sapanga enu mmanya Ubambu ukolongu waka Sapanga
guhikiki kwinu."
29 "Ngamundu jojuwesa kujingi nyumba jaka mundu
jwana makili nukunyaga hindu yaki yoti, jitumbuliya oti

kunkonga jwana makili jola. Hapa ndi pajiwesa kunyaga hindu yaki."

30 "Mundu jwanga kuba pamu nanepani, hoju ndi jojumbenga, na jokapi jwanga kubonga pamu na nepani jutenda kupesangana.

31 Henu numpwagi, bandu bilekakiwa kila mahakau namatondu gabu bitenda kulekakewa, lakini jola joantondo Loho jaka Sapanga ngabundekake mahakau ge haga.

32 Mundu joampwaga liyaa Mwana waka Mundu bitenda kundekake mahakau gaki, lakini joampwaaga liyaa Loho jaka Sapanga, ngabanndekake lihakau lela masoba ganga kujomoka nndema goguhika.

Nkongu na Matunda gaki
Luka 6:43-45

33 "Nkongu gwa sapi gupapa matunda ga sapi, nunkongu guliya gupapa matunda giliya. Nkongu gumanyikana kwa matunda gaki.

34 Mwanganya mukibeleku si lijoka! Nhwesa boo kupwaaga majambu gamboni koni mwabeti mwambaja? Ndaba mundu jupwaaga gagatweli mmoju jaki.

35 Mundu jwa amboni jupia gagabii ga amboni mu kikoku sa hindu yamboni, na mundu juliya jupia majambu giliyaa mu mukikoku sa hindu hiliya."

36 "Ndienu numpwagi lisoba lu kutemu kila bandu biipalika kutemuliwa kwa kila lilobi langa kupalika leapwaga."

37 Ndaba ja malobi gaku bagutemula ana gubii na mahakau au ngasegubina mahakau.

Kupala nginyuli
Maluko 8:11-12; Luka 11:29-32

38 Ndipala abola bangi ba Malagalaki na Afalisayu bumpwagila Yesu, "Mmbola, tupalika kulinga nginyuli kuhuma kwaku."

39 Lakini jombi jaapwagila, "Kibeleku siliya sanga kuhobaleka! Mpala nginyuli, lakini ngabampeke nginyuli ila nginyuli jaka Yona Mlota waka Sapanga.

40 Ngati Yona ejatama masoba matatu pipipipi na kelukelu mulutumbu ja homba ngolongu, ndienu Mwana waka Mundu ejitama pai ju nndema masoba matatu pipipipi na kelukelu."

41 Bandu buku Ninawi biijema ni kibeleku ase mlisoba lu kutemu nukuntemu mwanganya. Ndaba bandu buku Ninawi bagaleka mahakau gabu Yona pajalandila kwabu, na pamba jubii nkolongu kupeta Yona!

42 Mmasoba gu kutemula, Malikia juku Sheba jijema na
bandu bi kibeleku senze, najombi jantemula mwanganya
ndaba juhikiki kuhuma kunndema jaki juhikiki kujoane
mabolee gana malangu gaka Salumoni, na pamba jubii
nkolongu kupeta Solomoni.

Kukelabuka ku kilombu
Luka 11:24-26
43 "Kilombu esumpita mundu, kiyongolota yongolota
mulungwenza kutaputa pandu pukupomulela, na ana
ngasekipatiki pandu pukupomulela,
44 ndi salipwagila seni, 'Ngelubuka kunyumba jangu.'
Lakini pakikelabuka nukukubona nyumba ndopu apyaagi
nu kubeka sapi,
45 sijenda kujukuu ilombu yengi saba, ibaja kupeta sombi,
na yombi ijingala nukutama momu. Na mundu we wehoju
kupogale kwaki kwiikuba kuliya kupeta puwanzu. Ndi
ekwibiya kibeleku ase siliya."

Nyongo waka Yesu na alongu baka Yesu
Maluko 3:31-35; Luka 8:19-21
46 Yesu pajabiya juendalee kulongee na bandu, amabu
baki na akalongu baki bahika nukujema kunza, bapala
kulongee naku.
47 Mundu jumu ampwagila, "Anyongoo baku na alongu
baku abii kunza, apala kulongee na wehapa."
48 Lakini Yesu ampwagila mundu wehoju, "Anyongo
bangu ndi nyane? Nakalongu ba ndi akanyane?"
49 Ndipala jaalangia kuboku kwa banafunzi baki
nukupwaaga, "Haba ndi aka nyongo bangu na alongu
bangu!
50 Ndaba jokapi jojihenga gaapala Atati bangu baabii
kunani kwaka Sapanga, hoju ndi mmbeli wangu nu
nndombu wangu na amabu bangu."

13

Lilenganu gu mpanda
Maluko 4:1-9; Luka 8:4-8
1 Lisoba lele Yesu jahuma mu nyumba jela, jajenda
nukutama mulutengu ju nhanga.
2 Nsambi nkolongu wa bandu buyongolota Yesu najombi
jwakwela munhwatu nukutama momu, bandu boti bajeema
mulutengu ju nhanga.
3 Ndipala Yesu jaapwagila majambu gingi ngamaa kwa
malenganu, japwaaga, "Nnzoannya! Mpanda jumu jajenda
kupanda imbeju.

4 Pajabiya jwakakweta imbeju, yengi yahabukiya pambipi
ni indela, ijuni yahika nakula.
5 Yengi yahabuka mu malibu punu luhombi lusokopi.
Yabonikana imeliki nyata nukukola ndaba lwabii luhombi
lusokopi.
6 Lakini lyoba palanyaka, mimea jejela janyala nukujoma
ndaba mikega jaki ngasejahumiki pai.
7 Imbeju yengi yahabukiya pi mikongu ja miha, nayombi
jakola nukujihinya.
8 Imbeju yengi yahabukiya puluombi lolubolalani, yamei
nukupapa, yengi yapapiki imbeju mia na yengi sitini na
yengi selasini."
9 Yesu jajomulia kupwaga, "Jwana makutu gukujoa
nujujoana!"

Ndaba jukubola kwa malenganu
Maluko 4:10-12; Luka 8:9-10
10 Banafunzi baki bunzendila nukundaluki, "Ndaba jaki
gulongee na bandu sa malengano?"
11 Jaapwagila, "Mwanganya bumpeki uwesu hukumanya
sili ju ubambu ukolongu uku maundi, lakini bombi
ngasebaapekie.
12 Ndaba mundu jojubii na sindu bitenda kunnzonzuke
ngani lakini jwanga na sindu, hata sejubinaku sitenda
kujukulika.
13 Ndi ndaba mbwaga naku kwa malenganu, ndaba
biilinga lakini ngabiikibone, bijoane lakini ngabiijoane,
wala ngabiielewe.
14 Gatimia gajapwaga Isaya Mlota waka Sapanga,
'Kujoana mbaka bijowani, lakini ngabielewi.
Kulinga mbaka alingi, lakini ngamwakibone.
15 Ndaba mioju ja bandu aba jitei kunonopa,
ngaseajoana kwa makutu gabu,
mihu gabu atei kuhigi.
Ana ngahela, bakabona kwa mihu gabu,
bakajoana kwa makutu gabu,
bakaelawa kwa mioju jabu,
nukung'anumbuki nepani,
nane nakabiya nalamisi.'
16 "Lakini nambanga mwanganya! Ndaba mihu ginu
gatenda kulinga, na makutu ginu gatenda kujoa!
17 Numpwagi sakaka, alota baka Sapanga bingi na bandu
baka Sapanga bingi batokulii ngamaa kugabona
gamwagabona, ngasebagabona, nukugajoana gala
gamwagajoana, lakini ngasebagabweni wala kugajoana.

Yesu jaapwagi maana ja malenganu guku mpanda
4:13-20; Luka 8:11-15

18 “Ndienu nnzoannya, maana ja malenganu guku
mpanda.
19 Mundu ejijoana lilobi lu Ubambu ukolongu waka
Sapanga lakini ngasejilielewa, mundu we hoju julengana ni
imbeju yehihabuki mwiindela. Mbaja jihika nukukwelapu
seapandiki mmoju jaki.
20 Imbeju yeihabuki mmalibu ilengana na mundu
jojujoana lilobi laka Sapanga, na papa julijopa sukutogule.
21 Lakini ndaba ngaselijingii nkati jaki ngati mikega
ejijingi muluhombi, juendale kuhinakali kidogu pena ana
bahengi liyaha nakaang'alisa ndaba ji lilobi le heli, ndi
jukotoka kuhobale lilobi.
22 Imbeju yehihabuki pi mikongu ja miha ilengana
namundu jojulijoane lilobi, lakini ndaba juku hangajaki
womi upundema nu kupala mali ndi kuhalabana lilobi
leheli, na ngase jupapa matunda ndaba ngasejuhenga
gajupala Sapanga.
23 Lakini imbeju yeyahabukiya muluhombi lwa sapi
ilengana na mundu jojujoana lilobi nukulielewa, jihenga
majambu gingi ga mboni ngati mkongu egupapa matunda,
gumu mia na gongi sitini na gongi selasini.”

Lilenganu la manyai

24 Yesu jaapwagila bandu lilenganu lengi, “Ubambu
ukolongu ukumaundi gulengana na mundu jojupandiki
imbeju ya sapi mulitui laki.
25 Lakini bandu ana agoni, mbaja waki juhika nukupanda
manyai pikilanda ji inganu, nu kuboka.
26 Ndienu inganu paimela nukutumbuli kupapa, manyai
nagombi gabonikana mwi inganu.
27 Atumi baka mwini litui bunzendila, nukundaluki,
‘Bambu, si wapandiki imbeju ya sapi mulitui lako? Manyai
aga gahumiki kwako?’
28 Jombi jajibua, ‘Mbaja wangu ndi jojuhenga hela.’
Ndienu atumi baki bundalukiya, ‘Boo, gupala le tujenda
twakatupulaje?’
29 Najombi jaapwagila, ‘Ngaela, mwitupula ndaba
emwiitupula manyai nhwesa kutupu ni inganu kabee.
30 Muileka ikola pamu mbaka masoba gukuhusa egihika.
Masoba ge haga naapwagila baahusa ntupula hoti manyai
nukugakoonga malundumalundu nu kugajosa mwotu,
lakini inganu baikusanya nukuibeka mwikikoku sangu.’ ”

Lilenganu gi imbeju ja haladali
Maluko 4:30-32; Luka 13:18-19

31 Yesu jaapwagila bandu kwa malenganu gangi, “Ubambu
ukolongu gulengana ni imbeju nzoku ja haladali jejajukwi
mundu jumu, japaanda mulitui laki.
32 Imbeju heji jibii nzoku kupete imbeju yoti, lakini
pajikola, mmea waki gukuba nkolongu kupeta mikongu ju
mulitui. Nagwombi gukuba nkolongu ni ijuni ihika
nukusengale miui mu mambandi gaki.”

Lilenganu la amila
Luka 13:20-21

33 Yesu jaapwagila kabee lilenganu lengi, “Ubambu
ukolongu gulengana na amila lejajukua nyongoo jumu,
jasanganya nu uwembi madebi mabeli, mbaka uwembi
gwoti watenda kututumuka.”

Kulonge kwa malenganu
Maluko 4:33-34

34 Yesu jaapwagila nsambi bandu majambu haga goa kwa
malenganu. Ngase jaapwagila sokapi bila kutumii
malenganu,
35 jatenda hela ili litimia lejwapwaaga Mlota waka
Sapanga,
“Nipwaaga nabu kwa malenganu,
niiyekula gagahihiki pu nndema tumbuka kubombeka.”

Yesu jaapwagi ndaba ja malenganu ga magogu

36 Ndipala Yesu jaaleka bandu bala, jajingala mu nyumba.
Banafunzi baki bunzendila, bumpwagila, “Tupwajila
malenganu ga manyai gabola kike.”
37 Yesu jaapwagila, “Mpanda imbeju ya sapi, ndi Mwana
waka Mundu.
38 Litui lela ndi nndema. Imbeju ya sapi ndi bandu baka
Sapanga babube ubambu ukolongu ndi wabu. Lakini
manyai gala ndi bandu baka Mbaja jola.
39 Mundu mbaja jojupanda magogu ndi Lijobi. Ilebi ndi
mwisu gu nndema gongo, na baahusa ndi Atumi bu kunani
kwaka Sapanga.
40 Ngati manyai ebagabonga nukujosa mwotu, ndi
ekwikuba pamwisu ju nndema.
41 Mwana waka Mundu jaatuma atumi bu kunani kuhuma
mu Ukolongu waki abonga kila sindu sesaakolo bandu
kuhenga mahakau na baatenda liyaha masoba goti.
42 Nabombi baalekala nkati jitanuli la mwotu nkolongu,
hoku bilela nukupola minu.

43 Ndipala babii baamboni palongi jaka Sapanga biing'ala
ngati lyoba mu ubambu ukolongu wa Atati babu. Jwana
makutu gukujoane nu jujoana."

Malenganu ga hindu yu lupija lwingi loluhihiki

44 "Ukolongu ukunani ukumaundi gulengana na hindu yu
lupija lwingi loahihiki mu litui. Mundu pajijibona juhiya
kabee. Sukutogule ngamaa jujenda kulombesa indu yoti
yejubi naku, ndienu jukelabuka nukulomba litui lela."

Malenganu ga sindu sulupija lukolongu bikikema lulu

45 "Kabee, ukolongu uku ukunani gulengana na mundu
jojilomba hindu nukulombesa jojutaputa lulu.
46 Pajijibona lulu jimu ja bei ngolongu, jajenda kulombesa
yoti yejabinaku nukulomba lulu jela."

Malenganu gikilepa sa homba

47 "Kabee, ukolongu ukunani kwaka Sapanga kwaka
Sapanga gulengana na kilepa sealekaki mu nhanga,
gogukamu homba ya sapi nihiliya.
48 Kilepa esatwelila, aloi buguhuti mulutengu ju unhanga,
batama pai, kuhagu homba ya sapi babeka mukitonga,
lakini homba iliya yela batenda kuleke.
49 Ndi ekwibiya mwisu gu nndema, Atumi bu kunani
kwaka Sapanga bipitila, baabaganisa bandu abaya na
bandu baamboni,
50 na kwaaleke abaya bala mulitanuli la mwotu. Kokuje
bilela nukupola minu."

Hindu inyai na hindu ya mwandi

51 Yesu jalalukiya, "Boo nheliwi le majambu goti haga?"
Bajibua, "Hena."
52 Najombi jaapwagila, "Ndienu, kila mmbola wa
Malagalaki jojukuba mmbolee ju Ubambu ukolongu
ukunani kwaka Sapanga julengana na mundu jwana
nyumba jojupia indu yulupija lwingi inyai na hindu
yulupija lwingi ya mwandi kuhuma mukikoku saki."

Yesu ankana ku Nazaleti kola
Maluko 6:1-6; Luka 4:16-30

53 Yesu pajajomula kwaapwaagi malenganu gala, jaboka
pandu pala,
54 jajenda ku nyumba jabu. Kokuje jabiya jaabola bandu
mu nyumba jukuketangane Ayaudi. Nabombi balweuki, na
babumbona basangia, bundalukiya, "Boo, mundu hajo
jupatiki kwaa malangu nu uwesu ukuhenga nginyulila?
55 Jonioju le nga mwana waka nndanda jola? Boo, amabu
baki baakema Malia na alongu baki aka Yakobu na Josepu
na Simoni na Yuda?

56 Naka alombu baki ngase abii apamba na twenga?
Ndienu jupatiki kwaa goka haga?"
57 Ndienu baatenda kunkana.
Lakini Yesu jaapwaagila, "Mlota waka Sapanga anzoane
kila pandu, ila ngasebunzoane pa musi jaki na pa nyumba
jaki!"
58 Ndienu ngasejatei nginyuli hinge ndaba ngase
bunhobali pa musi jaki.

14

Kuwa kwaka Yohana Mmbatisa
Maluko 6:14-29; Luka 9:7-9

1 Masoba gegala, Helodi kilongosi juku Galilaya jajoini
lijambu laka Yesu.
2 Jaapwagila atumi baki, "Hoju Yohana Mmbatisa, jutei
kuyoka kuhuma kwa bandu baawii. Henu makili gukutenda
nginyuli gahenga lihengu nkati jaki."
3 Helodi jabiya ankamwi Yohana nukunkonga mukipungu
ndaba jaka Helodia, nhwanu waka Pilipi, mbeli waki.
4 Ndaba Yohana jabiya ampwagi Helodi, "Ngasekupalika
wehapa kunzuku Helodia."
5 Helodi japala kunkoma Yohana, lakini jaajogopa bandu
ndaba bandu bumbona Yohana ngati Mlota waka Sapanga.
6 Lakini lisoba lukutogule kusaliwa kwaka Helodi,
kamwali waka Helodia jahina palongi ja ageni na Helodi
jatoguli ngamaa,
7 henu jalagi kumpeke kamwali sokapi sejiiloba.
8 Kamwali kwa kwaajowane amabu baki, japwaga,
"Mbekiya kimutu saka Yohana Mmbatisa mu kipalu."
9 Bambu nkolongu Helodi jabona usungu ngamaa, lakini
ndaba jalapa palongi ja ageni bingi lisoba lukutogule lela,
jalagalakiya ampekiya.
10 Helodi andagalakiya mundu akusekula umutu Yohana
Mmbatisa mkipungu mola.
11 Umutu waki baleta mu kipalu, nukumpeke kamwali
jola, najombi jaapelakiya amabu baki.
12 Banafunzi baka Yohana bahika, bajukua nhyega jaka
Yohana nukutaga, ndipala bajenda kumpwagi lijambu leheli
Yesu.

Yesu jaapeke posu bandu bingi
Maluko 6:30-34; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14

13 Yesu ejapata lijambu leheli, jaboka nu nhwatu kujenda
pandu panga bandu. Lakini bandu pabapata lijambu,
bumpwata kwa magolu kuhuma ku misi jabu.

14 Yesu pajapita mu nhuwatu nukuhika mulutengu ju
nhanga jugubona nsambi wa bandu nkolongu, jaabonila
ikia, jaalamisa agonzu babu.
15 Ekwahika pakamii, banafunzi baki bunzengaliya,
bumpwagila, “Pandu pamba pulukoba, na lyoba lijingi,
waleka bandu abokannya ili bakalomba posu mwijiji.”
16 Yesu jaapwagila, “Lakini nga lasima kuboka,
mwanganya mwabeti mwaapekia poso.”
17 Lakini bombi bapwagila, “Tubii na mabumunda nwanu
na homba ibeli pena.”
18 Yesu jaapwagila, “Nnetila pambane.”
19 Jalagalakiya bandu atamannya pai pamanyoi. Jajukua
mabumunda gala nhwanu na homba ibeli yela, jalinga
kunani kwaka Sapanga, nukunsengula Sapanga. Jasekula
mabumunda gala nakaapeke banafunzi baki nabombi
babagila bandu.
20 Bandu boti bakula, nukutupi. Ndipala banafunzi
batondula ipandi ya posu yeyaigali, batwelakiya itonga
komi ni ibeli.
21 Akanalomi babakuliki baiki elupu unhwano bila
kabalanga aka mbomba na bana.

Yesu jujenda panani ja masi
Maluko 6:45-52; Yohana 6:15-21

22 Yesu pajabiya jaatabuka bandu jaapwagila banafunzi
baki akwela nhwatu, andonguliya kujenda kwii ju nhanga.
23 Ejajomula kwaatabuka bandu bala jajenda kukitombi
kundoba Sapanga, ekwahika pakamii jakabii kajika jaki,
24 nu nhwatu wegola wabia kutali nuku mbwani, lakini
waketangana na majeba ni kimbonga kikali.
25 Ekwahegaliya kusa, Yesu jaajendila banafunzi baki koni
jubii panani ja masi.
26 Lakini banafunzi baki pabumbona jujenda panani ja
masi, batenda kujogopa. Bapwaaga, “Leneli Lihoka.”
Batenda kujamali sukujogopa ngamaa.
27 Apalapa Yesu jaapwagila, “Ntumbala! Nabii nepane!
Mwijogopa!”
28 Petili ampwagila, “Bambu, ana wehapa mbwagila nhika
kogubii hoku, koni nyenda panani ja mase.”
29 Ndienu Yesu japwaaga, “Hikajee.” Ndienu Petili
jahuluka kunza ju nhwatu, nukujenda panani ja masi,
kunzende Yesu.
30 Lakini pajabona unhwai, jajogopa, jatumbuliya kujingi
mmasi, jatenda kujamali sukulela, “Bambu, gunhokua.”

31 Apalapa Yesu janyosa kuboku kwaki, nukunkamu
nukumpwagi, “Wehapa woguhobale kasokopi! Ndaba jaki
gutenda kujogopa?”
32 Ndipala bombi pabakwela munhwatu nu nhwai
gwatenda kutumbaa.
33 Boti bababii munhwatu bungungamaliya Yesu,
bapwaaga, “Sakaka wehapa wa Mwana waka Sapanga.”

Yesu andamisa agonzu ku Genesaleti
Maluko 6:53-56
34 Balombuka nhanga, bahika kundema guku Genesaleti.
35 Bandu pabummanya Yesu, baenisa majambu goti pa
ndema joti. Ndienu bandu bundetila Yesu agonzu boti.
36 Bundoba jaalekakiya agonzu akamula lupeta lwii
ingobu jaki. Naboti babunngusa batenda kulama.

15

Mabolee gaka hoku
Maluko 7:1-13
1 Ndi Afalisayu na Abola ba Malagalaki babahuma ku
Yelusalemu, bunzendila Yesu nukundaluki,
2 “Ndabajaki banafunzi baku ngase ajetake mabolee
gatujopiki kuhuma kwaka hoku bito? Paakula ngaseasamba
maboku gabu sapi!”
3 Yesu jaajibua, “Ndabajaki na mwanganya ngase mpwata
malagalaki gaka Sapanga ila mpwata mabolee ginu
mwabete?
4 Sapanga jupwagiki, ‘Waatendila isima atati baku na
amabu baku na jojwaapwaga giliyaa atati baki na amabu
baki jukomika.’
5 Lakini Mwanganya mbola bandu eti ana mundu jubi na
sindu sejuwesa kwaajangati atati baki au amabu baki, lakini
na sindu sehesi ampiiki Sapanga,”
6 Henu ngasejupalika kabee kwaajangati sindu atati baki.
Ndi emulileka lilobi laka Sapanga nukupwata mabolee ginu
mwabee.
7 Mwanganya nkopake mwamboni pamiu jabandu! Isaya
Mlota waka Sapanga junndotila sakaka mwanganya
pajwapwaga,
8 “Bandu haba andende isima kwa malobi pena,
lakini mmyoju jabu abii kutali na nepani.
9 Kunumbali kwabu kwa bwakaa,
ndaba baabola bandu malagalaki ga bando kuba ngati
malagalaki gango.”

Hindu yeyuhenga mundu kuba juliyaa
Maluko 7:14-23

10 Yesu jwaakema bandu nakwaapwagi, “Nzowana sapi
nukuelewa malobi ganumpwagi!
11 Sindu sesunhenga mundu kuba mpija nga sekijingi
mundomu, ila sekipita munndomu. Hesi ndi sesunhenga
mundu kuba mbaja.”
12 Ndi abole baki bunzendila nukundaluki, “Boo, umanyi
Afalisayu bayomiki ngama pabajogwana malobi gaku?”
13 Lakini jombi jwaapwagila, “Kila nkongu gwanga
kupandwa na atati bangu bu kunani, gwitenda kutupuliwa.
14 Mwaalekaje! Bombi bangalinga, baalongosa bangalinga
ajabu, Jwangalinga na andongo jwangalinga jongi, boka
abeli baabukiya mulibomba.”
15 Petili japwaga, “Tupwagila maana jililenganu heli.”
16 Yesu jalalukiya, “Hata mwanganya lee mwakona
ngasenhelewa? Ngasenhelewa sindu sekijingi munndomu
kijenda mulutumbu nukupita kunza kujenda mu likelo?
17 Mwakona ngasemmanyiki kila sekijingi mundomu
kijenda mulutumbu nukupiti kulikelo?
18 Lakini malobi gagapita punndomu, gahuma nkati
kumoju, na haga ndi gaguhenga mundu jubiya mpija.
19 Ndaba mmoju gapita mawasu giliyaa nu kukoma na
ugoni na kunng'anambuka mundu na kukopake waamboni
kwa bandu na wii niisoli na matondu.
20 Haga ndi gagunhenga mundu kuba juliyaa. Lakini
kulaposu bila kusamba maboku ngasekunhenga mundu
kuba mpija.”

Kuhobale kwaka mmbomba
Maluko 7:24-30

21 Yesu jaboka pala, jajenda kundema uku Tilo nuku
Sidoni.
22 Nyongo jumu juku musi uku Kana, jukubika jutama
pambipi na misi heji, anzendila Yesu koni jakalela
sukujamali, “Bambu, Mwana waka Daudi, naandi gumone
ikia! Mwana wangu jubii nikilombu, sunng'alisa ngamaa.”
23 Lakini Yesu ngasejajibwiki sindo. Ndi banafunzi baki
bunzendila nukundoba, “Mpwagila jubokaje ndaba
jutupwata na jutupege keleli!”
24 Yesu jwapwaga, “Andumiki kwa bandu buku Izilaeli pee
baahobiki ngati makondoo.”
25 Ndipala mmbomba jola anzendila, angungamaliya
nukupwaga, “Bambo, nagunyangatiaje.”
26 Yesu jwapwaga, “Ngasapi kujuku posu ja bana
nukulekale jimbwa.”

27 Nyongo jola jwapwaga, “Sakaka bambu, lakini hata
himbwa ikula mbuluti yeiabuki pai jamesa jaka bambu
wabu.”
28 Yesu jwapwaga, “Amabo kuhobale kwaku kukolongu!
Nala kuhengika ngati hegulobiki.” Apalapa mwana waki
jatenda kulama.

Yesu jwaalamisa bandu bingi

29 Yesu jwaboka pandu pala, jwajenda pulutengu ju
nhanga uku Galilaya. Ndienu jwakwela pikitombi
nukutama pai.
30 Bandu bingi ngamaa bunhikila koni bunndeti ilema na
bandu bangakulinga na aka kimumuta na bandu balei na
bandu bingi bababi agonzu bumbekila palongi jaki naboti
jatenda kwaalamisa.
31 Nsambi wa bandu gola wasangii ngamaa pawabona,
imumuta itenda kulongela na ilema atei kulama na baalei
nhyega atenda kujenda na banga kulinga atenda kulinga,
bandu bunndumbaliya Sapanga jwa bandu buku Izilaeli.

Yesu jwaapeke posu nsambi gongi wa bandu
Maluko 8:1-10

32 Yesu jaakema banafunzi baki nukupwaga, “Naabone
ikia bandu haba, ndaba abii na nepani kwa masoba matatu,
na ngaseabi na poso. Ngasembala kwaaleka ajenda bila kula
ndaba awesa kuhinduka mwiindela ninzala.”
33 Banafunzi baki bundalukiya, “Pamba tubi
kulungwenza, twiipata kwaa posu jukutupi bandu bingi
ana?”
34 Yesu japwaga, “Mmbi na mabumunda galenga?”
Bajibwa, “Saba nutuhomba tusokopi tusokutusoku.”
35 Yesu jwalagalakya banafunzi baki baapwagila bandu
atama pai.
36 Jwajukua mabumunda gala nutuomba tola, ansengula
Sapanga nu kunuku, nakwaapeke banafunzi baki nabombi
baabagila bandu.
37 Boti bakula nukutupi. Ndienu banafunzi baki
batondula ipandi yeiigali, batwelakia itonga saba yeyatweli
posu jejahigali.
38 Babakula babia akanalomi elupu nsesi bila
kwaabalanga aka mbomba na bana.
39 Ndi Yesu jaatabuka bandu, jwakwela nhwatu jajenda
musi uku Magadani.

16

Afalisayu apala Yesu juhenga nginyulila
Maluko 8:11-13; Luka 12:54-56

1 Afalisayu na aka Asadukayu bunzendila Yesu,
bunndenga sukunndoba, julangia nginyuli yeilangi jombi
juhuma kunani kwaka Sapanga.
2 Lakini Yesu jaapwagila, “Lyoba elijingi mwanganya
mpwaga, ‘Lelenu kubi sapi ndaba mahundi gakuba makeli!’
3 Nulukela mpwaga, ‘Lelenu jiikuna hiyula, ndaba kunani
kukeli na mahundi gatei kutanda.’ Mwanganya nhwesa
kumanya nginyuli ja mahundi, lakini ngasenhwesa
kumanya nginyuli ja masoba ganga.
4 Bandu bikibeleku salyaa na sanga kuhobaleka! Kipala
nginyuli, lakini ngakipati nginyuli jengi jokapi kupeta
nginyuli jaka Yona jela.”
Ndipala Yesu jwaaleka nu kuboka.

Amila jaka Afalisayu na Asadukayo
Maluko 8:14-21
5 Pababiya alombwiki nhanga, banafunzi baka Yesu
bakombuka ajewiki kutoto Mabumunda.
6 Yesu jwaapwagila, “Ntama miu, mulilenda na amila jaka
Afalisayu na Asadukayu!”
7 Banafunzi batumbulia kulaluana beni na beni, “Jupwaga
hela ndaba ngasetwatogwi mabumunda.”
8 Yesu jwamanyiki sebabia bakapwaga ndi jaapwagila,
“Mwabandu banga kuhobale mwanganya! Ndaba jaki
nndaluana mwabeni na beni ndaba ngasembii na
mabumunda?
9 Boo, mwakona lee ngasenhelewe? Boo, ngase nkomboka
panamega mabumunda nhwanu ndaba ja bandu elupu
nhwano? Boo, mwatwelaki itonga ilenga yiipandi
yeyaihigali?
10 Amala mabumunda saba gala gabaabagila bandu elupu
nsesi bala, boo, mwakusinyi itonga ilenga yeyaigali?
11 Ndaba jaki ngase nhelewa nepani ngase nongale
mabumunda? Lakini nzepana na amila jaka Afalisayu na
Asadukayu.”
12 Ndipala banafunzi bala bamanya Yesu ngasejwabia
jwaapwagi ajepana na amila ja mabumunda, ila ajepana na
mabolee gaka Afalisayu na Asadukayu.

Yesu ndi mwana waka Sapanga
Maluko 8:27-30; Luka 9:18-21
13 Yesu pajwahika ku Kaisalia kojuhumi Pilipi, jwaalalukia
banafunzi baki, “Bandu apwaga Mwana waka Mundu ndi
nyanye?”
14 Bumpwagila, “Bandu bangi apwaga ndi Yohana
Mmbatisa na bangi apwaga ndi Elia na bangi apwaga ndi
Yelemia au jumu jwa alota baka Sapanga.”

15 Yesu jwapwaga, “Na mwanganya boo, mpwaga nee na
nyanye?”
16 Simoni Petili jwapwaga, “Weapa ndi wa Kilisitu Mwana
waka Sapanga jojubi mwomi.”
17 Yesu jwapwaga, “Mbanga wa Simoni mwana waka
Yona, ndaba nga mundu jokapi jojukuyekuli haga ila Atati
bangu baabi kunani.
18 Nane nukupwagi wa Petili, weapa lilibu, na panani
jililibu hale naguletila bandu bingi ambwata na makili ga
kuwa ngagakuwesi.
19 Nagupekia punguu yu ukolongu ukunani, sokapi
sewiogula pundema pani, kwiioguliwa nu kunani kwaka
Sapanga kabee nasokapi sewipunga pundema sipungika
kunani kwaka Sapanga.”
20 Ndi Yesu jaakana banafunzi baki bampwaji mundu
jokapi ana jombi ndi Kilisitu.

Yesu julongale kung'alika kwaki na kuwa kwaki
Maluko 8:31-9:1; Luka 9:22-27
21 Toka pala Yesu jwatumbulia kwaapwagi hotuhotu
banafunzi baki kupwaga jupalika kujenda ku Yelusalemu,
nakola jwitenda kung'aliswa ngamaa mang'alisu gabiileta
aseja na aka agolu akolongu na aka abola bamalagalaki.
Kabee biitenda kunkoma na jwiitenda kuyoka lisoba la tatu.
22 Ndi Petili anzuku Yesu pulutengu nukundakali,
“Ngahela Bambu! Lijambu heli nga lugupate!”
23 Lakini Yesu jwang'anambuka nukumpwagi Petili,
“Tama kutali na nee, Lijobi wee! We gupala kumbengale
nepani. Mawasu gaku ngasegahuma kwaka Sapanga ila ga
bandu.”
24 Ndi Yesu jwaapwagila abole baki, “Mundu jokapi
jojupala kuba mbolee jwangu nepani, julikana mweni,
jujukua nsalaba waki, jumbwata.
25 Ndaba mundu na jupala kuulenda womi waki mweni,
jwitenda kuguhoa, lakini mundu jo juguhoa womi waki
ndaba jangu, jwitenda kugupata kabee.
26 Boo, mundu jwiipata sindu boo ana jupatiki hindu yoka
yu pundema pani na papuje juhoiki womi waki mwene? Au
mundu jwipia sindu boo ili jupata kabee womi wake?
27 Ndaba Mwana waka Mundu jwiika nu Ukolongu wa
Atati baki, pamu na atumi baki bu kunani na pala ndi
pabantemula kila mundu kulengana na mahengu gaki.
28 Numpwagi sakaka, abi bangi apambane ngaakue
mbaka pabaambona Mwana waka Mundu pajihika koni
jubii mu Ubambu Nkolongu.”

17

Yesu jung'anambuka pamihu
Maluko 9:2-13; Luka 9:28-36

1 Pagapeta masoba sita, Yesu jwaajukua Petili na Yakobu
nundongu waki Yohana nukujenda nabu kunani ji kitombi
kilasu kobabii kajika jabu.
2 Pababiya bukundingaliya, apalapa Yesu
jwang'anambuka kubonikana kwaki. Pamihu jaki
panang'ana ngati lyoba ni ingobu yaki yabii ihuu kupukupu
ngati unang'anu.
3 Ndienu Musa na Elia batenda kupiti, babia alonge na
Yesu.
4 Ndienu Petili ampwagila Yesu, “Bambu kwibia sapi
twepani kutama paambane! Ana gupai niisenga indamba
itatu, simu saku na simu saka Musa na simu saka Elia.”
5 Petili pajabia jwakona jakalongila, lihundi lununang'anu
latenda kwaayekale, na sauti jajogwanika kuhuma
pilihundi lela, “Hajo Mwana wangu jonumpai, jojunengani,
munzowania.”
6 Banafunzi bala pabajowania sauti jela, bajogupa ngama,
batenda kukupama.
7 Yesu jwaapwata, nakagusa nakapwagi, “Nzemania,
mwiijogopa!”
8 Pabalinga kunani, ngasebumbweni mundu, ila pee Yesu
kajika jaki.
9 Pababia ahuluka kuhuma kukitombi, Yesu
jwaalagalakiya, “Mwampwagi mundu majambu ga
mugabweni mbaka Mwana waka Mundu pajwiiyoka
kuhuma kwa bandu baawii.”
10 Ndi banafunzi bundalukia, “Enu ndaba jaki abola ba
malagalaki apwaga juhika hote Elia?”
11 Yesu jwapwaga, “Sakaka Elia jwiika hoti nukugabeka
majambu goti sapi.
12 Lakini numpwagi, Elia juhikiki nabombi
ngasebugumanyike, ila buntendila ngati hebapai. Ahelahela
Mwana waka Mundu bang'alisa mwamaboku gabu.”
13 Ndienu banafunzi baka Yesu bamanya Yesu jwabia
anndongale Yohana Mmbatisa.

Yesu andamisa nkombu jwini kilombu
Maluko 9:14-29; Luka 9:37-43

14 Pabuguhikila nsambi wa bandu, mundu jumu
anzendila Yesu nukumpege magoti palongi jaki,
15 nukupwaga, “Bambu umbonila hikia mwana wango
ndaba jubi ni kihinduhindu, kabee jung'alika ngamaa, mala
jingi juhabuki pamotu au mmasi.

16 Nunndetiki kwaaka banafunzi baku lakini ngase
bawesiki kunndamisa."
17 Yesu jwapwaga, "Mwanganya mukibeleku sanga
kuhobale na sekihobiki mwee! Niitama na mwanganya
mbaka lile? Nanhinakalia mwanganya mbaka lile?
Munndeta pani nkombu hoju."
18 Yesu jukilakalia kilombu sela nasombi satenda kupita.
Nunkombu wejola jwalama apalapa.
19 Ndi banafunzi bunzendila Yesu puujobu, nukundaluki,
"Ndaba jaki twepani ngasetwawesiki kukipia kilombu sela?"
20 Yesu jajibua, "Ndaba nhuobale kasokopi. Numpwagi
sakaka, ana pee mmbii na nhobale nzoku ngati imbeju ja
haladali, mwiwesa kukipwagi kitombi ase, 'Boka hapa
ujenda pala,' Nasombi kiitenda kujenda. Nga sindu sokapi
sesisindikana kwinu.
21 Lakini kilombu ngati ase ngakuwesa kupita kwindela
jokapi ila kukiboa ila sukundoba Sapanga nukupunga kula."

Yesu julongale kabee kuwa kwaki
Maluko 9:30-32; Luka 9:43b-45

22 Banafunzi boti ebahika ku Galilaya, Yesu jwaapwagila,
"Mwana waka Mundu bantenda kunkamula nukunkabisa
kwa bandu,
23 nabombi biitenda kunkoma lakini lisoba la tatu
jwiitenda kuyoka."
Banafunzi baki gwaabina mwoju ngamaa.

Kulepa kodi ja Nyumba jaka Sapanga

24 Yesu na banafunzi baki pabahika ku Kapelinaumu,
bandu bababia ajopa kodi Nyumba jaka Sapanga
bunzendila Petili nukundaluki, "Boo, mbola waku julepa
kodi ja Nyumba jaka Sapanga?"
25 Petili jwajibua, "Helo, julepa."
Petili pajwajingala mu nyumba, kabula ngasejupwajiki
lilobi, Yesu jatumbuliya kumpwagi, "Wa Simoni gubona
boo? Aka bambu akolongu bupunndema ajopa ushulu na
kodi kuhuma kwaka nyane? Kuhuma kwa benei au kwa
agene?"
26 Petili jwajibwa, "Kuhuma kwa ageni."
Yesu jwapwaga, "Gupwajiki sapi, benei ngaseapalika
kulepa.
27 Lakini ngasetupalika kwaajege inyela bandu haba.
Jenda kunhanga, wakalekala ndoana jaku, na homba ja
kwanza jegulonguli kulopo, ukananungula nndomu waki
ndipala ukijiketaniya lupija nkati. Wiijukua lupija lola ili
wakaalepa kodi jaku na kodi jango."

18

Nya jojubii nkolongu
Maluko 9:33-37; Luka 9:46-48

1 Apalapa banafunzi baka Yesu bunzendila, Yesu nu
kunndaluki, “Nyaa nkolongu mu ukolongu ukunani kwaka
Sapanga?”
2 Yesu ankema mwana nsoku nukunzemeka pikilanda
jabu.
3 Japwagila, “Numpwagi sakaka ana ngaseng'anambwiki
na kulengana ngati mwana nsoku, kyee nganzingi mu
ukolongu ukunani.
4 Jokapi jojulibona ngasindu ngati mwana nsoku ajo, hoju
ndi nkolongu mu ukolongu ukunani.
5 Jokapi joanzopa mwana nsoku ngati jonzo kwii liina
langu, hoju junyoopa nepani.

Sindu sesunkolo mundu kuhenga mahakau
Maluko 9:42-48; Luka 17:1-2

6 “Jokapi joankolo jumu ja bana asokopi baanhobale
nepani atenda mahakau, kwakabia mbanga bunkonga lilibu
lukupole pahingu nukundeke punhanga pandu
papanyoliki.Bandu abeli apola kukutumi lilibu lukupole.
7 Misibikiboni bandu bupunndema ndaba jakwaakolo
bangi kutenda mahakau. Kukolo lasima kupitila lakini
misijukiboni mundu jojwaakolua bangi haga gapitila.
8 “Ana kuboku kwaku au kugolu kwaku kukukolwi
kuhenga mahakau, nambanga ukusekula nukukuleke kutali
naweapa. Nambanga kujingi mu womi wa masoba goti bila
kuboku au kugolu kuliku kukuleke mmwotu wa yaka
petapeta koni ubii na maboku gabeli na magolu gaku gabeli.
9 Liu laku ana lukukolwii kuhenga mahakau, litupula
nukulileke kutali na weapa. Nambanga gujingila mu womi
wa masoba goha koni gubi naliu limu, kuliku kujingi mu
motu uku jehanamu koni ubii na miu gaku goka mabeli.

Lilenganu likondoo lelihobiki
Luka 15:3-7

10 “Mulilinga, mwaambona jumu kati ja bana aba ngati
nga sindu sukuhobale. Numpwagi, atumi babu bu kunani
abi masoba goha pambipi na Atati bangu kunani kwa
mahundi.
11 Ndaba Mwana waka Mundu juhikiki kwaagombo
bandu baahobiki.”
12 “Mmbona boo? Mundu na jubi na makondoo makomi
komi, ana limu lihobiki jutenda boo? Jwagaleka makondoo
tisini na tisa gala kukitombi, nukujenda kulitaputa limu
lelihobiki.

13 Numpwagi sakaka, ana julipatiki julitogule lelu ngani
kupeta makondoo makomi tisa na tisa gagabia
ngasegahobiki gala.
14 Ahelahela, Atati bitu bu kunani ngasejupala mundu
hata jumu kati ja asoku aba ahoba."

Ndongu waku najugukosi

15 "Ndongu waku na jukukosi, unzendila ukumpwagila
likosa laki weapa na jombi pambii mwakajika.
Najugujowani, jibiya ndongu waku kabee.
16 Ana jukaniki kugujowane, unzukua mundu jumu au
abeli pamu na wamweti, ili kila lilobi ajowana bandu abeli
au atatu ngati Maandiku gaka Sapanga hegapwaga.
17 Ana ngasejwajogwani na haba, wakaapwagila bandu
babunhobale Sapanga. Ana jukaniki kwaajoane bandu
babunhobale Kilisitu kwaku weapa jiibiya ngati bandu
banga kummanya Sapanga na ngati bandu babaajopa
bandu kodi."

Kukanaki nukujetake kuhenga

18 "Numpwagi sakaka, sokapi semwikikanakia punndema
pani kibia bikikanaki nu kunani kwaka Sapanga, na sokapi
semwakijetakiya pundema kibia bikijetaki kunani."
19 Kabee numpwagi, abeli kati jinu ana ajetangani
pundema pani kuloba sindu sokapi kwaka Atati na Atati
bangu bu kunani jwantendila sindu hesi.
20 Ndaba pokapi pala paketangana, bandu abeli au atatu
kwi liina langu, nepani mii apalapa pamu nabu.

Lilenganu lukulekake bandu bangi mahakau

21 Petili anzendila Yesu nukunndaluki, "Boo, Bambu,
nndongu wangu ana jungosi nunndekakia mala palenga?
Amala nundekakiya mala saba?"
22 Yesu jwapwaga, "Ngasembwaga pee mala saba, lakini
hata makomi saba mala saba.
23 Ndaba ukolongu ukunani ulengana nu nkolongu jumu
jojaamua kukagu lupija lwaki loabinaku bandu baahenge
lihengu mumali gaki.
24 Hejwatumbuliya kubalanga bunndetila mundu
jojwabia anndaja lupija lwingi ngamaa.
25 Mundu jola ngasejwabi na sindu sokapi sukunndepa,
ndi bambu waki jwaalagalakiya bunndombisa ngati
ntumwa, jombi nunhwanu waki na bana baki na nahindu
yoka yejubinaku ili julepa lideni.
26 Ntumisi jola jwapega magoti palongi jaki nukupwaga,
'Guhinakaliya nane nakulepa kila sindu.'

27 Bambu jola ambonila hikia, nu kunndekake lideni lela,
nukundeka jujenda.
28 “Lakini ntumisi jola jwaboka, ankolila jumu kati
jaatumisi ajaki jojwabi jombi anndaja lupija kidogu.
Ankamula nukunhinyati pahingu, nukumpwagi, ‘Nepa
lupija lwango.’
29 Ntumisi nnzaki jola najombi jwapega magoti
nukupwaga, nu kunndoba, ‘Guinakaliya mbaka nugulepe.’
30 Lakini jombi ngasejwatenda kukana, ila anzegala
mukipungu mbaka pajwiilepa lupija lola.
31 Atumisi ajaki pababona hela waabina mioju ngamaa,
bajenda kupwagi bambu wabu majambu gagapitii pala.
32 Bambu jola ankema ntumisi jola nukumpwagi, ‘Weapa
untumisi mbaja ngamaa! Wanoba nepani nukulekakia
lideni laku nane nukulekaki lideni laku loti ndaba
wandenda kunoba.
33 Kupalika gumbonila ikia ntumisi nzaku ngati nepani
henugubonila weapa ikia.’
34 Bambu jola jwayomiki ngamaa, ambeka mukipungu
anng'alisa mbaka pajwiilepa lideni loti.”
35 Yesu jaendaliya kupwaga, “Atati bangu bu kunani
ebantendila ahelahela, ana ngasemwalekaki alongu bii
kuhuma mmyoju jino.”

19

Mabole gukukana kulekana
Maluko 10:1-12
1 Yesu pajajomula kupwaga hela, jwaboka ku Galilaya,
jwajenda ku Yudea, kwii ja losi luku Yoludani.
2 Bandu bingi bumpwata kola, najombi jwatenda
kwaalamisa.
3 Afalisayu bangi bunzendila Yesu, nukundaluki
sukumpendake, “Boo, sapi lee mwanalomi kuntalika
nhwanu waki kwi likosa lokape?”
4 Yesu jwapwaga, “Boo, ngase nsomiki mu Maandiku gaka
Sapanga, Sapanga jojabomba mundu toka putumbuli,
jabomba mmbomba na mwanalome?
5 Henu Sapanga japwaga kabee, ‘Kwa ndaba heji
mwanalomi jaaleka atati baki na amabu baki nukujongana
nu nhwanu waki, nabombi abeli haba biibia nhyega jimu.’
6 Henu bombi nga abeli kabee ila nhyega jimu.
Sejukilombangini Sapanga, Mundu jwaakilekanisa.”
7 Afalisayu bundalukia, “Henu ndaba jaki Musa
jutulagalakia mundu kumpeke nhwanu waki likalatasi luku
lekana nukunndeka?”

8 Yesu jaapwagila, “Musa anndekakiya mwaleka
akaahanu bii ndaba jukunonopa kwa mioju jiino. Lakini
ngase kwabii hela toka pakwatumbulia.
9 Henu numpwagi, jokapi jojundeka nhwanu waki kwa
ndaba jokapi ilapee kwa ndaba ju ugoni, nukujuku
mmbomba jongi, jutenda ugoni.”
10 Banafunzi baki bumpwagila, “Ana ndi ekukuba kwaka
mwanalomi numbomba nambanga kutama bila kujuku
mmbomba.”
11 Yesu jaapwagila, “Nga boka baawesa kulijopa libolee
heli, ila pee baapatiki uwesu kuhuma kwaka Sapanga.
12 Ndaba ibi hindu toauti yeyaahenga bandu biijukuu
mmbomba, ndaba bangi asaliwi ahelahe, bangi ndaba
bandu baatei abia hela. Bangi ahamwi beni nga biijukue
ndaba ju Ubambu ukolongu ukunani. Mundu jojuwesa
kulijopa libolee ale julijopa.”

Yesu jwaapenge bana asoku
Maluko 10:13-16; Luka 18:15-17
13 Ndi bandu bunndetila Yesu bana ili jwaabekila maboku
na kwaalobe. Lakini banafunzi batenda kwaalakali bandu
babaaleta bana.
14 Yesu jwapwaga, “Mwaaleka bana asoku aba ahika
kwangu, wala mwaapengale, ndaba ukolongu ukunani ndi
wa bandu ngati bana asoku aba.”
15 Ndi jwaabekila maboku ili kwaapenge, nu kuboka pala.

Nkombu mwana mali
Maluko 10:17-31; Luka 18:18-30
16 Mundu jumu anzendila Yesu nukupwaga, “Mbola
ndendakii saamboni ili mbata womi wa yaka petapeta?”
17 Yesu jwapwaga, “Ndaba jaki gunaluki kupete lijambu la
ambone? Jubii jumu pee jojubii jwa amboni ndi Sapanga.
Ana gupai kujingi mu womi, kamula mihilu jaka Sapanga.”
18 Mundu jola jwalalukia, “Mihilu bole?”
Yesu jwapwaga, “Wiikoma na wiitenda ugoni na wiijiba
na wiilonge isoli,
19 waajoannya atati baku na amabu baku na umpala
mundu wa pambipi jaku ngati heulipala wamwe.”
20 Nkombu jola jwapwaga, “Goti aga nagakamwi toka
panabii namwana, henu mbongukiki na sengi kike?”
21 Yesu jwapwaga, “Ana gupala kuba wa mundu
waamboni sakaka, jenda kalombisa hindu yaku yoka
yegubinaku waapekia aka kapuku lupija, wiibia na kikoku
kunani, ndi guika kumbwata.”
22 Nkombu jola pajwajogwana hela, jwajenda koni
ngasejutogulela, ndaba jabii na mali.

23 Ndi Yesu jwaapwagila banafunzi baki, “Numpwaagi
sakaka kunonwipi ngamaa mundu mwana mali kujingi mu
ukolongu ukukunani kwaka Sapanga.
24 Numpwagi kabee, kunonwipi ngamaa mundu mwana
mali kujingi mu ukolongu waka Sapanga, kuliku kinyama
sebikikema ngamia kujingi mulihotu la sindanu.”
25 Banafunzi bala hebajowana hela, basangi ngamaa,
bunndalukiya, “Henu nya jojuwesa kulama?”
26 Yesu jwaalingalia nukupwaga, “Kwa bandu lijambu heli
ngaseliwesikana lakini kwaka Sapanga goka gawesikana.”
27 Petili japwaga, “Natwepani, tukilekiki kila sindu
tukupwatiki weapa twiipata kike?”
28 Yesu jwapwaga, “Numpwagi sakaka, Mwana waka
Mundu pajwiitama pikiteu saki su ukolongu mu nndema
nnyai. Mwanganya mwembwatiki nepani, mwiitama
mwiiteu komi ni ibeli, koni mukatemula makabila komi ni
ibeli guku Izilaeli.
29 Jokapi jojulei nyumba, au nndongu au nndombu au
atati au amabu au matui, ndaba jangu nepani, jwiijopa mala
makomi komi nukupata womi wa yaka petapeta.
30 Lakini baabia buutumbulii biikuba ba mwisu, na baabi
ba mwisu biikuba buutumbulii.”

20

Baahenga lihengu mulitui li mizabibu

1 “Ukolongu ukunani ulengana na mundu jojubii nilitui,
jojaboka lukela ngani kujenda kwaataputa bandu
bukuhenga lihengu mulitui laki li mizabibu.
2 Jajetangana nabu kwaalepa mangengalema gu lupija
lulihengu lwi lisoba limu, ndi jwaapelika kulitui laki li
mizabibu.
3 Egapeta masaa matatu, jwajenda kabee jwabona bandu
bangi ajemiki kuguliu, ngaseabi ni lihengu.
4 Jwaapwagila, ‘Nzendania nanamu mwakahenga lihengu
mulitui langu li mizabibu, nane nandepa.’
5 Nabombi bapiti. Jojubi nilitui jola jwaboka kabee saa sita
na saa tisa, jahenga kabee ahelahela.
6 Hesahika saa komi na jimu pakamii jajenda kabee,
jwaaketania bandu bangi ajemiki pagulio pala. Jaalalukia,
‘Ndaba jaki nzemiki pamba lyobamutu loti bila lihengu?’
7 Bandu bebala bunzibua, ‘Ndaba ngamundu jojutupeki
lihengu.’ Najombi jwaapwagila, ‘Nzendania nanamu
mwakahenga lihengu mulitui langu li mizabibu.’ ”
8 “Helajingala lyoba, juni litui jola ampwagila jojujemale
litui jola, ‘Waakema baahenga lihengu waalepa lupija

lwabu, tumbuliya babatumbulia lihengu kumwisu,
nukujomule babatumbulia kuuwanzu bala.'
9 Pabahika babatumbuliya lihengu saa komi na jimu,
bajopa kila mundu lupija lwilisoba limu.
10 Babatumbulia lihengu bala hebahika, bawasalia biipata
yingi ngani, lakini hata bombi bapata kipandi simu
silingengalema gu lupija lwilihengu lilisoba limu.
11 Pabajopa lupija lwabu, batumbuliya kunhyome
jwinilitui jola.
12 Bapwaga, 'Bandu babahika kuhenga lihengu pakamii,
bahengiki lihengu lisaa limu pee, ndaba ja kii utulepiki
kulengana na bombi nakoni twepani tuhinakali lihengu
pipipipi na lyoba likali?' "
13 "Ndi bambu jola anzibwa jumu wabu, 'Nkosi wango,
ngasenugutei uhune nugupeki setwajetangani! Boo, ngase
twajetanganii lee kulepana lupija lwi lisoba limo?' "
14 Jukua setujetanganile, ujendaje. Ne mbai kumpeke
wamwisu jonzo ngati henukupeki weapa.
15 Boo, ngase mbalika kutumi lupija lwangu ngati
hembala? Boo, gubona wipu ndaba nepani naambone?
16 Yesu jwajomula sukupwaga, "Jojubi jwa mwisu jwiibia
jukutumbuli na jojubi juutumbuli jwiibia jwa mwisu."

Yesu jupwaga mala ja tatu kuwa kwaki nukuyoka kwaki
Maluko 10:32-34; Luka 18:31-34
17 Yesu pajwabia jukwela kunani ku Yelusalemu,
jwaajukua banafunzi baki komi na abeli pandu panga na
bandu, na pababii ajenda mwiindela jwaapwagila,
18 "Nzowana, tujenda ku Yelusalemu, nahoku Mwana
waka Mundu bankabisa kwaka agolu akolongu naaka abola
ba malagalaki, nabombi bantemula jukomika.
19 Ndipala baampelika kwa bandu banga Ayaudi ili
bumpoalihamu, bunndapula iboku nukumbambali
punsalaba lakini lisoba la tatu jwiitenda kuyoka."

Kuloba kwaka nyongo jumu
Maluko 10:35-45
20 Ndipala nhwanu waka Zebedayu pamu na bana baki
anzendila Yesu, jwapega magoti palongi jaki nukunndoba
anhengila sejupala.
21 Yesu anndalukia, "Upala kike?"
Nyongo jola jwapwaga, "Pepakoku, lagalakiya pawiibia
mu ukolongu waku, bana bangu abeli abaa atama jumu
upandi waku wa malele na jongi upandi waku wa
mangega."
22 Yesu jwaapwagila, "Ngase mukimanyi sendoba. Boo,
nhwesa kunywele kikombi seniinywelila nepani?"

Bajibwa, “Tuwesa.”
23 Yesu jwaapwagila, “Sakaka mwiinywelila kikombi
sangu samang'aliku, lakini kutama kumalele au kumangega
kwangu nepani, nga lihengu langu ne kuhagula. Biitama
babaabeki Atati bangu.”
24 Banafunzi bangi komi bala hebajogwana haga,
baayomila aka kilongu abeli bala.
25 Ndi Yesu jwaakema, nakaapwagi, “Mmanyiki aka
kilongosi na bandu banga Ayaudi baalongo bandu kwa
makili, na aka akolongu babu apala kwahenga bandu haba
kuba bandu babu.
26 Lakini kwinu mwanganya kwiikuba hela, ila jojupala
kuba nkolongu kati jinu jubia ntumisi jwa boti,
27 na jojupala kuba juutumbuli kati jinu jubia ntumika
wino.
28 Ahelahela, Mwana waka Mundu ngasejwahika
kutumakaliwa, ila kutumiki bandu nukupia womi waki kwa
gombo bandu bingi.”

Yesu jwaalamisa banga linga abeli
Maluko 10:46-52; Luka 18:35-43
29 Yesu na banafunzi baki pababia aboka kumusi uku
Yeliko, nsambi wa bandu watenda kumpwata.
30 Kwabia na banga linga abeli atemi pulutengu lwi indela,
na pabajowana Yesu jwabia jupeta pala, bajamalia, “Bambu,
Mwana waka Daudi utubonila ikia!”
31 Nsambi wa bandu bala waalakalia nakaapwagi atama
kinunu. Lakini bombi bajamalia ngani, “Bambo, Mwana
waka Daudi utubonila ikia!”
32 Yesu jwajema, nakaakema nakaalaluki, “Boo, mpala
nunhengila kike?”
33 Bunzibwa, “Bambu, tuloba mihu gitu galinga.”
34 Yesu jwaabonila ikia, jwaagusa mihu gabu na apalapa
bawesa kulinga nabombi nukumpwata.

21

Yesu jujingi ku Yelusalemu sukutogule
Maluko 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19
1 Yesu na banafunzi baki pa bahegali kuhika ku
Yelusalemu, bahika ku Betifage pi Kitombi si Mizeituni. Yesu
jaatama kola na banafunzi baki abeli,
2 jaapwagila, “Nzendania mbaka kukijiji sekibi palongi ji,
pala mwalibona liponda bilikongiki na mwana waki.
Mwakagabopula mwagaleta kwangu.
3 Ana mundu jundaluki sokapi mumpwagila, ‘Bambu
jutenda kugapala, najombi jandekakiya mmboka.’ ”

4 Lijambu heli la hengika ili gajwapwaga mlota waka
Sapanga gatimia,
5 “Mwaapwagila bandu buku Sayuni.
Lingaliya, Bambu Nkolongu waku jutenda kuhika!
Mpoli na jukweliki mu liponda,
libana liliponda, mwana wi liponda kinyama sekitoto
misigu.”
6 Ndi, banafunzi bala bajenda nukutenda ngati Yesu
hejwaalagalakia.
7 Biilileta liponda lela nilibana laki, batandika ingobu
yabu panani ja liponda na Yesu jwatama panani jaki.
8 Nsambi wa bandu batandika ingobu yabu mwiindela, na
bandu bangi basekula matutu gimikongu nukugagoneka
mwiindela.
9 Nsambi wa bandu gogunndonguli na babupwata
bajamalia, “Ulumbi kwaka mwana waka Daudi!
Jupengalika jojuhika kupete lihina laka Bambu! Ulumbi
kwaka Sapanga kunani!”
10 Yesu jajingala kumusi ku Yelusalemu, bandu boka
batenda kujabalika nukulaluki, “Boo hajo nyane?”
11 Bandu munsambi gola bapwaga, “Hajo mlota waka
Sapanga, Yesu kuhuma ku Nazaleti musi uku Galilaya.”

Yesu jubii pa Nyumba jaka Sapanga
Maluko 11:15-19; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22
12 Yesu jwajingala pa Nyumba jaka Sapanga, jwaabenga
kunza bandu bababia alomba nuku lombesa hindu.
Jwapendula mesa ja bandu bababia aba abadisani lupija,
niiteu ya bandu baabia alombesa ngunda.
13 Jwaapwagila, “Ahandiki mu Mahandiku gaka Sapanga,
‘Nyumba jangu jiibia nyumba jukundobe Sapanga.’ Lakini
mwanganya mujing'anambwi kuba lipoli la bii!”
14 Bandu banga kulinga na niilema bunzendila Yesu pa
Nyumba jaka Sapanga, na Yesu jwatenda kwaalamisa.
15 Lakini agolu akolongu na aka abola ba malagalaki
pababona ndonduke yejwatei Yesu, na kabee bana pababia
ajamali kwa sauti jabu pa Nyumba jaka Sapanga
bakapwaga, “Ulumbi kwaka mwana waka Daudi,” Bombi
batenda kuyoma.
16 Ndi bumpwagila, “Boo, ngasegujogwana seapwaga
bana?”
Yesu japwaga, “Helo, nyowana! Boo, ngasenhwahiki lee
kusoma mahandiku agaga? ‘Kwi milomu ja bana asoku na
bana baajonga ulipati ulumbi wa sakaka.’ ”
17 Yesu jwaaleka, jwajenda ku Betania, kunza ja musi
kojabii, nukugone koku.

Yesu jugulapi mbamba nkongu gu ntini
Maluko 11:12-14, 20-24

18 Pulukela ngani Yesu pajwabi jubuja ku musi, jummbina
inzala.
19 Juubona nkongu wu ntini gumu pulutengu jiindela,
juujendila lakini juuketanya ngasegubi na sokape ila pe
mahamba matopu. Ndii juupwagila, “Wiibeleka kabee
matunda masoba goti!” Apalapa nkongu wo ntini gola
gwatenda kunyala.
20 Banafunzi pababona basangi nukupwaga, “Nkongu ago
gunyaliki boo nyatanyata?”
21 Yesu jwapwaga, “Numpwagi sakaka, ana mwikuba ni
lihobale bila lujogopu, unhuwesa kuhenga nga pe
seehengiki mu nkongu ago pena, ila hata na mukipwagi
kitombi ase, ‘Tupuka ulilekala munhanga,’ kwiihengika
ahelahela.
22 Ana mbi nilihobale, sokapi semwiloba kwaka Sapanga
mwiitenda kupata.”

Uwesu waka Yesu guhuma kwako
Maluko 11:27-33; Luka 20:1-8

23 Yesu jwajingala pa Nyumba jaka Sapanga, pajwabia
jutenda kubola, agolu akolongu na aseja ba bandu
bundalukia, “Guhenga majambu haga kupete uwesu bole?
Nya jojugupeki uwesu gwehogu?”
24 Yesu jwajibua, “Nanepani nundaluki lijambu limu, ana
nhnyibwiki, nane nampwagila nhenga majambu haga
kupete uwesu boo.
25 Boo, uwesu waka Yohana ukubatisa wahuma kwaka
nya? Boo, wahuma kunani au kwa bando?”

Lakini batumbuliya kulaluana beni kwa beni, “Ana
tupwagiki, ‘Gahuma kunani,’ jwatulalukia, ‘Henu mbona
ngase munhobale Yohana?’
26 Natupwagiki ‘Guhuma kwa bandu,’ twaajogopa bandu
haba ndaba boti ajetake Yohana mlota waka Sapanga.”
27 Ndi bunzibua, “Ngasetumanya!”

Najombi Yesu jwapwaga, “Nanepani nganumpwagi
nhenga haga kupete uwesu boo.”

Lilenganu la bana abeli

28 “Mwanganya mmbona boo? Mundu jumu jwabi na
bana abeli. Ampwagila mwana nkolongu jola, ‘Mwanango,
lelenu jenda ukahenga lihengu ku lituhi li mizabibu.’ ”
29 Nkombu jola ampwagila, “Nganyende!” Lakini
mwonikatai jwaamua kujenda nukuhenga lihengu.

30 “Ahengo bala bajenda kumpwagi kabee mwana waki
wa pili jola ahelahela, najombi jwajibwa, ‘Koonyenda atati.’
Lakini ngasejwapiti ku lihengo.”
31 Boo, kati ja abeli haba nya jojwahengiki sebapala atati
bake?
Bajibwa, “Mwana nkolongu jola.”
Ndi Yesu jwaapwagila,Ndi Yesu jwaapwagila, “Numpwagi
sakaka, baajopa kodi na agoni banndonguliya kujingi mu
ukolongu waka Sapanga.
32 Ndaba Yohana jwahika kwinu nukunndangi ndela
jejupala Sapanga, nanamu ngasemunhobalile, lakini
baajopa kodi na baatenda ugoni bunhobali. Pamu na
kugabona goti haga mwanganya ngasemwalekaki mahakau
nukunhobale.”

Lilenganu lilitui li mizabibu na babesiki litui
Maluko 12:1-12; Luka 20:9-19

33 Yesu jwaapwagila, “Nzowania lilenganu lengi. Mundu
jumu mwana litui japandiki mizabibu mu litui,
juliyongulaki ua litui leheli, jwahembiki libomba lukuminyi
zabibu, jwasenga kindamba kilasu sukulonde. Ndi jilibesiki
kwa bandu baalema, mweni jwajenda ku ndema jukutali.
34 Masoba gukuhusa egahika, jwaatuma atumika baki
kwaaka bandu baalema bala, ili kujuku lipungu laki
kuhuma kwa yeahusika.
35 Bandu baalema bala baakamula atumika bala, jumu
batenda kunndapu, jongi batenda kunkoma na jongi
bunndapula na malibu.
36 Mundu jola jwaatuma kabee atumika bangi, bingi
kupeta babalonguli bala. Baalema bala bababesa lituhi
baatendila ngati bangi bala.
37 Mwisuwe antuma mwana waki koni jwaka wasalia,
‘Mwana wangu biitenda kunzoanela.’
38 Lakini baalema bala pabumbona mwana waki,
balongalania beni kwa beni, ‘Jonzo ndi nndisi waki,
tunkomaji ili twiilisa litui lenu!’
39 Ndi bunkamula nukumpia kunza ji litui li mizabibu lela,
nukunkoma.
40 “Henu, munilitui li mizabibu pajwihika, jwaatenda boo
bandu baalema bala?”
41 Bombi bunzibua, “Kye jiitenda kwakoma bandu abaja
haba, ni litui lee jaapekiya bandu bangi litui nabombi
bambaguliya zabibu mu masoba gukuhusa.”
42 Ndi Yesu jwaapwagila, “Boo, ngasemwasomiki lijambu
heli mu Maandiku gaka Sapanga?
‘Lilibu le bilikana bandu baasenga
henu ndi lenieli lilibu lelipalika kuba lunsingi kupeta goka.

Lijambu hale lihuma kwaka Sapanga,
nalombi lisangasa ngamaa kwitu.' "
43 "Henu numpwagi, Ukolongu waka Sapanga biitenda
kukwepatu kwinu na kwaapeke bandu bangi babagahenga
gagunndengane Sapanga."
44 Jojwiiabukia panani ji lilibu heli jwitenda kutunuka
ipandiipandi, ana lunhabuki mundu jokapi, jwitenda
kupondeka.
45 Aka agolu akolongu pamu na aka Afalisayu pabajogwa
malenganu gaki, bamanya Yesu jwabia jwaapwaga bombi.
46 Henu babia ataputa indela jukunkamu, lakini
baajogupa bandu ndaba bombi buholaliya Yesu ndi mlota
waka Sapanga.

22

Tipati ja posu ja ndoa
Luka 14:15-24
1 Yesu jalongila nabu kabee kwa malengano nukupwaga,
2 "Ukolongu u kunani kwaka Sapanga gulengana na
Bambu nkolongu jumu ehantendila mwana waki tipati ga
posu ja kutola mmbomba.
3 Ndienu jaatuma atumika baki bakaakema bajwaakokiki
ahika pa tipati, lakini bajaakokiki bala batenda kukana
kuhika.
4 Ndienu jatuma kabee atumika bangi japwaga,
'Mwaapwagila banaakokiki bala, ndeliki posu ja tipati,
nzinziki likambaku la ng'ombi na ng'ombi yengi yeikendiki,
nakila sindu kibii sapi. Nhikaniya ku tipati ga posu ja kutola
mmbomba.'
5 Lakini bandu bala batenda kusonzoa, kila mundu
jajenda kulihengu laki, jongi kulituhi laki na jongi jajenda
kukuhemalesa nukulombase hindu yaki.
6 Bangi baakamula atumika bala baalapula na kaakoma.
7 Bambu nkolongu jola jatenda kuyoma. Jaatuma alonda
baki bakaakoma bandu babakomiki atumika baki bala,
nukugujosa mwotu musi wabu.
8 Ndienu jaapwagila atumika baki, 'Tipati ja posu ju kutola
mmbomba jabii sakaka, lakini banaakokiki ngasebapalika
kuhika.
9 Ndienu nzendaniya pa maagobukanu mwakakema
bandu boka bamwaabona, akahika pa tipati ga posu ju
kutola mmbomba.'
10 Atumika bala babokaniya, bajendaniya mwindela,
baaleta bandu boka babaakolila, ba asapi na abaja.
Nanyumba ja tipati jatweli bandu ngamaa.

11 “Bambu nkolongu ejajingala nakabona ageni, ambona
mundu jumu, ngase juweti ingobu ya tipati ga posu ju kutola
mmbomba.
12 Bambu nkolongu andalukiya, ‘Nkose, gujingi boo
mombo bila ingobu ja ndoa?’ Lakini jombi jatama kinunu.
13 Henu bambu nkolongu jaapwagila atumika baki,
‘Munkonga mu magolu numumaboku mukundekala kunza
kulwii. Hoku kwiibiya kilelu nukupola minu.’ ”
14 Yesu jajomuliya kupwaga, “Bingi baakokiki lakini
baahaguliwi asokopi.”

Kulepa kodi
Maluko 12:13-17; Luka 20:20-26

15 Afalisayu bajendaniya, bataputa indela jukumpendake
Yesu kwa malobi gaki.
16 Ndienu baatuma banafunzi babu pamu ni kikundi saka
Helodi kwaka Yesu, bumpwagila, “Mbola, tumanyiki weapa
gupwaga sakaka, naweapa gubola sapi indela jaka Sapanga,
bila kujogopa bandu apwagakii, ndaba ngasegulingali
pamiu jaka mundu.
17 Henu utupwagila, boo weapa gubona bole? Boo sapi lee
au nga sapi kulepa kodi kwaka nkolongu juku Loma
jobunkema Kaisali?”
18 Yesu jugumanyiki mpangu wabu uliyaa henu jalalukiya,
“Mwanganya monkopake mwamboni ndaba jaki nndenda
kumbendakela?
19 Nangia hoti lingengalema lu lupija lukulepe kodi!”
Nabombi bumpekia lingengalema lu lupija.
20 Yesu jalalukiya, “Pamihu apa na lihina alee laka
nyanye?”
21 Bapwaga, “Jaka Kaisali Nkolongu juku Loma.”
Apalapa Yesu jaapwagila, “Henu yaka Nkolongu juku
Loma mupekia Nkolongu juku Loma na yaka Sapanga
mupekia Sapanga.”
22 Pabajowana ganiaga, basangii ngamaa, bundeka
nukubokane.

Kuyoka kwa bandu bawii
Maluko 12:18-27; Luka 20:27-40

23 Lisoba leheli, aka Asadukayu bangi, baapwaga bawi
ngase ayoka, bunzendila Yesu.
24 Bapwaga, “Mbola, Musa japwaga mundu jojutoguliki
ana juwii sanga kundeka mwana, kupalika nnuhuna waki
anzukua mmbomba jowii alome ili ampapila mmbeli waki
we jola bana.

25 Henu, pitu pani abii akalongu saba. Nkolongu jatoi
mmbomba nakuwa, ndaba ngasejapatiki mwana, mbomba
we jola antola nnuhuna waki.
26 Sindu aselase supitila nnuhuna waki wa pili na watatu
mbaki wa saba.
27 Mwisuwe mmbomba jatenda kuwa.
28 Henu, lisoba lukuyoka mmbomba we jola jibiya
nhwanu wakanyanye? Ndaba boka saba babiya antoi."
29 Yesu jaapwagila, "Mwanganya nkose ndaba ngase
mugamanyi Maandiku gaka Sapanga wala makili gaka
Sapanga.
30 Ndaba bandu bawii ebiyoka ngabitoguleki wala kutola,
ila biibiya ngati atumi bu kunani kwaka Sapanga.
31 Lakini lijambu lukuyoka kwa bandu ba wii, boo,
ngasensomiki gaju mpwagila Sapanga? Jwapwaga,
32 'Nepani na Sapanga waka Ibulahimu, Sapanga waka
Isaka na Sapanga waka Jakobu.' Jombi nga Sapanga ba
bandu bawii ila Sapanga wa bandu babi bomi."
33 Nsambi wa bandu gola ewajoana gala, basangii ngamaa
mabole gaki.

Lilagisu likolongu
Maluko 12:28-34; Luka 10:25-28
34 Afalisayu ebajowana Yesu jabiya jatamisi kinunu
Asadukayu, baketangana pamu.
35 Jumu wabu, jabiya mbola wa malagalaki, jalenga
kundaluki Yesu sukumpendake.
36 Andalukiya, "Mbola, nhilu boo gogubii nkolongu
mumalagalakila?"
37 Yesu japwaga, "Gumpala Bambu Sapanga waku kwa
mwoju waku woti, na kwa loho jaku joti na kwamalangu
gaku goti.
38 Gongo ndi nhilu nkolongu kabee ndi jejilongule.
39 Jejipwata ndi jenze, 'Gumpala nnzaku ngati eulipai
wamwete.'
40 Malagalaki goti gaka Musa na mabole ga alota baka
Sapanga gahobale mihilu mibeli heji."

Bandu bundongale Kilisitu Nkombosi
Maluko 12:35-37; Luka 20:41-44
41 Afalisayu pabaketangana pamu, Yesu jalalukiya,
42 "Mwanganya mumbona boo, Kilisitu Nkombosi? Boo,
jombi mwana waka nyanye?"
Bombi bapwaga, "Mwana waka Daude."
43 Yesu jaapwagila, "Henu kubiboo Daudi we kwa makili
ga Loho jaka Sapanga ankema jombi Bambo? Pajwapwaga,
44 'Bambu apwagila Bambu wangu,

tama pamba upandi wangu uku malele,
mbaki panaabeka abaja baku pai ja magolu gako.’
45 Ana Daudi ankema Kilisitu Nkombosi ‘Bambu,’ henu
kuwesikana boo jubiya mwana wake?”
46 Ngamundu jokapi jojajibua lilobi. Toka lisoba leheli
ngamundu jojalenga kundaluki lijambu lokapi.

23

Nzepana na abola ba Malagalaki na aka Afalisayu
Maluko 12:38-39; Luka 11:43, 46; 20:45-46

1 Ndipala Yesu jugupwagila nsambi wa bandu pamu na
banafunzi baki.
2 “Aka abola ba Malagalaki na Afalisayu ndi bababi nu
uwesu gukubola Malagalaki gaka Musa.
3 Ndienu nzetakiya nukuhenga goka gabumpwaji
kuhenga. Lakini mwiipwata mahengu gabu, ndaba
ngaseahenga gala gabundandi.
4 Bombi akonga misigu jejitopiki nakatweka bandu
mwamabega gabu, koni beni ngaseapai kulangi hata
lukonzi nukutondabe.
5 Bombi ahenga majambu gabu goka ili abonikana kwa
bandu. Awata hipandi ikolongu yiingobu yeahandiki
Malagalaki gaka Musa nukujonzuke ulasu wi ingobu yabu.
6 Apala kutama ku tipati iteu ya sapi nu munyumba
jukuketangane Ayaudi apala kutama iteu ya palongo.
7 Apala kulamukiwa mu maguliu, kabee apala bandu
baakema, ‘Mbola.’
8 Lakini mwanganya baankema ‘Mbola,’ ndaba mmbii nu
mbola jumu pee, nu mbanganya mwaboti mwa kikilongu.
9 Wala mwankema mundu jokapi pani pundema, ‘Atati,’
ndaba mmbii na atati bamu, ndi baabi kunani kwaka
Sapanga.
10 Wala baankema ‘Akilongosi,’ ndaba mmbii ni kilongosi
jumu pee, ndi Kilisitu Nkombosi.
11 Jojubi nkolongu kati jinu jupalika kuba ntumisi wino.
12 Jokapi jojulibeka nkolongu biitenda kunhulu, na jokapi
jojilihulu ammbeka nkolongu.

Yesu julakali lijambu lukulikopake wa amboni
Maluko 12:40; Luka 11:39-42, 44, 52; 20:47

13 “Musimukiboni mwaka abola ba Malagalaki na aka
Afalisayu! Mo mulikopake mwa amboni! Ndaba mwapungi
bandu nndyangu ukujingi mu ukolongu ukunani kwaka
Sapanga, na mwabeti ngasenzingii momu, wala
ngasemwaajetakale bandu baapala kujingi ajingala.”

14 “Musimukiboni mwaka abola ba Malagalaki na Aka
afalisayu mo mulikopake mwa amboni! Mwaanyaga aka
mbomba baawii alomi babu hindu yabu, nukukopake mwa
bandu baamboni sukuloba sala nasu. Henu mwitemuliwa
ngani.
15 “Musimukiboni mwa abola ba Malagalaki na Afalisayu!
Mo mulikopake mwa amboni! Nnzenda munhanga nu
munndema kuhenga mundu jumu jupwata indela jinu
jukumpwata Sapanga. Namuupatiki muhenga juwesa
kujenda kumwotu wanga kususuka mala pabeli ngani.
16 “Musimukiboni mwaka kilongosi banga linga!
Mwanganya mpwaaga, ‘Mundu najulapiki kwa Nyumba
jaka Sapanga, kuliga jee kola nga sindu, ila najulapiki kwa
zahabu yu Nyumba jaka Sapanga kuliga kwekola kwiibiya
na makili.’
17 Mwanganya mwang'ang'a mwangakulinga! Saa sekibi
sapi nakanope, zahabu au Nyumba jaka Sapanga jejihenga
zahabu jibiya ja sapi.
18 Kabee mpwaaga mundu najulapiki kwa mesa jukupiiki
litambiku nga sindu, lakini najulapiki kwa matambiku
gaabei panani ji litambiku, kilapu sesela suunkamu mweni.
19 Mwanganya mwangalinga! Saa sekibi sapi ngani, boo
matambiku au mesa jukupiiki litambiku leligahenga
matambiku gabia ga sapi?
20 Henu, jojulapa kwi litambiku jukuba julapiki pa mesa
jukupiki litambiku, na sokapi seabei panani jaki.
21 Jojulapiki kwa Nyumba jaka Sapanga jukuba julapiki
kwa nyumba heji na kabee jukuba julapiki kwa jojutama
nkati ja nyumba jaka Sapanga heji.
22 Najojulapa kwa kunani kwaka Sapanga, julapa kwi
kiteu su ubambu saka Sapanga na kwaka Sapanga sejutami.
23 “Musimukiboni mwaka abola ba Malagalaki na
Afalisayu mwe mwilikopake mwa amboni! Mwaalepesa
bandu pandu pamu pa komi ya hindu isoku, ngati manyoi
gaganungi sapi, binzali na kalafu na ndimbalila, lakini
nkotoka kukamu majambu makolongu ga Malagalaki,
kuhenga gajwagapai Sapanga na kuba ni ikia nu kunhobale
Sapanga. Ananhengiki haga na mwikotoka na gangi haga.
24 Mwakikilongosi mwangakulinga! Mmboa lunzenzema
musindu sakunywa sinu, lakini mukimila kinyama
sebikikema ngamia!
25 “Musimukiboni mwaabola bamalagalaki na Afalisayu!
Mwenkopake mwaamboni mwanganya! Nngoloo nzipuli ni
kibega kunza lakini mukuleka nkati kutweli hindu
yempatiki kukukwepatu nuusoju.

26 Weapa mfalisayu jwangalinga! Gulonguliya oti kugolo
nnzipuli nkati nikibega, ndienu kunza kwiibiya sapi.
27 “Musimukiboni mwaabola bamalagalaki na Afalisayu!
Mo mulikopake mwaamboni! Mbii ngati matenge gaapaki
langi nhuu, gagabonikana ga sapi sakunza, lakini nkati
gatweli maupa ga bandu na kila sindu kibaja.
28 Ahelahe na mwanganya mbonekana na bandu kwa
kunza nnhenga gajupala Sapanga, lakini nkati jii mwaabaja
nu usapu wa kila namuna.

Kutemuliwa kokuhika
Luka 11:47-51
29 “Musimukiboni mwaabola ba Malagalaki na Afalisayu
momlikopake mwaamboni na mwaabaja! Nzengale
matenge ga alota baka Sapanga nu kugapamba matenge ga
bandu bababi baamboni.
30 Mpwaga, ‘Ana twepani twakabia masoba gaka hoku
bitu nga twakajongini nabu kwaakoma alota baka Sapanga!’
31 Henu nndangi mwabeti ndi mwa bana babaakoma
alota baka Sapanga.
32 Hena, nhendilia kuhenga batumbulia kuhenga aka
hoku bii!
33 Mwanganya majoka ni kibeleku si lijoka! Nhwesa boo
kukijepa kutemuliwa ku mwotu wangakususuka?
34 Henu nundete alota baka Sapanga, bandu babii na
malangu na abola. Bangi babu mwitenda kaakoma na
bandu bangi mwiitenda kwaabambali pu nsalaba, na bangi
mwaalapula iboku munyumba yinu yukuketangane Ayaudi
nakaabenga kuhuma mmusi gumu kujenda mmusi gongi.
35 Sapanga jammbona mwa bandu biliya ndaba
mwaakomiki bandu boti ba amboni, toka kukomeka kwaka
Abeli mundu jwa amboni jola mbaka kukomeka kwaka
Zakalia mwana waka Balakia jomunkoma pikilanda ja
Nyumba jaka Sapanga na mesa jukupiki litambiku.
36 Numpwagi sakaka, kibeleku senze kitenda kutemuliwa
ndaba ja majambu ganga.

Yesu jaapai bandu buku Yelusalemu
Luka 13:34-35
37 “Mwabandu buku Yelusalemu! Mwabandu buku
Yelusalemu! Mwanganya mwaakoma alota nakalapu
malibu babatumiki kwinu, natokuli ngamaa kwaabeka
pamu bana binu ngati ingoku eijobate ibana yaki kwa
mapapati gaki lakini mwanganya ngasemwapaile.
38 Henu nyumba ji jaka Sapanga bijilei lihami.
39 Numpwaji ngamwimoni kabee mbaka lisoba
lemwipwaaga, ‘Jupengilika jojuhika ku lihina laka Bambo.’ ”

24

Yesu julongale kubomboka kwa Nyumba jaka Sapanga
Maluko 13:1-2; Luka 21:5-6

1 Yesu japita pa Nyumba jaka Sapanga, pajabiya
jakajenda, banafunzi baki bunzendila, nukulangi Nyumba
jaka Sapanga easengiki.
2 Yesu jaapwagila, “Boo, mgabona le manyumba gangane.
Numpwagi sakaka ngalihigali lilibu panani ji lilibu lengi,
kila lilibu liihabuliwa pai.”

Babumpwata Yesu biing'alika ngamaa
Maluko 13:3-13; Luka 21:7-19

3 Yesu pajabii jutemi panani ji Kitombi si Mizeituni,
banafunzi baki bunzendila pa kajika bundalukiya,
“Tupwagila majambu haga gipitila lile? Na nginyuli boo
jewilangia kuhika kwaku na mwisu upundema pane?”
4 Yesu jajibua, “Nnzepana mundu jwankonga.
5 Ndaba bandu bingi bihika ku lihina langu koni apwaaga,
‘Nepani ndi Kilisitu,’ nabombi baakonga bandu bingi.
6 Mwijowana ngondu na majambu ga ngondu, lakini
mwijogopa. Ndaba ganiaga gapalika kupitila hoti, lakini
mwisu upundema wakona ngaseguhikike.
7 Musi gumu guikomana na musi gongi, ukolongu gumu
gwikomana nu ukolongu gongi. Kwiibiya ni ling'ai li inzala
ni kililima kila pandu.
8 Haga goti gibiya ngati utumbuli gulipyanda ukubeleka
mwana.”
9 “Ndienu bantenda kunng'anambuka nukunng'alisa nu
kunkoma. Bandu boti bupunndema bansukila ndaba
jukunhobale nepani.
10 Masoba ge haga bandu bingi biikotuka kuhobale,
biing'anambukana nu kusukiana.
11 Biipitila alota bingi biisoli, nakaakonga bandu bingi.
12 Ndaba jukujonzukeka ubaja ngani, upali wa bandu
bingi gwiitenda kupongoo.
13 Lakini jojwihinakaliya mbaka pamwisu ndi
jojikombuliwa.
14 Lijambu la Amboni lende lu ubambu ukolongu waka
Sapanga liilandiwa kwa bandu boti punndema ili
bilijowana nukulibona bandu boti. Ndienu mwisu
upunndema pagwihika.”

Liyomisu lukuhalabana
Maluko 13:14-23; Luka 21:20-24

15 “Pamwibona ‘Liyomisu Lukuhalabana,’ lejalongila
mlota waka Sapanga Danieli, lijemiki pandu pa sapi pa
Nyumba jaka Sapanga, jojusoma jumanya maana jaki.”
16 Ndienu bandu baabii ku Yudea atilila kuitombi.
17 Jojubii kunani ja nyumba jaki juhuluka nu kutila bila
kujuku sindu mu nyumba jaki.
18 Jojubi ku litui jwiikelabuka ku nyumba kujuku ingobu
yaki.
19 Bing'alika ngamaa aka nyongo bini hitumbu na
bajongesa mu masoba ge haga!
20 Mundoba Sapanga ili kutila kwinu kwikuba mu masoba
gi kipepu au Lisoba lu Kupomulela!
21 Ndaba kuibiya na mang'aliku makolongu
ngasekuwahiki kupitii tumbuka kubombeka kunndema
mbaka lelenu, na ngagipiti kabee mang'aliku makolongu
ngati haga.
22 Ana masoba haga nga gakapungiswi, nga mundu
jojakalama, lakini ndaba ja bandu bahaguliwi, Sapanga
jupungwisi masoba ge haga.
23 “Ndienu, mundu najumpwagi lisoba heli, ‘Linga, Kilisitu
Nkombosi jubi pamba’ au ‘Jubi palapa,’ mwihobalela.
24 Ndaba biipitila aka Kilisitu biisoli na alota biisoli.
Nabombi biihenga nginyuli ngolongu na ndonduke ili
kwaakonga bandu kuwesikana hata bahaguliwi na Sapanga.
25 Nzowaniya! Nongule kumpwagi lijambu hale kabula
masoba kuhika.”
26 “Henu mundu jokapi najumpwaji, ‘Kilisitu Nkombosi
jubi kulukoba,’ mwiijenda hoku, au ‘Nndinga jujobiki nkati,’
mwihobale.
27 Ndaba Mwana waka Mundu kwiibonika ngati
unang'anu wikitobi hegunang'ana kunani, kuhuma upandi
golipiti lyoba mbaka upandi golijingii lyoba.”
28 Ndaba pokapi pakibii sindu sekiwii ndi paketangana
ijuni yebiikikema tai.

Kuhika kwaka Mwana waka Mundu
Maluko 13:24-27; Luka 21:25-28

29 Apalapa masoba haga egiipeta, liyoba baalijegala lwii,
na mwehi ngawinang'ane, na ndondu yiiabuka kuhuma
kunani kwaka Sapanga na makili ga hindu yeibii kunani
gitenda kunyuka.
30 Ndienu nginyuli yaka Mwana waka Mundu jiibonikana
kunani, na bandu bupunndema biitenda kulobalake, bandu
bammbona Mwana waka Mundu juhika mu maundi kunani
kwaka Sapanga pamu na makili nu ukolongu wingi.
31 Sauti ngolongu ja mapenega jiitenda kujowaneka
najombi jaatuma atumi baki bu kunani kwaka Sapanga,

baabeka pamu baahaguliwi bala kuhuma pandi yoti yu punndema, kuhuma nndema joti.

Malenganu gu nkongu nkoju
Maluko 13:28-31; Luka 21:29-33

32 "Mulibola lilenganu lende kuhuma mu nkongu wu ntini. Mambandi gaki pagatumbuli kuba gundepwani nukutunduli mahamba, mmanya kuegale kuhusa ilebi.
33 Ahelahe pamwagaabona goti haga mmanya muda guegali.
34 Numpwagi sakaka, kibeleku senze ngakikui kabula ja majambu ganga kupiti.
35 Kunani kwaka Sapanga na nndema yoti kwiitenda kupeta lakini malobi gangu ngagiipeti."

Ngamundu jojumanya lisoba wala lisaa
Maluko 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36

36 "Ngamundu jojumanyiki lisoba wala lisaa, hata atumi bu kunani kwaka Sapanga wala Mwana, ila pee Atati kajika.
37 Ngati ekwabii mu masoba gaka Noa, ndi ekwibiya ejwihika Mwana waka Mundu.
38 Ndaba masoba haga kabula jukutwele masi punndema bandu akubika akakula na kunywa, atogulika nukutola aka mbomba, mbaka lisoba Noa pajajingala munhwatu nkolongu gobugukema safina.
39 Bombi ngasebamanyiki siipitila kii mbaka masi pagatwelila punndema nakajola boti. Hela ndi ekwibiya pajihika Mwana waka Mundu.
40 Masoba gegala bandu abeli biibiya ku lituhi, jumu biitenda kunzuku najongi biitenda kundeka.
41 Aka nyongo abeli biibiya apola kilebi, jumu biitenda kunzuku na jongi biitenda kundeka.
42 Ndienu, ntama mihu ndaba ngasemmanyiki lisoba boo pajwihika Bambu winu.
43 Lakini nkombuka lijambu lende, ngati mwana nyumba ejwakamanyiki lisoba mwii pajihika, jakabiya jutemi mihu, wala ngajikijilei nyumba jaki akonyula.
44 Ahelahe nanamu mliandia ndaba Mwana waka Mundu juihika mulisaa langa kulimanya mwanganya."

Ntumisi jojihobaleka na jwanga kuhobaleka
Luka 12:41-48

45 Yesu jaendaliya kupwaaga, "Boo, ntumisi jwaa jojwiihobalika na jwana malangu? Ndi ntumisi jola bambu waki joambeka jwaajemaliya atumisi bangi mu nyumba jaki na kaapeke posu jaki mu masoba gake.

46 Mbanga mtumisi jola jojuwe bambu waki pajihika
ankolila jakahenga hela.
47 Numpwagi sakaka, bambu hoju ammbeka ntumisi hoju
jujemaliya hindu yaki yoti.
48 Lakini ana ntumisi hoju juliya najilipwaji mweni
mmwoju waki, ‘Bambu wango juseliwa kuhika.’
49 Ndipala jiitumbuliya kwaalapu atumisi ajaki,
nukutumbuli kula na kuywa pamu na alepi.
50 Bambu waki jwihika lisoba langa kulihobale ni lisaa
langa kulimanya.
51 Ndienu andapula liyaa ntumisi wehoju nukumbeka
mulikundi la bandu babilikopake ba amboni, hoku kwiibiya
kilelu nukupola minu.

25

Lilenganu laka aka kamwali kome

1 “Masoba ge haga, Ukolongu ukunani kwaka Sapanga
gulengana na aka kamwali komi babajukua taa yabu,
nukujenda kunzopa bambu ndoa.
2 Aka mbomba nhwanu kati jabu babi ang'ang'a na aka
kamwali nhwanu bangi babii bana malangu.
3 Aka kamwali ang'ang'a bala bajukua taa yabu, lakini
ngasebatogwi mahuta.
4 Lakini aka kamwali bana malangu bala bajukua lisupa
lelibii na mahuta pamu na taa yabu.
5 Bambu ndoa jwaseliwi kuhika, henu aka kamwali bala
boka batenda kupotoka nulugonu, nukugone.
6 “Pamaiku kwabiya na keleli, ‘Nzumukaniya, bambu
ndoa jutenda kuhika!’ Mpitaniya kunza mukunzopaje.
7 Aka kamwali bala bajumukaniya, bapambakiya taa
yabo.
8 Aka kamwali ang'ang'a bala baapwagila aka kamwali
bana malangu bala, ‘Mtuponguliya mahuta ginu kidogo
ndaba taa hitu itenda kususuka.’
9 Lakini aka kamwali bana malangu bala bapwaga,
‘Ngagututosi twabeti na mwanganya! Nambanga nzenda
kwa bandu baalombesa mahuta mwakalombaje!’
10 Ndienu aka kamwali ang'ang'a bala pabajenda kulomba
mahuta, bambu ndoa jatenda kuhika, aka kamwali bababi
ajiandii bala, bajingala pamu najombi mu nyumba ja tipati
ga ndoa, nu nndyangu batenda kuupunga.
11 “Monikatae aka kamwali ang'ang'a bala batenda
kuhika, bakema, ‘Bambo, bambo, tuoguliya nndyango!’
12 Lakini jombi jajibua, ‘Numpwagi sakaka,
ngasenummanyi mwanganya.’ ”

13 Ndipala Yesu jwaapwagila, “Ntama mihu heno, ndaba
ngasemmanyi lisoba wala lisaa Mwana waka Mundu
pajihika.”

Lilenganu la atumisi atatu
Luka 19:11-27

14 “Ahelahe Ukolongu ukunani kwaka Sapanga gulengana
na mundu jojupiti kutali, nakakema atumisi baki nakapeke
hindu yaki ajemalya.
15 Ampekia kila jumu kulengana nu uwesu waki, jumu
mipuku nhwanu wa mangengalema gu lupija, najongi
mipuku mibeli na jongi mpuku gumu, namweni jajenda
kutali.
16 Joampekia mipuku nhwanu jola jahengila lihengu
mangengalema ju lupija lola najapata mipuku jengi nhwanu
ja mangengalema ju lupija.
17 Joampekiya mipuku mibeli ja mangengalema ju lupija
jola najombi jahengila lihengu nukupata mipuku jengi
mibeli ja mangengalema ju lupija.
18 Lakini joampekia mpuku ulupija gumu jola, jajenda
kuemba libomba pai nukuhiya mpuku ulupija lwaka bambu
waki.”
19 “Egapeta masoba gingi bambu jola jatenda kukelabuka,
jatumbuliya kubalanga lupija pamu nabu.
20 Ntumisi jojajopiki mipuku jamangalema ju lupija
nhwanu jahika nukuleta mipuku jengi unhwano. Japwaaga,
‘Bambu wambeki mipuku nhwanu ju lupija mbatiki mipuku
jengi nhwanu.’
21 Bambu waki apwagila, ‘Gutei sapi ngamaa, guntumisi
wa amboni na woguhobaleka, guhobaliki kwa hindu hisoku,
nagupekiya kujemale mali gingi ngani. Hika gutoguliya
pamu na bambu waku.’
22 Ntumisi jwana mipuku mibeli ju lupija jahika
nukupwaga, ‘Bambu gwambeki mipuku ju lupija mibeli.
Nane mbatiki mipuku jengi mibeli ju lupija.’
23 Bambu waki apwagila, ‘Gutei sapi ngamaa, guntumisi
wa amboni na weguhobaleka, guhobaliki kwa hindu hisoku
nane nagupekia gujemaliya mali gingi ngani. Hika
gutoguliya pamu na bambu wako.’
24 Ndienu jahika ntumisi jojajopa mpuku gumu gu lupija
jahika nukupwaga, ‘Bambu nugumanyi weapa wa mundu
mbaja, guhusa panga kupanda nu kukusanya panga
kukweta imbejo.
25 Najogopa, najenda kuhiya mpuku ulupija lwaku pai
jilibomba nukuyelale. Jukua henu mpuku ulupija lwaku.’

26 Bambu waki ampwagila, ‘Weapa guntumisi uliya nu
umpipu! Gumanyi nepani nihusa panga kupanda, kabee
ngusanya panga kukweta namweti.
27 Henu wakabeka mpuku u lupija lwaku kwa bandu
baabeka lupija ili panakakelubuka nakajukua lupija lwangu
na longi lolujonzukiki.
28 Ndienu munnzopa mipuku ju lupija lwe holu
mukumpekia jwana mipuku ju lupija komi jela.
29 Ndaba jojubi na sindu buntenda kunzonzukela. Lakini
jwanga na sindu hata sela sejubinaku nasombi biitenda
kunzopa.
30 Ntumisi wehoju jwangakujonzuke lupija! Mundekala
kunza kulwii! Hoku kwiibiya ni kilelu nu kupola minu.’ ”

Kutemuliwa kwa mwisu

31 “Mwana waka Mundu pajihika mu ukolongu waki
pamu na atumi baki bu kunani kwaka Sapanga, papuje
jiitama panani ji kiteu saki su ubambu sekibii nu ukolongu.
32 Bandu boti bupundema biiketangana palongi jaki,
najombi jwaabaganisa bandu ngati nndimi ejagabaganisa
makondoo ni imbui.
33 Jaabeka makondoo ndi bandu baamboni upandi waki
uku malele na imbui ndi bandu baliya upandi wa mangega.
34 Ndienu Bambu nkolongu jaapwagila baabii upandi
ukumalele bala, ‘Nhikannya mwanganya mompengaliwi na
Atati bango, nnzopa ukolongu gobuguhandi ndaba jinu
tumbuka kubombeka nndema.
35 Ndaba nabii ninzala mwanganya mwambekia posu,
nabii nanywita mwanganya mwambekia masi, nakabii
nungeni mwanganya mwandenda kunyopa kunyumba jii,
36 ngase nabii niingobu mwanganya mwambekiya
ingobu, nabii nungonzu mwanganya mwahika kuninga,
nabii kukipungu mwanganya mwahika kuninga.’
37 Ndienu bandu ba mboni bundalukiya nkolongu,
‘Bambo boo, tugubona lii gubii ni inzala natwepani
tugupekya posu au wabii lii na nywita na twepani
tukupekya masi gakunywa?
38 Boo lile tugubona gungeni natwepani twatenda
kugujopa au ngasewabii ni ingobu natwepani twatenda
kuguwatika?
39 Boo lii wabii gungonzu natwepani twahika kugulinga
au lii wabii kukipungu Natwepani twahika kugulinga?’
40 Nkolongu japwaga, Numpwaji sakaka, kila sindu
semuntendila jumu jwa alongu bango asoku, nndendila
nepani.”

41 “Ndipala jaapwagila bababi upandi waki ukumangega,
‘Mmbokaniya palongi jangu mwanganya mwembiii na
yambamba! Nnzendananiya kumwotu wanga kususuka wa
yaka petapeta go baandali Lijobi na atumi baki.
42 Ndaba nabii ni inzala ngasemwambeki posu, nabii na
nywita ngasemwambeki masi gakunywa.
43 Nabii nungeni ngasemwanyopiki kunyumba jii,
ngasenabii niingobu ngase mwambeki ingobu nabii
nungonzu, kabee nabii numpugwa mwanganya ngase
mwahikiki kuninga.’
44 Ndienu nabombi bapwaga, ‘Bambu, lii tugubona gubi ni
inzala na nywita, wabii gungeni au ngase wabii ni ingobu
wakabii gungonzu au gumpugwa natwepani ngase
tugujangatilee?’
45 Bambu nkolongu jwajibua, ‘Numpwagi sakaka, kila
pankanika kunzangati jumu jwanga kumanyikana, nkanika
kunyangati nepani.’
46 Ndienu bamba biijingala mwa mang'aliku
gukutemuliwa ga yaka petapeta, lakini bandu baamboni
haba bijenda kuwomi wa masoba goha.”

26

Majetangane guku nkoma Yesu
Maluko 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53
1 Yesu pajajomula kupwaga haga goti, jaapwagila
banafunzi baki,
2 “Mmanyiki egipeta masoba mabeli gibiya tipati ja
Pasaka, Mwana waka Mundu bankamula ili bumbambaliya
pu nsalaba.”
3 Masoba ge haga agolu akolongu na aseja ba bandu
baketangana pamu pa sengu jaka Kayafa, jojabii nngolu
nkolongu.
4 Bataputa indela juu ujanza juku nkamu Yesu
nunkukoma.
5 Lakini baamua lijambu lee liihengeka lisoba la tipati ja
Pasaka, ili bandu biileta puju.

Yesu bumpaki mauta gaganungi ku Betania
Maluko 14:3-9; Yohana 12:1-8
6 Yesu pajwabii ku Betania, mu nyumba jaka Simoni
joandamisa ugonzu ukuleleka,
7 mmbomba jumu anhikila koni jutogwi lisupa
lealenganisi kwi lilibu lebilikema alabasita lelatweli mahuta
gaganungali gabei ngolongu, anzitila Yesu kumutu pajabiya
jukula posu.

8 Banafunzi baki ebabona hela basuki nukupwaga,
“Ndaba ja kii kuhoa mahuta hela?
9 Mahuta ge haga bakalombisa kwa bei ngolongo, lupija
lwe bakaapekia aka kapuku.”
10 Yesu jagamanyiki mawasu gabu jaapwajila, “Ndaba
jakii munsumbu nyongo jonzo? Jombi juhengiki lijambu la
amboni ngamaa.
11 Aka kapuku mmbinaku masoba goha lakini
ngamwikubi na nepani masoba goha.
12 Nyongo ajo pajanyegi mahuta gaganungi jabiya
juandaa nhyega jango ndaba jukujitaga.
13 Numpwagi sakaka, pokapi pundema pabiilandila
Lijambu la Amboni, sejuhengiki nyongo jonzo biilandila
sukunkomboka jombi.”

Yuda jujetake kung'alambuka Yesu
Maluko 14:10-11; Luka 22:3-6
14 Ndienu jumu ja banafunzi komi na abeli jobukema
Yuda Isikalioti, jajenda kwaka agolu akolongu,
15 jaapwagila, “Mwimbekia sindu boo nanung'anambwiki
Yesu?” Bumbalangiya mangengalema makomi matatu gu
lupija nukumpeke.
16 Tumbuka pala, Yuda jabiya jutaputa mbekenyu
jukunng'anambuka Yesu.

Yesu jukula posu ja tipati ja Pasaka na banafunzi baki
Maluko 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yohana 13:21-30
17 Lisoba lukutumbuli la tipati ga mabumunda ganga
kujege amila, banafunzi bunzendila Yesu nukupwagi, “Boo
gupala tukuguhandaliya kwako posu ja Pasaka?”
18 Jombi japwaga, “Nnzendaniya ku musi kwaka mundu
jumu mwanalomi mukupwagila, ‘Mbola jupwaga masoba
gangu gahegalii. Nepani na banafunzi bangu twikula posu
ja Pasaka mu nyumba jaku.’ ”
19 Ndienu banafunzi bahenga ngati Yesu ejaapwagila, na
bombi baandia posu jakula Pasaka.
20 Ekwahika pakamii, Yesu jakula posu pamu na
banafunzi baki komi na abeli.
21 Pababia bakakula, Yesu japwaaga, “Numpwagi sakaka
jumu wi jwiindenda kung'anambuka.”
22 Banafunzi baki gwaabiniki mwoju ngamaa, kila mundu
jatumbuliya kundaluki Yesu, “Boo, Bambu, nepane lena?”
23 Yesu jaapwajila, “Jojutobe libumunda laki pamu na
nepani mmbakuli ndi jojing'anumbuka.
24 Mwana waka Mundu jujenda kuwa, ngati eahandiki mu
Maandiku gaka Sapanga. Lakini musijikiboni mundu

joang'anumbuka Mwana waka Mundu! Kwiibiya mbanga
mundu hoju ejakasindiki kusaliwa."
25 Yuda, ndi jojapala kunng'anumbuka andalukiya,
"Mbola, boo, nepane?"
Yesu jajibua, "Weapa gupwajiki."

Posu jaka Bambu
Maluko 14:22-26; Luka 22:14-20; 1Akolintu 11:23-25
26 Pababiya bakakula, Yesu jwajukua libumunda,
ansengula Sapanga, jamega, jaapekia banafunzi baki
japwaga, "Nnzukua mkula, jenze nhyega jango."
27 Ndipala jajukua nnzipuli wa divai ja zabibu jwasengula,
jaapekia koni jupwaga, "Nkunywa mwaboa.
28 Gongo mwai wango wa malagano gogujitika ndaba
jakulekake bandu bingi ili alekakiwa mahakau.
29 Numpwaji ngangunywi kabee divai ja zabibu mbaka
lisoba paniikunywa divai inyai pamu nu mbanganya mu
Ukolongu wa Atati bango."
30 Ebajomula kujemba nhwambu gu ulumbi, jaboka
jajenda ku Kitombi si Mizeituni.

Yesu julote Petili jwiitenda kunkana
Maluko 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38
31 Ndienu Yesu jaapwajila, "Ikilu ja lelenu, kila mundu
musijundenda kundila nukuneka ngati Maandiku gaka
Sapanga egapwaga, 'Nandapula nndimi, nu nsambi wa
makondoo wiitenda kupesangana.'
32 Lakini eniiyoka, nandonguliya kujenda ku Galilaya."
33 Petili apwagila Yesu, "Hata ngati boka baguleka weapa,
nepani nganuguleki."
34 Yesu ampwagila, "Nugupwagi sakaka, ikilu jenze kabula
ji likongobi kubeka wingana mala pa tato."
35 Petili apwagila, "Nganugukane hata nakupalika kuwa
pamu naweapa."
Na banafunzi bangi boti bapwaga ahelahela.

Yesu juloba pandu pabapakema Getisemani
Maluko 14:32-42; Luka 22:39-46
36 Ndipala Yesu jajenda pamu na banafunzi baki pandu
pabapakema Getisemani, jaapwajila, "Ntamaniya pamba
nane nyenda palapa kundoba Sapanga."
37 Anzukua Petili pamu na bana abeli baka Zebedayu bala,
jatumbuliya kuhangajika nukumbina mwoju.
38 Papuje japwaaga, "Mwoju wangu gubi nuusungu
ngamaa gukuegale kuwa. Ntamaniya kelukelu pamu
nanepane."

39 Jajenda palongi kidogu, jahabuka ukupama nukundoba
Sapanga, “Atati bangu, ana kuwesikana, mokia nzipuli
ukung'alika gongo kuhuma kwango. Lakini nga ngati
embala nepani ila ngati egupala weapa.”
40 Ndipala ejwaakelubukiya banafunzi baki, jwaaketaniya
agoni. Andalukiya Petili, “Boo ngasemwawesiki kukeluki
pamu nanepani hata lisaa limo?
41 Ntama na nndoba ili mwijingi mu milengu. Loho jipala
lakini nhyega ngase jibii namakili.”
42 Yesu jajenda kabee, jaloba, “Atati bangu, ana
kuwesakini nnzipuli gukung'alika gongo gumbeta kutali
bila kunywa, ila gagupala weapa gahengika.”
43 Pajakelubuka kabee, jaakolila agoni ndaba mihu gabu
gabi nulugonu.
44 Yesu jaaleka, jajenda kabee kuloba mala ja tatu, jaloba
kabee ahelahela.
45 Ndienu jaajendila banafunzi nakapwaji, “Boo,
mwakona nngoni nukupomulela? Nndinga muda guhikiki
na Mwana waka Mundu bumpeleka kwa bandu bana
mahakau.
46 Nnzemaniya, tumbokaniya. Nndingaliya, juhika jola
jojing'alumbuka.”

Yesu buntenda kunkamu
Maluko 14:43-50; Luka 22:47-52; Yohana 18:3-12
47 Yesu pajabiya jakalongila nabu, Yuda jumu ja banafunzi
komi na abeli bala, jahika na bandu bingi baatogwi
mapanga na ibonga babube babiya ahikiki sukutumwa na
agolu akolongu na aseja babandu.
48 Yuda jabiya jaapeki nginyuli jukupwaga, “Mundu
jonukukumbatiya jola ndi jombi, mukunkamula.”
49 Yuda anzendila Yesu nukupwagi, “Jambu otii Mbola!”
Ndi jwatenda kukumbati.
50 Yesu jaapwajila, “Nkose, henga seguhikiki kuhenga.”
Papuje bandu bala bunhegaliya Yesu nukunkamu
nukumbeka pai juulonda wabu.
51 Jumu ja bandu bababi pamu na Yesu bala jahopula
upanga waki andapula ntumisi wa agolu akolongu,
nukunseku likutu.
52 Yesu ampwagila, “Kelubua upanga waku munhaku waki.
Ndaba jokapi jojukoma kupete upanga jiikuwa nuupanga.
53 Uhambusi ngasenhwesa kwaaloba Atati bangu anetila
hikundi ya alonda komi na abele ba atumisi bu kunani
ahika kunyangatila?
54 Lakini giitimia boo Maandiku gaka Sapanga ganga
gagapwaga majambu ge haga kupalika gapitila?”

55 Apalapa Yesu jugupwajila nsambi wa bandu bala, “Boo, nhikiki kungamu kwa mapanga niibonga nepani ngati lee jojuhalabana malagalaki gaka Sapanga? Kila lisoba nabii pamu numbanganya pa Nyumba jaka Sapanga nakabolisa, ngasemwangamwi.
56 Lakini ganga gapiti ili gaandiki alota baka Sapanga gatimia.”

Ndipala banafunzi baki bundeka nukutila.

Yesu palongi ja sengu
Maluko 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24
57 Babunkamula Yesu bala bumpelika kunyumba jaka Kayafa, nngolu nkolongu, kobaketangini abola bamalagalaki na aka kilongosi.
58 Petili ampwata sukutali mbaka paua jaka Nngolu nkolongu. Jajingala nkati jatama pai na alonda ili juwesa kulinga gagiibiya.
59 Agolu akolongu na sengu joka bataputa malobi gi isoli ili bunkoma Yesu,
60 lakini ngasebapata malobi gokapai, hata ngati bahikiki bandu bingi babapwaga malobi giisoli. Ndipala pamwisu we baika bandu abeli,
61 bapwaaga, “Mundu jonzo japwaga, ‘Nhwesa kubombo Nyumba jaka Sapanga nukusenga kabee kwa masoba matato.’ ”
62 Nngolu nkolongu jajema nukundaluki Yesu, “Boo ngasegubi nu sukupwaga? Boo bandu aba bugutakii ndaba jakikee?”
63 Lakini Yesu ngasejapwajiki sindo. Nngolu nkolongu ampwagila, “Nugulapisa kwaka Sapanga jojubi mwomi. Utupwajila anaweapa ndi wa Kilisitu Nkombosi Mwana waka Sapanga!”
64 Yesu japwaaga, “Weapa gupwaga. Lakini numpwagi mwaboti tumbuka sajenu nukuendalee mwambona Mwana waka Mundu jutemi upandi wa malele waka Sapanga jwana makili, jwihika panani ja mahundi gukunani kwaka Sapanga.”
65 Pajajowana Nngolu nkolongu malobi haga jajendula ingobu jaki nukupwaga, “Jutenda kutondoka. Ngasetupala mundu jongi juhika kuntakila kabee? Mwabee nzowini ejutondwiki.
66 Boo mwanganya mmbona bole?”

Bombi bajibua, “Jubii na makosa kupalika jukomikaje.”
67 Ndipala buhunila imata kumihu, nukundapu. Bangi babiya bundapu iganza

68 koni bakapwaga, “Wehapa gu Kilisitu Nkombosi! Lotila
nya jojugulapwi?”

Petili ankana Yesu
Maluko 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27
69 Petili jabii nkati ja hua. Ntumisi jumu mmbomba
anzendila nukumpwagi, “Na wehapa wabii pamu na Yesu
mwenei ku Galilaya.”
70 Lakini Petili jakana palongi jabu jwapwaga,
“Ngasemanyiki segumpwaga.”
71 Ndienu pajapita kunza, kola ntumisi jongi mmbomba
ambona, jaapwagila bandu boti bababi pala, “Mundu jonzo
jabii pamu na Yesu juku Nazaleti.”
72 Petili jakana kabee kukulapa, “Ngasenummanyi mundu
ajo.”
73 Monikatae bandu babajemiki pala bunzendila Petili
bumpwagila, “Sakaka weapa ndi jumu wabu, ndaba hata
kulonge kwaku kubonikana wehapa guhumi ku Galilaya.”
74 Ndienu petili jatumbuliya kulilobe yaambamba
nukulapa sukupwaga, “Ngasenumanyi mundu ajo!”
Apalapa likongobi latenda kubeka.
75 Petili jakombuka malobi gajwapwaga Yesu, “Kabula
likongobi ngaselibekiki wingana mala pa tato.” Ndienu
japita kunza koni julela ku usungu.

27

Yesu bumpeleka kwaka Pilatu
Maluko 15:1; Luka 23:1-2; Yohana 18:28-32
1 Pulukela aka agolu akolongu boti na aka aseja ba bandu
batenda kulongalane baamua kunkoma Yesu.
2 Bunkonga, bunzukua nukumpeleka kwaka Pilatu, jojabi
kilongosi ju pundema jojahaguliwi nu nkolongu juku Loma.

Kuwa kwaka Yuda
Mahengu 1:18-19
3 Yuda, joang'anambuka Yesu, pajwabona Yesu atenda
kuntemu, gumbina mwoju, jwaakelabukia agolu akolongu
bala na aseja, mangengalema makomi matatu gulupija yela.
4 Jwaapwagila, “Ndei mahakau ndaba nung'anambwiki
mundu jwanga mahakau ili jukomika.” Lakini bombi
bapwaga, “Kwali wamwete, twepani ngasetuhusika.”
5 Henu Yuda jwalekala pee lupija lola pa Nyumba jaka
Sapanga, ndienu japita kunza nukujenda kulikonge.
6 Agolu akolongu bajukua lupija lola, nukupwaga, “Lupija
alo ngaselupalika kulubeka pi kikoku sa Nyumba jaka
Sapanga, ndaba londo lupija lobapia ndaba jukukome.”

7 Ndi bajetangania lupija lola kulombe litui la bandu
baabombe ibega pabia pandu pukutagi bandu ageni.
8 Ndienu mbaki lelenu litui lela bilikema, “Litui
lelalombika kupete lupija lukukome.”
9 Ndi gatimia gajwapwaga mlota waka Sapanga Yelemia
pajwapwaga, “Bajukua mangengalema makomi matatu
gulupija yebajetangana bandu buku Izilaeli kundepe,
10 balombila litui la bandu babomba ibega, ngati Bambu
hejanagalakiya nepani.”

Pilatu andaluki Yesu
Maluko 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohana 18:33-38
11 Yesu jajemiki palongi juku nkolongu ju Loma. Ndi
Nkolongu hoju anndalukia, “Boo, weapa lee ndi Bambu
Nkolongu jwa Ayaude?”
Yesu japwaga, “Upwagiki weapa.”
12 Lakini agolu akolongu na aseja pababia atenda kuntaki,
ngasejwajibwiki lilobe.
13 Ndienu pilatu andalukia Yesu, “Boo, ngasegujogwana
matakilu gabugutakali weapa?”
14 Lakini Yesu ngase jwajibwiki hata lilobi limu, nkolongu
juku Loma jola jwasangi ngamaa.

Yesu buntemu jukomika
Maluko 15:6-15; Luka 23:13-25; Yohana 18:39-19:16
15 Kila lisoba la tipati ja Pasaka, nkolongu juku Loma
jayobali kunhuhogule mpungwa jumu bandu babumpai.
16 Masoba gala jwabi mpungwa jumu jojwamanyikini
ngamaa, liina laki Balaba.
17 Ndi bandu hebakusanyiki pamu, Pilatu jwaalalukia,
“Mpala nunhogulia nyane kati ja bandu abeli haba? Boo,
nundekakiya Balaba au Yesu jobunkema Kilisituje?”
18 Pilatu jwapwaga hela ndaba jwamanyiki bundeta Yesu
kwaki ndaba bumbonila wipu.
19 Pilatu pajwabia jutemi pikiteu sukutemu, nhwanu waki
ampelakia lilobi, “Wiitenda sokapi kwaka mundu ajo
jwanga mahakau, ndaba lelenu ikilu ng'aliki ngamaa
nndotu ndaba jaki.”
20 Lakini agolu akolongu naaka aseja baakolua bandu
bundoba Pilatu bunndekakia Balaba na Yesu jukuwa.
21 Pilatu jwaalalukia kabee, “Jwaa kati ja baamba jompala
nundekakiyaje?”
Bajibua, “Balaba!”
22 Pilatu jwaalalukia, “Henu nuntenda boo Yesu
jobunkema Kilisitu?”
Boti bapwaga, “Umbambaliaje pu nsalaba!”
23 Pilatu jwaalalukia, “Ndaba ja kike? Jutei ubaja bole?”

Bombi baendalia kujamali kwa sauti koni bakapwaga,
“Umbambalia punsalaba!”
24 Pilatu hejwamanya ngajuwesi kutenda sokapi na puju
japala kutumbuli, jwajukua masi, nukusamba maboku
palongi ja bandu bala nukupwaga, “Nengasemii na
mahakau kupete kuwa kwaka mundu ajo, namu kwali
mwabee.”
25 Bandu boka bapwaga, “Mahakau ga kuwa kwaki gabiya
panani jitu na panani ja bana bitu!”
26 Ndipala Pilatu andekakiya Balaba ndaba jabu jupita
mukipungu, na jaapwagila bunndapula Yesu iboku
nukumbambali pu nsalaba.

Alonda bunndongama Yesu
Maluko 15:16-20; Yohana 19:2-3
27 Ndienu alonda baka Pilatu bumpelika Yesu mu nyumba
jaka Pilatu, nu nsambi wa alonda bunnyongulota Yesu.
28 Bunhula ingobu yaki, bunhuwatika lingobu likeli lu
ubambu.
29 Ndipala baloka kihilingu sa miha, nukunhwatika
kumutu jaki, bumbekila kabee nndai mu kuboku kwaki kwa
malele. Bapega magoti palongi jaki, bundongama
bapwaaga, “Jambu oti Bambu nkolongu jwa Ayaudi!”
30 Bunhunila imata, buujukua nndai gola, bundapula
nagu kumutu.
31 Pabajomula kundongama, bunhula kanzu ngeli jela
nukunhwatika kabee ingobu yaki. Nukumpeleka
kumbambali punsalaba.

Yesu bumbambali pu nsalaba
Maluko 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27
32 Pababia atenda kujenda, baketangana na mundu jumu
bunkema Simoni, mwenei juku Kilene, bunndasimisa
kutoto nsalaba waka Yesu.
33 Pabahika pandu pabapakema Goligota maana jaki
pandu pi Lihupa li Kimutu,
34 Bumpekia divai jeahangangini na sindu sekibaba, lakini
Yesu pajwaonza jwakanaa kunywa.
35 Batenda kumbambali pu nsalaba, nukubagana ingobu
yaki sukugapege gudugudu.
36 Ndienu pala batama pai koni bukunndonda.
37 Panani jaki babeka lilobi lelilangi ndaba jukutakiliwa
kwaki: “Jonzo ndi Yesu Bambu Nkolongu jwa Ayaudi.”
38 Bii abeli nabombi baabambalia panani ju nsalaba pamu
na Yesu, jumu upandi uku mangegi na gongi upandi uku
malele.

39 Bandu bababia apeta pala, banyua imutu yabu koni
bukundongama nukuntondoo bakapwaga,
40 “Oo! We si wapwaga wiibombula nyumba jaka Sapanga
nukusenga masoba gatatu? Henu, uliokua wa mweti! Ana
sakaka weapa wa mwana waka Sapanga huluka pu nsalaba
hapa sajenu!”
41 Ahelahe agolu akolongu pamu na abola ba Malagalaki
na aseja nabombi batenda kunndongama koni bakapwaga,
42 “Jwaakombula bangi, lakini jusindwa kulioko mweni!
Ati jombi Bambu nkolongu jwa Ayahude! Henu julihulua pu
nsalaba natwepani tunhobaliaje.
43 Jombi anhobalia Sapanga na jwapwaga jombi Mwana
waka Sapanga. Ana Sapanga ampala jombi anhokuaje.
44 “Kabee bababi abambaliwi pu nsalaba pamu najombi
batenda kuntondo.”

Yesu jukua pu nsalaba
Maluko 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30
45 Tumbuka lisaa la sita mbaka lisaa la tisa, lwii
lwijiyekalia ndema joti.
46 Hekwabia saa tisa lyobamutu Yesu jwalela sukujamali,
“Eloi, Eloi Lama sabakitani?” Maana jaki, “Sapanga wangu,
Sapanga wangu, ndaba jaki undei kuneka?”
47 Bandu bangi babajemiki pala bala pabajogwana
bapwaga, “Ankema Elia.”
48 Apalapa jumu wabu jwaboka imbelu nukujuku
kipongu, nukukijingi mu divai jejibaba nukukikonga
punndai nukuntondabake Yesu jukunywa.
49 Bangi bapwaaga, “Tunndolake hoti ana Elia juhika
kugombo.”
50 Yesu jwalela kabee sukujamali kwa sauti ngolongu,
ndienu na kuwa.
51 Apalapa lipazia lu mu Nyumba jaka Sapanga lajenduka
ipandi ibeli, toka kunani mbaka pai, ndema jatenda
kubagaja malibu makolongu gatenda kusekuka,
52 mmatenge gatenda kuhukuka na bandu bingi baka
Sapanga babawi batenda kuyoka.
53 Nabombi bapita kunza ja matenge na Yesu pajayoka
bajenda ku musi wa sapi uku Yelusalemu na bandu bingi
baabweni.
54 Ndienu nkolongu jwaalonda jumu na bangi bababia
pamu najombi bukundonda Yesu, pababona kililima sa
ndema na majambu gagapitila gala, bajogupa ngamaa,
bapwaga, “Sakaka jonzo jabii Mwana waka Sapanga.”

55 Pandu je pala babii aka mbomba abeli bakalingalia
sukutali. Haba ndi babumpwata Yesu kuhuma ku Galilaya
ndi babuhudumia.
56 Jwabii Malia juku Magidala na Malia amabu baka
Yakobu na Josepu na amabu baka bana baka Zebedayu.

Kuntaga Yesu
Maluko 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42
57 Pakamihi jwahika mundu jumu mwana mali mwenei
juku Alimatayo, liina laki Josepu. Najombi jwabia mbolee
waka Yesu.
58 Anzendila Pilatu nukuloba ampekia nhyega jaka Yesu.
Ndienu Pilatu jwalagalakia bumpekya.
59 Josepu jwajukua nhyega jaka Yesu jela, jwiiyongalatia
ingobu nhuu.
60 Josepu jabeka nhyega jaka Yesu nkati jilitenge laki linyai
lejwabi julisongiki mweni pililibu. Ndienu juliingalatiya
lilibu likolongu palongi junndyangu ulitengee nu kuboka.
61 Malia juku Magidala na Malia jongi jola babia atemi
papu kulilingali litengee.

Alonda bililonda litenge
62 Kilabu jaki, labia lisoba lukuandaa Lisoba lu
Kupomulela, Agolu akolongu na aka Afalisayu bunzendila
Pilatu,
63 bumpwagila, “Nkolongo, tukomboka jojulonge isoli jola
pajabi mwomi jwapwaga ati, ‘Nagapetiki masoba matatu
nitenda kuyoka.’
64 Enu gulagalakia litenge laki bililonda sapi mbaka lisoba
la tatu ili banafunzi baki bihika kujiba nhyega jaki
nakaapwaji bandu jutei kuyoka. Isoli heji jamwisu jibia
jiliya ngani kupeta jejatumbulia.”
65 Pilatu jwapwaga, “Alonda mmbii nabu, nzendania
mwaka londa ngati henhwesa.”
66 Ndi bajenda, bililonda litenge, bilibeka halama panani ji
lilibu lela nakaabeka alonda.

28

Kuyoka kwaka Yesu
Maluko 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10
1 Elapeta Lisoba lu Kupomulela, lisoba la juma pili
pulukela ngani, Malia juku Magidala na Malia jongi jola
bajenda kulinga litenge lela.
2 Apalapa sapitila kililima kikolongu pundema, ndaba
ntumi jukunani waka Bambu jwatenda kuhuluka kuhuma
kunani, juliingalitia lilibu lela pulutengu nukulitami panani.

3 Ntumi we jola jwang'ala ngati unang'anu ukitobi ni
ingobu yaki yabia ihuu kupukupu.
4 Alonda bilitenge batenda kubagaja sulujogopu
lukolongu, mbaka babia ngati atei kua.
5 Lakini ntumi jukunani jola jwaapwagila aka mbomba
bala, “Mwee mwijogopa!” Japaga, “Nepani manyiki
muntaputa Yesu jobumbambaliya pu nsalaba jola.
6 Ngasejubi pane, juyokiki ngati hejupwagike. Nhika
nndingalia pandu pajwabii jugonile.
7 Henu, nzendania nyata mwakaapwagila banafunzi baki,
‘Yesu juyokiki kuhuma kwa bandu baa wile, na henu
junndonguli ku Galilaya, mwaambona hakolakola.’
Nkombuka senumpwaji.”
8 Aka mbomba bala baboka ku litenge kola koni ajogopa
ngamaa na mioju jabu jitweli ndogulela nukujombatake
kwaapwagi banafunzi baki.
9 Apalapa, Yesu jwaketangana nabu nakwaapwagi,
“Jambu oti.” Aka mbomba bala bunzendila, nukukamu
magolu gaki nukungungamali.
10 Ndienu Yesu jwaapwagila, “Mwiijogopa! Nzendania
mwakaapwagila alongu bangu ajendania ku Galilaya nakola
biimona nepani.”

Alonda bilitenge apwaga sesapitila

11 Aka mbomba bala pababia atenda kuyetuana, aka
alonda baakumu bilitenge bajenda ku musi kwaalandi
agolu akolongu goti gagapitii kulitenge.
12 Ndienu, agolu akolongu baketangana pamu na aseja,
ebajomula kulongalane bajetangania, baapekia alonda
bilitenge bala lupija lwingi,
13 ndipala bapwaga, “Mwanganya mwiipwaga ana,
‘Banafunzi baki bahika kunziba ikilu, twepani twabii
tugoni.’
14 Ana kilongosi ju ndema jumanyiki lijambu heli, twepani
twiitenda kunkolo jujetakia, namwanganya ngamwikubi
namang'aliku.”
15 Alonda bala bajukua lupija lola, batenda ngati
hebaapwagila. Nilijambu heli laheni kwaka Ayaudi mbaka
lelenu.

Yesu jwaapiti banafunzi baki
Maluko 16:14-18; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Mahengu 1:6-8

16 Banafunzi komi na jumu bala bajenda ku Galilaya
kukitombi sejwaalagalakia Yesu ajenda.
17 Pabumbona Yesu batenda kungungamali, lakini bangi
babu babiya ngaseanhobale.

18 Yesu jwahika pambipi jabu na kwaapwagi, “Ambekii
uwesu woka kunani nu pundema.
19 Nzendania kwa bandu boti bupundema mwakaatenda
bandu boti abia banafunzi bangu, mwakaabatisa kwiliina la
Atati na laka Mwana na laka Loho jaka Sapanga,
20 mwaabola kukamu malagalaki goti ganundagalaki.
Nanepani mi pamu na mwanganya masoba goha mbaka
mwisu gu nndema.”

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Maluko Ulongulelu

Hibi hitabu nsese biikema, “Injili,” maana jaki, “Lijambu la Amboni,” Yeisimuli lijambu laka Yesu pajabia jutama pundema pane. Simwa kati jiitabu nnsesi hei, ndi senze sejuandiki Maluko. Hitabu yehehi ili Lijambu la Amboni, hiandikwi baada ja kuwa Yesu, nababaandika bee ndi, Matei na Maluko na Luka na Yohana. Kitabu saka Maluko kijipi kupeta hitabu nsese hei yoka yeibii mu Lijambu la Amboni. Kumanyikini kuba kitabu se hesi sabii ndi sesalonguli kuandikwa kati jitabu yoka yenze. Na saandikwi pikilanda ja mwaka 65 mbaka 70 baada jukusaliwa Yesu. Abolewa bingi ahobale kitabu saka Maluko hesi sahandikwa kumusi juku Loma, ndaba bandu babumpwata Kilisitu baabii hoku ili baguleka u Kilisitu nukukelabuki kunyuma.

Maluko we hoju, liina laki lengi Yohana Maluko, jukubika julongana nu Ntenga Pauli na Balunaba mu mahengu gabu gukulandi lilobi laka Sapanga. Lakini bandu bumpwaga liyaha Maluko, ndaba pajakotuka kupwatana na ajaki katika sapwali jabu ju utenga, linga Mahengu ga Atumi mlipungu la 13:13. Hata hela, masoba egapeta, Maluko jatumbuka sapwali na Balunaba. Linga, Mahengu, mlipungu la 15:37-39. Ahelahe Maluko, jabiya nkosimundu wapambipi waka Petili. Linga 1 Petili, mlipungu la 5:13. Lakini Maluko weni jabi nkombu nsoku kipindi Yesu jutumbuli lihengu laki. Abolwa bingi ahobalee Maluko jaandika kitabu se hesi jakakombuka majambu gingi gajabiya julandi Petili. Seniesi ndi kitumbulali siki kitabu senze si Lijambu la Amboni ngati ejaandiki Maluko. Nkati jikitabu si Lijambu la Amboni, Maluko jwahingamakya majambu gakuba mbolee waka Yesu, na mabolee gaka Yesu mmasoba ga mwiso.

Gagabii nkati

Maluko julongule kitabu se senu mlipungu la 1:1-13.

Ndipala, Maluko julandi lihengu laka Yesu kipindi pajabii ku Galilaya mmapungu ga 1:14-8:21.

Ndienu, julongale sapwali jaka Yesu jukujenda ku Yelusalemu, mmapungu ga 8:22-10:52.

Maluko jujomule sukuandika kipindi Yesu pajabii ku Yelusalemu, kuwa kwaki nu kuyoka kwaki, mmapungu ga 11:1-16:8.

Yohana Mmbatisa jaalandi bandu kunhusu Yesu Kilisitu
Matei 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28

1 Ganga Majambu ga Sapi gaka Yesu Kilisitu, Mwana waka
Sapanga.
2 Gatumbuka ngati ejaandika Isaya jojabii Mlota waka
Sapanga,
"Sapanga japwaaga, 'Nuntuma mtumisi wango
jugulongulya,
Najombi jugulenganakiya indela jaku.'
3 Mundu jumu jajoanika jujamalii kwa sauti ngolongu
pulukoba jakapwaga,
'Nndenganikya indela jaka Bambo,
nnyoosha mpeta waki!' "
4 Yohana Mmbatisa jutamika pulukoba, jalandila bandu
na kabatisa. Jaapwagila, "Nkotuka mahakau gino nu
kubatiswa na Sapanga janndekakya mahakau gino."
5 Bandu bingi kuhuma kundema uku Yudea na musi uku
Yelusalemu bajenda kunzowane Yohana. Bapwaga
mahakau gabu, najombi jaabatisa ku losi luku Yoludani.
6 Yohana jaweti ingobu yebalenganaki kwa mangoma gi
kinyama sebikikema ngamia, nu nkanda wa ngosi
mukibunu saki. Na posu jaki gabia mapai na busi.
7 Yohana jalandila bandu, "Jwiika mundu ehenu
munyuma jangu nepani jo jubii na makili kupeta ne,
jojuwee ne ngasembalika hataa kujinama kukonga ng'oji ya
makobasi gaki.
8 Ne numbatisa kwa masi, lakini jombi jammbatisa kwa
Loho jaka Sapanga."

Yesu bumbatisa nukulengwa
Matei 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13

9 Masoba ge gala, Yesu jwahika kuhuma ku Nazaleti ku
musi uku Galilaya, nu kubatiswa na Yohana ku losi luku
Yoludani.
10 Yesu ejapita pe mmasi, jukubona kunani kwa mahundi
kuhogwiki na Loho jaka Sapanga junhulukya panani jaki
ngati ngunda.
11 Na sauti jaka Sapanga jajoanika kuhuma kunani kwaka
Sapanga jakapwaga, "Wenga wa Mwanango jonugupai, we
gunenganile."
12 Apalapala Loho jaka Sapanga junndongua Yesu kujenda
kulukoba,
13 Jatama kola masoba makomi nsesi koni julengwa ni
Lijobi. Jatama kola ni inyama imwikioli lakini atumisi bu
kunani kwaka Sapanga bahika kunzangatii Yesu.

Yesu jaakema aloi nsesi bunzengalya
Matei 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11

14 Yohana pajabii mkipungu, Yesu jajenda ku Galilaya
kaalandi bandu Majambu ga Sapi gaka Sapanga.
15 Japwaaga, “Masoba gahikiki, nu ukolongu waka
Sapanga guegali! Nndekakya mahakau nukulihobalee
Lijambu la Amboni!”
16 Yesu pajapeta mulutengu ju nhanga uku Galilaya
jabona aloi habeli. Simoni nu nndongu mundu Andilea,
bakalopula homba kwi ilepa. 17 Yesu jaapwagila,
“Nnyengalya ne, nane nantenda mmbia mwaaleta bandu
kwangu ngati emwabii nndobo homba.”
18 Apalapa biileka ilepa yabu nu kunzengalee Yesu.
19 Yesu ejahika kulongi kidogu jwabona aka Yakobu na
Yohana, bana baka Zebedayu. Nabombi babii nkati ju
nhwatu wabu bakalenganakya ilepa yabu.
20 Pajaabona tu jatenda kakema, nabombi baaleka ahengo
Azebedayu mu nhwatu pamu na babaahenge lihengu, nu
kunzengalee Yesu.

Yesu ampia mundu ilombu
Luka 4:31-37

21 Yesu na banafunzi baki bahika kumusi uku
Kapelinaumu. Palahika Lisoba lu Kupomulela, Yesu
jajingala mu nyumba jukuketangane Ayaudi, nukutumbulii
kwaabola bandu malobi gaka Sapanga.
22 Bandu boa babuzoanya basangia mabola gaki, ndaba
ngasejaabola ngati abola babu ba malagalaki, jaabola ngati
mundu jojubii nu uwesu.
23 Muda gogo, mundu jumu jojabii munyumba
jukuketangane Ayaudi, jojabia juyokalanii ilombu
jatumbuka kujamalii.
24 Japwaaga, “Gubi naki na twenga, Weapa wa Yesu uku
Nazaleti? Boo! Guhikiki kutukoma? Twe tugumanyi, weapa
wa Waasaapi weguhumiki kwaka Sapanga!”
25 Yesu jiilakaliya ilombu ye yela koni jakapwaga, “Tama
kinunu! Gumpita mundu we hojo!”
26 Ndipala kilombu se sela sunyuanyua kwa makili,
mundu we jola jajamalya, nukumpita.
27 Bandu boa batenda kusangaa, koni bakalaluana, “Boo
ganiaga ge majambu bolee? Ganiaga lee mabole manyae?
Mundu ajo jubii nu uwesu hata ukulakalii ilombu, na yombi
nukunzoane!”
28 Ndipala, majambu gaka Yesu gaeniya nyatanyata ku
Galilaya kwoka.

Yesu jalamisa bandu bingi
Matei 8:14-17; Luka 4:38-41

29 Yesu na banafunzi baki, baboka mu nyumba
jukuketangane Ayaudi, bajenda kunyumba jaka Simoni na
Andilea na Yakobu na Yohana bajendanya pamu nabombi.
30 Ndienu, akoanu baka Simoni babii agoni pikitanda
alwala ngamaa. Ejahika pala Yesu bumpwagila lijambu laka
nyongoo we hoju.
31 Ndienu Yesu anzendila nyongoo jola, ankamula kuboku.
Nukuntondabee, na homa jejela jatenda kumboka. Ndi
jwatumbuliya kuntelake posu.
32 Ekwahikila pakamii, bandu baaleta agonzu boa na
bandu bababii ayokalani ni ilombu kwaka Yesu.
33 Bandu bingi ba musi wegola bakusanyika pulubanza
palongi ja nyumba.
34 Najombi Yesu jaalamisa bandu bingi bababii na
magonzu gokapi, kabee jiibenga ilombu hingi yeyabii
yakamwi bandu. Ngasejiilekiti kupwaga sindu sokape
ndaba yumanyiki jombi nyanye.

Yesu jaalandii bandu ku Galilaya
Luka 4:42-44

35 Kilabu je pulukela, Yesu jaboka nukujenda pandu panga
na bandu nu kunndoba Sapanga.
36 Simoni na ajaki bajenda kunkaguu Yesu.
37 Ebumbona bumpwagila, “Kila mundu jugutaputa
weapa.”
38 Yesu japwaaga, “Tujenda kumusi gongi gwapambipi,
nakalandila bandu bangi kabee ndaba nhikiki kuhenga
lihengu lele.”
39 Ndi jajenda kila pandu ku Galilaya nukulandi mu
nyumba yukuketangane Ayaudi nu kubenga ilombu.

Yesu andamisa mundu
Matei 8:1-4; Luka 5:12-16

40 Lisoba limwa mundu jumu jojuleliki anzendila Yesu,
nukungungamali nukundoba, “Nagupai guwesa
kunyambisa!”
41 Yesu ambonila ikia, nukumtondabee kuboku kwaki
nukungusa nukupwaagi, “Mbala! Gunyambisika.”
42 Apalapa, kuleleka kwaki kwatenda kukotoka, najombi
jatenda kunyambisika.
43 Ndi Yesu ampwagila jujenda koni anndagalaki
sukunhingamaki,
44 “Linga, wampwagi mundu jokapi jola lijambu leheli,
gujenda ukililangia kwaka Nngolu waku ukaboa

matambiku ndaba jukunyambisika kwaku ngati ejalagalakiya Musa kulangi gulamike."
45 Lakini mundu weoju jajenda, nukutumbuli kulongee lijambu lela, kila pandu, nukupwaga majambu gingi hata Yesu ngasijawesiki kabee kujingi kumusi gonge bila bandu kumanya. Jwalasimika kutama kunza pandu pangaa na bandu. Pamu na haga bandu bunzendila kila pandu.

2

Yesu andamisa mundu jojulei
Matei 9:1-8; Luka 5:17-26

1 Pagapeta masoba masokopi, Yesu jakelubukya ku Kapelinaumu, bandu bajoana jubii ku nyumba.
2 Ndi bahika bandu bingi ngamaa, mbaki jasindikana mbekenyu jukupeta pundyangu na kunza. Yesu jwabii jaalandi malobi gaka Sapanga.
3 Papuje mundu jumu jojulei bundeta kwaka Yesu koni buntotwi bandu nsesi.
4 Lakini ndaba ju nsambi wa bandu, ngasebawesiki kujingi nkate. Ndienu, bakwela panani ju nhagaa bahotula nhagaa nukunhulu jojulei we jola pikilanda ja bandu nukumbeka palongi jaka Yesu pamu nilipega laki.
5 Yesu ejukubona kuhobale kwabu, ampwagila mundu jojulei jola, "Mwanango, gulekakiwi mahakau gako."
6 Abola bangi ba malagalaki gaka Musa babia atamani papuje baholalya mmwoju jabu,
7 "Mundu we hoju juwesa boo kupwaga hela? Antondoo lee Sapanga! Nga mundu jojuwesa kulekake mahakau gaka mundu, kwaa Sapanga kajika jaki!"
8 Apalapa Yesu jikimanyiki sebaholalya, jaapwagila, "Ndaba jaki nholale hela mmyoju jino?
9 Lijambu boo lelipepwiki nakanopi, kumpwagi mundu jojulei hajo, 'Gulekakiwi mahakau gaku,' au kupwaga, 'Jumuka! Jukua lipega laku gujenda'?
10 Nala, mbala mmanya ana Mwana waka Mundu jubii nu uwesu wa kwaalekake bandu mahakau gabu pundema." Ndii ampwagila mundu jojulei we jola,
11 "Nugupwaagi, jema, jukua lipega laku, gujenda kunyumba jaku!"
12 Bandu boa pababia atenda kundingali, mundu we jola jajumuka, jajukua lipega laki nu kuboka. Bandu boa batenda kusangaa koni andumbalii Sapanga koni bakapwaga, "Ngasituwahiki kulibona lijambu ngati ele!"

Yesu ankema Lawi anzengalya
Matei 9:9-13; Luka 5:27-32

13 Yesu jajenda kabee mulutengu ju nhanga. Nsambi wa
bandu unzendila, na jombi jwatumbulya kwaabola.
14 Pajabia jujenda ambona Lawi mwana waka Alufayo,
jutemi mu nyumba jukulepe kodi na bandu bababia
baholali abii na mahakau. Yesu ampwagila, “Hikaa
gunyengalyaje!” Lawi jajema nukunzengale.
15 Yesu pajabiya jutemi kunyumba jaka Lawi, jaka kula
posu. Bandu baajopa kodi bingi na bandu bangi bababii
baholale abii na mahakau babia anzengalii Yesu. Na bingi
babu babia akula posu na Yesu pamu na banafunzi baki.
16 Ndienu, Abola bangi ba Malagalaki bababii Afalisayu,
pabumbona Yesu jukula pamu na bandu bababia baholale
abii na mahakau na baajopa kodi, baalalukya banafunzi
baki, “Ndaba jakii jukula na bandu ngati haba?”
17 Yesu ejajoana jaapwagila, “Bandu babii bomi
ngaseampala sing'anga ila baabii atamu. Ngasenahika
kakema bandu bambone, ila kwa bandu babaaholale abii na
mahakau.”

Lijambu lu kupunga kula
Matei 9:14-17; Luka 5:33-39

18 Banafunzi baka Yohana na banafunzi baka Afalisayu,
babii atenda kupunga kula. Ndi enu bandu bangi bahika
nukundaluki Yesu, “Ndaba jakii Banafunzi baka Yohana na
banafunzi baka Afalisayu atenda kupunga kula, lakini
banafunzi baku ngaseapunga?”
19 Yesu jaapwagila, “Boo, babaakokiki kundoa awesa lee
kupunga kula ni kipindi se esi abii pamu na bambu wa
ndoa? Kipindi se babii pamu na bambu wa ndoa
ngaseatakiwa kupunga.
20 Lakini sihika kipindi bambu wa ndoa pabamboa
kwabu, kipindi se esi ndi pabiipunga kula.
21 “Nga mundu jojuseku kibambu si ingobu inyai
nukukisonee mwingobu jejilai. Anajwitenda hela, kibambu
kinyai se sela siitenda kuwina nuku kupapu ingobu jejilai
jela, nasombi siitalambuka ngane.
22 Wala nga mundu jojuwesa kujegee divai inyai
mumipuku jelenganaki kwa ngosi jejilai, anaatei hela, divai
je jitutumuka nukupojo mipuku je jela. Najombi divai pamu
ni mipuku jealenganaki kwa ngosi jejela jitenda kuhalabika.
Divai inyai abeka mmipuku minyai.”

Lijambu li Lisoba lu Kupomulela
Matei 12:1-8; Luka 6:1-5

23 Lisoba limu Lukupomulela, Yesu jabia jupeta
mwamatui gi inganu. Pababii mwindela, banafunzi baki
batumbulya kuseku makapati gi inganu.

24 Afalisayu bunndalukya Yesu koni apwaga, “Linga!
Mbona banafunzi baku atenda lijambu leakani kutenda
Lisoba lu Kupomulela?”
25 Yesu jaapwagila, “Boo ngasemsomiki lee gajahenga
Daudi pamu na ajaki kipindi sebabii ni inzala?
26 Daudi jajingala nyumba jaka Sapanga, nakula
mabumunda gababei palongi jilitambiku laka Sapanga.
Lijambu le heli lahengika pajabii Abiazali nngolu nkolongu.
Mabumunda ge gala bapalika akula agolu pee kajika. Lakini
Daudi jagakula na kwaapeke ajaki.”
27 Ndi Yesu jaapwagila, “Lisoba lu Kupomulela abei ndaba
jakwaajangatii bandu, nga bandu ndaba jukutumiki Lisoba
lu Kupomulela.
28 Nahela, Mwana waka Mundu jubii nu uwesu hata
Lisoba lu Kupomulela.”

3

Yesu andamisa mundu jojulei kuboka
Matei 12:9-14; Luka 6:6-11

1 Yesu jajingala kabee mu nyumba jukuketangane Ayaudi,
nu nkati je mola jwabii mundu jokulei kuboku.
2 Momuje, bandu bangi batenda kundingali jombi
anndamisa mundu we jola Lisoba lu Kupomulela bapala
apata ndela jukuntaki.
3 Yesu ampwagila mundu jokulei kuboku jola, “Hikaa
palongi pamba.”
4 Henu Jaalalukiya, “Boo sakaka lee Lisoba lu Kupomulela
kuhenga lijambu la sape au lalyaa, kunzangatii mundu au
kunhumisa? Kunhokoo mundu au kunkoma?”
Lakini bombi ngasibapwagiki sindo.
5 Yesu jaalingaliya bandu boti kwi ingwinya nukugubona
usungu ndaba mioju jabu ngasebapai anzangatya mundu
jola. Ndipala ampwagila jojulei kuboku jola, “Nyosha
kuboku!” Najombi ejanyosha kuboku kwaki kola kwatenda
kulama.
6 Ndipala, aka Afalisayu bapita kunza, baketangana na
bandu kuhuma kwaka Helodi, bajetanganya kutumbulii
kutaputa indela jukunkoma Yesu.

Nsambi wa bandu mulutengu junhanga

7 Yesu jaboka pala na banafunzi baki, jajenda mulutengu
junhanga uku Galilaya na bandu bingi batenda
kunzengalee. Bandu bahika kuhuma ku Yelusalemu nuku
Yudea,

8 nuku Idumea na kwii juku losi luku Yoludani na ku Tilo
nuku Sidoni. Bandu haba boa bunzendila Yesu ndaba jeni
babii ajogwini gajabia juhengiki.
9 Yesu jaapwagila banafunzi baki bunhandalya nhwatu
gumu, ndaba likundi lya bandu lyatenda kunhinya.
10 Ndaba jabia jalamisi bandu bingi, na agonzu bote
bahinyana beni na beni kupala kungusa jombe.
11 Na bandu bababii ni ilombu pabumbona, biliabua pai
palongi jaki nu kujamalii, “Wehapa wa Mwana waka
Sapanga!”
12 Lakini Yesu jaakanakya baapwagi bandu jombi nyanye.

Yesu jahagu Atumi komi na habeli
Matei 10:1-4; Luka 6:12-16
13 Yesu jakwela kukitombi, na kakema bajaapala mweni.
Na bombi nukunzengale,
14 najombi jahagula bandu komi na habeli, bajaakema
atumi. Jaapwagila, “Nunhagwi mwanganya mmbia pamu
nane. Kabee nuntuma mwakalandila bandu.
15 Na mwikubaa nu uwesu ukubenga ilombu.”
16 Henu bandu bala bajahagwi komi na habeli babii haba,
Simoni jojapataa liina la Petili kuhuma kwaka Yesu,
17 Yakobu na Yohana bana baka Zebedayu Yesu jaakema
aka kilongu haba Bonigesi, maana jaki, “Bandu bini kipyau,”
18 Andilea na Pilipi na Batolomayu na Matei na Tomasi na
Yakobu mwana waka Alufayo na Tadei na Simoni joankema
Zelote maana jaki mundu jojukomane nndema waki,
19 Na Yuda Isikaliote, joang'anumbuka Yesu.

Yesu na Beluzebuli
Matei 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10
20 Yesu jajenda kunyumba. Bandu bingi bakusanyika
kabee, mbaka Yesu na banafunzi baki ngasebapatiki muda
gwakula posu.
21 Ndipala, alongumundu pabapata lijambu le ele bajenda
kunzuku ndaba bandu bapwaaga, “Juyowiki
mwanamangongu.”
22 Naka Abola bamalagalaki babahuma ku Yelusalemu
bapwaaga, “Hajoo jubii ni Lijobi! Kabee jubenga ilombu
kwa makili guku nkolongu jwi ilombu.”
23 Papuje Yesu jaakema, jaapwagila kwa malenganesu,
“Lijobi liwesaboo kulibenga nkolongu jwi lijobi yenge?
24 Nagubii ukolongu gumu gogubaganiki
makundimakundi gagakomana, ukolongu we ogu gwiitenda
kuhabuka.
25 Kabee najibii nyumba jejibaganiki makundimakundi
gagapengana, nyumba jeeji jiitenda kuhalabika.

26 Nahela, ana gubii ukulongu wi ilombu gubaganiki
makundimakundi ngagwiwesi kudumo, ila gwihoba ngane.
27 "Ngamundu jojuwesa kutukalii nyumba jaka mundu
jojubii na makili nukunyaga mali gaki. Mbaka ankonga hoti
mundu jwana makili jola, ndi jiwesa kunyaga mali gee.
28 "Numpwagi sa sakaka, Sapanga jaalekakya bandu
mahakau gabu pamu nukuntondoka kwabu,
29 lakini joantondo Loho jaka Sapanga, Sapanga
ngahandekakele mahakau gaki, jwiitama na mahakau gaki
masoba goa."
30 Yesu japwaaga hela ndaba bandu bapwaaga, "Jubii ni
kilombu."

Anyongo baka Yesu na alongu baki
Matei 12:46-50; Luka 8:19-21
31 Anyongo baka Yesu na alongu baki bahika pala
nukujema kunza, buntuma mundu kunkema.
32 Nsambi wa bandu watemi papu kunyongolota Yesu.
Ndipala mundu jumu ampwagila Yesu, "Anyongo na alongu
baku abii kunza, atenda kugukema."
33 Yesu jaapwagila, "Anyongo bangu ne naka alongu
bangu ne ndi akanyane?"
34 Papuje jalingalya bandu babatemi kun'yongolota
nukupwaga, "Nndingalya! Naabona bamba ngati
nyongowangu naka alongu bango.
35 Mundu jokapi jojuhenga gajupala Sapanga, ndi amabu
bangu na nndombu wa nu mmbeli wa."

4

Malenganisu gaka mundu jojukweta imbeju
Matei 13:1-9; Luka 8:4-8
1 Yesu jatumbulya kabee kubola mulutengu ju nhanga uku
Galilaya. Nsambi wa bandu watei kunyongolota hata hela
kwatakiwa jujingala munhwatu nukutama momu. Bandu
boa babii atemi mundema nzomu mulutengu ju nhanga.
2 Jaabola majambu gingi kwa malenganu, mmabolee gaki
japwaaga.
3 "Nzoanya! Mundu jumu jwajenda kukweta imbejo.
4 Pajabiya jukweta imbeju, yengi yahabuka piindela
jahika ijuni nakula.
5 Yengi yahabuka pamalibu pangakuba nuluombi lwingi.
Ndaba luhombi ngase lwabii lwinge yabonikana imeliki
nyata.
6 Ekwahika lyobamutu, mimea jatenda kujoma, ndaba
mikega jaki ngasijabii na makili, nayombi yatenda kunyala
nukujoma.

7 Yengi yahabuki mmikongo ja miha, na mia jejela jakola
nyata kujiinya na yombi ngase yapapike.
8 Yengi yahabukya puluhombi lwa sapi, yamela, nukukola
nukupapa. Lumu makomi matatu, lumu makomi sita na
longi imbeju makomi komi."
9 Ndienu jaapwagila, "Jojubii na makutu jujowana."

Sekilongaleka mmalenganu haga
Matei 13:10-17; Luka 8:9, 10

10 Yesu pajabii kajika jaki, banafunzi baki komi na habeli
pamu na bandu bangi babunzoanya bunzendila nukupwagi
jaayekulya malenganu gala.
11 Najombi jaapwagila, "Mwanganya mpatiki uwesu
ukumanya majambu gagajobiki gu Ukolongu waka Sapanga.
Lakini baabi kunza balibola kwa malenganu pena,
12 ndaba je,
'Alinga sa sakaka,
lakini bakibona
ajoa sakaka,
lakini bakielewa.
Kwa naa bung'anumbuki Sapanga,
najombi jaalekakya mahakau.' "

Yesu juyeku malenganisu gaka mundu jojukweta
Matei 13:18-23; Luka 8:11-15

13 Enu Yesu jalalukya, "Boo, mwanganya ngasenheliwi
ndaba ja malenganesu ge agaa? Mwimanya boo
malenganesu gange?
14 Mpanda jukweta Lilobi laka Sapanga.
15 Bandu bangi abingati bandu bababii mwindela
paapandiki lilobi. Lakini pabilijoana pee lijobi lihika kuboa
lilobi leapandiki mmwoju jabo.
16 Bandu bangi baabii ngati imbeju yeapandiki pamalibu.
Hebilijoana pe Lilobi laka Sapanga bilijopa hapalapa koni
bakatogulya.
17 Lakini ngase laajingii nukumela mikega mmyoju jabo.
Bilihobale muda msokopi pena, nalipitii linga'ai na tabu
ndaba jililobi heli atenda kulileka.
18 Bandu bangi abii ngati imbeju yeihabuki pimikongu
jamiha. Agaa malenganu ga bandu baajoana lilobi laka
Sapanga heli,
19 kupete maholu gupundema goni, kupala mali gingi
nukutokule kila sindu apataa bombi kulihinya lilobi heli, na
bombi ngaseahenga ngati Lilobi laka Sapanga selipwaga.
20 Lakini bandu bangi abii ngati imbeju yeakwetiki
puluhombi lwa sapi. Bombi bilijowane lilobi le heli
nukulijopa nukulijetake, nukuhenga ngati Sapanga ejupala.

Ngati imbeju ja sapi jejipapa matunda makomi matato, bangi makomi sita, na bangi makomi kome."

Malenganu ga taa jeayekelii
Luka 8:16-18

21 Yesu jaendaliya kapwagi, "Boo! Kanono mundu lee kupambakiya taa nukujingisa nkati ja nyumba nu kuyekale mkitonga au kwii ja sindo? Ngahela! Biibeka pi kipanda.
22 Nahela kila sekihihiki sitenda kubonikana, na kila se kiyekaliwi kitenda kuyekuliwa.
23 Jojubii na makutu jujogwana!"
24 Ndi jaapwagila, "Nzoanya nakanopi senumpwagii! Sapanga janzangatya nmanya kukipemu aselasee se senzoane, janzonzukiya kumanya ngani.
25 Bandu bajoane nakanopi senumpwagi nukumanya Sapanga janzangatya kumanya ngane. Lakine bangakujoanee nakanopi biitenda kujewa hata gabagamanyi."

Malenganu gi imbeju jejimela

26 Yesu jaendalya kupwaga, "Ukolongu waka Sapanga gubii ana. Mundu jojukweta imbeju mlitui.
27 Ikilu jutenda kugone, na muhi jukuba mihu, na muda we ogu imbeju ye itenda kumela nu kukola. Jombi sanga kumanya sekihengeka.
28 Mimea je jitunduli muluhombi jikola nu kupapa matunda. Itumbuli kutunduli maamba masokumasoku, mapongoo na mwisu we kipambiku.
29 Inganu eikuba ikomiki, mundu we jola jutumbulii kuhusa ni kijipii ndaba jene muda ukuhusa gukuba guhikiki."

Malenganu gi imbeju nzoku
Matei 13:31-32, 34; Luka 13:18-19

30 Yesu jaapwagila kabee, "Ukolongu waka Sapanga gubii bole? Henu tuguelasiya kwi indela bole?
31 Gulengana ni imbeju jebijikema haladali, jejibii nzoku kupeta imbeju yoti jeakweta mlitui.
32 Lakini naakwetiki jimela nakuba mimea mikolongu kupeta mimea joka jammatui. Mambandi gaki gakuba makolongu hata ijuni ioto kusenga miui momu jene."
33 Yesu jalandila malagi gaki kupete malenganu gangi gingi ngati gagaa. Jalongila nabu ngati ebawesa kunzoane kuhusu Ukolongu waka Sapanga.
34 Ngasijalongila nabu sokapi bila kutumii malenganu. Lakini pajabii na banafunzi baki kajika jukubika jaayekuli ndaba jakila malengano.

Yesu jikilakali kimbonga kikolongu
Matei 8:23-27; Luka 8:22-25

35 Lisoba alelale pakamii, Yesu jaapwagila banafunzi baki,
“Tulombuka nhanga, tujenda kwiie.”
36 Ndipala banafunzi bugutabuka nsambi wa bandu,
bajingalaa munhwatu mojabii Yesu nu kuboka pamu
najombi na kabee minhwatu jengi jejabii na bandu jatenda
kujengalee.
37 Ndienu sasuma kimbonga kikolongu, na majeba
kutumbuli kugukanga nhwatu we gola, nunhwatu gola
gwatumbulya kutwele masi. 38 Yesu jabii kunyuma
junhwatu, jagoni panani ju ntoo. Banafunzi baki bunzumua
nukumpwagi, “Mbola, ngasegubona lee usungu etukuwa!”
39 Jajumuka nu kukilakali kimbonga se sela, nakagalakali
majeba guku nhanga ge gala japwaga, “Tama kinunu!”
Ndipala kimbonga se sela satenda kukotoka, ndienu kwabia
nuu.
40 Ndienu, Yesu jaapwagila banafunzi baki, “Ndaba jakii
ntenda kujogopa? Mwakona lee ngase nhobalela?”
41 Nabombi babia ajogopa ngamaa. Babia alaluana,
“Jonioju we nya eno? Mbaka kimbonga na majeba gatenda
kunzowanela?”

5

Yesu andamisa mundu jwini ilombu
Matei 8:28-34; Luka 8:26-39

1 Yesu na banafunzi baki bahika ku nndema uku Gelasi,
kwii juku nhanga.
2 Ndipala Yesu pajapita nhwatu, jaketangini na mundu
jumwa jojabii nii ilombu jakahumila kutenge.
3 Mundu we oju jutamika kutenge. Nga mundu jojawesa
kunkamulaki hata kunkonga nnyolu,
4 mala jingi bunkonga kwa peengu ju nnyolu lakini kila
muda jabia juwesa kuseku nnyolu nu kutunu peengu je.
Wala ngamundu jojuwesa kumpengalela.
5 Muhi ni ikilu jutamika kutenge nukukitombi jalongila
kwa sauti ngolongu nukulisekuseku kwa malibu.
6 Eambona Yesu su kutali, ambutukiya nukungungamali
palongi jaki,
7 jalela kwa sauti ngolongu nukupwaga, “Nanugutei
kyane! Weapa le wa Yesu, Mwana waka Sapanga jojubii
kunani kwa mahunde? Kwi liina la Sapanga, nuguloba
gwing'alisa!”
8 Japwaga hela ndaba Yesu jabi jiipwagi, “Ilombu
mumboka mundu we hojo.”
9 Ndipala, Yesu andalukiya, “Liina laku wa nyane?”

Najombi ampwagila, “Liina langu ni likundi la alonda, ndaba twe tubii twabinge.”
10 Ndipala kilombu sela sundobiki ngamaa Yesu jwaimbenga pundema we gola.
11 Muda gogo wabii nsambi nkolongu wa magolobi pikiheleu pambipi ni kitombi bakalimaa.
12 Henu, ilombu ye yundoba Yesu, “Gutujetakalya twagajingala magolobi agaa.”
13 Yesu jwajetakii. Henu ilombu yumboka mundu jola, nakagajingii magolobi gala. Likungusa loa la magolobi lelaegalii elupu ibeli. Magolobi ge gala gabutuka pikiheleu nu kujingii muhanga na kuwa.
14 Alimu ba magolobi ge gala batenda kutilanii, bajendanya kumusi na kwa matui kapwagi bandu lihengu le heli. Na bandu bajenda kulinga sekipitii.
15 Pabahika kwaka Yesu, bumbona mundu jojabii na manzolinzoli giilombu. Jutami pai, juwati ingobu jubii na malangu gaki gunkelabwiki, batenda kujogopa.
16 Bandu babagabona mahengu ge gala, baapwagila bangi gagunkolii mundu jojabii ni ilombu pamu nilijambu li ilombu yela kujenda kulikungusa la magolobi.
17 Ndipala, jatumbuka kundoba juboka nndema wabu.
18 Yesu pajabia jukwela munhwatu, mundu joampia ilombu andoba anzetakiya kujenda naku.
19 Lakini Yesu jatenda kunkani. Ampwagila, “Gujenda kunyumba jaka alongu baku, wakapwagila mahengu goti ga juguhengi Bambu nu kugubone ikia.”
20 Ndipala, mundu we jwajenda nukutumbuka kalandi kunkoa uku Dekapoli kwoa, majambu goti gajuhengiki Yesu. Bandu boa babajoa batenda kusangaa.

Yesu jalamisa nyongoo jumu na kamwali waka Yailo
Matei 9:18-26; Luka 8:40-56
21 Yesu jalombukiya kabee upandi wa pili unhanga nu nhwatu. Pajahika pe nsambi wa bandu wabia palongi jaki, najombi jabia jujemiki kulutengu upunhanga.
22 Papuje jahika mundu jumwa kilongosi jwa nyumba jukuketangane Ayaudi joankema Yailo. Ejumbona Yesu, ahegalya nu kungungamali,
23 andoba ngamaa koni jwakapwaga, “Kamwali wa nsoku jubii lailai. Gupepa koku tumboka, ukumbekila maboku gaku julama.”
24 Ndipala, Yesu jaboka pamwa nabu. Bandu bingi ngamaa batenda kunzengale, babia atenda kuhinyahinya.
25 Kati jabu jabii mmbomba jumu jojubii nu ugonzu gukupita mwai kwa muda wa miaka komi ni mibele.

26 Mmbomba we oju jabia jung'aliki kwaka sing'anga
bingi. Pamu jabia jujomwi mali gaki goa, ngasijapogalyaje
jabia jijonzukeka kuba jiliya.
27 Mmbomba we hoju pajajoana Yesu jalamisa bandu,
jilipekalakiya pu nsambi wa bandu kuhuma kunyuma,
nukugusa ingobu jaka Yesu.
28 Jatenda hela, ndaba julipwagila mmwoju jaki,
“Nanung'usiki tu ingobu yaki nibia namiki.”
29 Apalapa kupita mwai we kwatenda kukotoka, najombi
jilijoannya nhyega jaki julamike.
30 Yesu jabia jumanyiki makili gaki gundamisi mundu
jumu. Jugung'anumbukiya nsambi wa bandu gola,
nukugulaluki, “Nya jojung'usiki ingobu yango?”
31 Banafunzi baki baapwaga, “Ngase wabweni lee bandu
mobuguhinyila jee. Ndaba ja kii gulaluki nya jojugugusike?”
32 Lakini Yesu jaendaliya kulingalii kila upandi ili ambona
mundu jojuhengiki ganiaga.
33 Papuje mbomba we jola, ejamanya sesumpatiki, jajenda
palongi jaki koni jakabagaja kwi kiholu, jililekala pai
palongi jaka Yesu nukupwaga sakaka.
34 Yesu ampwagila, “Kamwali wangu kuhobalee kwaku
kugulamise. Jenda sapi, gulama ngane ugonzu waku we
hogo.”
35 Yesu pajabia jakoni jakalonge, bandu bahika kuhuma
kunyumba jaka Yailo kilongosi jwa nyumba jukuketangane
Ayaudi, bumpwagila, “Kamwali waku juwile. Ndaba jakii
kunsumbu Mbola?”
36 Lakine Yesu ngasejajoannya gabapwaga bandu, Yesu
ampwagila kilongosi jwa nyumba jukuketangane Ayaudi
jola, “Wijogopa, guhobaliya pena.”
37 Yesu ngase jajetakiya mundu jongi jokapi kulongana
naku ila pee Petili, Yakobu na Yohana nndongu waka
Yakobu.
38 Hebahika kunyumba jaka kilongosi jwa nyumba
jukuketangane Ayaudi jaka Yailo, Yesu jajoana atenda
kujobalane, na bandu bakalela na malobalake gingi.
39 Ejajingala nkati, jaapwagila, “Ndaba jakii nntenda
kujobalane nu kulela? Kamwali ngasijuwile jutei kugone
pena.”
40 Lakini bombi batenda kun'heka. Jaamua kapia boti
kunza, jajukua amabu na ahengo baka kamwali we naaka
banafunzi baki atatu, bajingala kusumba kojabii jugoni
kamwali we.
41 Ndienu ankamula mukuboku nukumpwagi, “Talita
kumi,” maana jaki, “Wakamwali, nugupwagi gujumka!”

42 Apalapa kamwali jajema nukutumbuka kujenda.
Kamwali we jabii na miaka komi ni mibele. Hapa ndi bandu
basangia ngamaa.
43 Yesu jaakana bampwagi mundu jokapi lijambu le ele.
Ndienu jaapwagila bupekia posu kamwali we jola.

6

Bandu bunkana Yesu ku Nazaleti
Matei 13:53-58; Luka 4:16-30

1 Yesu jaboka papuje nukujenda kukijiji saki, koni
bunzengalee banafunzi baki.
2 Elahika Lisoba lu Kupomulela, jajingala mu nyumba
jukuketangane Ayaudi nu kutumbulii kubola. Bandu bingi
babunzoana batenda kusangaa nakaapwagi, “Boo,
jagapatiki kwako majambu ge aga gajupwaga? Linga
jupatiki kwa malangu haga? Kabee juhenga boo hindu ye
heye?
3 Boo jonyoju lee nga nndanda juimbau jola, mwana waka
Malia, nu ndongu wabu Yose na Yakobu, Yuda na Simoni?
Alombu baki si atamani pa pitu pane?” Henu batenda
kunkana.
4 Yesu ampwagila, “Mlota waka Sapanga julumbalika kila
pandu ila ngasejulumbalika kwa alongu baki, kwaka
akosimundu nu kunyumba jaki.”
5 Yesu ngase jawesa kutenda ginyuli papu, ila jaabekila
maboku agonzu asokopi, na kwaalamisa.
6 Jasangi ngamaa ndaba bandu kusindwa kuhobale
kwabu.

Yesu jaatuma banafunzi komi na habeli
Matei 10:5-15; Luka 9:1-6

Ndipala Yesu jiijendila ijiji ya pambipi jaki nakabola
bandu.
7 Jakema banafunzi baki komi na abeli, jatumbuka
katuma habelihabeli. Japekiya uwesu ukubenga ilombu,
8 jalagalakiya, “Mwiitoto sindu sokapi nsapwali ila ndonga
pena. Mwitoto posu, wala kibwaila, wala lupija mupuku.
9 Nhwata makobasi, lakini mwitoto lijalisi mabele.”
10 Kabee jaapwagila, “Pokapi pabanzoopa panyumba,
mwakatamanya mbaka pamwiboka.
11 Pandu pokapi bandu pabukunkana kunkalibisa au
kunzoane, mwakabokannya nukukung'unda luhombi
mwamagolu ili kalangi atei kukana malobi gaka Sapanga.”
12 Ndienu baboka, bakaalandila bandu kunkelubuki
Sapanga wabu.
13 Bibengana ilombu ingi. Baapakia mahuta agonzu bingi,
na agonzu bala nu kulama.

Kukomeka kwaka Yohana mmbatisa
Matei 14:1-12; Luka 9:7-9

14 Ndipala, nkolongu Helodi jajohana goka haga, ndaba
bandu bingi babia apwaga majambu gaka Yesu kila pandu.
Bandu bangi apwaga, “Hajo ndi Yohana Mmbatisa juyokiti!
Ndaba jubii nu uwesu ukuhenga hindu yu kusangasa.”

15 Bangi, bapwaga, “Jonioju we Elia.”

Bangi apwaga, “Jonioju we Mlota waka Sapanga ngati
jumwa wabu waka Alota baka Sapanga ba samani.”

16 Lakini Helodi pajajoa lijambu le eli japwaga, “Jonioju
we Yohana! Jonunsekula umutu, lakini juyokiti!”

17 Helodi jawasalya hela ndaba masoba gumunyuma jabia
julagalaki ankamula Yohana Mmbatisa, nukunkonga
mligelesa. Helodi jahenga hela ndaba Helodia jakabii
nhwanu waka Pilipi nndongu waki. Pamu na haga Helodi
jaamua kunzuku Helodia.

18 Yohana Mmbatisa jabia ampwagi Helodi, “Gutei lyaa
kunzuku nwanu waka nndongu wako.”

19 Ndienu Helodia, nwanu waka bambu nkolongu, ansuki
ngamaa Yohana, japala kunkoma, ngasijawesaje.

20 Helode anzogapa Yohana ndaba jamanyiki jombi
mundu jwa amboni na jwa sapi, na hela nukundenda.
Helodi japai kunzoane Yohana, baada jukunzoane,
jahangajiki ngamaa.

21 Lisoba limwa nhwanu waka bambu nkolongu japata
mbekenyo, elahika lisoba lukukomboka kusaliwa kwaka
Helode. Lisoba le heli Helodi jakokiki, akakiongosi akolongu
bupundema waki na linzolinzoli na akanahota boti buku
Galilaya. Ndaba jakula nabu posu pamu.

22 Ndienu, kamwali waka Helodia jajingala nukuhina,
janhekisi ngamaa Helodi na ageni baki. Bambu nkolongu
apwagila kamwali we hoju, “Gunobaa sokapi se ukipai nane
nugutenda nugupeke.”

23 Kabee nu kunndapila, “Sokapi segwinoba nugutenda
kugupekea, hata jikubi nusu ju ubambo wango.”

24 Papuje kamwali we oju japita, nakalalukii amabu,
“Noba kike?” Nabombi bapwagaa.

“Kimutu saka Yohana Mmbatisa.”

25 Kamwali jakelubuka kwaka bambu nkolongu imbelo
kukundoba, “Mbala gumbekya sajenu, mmutu waka Yohana
Mmbatisa mwikipalu.”

26 Bambu nkolongu jayomiki ngamaa, lakine ndaba
jukulagi kwaki, na ndaba ja ageni baki bajakokiki,
ngasijapala kunkanila.

27 Ndienu, bambu nkolongu antuma linzolinzoli,
jwakaleta kimutu saka Yohana. Linzolinzoli, jwajenda
nukunseku kimutu Yohana mligelesa,
28 jaleta mmutu waki we gola mwikipalo nukumpeke
kamwali, najombi nakapekee amabu.
29 Banafunzi baka Yohana ebajoana ganiaga, bajenda
kujukuu nhyega jaki je nukujenda kusika.

Yesu jalea posu bandu elupu nwanu
Matei 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14
30 Atumi baki bala babuja kuhuma sapwali jabu,
bakusanyika palongi jaka Yesu, bumpwagila goa gabahenga
nu kubola.
31 Yesu jaapwagila, “Tumbokannya jikajitu pandu panga
bandu mwakapomulia kasokope.” Japwaga hela, ndaba ja
bandu bingi ngamaa babia ahika papu nu kuboka, hataa
Yesu na banafunzi baki ngasibawesa kupata mbekenyu
jakula posu.
32 Ndienu babokannya kajika jabu munhwatu,
bajendannya pandu panga bandu.
33 Lakini bandu bingi, babaabweni bakajenda, bamanyiki,
hata hela bandu babahumila kila musi, bumbutukya koku
Yesu na banafunzi baki kobabia ajenda, balonguliya kuhika.
34 Yesu na banafunzi baki ebahuluka kumbwani, Yesu
jugubona nsambi wa bandu, jaabonila ikia, ndaba babia
ngati makondoo ganga na alima. Jatumbulya kubola
majambu gingi.
35 Pakamii ekwahika, banafunzi bunzendila Yesu,
nukumpwagi, “Pandu je pani pulukoba, na sajenu kutenda
kupilila.
36 Nambanga, waatabuka bandu be haba ajendannya
mwamatui nu kwiijiji ya pambipi, bakalomba posu.”
37 Lakini Yesu jaapwagila, “Mwapekya mwanganya posu.”
Na bombi bundalukiya, “Boo, twapekya kike? Tupalika
tuhenga mahengu kwa miehi jingi ili tupata lupija
lukulombe posu ja bandu boti haba.”
38 Yesu jalalukiya, “Mmbii na mabumunda malenga?
Nzendannya mwakalinga.”
Pababia alingiki, bumpwagila, “Gabii mabumunda
nhwano na homba ibele.”
39 Ndienu Yesu jalagalakya banafunzi baki, baatamika
bandu boa malundu ga bandu pamanyonyoli.
40 Na bombi batama malundu ga bandu makomi komi na
makomi nu nhwano.
41 Ndipala Yesu jajukua mabumunda nhwanu na homba
ibeli ye yela, jalingaliya kunani kwa mahundi,

jagapengaliya, nukunuku mabumunda, japekiya banafunzi baki babagila bandu. Na homba ye yela jabagila boti.
42 Bandu boa bakula, nukutupila.
43 Batondula posu yeyaigali ya mabumunda na homba batwelakiya hiitonga komi ni ibele.
44 Nababa kula be mabumunda ge gala babia akanalomi elupu nhwanu.

Yesu jujenda panani ja masi
Matei 14:22-33; Yohana 6:15-21

45 Apalapa Yesu jatuma banafunzi baki akwela nhwatu, andonguliya kujenda ku Betisaida kwii ju nhanga. Jombi muda we ogu jabia jugutabuka nsambi wa bandu we gola.
46 Ejajomula katabuka bandu bala jajenda kukitombi kundoba Sapanga.
47 Pakwahikila pakamii, nhwatu we gola wabia pikilanda ju nhanga, najombi jabia kajika jaki kundema kwanga masi.
48 Apalapa, jaabona banafunzi baki bakaangijika kukwabu masi, ndaba je nhwai wabia gutenda kwapengale. Ekwabia lukela, Yesu jaajendila banafunzi baki koni jakajenda panani ja masi, japala ngati kwaapeta.
49 Lakini pabumbona jujenda panani ja mase, bahambukya lihoka, batenda kujamali.
50 Ndaba boa pabumbona bajogipi ngamaa.

Apalapa Yesu jalongila nabu, “Nabi nepane! Mwijogopa! Ntama nuu.”
51 Ndi jakwela munhwatu mobabii, nu nhwai gwatenda kukotoka. Nabombi basangii ngamaa,
52 ndaba babi ngaseaheliwi sejikihenga Yesu kupete mabumunda gala. Gabaapekiya bandu bingi ngati posu, malangu gabu gabia ngasegahogwiki.

Yesu jaalamisa agonzu buku Genesalati
Matei 14:34-36

53 Balombuka nhanga bahika kundema guku Genesaleti, bajemika nhwatu wabu.
54 Pabapita munhwatu, bandu bumanyiki Yesu apalapa.
55 Ndienu, mala pee bayongulata nndema gola woti, bandu batumbuka katogo agonzu babagoni panani ji ipega yabu, baapelika kila pandu pabajoa Yesu jubi.
56 Kila pandu pajajenda Yesu, kwiijijini nu kumusi au kwamatui. Bandu babeka agonzu pulubanza, bundoba jajetakalya bungusa pe hata pu lupeta ji ingobu jaki. Na boa babungusa batenda kulama.

7

Mabole gabajopiki kuhuma kwabandu ba mwandi
Matei 15:1-9

1 Lisoba limu Afalisayu bangi na Abola ba Malagalaki
bababia ahumi ku Yelusalemu bajenda kumbona Yesu.
2 Baabona banafunzi baka Yesu bangi bakakula posu kwa
maboku gabu ganga kunyamba, yaani ganga kusamba ngati
ekupalika mmalagalaki gabu.
3 Ndaba Afalisayu na Ayaudi bangi boa akamulaki
ngamaa mabole gabajopiki kwaka aseja babu bamwandi,
ngase akula sindu sanga kusamba maboku ngati ekupalika.
4 Kabee ngasiakula sindu kuhuma kuguliu bila kuhuba oti
ngati ekupalika na mila jabu. Ibii kabee mila yengi
yebajopaa tumbuka samani ngati kugolo nzipuli, supulia na
yombu ya shaba.
5 Ndienu, Afalisayu na Abola ba Malagalaki bundalukya
Yesu, "Ndaba jaki banafunzi baku ngaseapwata malagalaki
gaka aseja bito. Enu akula posu kwa maboku sanga
kusamba ngati ekutakiwa?"
6 Yesu japwaaga, "Mwanganya mliholale mwaasapi akati
nga mwasaape Isaya jojabii Mlota waka Sapanga japwaga
sakaka kunhusu mwanganya pajaandika,
'Sapanga japwaga, bandu haba, anumbali kwa malobi pena,
lakini mmyoju jabu, abii kutali na nenepani.
7 Kunumbali kwabu ngasekubii na mana,
ndaba majambu gabaabola bandu malagalaki pee ga
bandu ngati malagalaki gaka Sapanga.'
8 "Mwanganya mwijileka Amuli jaka Sapanga nuku
kamulaki malagalaki ga bandu."
9 Yesu jaendalya kupwaga, "Mwanganya kwa malangu
ginu nkana malagalaki gaka Sapanga ndaba jukupwata
majopu gino!
10 Ndaba Musa japwaga, 'Wajoannya ahengo baku na
amabu bako,' na 'Mundu jokapi jojaatondo ahengo baki na
amabu baki, kupalika ankoma.'
11 Lakini mwanganya mwaabola bandu, ana mundu jubii
na sindu sejuwesa kwaajangatii ahengo baki au amabu
baki, lakini jupwaga Sindu see esi Kolubani, yani sindu hesi
litambiku kwaka Sapanga,
12 ndienu, ngajwaajangati kabee ahengo baki na amabu
baki.
13 Hela ndi pamwilikana Lilobi laka Sapanga ndaba ja
mabolee gamulibeki. Kabee nhenga majambu gangi gingi
ngati gagaga."

Majambu gaguhenga mundu jwiiliya palongi ja mihu gaka Sapanga
Matei 15:10-20

14 Yesu jugukema kabee nsambi wa bandu we gola,
nakaapwagi, “Nnyogwana mwaboa, mukimanya
senumpwagi.
15 Nga posu jejukula mundu jejuntenda jubia mpija
palongi ja mihu gaka Sapanga. Lakini sekipita mmoju jaka
mundu ndi sesuntenda jubia mundu jwiliya palongi ja mihu
gaka Sapanga.
16 Jwana makutu gu kujoana nu jujoana!”
17 Ejuguuleka nsambi wa bandu nu kujingi nnyumba,
banafunzi baki bundalukya ndaba ja malenganu ge gala.
18 Najombi jaapwagila, “Boo, hata mwanganya lee
ngasemmanyike? Ngasemmanyiki lee posu jejukula mundu
jipita kunza ngase jiwesa kuntenda mundu jubia mpija
palongi ja mihu gaka Sapanga,
19 ndaba ngasesunzingii mmwoju jaki, ila mulutumbu na
mwisu jaki je kupitii kunza kulikelo?” Kukupwaga hela,
Yesu jalekakya ilebi yoti iwesikana kula.
20 Jaendalya kupwaaga, “Sekipita mmoju jaka mundu, ndi
sesu ntenda jubia mpija palongi ja mihu gaka Sapanga.
21 Ndaba kuhuma mmoju jaka mundu, gapita mawasu
gililya na uselati na wihii na mawasu gukukoma kukoma,
22 ugoni na soju nu uliya ni isoli nu kupala utani wa uselati
na wipu matondu nu kibuli nu ung'ang'a.
23 Goa gilia ge haga gahuma mmoju jaka mundu, nagombi
guntenda mundu jubia jwiliya palongi ja mihu gaka
Sapanga.”

Kuhobale kwaka nyongoo jumu
Matei 15:21-28

24 Yesu jaboka papuje, jajenda kundema uku Tilo. Kokuje
jajingala mu nyumba jimwa na ngasejapai mundu jumanya,
lakini ngasejawesa kujoba.
25 Papuje mbomba jumwa jwabii na kamwali waki jojabii
ni ilombu, ejajoa lijambu laka Yesu, jahika nukulilekee pai
palongi ja magolu gaka Yesu.
26 Nyongoo we oju ngase jwabi Nyahude jwabii Ngiliki
mwenei juku Silofoiniki. Ndi andoba Yesu amboa kamwali
waki ilombu.
27 Yesu ampwagila, “Lendalya twaapekiya bana oti posu,
ndaba ngasape kujukuu posu ja bana nukulekale jimbwa.”
28 Lakini nyongoo we jola ampwagila, “Sakaka, Bambu,
hata jimbwa jejibii pai ja mesa ikula posu jejiigi jehahabwi
bana.”

29 Yesu ampwagila, “Ndaba jililobi alee, jenda kunyumba
jaku. Kilombu se sela sumboi kamwali wako!”
30 Ndi jajenda kunyumba jaki, anketanya kamwali we
jugoni pu mpandu, ni kilombu see sumboi.

Yesu andamisa kimumuta jwanga kujoa
31 Yesu jaboka kundema uku Tilo, nukupetee ku Sidoni, nu
kuhika ku nhanga uku Galilaya kupete kundema uku
Dekapoli maana jaki musi kome.
32 Ndipala bundeta kwaka Yesu kimumuta jwanga kujoa,
bundoba ambekila maboku ili andamisa.
33 Yesu amboa mundu hoju munsambi wa bandu nu
kunzingii ngonzi mwamakutu, jwahuna imata mulungonzi
lwaki nu kuungusa mululimi lwaka mundu jola.
34 Ndi jalinga kunani kwa mahundi kwaka Sapanga,
japomula kwa makili nukupwaga, “Efata,” maana jaki,
“Hogukaje.”
35 Apalapa mundu jola jawesa kujowana sapi nu kulongee
sapi.
36 Yesu jaalagalakya bampwagi mundu jokapi lijambu
lela. Lakini ngati ejalagalakya, ndi pabaendalya kulandi
lijambu lelela.
37 Bandu basangii ngamaa nukupwaga, “Gajutei goa
gaasapi. Jaatei hataa bandu banga kujoa ajogwana, naka
kimumuta jwaawesisi alongila!”

8

Yesu jalea posu bandu elupu nnsesi
Matei 15:32-39
1 Masoba gala, nsambi wa bandu waketangini kabee, na
ngasebabii na posu. Ndienu Yesu jaakema banafunzi baki,
nakaapwaagi,
2 “Naabonee ikia bandu haba ndaba abii nane masoba
matatu, wala ngaseabii na posu.
3 Ana naalei ajendannya kunyumba, koni abii ni inzala
biinduka mwiindela, ndaba bangi ahumiki kutali.”
4 Banafunzi baki bundalukya, “Pamba jee pulukoba
twiipata kwaa mabumunda gukutupii bandu boa haba?”
5 Yesu jaalalukya, “Boo mmbii na mabumunda malenga?”
Nabombi bapwaaga, “Saba.”
6 Ndipala, jaamulisa bandu atama pai. Jwajukua
mabumunda saba gala, ansengula Sapanga, nukuseku,
nakaapekee banafunzi baki baabagila bandu, nabombi
batenda kwaabagii.
7 Babii kabee na homba isokuisoku. Yesu ansengula
Sapanga, na kwaamulisa baabagila kabee bandu.

8 Bandu bakula, nukutupi. Banafunzi baki bakusanya
ilebi yeyahigali batwelakya itonga saba.
9 Nabombi babalii mabumunda babii ngati bandu
makomi nnsesi komi. Ndipala Yesu jwaamua kwaatabuka,
10 apalapa jakwela nhwatu pamu na banafunzi baki,
jajenda kumusi juku Dalimanuta.

Afalisayu bapala nginyuli
Matei 16:1-4
11 Afalisayu bahika kwaka Yesu, batumbulya kulonge
naku sukumpendake. Koni apala jutenda nginyuli kuhuma
kunani kwaka Sapanga.
12 Yesu jwayoma mmoju, nukupwaga, “Ndaba jaki bandu
ba masoba gani apala nginyulila? Numpwagi sakaka!
Bandu habaa ngabiipati nginyuli jokape.”
13 Ndi jaaleka, jwakwela kabee nhwatu, nukutumbuli
sapwali jwalomboka kujenda kwii ju nhanga.

Lisali la Afalisayu na Helode
Matei 16:5-12
14 Banafunzi baki babia ajewiki kujukuu mabumunda, ila
babii nilibumunda limwa pe munhwatu we gola.
15 Yesu jaalagalakya, “Ntama kutali nu kujepa amila jaka
Afalisayu na amila jaka Helodi.”
16 Banafunzi batumbulya kulaluana beni na beni,
“Jupwaga hela ndaba ngasetubii na mabumunda.”
17 Yesu jabi jugamanyiki sebalongila, jaapwagila, “Mbona
npwaganii lijambu lukukosa mabumunda? Mwakona lee
ngasemmanyiki wala kuelewa? Mbona ngasenholalela?
18 Mmbii na miu lakini ngase nndinga? Mmbii na makutu
lakini ngase nnzoana? Boo ngasenkomboka
19 kipindi se sela panasekula mabumunda nwanu
nakaapeke bandu elupu nhwano? Mwatondwi posu
yeyahigali hitonga ilenga?”
Bumpwagila, “Hitonga komi ni ibeli.”
20 Jaalalukya kabee “Na panasekula mabumunda saba na
kwaapeke bandu elupu nsesi. Mwatondwi itonga ilee
yeyatweli ipandi yeyahigalile?”
Bapwaga, “Hitonga saba.”
21 Ndipala jaapwagila, “Mwakona lee ngase nhelewa?”

Yesu andamisa mundu jwanga kulinga ku Betasaida
22 Yesu jahika ku Betisaida pamu na banafunzi baki.
Bandu bundetila mundu jwanga kulinga, bundoba angusa
ili andamisa.
23 Yesu ankamla kuboku mundu jwanga kulinga jola nuku
mpeleka kunza ji kijiji. Anhunila imata, nukumbeke

maboku, alapu anndalukyai, “Boo guwesa kukibona sindo sokape?”

24 Mundu we jola jwalinga kunani, nukupwaga, “Naabona bandu abonikana ngiti mikongu jejijenda.”

25 Ndi Yesu ambekila kabee maboku. Najombi jatupa mihu, jwalama miugaki nukuwesa kukibona kilasindu sapi.

26 Yesu ampwagila jujenda kunyumba jaki anndagalakya, “Gwikelabuki kukijiji sela nakaapwagi bandu.”

Petili jupwaga pagwendu Yesu ndi Kilisitu
Matei 16:13-20; Luka 9:18-21

27 Ndi Yesu na banafunzi baki bajenda kwiijiji yuku Kaisalia Pilipi. Pababii mwiindela, Yesu jaalalukiya banafunzi baki, “Boo bandu apwaaga nee nanyane?”

28 Bumpwagila, “Bangi apwaga we wa Yohana Mmbatisa, bangi apwaga we wa Elia na bangi apwaga wa mundu jumu kati ja Alota baka Sapanga.”

29 Najombi jalalukya, “Mwanganya boo, mpwaaga nena nyane?”

Petili japwaga, “We apa ndi Kilisitu jojuaguliwi na Sapanga.”

30 Ndi Yesu jaakana bampwaagi mundu jokape majambu gala.

Yesu julongale lijambu luku ng'alika kuwa nukuyoka kwaki
Matei 16:21-28; Luka 9:22-27

31 Yesu jatumbulya kabola banafunzi baki kupwaga, “Mwana waka Mundu lasima jung'alika ngamaa nukunka aseja na agolu akolongu na abola bamalagalaki. Biitenda kunkoma lakini jwiyoka kabee lisoba lya tatu.”

32 Yesu jaapwagila lijambu lee heli bila kuhiya sindu. Ndi Petili anhutila pulutengu nukunndakali jwipwaga lijambu le heli pagwendu.

33 Lakini Yesu jang'anambuka, jaalinga banafunzi baki, nukundakali Petili koni jakapwaaga, “Boka Lijobi wee! Mawasu gaku ngasegahuma kwaka Sapanga ila kwa bandu.”

34 Ndi jugukema nsambi wa bandu pamu na banafunzi baki nakaapwagi, “Ana mundu jokapi jojupai kunyengale ne, jupalika julikana mweni nu kujukua nsalaba waki, junyengalia.

35 Anaa mundu jojupala kugulenda womi waki mweni, jwiitenda kuguhoa, lakini mundu jojuhoa womi waki ndaba jami ne na ndaba ji Lijambu la Amboni, jwagulenda womi waki.

36 Boo sanzangatya kii mundu ana jupatiki nndema woka nukuhoa napwasi jukujingii muwomi wa masoba goa?

37 Mundu jiipia sindu boo ndaba jukupata kabee womi wa
masoba goa?
38 Mundu jojumonee nepani iyoni pamu na mabola gangu
mukibeleku senze siliya na sanga kummanya Sapanga,
Mwana waka Mundu jwaammbonila iyoni mundu we hoju
pajihika muukolongu wa Atati baki pamu na atumi bu
kunani kwaka Sapanga."

9

1 Yesu jaendalya kaapwagi, "Numpwagi sakaka, abii
bandu bangi apambani ngaakui kabula jukuubona
Ukolongu waka Sapanga wakahika kwamakili gingi."

Yesu junganambuka pamihu
Matei 17:1-13; Luka 9:28-36

2 Masoba sita egapeta Yesu jaajukua Petili na Yakobu na
Yohana nukujenda nabu panani jikitombi kilasu kajika jabu.
Kokuje Yesu bumbona jang'anambuka pamihu.
3 Ingobu yaki yabonikana ihulii kupukupu nga mundu
jojuwesa kuing'alisa pani pundema ngati eyabii.
4 Banafunzi atatu bala, bumbona Elia na Musa
bakalongila na Yesu.
5 Petili ampwagila Yesu, "Mbola, kwibia sapi ana twepani
twitama apambane! Tusengaa indamba itatu simu saku na
simu saka Musa, na sengi saka Elia."
6 Petili na ajaki bajogapaa ngamaa mbaka ngasejamanyiki
sukupwaaga.
7 Ndi lapitila liundi nakayekale, na sauti jajogwanika
kuhuma mulihundi lela, "Jonzo Mwanawango jonumpai,
munzoannya!"
8 Apalapa banafunzi baki balinga koni na koni, lakini
ngasebummbona mundu jonge ila Yesu kajika jaki.
9 Ndi pababia ahelee kuhuma kukitombi, Yesu jaakana,
"Mwampwagi mundu jokapi majambu gamugabweni,
mbaka Mwana waka Mundu pajiibia juyokiki kabee."
10 Ndi bilikamula lilobi lela, lakini balaluana beni na beni,
"Kuyoka ndi kyane?"
11 Bundalukya Yesu, "Ndaba jakii abola ba malagalaki
apwaaga, lasima Elia julongulya kuhika hote?"
12 Najombi japwaaga, "Hena, Elia jwiika oti kugabeka
majambu goti sapi. Hata hela ndaba jakii aandiki
Mmaandiku ga Sapi, Mwana waka Mundu jwing'alika
ngamaa nu kuntondo?
13 Lakini numpwagi, Elia juhikike na bandu buntendila
ngati ebapala ngati Mahandiku ga Sapi egapwaga
kundongale jombe."

Yesu andamisa nkombu jwini ilombu
Matei 17:14-21; Luka 9:37-43

14 Yesu na banafunzi baki atatu pabahika pababii
banafunzi bangi pala, bugubona nsambi nkolongu wa
bandu papuje. Naka abola ba malagalaki babi pala
bakabisana nabu.
15 Apalapa bandu bala pabumbona Yesu boa basangii
ngamaa, bummbutukya nukundamu.
16 Yesu jaalalukya banafunzi baki, “Mmbisanii kike?”
17 Papuje mundu jumwa munsambi wa bandu jwajibwa,
“Mbola, nundetiki mwanawango kwaku wenga, jubii ni
ilombu yeyuntei jubia kimumuta.
18 Kila eguntukalii, gunhabuu pai nukumpita lihuluhulu
kundomo, nukumemena minu na kuba jojujomangini
nhyega joa. Naaloba banafunzi baku bikiboa kilombu se
hesi, lakini ngasebawesike.”
19 Yesu jaapwagila, “Mwanganya mwenhuma mukibeleku
sanga kuhobale! Nitama na mwanganya mbaka lile?
Nunhinakaliya mbaka lile? Munndeta nkombu we oju
pani!”
20 Bumpelika kwaka Yesu. Apalapa kilombu se esumbona
Yesu, sunzegala nkombu wejola kihinduhindu na jombi
jaabuka pai, jagalubukana nukupita lihuluhulu kukanu,
21 Yesu andalukiya hengo waka nkombu we oju,
“Majambu ge aga jwagapatiki tokalile?” Najombi
ampwagila.
Jatumbuka toka pajabii mwana.
22 “Mala jingi kilombu sehesi sunhabuki nkombu we hoju
pa mwotu nu nmasi, ili kunkoma. Ndi anaguwesa, utubonila
ikia nukutujangatii!”
23 Yesu ampwagila, “Ndaba jakii gupwaga ana nhwesa!
Majambu goa gawesikana kwaka mundu joju hobale.”
24 Ndi ahengo baki bajamalya kwa sauti, “Nihobalela!
Lakini kuhobale kwangu kusoku unyangatiyaje nihobalya
ngane!”
25 Yesu pajugubona nsambi wa bandu gujonzukeka
nyatanyata palongi jaki, jukilakaliya kilombu sela, “Kilombu
we huntenda nkombu ajoo jubiya kimumuta na jwanga
kujoa, nugulagalaki umboka nkombu hajo na wanzingii
kabee!”
26 Apalapa kilombu se sela, sajamaliya, nukunhabu pai
nkombu we jola nukumpita. Nkombu jola jabonikana ngiti
jojuwii hata bangi bapwaaga, “Juwii!”
27 Lakini Yesu ankamula kuboku antondabya, najombi
jwatenda kujumuka.

28 Ndi Yesu ejajingala munyumba, pababii kajikajabu
banafunzi baki bundalukya, “Ndaba jakii twe
ngasetwawesiki kukiboa kilombu sela?”
29 Najombi jaapwagila, “Kilombu ngati ase ngasekiwesa
kuboka ila kwi indela jukundoba Sapanga.”

Yesu julongale kabee lijambu la kuwa kwaki
Matei 17:22-23; Luka 9:43b-45
30 Yesu na banafunzi baki baboka pala baendalya na
sapwali kupetee kundema uku Galilaya. Yesu ngasejapai
bandu amanya kojubile,
31 ndaba jabii jaabola banafunzi bake, jaapwagila,
“Mwana waka Mundu bankabisa kwa bandu, nabombi
biitenda kunkoma, lakini lisoba la tatu baada jukunkoma
jwitenda kuyoka.”
32 Lakini banafunzi baki ngasibamanyiki lijambu le hele,
bajogopa kundalukii.

Nyaa jojubii nkolongu
Matei 18:1-5; Luka 9:46-48
33 Ndi bahika ku Kapelinaumu, na pajabii kunyumba
jwaalalukia, “Nkubika mmbisani kike?”
34 Lakini bombi batenda kutumbaa, ndaba mwindela
babia atenda kubisana nya jojabii nkolongu kati jabu.
35 Yesu jwatama pai, jwaakema komi na habeli bala,
nakapwaagi, “Mundu najupai kuba nkolongu jupalika
julihulua na kuba ntumisi wa boti.”
36 Ndi Yesu anzukua mwana nsoku nukunzemeka kati
jabu, jwatenda kunzobate nakaapwagi,
37 “Joanzopa mwana ngati jonzo kwi liina langu, junyopa
nepane. Jokapi jojunyopa nepani ngasejunyopa nepena
anzopa jojundumike.”

Mundu jokapi jwanga kutupenga jubii upandi witu
Luka 9:49-50
38 Ndi Yohana ampwagila, “Mbola, tumbweni mundu
jumu jupia ilombu kupete liina lako. Na twepani twatenda
kunkana ndaba jombi nganzito.”
39 Lakini Yesu jaapwaga, “Mwaankana, ndaba ngamundu
jojutenda nginyuli kwi liina langu koni jumbwaga nepani
liyaa.
40 Ndaba jwanga kutupenga twe jubii upandi wito.
41 Mundu jokapi jojampekya kikombi sa masi ga kunywa,
ndaba mwanganya mwa bandu bangu nepana na Kilisitu
sakaka ngajwikosi kupata nhupi yake.”

Malengu na mahakau
Matei 18:6-9; Luka 17:1, 2

42 “Ana mundu jokapi joantenda jumu ja asoku aba
baanhobalee nepani kuhenga mahakau. Kwiibia mbanga
mundu we hoju kunkongale lilibu nhingu nukunndeke
kunhanga kuliku kutemuliwa na Sapanga.
43 Ana kuboku kwaku kugulongulake gutenda mahakau,
ugusekula! Mbanga kujingii kuwomi wa masoba goti nu
kuboku kumwa, kuliku kuba na maboku goti mabele
nukujenda kumwotu wa masoba goa wanga kususuka.
44 Momuje mipetupetu jaki ngasejikua na mwotu we
ngasegususuka.
45 Nu kugolu kwaku nakugukosisi sekula! Na mbanga
kujingii kuwomi, nu kugolu kumwa kuliku na magolu goa
mabeli nu kuguleke kumwotu wa masoba goa wanga
kususuka.
46 Momuje mipetupetu jaki ngasejikua na mwotu we
ngasegususuka.
47 Na liu laku lukulongulake kutenda mahakau uliboa
boa! Na mbanga kujingi ku Ukolongu waka Sapanga na liu
limwa kuliku kuba na mihu goti mabeli nu kuguleke
mumwotu wamasoba goa ngwanga kususuka.
48 ‘Momuje mipetupetu ngasejikua na mwotu we hogu
ngasegususuka.’
49 “Ndaba kila mundu jwiisapisika kwa mwinyu ngati
litambiku bilijosa kwa mwotu.
50 “Mwinyu sindu saasapi, lakini naguhalabiki wiitenda
boo ili gunogaa kabee?
“Mmbia na mwinyu gu ukosi nkati jii nu ntama pamu bila
kulosana.”

10

Yesu jubola lijambu lu kutalikana
Matei 19:1-12; Luka 16:18

1 Yesu jaboka papu jajenda ku Yudea, mbaka kwii juku losi
luku Yoludani. Nsambi wa bandu gunzendila kabee,
najombi jaabola kabee ngati ebayobali.
2 Ndi Afalisayu bunzendila nu kulenga kundaluki, “Boo
malagalaki gaka Sapanga gajetake mwanalomi kuntalika
nhwana mundo?”
3 Yesu japwaaga, “Musa jumpekya malagalaki bole?”
4 Nabombi bapwagaa, “Musa jalagalakya mwanalomi
juwesa kunhandakii nhanuwaki likalatasi lukutalikana.”
5 Yesu jaapwagila, “Musa jalagalakya malagalaki ge haga
ndaba ngasemmboleka.
6 Lakini Sapanga hejaabomba bandu bakwanza,
jwaabomba mwanalomi numbomba ngati Maandiku ga
Sapi egapwaga.

7 Na hela mwanalomi jaaleka ahengo na amabu
nukulombana na ahanu bake,
8 nabombi habeli haba bibia nhyega jimu. Na bombi
ngaabele kabee ila nhyega jimu.
9 Ndienu gajugalombiki Sapanga mundu ngakuwesa
kugabaganisa."
10 Pabajingala kabee munyumba, banafunzi baki
bundalukya kupete lijambu lela.
11 Najombi jaapwagila, "Jojwanndeka nhwanamundu
nukunzukuu jongi, antendee ugoni nhwanu waki.
12 Ahelahe nu mbomba joandeka nndomi waki nukujenda
kuulomu gongi najombi antendee ugoni nndomi waki."

Yesu jaapengee bana asoku
Matei 19:13; Luka 18:15-17
13 Bandu bundetila Yesu bana asoku ili jaagusa, lakini
banafunzi baki batenda kalakalii.
14 Yesu ejabona hela, jayoma nakaapwagi, "Mwaleka bana
haba ahika kwango, wala mwaapengalee, ndaba Ukolongu
waka Sapanga guhikiki ndaba ja bandu baabii ngati bana
haba.
15 Numpwagi sakaka, mundu jokapi jwanga kujetake
Ukolongu waka Sapanga ngati mwana nsoku, ngajwi jingii
mu Ukolongu waka Sapanga."
16 Ndipala, jaajopa bana bala, jaabekila maboku gaki
nakaapenge.

Mundu jojabii na mali gingi
Matei 19:16-30; Luka 18:18-30
17 Yesu pajabia jutenda kuboka mundu jumwa
anzombatakya nukun'gungamalii nukundaluki, "Mbola
waamboni, ndendaboo nugupata womi wa masoba goa?"
18 Yesu japwaaga, "Ndaba jakii gungema nambone?
Ngajojubii jwa amboni ila Sapanga kajika jaki.
19 Ugamanyi lee Malagalaki gaka Sapanga, 'Witenda ugoni
na wikoma na wijiiba na wikopake na wipwaga isoli na
wajoannya ahengo baku na amabu baku.' "
20 Najombi japwaga, "Mbola, haga goa nagakamwi toka
muukombu wango."
21 Yesu andingaliya, nukumpala, nukumpwagi, "Sindu
simwa kitei kupunguu kwaku. Gujenda ukalombisa kila
sindu segubinaku, gwapekya bandu banga na sindu lupija
lweni, nanagu wiibia nikikoku kunani kwaka Sapanga.
Ndienu gwihika kumbwata."
22 Pajajowana ganiaga, jasoka makili, jajenda koni jubii nu
usungu, ndaba jabii na mali gingi na ngasijapai kupia sindu
sokapi.

23 Yesu jalinga pandi yoha, nakwapwagi banafunzi baki,
“Kunonwipi ngamaa mundu jwana mali gingi kundeke
Sapanga julongua womi waki!”
24 Banafunzi balwehuki na malobi gaki. Yesu jaapwagila
kabee, “Mwabanango, kunonwipi ngamaa kundeke
Sapanga julongua womi waki!
25 Ngati ekunonwipi kinyama sebikikema ngamia kupeta
mwilihotu la sindanu, na ahelahe kubonikana kunonwipi,
mundu jwana hindu kundeke Sapanga julongua womi
waki!”
26 Banafunzi baki basangia ngamaa nu kulaluana, “Henu
nya jojwiwesa kulama?”
27 Yesu jalingaliya nakapwagi, “Kwa bandu
ngakuwesikana, lakini kwaka Sapanga nga hela, ndaba
kwaka Sapanga goa gawesikana.”
28 Petili ampwagila, “Linga! Natwe bo? Tukotwiki kila
sindu, tugujengale we!”
29 Yesu japwaaga, “Numpwagi sakaka, mundu jokapi
jojijilei nyumba au alongu baki au nndombu mundu au
amabu au ahengo au bana au matui ndaba jaminee ni
Lijambu la Amboni,
30 jwiipata mala mia muda gongo, nyumba na akaalongu
naalombumundu na nyongoo na bana na matui pamu
nukung'alika, na muda gogwihika jijopa womi wa masoba
goka.
31 Lakini bandu bingi babilibona akolongu sajenu bibia
asoku na babilibona asoku bibia akolongu.”

Yesu jupwaga mala jatatu lijambu lu kukuwa nu kuyoka kwaki
Matei 20:17-19; Luka 18:31-34

32 Ndienu, babii mwindela kujenda kunani ku Yelusalemu,
na Yesu jwabiya jaalonguli. Banafunzi baki babii nikiholu,
na bandu babunzengale munyuma batenda kujogopa. Yesu
jaajukua kabee komi na habeli bala nukujendanabu
pulutengo, nukutumbuli kaapwagi gagampitila.
33 Japwagila, “Nzogwana tujenda ku Yelusalemu. Na hoku
Mwana waka Mundu bumpelika kwaka agolu akolongu na
abola bamalagalaki, nabombi bantemua kunkoma
nukunkabisi kwa bandu banga Ayaudi.
34 Nabombi bitenda kunkangasaki, banhunila imata,
bandapula migwandu nukunkoma. Lakini elihika lisoba la
tatu jwiitenda kuyoka.”

Kuloba kwaka Yakobu na Yohana
Matei 20:20-28

35 Yakobu na Yohana, bana baka Zebedayu, bunzendila
Yesu nukumpwagi, “Mbola, tupala utuhengila sindu
setuguloba.”
36 Yesu jalalukya, “Mpala nunhengila kike?”
37 Bumpwagila, “Utujetakya kutama jumwa upandi wa
malele na jongi upandi wa mangega pagwitama pikiteu
saku su Ukolongu nu ulumbi waku.”
38 Yesu jaapwagila, “Ngasemwikimanyi se nndoba! Boo,
nhwesa lee kuhinakali kunywele nzipuli ukung'alika
goninywelila, nuubatisu ukung'alika ngati ebimatisa
nenga?”
39 Bombi bumpwagila, “Tuwesa.”
Yesu jaapwagila, “Sakaka nhwesa kunywele nzipuli
ukung'alika nukuhinakalii ubatisu ukung'alika ngati
ebimatisa.
40 Ila bandu babiitama kwa malele au kwa mangega
kwangu, nga lihengu langune kupanga. Ila napwasi jeheji
biipata bahaguliwi na Sapanga.”
41 Banafunzi bangi bala babajoana ganiaga, batenda
kwayome Yakobu na Yohana.
42 Ndienu, Yesu jaakema, nakapwagi, “Mmanyiki
baaholale kuba akolongu babandu banga Ayaudi,
baalongoo bandu babu kwa makili. Na akolongu behaba
abii nu uwesu nkolongu kwa bandu babu.
43 Lakini kwinu kwikuba hela, ila jojipala kuba nkolongu
kati jinu, jupalika jubia ntumisi wino.
44 Jojupala kuba nkolongu kupeta boa, jupalika jubia
mtumisi wa boa.
45 Ndaba Mwana waka Mundu ngasejwahika
kuntumakila, ila kwaatumikii bandu nukuboa womi waki ili
kwaagombo bandu bingi.”

Yesu andamisa mundu jumu jwanga kulinga jobunkema Batilomayo
Matei 20:29-34; Luka 18:35-43
46 Ndienu, bahika ku Yeliko, najombi Yesu pajabii juhuma
kumusi we hogu koni jubii na banafunzi baki pamu nu
nsambi wa bandu. Mundu jumu jwanga kulinga,
jobunkema Batilimayo, mwana waka Timayo, jojabii jutemi
mulutengu jindela, jakaloba.
47 Pajajowana Yesu juku Nazaleti jabii jupeta papu,
jatumbulya kujamalii, “Yesu, mwana waka Daudi, gumonila
ikia!”
48 Bandu bingi bundakalya jutama kinunu, lakini jombi
jaendalya kujamalii, “Mwana waka Daudi, gumonila ikia.”
49 Yesu jajema nukupwaga, “Munkema.”

Ndienu bunkema jwanga kulinga we hoju nukumpwagi, “Wijogopa! Jema, jugukema.”

50 Najombi jalekala kutali gungobu gwaki, jahomba kunani, nukumpwata Yesu.

51 Yesu andalukiya, “Boo gupala nuguhengila kike?” Jwanga linga we jola ampwagila.

“Mbola, nanoba nhwesa kulinga.”

52 Yesu ampwagila, “Jendaje, kuhobale kwaku kugulamisi.”

Apalapa, mundu jwanga kulinga we jola jwawesa nukulinga, nukunzengale Yesu mwiindela.

11

Yesu jujingi ku Yelusalemu kwikilulu
Matei 21:1-11; Luka 19:28-40; Luka 12:12-19

1 Yesu na banafunzi baki, pababia ahegale ku Yelusalemu bahika ku Betifage nuku Betania, pambipi ni Kitombi si Mizeituni. Papuje jaatuma banafunzi baki abeli,

2 Japwagila, “Nzendanya kijiji sekibii palongi jinu. Emwihika kola, mwalikolila liponda bilikongiki, lelu le ngasejujendii mundu jokapi. Mulibopula mulileta.

3 Ana mundu jundaluki, ‘Ndaba jakii huhenga hela?’ Mumpwagila, ‘Jilipala Bambu jwalikelebuha kabee nyata.’ ”

4 Ndienu bajenda, biliketanya liponda leni bilikongiki pundyangu wa nyumba pambipi ni indela. Pababia bilibopo,

5 bandu bangi babiii ajemiki papuje baalalukya, “Ndaba jakii mwilibopoo liponda hele?”

6 Banafunzi bapwagaa ngati Yesu ejwaalagalaki, na bandu bala baaleka ajenda nalu.

7 Bumpelakya Yesu liponda lela. Batandiki ingobu yabu panani jili ponda na Yesu jatemi panani jaki.

8 Bandu bingi batandika ingobu yabu mwiindela ili kuntende hisima, bangi batandika matutu gabasekula mwilitui.

9 Bandu boa babalongulii na babajengalya munyuma, bajamalya koni bakapwaga, “Ulumbi waka Sapanga! Jumpengelika jojuhika kwiliina laka Bambu!

10 Ulumbaliwa ukolongu goguhika wa ahengo bitu Daudi. Ulumbii kwaka Sapanga kunani kwa mahundi!”

11 Yesu jajingala kumusi uku Yelusalemu jajenda mbaka mu Nyumba jaka Sapanga, jwalinga kila sindu sukutupii mihu. Lakini ndaba kwabia pakamii, jajenda ku Betania pamu na komi na habeli.

Yesu juguliga nkongu nkoju
Matei 21:18-19

12 Kilabu jaki, pababia ahuma ku Betania, Yesu jummbina
inzala.
13 Ndienu, jugubona sukutali nkongu wu ntini wana
mahamba gingi. Jugujendila jugubona ana gubii nili tunda
lokapi. Pajuguhikila, juguketanya ngasegubii ni litunda
lokapi ila mahamba matopu, ndaba ngasiwabia muda
hukupapa.
14 Papuje jugupwagila nkoju we gola, “Kutumbuka leleno
nga mundu jojikula matunda gaku kabee.”

Nabombi banafunzi baki bajoa malobi ge haga.

Yesu jujingii munyumba jaka Sapanga
Matei 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22

15 Ndipala, bahika ku Yelusalemu, Yesu jajingala
Munyumba jaka Sapanga nukutumbulii kwaabengee kunza
bandu bababia alombesa nu kulomba indu momu.
Japendula mesa ya bandu bababia ang'anambulana lupija,
ni iteu ya bandu bababia alombesa ngunda.
16 Ngase anzetakii mundu jokapi jola kupita nasindu
sokapi pulubanza ja Nyumba jaka Sapanga.
17 Ndipala jaabola, “Aandiki, ‘Nyumba jangu jiibia
Nyumba jukundobe Sapanga!’ Lakini mwanganya mjitei
jibia ngati kipoli sa bii!”
18 Agolu akolongu na abola bamalagalaki ebajoana
ganaga, batumbulya kutaputa indela jukunkoma. Lakini
bunzogupa ndaba nsambi wa bandu gwalweuki na mabolee
gaki.
19 Pakwabia pakamii, Yesu na banafunzi baki bajenda
kumusi.

Mabolee gunkongu gogunyalike
Matei 21:20-22

20 Lukela ngani, pababia atenda kupeta bugubona nkoju
we gola gunyaliki ngani, kuhumi mikega mbaka
kulubekubeku.
21 Petili jugukombuka, ampwagila Yesu, “Mbola, linga!
Nkongu we gola gouguligila, gunyalike!”
22 Yesu ampwagila, “Munhobalya Sapanga.
23 Numpwagi sakaka, mundu najikipwagi kitombi ase,
‘Tupuka ukililekala munhanga,’ Bila kujogopa mmyoju jaki,
ila anajuhobali majambu goka gajupwagiki gahengeka,
sakaka litenda kuhengeka kupete Sapanga.
24 Henu numpwagii, pansali nukuloba sindu, nhobaliya
oti mukijopiki, nanamu mwitenda kupata.

25 Panzema kusali, nukuloba sindu, mundekakya kila
mundu jojunkosii sokapi, na Atati binu bababii kunani
bandekakiya mahakau gino.
26 Lakini ana ngasemwaalekaki bangi, hata Ahengo binu
baabii kunani kwa ngabandekake mwanganya mahakau
ginu."

Bandu bundaluki Yesu kupete Ukolongu waki
Matei 21:23-27; Luka 20:1-8

27 Ndienu bahika kabee ku Yelusalemu. Yesu pajabia
jujenda kabee pa Nyumba jaka Sapanga, agolu akolongu,
abola bamalagalaki na aseja bunzendila,
28 bundalukya, "Guhenga mahengu ge aga kupete
kuuwesu waka nyane? Nya jojugupeki uwesu ukuhenga
mahengu ge aga?"
29 Lakini Yesu ampwagila, "Ngiti nundalukya sindu simu.
Anannyibwiki, nane nampwagila henga mahengu ge aga
kupete luhusa jaka nyaa.
30 Nnyibwaje, boo, mbwagila ubatisu waka Yohana
guhuma kwaka Sapanga au kwa bandu?"
31 Batumbulya kulaluana, "Anatupwagiki, 'Gahuma
kwaka Sapanga,' Jwaatulalukya, 'Ndaba jaki
ngasemwahobalile?'
32 Anatupwagiki, 'Gahuma kwa bandu,' kwibia bole?"
Bajogupa nsambi wa bandu ndaba boa bamanyiki Yohana
jabii Mlota waka Sapanga sakaka.
33 Ndienu, bumpwagila Yesu, "Twe ngasetumanyike."
Najombi Yesu jaapwagila, "Nanee nganumpwagi nihenga
mahengu agaa kupetee luhusa jaka nyane."

12

Malenganu gi litui li mizabibu na alemu
Matei 21:33-46; Luka 20:9-19

1 Yesu jatumbulya kupwaga nabu kwa malenganu
jakapwaga, "Mundu jumu jalemiki litui li mizabibu.
Jiliyongulaki ukuta, ni pikilanda je jahemba libomba
lukuminyi divai, jasenga kabee kindamba su ulonda.
Jwaapangisi litui lee heli bandu bukulema, mweni jajenda
kumusi ukutali. 2 Muda hukuhusa hewahikaa, antuma
ntumi waki kwa bandu baalema bala, andetila ilebi
yaakumu yeipatikini mulituhi laki.
3 Alemu be bala bunkamula, bundapula, nukunkelabuu
sanga kumpeke sindu sokapi.
4 Antuma kabee ntumi jongi. Hoju kabee bundapula
mumutu nukumpoa lihamu.

5 Jwini litui jola antuma ntumi jongi kabee jojuwe alemu
bala batenda kunkoma. Bangi bingi bajaatuma, bangi
batenda kalapu, na bingi batenda kwaakoma.
6 Jahigalii na mundu jumu, yani mwanamundu joampai.
Mwisu weni antuma joju nukupwaga, 'Mwana wangu
biitenda kunzogopa.'
7 Lakini alemu be haba bapwaganya, 'Jonzo ndi
jobanndek lituhi lenu, ndienu, tunkoma ili litui libia litu!'
8 Ndipala bunkamula, bunkoma nukundekee kunza ji litui
li mizabibu lela."
9 Enu, jwini litui jwitenda kike? "Jwihika kaakoma alemu
bala nukupangisa litui li mizabibu lela kwa bandu bangi.
10 Boo, ngasensomiki Maandiku ga Sapi?
'Lilibu lebilikaniki bandu baasenga,
henu ndi lilibu lunsingi.
11 Bambu ndi jojuhengiki lihengu lee heli,
nalombi lisangasa ngamaa kwitu!' "
12 Aka agolu akolongu naka abola bamalagalaki na aseja
bamanyiki malenganu gala gaahusu bombi. Ndienu balenga
kunkamuu, lakini bugujogopa nsambi wa bandu. Henu,
baamua kunndeka nukubokane.

Kulepa kodi kwaka Bambu nkolongu juku Loma
Matei 22:15-22; Luka 20:20-26

13 Ndienu, baamua kwaatuma aka Afalisayu bangi na
banafunzi baka Helodi bumpendakaliya Yesu kwa malobi
gaki.
14 Bunzendila Yesu, nukumpwagi, "Mbola, tumanyiki
weapa wa mundu wa mwanahota wogupwaga sakaka pena,
ndaba ngase gunzogopa mundu jokapi. Wala ukolongu
waka mundu nga sindu kwako, lakini waabola bandu
sakaka kupete indela jaka Sapanga. Boo, sapi lee kulepa
kodi kwaka bambu nkolongu juku Loma Kaisale? Tulepaje
au lee Twilepa?"
15 Lakini Yesu jukumanyiki kukopake kwabu, jaapwagila,
"Mbona ntenda kunenga? Netila lupija alo hoti."
16 Bumpelakya lupija. Najombi jaalalukya, "Sula ni liina
ale laka nyane?"
Bumpwagila, "Jaka bambu nkolongu juku Loma."
17 Ndienu, Yesu ampwagila, "Gagabi guku nkolongu juku
Loma mumpekya nkolongu juku Loma, na gaka Sapanga
mumpekya Sapanga."
Bunsangi ngamaa.

Lijambu lukuyoka
Matei 22:23-33; Luka 20:27-40

18 Ndipala Asadukayu baapwaga bandu ngaseayoka kabee
bunzendila Yesu, nukunndaluki,
19 "Mbola, Musa jutulagalakya ana, 'Mundu ana juwii bila
kundeke nhwanu waki mwana, ndongu waki lasima
anzukua mbomba mmbabi jola, ili ambelakya
nndongumundu jojuwii jola bana.'
20 Tupwaga kwabii naka kilongu saba, jwa kwanza
jajukwii mmbomba, jakuwa bila kundeka mwana.
21 Nndonguwaki wa pili anzukua mbomba mmbabi jola,
najombi kabee jakuwa bila kundeka mwana, nundongu wa
tatu kwabii ahelahe.
22 Boti saba bakua bila kundeka mwana. Masoba egapeta
mbomba mmbabi najombi jwatenda kuwa.
23 Henu, lisoba lukuyoka bandu, mmbomba we hoju
jwibia nhanu waka nyane? Ndaba akanalomi boa saba
babia anzukwi."
24 Yesu jaapwagila, "Mwanganya nkose, ndaba
ngasemgamanya Maandiku ga Sapi wala makili gaka
Sapanga.
25 Ndaba baawii pabiyoka ngabiijukuu wala kujukulika,
biibia ngati Atumi bu kunani kwa mahunde.
26 Lakini kupete kuyoka bandu baawii, boo, ngasensomiki
lee kitabu saka Musa maala papapwaga kitengu sekinyaka
mwoto? Sapanga ampwagila Musa, 'Nepani Sapanga waka
Ibulahimu na Sapanga waka Isaka na Sapanga waka
Yakobo.'
27 Ndienu, jombi nga Sapanga wa bandu bawile, nena
Sapanga wa bandu bome. Mwanganya ntei kukosie."

Amuli ngolongo
Matei 22:34-40; Luka 10:25-28
28 Jumu kati jaabola abola wa malagalaki jahika,
nukujoana kubisana kwabu. Paambona Yesu jaapwagi
gasapi, japitila nukundaluki, "Kati ja malagi goka
malagalaki boo makolongo?"
29 Yesu ampwagila, "Malagi makolongu ndi ganga,
'Nzoannya mwa bandu buku Izilaeli! Bambu Sapanga witu,
ndi kajika jaki Bambu.
30 Gumpalaa Bambu Sapanga waku kwa mwoju waku
woti, kwa womi waku woti, kwa malangu gaku goti na kwa
makili gaku goti.'
31 Na ja pili ndi aje, 'Gumpala nzako ngati eulipala
wamwete.' Ngakuba malagi gangi gagabi makolongu kupeta
haga."
32 Ndienu, mbola wa malagalaki, ampwagila, "Sapi Mbola!
Gupwagiki sakaka Bambu ndi Sapanga kajika ngakuba
jonge ila jombi."

33 Gumpala Sapanga waku kwa moju waki woti, kwa
malangu gaki goa, na kwa makili gaki goa, nukumpala
wapambijaku ngati eulipala wamwete. Lijambu heli
likolongu kupeta matambiku goa gu kukoma na matambiku
gangi.
34 Yesu pajabona mundu jola jujibwiki kwamalangu,
ampwagila, "Weapa ngasegubii kutali kundekee Sapanga
julongua womi wako."
Ndienu, ngakuba mundu jojawesa kabee kundaluki sindu.

Lijambu kupete Kilisitu
Matei 22:41-46; Luka 20:41-44
35 Yesu pajabia jwaabola bandu mu Nyumba jaka
Sapanga, balalukya, "Ndaba jakii abola ba malagalaki
apwaga Kilisitu mwana waka Daudi pena kati ja bana bake?
36 Daudi wee pajunndonguwa Loho Jaasapi, jwapwaga,
'Bambu ampwagila Bambu wango
Tama upandi wangu uku malele,
mbaka panaabeka abaya baku pai ja magolu gako.'
37 "Daudi we ankema Kilisitu, 'Bambu,' enu, kwibia boo
Kilisitu jubia mwana wake?"

Yesu jalagalaki bandu ajepana na abola ba malagalaki
Matei 23:1-36; Luka 20:45-47
Nsambi wa bandu wabia utenda kunzowanela koni
atogulela.
38 Mmabolee gaki, Yesu jaapwaga, "Nzepana naka abola
ba malagalaki babube apai kupetapeta koniaweti ingobu
nasu nakalamuu bandu kwi isima kuguliu.
39 Kabee apala kutama palongi pandu pini isima mu
nyumba jukuketangane Ayaudi, nu kujukuu napwasi
jiniisima kutipati.
40 Baajibii bandu baawii alomi babu nyumba na mali
gabu, lakini eajenda kunyumba jaka Sapanga aloba kipindi
kilasu! Lisoba la mwiso kung'alika kwabu kwibia
kukolongu."

Litambiku laka nyongoo jumu joawii alomi baki
Luka 21:1-4
41 Yesu jabia jutami pambipi ni kikoku silitambiku. Jabia
julingali bandu bingi ebabia apia lupija nukujegee
mwikikoku Sunyumba jaka Sapanga. Babii na indu hingi
bapia lupija lwinge.
42 Papuje jwahika nyongoo jumu joawii alomi jojuwe
jwabii kapuku, japia mangengalema mabele masoku
gulupija.
43 Papuje Yesu jaakema banafunzi baki, jaapwagila,
"Sakaka numpwagii, nyongoo joawii alomi hajoo

nuukapuku gojubii naku jupiiki lupija lwingi kupeta loajegi bangi boa.
44 Ndaba bangi boa apiiki hindu yeabagwi mukikoku sa indu yabu hingi, lakini mbujamundu hajo jupiiki yoa yejubinaku, jupiiki kila sindu sesabia sunzangatia."

13

Yesu julongale kubombo Nyumba jaka Sapanga
Matei 24:1-2; Luka 21:5-6

1 Yesu ejwabia jupita mu Nyumba jaka Sapanga jumu wa banafunzi baki ampwagila, "Mbola, linga malibu ganga moganyambiki na manyumba gaanga mogakoliki!"
2 Yesu jaapwagila, "Boo wagabweni lee manyumba agaga mogabeli makolongo? Ngaliigali hata lilibu limwa panani jililibu lengi, kila sindu siitenda kubomboka."

Ling'ai nukunga'alika
Matei 24:3-14; Luka 21:7-19

3 Yesu pajabia jutemi panani ji Kitombi si Mizeituni pajajenda ku Nyumba jaka Sapanga, Petili na Yakobu na Yohana na Andilea pababi pakajika bunndalukiya,
4 "Tumpwagila majambu ge haga gipitila lile, kabee nginyuli bole jejilangia majambu ge haga gabi pambipi kupitila?"
5 Yesu jatumbulya kaapwagi, "Mulilenda jankonga mundu jokapi jola.
6 Ndaba bandu bingi bihika nukutumii liina lango, kila mundu jwiipwaga, 'Jombi ndi nepani!' Nabombi baakolua bandu bingi.
7 Pamwijoana ndema jimu jikomana na ndema jengi, mwijogopa. Ganiaga gee lasima gapitila hoti, lakini mwisu wee wibia wakona.
8 Ndema gumwa wikomana nu nndema gongi, ukolongu gumwa wikomana nu ukolongu gongi, kila nndema gwiibia nikililima niinzala. Majambu ge haga gabii ngati kubina kwaka mundu jojuhegalekubeleka mwana.
9 "Lakini mwanganya nnzepa. Ndaba bandu bampelika kuntaki pasengu, nukundapu iboku mu nyumba jukuketangane Ayaudi. Bampelika palongi ju ukolongu na kwaka bambu nkolongu ndaba jangu, ndaba mwapwagila lijambu langu ne.
10 Lakini kupalika Lijambu la Amboni lilandilika kwa bandu bamakabila goti.
11 Nabombi pabaakema kilasima na kapeleka kuntaki pasengu, mwiholale su kupwaga. Muda gwe egwihika

mpwaaga sokapi sebampekya, ndaba nga mwanganya momwipwaga, ila Loho jaka Sapanga.
12 Nndongu jumu anng'anumbuka nndongu waki bunkoma, na hengo jitenda ahelahela kwaka mwanamundu, bana nabombi baang'anumbuka atati na amabu babu ndaba jakwaakoma.
13 Bandu boa babansukila mwanganya ndaba ji liina langu ne. Lakini jojwihinakalya mbaka pa mwisu ndi Sapanga janhokuwa kuhuma mwamang'aliku gamasoba goha."

Ling'ai likolongu
Matei 24:15-28; Luka 21:20-24
14 "Pamwalibona Liyomisu lukualabana lijemiki pandu panga paki," Jojusoma jumanya ndaba jaki. "Ndi, baabii ku Yudea atililaa kwitombi.
15 Jojubii kunza jwiselewa kujingi munyumba jaki jutila, na jwiselewa ndaba ju kujingii mu nyumba jaki kujuku sindo!
16 Ahelahe jojubii kutui jwikelabuka kunyumba jaki kujukuu ingobu yaki.
17 Nabone usungu ndaba jaakambomba bini itumbu na bajongesa masoba ge haga bibia ang'alika ngamaa!
18 Nndoba ili mahengu ge haga giipiti muda ukipepu.
19 Masoba ge haga kwikuba ni ling'ai lelule ngaseliwahiki kupiti tumbuka Sapanga pajwabomba nndema mbaka lelenu, na nga kwipitii kabee.
20 Ana Bambu ngajakapungwisi masoba ge aga ngajakabii mundu jojakalamaje. Lakini ndaba ja banafunzi baki ba jwaagwi, Bambu jaamua kupungusa masoba ge haga.
21 "Ndienu mundu ana jumpwagi, 'Linga, Kilisitu jubii pamba,' Au 'Jubii palapa,' Mwanhobale.
22 Ndaba bipitila bandu aka Kilisitu biisoli naka alota biisoli, bihenga nginyuli yu kusangasa, ndaba jakaakolo bandu baka Sapanga ana ngati kuwesakini.
23 Lakini mwanganya nnzepa. Ne numpwagi majambu goa kabula ngasegapitii."

Kuhika kwaka Mwana waka Mundu
Matei 24:29-31; Luka 21:25-28
24 "Ndienu masoba ge haga hegwipeta pe uhagu we hogu, lyoba baalijegala lwii na mwehi ngagwinang'ane."
25 Ndondu hiabuka kuhuma kunani, namakili gukunani kwaka Sapanga gitenda kunyuka.
26 Papuje mwambona, Mwana waka Mundu, jakahika kuhuma kwa mahundi kwa makili gingi nu ulumbi.
27 Ndipala jaatuma atumi baki baakusanya bandu bajahagwi Sapanga kuhuma pandi yoka nnsesi yu

pundema. Hata kuhuma kumwisu ukutali ukundema mbaka mwisu ukunani kwaka Sapanga.

Mabole kuhuma ku nkongu nkoju
Matei 24:32-35; Luka 21:29-33

28 "Mulibola hagaa kuhuma munkongu nkoju, mambandi gaki egatumbulii kutunduli tuu nukupia manyoi, mmanya kipindi si iyula kihegalile.
29 Hataa hela, nanamu emwiibona mahengu ge haga gakahengika, mmanya Mwana waka Mundu jubii pambipi ngamaa.
30 Numpwagi sakaka, kibeleku ase ngasipeti mbaka majambu haga pagipitila.
31 Kunani kwa mahundi nu nndema gwipeta, ila malobi gangu gitimia ngati embwagike.

Nga mundu jojumanyiki lisoba wala lisaa
Matei 24:36-44

32 "Lakini mwilisoba la mwisu, nga mundu jojumanyiki libia lile, wala lisaa boo, wala atumi bu kunani kwa mahundi kwaka Sapanga, wala Mwana waka Sapanga. Ila Atati a Sapanga kajika jabu ndi baamanyiki.
33 Nnzepa nu kutama mihu, ndaba ngasemmanyiki kipindi sekihika.
34 Kwibia ngati mundu jojuboka panyumba kujenda sapwali nakwaleke atumi baki ukolongu, kila mundu ni lihengu laki, nukumpwagi mlonda ju pundyangu jubia mihu.
35 Mliandia, ndaba ngasemmanyiki jwana nyumba jwibuja lii. Tosa kwibia pakamii au pamahiku au mokukusa au pulukela.
36 Mliandia, ili anajihika sukusituki, jaankole nngoni.
37 Ganumpwagi mwanganya, numpwagi mwaboa. Ntama mihu!"

14

Agolu akolongu ajetangane kunkoma Yesu
Matei 21:1-5; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53

1 Gahigali masoba mabeli kuhika Lisoba likolongu la Pasaka ni lisoba la kula mabumunda ganga kubeka Lisali. Agolu akolongu na abola bamalagalaki bataputa indela jukunkamu Yesu suujanza ndaba kunkoma.
2 Lakini bapwagannya, "Twihenga hela Lisoba la Pasaka, bandu bileta pujuu."

Yesu bumpaki mahuta gaganungalii
Matei 26:6-13; Yohana 12:1-8

3 Yesu jwabii ku Betania, munyumba jaka Simoni jojabii
juleliki. Pajabia jukula posu, mmbomba jumu jojabii ni
lisupa lealenganaki kwi lilibu lebilikema alubasita lelibii na
mahuta gaganungali sapi gabagakema naludo, jahika pala
nukuhogo lisupa lela nukunzakanii Yesu mauta gegala
kumutu.
4 Bandu bangi bababi pala batenda kuyoma, bapwaaga,
"Ndaba jakii ajoo juhoa mahuta agaga?
5 Mahuta geaga jwakawesaa kugalombesa nukupata
lupija lwingi, nakwapekee bandu aka kahosu!" Bundakalia
mmbomba we jola.
6 Ndienu Yesu jaapwagila, "Mundekaaje! Ndaba jaki
kunsumbua? Jundendi lijambu la sapi.
7 Bandu akahosu mmbii nabu masoba goka, nhwesa
kwaajangati masoba gokapi gampai. Lakini nepani
nganiikubi na mwanganya masoba goka.
8 Mmbomba hoju jutei sejuwesiki. Jujakanii nhyega jangu
mahuta gaganungi ndaba jeni kujitayalisa nhyega ja
pabiisika.
9 Numpwagi sakaka, pokapi pundema pani pabiilandila
Lijambu la Amboni lihengu lejuhengiki mbomba hale
baalilogula ndaba juku nkomboka nyongo we hoju."

Yuda jujetakye kunng'anambuka Yesu
Matei 26:14-16; Luka 22:3-6

10 Ndipala, Yuda Isikalioti, jumu kati ja banafunzi komi na
habeli, jajenda kwaka agolu ili kung'anambuka Yesu.
11 Agolu akolongu pabajoa lijambu lee batenda kutogule,
nukundagi kumpekee lupija. Ndienu, Yuda jatumbuka
kutaputa mbekenyu ju kunng'anambuka Yesu.

Yesu jukula posu ja Pasaka
Matei 26:17-26; Luka 22:7-14, 21-23; Yohana 13:21-30

12 Lisoba lu kutumbuka la Mabumunda ganga ni Lisali,
lisoba leasinza likondoo lya Pasaka, banafunzi baki
bundalukya, "Gupala tuguhandalya kwako pandu pakula
pasaka?"
13 Ndienu Yesu jaatuma banafunzi baki habeli jaapwagila,
"Nzendanya kumusi, na momuje mwanketanya mwanalomi
jumu jojutotwi kibega sa masi. Mukunzengalyaje,
14 mbaka mu nyumba jejakajingala, mukupwagila
junanyumba jola, 'Mbola jupwaga, sumba sangu monilelila
Pasaka pamu na banafunzi bango kibi kwako?'
15 Najombi jandangia sumba kikolongu kugolopa
seahandii nukukilenganake sapi. Mutuandalya momu."

16 Banafunzi bala baboka, nukujenda kumusi,
bukuketanya kila sindu kibii sapi ngati Yesu ejwabia
jaapwagi. Ndienu baandia posu ja Pasaka momu.
17 Pakwahika pakamii, Yesu jahika papu pamu na
banafunzi baki komi na habeli.
18 Pababia pamu bakakula, Yesu japwaga, “Sakaka
numpwagi, jumu wi jojukula pamu nanee, jwindenda
kunng'anambuka.”
19 Papuje banafunzi baki batumbuka kuyoma,
bundalukya jumujumu, “Boo, nepane?”
20 Yesu jaapwagila, “Kati jinu mwanganya komi na habeli
mwe, jojutobakee libumunda pamu nane mbakuli.
21 Sakaka, Mwana waka Mundu jwitenda kuwa ngati
Maandiku ga Sapi egapwagiki. Lakini jakibona mundu jo
ang'anumbuka Mwana waka Mundu! Kwakabia sapi ana
mundu we hoju jakabia nga kusaliwa!”

1 Ngokee ja posu pamu Bambu
Matei 26:26-30; Luka 22:14-20; 1Akolintu 11:23-25
22 Pababia bakakula, Yesu jwajukua libumunda,
nukunsengu Sapanga, jasekula na kapeke banafunzi baki
koni jakapwaga, “Nzukua, nkula, jenze nhyega jango.”
23 Ndipala, jajukua nzipuli wa divai, ansengula Sapanga,
nakaapeke boa banywaa divai kupete nzipuli we hogu.
24 Jaapwagila, “Gongo mwai wango goguhakikisa lilaganu
laka Sapanga, mwai gogujitika ndaba jakalekake bandu
bingi mahakau gabu.
25 Sakaka nupwagii, nangunywi kabee divai mbaka
lisoba lela paniywaa kabee mu Ukolongu waka Sapanga.”
26 Ndipala bajemba nhwambu ukunsengu Sapanga,
baboka kujenda ku Kitombi si Mizeituni.

Yesu julote Petili pajankana
Matei 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38
27 Yesu jaapwagila banafunzi baki, “Mwanganya mwaboa
mwindenda kundila nukuneka ngati ebaandiki mu
Maandiku ga Sapi Sapanga jupwaga, ‘Nankoma nndima,
nagombi makondoo gitenda kuyetuana.’
28 Lakini ana nhyokiki, nandongulya ku Galilaya kola.”
29 Petili japwaga, “Hataa ngati boa bikuba ni kiholu
nawehapa nukuguleka, ne nganaguleke hata kidogu!”
30 Yesu ampwagila, “Sakaka nugupwagi, ikilu jenze,
kabula ji likongobi kubeka mala pabeli, wingana mala
patato ngati ngasegumanyiki.”
31 Lakini Petili jahingamakya, “Hata nakubii kuwa pamu
nawehapa, nganaguleki hata kasokopi.”
Banafunzi boa nabombi bapwaga ahelahee.

Yesu juloba kukijongu suku Getasemane
Matei 26:35-46; Luka 22:39-46

32 Ndienu, bahika kukijongu sebikikema Getisemani. Yesu
jaapwagila banafunzi baki, “Ntamaniya pamba ne
panundoba Sapanga.”
33 Ndipala jaajukua Petili na Yakobu na Yohana.
Jatumbulya kuhusunika ngamaa nu kuangajika.
34 Jaapwagila, “Neyomiki ngamaa mmyoju kalibu jakuwa.
Nhigalya hapa ntama mihu.”
35 Jajenda palongi kidogu, jililekala pai suku gungamali,
jaloba ana, ana kwakawesikini, niipete lisaa luku ng'alika.
36 Japwaga, “Atati bangu, kwaku weapa majambu goa
gawesikana. Gumokia nzipuli gongo gukung'alika. Lakini
kwikuba ngati embalane, ila kubia ngati egupala wee.”
37 Ndipala jakelubuka kwaka banafunzi baki atatu,
jakolila agoni. Ndienu, andalukiya Petili, “Boo, Simoni, ntei
lee kugonela? Ngasewawesiki lee kutama mihu hata lisaa
limo?”
38 Ndipala jaapwagila, “Ntama mihu nu kuloba ili
mwihika kujingii mwi milengu. Moju gupala, lakini nhyega
ngasejipala.”
39 Jwajenda kuloba kabee konijukelabuki malobi agalaga.
40 Ndienu jakelubukia kabee, jaakoli agoni. Mihu gabu
gatweli lugonu. Ngasibamanyiki sukumpwagi.
41 Ejahika mala ja tatu jaapwagila, “Mwakona lee nngonile
nu kupomulela? Enu kutosike! Muda guhikiki! Mwana
waka Mundu banzegala mmaboku ga bandu biliya.
42 Nzumukannya, tubokannya, nndingaliya,
jojwing'anambuka ne juhegalii.”

Yesu atenda kunkamuu
Matei 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12

43 Yesu ejwabia jakona jakapwaga, Yuda jumu kati ja
banafunzi baki komi na habeli jahika. Jahika pamu nu
nsambi wa bandu baabii na mapanga niindonga. Bandu be
bala babia baatumiki agolu akolongu na abola bamalagalaki
na akahokomundu.
44 Yuda joang'anumbuka Yesu, jabia jaatendi nginyuli,
“Jonukunzobatiya ndi ajolajo. Mukamula nukumbeka
paijuulonda wino.”
45 Yuda ejahika pe, anzendila Yesu, ampwagila, “Mbola!”
Nukunzobatee.
46 Ndienu, bandu be bala bunkamula Yesu,
nukunkamulaki nntoo.
47 Jumu kati jabu jojabia jujemiki papuje pamu na Yesu,
jahopula mpanga waki, nukundapu ntumi waka Nngolu
Nkolongu nukunseku likutu.

48 Yesu jaapwagila, “Boo, nhikiki na mapanga ni indonga
kunyonza ne ngati ne na mundu jo nyaga hindu?
49 Kila lisoba panabii pamu na mwanganya nabola bandu
mu Nyumba jaka Sapanga, wala ngase mwanyonzike.
Lakini enu Maandiku ga Sapi gatimi.”
50 Papuje banafunzi boa bundeka, nukuntila.
51 Jwabi nkombu jumu jojuliyekiki shuka pee
annzengaliya Yesu na bombi balenga konzonza.
52 Lakini jombi jatenda kukwelapuka nukulekake shuka
jejela jatila heu.

Yesu jubii palongi jilibalasa
Matei 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24
53 Ndienu bumpelika Yesu mu nyumba jaka Agolu
Akolongu papuje agolu akolongu, akahokomundu na abola
bamalagalaki babia aketangini.
54 Petili jabia ankagu Yesu sukutali, jajingala nkati junhua
kwaka Nngolu Nkolongu. Jatama pamu na alonda
bakanyata mwotu.
55 Agolu akolongu ni libalasa loti bataputa ndaba
jukuntaki Yesu ili ankoma, lakini ngase bapatike.
56 Bandu bingi bapia malobi giisoli, lakini malobi gabu
ngasegalengine.
57 Ndipala bangi bajema, nukupia malobi gi isoli koni
bakapwaga,
58 “Tunzoana mundu jonzoo jakapwaga, ‘Nihalabana
Nyumba jaka Sapanga jenze jeasengiki bandu, na kwa
masoba matatu nisenga kabee jangakusenga kwa maboku.’
”
59 Lakini hataa hela, malobi gabu ngasegalengine.
60 Ndienu, Nngolu Nkolongu jajema pikilanda jabu,
andalukiya Yesu, “Boo, ngasegupala kupwaga? Bandu haba
bugutakalii kike?”
61 Lakini jombi jatama kinunu, ngasijapwagiki hata lilobi
limu. Nngolu nkolongu andalukiya kabee, “Boo, wele ndi wa
Kilisituje, Mwana waka Sapanga jojupengeliwi?”
62 Yesu japwaaga, “Ena, anenganenga. Kabee, mwambona
Mwana waka Mundu jutemi upandi wa malele waka Bambu
jojubii na makili. Jakahika kuhuma kunani kwaka Sapanga.”
63 Papuje Nngolu Nkolongu jwajendula lingobu laki,
jakapwaaga, “Ngasetupai kabee malobi gangi ndaba jaka
mundu hojo?
64 Mwabe lee nnzoini eantondo Sapanga! Mwanganya
mmbona bole?”
Boti baamua jukomikaje.

65 Ndienu, bangi batumbulya kunhuni imata,
bunhyekaliya kumihu, bundapula nukupwagi, “Lotila, nya
jojugulapwile!” Hataa alonda bunzukua, nukundapu
makopi.

Petili ankana Yesu
Matei 26:69-75; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27
66 Petili ejwabia jwakona pai jili balasa, mmbomba jumu
ntumi jwaka Nngolu Nkolongu jatenda kuhegale.
67 Ehambona Petili junyata mwotu, andingaliya
nukumpwagi, “Hata wee wabii pamu na Yesu juku Nazaleti.”
68 Lakini petili jatenda kukana, “Ngasemanya, wala
ngasenielewa ga gupwaga!” Ndipala Petili jaboka jajenda
kunza jahua. Papuje likongobi latenda kubeka.
69 Ntumi mmbomba jola eambona kabee petili, jatumbuka
kabee kapwagii bandu bababii ajemiki papuje, “Mundu
jonzo jwabii pamu najombi.”
70 Petili jakana kabee.
Muda kidogu, bandu bababii ajemiki papuje bumpwagila
Petili, “Kee wehapa jumu wabu, ndaba weapa wa mwenei
juku Galilaya.”
71 Lakini Petili jatumbuka kupwaga, Kuliga nukulapa,
nakaapwagi, “Nepani ngase numanyiki mundu hoju
jomupwaga majambu gaki.”
72 Papuje likongobi labeka mala ja pili. Ndienu, Petili
jakombuka ngati Yesu ejwabia ampwagii, “Kabula likongobi
ngaselibekiki mala ja pili, gwingana kabee mala ja tatu.”
Petili jilihabuu pai nukulela.

15

Yesu bumpeleka kwaka Pilato
Matei 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Yohana 18:28-38
1 Ekwakusa, agolu akolongu baketangana pamu na aseja,
na abola ba malagalaki na bandu boa ba pasengu
bajetangannya kunkonga Yesu pengu nu kumpeleka kwaka
Pilatu.
2 Pilatu andalukiya Yesu, “Boo wehapa lee gu Nkolongu wa
Ayaude?” Yesu jaapwagila.
“Ena, ngati egupwagike weapa.”
3 Agolu akolongu buntakila Yesu kwa malobi gangi ginge.
4 Pilatu andalukiya kabee Yesu, “Boo, mbona
ngasegupwaga lilobe? Joannya ebugutaki kwa malobi
gingi.”
5 Lakini Yesu ngasejapwagiki lilobe, mbaki Pilatu jasangii.

Yesu buntemu kuwa
Matei 27:15-26; Luka 23:13-25; Yohana 18:39-19:16

6 Kila Lisoba likolongu la Pasaka, Pilatu jayobali
kunhogule mpugwa jumu jobumpala.
7 Ndienu jabii mundu jumu joankema Balaba, jojuwe jabii
ankongiki pamu na bangi babatei puju nukukoma bandu.
8 Bandu bangi bunzendila Pilato, bundoba jwaatendila
ngati kawaida jaki.
9 Pilatu jalalukya, “Boo, mpala nunhogulya Bambu
Nkolongu juku Uyahude?”
10 Jwapwaaga hela ndaba jwamanyiki agolu akolongu
bumpelika Yesu kwaki ndaba babia bumbone wipu.
11 Lakini agolu akolongu bakolua bandu bundoba pilatu
jaabopulya Balaba badala jaka Yesu.
12 Pilatu jalalukya kabee, “Ndienu, mpala nunhengila ki
mundu jomunkema Nkolongu jwa Ayaude hojo?”
13 Bandu boa bajamalya kabee, “Unkomangalya
punsalaba!”
14 Lakini pilatu jalalukya, “Ndaba jakii! Jutei kihakau
bole?” Lakini bombi bajonzukya kujamalii.
“Nkomangaliya punsalaba!”
15 Pilatu japala, jwapala nsambi wa bandu gola gwiyoma,
ndienu andekakya Balaba kuhuma muligelesa. Jwaapwgila
bandu bunndapula Yesu iboku nukukomangale punsalaba.

Aka linzolinzoli bundongama Yesu
Matei 27:27-31; Yohana 19:2-3
16 Ndipala manzolinzoli bumpelika Yesu pasengu ja
nyumba jaka Pilatu, jojabii nkolongu ju ndema Ndienu
baakusanya manzolinzoli boka.
17 Bunhwatika Yesu ingobu ja zambalau ngati Bambu
Nkolongu, balenganakiya hingu ja miha, bunhwatika
pamutu.
18 Batumbuka kundamuu, “Jambuoti, u Nkolongu wa
Ayaude!”
19 Bundapula pamutu na nndai, nu kunhuni imata,
bapega magoti nu kunzinamii.
20 Ebaboka batenda kundongama, buhulaa ingobu ya
zambalau ye yela, nukunhwatika ingobu yake, ndi
bumpelika nukunkomangale punsalaba.

Yesu akomangale punsalaba
Matei 27:32-44; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27
21 Pababii mwiindela, baketangini na mundu jumwa
ankema Simoni, mwenei juku Kilene. Bombi babia ahengo
baka Alekizanda na Lupu. Na muda we hogu jabia juhuma
kukijijini. Manzolinzoli bundasimisa Simoni kutogo nsalaba
gojabii naku Yesu.

22 Ndipala, bumpelika Yesu mbaka pandu pabakema
Goligota, maana jaki, pandu papabonikana ngati “Pandu
piliupa lu umutu.”
23 Ndienu, bumpekya Yesu divai jeahangagini mitela
jebijikema manemane. Lakini Yesu jatenda kukana
24 Ndienu bunkomangalya punsalaba, nukubagana
ingobu yaki kwa gudugudu ili amanya nyaa jupata ingobu
boo.
25 Ekwabia lisaa la tatu pulukela pabunkomangalya
punsalaba.
26 Na panani ju nsalaba baandiki malobi gu kuntaki
ganga, “NKOLONGU JWA AYAUDI.”
27 Papuje baakomangalya bii habeli mumisalaba pambipi
na Yesu, jumu upandi wa malele na jongi upandi wa
mangega waka Yesu.
28 Ndienu gatimi Mahandiku gagapwaga, “Ambei likundi
limu na bandu abaya.”
29 Bandu bababiapeta pandu pala, bannyua imutu yabu
nu kuntondo nu kupwaga, “Ooo! Wehapa ndi wewapwaga
witunula Nyumba jaka Sapanga nukusenga kwa masoba
matato!
30 Enu, guhuluka munsalaba ulikombula wamwete!”
31 Nabombi agolu akolongu pamu na abola bamalagalaki
bundongama nu kumpwagani beni na beni, “Jahokua bangi,
lakini kulihoko mweni ngakuwesa!
32 Eti jombi Kilisitu, bambu nkolongu juku Izilaeli! Ndienu
juhuluka kuhuma punsalaba ili tumbona nukunhobale.”
Hata bandu bangi bala babaakomangali mumisalaba
pambipi jaki nabombi batenda kuntondoo.

Yesu jukuwa punsalaba
Matei 27:45-56; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30
33 Kutumbuka lisaa la sita lyobamutu mbaka lisaa la tisa
pakamii lwii lwayekalya nndema woka.
34 Lisaa la tisa pakamii Yesu jalela kwa sauti ngolongu,
koni jakapwaga, “Eloi, Eloi lema Sabakitani?” Maana jaki,
“Sapanga wango, Sapanga wango, ndaba jaki guneka kajika
jango?”
35 Bandu bangi babajemiki pala pabajoa hela bapwaga,
“Joanya! Ankema Elia.”
36 Mundu jumu jabutuka, jajubika kipongu divai jejibaba,
nukujibeka panani ja nndai, ambekila pundomu
nukupwaga, “Lendalya tugubona ana Elia juhika kuguhuluu
punsalaba jehapa!”
37 Ndipala Yesu jajamalya kwa makili, ndienu jatenda
kuwa.

38 Kipindi sela, lipazia la Nyumba jaka Sapanga lakajuka
pikilanda ipandi ibeli tumbuka kunani mbaka pai.
39 Nkolongu wa manzolinzoli jumwa jojabia jujemiki
palongi jaki pajabona namuna jejakua Yesu japwaga,
“Sakaka mundu hajo jwabii Mwana waka Sapanga!”
40 Babii kabee aka mbomba babalingalya sukutali, kati
jabu jakabii Malia juku Magidala na Salomi na Malia amabu
baka nkombu Yakobu na Yose.
41 Aka mbomba haba ndi babunzengalya Yesu pajabii ku
Galilaya nukunzangatii. Kwabii na aka mbomba bangi bingi
babahika ku Yelusalemu pamu najombi.

Nhega jaka Yesu abeka mlitenge
Matei 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42
42 Ekwahika pakamii. Helilabia lisoba lukubeka sapi, yani
lisoba lelilongulii Lisoba lu Kupomulela.
43 Papuje, jahika Josepu mwenei juku Alimatayo, ntenga
wa Sengu ngolongu, jwabii mundu jwiniisima. Kabee
jwabia mundu jojulendale kuhika ku Ukolongu waka
Sapanga. Ndienu anzendila Pilatu bila kujogopa, jaaloba
bumpekya nhyega jaka Yesu.
44 Pilatu jasangia kujoana Yesu jabia juwii. Ndienu,
ankema nkolongu jwa manzolinzoli, andalukiya ana
gupetiki muda gwingi toka Yesu pajuwii.
45 Nkolongu wa alonda hejwabii ampwagi Pilatu Yesu
juwii, ampwagila Josepu juku Alimatayo jajukua nhyega
jaka Yesu.
46 Papuje Josepu jalomba sanda jikitani, jijihelia nhyega je
jela nukujiyongulakee sanda. Jabeka mlikabuli lelabii
pililibu la soma, ndipala jwilihingalya lilibu likolongu
kulibeka pundyangu.
47 Nabombi Malia juku Magidala na Malia amabu baka
Yose balingaliya papu pabumbei.

16

Kuyoka kwaka Yesu
Matei 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10
1 Elapeta Lisoba lu Kupomulela, Malia juku Magidala na
Salomi na Malia nyongoo waka Yakobu balomba mahuta
gaganungii bapala bakapakia nhyega jaka Yesu.
2 Ndienu, pulukela ngani lisoba la Jumapili, bajenda
pilitenge, lyoba elatumbulya kupita.
3 Nabombi babia bakapwagannya, “Nya jojukutubokia
lilibu lelibii pundyangu ulitengela?”
4 Lakini ebalinga bapabona lilibu lee bilihingaliti.
Nalombi labii likolongu ngamaa.

5 Pabajingala pilitenge, bumbona nkombu jumwa juweti
ingobu nhunhu, jutamiki upandi wa malele. Nabombi
basangia ngamaa.
6 Lakini nkombu we jola jaapwagila, “Mwisangaa.
Muntaputa lee Yesu juku Nazaleti jobunng'alisi jola.
Juyokike, ngasejubii pane. Ndinga pandu pababii
bumbekike.
7 Nzendanya mwakaapwagila banafunzi baki pamu na
Petili ‘Jundongulee ku Galilaya kola. Kokuje bambona ngati
ejumpwagila.’ ”
8 Ndienu, baboka pi litenge je pala imbelo, koni
bakabagaja sulujogopu nukusangaa. Ngasebumpwagi
mundu jokapi sindu, ndaba bajogipi ngamaa.

Yesu ampitii Malia juku Magadala
Matei 28:9-10; Yohana 20:11-18

9 Yesu pajayoka pulukela mlisoba la Jumapili, jatumbuka
kulilangii kwaka Malia juku Magidala, jojabii Yesu ampiiki
ilombu saba.
10 Malia juku Magidala jajenda kaapeke lijambu bandu
bababii pamu na Yesu, muda we hogu banafunzi baka Yesu,
balobalakya nyembu nu kulela.
11 Lakini ebajoana Yesu jubii mwomi na Malia juku
Magadala ambweni, ngase bajetakile.

Yesu japitii banafunzi baki habeli
Luka 24:13-35

12 Muda egwapeta Yesu japitila kwa banafunzi habeli
nabombi oti ngasebummanyike. Banafunzi be haba babia
ajenda kukijijini.
13 Nabombi kabee bajenda kwaapwagi banafunzi bangi.
Hata hela ngasebaajetakile.

Yesu jaapitii banafunzi komi na jumu
Matei 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Mahengu 1:6-8

14 Pamwisu Yesu japitila banafunzi baki komi na jumwa
pababii pamu akula posu. Jalakalii ngamaa ndaba
jukusinwa kuhobalee kwabu nu kusindwa kujoa kwabu,
ndaba ngase baahobalii bababii bumbweni baada jukuyoka.
15 Ndienu, jaapwagila, “Nzendanya pundema poti
mwakaalandila Lijambu la Amboni kwaka kila mundu.
16 Mundu jokapi jojuhobalee nu kubatiswa jitenda
kulama. Na mundu jwanga kunhobale Sapanga jiitenda
kuntemu.
17 Na nginyuli ye heyi ilongana na bandu bahobalee. Kwi
liina langu biiboa ilombu na biilongila kwa luga inyai.

18 Naakamwi lijoka au kunywa sindu sokapi sukukoma,
nga biikuwe. Baabekila agonzu maboku na Sapanga jitenda
kwaalamisa."

Yesu bunzukuu kujenda kunani kwaka Sapanga
Luka 24:50-53; Mahengu 1:9-11

19 Ndienu, Bambu Yesu ejajomula kulongee naku,
jajukulika kujenda kunani jatama pikiteu saki su ubambu
ukolongu pulutengu jaka Sapanga kwaatawala pamu
najombi.

20 Ndienu banafunzi bajenda nu kulandi kila pandu
Lijambu la Amboni. Bambu jahenga lihengu pamu nabombi
nukuhenga nginyuli hingi kulangi Lijambu heli la sakaka.

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Luka
Ulongulelu

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Luka ndi kitabu simu kati ji itabu nnsesi yeibii mu Lijambu la Amboni yeilongale majambu gaka Yesu pajabii pundema. Kila kitabu kati jiitabu ye hei bikikema “Injili” mana jaki “Lijambu la Amboni.” Itabu yehei iandikwi na Matei na Maluko na Luka na Yohana baada ja kuwa Yesu. Luka ngasejaandiki pe majambu gaka Yesu pajabii pundema, kabee jaandiki mahengu gabahenga banafunzi baka Yesu baada ja kuwa nukuyoka kwaki, ni kitabu se hesi bikikema Mahengu ga Atumi, lakini nga mundu jojumanya muda wa sakaka gobaandika Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Luka au pandu pajuandaki, lakini asomi bingi ajetangane kuwesikana aandiki yaka 70 baada ja kusaliwa Yesu.

Jojuandiki se hesi kitabu ndi Luka, jojabii sing'anga. Indela jejutumii kuandika na luga jejitumii jilangii jabii mundu mbolewa. Luka japala kuandika lijambu la sakaka gaka Yesu pajutamika pundema, julongale majambu gaka egapitii, ili bangi amanya sapi majambu haga kupete kusoma kitabu hesi. Linga mulipungu 1:1-3. Luka ngasejabii Nyahudi, mu lipungu la Kolosai 4:10-14, kabee jaandika kwi indela jeawesa kuelewa bandu banga Ayaudi. Heji jiwesa kubonikana sapi kwi indela ejulandii utamaduni Ukiyahudi. Linga mulipungu 1:8.

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Luka lilengana ngamaa ni kitabu saka Matei na Maluko, ndaba ilandi majambu agalagala kwi indela yeilengana. Kati ji itabu itatu, Luka julandi sapi kubelekwa kwaka Yohana Mmbatisa. Kabee Luka juhingamaki ngamaa kulekake mahakau. Linga mulipungu 3:3; 11:4; 17:3-4; 23:34; 24:47; nukundoba Sapanga. Linga mulipungu 3:21; 5:16; 6:12; 11:1-12; 22:32.

Gagabii nkati:

Luka julongule kumanyisa Lijambu la Amboni sukulandi ndaba jukuandika lijambu le heli. Mulipungu 1:1-4.

Ndienu jalandila kubelekwa kwaka Yesu na ejaandia lihengu laki. Linga mulipungu 1:5-4:13.

Pandu pangi pakolongu papahigali pa Injili, Luka julandii lihengu lejahenga Yesu, hasa ndonduke yejahenga na majambu gajaabola bandu. Linga mulipungu 4:14-21:38

Pamwisuwe mumapungu mabeli gamwisu, julandi Yesu ejakuwa, na ebuntaga na ejayoka kuhuma kwa bandu baawii. Linga mulipungu 22-24.

Ulongulela

1 Nkolongu Teofilo.

Bandu bingi batumbuliya kuandika majambu gala ngati egahengika nkati jitu.

2 Baandiki majambu ngati ebutupwagila na bandu babagabona kwa mihu gabu tangu puwanzu, na bandu babalandila malobi gene.

3 Unkolongu Teofili, nenamweti ningiki majambu haga goti sapi toka puwanzu, moniki kwibia sapi nuguandakya sukupanga majambu ge haga sapi.

4 Ndenda hela ndaba nanagu gumanya usakaka gwoti gwa majambu gabugubola.

Kusaliwa kwaka Yohana Mmbatisa kutenda kulongaleka.

5 Mumasoba gala Helodi pajabi bambu nkolongu juku Yudea, jakabii nngolu jumu joankemika Zakalia, jojabiya jumu kati ja agolu buku Abiya. Nhwanu waki bunkemika Elizabeti, najombi jabia juhumi mulukolu lwaka nngolu Aloni.

6 Boka abeli babia baajetakiwi palongi jaka Sapanga, koni akamulaki ngani malagalaki goka gaka Bambu sanga lawama.

7 Lakini ngasebabii na bana, ndabaje Elizabeti jabi nga nikibeleko, na boti abeli babii aseja ngamaa.

8 Lisoba limu, Zakalia pajatenda lihengu luugolu mu Nyumba jaka Sapanga, jabia zamu jaki.

9 Zakalia bunhagula kwa gudugudu ngati ekwayobaliki muugolu kujingi mu Nyumba jaka Sapanga kupogale ubani.

10 Kipindi sukupogale ubani esahika, bandu boha babi kunza bukundoba Sapanga.

11 Ndipala ntumi jukunani kwaka Bambu ampitila, jajemiki upandi wamalele pa mesa jukupiiki litambiku lejwapogalya ubani.

12 Zakalia eambona ntumi jukunani we hoju jatenda kusituka nukujogopa.

13 Lakini ntumi jukunani ampwagila, “Zakalia, gwijogopa! Sapanga jujoine segulobikaje. Nu nhwanu waku Elizabeti jwagupapila mwana mwanalome, nanagu wankema Yohana.

14 Gwiitoguliya ngamaa na bandu bingi bitenda kutogule ndaba jukusaliwa kwaki.

15 Jombi jwibiya ntumisi nkolongu pamihu jaka Bambu.
Ngajikunyi divai wala uwembi. Loho jaka Sapanga
antwelila kabula lisoba lukusaliwa kwaki.
16 Jaalongua bandu bingi buku Izilaeli kunkelabuki
Bambu Sapanga wabu.
17 Jiilongulya palongi jaka Bambu, jiibia na makili na loho
ngati jaka Elia jojabii Mlota waka Sapanga. Jajing'alumbua
mioju jaka hengo kwaapala bana babu, jaahenga bandu
banga kunzoane Sapanga ahenga gajupala Sapanga,
jahenga bandu bijiandia kunzopa Bambu."
18 Zakalia andalukia ntumi jukunani kwaka Sapanga,
"Nimanya boo lilobi le hele? Neje nuseja na ahanubabe
kabee aseja."
19 Ntumi jukunani kwaka Sapanga japwaga, "Nena
Gabulieli. Nenyema palongi jaka Sapanga, jojundumiki
kulonge naweapa, nugupwagila lijambu la sapi lende.
20 Jogwana, gwibiya gwikimumuta ndaba ngaseguhobale
malobi gangu ne gagitimia kwa masoba gaki. Ngawiwesi
kulonge mbaka ganugupwagi haga pagipitila."
21 Muda gwe hogu bandu bundendaliya Zakalia koni
bakasangia kuselewa kwaki mu Nyumba jaka Sapanga.
22 Pajapita kunza, ngasejawesiki kulonge nabu, henu
bamanyiki jagabweni majambu kuhuma kwaka mu
Nyumba jaka Sapanga. Jalongila nabu kwa maboku gaki
ndaba ngasejawesa kupwaga.
23 Masoba gaki gukuhenga lihengu lu ugolu mu Nyumba
jaka Sapanga egajomuka, Zakalia jabuja kunyumba jaki.
24 Monikatae Elizabeti nhwanu waki jabia nikitumbo.
Jajoba mu nyumba muda wa mieyi nhwanu.
25 Elizabeti jilipwagila, "Hela ndi Bambu ejundendi,
jumoniki nu kumoke hiyoni kwa bandu."

Kusaliwa kwaka Yesu kutenda kulongaleka.

26 Kitumbu saka Elizabeti hesahika miehi sita, Sapanga
antuma ntumi ukunani kwaka Sapanga jobunkema
Gabulieli jujenda mmusi uku Nazaleti kundema uku
Galilaya,
27 kwaka kamwali jumu jobunkema Malia
jwangakuketangana na mwanalomi nsumba waka mundu
jumu joakema Josepu, jojuhumi mulukolu lwaka Bambu
nkolongu Daudi.
28 Ntumi jukunani kwaka Sapanga anhikila kamwali jola
nukumpwagi, "Lukwali lubiya pamu na weapa!
Webabugupeki wamboni waka Sapanga nukugupengee!"
29 Malia pajajowana malobi ge haga, jasangia mmwoju
jaki, najombi jaholalya malobi ge haga manaki je kike?

30 Ntumi ukunani waka Sapanga ampwagila, “Malia,
wijogopa! Ndaba Sapanga jugulangi wamboni waki.
31 Gwitotula kitumbu gwibelika mwana mwanalome,
gwankema Yesu.
32 Jombi jwiba nkolongu, bankema Mwana waka Sapanga
jojubii kunani ngani. Bambu Sapanga jwampekia kiteu su
ubambu nkolongu saka Daudi ahoku baki.
33 Jwibiya Bambu juku kibeleku saka Yakobu masoba
goka. Nu ubambu ukolongu waki ngagwikubi na mwiso!”
34 Malia ampwagila ntumi jukunani kwaka Sapanga,
“Kwiwesikana bole, naneje ngasewahiki kuketangana
namwanalome?”
35 Ntumi jukunani kwaka Sapanga ampwagila, “Loho jaka
Sapanga jiitenda kuguhulukila na makili gaka Sapanga
giitenda kuguyekale. Henu Mwana wa Sapi jitenda
kusaliwa, bankema Mwana waka Sapanga.
36 Gunkombuka nndongu waku Elizabeti jupatiki kitumbu
pamu nu useja waki. Lakini bandu bapwagannya
ngajukubeleka mwana, nahenu jubi nikitumbu sa myei sita.
37 Ndaba ngasindu sejusindwa kutenda Sapanga.”
38 Malia jwapwaga ana, “Nenga nuntumwa waka Bambu,
jundendila ngati egupwagike.” Ndipala ntumi jukunani jola
jatenda kuboka.

Malia jujenda kuntembale Elizabeti
39 Masoba agalaga Malia jwajenda nyata mmusi gumu
gogubi mwitombi yu nndema uku Yudea.
40 Kola jajingala nnyumba jaka Zakalia, andamukya
Elizabeti.
41 Elizabeti ejwajowana Malia andamuki, mwana jojwabi
mulutumbu jaki jatenda kuhomba. Najombi Elizabeti
jwatwelila Loho jaka Sapanga,
42 jajamalya, “Bugupendali kuliku aka mbomba boha,
mwana jowibelika jiibiya jupengaliwi!
43 Ndaba jaki sindu kikolongu ngati ase kimbitii nenga,
mbaka amabu baka Bambu wangu anhiki nenga?
44 Enajowana wakanamukya, kamwana kakeki
kwaatenda kuhomba mulutumbu jangu koni kwaatogule.
45 Gupengaliwi na Sapanga ndaba guhobali gajugupwagi
Bambu gala!”

Uhwambu waka Malia
46 Malia japwaaga,
“Mwoju wangu gundumbali Bambu.
47 Loho jango juntogule Sapanga jojubi Nkombosi wangu.
48 Ndaba juningali kwikiya ndaba jukombwiki ntumwa
waki jojulihulwii pai ngani!

Tumbuka sajeno nukuendale bandu boti biingema na
mundu jojupendaliwi,
49 ndaba Sapanga jwana na Makili jundendi makolongu.
Lihina laki la Sapi,
50 jaabone hikia bandu babunzogopa jombi.
Hikia yaki hitama kibeleku mbaka kibeleku.
51 Juhengiki majambu makolongu nu kuboku kwaki.
Jaapesangini bandu babikipunika mmyoju jabu.
52 Jwahulwi akolongu kuhuma mwiteu yabu yu ubambu,
na jatondabi bandu bangakupala makolongu.
53 Bini inzala baatupalisi majambu gaamboni,
na jaabengiki bandu bana mali gingi maboku matopu.
54 Anzangati ntumisi waki Izilaeli,
koni jwakakombuka hikia yaki.
55 Jukombwiki kumbone hikia
Ibulahimu ni kibeleku saki yaka petapeta ngati ejalagila
aseja bitu!"
56 Malia jatemi na Elizabeti kwa miehi mitato, ndipala
jabuja kunyumba jaki.

Kusaliwa kwaka Yohana Mbatisa
57 Masoba gaka Elizabeti gukubeleka egahika, najombi
jabelika mwana mwanalome.
58 Bandu bapambipi na alongu ebajowana lijambu laka
Bambu kumbone hikia ngolongu, batogulya pamu najombi.
59 Mwana ejahikisa lisoba la nani bahika kunseku jandu.
Bapala kumpeke liina Zakalia, liina la ahengo baki.
60 Lakine amabaki bapwaga, "Koto! Lihina laki tunkema
Yohana!"
61 Bandu bala bumpwagila, "Mbona nga mundu jwini liina
ngati heli mulukolu wako!"
62 Ndipala balongila kwa nginyuli na Zakalia, bapala
amanya jombi jupala mwanamundu ankema lihina bole.
63 Zakalia jaloba kibau sukuandaki, ndipala jaandika,
"Lihina laki Yohana!" Bandu boha batenda kusangaa.
64 Apalapa, Zakalia jawesa kulonge kabee, nukutumbuli
kundumbali Sapanga.
65 Bandu bapambipi boha batenda kujogopa, na majambu
ge haga gaeniya nndema yoka yiitombi yuku Yudea.
66 Bandu pabajoana majambu gala bawasaliya mmyoju
jabu koni bikililalukya, "Boo mwana we hoju jibiya mundu
bole?" Ndaba makili gaka Bambu gabonikana gabi pamu
najombi.

Ulote waka Zakalia
67 Zakalia ahengo baka Yohana batwelala Loho jaka
Sapanga, najombi jalota, nukupwaga,

68 “Julumbalika Bambu, Sapanga juku Izilaeli!
Ndaba jahiki bandu baki nakagombo.
69 Jutupeki twepani Nkombosi mwana makili,
nsokoo waka mtumisi waki Daudi.
70 Ngati ejapwaga toka pamwandi kupete alota baki baa Sapi.
71 Jatukombula kwa abaya bitu nu kutupia
mwamaboku babutusuki.
72 Japwaga jwabonila hikia aseja bitu
nu kukomboka lilaganu laki la sapi.
73 Jalapa kwaka Ibulahimu ahengo bitu,
74 Jwahokua kuhuma kwaka abaya bitu,
na jatujangatya tuwesa kuntumiki Sapanga bila kujogopa.
75 Tubiya twa sapi na tubiya bandu bamboni palongi jaka Sapanga,
masoba goti ga womi wito.”
76 “Wehapa wamwanango, bagukema Mlota waka Sapanga nkolongu.
Wandongulya Bambu
kundenganake indela jaki,
77 Kwaapwagi bandu baki biitenda kuokuleka,
sakaalekake mahakau gabu.
78 Sapanga witu mpoli na jwana mmwoju wa sapi.
Jaamulakya unang'anu na kwaagomboo kuhuma kwaka Sapanga juku nani.
79 Gwamulaki bandu boti batama mlwii lwa kuwa,
Jutulongua magolu gitu mwiindela jaamboni.”
80 Mwana jakola nu kujonzukeka makili mu loho. Jatama pulugwenza mbaka lisoba lejaapitila bandu buku Izilaeli.

2

Kusaliwa kwaka Yesu
Matei 1:18-25
1 Masoba gala Agusitu, Bambu nkolongu, juku Loma jalagalakya bandu boka buku ukolongu guku Loma baabalanga.
2 Kwaabalanga bandu kwe hoku kwabia kuutumbuli, kipindi Kilenia pajabia nkolongu juku nndema uku Silia.
3 Ndienu, kila mundu jajenda kumusi waki kubalangwa.
4 Josepu jahuma mmusi uku Nazaleti gogubi kunndema juku Galilaya, jajenda kumusi uku Betelehemu gogubi ku Yudea, pandu pajasaliwa bambu nkolongu Daudi. Josepu jajenda hoku ndaba jabia juhumi mukibeleku saka Daudi.
5 Jajenda kubalangwa pamu nu nsumba waki Malia jojwabi ni kitumbo.

6 Pababi ku Betelehemu hoku, lisoba laki lukubeleka
labiya lihikiki.
7 Jabelika mwana jukutumbuli mwanalomi, bunhwatiki
indenga. Ndipala bunngonika mulukoi lukulele ng'ombi,
ndaba ngasebapatiki pandu pukutama munyumba ja ageni.

Alimu ba makondoo na atumi bu kunani kwaka Sapanga

8 Mmusi agolago, babi alimu batamika ikilu kumatuhi
kulendale mipugu jabu. 9 Ntumi jukunani kwaka Sapanga
waka Bambu jwaapitila nu ulumbi waka Bambu
waanang'annya, nabombi bajogipi ngamaa.
10 Lakini ntumi jukunani kwaka Bambu jola jaapwagila,
“Mwijogopa! Nundeti Lijambu la Amboni, lebiitoguliya
bandu boka.
11 Leleno pamusi jaka Daudi jusaliwi Nkombosi wino
Kilisitu, Bambu!
12 Jeneji jibiya nginyuli jino, mwanketaniya mwana
nsaliwano anhwati indenga, angoniki mulukoi.”
13 Apalapa likundi likolongu la atumi bu kunani kwaka
Sapanga laketangana nu ntumi jukunani hoju, koni
bukundumbalya Sapanga, bakapwaga,
14 “Ukolongu kwaka Sapanga jojubi kunani ngani kumaundi,
nu lukwali kwa bandu babi pundema poti bagulisiki nabu!”
15 Atumi bu kunani bala pababuja kunani kwa mahundi,
alimu bapwagannya, “Tubokannya ku Betelehemu
tukikibona sekipiti, sejutupwagi bambu.”
16 Ndienu babutuka, baaketannya Malia na Josepu na
mwana nsaliwanu we jola bunngoniki mulukoi.
17 Alimu be pabumbona mwana we jola, baapwagila
majambu ga mwana jola gabapwaga atumi bu kunani
kwaka Sapanga.
18 Bandu boka babajowana ganiaga basangia malobi
gaalimu.
19 Lakini Malia jabeka haga goka mmwoju jaki
nukugawasali ngamaa.
20 Alimu bala bakelubuka kunyumba jabu, bundumbalya
Sapanga kwa goka gabajoana na kugabona, goti gapitila
ngati ntumi jukunani kwaka Sapanga ejaapwagila.

Mwana bumpeke lihina

21 Mulisoba la nani, lisoba lukunseku jandu mwana,
bumpekya lihina laki Yesu. Lihina le heli amabu bapatiki
kuhuma kwaka ntumi jukunani kwaka Sapanga kabula
jukupata kitumbu amabu.

Yesu ampeleka pa Nyumba jaka Sapanga

22 Gahika masoba gaka Josepu na Malia kuhenga
malagalaki gu kunyambisika ili ajetakika palongi jaka
Sapanga ngati Malagalaki gaka Musa egalagalaki. Henu
bunzukua mwana, bajenda naku kumusi uku Yelusalemu
kumpenge palongi jaka Bambu,
23 ngati egaandiki malagalaki gaka Bambu Sapanga, “Kila
mwana mwanalomi juutumbuli bumpelika kwaka
Sapanga.”
24 Kabee bajenda ili akatambika, kupalika apia inzeba
ibele au ibana ya ngunda ibeli, ngati Malagalaki gaka
Bambu Sapanga egapwaga.
25 Ku Yelusalemu kola jwabi mundu jumu jobunkemika
Simoni. Mundu we hoju jwabi jwa sapi joanzetakya
Sapanga, jojuwe jwabi mundu jojulendalya ukombosi guku
Izilaeli, najombi jwabii na Loho jaka Sapanga pamu na
jombi.
26 Loho jaka Sapanga anhyekulya kupwaga ngajukui
mbaka ambona Kilisitu Nkombosi jojuhaguliki na Bambu.
27 Ndienu Loho jaka Sapanga andongua Simoni kujenda
ku Nyumba jaka Sapanga. Ahengo na amabu baka Yesu
bumpelika mwana mundu mu Nyumba jaka Sapanga,
buhengila ngati hebayobali mu Malagalaki gaka Musa.
28 Simoni anzukua mwana Yesu mwamaboku gaki
nukunsengu Sapanga koni jwakapwaga,
29 “Enu Bambu gutimisi lilagi laku, gunzetakya ntumi waku,
jupomulya kulukwali,
30 kwa mihu gangu nugubweni ukombosi waku,
31 gogutei gubonikana kwa bandu boka,
32 Unang'anu gogumulika kwa bandu boka banga Ayaudi
nu kuleta ukolongu waku kwa bandu baku buku Izilaeli.”
33 Ahengo na amabu baka Yesu batenda kusangaa kwi
lijambu laka mwana wabu lejwapwaga Simoni.
34 Simoni jwaapengila, nukumpwagi Malia, nyongo waka
Yesu, “Linga, mwana we hoju juhaguliwi na Sapanga ndaba
jukuhoba nakaagombo bandu bingi buku Izilaeli. Ndienu
jiibia nginyuli kuhuma kwaka Sapanga, jebaajikana bandu
bingi.
35 Ndipala mawasu ga bandu bingi gibonikana
pangwendu. Nawamweti usungu gogubi ngati mpamba
gogutema gwaguhosa mmwoju waku.”
36 Jabi mlota jumu mmbomba, jabi nseja ngamaa, lihina
laki Ana, kamwali waka Fanueli, julukolu lwaka Asheli.
Mmbomba we hoju jatemi yaka saba pee nu nndomi waki
hoju tumbuka ehantola.

37 Ndienu jabia mmbomba joawi alomi baki mbaka
masoba gajabi nseja jwa yaka makomi nane nu nsesi jimu.
Na masoba ge haga goa jabia jutama mu Nyumba jaka
Sapanga jupungika kula posu nukunndoba Sapanga ikilu na
muhi.
38 Lisaa alelale, Ana jajendila, koni ansengula Sapanga,
jaapwagila lijambu laka mwana jola kwa bandu boka
bababia alendale ukombosi uku Yelusalemu.

Kubuja ku Nazaleti

39 Josepu na Malia pababiya ajomuli majambu gabu goti
gagapalika mu Malagalaki gaka Bambu Sapanga, babuja
kunyumba jabu ku Nazaleti mmusi uku Galilaya.
40 Mwana jakola, jajonzukeka makili, jatwelila malangu
na waamboni waka Sapanga wabia pamu najombi.

Nkombu Yesu pa Nyumba jaka Sapanga

41 Kila saka, Josepu na Malia babii ayobali kujenda ku
Yelusalemu kwa ndaba ja tipati ja Pasaka,
42 Yesu pajabiya na yaka komi ni mibeli, bajenda naku ku
tipati ngati hebayobali.
43 Pabajomula tipati ja Pasaka, na pababiya abuja
kunyumba jabu. Yesu jaigala kunyuma ku Yelusalemu koni
ahengo na amabu bila kumanya,
44 bombi ahambusiya jubi pamu na bandu bababii
musapwali jabu, bajenda pipipipi. Ndienu batumbulya
kunkagu kwaka alongu baki na akosi baki.
45 Ngasebumbweni, henu bakelubukya ku Yelusalemu
kunkagu.
46 Mlisoba la tatu, bunkolila pa Nyumba jaka Sapanga
pikilanda ja abola biki Yahudi, jabia jakaajonnya
nakaalaluki.
47 Boti babunzowana batenda kusangaa malangu gaki na
ejwabia jaajibu.
48 Ahengo na amabu baki ebumbona basangii ngamaa.
Anyongo baki bundalukiya, “Mwanango, ndaba jakii gutei
hela? Nepani na ahengo baku tukubika tutenda kugutaputa
ku usungu.”
49 Yesu jaajibua, “Henu nndaputya kyane?
Ngasemmanyiki le nepani kupalika miya pa Nyumba ja
Ahengo bango?”
50 Lakini bombi ngasebaheliwi mana ja malobi
gajaapwagila.
51 Ndienu jabuja nabu mbaka ku Nazaleti najombi jatenda
kwaajowane. Anyongo baki bagabeka haga goti mmwoju
wabu.

52 Yesu jakola nu kujonzukeka malangu nu ulasu,
nukundengane Sapanga na bandu.

3

Yohana Mbatisa jaalandi bandu
Matei 3:1-12; Maluko 1:1-8; Yohana 1:19-28

1 Saka sa komi nu nhwanu wu ukolongu waka Bambu
nkolongu juku Loma jobunkema Tibelio, Pontio Pilato jabia
kilongosi juku Yudea. Helodi jabi kilongosi juku Galilaya, nu
nndongu waki Pilipi jojabi kilongosi ju pundema puku
Itulea nu nndema uku Tilakoniti na Lusania jabi kilongosi
juku Abilene.
2 Anasi na Kayafa babi agolu akolongu, mumasoba ge
haga Lilobi laka Sapanga lunhikila Yohana, mwana waka
Zakalia kulungwenza.
3 Ndienu, Yohana jajenda nndema joka jejipakini na losi
luku Yoludani. Jaalandila nakapwagi, “Nzetakya kugaleka
mahakau ginu nu kubatiswa ili Sapanga jundekakya
mahakau gino.”
4 Ngati ekiandiki kitabu saka mlota waka Sapanga Isaya,
“Mundu jujamali pulukoba,
‘Muhandaliya Bambu indela jaki,
nnyoosha indela jaki!
5 Kila likemba lipalika kuyelale,
kila kitombi kikolongu ni kitombi kisoku sitenda
kulenganakeka,
papapendiki piitenda kunyosheka,
indela jiliha jiitenda kunyosheka na kuba sapi.
6 Na bandu boti bagubona uwokovu waka Sapanga!’ ”
7 Ndienu bandu bingi bunzendila Yohana ili jaabatisa,
najombi jaapwagila, “Mwanganya mwa bandu bilijoka! Nya
jojumpwagi nhwesa kujepa inyela yaka Sapanga yeyihikaje?
8 Nhenga mahengu gagalangi nkotwiki mahakau.
Mwipwaaga, ‘Ibulahimu ndi hoku witu!’ Numpwagi sakaka,
Sapanga jubi nuuwesu ukung'anambu malibu haga gabia
bana baka Ibulahimu!
9 Ndienu, lipengu abei punhina ji mikongu, na henu
nkongu gokapi wanga kupapa matunda ga sapi biitenda
kuguseku nukuguleke pamwotu.”
10 Nsambi wa bandu gundalukiya, “Henu tutenda kike?”
11 Yohana jaajibua, “Mundu jojubi ni ingobu ibele
ambaguliya jwangakuba nayu, jojubi na posu ampekya
jwini inzala.”
12 Nabombi baajopa kodi bahika ili baabatisa,
bundalukiya, “Mbola, natwe tutendaa kyane?”

13 Najombi jwaapwagila, “Mwijopa kodi ngolongu kupeta
yebupangi.”
14 Nabombi aka alonda bundalukya, “Natwe tutenda
kyane?”
Najombi jaajibua, “Mwinyaga hindu yaka mundu jokapi
kwa makili wala mwankopake mundu jokapi jola. Ntosika
na sebundepa.”
15 Bandu ebabiya ahobale gagiipitila, bandu boha
bawasaliya mmyoju lijambu laka Yohana kupwaga jombi
ndi Kilisitu Nkombosi.
16 Papuje Yohana jaapwagila boti, “Nenga numbatisa kwa
masi, lakini juhika junuwesu kupeta nenga, jojuwe ne
ngasembalika hata kujinama kummbopo ng'oji ya makobasi
gake. Jombi jaambatisa kwa Loho jaka Sapanga na kwa
mwotu.
17 Jombi jubi ni kipalu saki mumaboku gaki, najombi
jupeta inganu yaki, jubeka pamu mwikikoku saki na jwijosa
mwegeu mumwotu wanga kususuka masoba goha.”
18 Henu, kwa malobi gangi gingi Yohana jabia jakaalandila
bandu Lijambu la Amboni nakahingamaki ang'anambua
indela yabu.
19 Lakini Yohana andosa Helodi nkolongu juku ku
Galilaya, ndaba anzukwi Helodia, nhwanu waka nndongu
waki, na majambu gangi gingi giliha gajatei Helodi.
20 Helodi jajonzukiya ubaja waki sunkukonga Yohana
mkipungu.

Yesu atenda kumbatisa
Matei 3:13-17; Maluko 1:9-11
21 Bandu boti pajajomula kwaabatisa, ndienu Yesu
batenda kumbatisa, na pajabiya jakaloba, mahundi gatenda
kuyekuka,
22 na Loho jaka Sapanga anhulukiya jabi na nhyega ngati
ngunda. Jajowanika sauti kuhuma kunani kwaka Sapanga,
“We wamwanango jonugupaile, gutei kunenganela.”

Aka hoku baka Yesu
Matei 1:1-17
23 Yesu ejatumbulya lihengu jabi na yaka makomi matatu,
na bandu baambusiya jombi mwana waka Josepu, mwana
waka Heli.
24 Heli jabi mwana waka Matati, Matati jojabi mwana
waka Lawi, Lawi jojabii mwana waka Meliki, Meliki jojabii
mwana waka Yanai, Yanai jojabii mwana waka Josepu,
25 Josepu jojabi mwana waka Matatiasi, Matatia jojabii
mwana waka Amosi, Amosi jojabii mwana waka Nahumu,
Naumu jojabii mwana waka Hesili, Hesili jojabii mwana
waka Nagai,

26 Nagai jojabi mwana waka Maati, Maati jojabii mwana
waka Matatia, Matatiasi jojabii mwana waka Shemeni,
Shemeli jojabii mwana waka Yoseki, Yoseki jojabii mwana
waka Yuda,
27 Yuda jojabi mwana waka Yohanani, Yohanani jojabii
mwana waka Lesa, Lesa jojabii mwana waka Zelubabeli,
Zelubabeli jojabii mwana waka Shetieli, Shetieti jojabii
mwana waka Neli,
28 Neli jojabii mwana waka Meliki, Meliki jojabii mwana
waka Adi, Adi jojabii mwana waka Kosamu, Kosamu jojabii
mwana waka Elimadamu, Elimadamu jojabii mwana waka
Eli,
29 Eli jojabi mwana waka Yoshua, Yoshua jojabii mwana
waka Eliezeli, Eliezeli jojabii mwana waka Yolimu, Jolimu
jojabii mwana waka Matati mwana waka Lawi,
30 Lawi jojabi mwana waka Simoni, Simoni jojabii mwana
waka Yuda, Yuda jojabii mwana waka Josepu, Josepu jojabii
mwana waka Yonamu, Jonamu jojabii mwana waka
Eliakimu,
31 Eliakimu jojabi mwana waka Melea, Melea jojabii
mwana waka Mena, Mena jojabii mwana waka Matata,
Matata jojabii mwana waka Natani, Natani jojabii mwana
waka Daudi,
32 Daudi Jojabi mwana waka Yese, Yese jojabii mwana
waka Obedi, Obedi jojabii mwana waka Boazi, Boazi jojabii
mwana waka Salumoni, Salumoni jojabii mwana waka
Nashoni,
33 jojabi mwana waka Aminadabu, mwana waka Alimini,
mwana waka Heziloni, mwana waka Pelesi, mwana waka
Yuda,
34 jojabi mwana waka Yakobu, mwana waka Isaka,
mwana waka Ibulahimu, mwana waka Tela, mwana waka
Naholi,
35 jojabi mwana waka Selugi, mwana waka Leu, mwana
waka Pelegi, mwana waka Ebeli, mwana waka Sala,
36 jojabi mwana waka Kainamu, mwana waka Alifikisadi,
mwana waka Shemu, mwana waka Noa, mwana waka
Lameki,
37 jojabi mwana waka Metusela, mwana waka Enoki,
mwana waka Yaledi, mwana waka Mahalaleli, mwana waka
Kainamu,
38 jojabi mwana waka Enoshi, mwana waka Seti, mwana
waka Adamu, jojabi mwana waka Sapanga.

4

Kulengwa kwaka Yesu
Matei 4:1-11; Maluko 1:12-13

1 Yesu jahuma ku losi luku Yoludani koni jutweli Loho jaka
Sapanga na Loho jaka Sapanga jundongua mbaka pulukoba.
2 Hoku jalengwa ni Lijobi kwa masoba makomi nu nsesi.
Mumasoba ge gala goka ngasejakuliki sokapi na masoba ge
gala egajomuka jilijoannya inzala.
3 Lijobi lumpwagila, “Ana we wa Mwana waka Sapanga,
gulipwagila lilibu lende libiya libumunda.”
4 Lakini Yesu ampwagila, “Aandiki, ‘Mundu ngasejutama
sa kula libumunda pena.’ ”
5 Ndipala, Lijobi lundongua Yesu mbaka pikitombi kilasu,
nukundangi kwa mala jimwa ukolongu woti gupundema
poka.
6 Lijobi lumpwagila, “Nagupekia ubambu ukolongu nu
ulumbi, ndaba yoti ambeki nepani, nane niwesa kumpeke
mundu jokapi jonumpai.
7 Nagupekia yenieyi yoka, ana gung'ungamali.”
8 Yesu ampwagila, “Aandiki, ‘Gungungamalya Bambu
Sapanga waku, nukuntumaki jombi pena.’ ”
9 Ndienu Lijobi lunzukua Yesu mbaka ku Yelusalemu
nukumbeka kunani pikibekubeku sikipaga sa Nyumba jaka
Sapanga. Ampwagila, “Ana we wa Mwana waka Sapanga,
ulilekala toka pamba mbaka pai.
10 Ndaba ahandiki, ‘Sapanga jaalagalakya atumi baki bu
kunani kwaka Sapanga bugulonda.’
11 ‘Nabombi bagujukua mwamaboku gabu, walikobando
kugolu kwaku pililibo.’ ”
12 Lakini Yesu ampwagila, “Ahandiki, ‘Gwanndenga
Bambu Sapanga waku.’ ”
13 Lijobi palajomula kundenga Yesu kwa kila sindu,
andeka kipindi kisokopi.

Yesu jutumbuli lihengu laki ku Galilaya
Matei 4:12-17; Maluko 1:14-15

14 Ndi Yesu ejakelubukiya kundema uku Galilaya, koni
jutweli makili ga Loho jaka Sapanga. Majambu gaki gaenia
ku Galilaya na ndema ya pambipi.
15 Jombi jabiya jaabola bandu mu nyumba yabu
yukuketangane Ayaudi, na bandu boha batenda
kundumbali.

Yesu bunkana ku Nazaleti
Matei 13:53-58; Maluko 6:1-6

16 Ndienu, Yesu jakelubuka ku Nazaleti, pandu pajukoli.
Lisoba lu Kupomulela, jajenda mu nyumba jukuketangane

Ayaudi ngati ejayobalile. Jajema nukusoma Maandiku ga Sapi kwa sauti.
17 Bumpekya kitabu saka Isaya jojabii Mlota waka Sapanga. Ejayekula, japaketannya pandu paahandiki,
18 “Loho jaka Bambu jubi panani jangu,
ndaba juhagwi nenga naapelakya Ahagu Lijambu la Amboni.
Jundumiki naalandila apungwa kulekakewa,
na banga kulinga biitenda kulinga.
Jundumiki kagombo bandu bababone,
19 nukupwaga masoba
gahikiki gaka Bambu kagombo bandu baki.”
20 Yesu ejajomula kusoma, japunga kitabu se sela, ampekya ntumi, ndipala nukutama pai. Bandu boha bababi nkati mu nyumba jukuketangane Ayaudi butupila mihu.
21 Najombi jaapwagila, “Lihandiku lende lenzowini litimi lelenu pamwakabii mwakajoaniya.”
22 Bandu boti bundongaliya sapi, balwehuka na malobi gaki ga sapi gajabia jakapwaga. Bapwaga, “Boo, jonzo le nga mwana waka Josepu?”
23 Yesu jaapwagila, “Manyiki mwibwagila lilobi lende, ‘Wa sing'anga gulilamisa wamwete!’ Kabee mwipwaga, ‘Goa gatujowini guhengiki ku Kapelinaumu, enu ugatenda kabee pamusi jaku pambane.’ ”
24 Yesu jaendaliya kupwaaga, “Sakaka numpwagi, mlota ngasebunzetake pamusi jaki.
25 Nnzoannya! Sakaka numpwagi kwakabi na aka mbomba bingi buku Izilaeli baawii alomi babu kipindi saka Elia. Masoba ge gala ngasejakuniki iyula kwa miyaka mitato na mieyi sita, japitii inzala ngolongu nndema we woti.
26 Hata hela Elia ngasebuntumiki kwaka mundu jokapi joawii alomi baki juku Izilaeli, ila pe kwaka mbomba joawii alomi jojutamika ku Selefati nndema juku Sidoni.
27 Mumasoba gaka Elisha jojabii mlota waka Sapanga kwabii na bandu bingi bababi aleliki. Ngamundu jokapi jojalamiki ila pe Naamani mwenei juku Silia.”
28 Bandu boha bababii mu nyumba jukuketangane Ayaudi pabajowana malobi ge haga bayomiki ngamaa.
29 Bajema, bunkamula Yesu kwa makili nunkangi kunza ja musi, bumpelika kunani jikitombi pabasengiki musi wabu. Bumpelika pukegi jilikemba bapala bunkangila pilikemba,
30 lakini Yesu jwapeta pikilanda jabu nukuyetuana.

Mundu jwini kilombu
Maluko 1:21-28

31 Ndipala Yesu jahuluka mbaka ku Kapelinaumu musi
uku Galilaya. Mlisoba lu Kupomulela jabiya jaabola bandu.
32 Basangia uwesu gojabinaku pajabiya jutenda kubola.
33 Mnyumba jukuketangane Ayaudi, jabi mundu jwini
kilombu, jajamalya nukupwaga,
34 "Gupala gututenda ki twenga wa Yesu uku Nazaleti?
Guhikiki le kutukoma? Nenugumanye, wehapa ntumisi wa
Sapi waka Sapanga!"
35 Yesu jikilakalya kilombu se sela, "Tumbala! Gumboka
mundu hoju!" Kilombu suhabua pai mundu we jola palongi
ja bandu boha, nukumpita bila kunhumisa.
36 Bandu boka basangii ngamaa, bakapwagannya,
"Ganiaga mabolee bole? Mundu we hoju jubii nu uwesu na
makili gukulakali, kilombu na sombi nukunzoanela."
37 Ndienu majambu gaka Yesu gaeni pundema poti puku
Galilaya.

Yesu jalamisa bandu bingi
Matei 8:14-17; Maluko 1:29-34
38 Yesu jaboka munyumba jukuketangane Ayaudi, jajenda
munyumba jaka Simoni. Jaakolila akoanu baka simoni
alwala homa ingali, nabombi bundoba Yesu jalamisa.
39 Ndienu Yesu jahika nukujenda pambipi najombi,
nukujilakali homa je jela. Homa je jela jumboka, apalapa
jatenda kujumuka, nukutumbuli kwaatelake posu.
40 Lyoba palabiya lakajingala, bandu bundetila Yesu
agonzu ba kila namuna, najombi jaabekila maboku gaki
kwa kila nngonzu, nakwaalamisa boti.
41 Ilombu yaapita bandu bingi, yajamalia koni
yakapwaga, "Wehapa Mwana waka Sapanga!"
Lakini Yesu jiilakaliya na ngasejiijetakali kupwaga sokapi,
ndaba yumanyiki jombi ndi Kilisitu Nkombosi.

Yesu jaalandi bandu muma nyumba gukuketangane Ayaudi
Maluko 1:35-39
42 Kilabu jaki pulukela Yesu jajenda kunza ja musi pandu
panga bandu. Bandu batumbulya kuntaputa, ebumbona
bumpengalya jiiboka.
43 Lakini Yesu jaapwagila, "Ahelahe mbalika kaalandi
bandu Lijambu la Amboni lu Ubambu Ukolongu waka
Sapanga mmisi jengi kabee, ndaba ndi sejundumi Sapanga
kuhenga."
44 Ndienu jwaendalya kaalandi bandu mu nyumba
yukuketangane Ayaudi buku ndema uku Yudea.

5

Yesu jaakema banafunzi bu uhwanzu
Matei 4:18-22; Maluko 1:16-20

1 Lisoba limu, Yesu jabiya jujemiki pulutengu juhanga uku
Genesaleti na papuje bandu batei kuntwelale koni babiya
anyongaliti, bajoannya Lilobi laka Sapanga.
2 Jijibona minhwatu jibeli mulutengu ju nhanga, jebijileka
alobo homba bababia abokani apiti kutabulana ilepa yabu.
3 Yesu jajingala munhwatu gumu waka Simoni,
ampwagila Simoni juhegakya nhwatu kuhuma mulutengu
ju nhanga mbaka mmasi. Ndipala jatama pai nukugubola
nsambi wa bandu koni jubi munhwatu.
4 Pajajomula kubola, ampwagila Simoni, "Gukanga
nhwatu we hogu mbaka papanyoliki ndienu wakalekala
ilepa yaku mmasi gulopua homba."
5 Simoni ampwagila, "Bambu! Tuhengiki lihengu
likolongu le heli kelukelu bila kupata sindu sokapi. Lakini
ndaba gupwagi wehapa, nyenda kuleke ilepa mmasi."
6 Balekala ilepa yabu mmasi na balopwi homba hingi
ngamaa, mbaka ilepa yabu yatumbulya kujenduka.
7 Henu baakema ajabu bababi mu nhwatu gongi ahika
kwaajangati. Bahika, batwelakiya minhwatu joti mibeli
homba mbaki yapala kuhobe mmasi.
8 Simoni Petili ejagabona ganiaga, ampegila magoti Yesu
koni jakapwaga, "Bambu boka palongi jangu ndaba nepani
mii na mahakau!"
9 Simoni pamu na ajaki boa basangia ndaba ja homba
hingi yebalopula.
10 Yakobu na Yohana bana baka Zebedayu, bababii aloi
ajaki Simoni batenda kusangaa ahelahe. Yesu ampwagila
Simoni, "Wijogopa, tumbuka sajenu nukuendele nagutenda
gubia waaleta bandu kwangu ngati ewabii gulobo homba
nukupeleka kunyumba."
11 Ndienu, pabaleta pe minhwatu jela pulutengu ju
nhanga, bagaleka goti, nukunzengale Yesu.

Yesu andamisa mundu jojuleliki
Matei 8:1-4; Maluko 1:40-45

12 Yesu ejabi musi gumu, kati ja misi ja hoku, jahika
mundu jumu jojuleliki nhyega joti. Nngonzu we hoju
eambona Yesu, jahabuka sukunzinamii, nukundoba Yesu,
"Bambu, nagupai guwesa kunyambisa."
13 Yesu janyoosha kuboku, angusa nukupwaga, "Mbala!
Gunyambisika!" Apalapa kuleleka kwatenda kumboka.
14 Yesu ampwagila, "Wampwagi mundu jokapi. Ila
gujenda, ukililangia kwaka nngolu nkolongu ukapia

litambiku ngati Musa ejulagalakya, ili bandu boti abona wehapa gulamike."

15 Lakini majambu gaka Yesu gajoanika ngani kila pandu. Bandu bingi bahika kunzoane na bapala jaalamisa magonzu gabu.

16 Lakini Yesu kila mala jwajenda pandu panga na bandu, kola andoba Sapanga.

Yesu andamisa mundu jojulei
Matei 9:1-8; Maluko 2:1-12

17 Lisoba limu Yesu pajabiya jutenda kubola, Afalisayu bangi naka abola ba malagalaki kuhuma misi juku Galilaya, ku Yudea nuku Yelusalemu, babi pala. Makili gaka Bambu gabia pamu najombi jakalamisa agonzu.

18 Apalapa bandu bangi bahika antogwi mundu jumu jojulei angoniki pu mpandu, bapala kunzingi nkati ili bummbeka palongi jaka Yesu.

19 Lakini ndaba ju nsambi wa bandu, ngasebawesiki kunzingi nkate. Ndienu, bakwela panani ju nhagaa bahotula lihotu likolongu punhagaa nukunhulu jojulei we jola pikilanda ja bandu nukumbeka palongi jaka Yesu pamu nilipega laki. 20 Yesu ejukubona kuhobale kwabu, ampwagila mundu jojulei, "Nkosiwango, gulekakiwi mahakau gako."

21 Abola ba malagalaki na Afalisayu batumbulya kulilaluki beni, "Boo, hajo mundu bo joantondo Sapanga? Nya jojuwesa kulekake bandu mahakao? Sapanga kajika jojuwesa kwaalekake bandu mahakau!"

22 Yesu jagamanyiki mawasu gabu, jaalalukya, "Nhwasali kike mmyoju jino?

23 Sa sekijojwiki, kupwaga, 'Gulekakiwi mahakau,' au kupwaga, 'Jema gujendaje?'

24 Ndienu, mbala mmanya Mwana waka Mundu jubi nuuwesu pundema ukulekake mahakau ga bandu." Papuje ampwagila mundu jojulei we jola, "Jema, jukua lipega laku gujenda kuyumba jaku."

25 Apalapa, mundu we jola jajema palongi jabu, jajukua lipega laki. Jajenda kunyumba jaki koni akundumbalya Sapanga.

26 Boti basangii ngamaa! Bajogupa nuku nndumbali Sapanga koni apwaga, "Lelenu twagabweni majambu gagasangasa!"

Yesu ankema Lawi
Matei 9:9-13; Maluko 2:13-17

27 Egapeta ganiaga, Yesu japita kunza ambona jojujopa
kodi jumu joankema Lawi, jutemi mu nyumba jukulepe
kodi. Yesu ampwagila, “Nyengalya!”
28 Lawi jajema, nukukileka kila sindu nukunzengale Yesu.
29 Ndipala Lawi antendila Yesu tipati ngolongu kunyumba
jaki. Nilikundi la bandu likolongu la baajopa kodi na bandu
bangi babia akula pamu najombi.
30 Lakini Afalisayu bangi naka abola ba Malagalaka
baayomila banafunzi baki bakapwaga, “Ndaba jaki nkula na
kunywa pamu na bandu bajopa kodi na baabi na mahakao?”
31 Yesu jaajibua, “Babii bomi ngaseampala sing'anga, ila
baabi agonzu ndi babumpala sing'anga.
32 Ngasenhikiki kakema bandu baamboni palongi jaka
Sapanga, ila babi na mahakau, ajetakya mahakau gabu.”

Yesu bundaluki kupete kupunga kula posu
Matei 9:14-17; Maluko 2:18-22
33 Bandu bangi bumpwagila Yesu, “Banafunzi baka
Yohana mmbatisa mala jingi apunga nu kuloba, hata
banafunzi baka Afalisayu ahenga ahelahe. Lakini banafunzi
baku akula na kunywa.”
34 Yesu jaajibua, “Boo, nhwesa le kwaapenga babaakokiki
pandoa kula posu na akati abii na bambu jojupunga ndoa?
Ngakuwesikana!
35 Lakini lisoba lihika bambu ndoa pabamboa kati jabu,
muda we hogu ndi pabipunga kula posu.”
36 Yesu jaapwagila lilenganu lende, “Mundu ngasejuseku
kibambu si ingobu inyai nukusone mwiingobu jejilai. Ana
jutei hela, kiijendula ingobu jejilai jejela, ni kibambu si
ingobu inyai ngasilengani ni ingobu jejilai je jela.
37 Nga mundu jojujege divai inyai mumipuku
jealenganaki na ngosi ja mwandi. Ana jutei hela, divai inyai
jela jitenda kututumuka nukujendu mipuku jealenganaki
na ngosi je jela, divai jiitenda kujitika ni mipuku
jealenganaki na ngosi jitenda kuhalabika.
38 Lakini bandu abeka divai inyae mumipuku
jealenganaki na ngosi inyae!
39 Nga mundu jojupala kunywa divai ja mwandi na divai
inyai, ndaba jiipwaga, ‘Divai ja mwandi ndi ja sapi.’ ”

6

Mabole kupete Lisoba lu Kupomulela
Matei 12:1-8; Maluko 2:23-28
1 Lisoba limu lu Kupomulela Yesu jabiya jupeta pikilanda
ja matui gi inganu. Banafunzi baki batumbulya kupanyu

ipambiku yi inganu, bapulua inganu yaki kwa maboku, nakula.
2 Afalisayu bangi andalukiya, “Ndaba jakii nhenga lijambo leakaniki kutenda Lisoba lu Kupomulela?”
3 Yesu jaalalukya, “Boo, ngasensomiki lee sejahenga Daudi pamu na ajake pababii ni inzala?
4 Daudi jajingala mu Nyumba jaka Sapanga, jajukua mabumunda gabumpekya Sapanga, nakula. Kabee gangi jaapekya ajaki. Malagalaki gaka Musa gunkana mundu jokapi kula mabumunda ge haga ila agolu pena ndi baatakiwa kula.”
5 Ndipala Yesu jaapwagila, “Mwana waka Mundu jubi nuwesu Mlisoba lu Kupomulela.”

Mundu junu kuboku kokulei
Matei 12:9-14; Maluko 3:1-6
6 Lisoba lengi lu Kupomulela Yesu jajingala kubola mu Nyumba jukuketangane Ayaudi. Mu nyumba mola jabi mundu jojulei kuboku kwaki kwa malele.
7 Aka abola bangi Malagalaki na Afalisayu bapala apata kikopakale sukunkamuli Yesu. Henu babia andingali ngamaa ana andamisa mundu Lisoba lu Kupomulela.
8 Lakini Yesu jikimanyiki sebawasalya, ampwagila mundu jojulei kuboku jola, “Hika gujema pikilanda pamba.” Mundu we jola jajema nukujenda kujema pikilanda.
9 Ndipala Yesu jaapwagila, “Nundaluki mwanganya, boo, mu Lisoba lu Kupomulela sapi le kuhenga lijambu la sapi au kuhenga lijambu lilyaa, kundamisa mundu au kunkoma?”
10 Jaalinga bandu boti bababi pala, ampwagila mundu we jola, “Nyoosa kuboku kwaku.” Jahenga ngati Yesu eampwagila, nu kuboku kwaki kwatenda kulama.
11 Lakini bombi bayomiki ngamaa batumbulya kupwagani sindu siliyaa sukuntenda Yesu.

Yesu jahagu atumi kumi na abeli
Matei 10:1-4; Maluko 3:13-19
12 Mmasoba gala Yesu jajenda kukitombi, jatama kelukelu akundoba Sapanga.
13 Ekwakusa, Yesu jaakema banafunzi baki. Jaahagula banafunzi komi na abeli nakakema atumi.
14 Bajahagula be ndi Simoni, joampekia Yesu liina Petili na Andilea nnuhuna waki na Yakobu na Yohana na Pilipi na Batolomayu.
15 Matei na Tomasi na Yakobu mwana waka Alufayo na Simoni jowankemika Zelote, mundu jojukomane nndema waki.

16 Yuda mwana waka Yakobu na Yuda Isikaliote,
joang'alumbuka Yesu.

Yesu jubola nakalamisa bandu
Matei 4:23-25
17 Yesu pajahuluka pikitombi pamu na banafunzi baki,
jajema puubamba ni likundi likolongu la banafunzi baki.
Bandu bingi bababi pala bahuma nndema yoka yuku Yudea,
na Yelusalemu na babahuma nndema yoka yuku kumbwani
ja Tilo na Sidoni.
18 Bandu haba bahika kunzoane Yesu nu kulamiswa
magonzu gabu. Kabee bandu baang'alika ni ilombu bahika
nukulamiswa.
19 Bandu boa bapala kunngusa Yesu, ndaba makili gabia
gumpita nkati jaki na kwaalamisa bandu boti.

Kupengalewa nu kung'ong'ateka
Matei 5:1-12
20 Yesu jaang'anumbukya banafunzi baki, nukupwaga,
“Mpengaliwi mwanganya mombii mwahagu,
ndaba Ubambu ukolongu waka Sapanga gwinu.
21 Mpengaliwi mwanganya mommbii ni inzala sajenu,
ndaba mwitenda kutupi!”
Mpengaliwi mwanganya mondela heno,
Ndaba mwitenda kutogule!
22 “Mpengaliwi mwanganya ana bandu bitenda kunsuki,
biitenda kummbagu nukuntondoo nukumpwaga
mwanganya mwaabaja, ndaba jaka Mwana waka Mundu!
23 Ntoguliya nukuhina haga pagipitila ndaba nhupi jinu
bammbekia kunani kwaka Sapanga. Hela ndi aseja babu
ebaatendila alota.
24 Lakini mwing'alika mmbanganya mombi na mali gingi,
ndaba mwanganya nntoguli mmwoju jino!
25 Mwingalika mwaanganya montupi sajeno,
ndaba pamwibia ni inzala!
Mwiing'alika mwanganya montogule sajenu,
ndaba mwagubona usungu nukulela!”
26 “Mwiing'alika ana bandu boti bandumbalya
mwanganya sapi! Ndaba hela ndi aseja babu baahengila
alota biisoli.”

Kapala babunsuki
Matei 5:38-48; 7:12a
27 “Lakini numpwaji mmbanganya monyoane, mwaapala
abaja binu, na mwahengila ga sapi babunsuki,
28 Mwapengila bandu bala babundiga, nakalobe kwaka
Sapanga bandu babuntende galiya.

29 Mundu ana jugulapwi lituku limu, gung'anumbukiya ni
lituku lengi, mundu najugunyagiki puti jaku, gundekila
jujukua ni likoti laku.
30 Jokapi jojuguloba sindu gumpekiya, na mundu
jojugunyaga hindu yaku gwipala jugukelubukiya.
31 Mwatendila bandu banhengila ngati empala buntendila
mwanganya."
32 "Anamwapai babumpala mwanganya pee, boo,
mwiipata nhupi bole? Hata baabi na mahakau baapala
babapala bombi!
33 Ana mwahengi ga sapi bandu babuhenge mwanganya
ga sapi mwiipata mbengee bole? Hata baabi na mahakau
ahenga ahelahela!
34 Ana mwaakopisi bandu banhobale bundepa, boo,
mwiipata mbengee bole? Hata baabi na mahakau
baakopesa ajabu nu kuhobale bakelubukya."
35 "Lakini mwaapala babunsuki mwanganya nakatende
gasapi, mwaakopisa bila kunhobale kunkelubuki. Ndienu
hupi jinu jibia ngolongu kunani kwaka Sapanga na mwiibia
mwabana baka Sapanga jojubi kunani ngani. Ndaba jombi
jwa amboni kwa bandu banga kunsengu na bandu abaya.
36 Mmbia ni ikia ngati Atati binu ebii ni ikia.

Kwaatemu bandu bangi
Matei 7:1-5
37 "Mwaatemu bandu bangi na Sapanga ngajantemu.
Mwaang'alisa bangi na Sapanga ngajanng'alise,
mwaalekakya bangi na Sapanga jaanndekakya mwanganya.
38 Mwapekia bandu bangi yeapala na Sapanga jampekya,
nanamu mwiijopa kipemu sekitweli mukuboku mbaka
kujitika. Ndaba kipemu sentumi kwa bandu bangi, Sapanga
jiitumia kipemu sese kwinu."
39 Ndienu Yesu jaapwagila lilenganu lende, "Boo, jwanga
kulinga le juwesa kundongo jwanga kulinga nnzake?
Ngahela! Boti biabukiya mulibomba.
40 Mbolee ngaseampeta mmbola wake, lakini mbolee
anajujomwi kubolwa kwaki jukuba ngati mmbola wake.
41 "Ndaba jakii ukibona kijola mmihu juku nnzaku, lakini
ngaseulibona lumbagau lolubii nndiu jaku?
42 Guwesa boo, kumpwagi nndongu wako, 'Nndongu
wango, leka nuguboi lumbagau nndiu jaku,' na wamweti
ngaseulibona lijola lelibii nndiu jako? We ulikopake
waamboni! Guboa oti lijola lelibii nndiu jaku, ndienu
wiilinga sapi nukukibona kijola sekibii nndiu juku nndongu
waku.

Nkongu na matunda gaki
Matei 7:16-20; 12:33-35

43 “Nkongu wa sapi ngasegubeleka matunda giliya, wala
ngakuba nkongu uliya gogubeleka matunda ga sapi.
44 Bandu bugumanya nkongu kupete matunda gaki, lakini
bandu ngakuwesa kutongo matunda gabagakema tini
kuhuma mumi gwandu, wala ngaseatongo zabibu kuhuma
mmbigili.
45 Mundu jwa amboni jupia gagabi ga sapi kuhuma
gajagabei mmwoju jaki, na mundu juliya jupia gagabi giliya
kuhuma nkati gajabei mmwoju jake. Ndaba mundu julonge
gagatweli mmwoju jake.”

Bandu abeli baasenga nyumba
Matei 7:24-27

46 “Ndaba jakii nngema, ‘Bambu, Bambu,’ nakoni
ngasenntenda ganumpwagila ntenda gala?
47 Nampekya lilenganu lelilengana na mundu jojupalika
kuhika kwangu nenga. Jojupalika kuhika kwangu ndi
mundu jojujoane malobi gangu nakugahenga ngati
ekupalika.
48 Hoju julengana na mundu, jojusenga nyumba,
sukuhemba pai ngani pililibu, nukusenga nyumba je heji
panani jaki. Esahika kikoka ngasesawesa kujinyua nyumba,
ndaba basengiki sapi.
49 Lakini jokapi jojujoana malobi gangu bila kugatenda
ngati ekutakiwa, hoju julengana na mundu jojasengiki
nyumba munsangi bila kuhemba ngani. Kikoka esahika,
masi gijinyua nyumba nukujihabu, na nyumba joti jatenda
kubomboka!”

7

Yesu andamisa ntumi juku nkolongu wa alonda juku Loma
Matei 8:5-13

1 Yesu pajajomula kupwaga majambu gala kwa bandu,
jajenda ku Kapelinaumu.
2 Kokuje jabi nkolongu jumu jwa alonda makomi komi
juku Loma, jojabi nu ntumi waki joampai ngani. Ntumi we
hoju jutendika kulwala jahegalya kuwa. 3 Nkolongu we jola
ejwajowana majambu gaka Yesu, jatuma aseja bakumu
buku Uyaudi ajenda kundoba Yesu juhika kundamisa ntumi
waki.
4 Ebahika kwaka Yesu bundobiki ngamaa, bapwaga, “Kye!
Mundu hoju jupalika unzangatiya,
5 ndaba jombi jaapai bandu bitu najombi ndi jojutusengiki
Nyumba jukuketangane Ayaudi.”

6 Ndienu, Yesu jajenda pamu na bombi. Ejahegalya kuhika
kunyumba jaka nkolongu hoju, nkolongu hoju jaatuma
akakosi baki ampwagila Yesu, “Bambu, wing'alika kuika
koni, ndaba nenga ngasembalika wenga kujingi nnyumba
jango.
7 Ndaba nepani ngase mbalika hata kuhika kwako. Lakini
pwaga pee lilobi, nu ntumi wa jwiitenda kulama.
8 Ndaba namweti kabee mipai ju ukolongu, mi na alonda
pai jangu. Ana numpwagi jumu, ‘Jenda!’ Najombi jutenda
kujenda, ana numpwagi jongi, ‘Hikaa!’ Najombi jutenda
kuhika, ana numpwagi ntumi wangu, ‘Henga ase!’ Najombi
jutenda kuhenga.”
9 Yesu ejajoana ganiaga, jatenda kusangaa ndipala
jugung'anumbukya nsambi wa bandu gogwabia
gunzengalee, nukugupwagi, “Sakaka numpwaji
ngasenumbweni mundu jwana hobale ngati jenze hata ku
Izilaeli!”
10 Ndipala bandu be bala pabahika kunyumba juku
nkolongu jwa alonda juku Loma bunketannya ntumi we jola
julamiki.

Yesu anhyoha mwana waka mmbomba joawi alomi

11 Monikatae, Yesu jajenda ku musi gumu gobugukema
Naini na banafunzi baki, koni julongini nu usambi wa
bandu.
12 Ndienu,Yesu ejahegalya pundyangu nkolongu wa musi,
bapitila bandu babatotwi nsiba guku nkombu, nkombu
weni jabia mwana wa kanzika kwaka mmbomba joawi
alomi. Nu nsambi wa bandu wa musi gola wabi pamu nu
mmbomba we jola.
13 Bambu ejumbona mmbomba jola, ambonila ikia,
ampwagila, “Wilela.”
14 Ndipala Yesu, jajenda kukamu uleli we gola, na bababia
atotwi uleli gola batenda kujema. Yesu japwaga, “Nkomboo!
Nugupwaji jumuka!”
15 Nkombu jojawi we jola jatenda kujumuka, nukutumbuli
kulonge. Yesu ankabisa nkombu we jola kwa amabaki.
16 Bandu boka batenda kujogopa nukundumbali Sapanga
koni bakapwaga, “Mlota nkolongu jupitii kati jitu. Sapanga
juhikiki kwaajangati bandu baki.”
17 Majambu gaka Yesu gaeniya mu Yudea mwoka na
ndema ya pambipi.

Yeau na banafunzi baka Yohana Mmbatisa
Matei 11:2-19

18 Banafunzi baka Yohana Mmbatisa bajenda
nukumpwagi Yohana majambu goti gajahenga Yesu.
Najombi jaakema banafunzi baki abeli,
19 jaatuma kwaka Bambu bukundalukya, “We lee ndi
jojapwaga Yohana Mmbatisa guhika, au tundendaliya
jonge?”
20 Banafunzi bala pabunhikila Yesu bumpwagila, “Yohana
mmbatisa jututumiki kwaku tugulalukya, ‘We lee ndi
jojuhika, au tundendalya jonge?’ ”
21 Kipindi aselase, Yesu jabiya jaalamisi agonzu bingi
ngamaa, japia bandu bingi ilombu na kwaajangatii banga
linga kulinga.
22 Ndienu, Yesu jaajibua banafunzi baka Yohana
Mmbatisa, “Nnzendannya mukumpwagila Yohana
gamwagabweni na ganzoini, banga linga henu atenda
kulinga, na ilema atenda kujenda na baaleliki atei
kunyambisika na bangajoa atenda kujoana na baawii
ateikuyoka na ahagu baalandi Majambu ga Sapi.
23 Jupengaliwi mundu jojuhobale nepani!”
24 Ndienu, banafunzi baka Yohana pababia abohi, Yesu
jatumbulya kwaapwagi bandu majambu gaka Yohana,
“Pamwajenda kulungwenza mwajenda kulinga kike? Boo,
mwajenda lee kulinga nndai lelinyuka nu nhwae?
25 Boo! Henu mwajenda kulinga kike? Mwajenda lee
kundinga mundu jojuweti ingobu yeinyambike? Bandu
baawata ingobu yeinyambiki nukutama kwa laha, atama
mumanyumba gu ubambu ukolongu!
26 Henu mwajenda kulinga kike? Mwajenda lee kumbona
mlota waka Sapanga? Heelo, sakaka lakini mubweni
nkolongu kupeta Mlota waka Sapanga.
27 Jonioju Yohana jobumpwaga mu Mahandiku ga Sapi,
Sapanga japwaga, ‘Nantuma ntumi wangu jugulongulya,
jojaguhandaliya indela jaku.’ ”
28 Ndienu Yesu jaapwajila, “Numpwagi, Yohana Mmbatisa
ndi nkolongu kati ja bandu boti baabelikwi nu mmbomba.
Lakini mundu jojubi nsoku mu Ukolongu waka Sapanga ndi
nkolongu kupeta Yohana.”
29 Bandu boa pamu na baajopa kodi ebajowana ganiaga
bajetakiya indela jaka Sapanga ndi ja sakaka na haba ndi
bababatiswa na Yohana.
30 Lakini Afalisayu naka abola ba Malagalaki, bakana
gajalagalakiya Sapanga kwabu, kabee bakana kubatiswa na
Yohana.
31 Yesu jaendaliya kupwaga, “Boo! Bandu bikibeleku
senze alengana na kike? Alengana na sindu bole?

32 Alengana ngati bana baabii kugulio. Akemana beni na
beni. ‘Tunzembi mapenenga, lakini ngasemwahiniki!
Tunzembi mihambu ja malelu, lakini ngasemwaleile!’
33 Ndaba Yohana Mmbatisa jahikiki, jukubika jupunga
kula wala ngase jukunywikaje, nanamu mwapwaga,
‘Yohana jubi ni ilombu!’
34 Mwana waka Mundu juhikiki, jukula na kunywa,
nanamu mpwaga, ‘Mundu jonzo jukula ngamaa na julobe
ngamaa, nkosi jwa bandu baajopa kodi na baabi na
mahakau!’
35 Lakini malangu gaka Sapanga galangi sakaka kwa
bandu boka babunzetaki.”

Yesu munyumba jaka Simoni mfalisayu

36 Mfalisayo jumu ankokiki Yesu kula posu ja pakamii
kunyumba jaki. Yesu jajingala ku nyumba jaka Mfalisayu
we hoju, nukutama kula posu.
37 Pa musi je pala jabii nyongo jumu jwana mahakau.
Ejwajowana Yesu jukula mu nyumba jaka Mfalisayu hoju,
mmbomba jahika nilisupa lebalenganaki kwa malibu ga
alabasita lelabii na mahuta gaganungii sapi.
38 Mmbomba we jola jajema pambipi na magolu gaka
Yesu, koni julela na maholi gaki gahabukya mmagolu gaka
Yesu. Ndipala jagahungula magolu gaka Yesu kwa majunzu
gaki, nukugasonzoo magolu nu kugapakia mahuta.
39 Mfalisayu joankoka Yesu jola pajagabona haga,
jawasalya mmyoju jaki, “Mundu ajo ana sakaka mlota waka
Sapanga, jakamanya mmbomba joankamwi ajo jubii boo,
jakamanya jubii na mahakau.”
40 Yesu ampwagila Mfalisayu jola, “Simoni, mina sindu
mbala kukugupwagila.”
Simoni jajibua, “Ena mmbola, mbwagilaje.”
41 Yesu jatumbuliya kupwaga, “Bandu abeli babii
bunkopiki mundu lupija, jumu jabia jukopiki lupija makomi
hamsine, na jongi makomi nhwanu.
42 Pabasindwa kulepa lupija lola, mundu we jola
jojaakopesa lupija jaalekakya boti abele. Boo nyanye kati
jabu joampala ngani mundu jojukopesa lupija jola?”
43 Simoni jajibua, “Neholale joandekaki lupija lwingi
ngani jola ampala ngani jojukopesa jola.”
Yesu ampwagila, “Gujibwiki sapi.”
44 Ndipala Yesu ang'anumbukya mmbomba we jola,
nukumpwagi Simoni, “Boo gumbweni lee mmbomba
jonzone? Nepani enyingala nnyumba jaku, ngasewambeki
masi gu kusamba magolu gangu, lakini mmbomba jonzo

jung'olwi magolu gangu kwa maholi gaki nukuputa kwa majunzu gaki.
45 Wehapa ngasewanamuki sukunzonzo, lakini
mmbomba jonzo tumbuka panyingala pambani
ngasejakotwiki kubusu magolu gango.
46 Wehapa ngasewangalibisi sukumbaki mahuta kumutu,
lakini mmbomba jonzo jumbaki mahuta gaganungi
mwamagolu gango.
47 Nugupwagi, ndaba julekakewa mahakau gaki gingi,
henu jumbai ngani. Jojulekakiwi mahakau kidogu, jupala
kidogu."
48 Ndienu Yesu ampwagila mmbomba we jola,
"Gulekakiwi mahakau gaku."
49 Bandu bangi bajabi jukula naku batumbuliya
kupwagani, "Hajo mundu boo jojuwesa kulekake
mahakao?"
50 Yesu apwagila mmbomba jola, "Kuhobale kwaku
kugukombwi. Jenda sulukwali."

8

Aka mbomba babunzangatya Yesu muliengu lyaki
1 Ebajomula ganiaga, Yesu jayongulitya mmusi ni kwijiji,
koni jakalandila bandu Lijambu la Amboni lu Ukolongu
waka Sapanga. Mwoha mojapetila jabi pamu na banafunzi
baki komi na abeli,
2 jalongini kabee na aka mbomba bangi bababi Yesu
jaapihiki ilombu nakwaalamisa magonzu. Aka mbomba be
ndi Malia juku Magidala, jojabi Yesu ampihiki ilombo saba,
3 Yoana nhwanu waka Kuza, kilongosi wapasengu jaka
Helodi na Susana na aka mbomba bangi bingi bababii apia
hindu yabu hingi kunzangati Yesu na banafunzi baki.

Malenganu gaka mundu jojupanda
Matei 13:1-9; Maluko 4:1-9
4 Nsambi wa bandu gunzendila Yesu kuhuma kila musi,
nu nsambi wa bandu gola pawaketangini pamu, Yesu
jaapwajila lilenganu lende.
5 "Mpanda jajenda kukweta imbeju yaki. Ejwabia jukweta
imbeju mulituhi, imbeju yengi yaabuka mwindela.
Babapeta mwiindela batenda kuitimbana ni ijuni yakula
imbeju ye yela.
6 Imbeju yengi yaabukiya puluhombi lolubii pililibu,
payamela yatenda kunyala ndaba ubeibei ngasegabii
muluombi.
7 Yengi yaabukya pimikongu ja miya, mikongu ja miha
yela heyakola yatenda kuihinya mimea jejela.

8 Yengi yaabuki muluombi lwa sapi, nayombi yamela
nukupapa ilebi, kila jimu ja papa nu kujonzukeka mala
miya jiimbeju jejapandiki."
Yesu pajwapwaga hela japwaga kwa sauti, "Mundu jojubi
na makutu gukujoane nujujowana!"

Ndaba ja malengano
Matei 13:10-17; Maluko 4:10-12

9 Banafunzi baka Yesu bundalukiya ndaba jililenganu lela,
10 Yesu jajibua, "Mmbanganya bunhwesisi kumanya indu
ya sili yu Ukolongu waka Sapanga. Lakini bandu bangi
mbwaga nabu kupete malengano, biilinga lakini biibona,
ajowana lakini biihelewa sindu."

Yesu julandi ndaba ja lilenganu laka jojupanda
Matei 13:18-23; Maluko 4:13-20

11 "Ndienu ndaba jililenganu le heli ndi jenze, imbeju
jilangi Lilobi laka Sapanga.
12 Imbeju yeyahabwiki mwindela, ilangi bandu
babilijowane lilobe, lakini Lijobi lihika nu kuliboa lilobi
mmyoju jabu, ili biihobale nu kulama.
13 Imbeju yeyahabuki puluhombi lolubi pililibu lilangi
bandu bala babilijone lilobi, bilijopa nukutogule, ila ngase
lijingi nkati ja myoju jabu ndaba ngaselibii ni mikega.
Bilihobale kwa muda nsokopi, lakini kipindi si milengu ji
lijobi akotoka kuhobale lilobi laka Sapanga.
14 Imbeju yeyahabuki mwi mikongu ja miha ilangi bandu
bala babilijone lilobi laka Sapanga, lakini eaendale kidogu,
lilobi laka Sapanga lihinywa nikiholu ndaba jamang'aliku
ga mahengu ga kila lisoba, kutokule, kutogule, nukupala
kuba na mali gingi hiliya, kwaatenda bandu haba
biihendelee kulijetake lilobi laka Sapanga.
15 Lakini imbeju yeyahabuki muluhombi lwa sapi ndi
jilangi bandu bala babilijone lilobi laka Sapanga
nukulikamu kwa mwoju wabu nukulihobale, nukuendele
kuhenga ga gundengane Sapanga.

Kolobohi jeyekali nikitonga
Maluko 4:21-25

16 "Bandu ngase apambaki taa nu kujiyekale nikitonga au
kujibeka kwii ji kitanda. Lakini bijibeka pikipanda, ndaba
kila mundu jojujingi nkati jugubona unang'anu.
17 "Sokapi sebikihihiki sibiya pangwendu, na sokapi
seyekali simanyikana nakuba pa gwenda.
18 "Ndienu nzepana na ganzowana, ndaba mundu jokapi
jojubi na sindu biitenda kunzonzukela, lakini jwanga na
sindu bannyaga hata kidogu sejawasali jubi nasu."

Anyongo baka Yesu na alongu baka Yesu
Matei 12:46-50; Maluko 3:31-35

19 Anyongo na alongu baka Yesu batenda kunhiki, lakini
ngasebawesiki kuhika pambipi jaki ndaba ju nsambi wa
bandu.
20 Mundu jumu ampwagila Yesu, “Anyongo baku na
alongu baku ajemiki kunza, apala kugubona.”
21 Yesu jaapwajila, “Anyongo bango na alongu bango ndi
babilijowane lilobi laka Sapanga nukulihenge lihengu.”

Yesu julakali majeba gatulia
Matei 8:23-27; Maluko 4:35-41

22 Lisoba limwa Yesu jakwela munhwatu pamwa na
banafunzi baki na kwaapwagi, “Tulombuka tujenda kwii
junhanga.” Ndipala, batumbulya sapwali.
23 Ebabiya mwindela, Yesu jagosila lugonu. Apalapa
kimbonga kikolongu satumbuka kupoga mu nhanga, masi
gatumbuka kujingi nkati ju unwatu, boti baegaliya kuwa.
24 Banafunzi bunzendila Yesu nukunzumu nu kumpwaji,
“Bambo, Bambo! Tutenda kuwa!”
Yesu jajumuka nu kukilakali kimbonga se sela na majeba
ga masi, nayombi yatenda kukotoka. Nunhanga watulia
nuuu.
25 Ndienu Yesu jaalalukiya banafunzi baki, “Kuobale kwii
kubi kwako?”
Lakini bombi basangii, bajogopa koni bakapwaganya,
“Boo! Jonujuwe nyanye? Mbaka jikilakali kimbonga na
majeba nayombi itenda kunzowanela!”

Yesu andamisa mundu jwinikilombu
Matei 8:28-32; Maluko 5:1-20

26 Yesu na banafunzi baki baendaliya na sapwali, bahika
kumbwani uku nndema uku Gelasi, jejibii kwii junhanga
uku Galilaya.
27 Yesu ejwabiya juhuluka pee kuhuma munhwatu
kumbwani, jwaketangana na mundu jojabii niilombu.
Mundu we jola ngasejawatiki ingobu kwa masoba gingi,
jukubika ngasejutama nkati ja nyumba, lakini jukubika
jutama ku matengela.
28 Eambona pe Yesu, jalela nuku jileke pai palongi jaka
Yesu nukujamali koni jakapwaga kwa sauti, “We wa Yesu
Mwana waka Sapanga Wogubii Kunani Ngani! Boo gupala
ki kwangu nenga? Nuguloba, gwing'alisa!”
29 Mundu we jola japwaga hela ndaba Yesu jabia jikipwagi
kilombu se sumpita mundu we jola. Kilombu se hesi
kikubika suntukali mundu we hoju mala jingi. Hata ana
bandu babia bunzigali nkati koni mumagolu na mumaboku
babiya bunkongiki kwi minyolu, lakini jombi jukubika

jutenda kuseku. Kilombu se sela kikubika sunzombate mbaka pulungwenza.

30 Yesu andalukiya, “Lihina laku wa nyanye?”

Anzibua, “Nsambi waalonda.” Japwaga hela ndaba jabii ni ilombu hingi.

31 Ilombu ye yela yundoba Yesu jaipwaji ijenda ku libomba lilasu langa na mwisu.

32 Pambipi na pala wabi nsambi nkolongu wa magolobi gatenda kula pikitombi. Ndipala ilombu ye yela yundoba Yesu jiijetakya yagajingala magolobi, najombi Yesu jajetakiya yagajingala magolobi.

33 Ilombu yela yumpita mundu jola, nukujingi mumagolobi gala. Nsambi wa magolobi gola gwatila pikiheleu kikolongu nu kujingii munhanga, nukuwele mmasi.

34 Alimu ba magolobi bala ebabona goti gala ga gahengiki, batenda kutila bajenda kaalandi bandu kumusi nuku ijiji.

35 Bandu bajenda kulinga ga gapiiti, pabahika kwaka Yesu, bumbona mundu jola joyumpitaa ilombu jutemi pambipi na Yesu, juweti ingobu, malangu gaki gunkelubuki kabee. Bandu boka batenda kujogopa.

36 Bandu bala bababona lijambu lela baalandila bandu Yesu heandamisa mundu jola.

37 Ndienu bandu bu nndema uku Gelasi saakamwi kiholu kikolongu. Ndipala bundoba Yesu juboka kwabu, ndienu Yesu jakwela munhwatu, nu kuboka.

38 Mundu jola joyumpitiki ilombu andoba Yesu, “Nandi noba nyenda pamu na wenga.”

Lakini Yesu ngase anzetaki kujenda naku, ila ampwagila,

39 “Gubuja ku nyumba wakaalandila bandu majambu goka makolongu ga juguhengi Sapanga.”

Ndienu, mundu jola jajenda musi goti nakaalandi bandu majambu ga junhengi Yesu.

Kamwali waka Yailo nu mbomba jumu atenda kulamiswa
Matei 9:18-26; Maluko 5:21-43

40 Yesu ejwakelubuka upandi gongi gunhanga, nsambi nkolongu wa bandu gunzopa sukutogule ndaba boti batenda kundendale.

41 Ndienu jahika mundu jumu joakema Yailo, jojabii kilongosi jwa nyumba jukuketangane Ayaudi. Jililekala mwamagolu gaka Yesu, andoba jujenda kunyumba jaki,

42 ndaba kamwali waki wa kajika, jwana yaka komi ni mibele, jwabiya juhegale kuwa.

Yesu ejwabiya jutenda kujenda, nsambi wa bandu gwatenda kunhinya pandi yoka.

43 Muunsambi wa bandu gola, jwabi mmbomba jumu
pikilanda ju unsambi wa bandu gola, jojuwe jwabi
mmbomba junu ugonzu gukujahuka kwa miaka komi ni
mibele, kabee jwabiya jutumi hindu yaki hingi kwaka
sing'anga, nga mundu jojawesa kunndamisa.
44 Mmbomba we jola ampwata Yesu sumunyuma,
nukugusa mu lupeta lwi ingobu yaki, apalapala ugonzu
waki hukujahuka watenda kulama.
45 Yesu jalalukiya, “Kanono! Nya jojung'usike?”
Bandu boka batenda kukana. Petili japwaaga, “Bambu,
nsambi wa bandu guguyongalwiti nukuguhinya.”
46 Lakini Yesu japwaga, “Nemanyiki mundu jutei
kung'usa, ndaba nilijowani makili gangu gandei kumbita.”
47 Mmbomba jola pajilibona ngasejuwesa kulihiya, japitila
koni jakabagaja sukujogopa. Jililekala pamagolu gaka Yesu.
Ndipala japwaga pa bandu boha ndaba jukugusa ingobu
jaka Yesu nu kulama.
48 Yesu ampwagila mmbomba jola, “Kamwali wango,
kuhobale kwaku kugulamise. Gujenda sulukwali.”
49 Yesu pajabiya jakoni jakalongela, jahika ntenga
kuhuma ku nyumba jaka Yailo. Ampwagila Yailo, “Kamwali
waku juwile, ndaba jaki kunsumbu Mmbola?”
50 Lakini Yesu ejwajowana ganiaga apwagila Yailo,
“Gwijogopa, we guhobaliya pena, na mwana waku mbaka
julame.”
51 Yesu pajahika kunyumba jaka Yailo, jaakana bandu
biijingi nkati pamu najombi ila ajingala pe Petili na Yohana
na Yakobu na amabu na ahengo baka kamwali we jola.
52 Bandu boka babiya bakalela nukulobalake ndaba jaka
kamwali jola. Lakini Yesu jaapwagila, “Mwilela, ndaba
kamwali ngase juwile ila jutei kugone pee.”
53 Bandu boti bunheka Yesu ndaba babia amanyiki
kamwali jola juwii.
54 Ndipala Yesu ankamula kuboku kamwali jola
nukumpwaagi, “Mwanango, jumuka!”
55 Kamwali jola womi waki unkelubukiya kabee, apalapa
jatenda kujumuka. Ndipala Yesu jaaloba bumpekia posu
kamwali.
56 Ahengo na amabu baki basangii ngamaa, lakini Yesu
jaakanakiya bampwagi mundu jokapi sekipitii.

9

Yesu jaatuma banafunzi baki komi na abeli
Matei 10:5-15; Maluko 6:7-13

1 Yesu jaakema pamu banafunzi baki komi na abeli,
jaapekia makili nu uwesu gwakaboa bandu ilombu,
nakwalamisa agonzu.
2 Ndienu jaatuma ajenda bakaalandila bandu lijambu lu
Ukolongu waka Sapanga nakalamisa agonzu.
3 Jaapwagila, “Mwiitoto sindu sokapi emwijenda
mwiindela, mwitoto ndonga, wala kibwahila, wala posu,
wala lupija, wala ingobu ibeli.
4 Nyumba jokapi jemwijingala nukunzopa, mwakatama
momu mbaka pamwiboka mwikijiji se hesi.
5 Bandu nabunkaniki kunzopa, mmbokaniya musi we
hogu, nanamu emwibia ntenda kuboka mwikung'unda
luhombi mwamagolu ginu jibiya nginyuli kwabu jukunkana
kunzowane.”
6 Ndipala, banafunzi batenda kuboka, bapeta kila hijiji
koni bakaalandila bandu Lijambu la Amboni nakalamisa
agonzu kila pandu.

Lujogopu lwaka nkolongu Helode
Matei 14:1-12; Maluko 6:14-29
7 Nkolongu Helodi juku Galilaya, pajabona majambu goha
gagahengika. Jajogupa ndaba bandu bangi babiya apwaaga,
Yohana mmbatisa juyokiki.
8 Bandu bangi bapwaga Elia jutei kupitii, na bangi
bapwaga jombi ndi jumu ja alota baka Sapanga ba mwandi,
jutei kuyoka.
9 Helodi japwaaga, “Yohana mmbatisa we nunsekwii
kimutu, jo nyowana majambu gake hoju nyane?” Najombi
japala ammbona.

Yesu jaapeke posu bandu bingi
Matei 14:13-21; Maluko 6:30-44; Yohana 6:1-14
10 Atumi bala pabakelubuka bumpwagila Yesu goha
gabahengiki. Yesu jaajukua banafunzi baki nukujenda nabu
pandu panga na bandu kumusi uku Betisaida.
11 Lakini bandu ebamanya kobapiti, batenda kunkagu.
Yesu jaajopa, na kwaabola Ukolongu waka Sapanga egubii
nakalamisa boka babapala kulama.
12 Palajingala lyoba, banafunzi komi na abeli bala
bunzendila Yesu nukumpwagi, “Waapwagila bandu haba
ajendaninnya kwijiji ya pambipi na kwamatui bakataputa
posu na pandu pukugone, ndaba pamba je pulungwenza.”
13 Lakini Yesu jaapwagila, “Mwaapekia mwanganya poso
akulaje.”
Nabombi bunzibua, “Twepani tubii na mabumunda
unhwano na homba ibele pena. Boo gupala lee tujenda
twabeti twakaalombila posu bandu behaba?”

14 Papuje babii akanalomi ngati elupu unhwano.
Yesu jaapwagila banafunzi baki, “Mwapwagila bandu beaba atama malundumalundu ga bandu makomi nhwanu.”
15 Banafunzi baki batenda ngati ejaapwagila, na bandu boti batama pai.
16 Ndipala Yesu jajukua mabumunda unhwanu na homba ibeli yela, jalingalya kunani kwaka Sapanga kwaka Sapanga, nukuipengee. Ndienu janukula mabumunda nahomba, nakaapeke banafunzi baki baabagila bandu.
17 Bandu boha bakula, nukutupi. Na banafunzi baki batondwi makombu gagaigali itonga yeyatweli komi ni ibeli.

Petili jujetake kuundomu waki Yesu ndi Kilisitu nkombosi
Matei 16:13-19; Maluko 8:27-29
18 Lisoba limu Yesu jabiya kajika jaki andoba Sapanga. Banafunzi baki babi bunzendila pajubii, najombi jaalalukiya, “Boo bandu apwaga ne nanyane?”
19 Nabombi bapwaga, “Bandu bangi apwaga we wa Yohana Mmbatisa, bangi apwaga we wa Elia na bangi apwaga jumu kati ja Alota baka Sapanga ba mwandi jojuyokiki.”
20 Najombi jalalukiya, “Mwanganya boo, mpwaga ne nanyane?”
Petili japwaga, “Weapa ndi Kilisitu weguhumiki kwaka Sapanga.”

Yesu julongale kuwa kwaki
Matei 16:20-28; Maluko 8:30; 9:1
21 Ndipala Yesu jaakanakiya mwampwagi mundu jokapi lijambu le hele.
22 Ahelahe Yesu jaapwagila, “Mwana waka Mundu jupalika kung'alika ngamaa nu kunkana aseja na agolu akolongu na abola ba Malagalaki. Jwiitenda kukomeka lakini jwiyoka mlisoba la tatu.”
23 Ndipala Yesu jaapwagila bandu boha, “Mundu jokapi najupai kunyengale ne, kupalika julikana na majambu gaki mweni nukujuku nsalaba waki, junyengaliya.
24 Mundu jokapi jojupala kugugombo womi waki mweni, jitenda kuguhoa, lakini mundu jojuhoa womi waki ndaba jami ne jaguokuwa womi waki wamasoba goha.
25 Boo sanzangatiya kii mundu ana jupatiki kila sindu su punndema pane koni na julihoa mweni?
26 Mundu jojumonee nepani iyoni pamu na mabolee gangu, Mwana waka Mundu jaambonila iyoni mundu we hoju pajihika mu ulumbi waki nu ulumbi wa Ahengo nu ulumbi wa atumisi ba asapi bu kunani kwaka Sapanga.

27 Numpwagi sakaka, abii bangi apamba ngabikuwi
mbaka pabagubona Ukolongu waka Sapanga."

Yesu jung'anambuka kubonikana waki
Matei 17:1-8; Maluko 9:2-8

28 Egapeta masoba nani tumbuka ejapwaga majambu ge
gala, Yesu anzukua Petili na Yakobu na Yohana bakwela
pikitombi kundoba Sapanga.
29 Yesu pababiya jakaloba, bumbona jakang'anumbuka
pamihu, ni ingobu yaki yabia iyuu kwejakweja.
30 Apalapa bandu abeli babia alonge naku. Bandu be haba
babia Musa na Elia,
31 babonikana abi muulumbi gukunani kwaka Sapanga
kwaka Sapanga na bakalongila na Yesu lijambu la kuwa
kwaki kokwipitila ku Yelusalemu.
32 Petili na ajaki babi agosi lugonu, na pabajumuka
bugubona ulumbi waka Yesu, baabona na bandu abeli
bajabi jujemiki nabu pamwa.
33 Musa na Elia pababia bakaboka, Petili ampwagila Yesu,
"Bambu, sapi twe kutama pambane. Tusenga indamba
hitatu, simwa sako, simwa saka Musa na sengi saka Elia."
Lakini Petili ngasejamanyiki sejikipwaga.
34 Petili ejwabiya jakalongila, gapitila mahundi
nakaayekale, na banafunzi bajogapa ngamaa liundi
elaayekaliya.
35 Sauti japita kuhuma mulihundi, "Jonzo ndi Mwanangu
jonuwagwi, munzowaniya."
36 Sauti ejatumbala, Yesu jabonikana jubii kajika jaki.
Banafunzi batumbala kinunu na ngasebumpwagi mundu
jokapi sindu sebikibweni masoba ge gala.

Yesu andamisa nkombu jwini ilombu
Matei 17:14-18; Maluko 9:14-27

37 Elwahika lukela Yesu na banafunzi baki atatu bahuluka
kuhuma kukitombi, nu nsambi wa bandu jatenda
kuketangana nabu.
38 Mundu jumwa mu nsambi we gola jajamalia kwa sauti,
japwaga, "Mmbola! Nuguloba gundingaliya mwanango,
ndaba jonioju mwanawa wakajika!
39 Kilombu kikuba kitenda kuntukali nukunhenga
jujamalia, sunzege kihindu hindu, ni lihuluhulu lumpita
kukanu nukuendale kunng'alisa na ngase sundekakeye
kanyata!
40 Naalobalakiya banafunzi baku bikiboha kilombu, lakini
ngasebawesike."
41 Yesu japwaga, "Mmbanganya mwabandu bikibeleku
sanga kuhobale na sekihobiki! Boo ndama na mwanganya

nukunhinakali mbaka lile?" Ndipala ampwagila mundu we jola, "Gunndeta mwanawaku we pamba."
42 Nkombu we jola ejwabiya anzende Yesu, kilombu se sela suhabua pai nukunzege kihindu hindu. Lakini Yesu jikilakaliya kilombu, nukundamisa nkombu we jola nukunkelabu kwa ahengo baki.
43 Bandu boka basangia ku uwesu nkolongu waka Sapanga.

Yesu julongale kabee kuwa kwaki
Matei 17:22-23; Maluko 9:30-32
Bandu ebabiya bakona bakasangia majambu goha gajutei Yesu, jaapwajila banafunzi baki,
44 "Nnzowaniya sapi malobi ganga gambala kumpwaji! Mwana waka Mundu jupalika kunkabisa mwamaboku ga bandu."
45 Lakini banafunzi baki ngasebamanyiki ndaba lilobi heli, ndaba lijambu leheli babibia baahihiki kwabu ili biimanya, nabombi bajogipi kundaluki Yesu ndaba ja malobi haga.

Nya jojubi nkolongu?
Matei 18:1-5; Maluko 9:33-37
46 Banafunzi baka Yesu batumbuliya kubisana nya jojubii nkolongu kati jabu.
47 Lakini Yesu jamanyiki kuholale kwabu, ndipala anzukua mwana nsoku nukumbeka pambipi jaki,
48 ndipala jaapwajila banafunzi baki, "Mundu jokapi joanzopa mwana nsoku ngati jonzo kulihina langu, junyopa nenga. Na mundu jokapi jojinyopa nepani, ahelahe anzopa jojundumiki nepani. Ndaba mundu jokapi jojubii nsoku kati jinu jibia nkolongu kupeta boti."

Jwanga kupengana na numbanganya jubi upandi wino
Maluko 9:38-40
49 Yohana jajangila kupwaga, "Bambu, tumbweni mundu jumu jakaapia ilombu kulihina lako natwe tunkana ndaba jombi nga jumu wito."
50 Lakini Yesu ampwagila Yohana na banafunzi bangi, "Mwankana, ndaba mundu jokapi jwanga kupengana na mwanganya jubii pamu na twee."

Bandu bikijiji sa Samalia akana kunzopa Yesu
51 Masoba gaka Yesu gukujukulika kujenda kunani kwa mahundi kwaka Sapanga pagaeliya, Yesu japala kujenda ku Yelusalemu.
52 Jaatuma atumi bundonguliya na ajenda mwiijiji yuku Samalia ili bukuhandaliya kila sindu.

53 Lakini bandu buku Samalia ngase bunzopike, ndaba
bamanyiki jujenda ku Yelusalemu.
54 Banafunzi baki, aka Yakobu na Yohana ebagabona haga,
bundalukiya Yesu, “Bambu, boo gupala tundoba Sapanga
juhuluwa mwotu kuhuma kunani kwaka Sapanga
gwatiniya tikitiki ngati ejatei Elia?”
55 Yesu jang'alumbukiya nakalakali.
56 Ndipala Yesu na banafunzi baki bajenda mwikijiji sengi.

Majambu gagapaliki kumpwata Yesu
Matei 8:19-22
57 Pababi mwiindela, mundu jumwa ampwagila Yesu,
“Nagupwata kwokapi kola kowijenda.”
58 Yesu jaapwagila, “Mabwea gabi ni imbaku yabu ni ijuni
ibi ni ihui yabu, lakini Mwana waka Mundu ngasejubi na
pandu pukupomulela wala pukubeka kimutu saki.”
59 Yesu ampwagila mundu jongi, “Bwata.”
Lakini mundu jola japwaga, “Bambu gunendaliya hoti
muja ku nyumba nakaataga atati bango.”
60 Yesu ampwagila, “Waaleka baawii haba baataga ajabu,
ila we gujenda ukalandila bandu lijambu lu Ukolongu waka
Sapanga.”
61 Mundu jongi kabee ampwagila, “Bambu nagujengaliya
lakini lendaliya hoti nakaatabuka alongu bango.”
62 Yesu ampwagila, “Mundu jokapi jojutumbuka kulema
koni jakalinga munyuma ngasejuwesa kujangati sokapi mu
Ukolongu waka Sapanga.”

10

Yesu jaatuma banafunzi makomi saba na abele
1 Ndipala Yesu jasagula banafunzi bangi makomi saba na
abele nakaatuma abeliabeli, bundonguliya kila mwikijiji na
kila pandu pajapala kujenda.
2 Yesu jaapwagila, “Ilebi yukuhusa ibii hingipi, lakini
bandu bukuhuna asokopi. Ndienu, munndoba jwini lituhi
jaatuma bandu bukuhusa mulitui laki.
3 Henu nnzendaniya, nuntuma mwanganya ngati matoli
gi likondoo pikilanda jiimei.
4 Mwijuku lupija wala mpuku, wala mitamaduni, wala
mwandamuki jokapi mwindela.
5 Nyumba jokapi jemwakajingala, mwakatumbulya
kwaalamu ana, ‘Lukwali lubia mu nyumba jenze!’
6 Najubi mundu jojupala lukwali, lukwali lwinu lwibia
naku mundu hoju lakini ana ngase jubii mundu jojupala
lukwali, lukwali lwinu lwitenda kunkelabuki.

7 Ntama mu nyumba heji, mwakakula nakunywa kila
sebampekia, ndaba jojuhenga lihengo jupalika kulepwa
malepu gaki. Ntama mu nyumba jenhiki mwiboka kujenda
nyumba jengi.
8 Musi gokapi gomwakajingala na bandu na bunzopiki
mwakakula sindu sokapi sebukumpekia,
9 mwaalamisa agonzu babi pala, na mwakaapwagila
bandu, 'Ukolongu waka Sapanga guhegali kwinu.'
10 Lakini nanzingi mmusi gokapi na bandu akaniki
kunzopa, mwakapita, mkapetannya mwindela yabu koni
mwakapwaga,
11 'Hata luombi lwa musi winu gagakamulini mwamagolu
gitu, tugakung'unda ndaba jinu kulangi ntei liyaha. Lakini
mmanya ukolongu waka Sapanga gunhegali.'
12 Numpwaji sakaka mlisoba lu kutemu kwaka Sapanga
bandu ba musi uku Sodoma awesa kuhinakali kutemuliwa
na Sapanga kuliku bandu ba musiwe hogu!

Misi janga kuobale
Matei 11:20-24
13 "Misi mwikiboni mwa bandu muku Kolazini!
Msimwikiboni mwabandu buku Betisaida! Ndaba ana
ndondukela yeyahengika pala gakahengiki ku Tilo nuku
Sidoni, bandu baapala bakawata magunila nukupaki
malihu ili kulangi alekaki mahakau gabu.
14 Mlisoba luku kutemu, bandu ba misi juku Tilo nuku
Sidoni biiwesa kunhinakali kutemuliwa na Sapanga kupeta
mwanganya.
15 Na mwabandu buku Kapelinaumu! Boo bantondabiya
mbaka kunani kwaka Sapanga? Ngahela! Bandekala mbaka
koajenda bandu baawile!"
16 Yesu jaapwaga banafunzi baki, "Mundu jokapi
jojunzoane mwanganya, junyoane nepani, na mundu jokapi
jojunkana mwanganya, jungana nenga. Na mundu jokapi
jojungana nenga, ankana jojundumiki nenga!"

Bandu makomi saba na abele bala atenda kubuja
17 Mwoni katai bandu makomi saba na abeli bakelubuka
bakatoguliya ngamaa, bakapwaga, "Bambo, kuliina laku
twabenga ilombu nayombi nukutujetake."
18 Yesu jaapwajila, "Nilibweni lijobi lakahabuka ngati
unang'anu ukitobi kuhuma kunani kwaka Sapanga kwaka
Sapanga.
19 Nzoaninya! Numpeki ukolongu, ndienu nhwesa
kutimba lijoka ni kipelela, na mwagawesa makili goa gili
Lijobi na nga gutendi sindo.

20 Lakini, mwitogule ndaba ilombu yuntei kunzetakela, ila
ntoguliya ndaba mahina gi gahandikwi kunani kwaka
Sapanga."

Yesu jutenda kutogule
Matei 11:25-27; 13:16-17

21 Kipindi aselasela, Yesu jatoguliya ngamaa ku uwesu wa
Loho jaka Sapanga, japwaaga, "Atati, Bambu jukunani
kwaka Sapanga nu kundema, nukusengu ndaba majambu
ganga gwaahihiki babi na malangu na asomi, nawe
waalangi bana asoku! Atati, hela ndi ekugulengani."
22 Ahelahela Yesu jaendaliya kupwaaga, "Atati bangu
ambeki hindu yoka. Nga joammanyiki mwana ila Atati,
wala joamanyiki Atati ila mwana, na boka Mwana
bajwahagwi kwaayekuli kwaka Sapanga."
23 Ndienu Yesu jang'alumbukiya banafunzi baki kajika
jabu nakapwagi, "Apengaliwi babagabona gamwagabona
mwanganya!
24 Numpwagi sakaka, alota baka Sapanga bingi na aka
bambu akolongu batokuliya bagabona gamwagabona
mwanganya, lakini ngasebagabwene, nukujoane sela
senzoane, lakini ngasebawesiki kujoane."

Lilenganu laka mundu jwaamboni juku Samalia

25 Mbola wa Malagalaki jajema kundenga Yesu,
nukundaluki "Mbola, ndenda kike anambai mbata womi wa
masoba goa?"
26 Yesu andalukiya, "Boo, aandiki kike mmalagalaki gaka
Musa? Guelewa bole?"
27 Mundu jola japwaaga, "Gumpala Bambu Sapanga waku
kwa mwoju waku woti, kwa loho jaku joti, na kwa makili
gaku goti, kwa malangu gaku goti, na gumpala nnzaku ngati
eulipala wamwete."
28 Yesu ampwagila, "Gupwagiki sapi. Tenda ahelahela
nawe gwibia na womi wa masoba goa."
29 Lakini mundu we jola koni jupala jubonikana jombi
wamboni, andalukiya Yesu, "Boo nnzangu wee ndi nyanye?"
30 Yesu ampwagila, "Jabii mundu jumu jabia juhele
kuhuma ku Yelusalemu kujenda ku Yeliko. Pajabiya
mwiindela buntukalya manzolinzoli, bunnyaga hindu yaki
nukundapu, bundeka jugoni pala juhegale kuwa.
31 Monikatai japeta nngolu nkolongu jumu juhelee
piindela jela, lakini eambona mundu joandapwi we jola
japeta kulutengu.
32 Ahelahe Mlawi jumu ejahika pala ammbona mundu
jola najombi japeta kulutengu.

33 Lakini mundu jumu juku Samalia jojwabia jujenda
sapwali jaki. Eambona, ammbonila ikia.
34 Anzendila, ampakia mahuta na divai nukukonga ilonda
yaki sapi, nukunkwea mliponda laki, ampelika mu nyumba
ja ageni nukunnwaa.
35 Kilabu jaki Msamalia jola japia lupija dinali ibele
nukumpeke mwana nyumba, nukumpwagi, 'Muntunza
mundu jonzo, paniikelubuka nakulepa sokapi sewijonzukya
kutumi.' "
36 Ndipala Yesu jalalukya, "Gubona boo kati ja atatu be
haba, nya jojabonakini nzake jake mundu jobuntukali
manzolinzoli?"
37 Mbola wa Malagalaki jola ampwagila, "Joambonila
hikia."
Yesu ampwagila, "Nawe gujenda kahenga ahelahela."

Yesu jujenda ku nyumba jaka Maluta na Malia

38 Yesu na banafunzi baki pababiya ajenda sapwali,
bajingala mwikijiji simwa. Mmbomba jumu joakema
Maluta anzopa Yesu mu nyumba jaki.
39 Maluta jwabi numbeli waki joakema Malia, jojuweni
jatemi pambipi na Yesu, na jabia jakajowannya mabole gaka
Yesu.
40 Lakini Maluta jwabiya juhenga mahengu gingi.
Ndipala, anzendila Yesu nukundaluki, "Bambu,
ngasegumona le nnuhuna wangu hoju juneki mahengu goti
henga kajika jango? Gumpwagila junyangatyaje."
41 Lakini Bambu ampwagila, "We Maluta, mbona
guhangajika kwa majambu gingi,
42 lakini sindu simu pe sekipalika. Na Malia juhagwi sindu
sa sapi, wala ngamundu jukunnyagaje."

11

Yesu jaabola banafunzi baki kundoba Sapanga
Matei 6:9-13; 7:7-11

1 Lisoba limu, Yesu jabi pandu akundoba Sapanga.
Ejajomula kuloba, mbolee waki jumu apwagila, "Bambo,
tuloba utubola kundoba Sapanga ngati Yohana Mmbatisa
ejwaabolaa banafunzi baki."
2 Yesu jaapwagila, "Pamundoba Sapanga mpwaaga ana,
'Atati bitu!
Lihina laku la Sapi lilumbilika,
Ukolongu waku guhika.
3 Gutupekiya posu jitu ja kila lisoba.
4 Gutulekakiya mahakau gitu,
ngati twenga etwalekake bandu boti babutuhengi liyaha.
Wala watubeka mwimilengu.' "

5 Ndienu Yesu jaapwagila banafunzi baki, “Tupwaga kati ji
jumu jubi nukosi waki, jwajenda kunyumba jaki pamahiku
nukumpwagi, ‘Nkosi wango, nanoba gumbeke mabumunda
matatu,
6 ndaba nkosi waa jojubii kusapwali juhikiki kunyumba
jango, nane ngase mina posu.’
7 Najombi koni jubi nkati jakapwaga, ‘Gwinzumbua
nepani! Nepani mbungiki nndiyangu, nepani na bana
bangu tugoni. Nganhwesi kujumuka kukupeke sokapi.’
8 Numpwagi sakaka, hata ana mundu hoju ngajwiijumuki
kumpeke posu nkosi waki ndaba nkosi waki lakini ndaba
ngasejubona iyoni kuendalee kuloba, ndienu mwoni katai
jwiijumuka nukumpeke sokapi sela sejupala.”
9 “Ndienu numpwagila, nndoba nanamu biitenda
kupekea, ntaputa nanamu mwiitenda kupata, nhotima
nanamu biitenda kunhogule nndyango.
10 Ndaba mundu jokapi jojuloba jwiitenda kujopa, na
mundu jokapi jojutaputa jwiitenda kujupata, na mundu
jokapi jojuhotima biitenda kunhogule nndiyango.
11 Atati boo kati jinu mwana waki ana anndobiki homba
ampekia lijoka?
12 Au najulobiki lihombi, apekia lee kipeleli?
13 Ana mwanganya, mombi na mahakau mmanyiki
kwaapeke bana bi hindu ya sapi, boo atati binu bu kunani,
nga lee baapekee Loho jaki bandu babundoba!”

Yesu na Beluzebuli
Matei 12:22-30; Maluko 3:20-27

14 Lisoba limwa Yesu jwabiya jupia kilombu kuhuma
kwaka mundu sesuhengika mundu we hoju jubia
kimumuta. Ni kilombu esumpita mundu we jola
jatumbuliya kulonge, bandu basangii ngamaa.
15 Lakini bandu bangi bapwaga, “Haba, abenga ilombu
kwa makili gaka Belizebuli, nkolongu wii hilombu.”

16 Bandu bangi bapala kundenga Yesu, bapala julangila
nginyuli kuhuma kunani kwaka Sapanga yeilangi Sapanga
antei kuntuma.
17 Lakini Yesu jamanyiki kuholale kwabu, ndienu
jaapwajila, “Ukolongu wokapi gogubaganiki
makundimakundi nukukomana ngasegutama, lukolu
lolubaganika lweni kwa lweni lwitenda kuwa.
18 Ana Lijobi gogubaganiki nukulipenga lyeni, ukolongu
waki gwijema bole? Mbwaga hela ndaba mwanganya
mpwaga ne menga ilombu kwa makili gaka Belizebuli.

19 Ana ne mbia ilombu kwamakili gaka Belizebuli, boo
bandu bii apia ilombu kwa makili gaka nyanye? Ana hela
bandu binu mwabe biitenda kuntemu!
20 Lakini ana mbia ilombu kuuwesu waka Sapanga, nala
mmanya ukolongu waka Sapanga guhikiki kwiinu.
21 "Mundu jwana makili pajulonda nyumba jaki kwa
hindu yukukomane ngondu, hindu yaki ngakuwesa
kunyagika.
22 Lakini ana juhikiki mundu jongi jwanamakili kupeta
jombi, jwiitenda kunndapu nukuwesa, jwiinyaga hindu yaki
yukukomane ngondu yejuihobale yela nukubaga hindu
yebunnyagiki.
23 "Mundu jokapi jwanga kuba upandi wangu hoju
jundenda kumbenga, na mundu jokapi jwanga kubonga
pamu nanepani jutenda kupesangana.

Kilombu kukelabuki kwa mundu
Matei 12:43-45
24 "Kilombu esumpita mundu, kijendajenda pandu panga
na masi kitaputa pandu pukupomule. Ana ngasekipatiki
pandu pukupomule salipwagila, 'Niikelubuka mu nyumba
jangu monapita.'
25 Henu ekikelabuka nukuketane nyumba apyagi sapi
nukubeka kilasindu sapi.
26 Ndienu kijenda kujuku hilombu yengi saba yeibi na
makili kuliku sombi. Nayoti hijenda nukunzingi mundu we
jola. Henu hali jaka mundu we jikuba jiliha kuliku
pajatumbuka."

Kutogule kwa sakaka
27 Yesu pajwabia jupwaga majambu haga, mmbomba
jumwa kuhumaa munsambi we gola japwaga Yesu,
"Mbanga mmbomba jojugubeliki nukukujoha!"
28 Lakini Yesu japwaga, "Lakini mbanga ngani bandu
babilijone lilobi laka Sapanga nukulijetake."

Bandu apala nginyuli
Matei 12:38-42
29 Nsambi wa bandu egwabiya guendale kujonzukeka,
Yesu jaendaliya kwaapwagi, "Kibeleku senze sa bandu
banamahakau kipala nginyuli. Ngakipati nginyuli jokapi ila
nginyuli jaka Yona jela.
30 Ngati Yona ejabi nginyuli kwa bandu buku Ninawi, ndi
Mwana waka Mundu ejibiya nginyuli kwa bandu bikibeleku
senze.
31 Lisoba lu kutemu, Malikia juku Sheba jihika nukupwa
bandu bikibeleku senze abii na mahakau, ndaba jombi ja
huma kundema jaki nukuhika kujowane mabole gana

malangu gaka Bambu Nkolongu Solomoni, lakini pamba jubii mundu nkolongu kupeta Selemani.
32 Mulisoba lu kutemu bandu, bandu buku Ninawi bijema nukupwaga bandu bikibeleku senze abii na mahakau, ndaba bombi balekakiya mahakau gabu hebajogwana pee malandi gaka Yona.

Unang'anu gwa nhyega
Matei 5:15; 6:22-23
33 "Nga mundu jojupambaki taa nu kujiyekale au kuiya nikitonga, lakini jujibeka pikipanda ili bandu baajingi nkati bugubona unang'anu.
34 Liu laku ndi taa ja nhyega jaku. Ana liu laku libii sapi, nhyega jaku joha jikuba na unang'anu. Lakini ana liu laku libii lyaa, nhyega jaku joka jitwelila lwii.
35 Henu ulilenda, unang'anu gogubii nhyega jaku ili gwiikuba na lwii.
36 Ndienu, nhyega jaku joka najitweli unang'anu, ana ngakuba pandu pokapi papabii na lwii nhyega joka jiitenda kunang'ana ngati taa ejinang'ana na unang'anu waki."

Yesu jaataki Mafalisayu na abola ba Malagalaki
Matei 23:1-36; Maluko 12:38-40
37 Yesu ejajomula kulongela, Mfalisayu jumwa ankoka Yesu kula posu ku nyumba jaki. Ndienu Yesu jajingala nkati jatama nakula posu.
38 Mfalisayu jola jasangii kumbona Yesu jukula posu bila kusamba maboku.
39 Ndi Bambu jaapwagila, "Mmbanganya mwaka, Afalisayu nngolo nnzipuli na sahani kunza, lakini nkati ja mioju jino jitweli ndokule ja wii nu ubaya.
40 Mmbanganya ngasembi na malango! Boo Sapanga jojundenganaki kunza ngalee ndi jojundenganaki nuukate?
41 Henu mwapekia ahagu hindu yeibii nkati ja mioju jii na kila sindu kwinu kiibia sapi palongi jaka Sapanga.
42 "Lakini musi mukiboni mwaka Mafalisayu! Ndaba mwaajopa bandu zaka hata manyoi gaganungi nunsisa nakila aina jilikolu, lakini ngasempala kwaatende bandu majambu ga sapi palongi jaka Sapanga na nkotoka kumpala Sapanga. Kutaki kuba hoti mwabandu baamboni bila kugaleka gangiaga.
43 "Musimukiboni mwaka Afalisayu! Ndaba mpala kutama hiteu yeibii palongi munyumba jukuketangane Ayaudi, nukundamu kwi hisima kugulihu.
44 Musimukiboni! Ndaba mmbi ngati matenge gagilihihiki, na bandu apeta panani bila mwabeti kumanya."

45 Mmbola jumu jwa Malagalaki ampwagila, “Mbola,
egulonge hela gututondo kabee natwenga!”
46 Yesu jaapwagila, “Musimukiboni na mwanganya
mwabola bamalagalaki! Ndaba mwatweka bandu misigu
jejitopiki janga kutotoleka, koni mwabee ngasennyosa hata
maboku gino kwajangati.
47 Musimukiboni, ndaba mwasenge matenge alota baka
Sapanga babakomika na aseja bino.
48 Mwanganya mwabee mwagabweni nuku jezetake goha
gabahenga aka aseja binu ndaba bombi baakoma alota baka
Sapanga, nananu nsengale matenge gabu.
49 Henu malobi gasapi gaka Sapanga gapwaga ana,
‘Naatuma alota baka Sapanga na atumisi, lakini bangi
biitenda kaakoma na bangi kwaang'alisa.’
50 Henu bandu bikiibeleku senze sipata azabu ndaba
jakakoma alota baka Sapanga boka tangu kutumbuka
nndema,
51 tumbuka kukomeka kwaka Abeli mbaka kukomeka
kwaka Zakalia, jobukoma pikilanda ja mesa jukupiiki
litambiku na pandu pa sapi. Sakaka numpwaji kibeleku
senze bitenda kukitemu kwa majambu goti haga.
52 “Musimukiboni mwaabola bamalagalaki mbanganya!
Ndaba nhihiki upunguu gukuelewa. Mwabe ngasennzingi
na mwaapengali bandu baapala kujingi!”
53 Yesu ejaboka pala, Mafalisayu na abola ba Malagalaki
batumbuliya kumpenga sukundaluki maswali gingi,
54 ili bunkamula kwa sindu sokapi sejiilongila.

12

Yesu jaalakali bandu babilikopake baamboni
Matei 10:26-27
1 Kipindi bandu bingi aketangini pamu mbaka
kukanyatana. Yesu jatumbulya kulonge na banafunzi baki,
“Nzepana amila jaka Afalisayu, bandu babilikopake
baamboni.
2 Sindu sokapi sebikiyekali kiitenda kuyekuliwa, nasokapi
sebikihihiki sitenda kuyekuliwa.
3 Ndienu, kila sealongi palwii sijowanika pu unang'anu,
na sokapi sebalongila nkati koni nndyangu apungiki,
siilandiwa pagwendu kunani ju nhaga.

Nya juku nnzogopa
Matei 10:28-31
4 “Numpwagi mmbanganya mwakosi bangu, mwaajogopa
bandu baakoma nhyega pena lakini ngaseawesa kuhenga
sindu sengi siliya ngani.

5 Lakini mitinundangia jukunzogopa. Munzogupa jola
ana junkomiki mundu, juwesa kundeke mundu wehoju mu
mwotu wa masoba goha. Numpwagi, hoju ndi munnzogupa.
6 "Boo iweba nhwanu ngase alombesa kwi lingengalema
pena? Lakini nga kiweba hata simu sejukijegwa Sapanga.
7 Lakini hata majunzu gukumutu jinu atei kugabalanga
goka. Mwijogopa, ndaba mwanganya mpalika ngani na
Sapanga kupeta iweba.

Kunzetake nukunkana Kilisitu
Matei 10:32-33; 12:32; 10:19-20
8 "Numpwagi sakaka, mundu jokapi jojunyetake nepani
pa bandu, Mwana waka Mundu najombi anzetakiya palongi
ja atumi bu kunani baka Sapanga kupwaga mundu hoju
waki.
9 Lakini mundu jokapi jojungana palongi ja bandu,
najombi Mwana waka Mundu ankana palongi ja atumi bu
kunani baka Sapanga."
10 "Mundu jokapi jojwiipwaga lilobi luku mpenga Mwana
waka Mundu, jwitenda kulekakewa mahakahu haga, lakini
joantondo Loho jaka Sapanga ngajulekakewi.
11 "Pabampelika mwanganya palongi ja nyumba
jukuketangane Ayaudi na palongi ja akolongu na palongi ja
aka kilongosi, mwijogopa namna jukulilonge.
12 Ndaba Loho jaka Sapanga jwammbola sukulonge
kipindi semwipala kulonge."

Malenganu gaka mundu nng'ang'a jwana mali gingi
13 Mundu jumwa jojwabi mu nsambi wa bandu apwagila
Yesu, "Mbola, mpwagila nndongu wangu tubagana hindu
yebutuleki atate bito."
14 Yesu jaapwagila, "Nkose wango, nya jojumei nepani mia
namundu jukuamuli au kubaganisa hindu hii?"
15 Ndi Yesu jaapwajila boti, "Nnzepana na majambu
gukupala mali gingi! Ndaba womi waka mundu
ngaseguhobale mu hindu yejubi nako."
16 Ndipala Yesu jaapwagila lilengano lende, "Jwabi mundu
jumwa jojabi na mali gingi jabii ni litui laki lelabii niilebi
hingi.
17 Henu jawasaliya mmwoju jaki, 'Boo ndenda bole nane
ngase mii na pandu pukubeka ilebi yango?'
18 Japwaga, 'Nitenda ana, niibombula hikoku yaa
nukusenga yengi hikolongu ngani. Niibeka momu ilebi yaa
yoka na hindu yango.'
19 Ndienu najipwagila namweti, 'Wamwoju wango! Gubi
na mali gingi yukutumii yaka ingi. Pomuliya, gukula na
gukunywa na gutogulya!'

20 Ndipala Sapanga ampwagila jwana mali gingi jola,
‘Weapa gung'ang'a! Ikilu ja lelenu womi waku musigutenda
kujukulika. Boo hindu yehei yeulibeki hibiya yakanyanye?’
”
21 Yesu jajomuliya sukupwaga, “Ndi mokwibelila mundu
jojijibeke hindu yaki ndaba jaki mweni, lakini palongi jaka
Sapanga ngase jubonikana jubii na sindo.”

Gunhobaliya Sapanga
Matei 6:25-34
22 Ndipala Yesu jaapwajila banafunzi baki, “Ndienu
numpwaji mwiing'alika kupete posu ndaba ja womi wii,
wala ingobu yemwipala kuwata mu nhyega jino.
23 Ndaba womi winu mbanga nakanopi kupeta posu, na
nhyega yinu mbanga nakanopi kupeta ingobu.
24 Mwiilinga ijuni yumukiholi yombi ngase ipanda wala
kuhusa, wala ngaseibii nikikoku sokapi wala pandu pokapi
pukubeka posu, lakini Sapanga jwiilea! Mmbanganya
mpalika na Sapanga ngani kupeta ijune!
25 Boo, nya kati jinu kukujihangajisa ngani, jojuwesa
kujonzuke hata lisaa limu lukutama punndema?
26 Ana ngasenhwesa kuhenga lijambu lisoku ngati heli,
ndaba ja kii muisumbuki hindu yenge?
27 Nndinga maua mogakole, ngasegaenga lihengu lokapi
wala kulipumi ingobu. Lakini numpwagi, hata Nkolongu
Solomoni pamwa na mali gingi yejabinaku katika womi
waki ngasejawahiki kuwata ingobu ya sapi ngati mauwa
gagalengani ngati ganga.
28 Ana Sapanga jiliwatika linyonyoli lukulitui lelibii lelenu
nikilabu bilileke mu mwotu, boo, nga janhwatiki lee ngani
mmbanganya mwenhobale kidogu?
29 “Henu mwiihangajaki sindu sakula wala sindu
sakunywa. Mwiiholale ganiaga.
30 Ndaba bandu banga kummanya Sapanga asumbuki
ngamaa hindu ngati hei. Atati bii bukukunani amanyiki
hindu ye mpala.
31 Lakini ntaputa oti Ukolongu waka Sapanga na hindu
yengi biitenda kumpeke.

Kulibeke indu hingi kunani kwaka Sapanga
Matei 6:19-21
32 “Mwijogopa mwembii mukilundu kisokopi, ndaba Atati
bii bu kunani apai kumpeke Ukolongu.
33 Nndombisa hindu hii, mwakaapekia bandu banga
nuwesu lupija. Mwililenganakya mipuku jangakulala,
nukulibeke mali gingi kunani kwaka Sapanga, kokuje mali

gingi ye ngase ipungua. Kokuje nga bii, bukujiba wala nkeki goguwesa kuhalabana.
34 Ndaba paibii hindu yaku hingi, ndi pagubii mwoju waku.

Kutama mihu
35 "Mbia muliandii sapi ndaba ji lihengu, na taa hinu hibiya itenda kunyaka,
36 mmbia ngati hatumisi babundendale nkolongu wabu ejukelubuka kuhuma kutipati ja ndoa. Ejukelabuka nukuhotima nyatanyata antenda kunhogule.
37 Apengaliwi hatumisi bala nkolongu wabu pajiikelubuka jaaketaniya atemi mihu! Numpwaji sakaka, nkolongu hoju jaalikonga luhunga mwikibunu, jaapwagila atamapai nakaatumaki.
38 Apengaliwi atumisi bala nkolongu wabu ejihika hata pamahiku, jaaketaniya abii mihu!
39 Lakini mmanya ana, ana mwananyumba ejakamanyiki muda mwii pajiihika, jwakatama mihu. Wala ngajikijilei nyumba jaki mwii jubombula nukujiba hindu.
40 Nanamu, ahelahe kupalika mliandia, ndaba Mwana waka Mundu jiihika muda wanga kugumanya."

Ntumisi jojuhobaleka nu ntumisi jwanga kuhobaleka
Matei 24:45-51
41 Petili andalukia, "Bambo lilenganu alee gutupwaji twepani kajika pena au bandu boka?"
42 Bambu japwaga, "Nya, jojubi ntumisi jojuhobaleka na jwanamalangu? Nkolongu waki ana ambei kwaajemale baahenga lihengu bangi nakaapeke posu kipindi sekipalika.
43 Jupengaliwi ntumisi jola nkolongu waki pajibuja aketaniya jakahenga hela.
44 Numpwagi sakaka, nkolongu hoju ambeka mundu jola jujemalya hindu yoka.
45 Lakini ana ntumisi hoju julipwaji mweni mmwoju jaki, 'Bambu wango juselewa kukelabuka.' Ndipala nukutumbuka kwaalapu hatumisi hajaki akanalomi nakaambomba, najombi nukukula na kunywa nukulobe,
46 Bambu waki hejiipala kuhika, jiika lisoba langa kuobale na muda wanga kugumanya. Na bambu jola ansekulana hipandi ibeli nukummbeka lipungu limu na hatumisi banga kuhobaleka.
47 "Ntumisi jojumanyiki sapi sejupai nkolongu waki, lakini ngasejijibeka tayali kuhenga gagatakiwa, ntumi hoju bundapula ngamaa.
48 Lakini ntumisi jola jojuhenga majambu gagapalika azabu bila kumanya banndapula pasoku. Jobumpekii

hingipi banndaja hingi, jobupekii hingi ngamaa banndaja hingi ngani.

Yesu jahenga bandu abaganika
Matei 10:34-36
49 "Nikiki kupambaki mwotu pundema, ndokule
mbakasajenu gwakabia gunyakiki!
50 Mii nuubatisu gukung'alika gombalika kugupata, nane
ng'alika ngamaa mbaka ngamilisa kung'alika kwe hoku!
51 Boo nhwasali nkiki kuleta lukwali pee pundema pane?
Ngaela! Ngasenhikiki kwaahenga bandu baatama
kulukwali ila kwaabaganisa.
52 Toka sajeno bandu nhwano baabii nnyumba jimu
biitenda kukomana, bandu atatu biilosana na abeli na abeli
bilosana na atatu.
53 Ahengo biilosana na mwana, na mwana jilosana na
ahengo baki. Anyongo biilosana na mwana waki, mwana
waki jiilosana na amabu baki. Aniala baki biilosana na
mwinikimwana waki na mwinikimwana waki jiilosana na
anialabaki."

Kumanya misimu
Matei 1:2-3
54 Yesu jaapwajila bandu, "Emmbona mahundi gakapitila
kolijingi lyoba, mpwaga, 'Iyula jiitenda kukuna' Na sakaka
iyula jikuna.
55 Pammbona unhwahi guhuma upandi ukusine
mpwaaga, 'Kuibiya na jotu' Na ahelahe kutenda kuba.
56 Mmbanganya mwemlikopake mwaamboni! Nhwesa
kulingali lihundi nu unhwahi nukulote iyula jitenda kukuna
pani pundema au lyoba litenda kunyaka. Boo ngasemmanyi
lee kumanya majambu gaheno?

Patana nu mmbaya waku
Matei 5:25-26
57 "Ndaba ja kii mwa bee ngasenhwesa kumanya
majambu boo gaamboni gukuhenga?
58 Na mundu jo jugutaki pasengu, nambanga gupatana
naku koni mwakona mwindela, ana nga hela jojutemu
magambu jagupelika kwaka mlonda wa bandu najombi
jagupelika kukipungu.
59 Nugupwaji, ngawipiti momu mbaka egwilepa
lingengalema la mwisu."

13

Mwagaleka mahakau ginu ana nga hela mwitenda kuwa
1 Kipindi sehesi, babi bandu babumpwagila Yesu
majambu ga bandu benei buku Galilaya bajwaakoma Pilatu

na mwai wa bandu behaba jwahangangana na matambiku gabu giinyama gababia bakapia.
2 Yesu jaapwagila, “Boo mwanganya nhwasali lee benei buku Galilaya babawii ngati hela babi lee na mahakau gingi kupeta Agalilaya bangi bote?
3 Ngahela! Numpwagi sakaka ana nanamu ngamugaleki mahakau ginu, nanamu mwihoba ngati ebahoba bombi.
4 Au bandu komi na nane bala bagwaahabuki nnala ku Soloamu kola? Boo nhwasali lee bandu be bala babii na mahakau kupeta bandu bangi boti baatamika ku Yelusalemu?
5 Ngahela! Numpwagi sakaka mwanganya ana ngakulekake mahakau, mwihoba ngati ebahoba bombi.”

Malenganu gunkongu nkoju gwanga kupapa matunda

6 Ndipala Yesu jaapwagila kwa malenganu ganga, “Mundu jumu jabi nunkongu wa matunda mulitui waki. Mundu we hoju jajenda kutongo matunda munkongu gola, lakini ngasegwabii nilitunda lokapi.
7 Ndienu ampwagila jojutunza litui lela, ‘Lingalya, hikika kutongo matunda munkongu gongo yaka itatu, sanga kupata sokapi. Sekula nkongu wehogu! Ndaba jaki guendale kutumi ndema bwaka?’
8 Lakini jojutunza litui jola japwaaga, ‘Bambo, guleka hoti mwaka gumu nepani niitenda kugukulagali nukugujegale mbolea.
9 Ana gupapiki matunda pamwaka, kwibia sapi, lakini anangasegupapiki, wagusekula.’ ”

Yesu andamisa nyongo jumwa Lisoba lu Kupomulela

10 Lisoba limu Yesu jabia jaabola bandu mu nyumba jukuketangane Ayaudi Lisoba lu Kupomulela.
11 Papuje jabii mmbomba jumu jojabii nikilombu sesundwalisa miaka komi na nane. Nngongu waki wabii gupendiki ngasejwabia juwesa kulinyosa.
12 Yesu paambona, ankema nuku mpwagi, “Nyongo gulamisiki ugonzu waku!”
13 Ndienu Yesu ambekila maboku gaki nyongo we jola nukundobe kwaka Sapanga, apalapa nngongu watenda kunyoka nuku tumbuli kundumbali Sapanga.
14 Lakini kilongosi jwa nyumba jukuketangane Ayaudi jatenda kuyoma ndaba Yesu andamisa nyongo we hoju Lisoba lu Kupomulela, henu jaapwajila bandu ba baketangini pala, “Mbii na masoba sita gukuhenga lihengu. Nhika masoba ge haga mwilamiswa magonzu gii, lakini mwihika Lisoba lu Kupomulela ili kulamiswa.”

15 Ndipala Bambu anzibua, “Mwee mwabandu
babilikopake baambone! Nyaa kati ji ngase jubopulee
ng'ombi jaki au liponda laki kuuma mwikisisi nukupeleka
kunywa masi, hata na lakabi Lisoba lu Kupomulela?
16 Henu pamba jubii mbomba jo juhuma mulukolu lwaka
Ibulahimu, joluntukali lijobi kwa miaka komi na nane. Boo,
ngase kwabii lee sapi kunhogule Mlisoba lu Kupomulela?”
17 Yesu pajajomula kupwaga haga, bandu babumpenga
bilijogwanya iyoni, lakini bandu bangi boti batenda
kutogule ndaba ja majambu gu kusangasa goti gajwahengiki
Yesu.

Malenganu gi imbeju nzoku ja haladali
Matei 13:31-32; Maluko 4:30-32

18 Ndienu Yesu jalalukiya, “Boo Ukolongu waka Sapanga
uwanangini na kike? Boo nu gulenganisa nakii?
19 Uwanangana ngati imbeju nzoku ja haladali jejajukua
mundu jumu nukujenda kupanda mu lituhi laki. Imbeji jela
jamela nakuba nkongu nkolongu, ijuni yukunani yasenga
inhui yabu mu mambandi gaki.”

Malenganu ga amila
Matei 13:31-32; Maluko 4:30-32

20 Yesu jaalalukiya kabee, “Boo, Ukolongu waka Sapanga
gubii boo? Nagulenganisa na kike?
21 Guwanangini ngati amila jejajukwi nyongo jumu
nukuangangana pamu nu uwembi ukutelake mabumunda
madebi mabeli nu uwembi gola woka watenda
kututumuka.”

Nndiyangu mpepandau
Matei 7:13-14, 21-23

22 Yesu jaendaliya na sapwali jaki kujenda ku Yelusalemu.
Pajabii mwindela, japetila mmusi na mwijiji koni jaka abola
bandu majambu ga sapi gaka Sapanga.
23 Mundu jumwa andalukiya Yesu, “Bambo, boo, bandu
babiilama biibia asokopi pena?”
Yesu jajibua,
24 “Mkasana kujingi nkati su kupete nndiyangu
mpepandau, ndaba bingi biipala kujingi kunani kwaka
Sapanga lakini ngabiwesi.
25 Mwananyumba jwiijema nu kupunga nndiyangu.
Mwanganya mwijema kunza nu kutumbuli kuhotima
pundyangu mwakapwaga, ‘Bambo, utuhoguliyaje.’ Lakini
jombi jaajibua, ‘Ngasenummanyike konhumila!’
26 Nanamu mwitumbuka kupwaga, ‘Twepani ndi
twetwakula na kunywa pamu nawe, kabee wabola mmusi
witu!’

27 Lakini jombi jwiipwaga kabee, ‘Nee ngase nukumanyi
konhuma. Mmbokaniya mwa boti montenda mahakau!’
28 Ndienu mwilela nukupola minu, kipindi pamwambona
Ibulahimu na Isaka na Yakobu na alota baka Sanga boti abii
mu Ukolongu waka Sapanga, lakini mwanganya bandekala
kunza!
29 Bandu bihika kuhuma kuupandi golipita lyoba na
kolijingi lyoba, nukuhuma upandi wa pai nu upandi
ukunani, biitama kula posu mu Ukolongu waka Sapanga.
30 Ndienu bandu bababii ba mwisu bikuba buutumbuli,
na bandu bababibumbuli bikuba bamwisu.”

Yesu jaalele bandu buku Yelusalemu
Matei 23:37-39
31 Kipindi aselase Afalisayu bangi bunzendila Yesu
nukumpwagi, “Guboka pamba gujenda pandu pangi, ndaba
Helodi jupala kugukoma.”
32 Yesu jaajibua, “Nzendannya mkilipwagila libwea leheli,
‘Lelenu ni kilabu menga ilombu nukulamisa bandu, nane
lisoba la tatu niijomula lihengu lango.’
33 Hata ela, lelenu ni kilabu na pamalabu, ndaba mbalika
endaliya na sapwali jangu, ndaba ngasapi mlota waka
Sapanga kuwele pandu pangi ila ku Yelusalemu.
34 “Mwabandu buku Yelusalemu! Mwabandu buku
Yelusalemu! Mwaakomiki alota baka Sapanga na kwaalapu
kwa malibu atumisi baka Sapanga babaatumiki kwinu.
Mala jingi mbaliki kwaabeka bana baku pamu ngati ingoku
heyiikema ibana yaki paijamapapati gaki, lakini
mmbanganya ngasemwapaile!
35 Lingalilya! Nyumba jinu bijilei lihame. Ngammoni
kabee mbaka pamwipwaga, ‘Jupengalika jojuhika kupete
lihina laka Bambo.’ ”

14

Yesu andamisa mundu nngonzu
1 Lisoba limu lu Kupomulela, Yesu jajenda kula posu ku
nyumba jaka kilongosi jumu jwa Afalisayu, na bandu
bababi pala batenda kunndingalaki ngamaa Yesu.
2 Mundu jumu jojubi nu ugonzu ukuimba nhyega jabii
palongi jaka Yesu.
3 Yesu jaalalukiya abola bamalagalaki na Afalisayu, “Boo,
Malagalaki gitu gatupwata gutupwagi tulamisa bandu
mlisoba lu Kupomulela au ngasegutuluhuso?”
4 Lakini ngasebajibwiki sindo. Ndienu Yesu ankamula
nngonzu jola nukundamisa nukunndeka jujenda.

5 Ndi Yesu jaalalukia, “Nya kati jii mwanawaki au ng'ombi
jaki ana jiabuki mukiliba Lisoba lu Kupomulela ngaampie
kunza?”
6 Lakini ngasebawesa kujibu sindo.

Upoli na mwoju wa sapi

7 Yesu pajaabona ageni bangi babaakokiki biliaguli beni
kutama iteu yapa longi yiniisima, jaapwagila malenganu
ganga.
8 “Ana mundu junkukokiki kutipati ja ndoa, witama piiteu
yapalongi piisima. Ndaba juwesa kuhika mundu joankokiki
jongi jwiisima kupeta weapa,
9 na mundu jojunkokiki mwaboti jwihika nu kukupwagi,
‘Jumuka jutama jonzo.’ Ndi wiibona ihoni pa bandu boka
kujenda kutama kumwisu.
10 Lakini weapa guhenga ana eguhika ku kutipati, gujenda
gukatama mwiteu yumunyuma, ili jo jugukokiki pajwiika
jugupwagila, ‘Nkosi wango, jumuka, guhika gutama piiteu
yapalongi.’ Ndi wibiya gupatiki isima pa bandu boti
babaakokiki pamu na weapa.
11 Ndaba mundu jokapi jojulikwea kulibona nkolongu
banhenga kuba nsoku, najojulihulu kuba nsoku bankwea
jubiya nkolongu.”
12 Ndipala Yesu ampwagila mundu jojaakokiki bandu jola,
“Ana waandali bandu posu ja muhi au pakamii,
kotokwaakoka akosi baku au alongu baku au bandu bana
mali gingi babii pambipi nawenga. Nagutei hela, nabombi
bagukoka kabee ku nyumba jabu, nanagu bagulepa ngati
egwahengi.
13 Lakini pagukuba na tipati, waakoka bandu ahagu ni
ileema na bandu basindwa kujenda na bandu banga
kulinga,
14 nawe wiitenda kupengeleka, ndaba baniaba ngabiiwesi
kugulepa. Sapanga jagulepa masoba guku yoka bandu
baamboni.”

Malenganu ga tipati ngolongu gakula posu
Matei 22:1-10

15 Mundu jumu kati ja bandu bababia atemi pamu na Yesu
bakakula posu japwaga, “Jupengiwi mundu jojwikula posu
mu ukolongu waka Sapanga.”
16 Yesu jajibua, “Mundu jumu jatei tipati ngolongu ja kula
posu, jaakokiki bandu bingi.
17 Muda wa kula ewahika, mundu jola antuma ntumi waki
jakaapwagila bandu bajaakokiki, ‘Nhikaniya, ndaba kila
sindu kibi tayali!’

18 Lakini boti kila jumu batenda kupia sababu. Mundu
juku tumbuli, japwaga ‘Nombiki litui, mbala nyenda
kulibona, gupepa koku ngahike.’
19 Mundu jongi japwaga, ‘Nombiki ng'ombi kome yu
kuleme, henu nyenda kuilenge. Gupepa koku ngahike,’
20 ahelahe mundu jongi japwaaga, ‘Nyukwi mbomba
ehenu, nganhwesi kuika.’
21 Mtumi hoju jabuja nukumpwagi nkolongu waki
majambu goti. Nkolongu waki jayomiki ngamaa, ampwagila
mtumi waki, ‘Gujenda nyatanyata mwijiji na mumipeta ya
musi wakapwajila ahagu, baalemi na banga kujenda na
banga kulinga ahika.’
22 Monikatai, mtumi jola japwaga, ‘Nkolongu, ndei ngati
egumbwagi lakini jakona napwasi jukutama bandu.’
23 Ndi nkolongu ampwagila mtumi waki, ‘Gujenda
mwiindela na mumipeta ya musi waalasimisa bandu
aikaniya, ili nyumba jangu jitwelila.
24 Numpwagi sakaka, ngamundu jumu kati jabandu
banaakokiki jojwionza posu ja tipati jangu!’ ”

Gagapalika ili kuba mbolee
Matei 10:37-38
25 Ndipala, nsambi nkolongu wa bandu egwabiya gujenda
najombi, Yesu jugung'anumbukiya nsambi wa bandu
nakugupwagi,
26 “Mundu jokapi jojuhika kwangu kutaki jumbala nepani
kupeta hejwaapala ahengo baki na amabu baki, nunhwanu
waki na bana baki, alongu baki na aka alombu baki hata
womi waki mweni, ngasejiwesa kuba mbolee wango.
27 Mundu jokapi janga kujuku nsalaba waki nukumbwata
ngajwiwesi kuba mbolee wango.
28 Boo nya kati ji na jupai kusenga nnala nkolongu,
ngajwiitami oti pai kubalanga lupija lojiwesa kusenge, ili
jumanya ana jubii nu lupija lukujomule lihengu lake?
29 Ana jutumbuli kusenga nsingi, nangasejuwesa
kujomule bandu boti babumbona biitenda kunheka.
30 Ndienu biipwaaga, ‘Mundu hoju jutumbulii kusenga,
lakini ngasejawesiki kujomulile lihengu laki.’
31 Au bambu nkolongu boo jojupala kujenda kukomana na
bambu nkolongu jongi, nga jutami hoti pai kuwasali ana
mbaka juwesi kukomana kwa alonda baki elupu komi
bajubinaku na alonda elupu ishilini baka bambu nkolongu
jongi hoju?
32 Ana jubona ngajwiiwesi, jaatuma atumi baki ajenda
kuku nkolongu hoju koni jakoni kutali ili kundoba
ajatangannya biikomana.

33 Ahelahe, ana mundu ngase juwesa kukileka sindu
sejubii nasu ngasejupalika kuba mbolee wango."

Mwinyu goguhalabiki
Matei 5:13; Maluko 9:50
34 "Mwinyu sindu sa sapi, lakini naguohiki kunong'amake
kwaki, wijonzukiya kii ili kukelubuki kunoga kwaki?
35 Ngasegupalika kubeka puluombi wala kuangangana na
mbolea. Bandu biitenda kujileke kutali. Jojubi na makutu
jujoana!"

15

Malengano ji likondoo lelihobiki
Matei 18:12-14
1 Lisoba limu baajopa kodi na bana mahakau bingi
bajenda kunzowane Yesu.
2 Lakini Afalisayu na abola ba Malagalaki batumbuka
kusikatika, "Mundu ajo, jaajopa bana mahakau, kabee
jutenda kula nabu."
3 Ndipala Yesu jaapwagila malengano ganga.
4 "Ana jumu kati jii jubi na makondoo makomi komi,
najumanyiki limu liteikuhoba, jiitenda bole? Jwagaleka
makondoo makomi tisa na tisa pululela nukujenda
kulitaputa limu lelihobiki mbaka julipata.
5 Najilipatiki, jalitogula puubega koni jutogule,
6 nu kulipeleka pa nyumba. Ndienu jaakema akosi baki na
bapambipi baki na kaapwagi, 'Ntoguliya pamwa nane
ndaba mbatiki likondoo langu lelahobiki.'
7 Numpwagi, kwibia nukutogule ngamaa kunani kwaka
Sapanga mundu jumu jwana mahakau ana julekaki
mahakau gaki kupeta bandu tisini na tisa babilibona bombi
baamboni palongi jaka Sapanga koni ngaseapala kulekake
mahakau gabu."

Lilenganu lilingengalema lelihobiki
8 "Au tupwaga mmbomba jumu jubii na mangengalema
komi gu lupija, ana juhoiki lingengalema limu boo,
jwiitenda bole? Jipambakiya taa, nuku pyagii mu nyumba
nukulitaputa mbaka julipata.
9 Najilipatiki, jaakema akakosi baki na ba pambipi jaki
nakaapwagi, 'Ntoguliya pamwa nane, ndaba mbatiki
lingengalema langu lelahobiki!'
10 Ahelahela numpwagi, atumi bu kunani kwaka Sapanga
biitoguliya ngamaa ndaba jaka mundu jumu jwana
mahakau jojulekake mahakau gaki."

Malenganu gaka mwana jojuhobiki

11 Yesu jaendaliya kupwaga, “Jwabi mundu jumu jojabi na
bana akanalomi abeli.
12 Mwana nsoku jola jaapwagila atati baki, ‘Atati,
mmbekia lipungu la hindu yango.’ Najombi jaabagila hindu
yaki.
13 Hegapeta masoba masokopi, nsoku jola jwalombisa
hindu yaki, jwaboka pala kujenda musi uku tali. Kokuje
jwajomula lupija lwaki kulombe indu ya lyaa ngamaa.
14 Pajwajomula lupija lwaki, ling'ai li inzala ngolongu
japitila mu musi we gola, najombi jatumbuliya kung'alika.
15 Ndipala jajenda kuloba lihengu kwaka mundu jumwa
mwenei jwa musi gola, mundu we jola ampekiya lihengu
lukulea magolobi mwi litui laki.
16 Jatokuliya ngamaa kula manyonyoli gajuleikya
magolobi lakini nga mundu joampekiya posu.
17 Pajapata malangu jawasalya, ‘Atati bangu abi na
baahenga lihengu bingi, mbona akula nu kutupi hadi posu
jengi kuigii, nane ngua pamba ni inzala!’
18 Nikelubukya kwa atati bangu nakaapwagila, ‘Atati,
nuntendii mahakau Sapanga na kabee nu nuntendi
mahakau mwa atati.’
19 Ngasembalika hata kungema na mwana wako,
gunhenga ngati jumwa jwa atumisi bako.”
20 Ndienu jatumbuliya sapwali kukelabuki kwa atati baki.
“Lakini pajwabiya jwakona kutali, ahengo baki
eabummbona ambonila ikia anzombatakiya, nukunzobate,
nukumbusu.”
21 “Mwana jaapwagila, ‘Atati bango, nunhengi mahakau
Sapanga na kabee nunhengi mwenhapa mahakau.
Ngasembalika kungema na mwana wino.’
22 Lakini atati baki jakema atumisi baki nakaapwagi,
‘Nyatanyata! Nndeta ingobu ya sapi munhwatika!
Munhwatika na peti ja ngonzi mulukonzi lwaki na
makobasi mu kugolu jaki.
23 Nsinza Litoli lelikendiki. Twaboa tukula nu kutogule!
24 Ndaba mwanangu jonzo jabi juwii, lakini henu jubi
nsima, jabi juhobiki, lakini henu jubonakini. Henu batenda
kutogule.’ ”
25 “Tipati ejwabia jitenda kuendale mwana waki nkolongu
jabia jakona ku litui. Ejwabiya jukelabuka juegale kuhika pa
nyumba jajowana ing'oma na bandu bakahina.
26 Ndienu ankema mtumisi jumu, nukundalu, ‘Panyumba
hapa kibikike?’
27 Mtumisi jola ampwagila, ‘Nnuuna waku juhikike, na
atati baku asinzi litoli lelikendiki ndaba mwana waki
juhikiki kunyumba jwakona mwome.’

28 Nkombu nkolongu jwatenda kuyoma, jakana kujingi
nkati, ndienu atati baki bapita kunza nuku nndoba jujingala
nkati.
29 Lakini jombi jaajibua atati baki, ‘Linga, yaka joha heyi
nugu tumaki ngati mtumi waku, ngasenakaaniki
gawambwagila kuhenga. Lakini ngasewambeki hata
kambui kasoku ndoguliya na akosi bango!
30 Lakini mwana waku jojuhalabini hindu yaku pamu
naaka mbomba baatenda ugoni hejuhikiki pee pa nyumba
mweapa munsinzi litoli lelikendiki!’
31 Atati baki bumpwagila, ‘Mwanango, weapa gubi na ne
masoba goha, na hindu yoka yeminaku nepani ndi yaku.
32 Lakini tupalika kutogule nukuhekale, ndaba nnuuna
waku we hoju twamanyiki juwii, lakini henu jubii mwomi,
jabi juhobiki, lakini henu jubonakini.’ ”

16

Lilenganu laka jojujemale nnzanza

1 Yesu jaapwagila banafunzi baki, “Mundu jumu jwana
mali gingi jwabii na mundu jukujemalee hindu yaki. Mundu
jwana mali gingi we jola, jaajoana kuhuma kwa bandu
akapwaga jojujemalee hindu yaki jola jutumi hindu yaki
liyaa.
2 Ndienu ankema nkati jojujemalee hindu yaki jola
nukundaluki, ‘Boo majambu bo ganagajoa kwaku wenga?
Noba gubalanga hindu yangu yoti yegujopiki na yegubohiki,
ndaba ngaguwesi kuba kabee wogujemalee hindu yango.’
3 Jojujemalee we jola jawasaliya mmoju, ‘Nkolongu wangu
jiimenga lihengu. Boo, niihenga kike? Kulema
ngasenhwesa, kujenda kulobaloba ngati nhagu niibona
iyoni.
4 Enu manyiki sindu sukutenda, ili ebiimenga lihengu
langu, bandu anyopa muma nyumba gabu.’
5 Ndienu jaakema bandu boti bajaalaja hindu yaka
nkolongu waki. Andalukiya jojalonguli kuhika ‘Nkolongu
wangu jugulaja kike?’
6 Najombi japwaaga, ‘Madebi mia moja ga mahuta gimi
zeituni,’ Jojujemale we jola ampwagila, ‘Jukua likalatasi laku
lilideni, tama pai nyata handika madebi amusini.’
7 Ndipala andalukiya joandaja jongi, ‘Weapa bugulaja
ilenga?’ Jombi japwaga, ‘Maguni mia gi ingano?’ Jojujemalee
we jola ampwagila, ‘Jukua likalatasi laku lilideni, andika
maguni semanini.’
8 Ndienu, nkolongu jola andumbalya jojujemale hindu
jwanga kuhobaleka jola ndaba jatei ujanza. Ndaba bandu

bupundema pani abii nu ujanza nkolongu gukuhenga majambu gabu kupeta bandu ba pamwanga."

9 Yesu jaendaliya kupwaga, "Henu numpwagi, mlintaputiya aka akosi kupete hindu yu pundema ili payijomuka, Sapanga junzopa kunani kwaka Sapanga mu nyumba ja womi wa masoba goha.

10 Jokapi jojuhobaleka ku lijambu lisoko, jiihobalika ku lijambu likolongu, na mundu jokapi jwanga kuhobaleka ku lijambu lisoku, ngajihobaliki ku lijambu likolongo.

11 Ndienu, ana mwanganya ngasenhobaleka mu hindu yu pundema, boo nya jojiwesa kugupeke hindu ya sakaka?

12 Ana ngasenhobaleka mu hindu ya mundu jongi, boo nya jojwampekiya hindu hinu mwabete?

13 "Nga ntumisi jojuwesa kwaatumaki aka akolongu abeli, ndaba ansukia jumu nukumpala jongi, au jijongana na jumu nukundeka jongi. Nganhwesi kuntumaki Sapanga nu lupija muda gumu."

Mabole gangi gaka Yesu
Matei 11:12-13; 5:31-32; Maluko 10:11-12

14 Lakini Afalisayu pabajowana majambu haga goha, bundongama Yesu, ndaba bombi babi apala ngamaa lupija.

15 Yesu jaapwagila, "Mmbanganya mulikopake mwaamboni pa bandu, lakini Sapanga jijimanyiki mioju jino. Ndaba sekibonekana sa sapi kwa bandu, kwaka Sapanga kibonikana siliyaa.

16 "Malagalaki gaka Musa na maandiku ga alota galandika mbaka kipindi saka Yohana Mmbatisa. Toka pala Lijambu la Amboni lu Ukolongu waka Sapanga litenda kulandika, na kila mundu jujingi kwa makili.

17 Lakini kujojwiki ngani kunani kwaka Sapanga nu ndema ekwipeta, kuliku kuputika hata kalembu kamu kiliandiku la Malagalaki gaka Sapanga.

18 "Mwanalomi jokapi joandeka nhwanu waki nukunzuku mbomba jongi jutenda ugone, na mwanalomi jokapi joanzuku mmbomba jobunndekiki kabee jutenda ugone.

Mundu jana mali gingi na Lazalo

19 "Jwabii mundu jumu jwana mali gingi, jojabii juwata ingobu ya bei ngolongu ngamaa, kila lisoba jukubika jutumi hindu yaki lyaa kuhenga tipati.

20 Nu pundyangu nkolongu, akubika ambeka mundu jumu nhagu jobunkema Lazalu jojabi ni ilonda nhyega joka.

21 Lazalo jatokulya kula posu jejihabwiki pai kuhuma pamesa. Hata hibwa yabiya ihika nuku lamba hilonda yaki.

22 Henu nhagu we jola jatenda kuwa, nabombi atumi bu
kunani kwaka Sapanga bunzukua mbaka pambipi jaka
Ibulahimu. Na mundu jwana mali gingi jola najombi
jatenda kuwa na batenda kuntaga.
23 Henu koatama bandu ba akuwa kola, mundu jwana
mali gingi jola jukubika jung'alika ngamaa, jalinga kunani,
ambona Ibulahimu su kutali pamu na Lazalu jojatemi
pambipi jaka Ibulahimu.
24 Henu ankema kwa sauti ngolongu, ‘Atati a Ibulahimu!
Gumonila hikia! Guntuma Lazalu jubeka lukonzi lwaki
mmasi, jutulisa lulimi lwango, ndaba ne ng'alika ngamaa na
mmwotu gongo!’
25 Lakini Ibulahimu anzibua, ‘Kombuka mwanango,
pawabii punndema wajopiki hindu yoti ya sapi, na Lazalo
jajopiki giliya. Lakini henu Lazalu jubii pamba jutenda
kutogule weapa gutenda kung'alika.
26 Hata hela, kati jitu twepani na weapa libi libomba
likolongu, ili mundu jojupala kuhomba kuhuma hoku
kuhika kwitu jwiiwesa, na kabee nga mundu jojuwesa
kuhomba kuhuma kwinu kuhika kwito.’
27 Mundu jwana mali gingi we jola japwaga, ‘Nala
nunndoba mwaatati mwaa Ibulahimu, guntuma Lazalo
jujenda ku nyumba ja atati bango,
28 ndaba mi naakaalongu bangu nhwano. Nndeka jujenda
jakaakanakiya biitenda ngati enatenda nepani ili bihika
pamba nu kung'alika ngati hening'alika nepane.’
29 Ibulahimu ampwagila, ‘Alongu baku abii na Musa na
alota baka Sapanga, waaleka baajoanakiya bombe.’
30 Lakini mundu jwana mali gingi jola japwaaga, ‘Ngahela
atati bangu a Ibulahimu! Ana mundu juyokiki kuhuma kwa
bandu bawii nakaajende, bagalekakiya mahakau gabu.’
31 Ibulahimu ampwaga, ‘Ngasebaajowani Maandiku gaka
Musa na Maandiku gaka alota baka Sapanga, ngabiiwesi
kujoane hata najuyokiki mundu kuhuma kwa bandu
baawii.’ ”

17

Mahakau
Matei 18:6-7; 21-22; Maluko 9:42
1 Ndienu Yesu jaapwagila banafunzi baki, “Sakaka ipitila
hindu yeyunkolo mundu kutenda mahakau, lakini
musijikiboni mundu jojaakoloha mahakau gapitila!
2 Kwiibia mbanga kwaka mundu hoju kunkongale lilibu
likolongu lukupole pahingujaki nukundeke gunhanga,
kuliku kunhenga jumwa jwa asoku haba jutenda
mmahakau.

3 Henu mulilenda!
“Nndongu waku najukukosi, nndakalya, najombi
najujetaki mahakau gaki jijeleka kabee, gundekakiya.
4 Ana jukosi mala saba ku lisoba limu, najukelabwiki
kwaku kabee mala saba sukupwaga, ‘Nyetaki mahakau
nganijeleki kabee,’ Gupalika gundekakiya.”

Kuobale
5 Atumi baki bumpwagila Bambu, “Utujonzukya
kuhobale.”
6 Bambu japwaaga, “Ana kuhobale kwinu kwakabia
kusoku hata ngati imbeju ja haladali, mwakawesa
kugupwagi nkoju ago, ‘Tupuka ukalipanda ku nhanga!’
Nagwombi wiitenda kunzoane.

Lihengu laku ntumisi
7 “Tupwaga jumwa kati jinu jubi nu ntumisi waki jojulema
litui au julima makondoo. Boo, ntumisi jola hejuhika
kuhuma ku nngonda, bambu waki ampwagila lee, ‘Guhika
nyata gu kula poso?’
8 Ngajupwagiela! Jwiipwaga, ‘Ndelakiya posu, utumbuliya
kundumaki nepani mbaka pani jomula kula na kunywa, ndi
nawe wiikula na kunywa!’
9 Boo, jwiitenda lee kunsengu ntumisi jola ndaba
juhengiki sapi gaandagalakile?
10 Nanamu ahelahela na nhengiti gajundagalaki Sapanga,
mpwaga, ‘Twepani twa atumisi twanga na faida, tuhengiki
sewalagalaki tuhenga.’ ”

Yesu jaalamisa bandu komi
11 Yesu pajabii mwindela kujenda ku Yelusalemu jwapetii
mu mipaka juku Samalia nuku Galilaya.
12 Pajajingala mu kijiji simu, baketangini na bandu komi
baa leliki, bajemiki sukutali,
13 bajamalya kwa sauti, “Yesu! Bambu! Utubonila ikia!”
14 Yesu ejaabona jaapwagila, “Nzendannya mukililangia
kwaka agolu.”
Pababi mwiindela bakajendaninya batenda
kunyambisika.
15 Jumu wabu ejabona julamiki, jakelabukya kwaka Yesu,
koni andumbali Sapanga suku jamalii.
16 Jililekala pai kulongi ja magolu gaka Yesu koni
akunsengula. Mundu we hoju jabii juku Samalia.
17 Yesu jalalukya, “Boo, ngase mwalamiki lee mwa bandu
kome? Boo bangi tisa bala abi kwako?
18 Boo, nga lee jongi jojukelabwiki ku ndumbali Sapanga
ila nngeni jonzo pena?”

19 Ndienu Yesu ampwagila mundu jola, “Jumuka gujenda,
kuhobale kwaku kugulamise.”

Eguhika ubambu Ukolongu waka Sapanga
Matei 24:23-28, 37-41

20 Lisoba limu Afalisayu bundalukiya Yesu, “Ukolongu
waka Sapanga wiika lii?” Najombi jaapwagila, “Ukolongu
waka Sapanga ngaguhiki sukubonikana kwa miho.
21 Ngamundu jojwiwesa kupwaaga, ‘Gubii pamba,’ au
‘Gubi kolakola.’ Ndaba Ukolongu waka Sapanga gubii nkati
jino.”
22 Ndienu jaapwagila Banafunzi baki, “Gihika masoba
mwipala kulibona lisoba limu laka Mwana waka Mundu,
lakini ngamwalibone.
23 Bandu bampwagila, ‘Ndingalya, jubii kolakola!’ Au ‘Jubi
kongone!’ Lakini mwanganya nkoto kwaapwata.
24 Ndaba ngati unang'anu ukitobi, hegupiti nukumulika
kunani kuhumi upandi gumu mbaka upandi gongi, ndi
hejwibia Mwana waka Mundu hejiiki mmasoba gaki.
25 Lakini kabula ja haga jwiitumbuliya hoti kung'alika
ngamaa na bandu bikibeleku senze kunkana,
26 ngati egabii masoba gaka Noa, ndi ekwibia ahelahe mu
masoba gaka Mwana waka Mundu.
27 Bandu baendalya kula na kunywa, akanalomi
baendalya kujuku aka mbomba na aka mbomba baendaliya
kujenda ku ulomu mbaka lisoba lejwajingala Noa
munhwatu nkolongu gobugukema safina. Ndipala kikoka sa
masi saika na kwaakoma boa.
28 Kwibia ngati ekwabia mmasoba gaka Lutu. Bandu
baendalya kula na kunywa, kulomba nu kulombesa,
kupanda imbeju nu kusenga.
29 Lakini lisoba lejaboka Lutu ku Sodoma, motu na malibu
gagalipuka mwotu gahuluka pai kuhuma kunani kwaka
Sapanga nakwaa kupisa boti.
30 Ndi hekwibia lisoba laka Mwana waka Mundu
hejwiiyekuliwa.
31 “Mlisoba lee heli, mundu jokapi jojubi kunani jikipagaa
jiihuluka kujingi mu nyumba kujuku hindu yaki. Kabee,
najojubi ku lituhi jwikelabuki ku nyumba.
32 Nkombuka gagumpataa nhwanu waka Lutu.
33 Jokapi jojupala kugombo womi waki jitenda kuguhoa,
na jokapi jojuhoa womi waki ndaba jangu, jiipata womi wa
masoba goti.
34 Numpwagi, lisoba leheli hikilu bandu abeli biibia agoni
kitanda simu, jumu biitenda kunzuku najongi biitenda
kundeka.

35 Aka mbomba abeli bibia pamu apola ilebi yabu, jumu
biitenda kunzuku najongi biitenda kundeka."
36 Bandu abeli biibia kulitui, jumu biitenda kunzuku
najongi biitenda kundeka.
37 Ndienu banafunzi baki bundalukya, "Bambo ganiaga
giipitila kwako?"
Yesu jajibua "Pakibii sindu sekiwii ndi ihegalane hijuni
ikolongu yebikema tai."

18

Malenganu gaka mbomba joawii alomi baki na jojujomoo magambu

1 Ndienu, Yesu jaabola banafunzi baki kwa malenganu,
kulangi masoba goa kutaki bunndoba Sapanga bila kusoka.
2 Jwapwaaga, "Kumusi gumu kwabii na ntemu magambu,
jojuwe ngaseanzogupa Sapanga wala ngasejwaapala bandu.
3 Mmusi we hogu jwabii kabee nyongo jumu joawii alomi
baki, anzendila ntemu magambu hoju mala jingi koni
andoba, 'Nandi unyangatia kupata sekibii sangu kuhuma
kuka mmbaja wango!'
4 Kwa masoba gingi ntemu magambu jola, jutendika
kukana kunzangati mmbomba joawii alomi we jola. Lakini
mwisuwe japwaga, 'Hata ngama nepane ngasenunzogopa
Sapanga wala kwaapala bandu,
5 lakini ndaba mmbomba joawi alomi baki ajo jundenda
kunzumbua, nanzangatiya kupata sekibii saki anangahela
jwiiendalea kunzumbua!' "
6 Ndienu, Bambu jaendaliya kupwaaga, "Nzoaninya
sejupwagiki jojutemu jojubii juliyaa ajo.
7 Boo, Sapanga lee nga jaajangatiya sekibii sabu bandu
bajaagwi babunndele muhi ni ikilo? Boo, jwiiselewa lee
kwaajangatila?
8 Numpwagi jaajangatya nyata. Lakini Mwana waka
Mundu pajwiika, boo, mbaka lee jwaakolee bandu
babunhobale pundema?"

Lilenganu laka Mfalisayu na mundu jojujopa kodi

9 Ndipala Yesu jaapwagila lilenganu lende bandu
babilibonaa baamboni na kwaalongama bangi.
10 "Bandu abeli bajenda mu Nyumba jaka Sapanga
kundoba Sapanga. Jumu mfalisayu na jongi jojujopa bandu
kodi.
11 Mfalisayu, jaloba mmoju jaki koni jakapwaga,
'Nugusengu wa Sapanga, ndaba nepani nga ngati bandu
bangi baakula kupeta kipemu na asoli na baatenda ugoni na
wala nepani nga ngati jojujopa kode ajojo.

12 Nepani mbunga kula masoba mabeli kila juma, mbia
lipungu la komi mhindu yoti yembata.'
13 Lakini jojujopa kodi jola jajemiki sukutali wala
ngasejalingali mihu gaki kunani kwaka Sapanga, ila
jililapula pamoju ku usungu, nukupwaga, 'Sapanga,
nagumonee ikia, nepani mii na mahakau!'
14 Yesu japwagi, jojujopa kodi ajo, jabuja ku nyumba koni
jujetakiwi na Sapanga kupeta Mfalisayu jola. Ndaba mundu
jokapi jojulibeka kuba nkolongu bantenda kunhulu na
jokapi jojulibeka kuba nsoku biitenda kunkwea."

Yesu jaapengee bana asoku
Matei 19:13-15; Maluko 10:13-16

15 Bandu bundetila Yesu bana asoku ili jwaabekila
maboku gaki na kwaapengee. Banafunzi pabaabona
jutenda hela, batenda kwa alakali,
16 lakini Yesu jaakema bana bebala nakaapwagi,
"Mwaaleka bana asoku ahika kwangu, mwaakana, ndaba
Ukolongu waka Sapanga gwaahiki bandu ngati baniaba.
17 Numpwagi sakaka! Mundu jokapi jwanga kugujopa
Ukolongu waka Sapanga ngati mwana nsoku, kyee nga
jwijingi mu Ukolongu waka Sapanga."

Mundu jwana mali gingi
Matei 19:16-30; Maluko 10:17-31

18 Nkolongu jumu jwa Ayaudi andalukiya Yesu, "Mmbola
wa ambone, ndenda kike ili nhwesa kupata womi wa
masoba goka?"
19 Yesu andalukiya, "Ndaba jakii gungema na ambone?
Ngase jubii mundu jwa amboni ila Sapanga kajika jaki.
20 Ugamanyiki malagalaki gaka Sapanga egapwaga,
'Witenda ugoni, wikoma, wijiiba, wiipwaga isoli, wajetakiya
ahengo baku na amabu baku.' "
21 Mundu jola japwaga, "Malagalaki haga gooka nepani
nagakamwi tumbuka pu ukombu wangu."
22 Yesu pajajowana hela ampwagila, "Kipungwi sindu
simu, kalombisa hindu yoti yegubinaku, nu lupija lwe
waapekya ahagu, nanagu wibia na mali gingi kunani kwaka
Sapanga, ndienu guhika gumbwata."
23 Lakini mundu jola pajajogwa hela gumbina mmoju
ngamaa ndaba jabii na mali gingi.
24 Yesu paambona gumbina mmoju, japwaga, "Kunonipi
ngamaa mundu jwana mali gingi kundeke womi waki
Sapanga!
25 Ndaba kujojwiki ngani kinyama sebikikema ngamia
kupeta mulihotu la sindanu, kuliku mundu jwana mali gingi
kundeke womi waki Sapanga."

26 Bandu babunzogwannya Yesu bundalukiya, “Boo nya
enu jojwiwesa kugombolewa na Sapanga?”
27 Yesu japwaaga, “Ganga kuwesikana kwa bandu, kwaka
Sapanga kiwesikana.”
28 Ndienu Petili jalalukiya, “Na twe bole? Twilei hindu
yoka tugupwatiki wehapa!”
29 Yesu jaapwagila, “Sakaka numpwagi mundu jokapi
jojwijilei nyumba jaki au nhanamundu au ndongumundu
au hengo na nyongoo au bana, ndaba ju Ukolongu waka
Sapanga,
30 jwijopa mali gingi mu masoba ganga na jitama mu
womi wa masoba goha masoba gagahika.”

Yesu julongale mala ja tatu kuwa nu kuyoka kwaki
Matei 20:17-19; Maluko 10:32-34
31 Yesu jaajuku banafunzi baki komi na abeli bala,
nakaapwagi, “Nzoannya! Tukwela kujenda ku Yelusalemu
na hoku kila sindu seanhandaki alota baka Sapanga Mwana
waka Mundu sakatenda kupitii.
32 Ndaba bitenda kunkamu nukunkabisa kwa bandu
banga Ayaudi. Nabombi biitenda kundongama,
nukuntondo, nukunhuni imata,
33 bandapula iboku nu kunkoma. Lakini mu lisoba la tatu
jwiitenda kuyoka.”
34 Lakini banafunzi baki ngase bamanyiki julongalekike.
Baahihiki majambu ge haga, na ngasebamanyiki
sejwapwaga Yesu.

Yesu andamisa mundu jwanga kulinga
Matei 20:29-34; Maluko 10:46-52
35 Yesu pajahegalya kuhika ku Yeliko, mundu jumu
jwanga kulinga jwatemi pulutengu jiindela jakaloba.
36 Mundu jwanga linga we jola pajajoa nsambi wa bandu
gutenda kupeta, jalalukiya, “Boo kibii kike?”
37 Bumpwagila, “Yesu juku Nazaleti jutenda kupeta.”
38 Najombi jajamalya koni jakapwaaga, “Yesu, Mwana
waka Daude, gumonila ikia!”
39 Bandu bababia andongulii andakalya nukupwagi
tumbala, lakini jombi jaendalya kujamalii, “Yesu Mwana
waka Daude, gumonila ikia!”
40 Yesu jajema, nakaapwagi bundeta mundu hoju
pajajemiki jombi. Jwanga kulinga we jola hejwahegaliya
pambipi, Yesu andalukiya,
41 “Gupala nu guhengila kike?”
Najombi japwaaga, “Bambu, mbala kulinga kabee.”
42 Yesu ampwagila, “Linga! Kuhobale kwaku kugulamise.”

43 Apalapa jwanga kulinga we jola jwatenda kulinga,
ampwata Yesu koni akundumbaliya Sapanga: Bandu boa
pababoona hela, nabombi bundumbaliya Sapanga.

19

Yesu na Zakayu

1 Yesu jajingala ku musi uku Yeliko, jabia jupeta pi kilanda
ja musi we gola.
2 Jwabii mundu jumu mmusi we gola joankemika Zakayu,
jojabii nkolongu wa baajopa kodi, najombi jwabi mundu
jwana mali gingi.
3 Japala kumbona Yesu ejubije, lakini ngasejawesa ndaba
kwabii na bandu bingi najombi jwabii nzipi.
4 Henu, jajombatakiya palongi ja bandu, jakwela
munkongu nkoju ndaba Yesu japetila indela ajelaje.
5 Ndienu, Yesu pajahikaa pala, jalinga kunani,
nukumpwagi Zakayu, "Zakayu huluka nyata, ndaba lelenu
nepani mbalika kupilaki mu nyumba jako."
6 Zakayu jahuluka nnyata nukunzopa Yesu koni jutogule.
7 Bandu boa pababona hela, batumbuliya kung'ong'ateka
koni bakapwaga, "Mundu we hoju jupiti kutama kunyumba
jaka mundu jwana mahakau."
8 Lakini Zakayu jajema, ampwagila Yesu, "Jogwana
Bambu! Nepani naapekya ahagu nusu ja hindu yangu, ana
nunyagiki mundu jokapi sindu sokapi, na nkelabuki nu
kunzonzuke mala nsese."
9 Yesu ampwagila, "Lelenu ukombosi guhikiki nyumba
jenze, ndaba jonzo najombi julukolu lwaka Ibulahimu.
10 Ndaba Mwana waka Mundu juhikiki kataputa na
kagombo bandu bahobiki."

Lilenganu la atumi komi
Matei 25:14-30

11 Bandu pababi ajogwane malobi gala, Yesu jaendaliya
kaapwagi kwa malenganu. Ndaba jabii pambipi nuku
Yelusalemu, nabombi bawasaliya Ukolongu waka Sapanga
gubii pambipi kupiti.
12 Ndienu jaapwagila, "Jabii mundu jumu kuhuma
mulukolu luu ubambu nkolungu jabia jujenda kundema
ukutali ili bukunzemika kuba bambu nkolongu, na kabee
jwiibuja.
13 Henu, kabula jukuboka, jwaakema atumisi baki komi
na abeli, jaapekya lupija kila mundu na kaapwagi, 'Nhengila
lihengu lukulomba hindu nukulombase lupija londo mbaka
panikelubuka.'

14 Lakini bandu bu pundema jaki batenda kunsuki,
baatuma bandu ajenda akapwaga, ‘Ngasetumpai mundu
hoju jubia bambu nkolongu wito.’
15 “Pabunzemika kuba bambu nkolongu, jakelubuka ku
nyumba jaki na kalagalaki atumisi baki bajaapeki lupija lola
ili jumanya kila mundu ijonzukiki ilengaa.
16 Ntumisi jojalonguli, japwaaga ‘Nkolongu, lupija lwaku
lowambeki lujonzukiki longi komi.’
17 Bambu jola japwaaga, ‘Guhengiki Sapi, weapa untumisi
waamboni. Ndaba guhobaliki nsindu kisokopi, nukupeke
ukolongu wa misi komi!’
18 Ntumisi ja pili jahika japwaaga, ‘Bambo, lupija
lowambeki lujonzukiki longi nhwano.’
19 Najombi ampwagila, ‘Sapi nanagu wibia nkolongu wa
misi nhwanu.’
20 Ntumisi jongi jwahika nu kupwaga, ‘Jukua lupija lwaku,
nulukongiki sapi mu kitambaa,
21 nugujogupa ndaba weapa wa mundu unkali. Gujuku
hindu yanga kuba yaku nukuhusa hindu yanga kupanda
wamweti.’
22 Nkolongu waki ampwagila, ‘We hapa guntumi mbaja
nukulepa ngati heguhengiki! Wamanyiki ne na mundu
nunkali, nenyuku hindu yela yanga kubeka namweti
nukuhusa yanga kupanda namweti.
23 Ndaba jaki ngase wabei lupija lwangu kwa bandu
baatunza lupija, nane henakahika nakajopa lupija lwangu
lolujonzukike?’
24 Ndi jaapwagila bandu bababi ajemiki pala, ‘Munyaga
lupija lweholu, mumpekya ntumisi jola jolujonzukiki jengi
komi.’
25 Lakini bombi bumpwagila, ‘Nkolongu, lakini mbona
jonioju lujonzukiki lupija longi kome!’
26 Najombi jaapwagila, ‘Numpwagi sakaka, kila jojubii na
sindu biitenda kunzonzuke. Lakini janga kuba na sindu,
hata kisoku sejubinasu biitenda kunyaga.
27 Henu abaya bangu baangana nepani kwaalongosa,
mwaaleta pani na mwaakoma apambane koni
nakalingalya.’ ”

Yesu jujingi ku Yelusalemu nikilulu kikolongu
Matei 21:1-11; Maluko 11:1-11; Yohana 12:12-19

28 Yesu hejajomula kulonge ganiaga, jalongulya palongi
kujenda ku Yelusalemu.
29 Pajaegalya kuhika ku Betifage nuku Betania, pambipi ni
Kitombi suku Mizeituni, Yesu jaatuma banafunzi baki abeli,

30 jaapwagila, “Nzenda mu ijiji yemwibona palongi jii.
Hemwibia nzingi mu ijiji heyi, mkilibona liponda
bilikongiki kulongi jii ngasejuwahiki kulitumii mundo.
Mwilibopula mukilileta pambane. 31 Ana mundu jundaluki
mundu jokapi ndaba jukubopo liponda, mu kumpwagila,
‘Julipala Bambo.’ ”
32 Banafunzi bala ebajenda pala, bunkolila ngati Yesu
ejaapwagila.
33 Pababia bilibopo liponda lela, mwini liponda
jaalalukya, “Ndaba jaki mu libopo liponda hele?”
34 Nabombi bumpwagila, “Julipala Bambo.”
35 Ndipala bumpelakya liponda lelela Yesu, batandika
ingobu yabu pungongu ji liponda, nuku nkwea Yesu panani
jaki.
36 Yesu pajaendalya kujenda, na bandu batandika ingobu
yabu mwiindela.
37 Yesu pajahegalya ku Yelusalemu, pi kihelelu si Kitombi
si Mizeituni, nsambi nkolongu wa banafunzi baki
batumbuliya kundumbali Sapanga koni atogule kwa sauti
ngolongu ndaba ja majambu makolongu gabagabweni,
38 babia apwaga, “Jupengaliki Bambu nkolongu jojuhika
ku liina laka Bambo! Kubia lukwali nu ulumbi kunani
kwaka Sapanga!”
39 Papuje Afalisayu bangi bababi munsambi wa bandu
gola bumpwagila Yesu, “Mbola, waapwagila banafunzi baku
atumbalaje!”
40 Yesu jaajibua, “Numpwagi bandu be haba ana atumbii,
malibu haga gijamaliya kwa sauti.”

Yesu jaalele bandu buku Yelusalemu

41 Yesu pajaegalya musi guku Yelusalemu napajabona
bandu ba musi gola jatenda kaalele.
42 Japwaaga, “Ana wakamanyiki lelenu majambu gagaleta
lukwali! Lakini henu ahihiki pamihu jii.
43 Ndaba gihika masoba, abaya baku bagusengila ubegu,
biitenda kuguyongolota nu kukuhinya pandi yoka.
44 Bagutimbatimba weapa na bana baku mu nyumba jaku.
Ngabilileki lilibu panani jililibu lengi, ndaba ngase
gumanyiki kipindi sukuhika Sapanga kungombo.”

Yesu jujingi pa Nyumba jaka Sapanga
Matei 21:12-17; Maluko 11:15-19; Yohana 2:13-22

45 Yesu jajingala pa Nyumba jaka Sapanga, jatumbuliya
kabeenge kunza bandu babaii alombase hindu,
46 koni jakapwaaga, “Ahandiki, ‘Nyumba jangu jiibia
nyumba jukundobe Sapanga,’ Lakini mwanganya
mwijing'anabwi kuba imbaku ja manzolinzoli.”

47 Lisoba limu Yesu jabia jaabola bandu pa Nyumba jaka
Sapanga. Agolu akolongu, na abola ba Malagalaki na aka
akolongu bataputa indela jukunkoma,
48 lakini ngase bapatiki mbekenyu jukunkoma ndaba
bandu babiya bukunzoaniya.

20

Uwesu waka Yesu guuma kwako
Matei 21:23-27; Maluko 11:27-33

1 Lisoba limu, Yesu pajabi jaabola bandu pa nyumba jaka
Sapanga nakaalandi bandu Lijambu laa Sapi, agolu
akolongu naaka abola ba malagalaki pamu na aseja
bahikiki,
2 bundalukiya, “Utupwagila guhenga mahengu ge haga
kupete uwesu bole? Boo nya jojugu peki uwesu we hogo?”
3 Yesu jaapwagila, “Nane nanndaluki lijambu limu,
mmbwajila,
4 boo, uwesu waka Yohana lukubatisa bandu lwahuma
kwako? Boo, kwaka Sapanga au kwa bandu?”
5 Lakini bombi balaluana beni kwa beni nukupwaga, “Ana
tupwagiki guhuma kwaka Sapanga, jombi jatulalukya,
mbona ngase munhobali Yohana?”
6 Kabee ana tupwagiki wahuma kwa bandu, bandu boa
batulapula kwa malibu, ndaba boa anhobali Yohana jabii
mlota waka Sapanga!
7 Henu, bumpwagila, “Ngasetumanya uwesu we hogu
wahuma kwako.”
8 Yesu japwaaga, “Hata nepani nganumpwagi henga
lihengu lende kupete uwesu bole.”

Malenganu gilituhi li Mizabibu na bandu baalema
Matei 21:33-46; Maluko 12:1-12

9 Ndienu Yesu jaendalya kaapwagi bandu malenganu
ganga, “Mundu jumu jalemiki lituhi li mizabibu.
Nukulikodisa kwa bandu baalema, ndi jaboka nukujenda
kutama kundema jengi.
10 Kipindi sukutongo zabibu esahika, antuma mtumisi
waki kwa bandu baalema bala ili bumbaguliya zabibu.
Lakini bandu baalema bala bumbenga nukundapu
nukunkelabu maboku matopu.
11 Nkolongu jola antuma kabee ntumi jongi, lakini bombi
bunndapula ahelahe nukunhenge majambu giliya,
nukunkelabu maboku matopu.
12 Antuma kabee ntumisi wa tatu, hoju najombi, batenda
kunhumisa, nukundeke kunza jilitui.

13 Ndipala mundu jwini litui jola japwaaga, ‘Niitenda
bole? Nantuma mwana wangu jonumpai, kwaa buntenda
kunzogopa ngamaa.’
14 Lakini bandu baalema bala pabumbona pee,
bapwagannya, ‘Jonzo ndi jobandekila lituhi lende. Enu,
tunkoma ili litui libia liito.’
15 Enu, bumpia kunza jilitui li mizabibu lela, nukunkoma.”

Yesu jaalalukya, “Boo, mundu jojubii nilitui jola jaatenda
kii bandu baalema bala?
16 Jwiika na kaakoma bandu baalema bala, nakaapeke
bandu bangi litui li mizabibu lela.”

Bandu pabajogwa malenganu gala, bapwaga, “Ngahela,
haga giipiti!”

17 Lakini Yesu jaalingalya na kaapwagi, “Maandiku ganga
gabii na maana boo?
‘Lilibu lebilikana bandu baasenga,
enu ndi libii lilibu lelipalika ngamaa nnyumba!’
18 Mundu jokapi najuabuki panani jililibu heli jwiitunyuka
ipandiipandi, na mundu jokapi ana lunhabuki lilibu heli
litenda kumponda.”

Lijambu lukulepa kodi kwaka Kaisali
Matei 22:15-22; Maluko 12:13-17

19 Abola ba malagalaki na agolu akolongu bamanyiki
malenganu gala gaalenga bombi, ndi bapala bunkamula
Yesu apalapala. Lakini baajogopa bandu.
20 Enu, babiya ataputa muda wa sapi wukunkamu. Ndi
baatuma bandu bilikopakya baamboni kwaki,
bumpendakiya kwa maswali, ili jujibwa liya apata indela
jukunkali nukumpeleka kwaka kilongosi juku Loma.
21 Bandu bala bumpwagila Yesu, “Mbola, tumanyiki
weapa gupwaga nukubola majambu gasakaka,
ngasegulinga ukolongu waka mundu, lakini gubola lijambu
la sakaka lejupala Sapanga tuhenga.
22 Utupwagila, boo sapi lee kulepakodi kwaka bambu
nkolongu juku Loma joakema Kaisali au nga sape!”
23 Yesu jamanyiki kupendake kwabu, jaapwagila,
24 “Nnangia lingengalema. Boo, sula jenze ni lihina lende
laka nyane?”

Bunzibua, “Yuku bambu nkolongu juku Loma joakema
Kaisali.”
25 Ndienu Yesu jaapwagila, “Sapi, hindu yaka nkolongu
juku Loma mupekia nkolongu juku Loma, nayaka Sapanga
mupekia Sapanga.”

26 Ndienu ngasebawesiki kunkamu kupete lilobi lokapi
lejwapwagiki pa bandu ila basangi lijibu laki baamua
kutumba.

Mabolee gukuyoka
Matei 22:23-33; Maluko 12:18-27
27 Ndipala Asadukayu bangi, bandu bapwaga nga kuyoka
kwa bandu bawii, buhikila Yesu nukundaluki,
28 "Mbola, Musa, jutuandakya, 'Ana nndongu waka
mundu juwi nukunndeka nndonguwaki bila mwana,
nndongu waki kupalika kuntola mmbomba we hoju, ili
ampapila nndongu waki bana.'
29 Kwabii naaka alongu saba. Jakwanza jola anzukua
mmbomba na jakuwa bila kundeka mwana.
30 Ndongu jwa pili jola anzukua mmbomba joawii alomi
we jola, najombi jakuwa bila kwaaleka bana,
31 watatu anzukua mmbomba jola na kwabiya ahelahe
boti saba, lakini bakuwa bila kwaaleka bana.
32 Mwisuwe jakuwa kabee mmbomba we jola.
33 Boo, lisoba la bandu pabiyoka, nyongoo we hoju jwiibia
nhwanu waka nyane? Ndaba babia anzukwi boa saba."
34 Yesu ampwagila, "Bandu ba ndema jenze ajuku nu
kujukulika,
35 lakini bandu bajaabona Sapanga awesa kuba mu
ndema jejihika ili kuyoka ngabiijuku wala kujukulika.
36 Ngabiiwesi kuwa kabee, ndaba bibia ngati atumi bu
kunani kwaka Sapanga, bombi biibia bana baka Sapanga
ndaba atei kuyoka.
37 Lakini sakaka kuyoka kuhuma kwa bandu baawi kubii.
Ata Musa jalangia lijambu leheli mu Maandiku gaka
Sapanga pajapwaga kupete kitengu sesabiya kinyakaa
mwotu. Papuje jwapwaga Bambu ndi Sapanga jwaka
Ibulahimu, Sapanga waka Isaka na Sapanga waka Yakobu.
38 Najombi nga Sapanga wa bandu baawii lakini jombi
Sapanga ja bandu bome. Ndaba boti atama pundema ndaba
jaki."
39 Aka abola bangi ba Malagalaki bapwaaga, "Mmbola,
gujibwiki sapi ngamaa."
40 Nabombi ngasebalengiki kundaluki malobi gange.

Kilisitu mwana waka nyanye
Matei 22:41-46; Maluko 12:35-37
41 Ndienu Yesu jalalukya, "Bandu apwaga boo, Kilisitu
mwana waka Daude?
42 Daudi weni jupwaga mu kitabu sa Zabuli,
'Bambu ampwagila bambu wangu.
Tama upandi wangu ukumalele,

43 mbaka naabeka bandu babugusuki ngati kiteu sukubeke
magolu.'
44 Ana Daudi we ankema jombi, 'Bambu,' kwibia boo jubiya
mwama waka Daude?"

Kujilenda na abola ba Malagalaki
Matei 23:1-36; Maluko 12:38-40

45 Bandu boti pababiya bunzowane Yesu, jaapwagila
banafunzi baki,
46 "Nzepana naka abola ba Malagalaki bapala kupetapeta
koni aweti ingobu ilasu, apala kulamukiwa kwii hisima na
bandu mumagulio, nukutama mwiteu yapalongi mu
nyumba jukuketangane Ayaudi nuku tipati.
47 Baajibi bandu bawii aka alomi babu, bilikopake ngati
baamboni sukulilangi aloba ku kipindi kilasu, bandu haba
bipata azabu ngolongu!"

21

Litambiku laka mmbomba joawi alomi
Maluko 12:41-44

1 Yesu jalingiki ngamaa, jaabona bandu bana mali gingi
ajege matambiku gabu mukikoku pa Nyumba jaka Sapanga.
2 Ambona nyongoo jumu joawi alomi jujege
mangengalema mabeli.
3 Yesu jaapwagila, "Numpwagi sakaka, nyongo nhwagu
joawi alomi ajo jupiiki sindu kikolongu kupeta yeajegi
bandu boa.
4 Ndaba bangi boa apihiki matambiku gabu gagapeti mu
hindu yabu, lakini nyongo ajo pamu nu uhagu waki jupihiki
kila sindu sejukipala mu womi."

Yesu julongale kuhalabana Nyumba jaka Sapanga
Matei 24:1-2; Maluko 13:1-2

5 Banafunzi bangi babia alongale kupete Nyumba jaka
Sapanga, jeasengiki kwa malibu gu lupija lwingi, kabee
balongalia matambiku gabaapihihiki kwaka Sapanga.
Lakini Yesu japwaga,
6 "Haga goa gamwagabona, masoba gagihika, biitenda
kubombulana ngaliigi lilibu panani jililibu lengi, na kila
sindu kiitenda kuhalabika."

Tabu nuku ng'alika
Matei 24:3-14; Maluko 13:3-13

7 Bandu bundalukya Yesu, "Mmbola, majambu ge haga
gipitila lile? Nginyuli boo yeyiilangia majambu ge haga
egibia pambipi kupiti?"
8 Yesu jajibua, "Nnzepa, mundu jankonga. Ndaba bandu
bingi bihika kuliina langu nukupwaga, 'Nepani ndi Kilisitu,'

na ‘Nilisoba lee libi pambipi.’ Lakini mwanganya mwaapwata!
9 Pamwijoana majambu gukukomana na puju,
mwijogopa, ndaba majambu ge haga gapalika gapitila hoti,
lakini mwisu ngaseguhika nyata.”
10 Ndipala, Yesu jaendalya kupwaga, “Bandu ba ndema
jimwa biikomana na bandu bu ndema jengi, nu ukolongu
gumu gwikomana nu ukolongu gongi.
11 Kwipitila kililima kikolongu su ndema, ling'ai linzala, na
magonzu guku jambukani, kwipitila majambu gingi guku
jogopesa na nginyuli ngolongu kunani kwaka Sapanga.
12 Lakini kabula jukupiti haga goti, biitenda kunkamuu nu
kung'alisa. Bampelika mma nyumba guku ketangane
Ayaudi na muma gelesa, na bampelika palongi jaka bambu
akolongu na aka kilongosi ndaba ji liina lango,
13 kupete haga mwiikuba mwaalandii bandu Lijambu la
Amboni.
14 Lakini mmoju jinu, mwiholale sukulonge,
15 Ndaba nepani nampekia malobi gukupwaaga gaa sapi,
ngajwiikubi mbaja winu jojwiiwesa kukana wala kumpenga
gamwipwaaga.
16 Nanamu banng'anambuka hata na ahengo na aka
nyongo binu, aka kilongu binu, naakosi binu na bangi kati
jinu biitenda kukomeka.
17 Bandu boti bansukila mwanganya ndaba jukuhobale
nepani.
18 Lakini hata lijunzu li limu ngalihobe.
19 Kuhinakali kwinu, mwiitenda kulama.

Yesu julongale kuhalabika musi uku Yelusalemu
Matei 24:15-21; Maluko 13:14-19
20 “Pamwagubona nndema guku Yelusalemu
aguyongalwiti alonda bu pundema, ndienu mwiimanya
kipindi sukuguhalabana musi we hogu kihegali.
21 Papuje, bandu baabi ku Yudea bitilila kwi itombi, na
baabi pikilanda ja musi biitilila kunza ja musi, na boti baabi
ku matuhi biitili ku musi.
22 Ndaba masoba ge haga giibia masoba gukutemu, ili goa
gaahandiki gatimia.
23 Misibikiboni aka mbomba biniitumbu na bajongesa!
Ndaba kwibia na manga'aliku makolongu ngani pundema
na Sapanga jaatemula bandu bu pundema pani.
24 Bangi babu baakoma nimipanga, na bangi baajonza
kuba apungwa nakapeleka kundema jengi. Na Musi uku
Yelusalemu bagukanyata kanyata bandu banga Ayaudi,
mbaka kipindi sabu esijomuka.

Kuhika kwaka Mwana waka Mundu
Matei 24:29-31; Maluko 13:24-27

25 “Ndienu kwibia na nginyuli mu lyoba, mu mwei na mu
ndondu. Mu ndema kwibia na mang'aliku ndaba jukujogopa
kukwihika kupete kulundamii ku nhanga na majeba gaki.
26 Bandu biitenda kuhinduka ndaba jikiholu, sukulendale
majambu gagipitila mu nndema, ndaba hindu yu kunani
kwaka Sapanga yiitenda kunyukanyuka.
27 Ndipala, mwaambona Mwana waka Mundu juhika jubii
mu mahundi, kwa makili nu ulumbi nkolongu.
28 Majambu ge haga egitumbulia kupiti, nzema
nukutondabee imutu hii kulinga ndaba kipindi saka
Sapanga sukungombo kupita mu mang'aliku ginu kihegali.”

Mabole gu nkongu nkoju
Matei 24:32-35; Maluko 13:28-31

29 Ndipala Yesu jaapwagila lilenganu lende, “Nndingalya
nkongu wu ntini ni mikongu jengi joti.
30 Pammbona manyoi gatenda kutunduli, mmanya iyula
jihegali.
31 Nanamu ahelahe, emwagabona majambu ge haga
gakapitila, mmanya ukolongu waka Sapanga guhegali.
32 Numpwagi sakaka, bandu bikibeleku senze ngabiwesi
kuwa mbaka hindu yenze ipitila.
33 Mahundi nu nndema gwiitenda kupeta, lakini malobi
gangu ngagiipeti tekateka.

Nkelukiya

34 “Mbia miu! Myoju jinu mwiiutwa nukupala mali gingi,
ulepi nukusumbuki yukutujangati kutama pundema pani
ndaba lisoba leheli lihika sukujituki ngati itaba eijonza.
35 Ndaba lisoba leheli laahikila bandu baatama punndema
pani gapula ngati ntegu.
36 Nkelukiya masoba goti, nndoba ili mpata makili
kunhinakali haga goti pagiipitila ili nzema palongi jaka
Mwana waka Mundu.”
37 Kila lisoba, Yesu jabiya jubola pa Nyumba jaka Sapanga,
ni ikilu jabia jujenda mwi Kitombi si Mizeituni nu kutama
koku.
38 Bandu boti babia ajumuka pulukela nukujenda pa
Nyumba jaka Sapanga, kunzoane Yesu.

22

Mipangu juku nkoma Yesu
Matei 26:1-5; Maluko 14:1-2; Yohana 11:45-53

1 Lisoba la kula mabumunda ganga kujege amila,
lebijikema tipati ja Pasaka, labia lihegali.

2 Agolu akolongu naka abola ba Malagalaki babia ataputa
indela juku nkoma Yesu, lakini babiya baajogopa bandu.

Yuda jujetake kunng'anambuka Yesu
Matei 26:14-16; Maluko 14:10-11
3 Ndienu, Lijobi lunzingia Yuda jo bunkema Isikalioti,
jumu ja atumi komi na abele.
4 Yuda jajenda kwa Agolu akolongu na alonda ba Nyumba
jaka Sapanga, jalongila nabu namuna jukung'anambuka
Yesu.
5 Nabombi batogulya nuku jetakake kumpeke Yuda lupija.
6 Yuda jajetakiya na jatumbuliya kutaputa indela juku
ng'anambuka Yesu kipindi sesabii nganu kumanya nsambi
wa bandu.

Yesu juliandaa kula posu ja Pasaka
Matei 26:17-25; Maluko 14:12-21; Yohana 13:21-30
7 Lisoba la mabumunda ganga kujege amila labiya lihikiki.
Ndi labia lisoba lukusinza likondoo la tipati ja Pasaka.
8 Henu Yesu jaatuma Petili na Yohana, nakaapwagi,
“Nnzendaninya mkutuandaliya posu ja kula Pasaka.”
9 Nabombi bundalukiya, “Gupala tukuguandaliya
kwako?”
10 Yesu jaapwagila, “Nnzowanya sukuhingamaki,
pamwakajingila ku Musi, mwakaketangana na mwanalomi
jumu jojutogwi nndundu wa masi. Mukumpwata mbaka mu
nyumba mojijingala.
11 Mukumpwajila mwana nyumba jola, ‘Mbola julaluki,
kibi kwa sumba sa ageni sukulele posu ja Pasaka pamwa na
banafunzi bango?’
12 Najombi jwandangia sumba kikolongu sukunani,
seapambiki sapi. Nanamu mkaandia posu je momu.”
13 Ndienu bajenda bukuketaniya kila sindu ngati Yesu
ejabi jaapwaji, nabombi baandia posu ja Pasaka.

Posu jaka Bambu
Matei 26:26-30; Maluko 14:22-26; 1Akolintu 11:23-25
14 Lisaa elahika, Yesu jatama kula posu pamwa na atumi
baki.
15 Jaapwagila, “Ndokuli ngamaa kula posu ja Pasaka nu
mbanganya kabula juku ng'alika kwango!
16 Sakaka numpwagi, nganikuli kabee mbaki pajikamilika
mu Ukolongu waka Sapanga.”
17 Yesu ndienu jajukua nzipuli wa divai, ansengula
Sapanga, nukupwaaga, “Nzoopa nzipuli gongo mmbagana
mwaboa.
18 Numpwagi, ngangunywi kabee divai ji Mizeituni jenze
mbaka ukolongu waka Sapanga hegwiika.”

19 Ndipala jajukua libumunda, ansengula Sapanga,
jasekula, jaapekia banafunzi baki nu kupwaga, “Jenze
nhyega jango jejipita ndaba jinu mwanganya. Nhenga hela
kungomboka nepani.”
20 Ahelahe ejajomula kula posu japakamii, jaapekiya
nzipuli wa divai nu kupwaaga, “Gongo nzipuli gu lilaganu
linyai laka Sapanga lelijemaliwi na mwai wango, gogujitika
ndaba jinu mwanganya.
21 “Lakini nndingalya! Mundu jojing'anumbuka nepani
jubii pamu na nepani pamesa, pakula posu!
22 Sakaka Mwana waka Mundu jujenda kuwa ngati
Sapanga ejapai, lakini musijikiboni mundu
jojwiing'anumbuka nepani.”
23 Ndipala batumbuliya kulaluana beni na beni, nya kati
jabu jojihenga lihengu hele.

Ubisi kupete ukolongu

24 Banafunzi baka Yesu batumbuliya kubisana nya
jojuholaleka kuba nkolongu kati jabu.
25 Yesu jaapwagila, “Aka bambu akolongu ba bandu banga
Ayaudi baalongo bandu kwa makili. Aka akolongu be haba
bilikema ‘Akosi ba bandu.’
26 Lakini kwinu mwanganya ngahela, lakini jojubii
nkolongu kupeta mwaboti kati jinu, jubiya nsoku kupeta
mwaboa, na kilongosi jubia ngati ntumisi.
27 Nya jojubii nkolongu, jojutami pamesa kula posu, au lee
jojuhudumii jola? Lasima jojutama pamesa kula posu!
Lakini, nepani mi pamba kati jinu ngati ntumisi.
28 “Mwanganya ndi mwatemi pamu na nane mu milengu
jango,
29 ngati ahengo bangu ebamei kuba nu nkolongu nane
numpeke ukolongu we hogu mwanganya.
30 Nhwesa kula na kunywa pamu na nane mu Ukolongu
wangu, nuku tama mwiteu yu ubambu kulutemu lukolu
komi na lubeli luku Izilaeli.”

Yesu andote Petili antenda kung'alambuka
Matei 26:31-35; Maluko 14:27-31; Yohana 13:36-38

31 Yesu japwaaga, “Simoni, Simoni! Joanya! Lijobi lipala
kumpeta mwanganya ngati mundu ejupeta inganu.
32 Lakini nugulobi kwaka Sapanga we hapa wa Simoni ili
kunhobale kwaku kwiipongo, nanagu egwikelubuka
wajangatiya ajaku anhobaliya nepani ngani.”
33 Petili ampwagila, “Bambu, nepani niijenda nawe pamu
na weapa hata ku kipungu na hata kuwa.”
34 Yesu ampwagila, “Petili nugupwagi lelenu, kabula ji
likongobi kubeka, wingana mala patato.”

Kuliandaa masoba gi ling'ai

35 Ndipala Yesu jaalalukiya banafunzi baki, “Boo,
panuntuma bila mpuku gu lupija wala nkoba wala
makobasi, sumpungukii sindu sokape?”

Bapwaga, “Ngahela ngase twapungukiwi sindo.”

36 Yesu japwaaga, “Lakini henu jojubii nu mpuku ulupija
jujukua na jojubii nunkoba jujukua, na jokapi jwanga nu
mpanga, julombisa likoti laki julomba upanga.

37 Ndaba Maandiku ga Sapi gagapwaaga, ‘Bumbei likundi
limu na bandu banamahakau gatimi.’ Numpwagi, haga goti
bahandiki ndaba jangunepani giitenda kutimi.”

38 Banafunzi bapwaga, “Bambu linga pamba tubii ni
mipanga mibele.”

Najombi japwaga, “Kutosiki kulongale mipanga!”

Yesu andoba Sapanga mwikitombi si Mizeituni
Matei 26:36-46; Maluko 14:32-42

39 Yesu jajenda kwi Kitombi si Mizeituni ngati ejajoyobali,
nabombi banafunzi baki bajenda pamu najombi.

40 Pajahika hoku jaapwagila, “Mundoba Sapanga ili
mwijingii mu milengu.”

41 Ndipala jaaleka, jajenda utali wa mundu kuwesa kuleke
lilibu. Japega magoti nu kundoba Sapanga.

42 Japwaaga, “Atati, ana gupai guboa nzipuli hago guku
ng'alika, lakini si ngati embala nenga ila ngati egupala
wehapa.”

43 Papuje atumi kuhuma kunani kwaka Sapanga ampitila
nu kumpeke makili.

44 Yesu koni jubii mu usungu nkolongu ukujogopa kuwa,
andoba ngamaa Sapanga, mbaka lumpita lyogate, lyogate
laki labia ngati mandondu ga mwai gagahabuka pai.

45 Pajajomula kundoba Sapanga, jakelubuka kwa
banafunzi baki jaakolila agoni ndaba babi nu usungu.

46 Jaapwajila, “Boo ndaba jakii ntei kugonela? Nzumuka
mu ndoba Sapanga, ili mwijingi mwi milengu.”

Yesu atenda kunkamula
Matei 26:47-56; Maluko 14:43-50; Yohana 18:3-11

47 Yesu pajabia jakoni jakalongela, nsambi wa bandu
wahika koni julongo Yuda, jojabi jumu ja banafunzi baki
komi na abele. Yuda anzendila Yesu nu kundamu suku
kumbate.

48 Lakini Yesu andalukiya, “Yuda, boo, unng'anambuka
Mwana waka Mundu suku kunkumbatila?”

49 Banafunzi baki pabagabona haga gatenda kupiti
bundalukiya, “Bambu, twaasekula lee ni mipanga jito?”

50 Na jumu kati jabu andapula mpanga ntumi waka
nngolu nkolongu, nuku nseku likutu laki la kumalele.
51 Lakini Yesu japwaga, “Kotuka kutenda hela!” Jiligusa
likutu laka mundu we hoju, nukulilamisa.
52 Ndipala Yesu jaapwagila agolu akolongu, aka kilongosi
na alonda ba Nyumba jaka Sapanga na aseja bababia ahikiki
kunkamuu, “Boo, ndaba jakii nhikiki ni mipanga ni ibonga
kungamu ngati jojunyaga hindu?
53 Masoba goti natami na mwanganya pa Nyumba jaka
Sapanga, ngase mwangamwi. Lakini senze ndi kipindi sinu
sukutawala palwiye.”

Petili ankana Yesu
Matei 26:57-58; Maluko 14:53-54, 66-72; Yohana 18:12-18, 25-27
54 Ndienu bunkamula Yesu, bajenda naku ku nyumba jaka
nngolu nkolongu, Petili jabia anzengalee Yesu munyuma su
kutali.
55 Bandu bangi bakoa mwotu pikilanda ja hua nukutama
na Petili jahika kunyata mwotu pamu nabu.
56 Mtumi jumu mmbomba ambona Petili jutami papu
jakanyata mwotu, antupila mihu, nu kupwaga, “Mundu ajo
najombi jabii pamu na Yesu.”
57 Lakini Petili jakana, nu kupwaga, “Mmbomba wee!
Nepani ngasenikimanyi segulongela!”
58 Monikatai, mundu jongi ambona Petili, najombi
japwaaga, “Weapa na nanagu wa jumu kati jabu!”
Lakini Petili japwaaga, “Bambo, nganenga.”
59 Ndipala lapeta lisaa limu, mundu jongi anhingamakiya
nu kumpwaji, “Sakaka jonouju jwabii pamu na Yesu, ndaba
na jombi mwenei juku Galilaya!”
60 Lakini Petili japwaga, “Wamundu wee ngase manyiki
segupwaga!”
Apalapa pajabii jakoni jakapwaga, likongobi latenda
kubeka.
61 Bambu jang'anambuka nu kundingali Petili. Najombi
Petili jakombuka malobi gajabia Bambu ampwagi, “Lelenu
kabula ji likongobi kubeka, wingana mala patato wiipwaga
ngasegumanyiki.”
62 Petili japita kunza nukulela ku usungu.

Yesu bundongama nu kundapu
Matei 26:67-68; Maluko 14:65
63 Bandu bababia anndonda Yesu, kundongama
nukundapu.
64 Bunkongiki ingobu kumihu nu kundaluki, “Lotila, nya
jojugulapwile?”

65 Ndienu bapwaaga malobi gingi gukuntondoo.

Yesu ampeleka pa sengu
Matei 26:59-66; Maluko 14:55-64; Yohana 18:19-24

66 Ekwakusa, aseja, aka akolongu na abola ba Malagalaki
na agolu akolongu, baketangana pamu bumpelika Yesu
pasengu jabu.
67 Bapwaaga, “Tupwagila! Boo, weapa lee wa Kilisitu
Nkombose?”
Lakini Yesu jaapwajila, “Hata nanumpwagi, mbanganya
nganzetakele,
68 nanundaluki, ngammbwagile.
69 Lakini tumbuka sajeno nukuendalee, Mwana waka
Mundu jiitama kuboku kwa malele kwaka Sapanga jwana
makili.”
70 Ndipala boa bundalukya, “Boo, weapa ndi wa Mwana
waka Sapanga?”
Najombi japwaaga, “Mwanganya mpwaga nepani ndi
jombi.”
71 Bapwaaga, “Boo, tupala lee mundu jongi julongilaje?
Twee twabee tujoini sejupwaga kupete ndomu waki
mwene.”

23

Yesu bumpeleka kwaka Pilatu
Matei 27:1-2, 11-14; Maluko 15:1-5; Yohana 18:28-38

1 Ndipala boka batenda kujema, nu kumpeleka Yesu
kwaka Pilatu.
2 Batumbuliya kuntakii koni bakapwaga, “Tunkoli mundu
ajo jaahoa bandu biito kwa malobi gisoli. Jaakana bandu
kulepa kodi kwaka nkolongu juku Loma, jupwaaga jombi
ndi Kilisitu, Bambo nkolongu.”
3 Pilatu andalukiya Yesu, “Boo, we lee Bambu Nkolongu
wa Ayaude?”
Yesu jajibua, “Ngati egupwagiki weapa.”
4 Ndienu Pilatu jaapwagila agolu akolongu nu nsambi wa
bandu bala, “Ngase nilibweni likosa lokapi lejutei mundu
jonzo.”
5 Lakini bombi bahingamaki ngamaa koni apwaaga,
“Kupetea mabolee gaki jaakwelake bandu baabii ku ndema
juku Yudea. Jatumbuliya ku Galilaya mbaka kongo.”

Yesu bumpeleka kwaka Helodi

6 Pilatu pajajogwa haga, andalukiya, “Boo, mundu hoju
mwenei juku Galilaya?”

7 Pilatu pajamanya Yesu jahumi mundema jejitawala
Helodi, ampelika kwaka Helodi, jojabii ku Yelusalemu
masoba gegala.
8 Helodi pa ambona Yesu, jatogulii ngamaa ndaba masoba
gingi japala kumbona. Jabia jujoini majambu gaki na japala
jubona ndonduke kuhuma kwaki.
9 Helodi andalukiya Yesu malobi gingi lakini Yesu
ngasejajibwiki sokapi.
10 Agolu akolongu na aka abola ba Malagalaki bajemiki
pala, bumpikia Yesu magambu gingi kwa makili ngamaa.
11 Helodi na alonda baki bunhengila Yesu liyaa nu
kundongama. Bunhwatika ingobu ya sapi ngamaa ngati
laka bambu nkolongu, nu kunkelabuu kwaka Pilatu.
12 Tumbuka lisoba le leli, Helodi jabia nkosi waka Pilatu,
kabula ja masoba gu munyuma batenda kusukiana.

Yesu antemu kuwa
Matei 27:15-26; Maluko 15:6-15; Yohana 18:39-19:16
13 Ndienu, Pilatu jaakema pamu aka agolu akolongu, aka
kilongosi na bandu,
14 jaapwagila, “Mundetiki mundu ajoo kwangu ngati
jojaakonga bandu. Ne nundaluki palongi jinu, lakini
ngasenilibweni likosa lokapi lemuntakali.
15 Najombi Helodi ahelahe ankelabwi mundu jonzo kwitu,
ndaba ngasejilibweni likosa lake. Henu mundu jonzo ngase
jatei sokapi sesunhenga kuwa.
16 Henu nagalaki mundapula iboku, ndi mundekakiya
jujenda.”
17 Kila lisoba la tipati ja Pasaka, Pilatu jwayobali
kundekake mpungwa jumu.
18 Lakini bandu boti bajamaliya pamwa, “Gunkoma
mundu hoju, utubopuliya Balaba!”
19 Balaba jabia mundu joankongiki mkipungu ndaba
jukusababisa puju jejapiti kumusi nukukoma bandu.
20 Pilatu japala kundekake Yesu, henu jalongila nabu
kabee.
21 Lakini bombi bajamalya kwa sauti, “Mumbambaliya
mu nsalaba! Mumbambaliya mu nsalaba!”
22 Pilatu jaapwagila kwa mala ja tatu, “Ndaba ja kike? Boo
jutei likosa boo mundu we jone? Ngase nilibweni likosa
lokapi leluntenda mbaka kunkoma. Henu nu ndapu iboku
ya ndomondo nu kundekakela.”
23 Lakini bombi baendalya kujamali kwa sauti ngolongu
ngamaa, bapala ambambaliya Yesu mu nsalaba. Kujamali
kwabu buntenda Pilatu jujetakiya.
24 Ndienu Pilatu jaamua sebapala bandu bala kihengika.

25 Andekakiya mundu jobumpala jola, jobummbei
mukipungu jojwatei puju nukukoma bandu na kwaapeke
Yesu bunhengila seapala.

Yesu ammbambika mu nsalaba
Matei 27:32-44; Maluko 15:21-32; Yohana 19:17-27

26 Pababia bumpeleka, baketangana na mundu jumu
jobunkema Simoni, mwenei juku Kilene, jojabia juhuma ku
litui. Ndipala bunkamula, buntweka nsalaba we gola ili
jutotula su munyuma jaka Yesu.

27 Nsambi nkolongu wa bandu unkagula Yesu, pamu na
aka mbomba bababia alobalake nu kundele Yesu.

28 Yesu jaang'anumbukiya na kwaapwaagi, “Mbanganya
mwa aka mbomba buku Yelusalemu, mwinele nenga, ila
nndela ndaba jinu mwabeti na bana bino.

29 Ndaba gahika masoba pabipwaga, ‘Nambanga banga
akambonga banga kubeleka, banga kuwai kupata bana
wala mabeli gangakujongesa bana!’

30 Masoba ge haga, bandu pa biitumbuka kiipwagi itombi,
‘Mtuhabukiya!’ Ni itombi isoku, ‘Mtuyelalya!’

31 Ana bandu ahengiki hela ku nkongu mmbei, kwibia boo
ku nkongu nzomu?”

32 Bandu bangi abeli bababii baahenga galiya baapeliki
pamu na Yesu ili bakaabambaliya.

33 Pabahika pandu pabapakema, “Lihupa lu Umutu”
Ndienu bummbambaliya Yesu pamu na bababi baahenga
galiya abeli bala kila mundu nu nsalaba waki, jumu upandi
waki wamalele na jongi upandi waki wamangega.

34 Yesu japwaga “Atati! Waalekakiya mahakahu gabu
ndaba ngase amanyiki se ahenga.”

Ndienu alonda bala bapega gudugudu ili kubagana
ingobu yaki.

35 Bandu babia ajemiki pala buku ndingalya, na
akakolongu ba Ayaudi babia bundongama Yesu bakapwaga,
“Jaakombwi bandu bangi, henu julikombula mweni, ana
jombi ndi Kilisitu Nkombosi jojuhaguliwi na Sapanga!”

36 Ahelahe alonda batenda kundongama kabee,
bunzendila nu kumpeke divai jejibabiki,

37 nabombi bumpwagila, “Ana sakaka weapa Bambu
Nkolongu wa Ayaudi, ulikombula wamwete!”

38 Panani ju nsalaba waki babia ahandiki malobi ganga,
“Jonzo ndi Bambu Nkolongu jwa Ayaudi.”

39 Jumu jojabii jojuhenga galiya babaambalii mu nsalaba
antondula Yesu nu kupwaga, “Weapa le nga wi Kilisitu?
Ulikombula wamweti na twe utumbula!”

40 Lakini jojuhenga giliyaa jongi jola andakaliya nzaki
juliyaa jola nu kupwagi, “Boo weapa ngase gunzogopa
Sapanga? Wehapa bukutemu ngati jombi.
41 Weapa na nepani bututemwi ngati ekupalika, ndienu
tujopiki malepu ga mahengu gitu, lakini mundu jonzo
ngasejatei sindu siliya.”
42 Ndipala mundu jola ampwagila Yesu, “Waa Yesu,
egwihika mu Ukolongu waku gwingombuka.”
43 Yesu japwaga, “Nugupwagi sakaka lelenu gwiibiya
pamu nane pandu pa laha pabapakema Paladiso.”

Yesu jukuwa punsalaba
Matei 27:45-56; Maluko 15:33-41; Yohana 19:28-30
44 Kwabiya saa sita lyoba mutu, lwahika lwii nndema
gwooti mbaka saa tisa.
45 Ndipala, lipazia la Nyumba jaka Sapanga lajenduka
hipandi ibele.
46 Yesu jajamaliya kwa sauti ngolongu, japwaaga, “Atati,
Mwamaboku gaku nijibeka loho jango!” Ejapwaaga hela
jwatendakuwa.
47 Nkolongu ja alonda miya moja juku Loma jola pajabona
gagapiti, andumbaliya Sapanga nukupwaaga, “Sakaka
mundu jonzo jabii jwaamboni.”
48 Bandu boka bababii ahikiki kulingali lijambu heli,
pabagabona gagapiti, bajenda mwama nyumba gabu, koni
abii nu usungu.
49 Lakini bandu boti babummanyiki Yesu bajeema su
kutali ili bagabona majambu ge haga. Kati jabu babii aka
mbomba babunzengali Yesu kuhuma ku Galilaya.

Yesu atenda kuntaga
Matei 27:57-61; Maluko 15:42-47; Yohana 19:38-42
50 Jabii mundu jumu, lihina laki Josepu jojahumi ku
Alimataya musi uku Yudea. Mundu we hoju jwabii jwa
amboni na jabii juhenga majambu ga amboni na jabia
julendale Ukolongu waka Sapanga.
51 Hata ngati Alimatayo jabii jumu kati ja akolongu ba
pasengu ja Ayaudi. Lakini ngasejajetaki sebahenga ajake,
52 Josepu jajenda kwaka Pilatu, kuloba nhyega jaka Yesu.
53 Henu jahulua kuhuma pu nsalaba, jijiwatika sanda,
jugubeka pilitenge lelabii ahembiki pi lilibu, lelule
ngasebawaiki kuntaga mundu.
54 Lisoba lee heli labii lijumaa, lisoba le heli labi lisoba
lukutumbuli Lisoba lu Kupomulela.

55 Aka mbomba bala bababii ampwatiki Yesu kuhuma ku
Galilaya bumpwata Josepu, na bilibona litenge lela na
ebabei nhyega jaka Yesu.
56 Ndipala babujaninya ku nyumba, baandia mahuta
gaganungi sapi ili bijipakia nhyega jaka Yesu.
Lisoba lu Kupomulela bapomulya ngati Malagalaki gaka
Sapanga egapwaaga.

24

Yesu jutenda kuyoka
Matei 28:1-10; Maluko 16:1-8; Yohana 20:1-10

1 Lisoba la Jumapili pulukela ngani aka mbomba bajukua
mahuta gaganungi sapi nu kujenda kulitenge.
2 Biliketannya lilibu lukuyekale litenge lihilangaliti
puukegi jilitengela. 3 Henu pabajingala mwilitenge,
ngasebijibweni nhyega jaka Bambu Yesu.
4 Bajema papu koni bakasangia lijambu leheli, apalapa
bapitila bandu abeli aweti ingobu inhuu kwejakweja
bajema pambipi nabombi.
5 Aka mbomba be haba bajogipi ngamaa, bajinama pai.
Papuje bandu be bala baapwagila, “Ndaba jaki ki
muntaputa jojubii mwomi kati ja bandu baawile?
6 Yesu ngasejubii pane, juyokiki. Nkombuka
gajumpwagila pajabii ku ndema uku Galilaya.
7 ‘Mwana waka Mundu kwabia bunkamula bandu bana
mahakau, nabombi bambambaliya pu nsalaba na mlisoba
la tatu juyoka.’ ”
8 Ndienu aka mbomba bagakombuka malobi gaka Yesu
gajwaapwagila,
9 pabakelubuka kuhuma kwi litenge, baapwagila
majambu ge haga goti banafunzi komi na jumu pamu na
bangi bala boti.
10 Aka mbomba babapwaaga majambu ge gala kwa
banafunzi baka Yesu, babii Malia juku Magidala, Yoana na
Malia amabu baka Yakobu pamu na bangi bajalongini naku.
11 Lakini banafunzi baka Yesu, pabajoana malobi ge gala,
bagabona giking'ang'a henu ngasebahobalile.
12 Lakini Petili jaboka nukujombateka imbelu mbaka
kulitenge. Pajahika, jajinama nu kulingali nkati, papuje
jijibona sanda pena. Ndienu jabuja ku nyumba koni
jakasangia kupete gagapitii.

Yesu jililangi kwaka banafunzi abeli
Maluko 16:12-13

13 Lisoba alelale, banafunzi abeli baka Yesu babia ajenda
kukijiji simu se bikikema Emau, utali waki kilumita komomi
na moja kuhuma ku Yelusalemu,
14 Babia alongalee haga goti gagapiti.
15 Pababia alongalane nuku pwaganii, Yesu mweni
jatenda kwaapitii, nukujenda pamu nabombi.
16 Bummbona kwa mihu, lakini ngase bummanyiki.
17 Yesu jaalalukiya, “Mndongalane kyane koni
nzendanela?”
Nabombi bajeema nuu, na pamihu jabu pabonikana nu
usungu.
18 Jumu kati jabu, jobunkemika Kileopa, andalukiya, “Boo,
weapa ndi kajika jaku gu ngeni uku Yelusalemu,
ngasegumanyiki majambu gagapiti mu masoba ga heno
haga?”
19 Najombi jaalalukya, “Majambu bole?”
Bumpwagila, “Majambu gagumpata Yesu juku Nazaleti.
Mundu we hoju jabii Mlota waka Sapanga junu makili
gukubola nukuhenga mahengu gaki, palongi jaka Sapanga
na palongi ja bandu boti.
20 Aka akolongu ba agolu na aka kilongosi bitu bumpelika
kwa akolongu buku Loma ili antemumula kuwa, nabombi
bummbambaliya pu nsalaba.
21 Lakini twepani twabia tunhobale jombi ndi jaagombula
bandu buku Izilaeli. Nalelenu lisoba la tatu tumbuka
majambu ge haga pagapitila.
22 Kabee, aka mbomba bangi ba kwitu batenda
kutusangasa. Pulukela ngani bajenda kulitenge,
23 lakini ngase bijiketanii nhyega jaka Yesu. Bakelubuka
nu kupwaga, baapitii atumi bu kunani kwaka Sapanga,
atumi be bapwaga Yesu jubii mwome.
24 Ndipala bandu bangi ajitu bajenda kulitenge, nabombi
bukuketannya ngati ebapwaga aka mbomba bala, lakini
ngase bumbweni Yesu.”
25 Ndipala Yesu jaapwagila, “Mbona mwaang'ang'a hela!
Na mwanganya nhobale mbolimboli gabapwaaga alota
baka Sapanga!
26 Boo, ngasekwapalika Kilisitu jung'alika ngati hela, na
moni katai jujingila mu ulumbi wake?”
27 Yesu jaayekulia hotuhotu majambu goti gagundangii
jombi mu Maandiku ga Sapi, tumbuka mu itabu yejuandiki
Musa na mu maandiku gaka alota boha baka Sapanga.
28 Nabombi pabahika pambipi ni kijiji sela sebabia
bakajenda, Yesu jatenda ngati kupetana,
29 lakini bombi buhingamakiya ngamaa juhigaliya nabu,
koni bakapwaga, “Tama pamba na twe, ndaba sajenu

pakamihi na lwii lutenda kuhika." Ndienu jajingala nkati nu kutama nabu.
30 Yesu pajabii jutami nabu pamu na kula nabu posu,
jajukua libumunda, ansengula Sapanga, jamega na kapeke ajaki.
31 Apalapa mihu gabu gatenda kuogoka nabombi
bumanya jombi, najombi jahoba ngase bumbona kabee.
32 Ndipala, bapwaganiya, "Boo, mioju jito ngasejutujosiki
pajabii jutupwagi mwiindela nu kutusimuli Maandiku ga sapi?"
33 Babokaniya apalapa, bakelubuka ku Yelusalemu,
kokuje baaketaniya banafunzi bala komi na jumu na bangi
bababii pamwa nabu aketangini.
34 Bapwaga, "Sakaka Bambu juyokiki! Ampiti Simoni!"
35 Ndipala bandu abeli bala baapwagila ajabu gagapiti
mwindela, na ebummanya Yesu pajamega libumunda.

Yesu jaapiti banafunzi baki
Matei 28:16-20; Maluko 16:14-18; Yohana 20:19-23; Mahengu 1:6-8
36 Pababiya bakoni bakaalandila bangi, mweni Yesu
jajema kati jabu, na kwaapwagi, "Lukwali lubiya kwinu."
37 Bombi basitukaniya nu kujogopa ngamaa, baambusiya
bilibweni lihoka.
38 Lakini Yesu jalalukiya, "Ndaba ja kii ntenda kuangajika?
Ndaba jaki nng'alika mmoju jino?
39 Nndinga mabanga ga mmaboku na mabanga mmagolu
gango ili nhobaliya anenganenga. Nhika nngamula ili
mmbona, ndaba lihoka ngaselibii na nhyega wala mahupa
ngati nepani."
40 Yesu pajapwaga hela, jalangia maboku na magolu gaki.
41 Pababiya bakona ngakuhobale ndaba juku togulela nu
kusangaa ngani, Yesu jalalukiya, "Mmbii na posu jokapi
panipane?"
42 Bumpekia kipandi sa homba seababali pamwotu.
43 Jwajukua na kula koni bandu boka bukumbona.
44 Ndienu jaapwagila, "Ganga ndi majambu
ganumpwagila panabii namwanganya: Kwabia gatimia goti
gabahandaki nepani gagabii mu Malagalaki gaka Musa na
alota baka Sapanga na mu kitabu sa Zabuli."
45 Ndipala, jaayekula malangu gabu ili amanya Maandiku
ga Sapi.
46 Jwaapwagila, "Ahandiki ana, Kilisitu Nkombosi
jing'aliswa nilisoba la tatu jwiitenda kuyoka.
47 Bandu boka tumbuka ku Yelusalemu nuku ndema yengi
yoti lasima baalandila lijambu la asapi kupete lihina laki, ili

alekakiya mahakau gabu, najombi Sapanga jaalekakiya mahakau gabu.
48 Mmbanganya mwaka banafunzi mpalika kwaapwagi
bandu amanya goti gagambiti nepane gasakaka.
49 Nanamweti nandetila Loho jaka Sapanga jojwaalagila
Atati bangu. Lakini mwanganya nndendaliya mbaki
Sapanga ampekia makili kuhuma kunani.”

Yesu juyetuki kujenda kunani kwaka Sapanga
Maluko 16:19-20; Matei 1:9-11
50 Ndienu jaalongua banafunzi baki kunza ja musi guku
Yelusalemu mbaka ku Betania, najombi jatondabiya
maboku gaki kunani, nakaapenge.
51 Pajabiya jaapenge, jaaleka, nukuyetuki kujenda kunani
kwaka Sapanga.
52 Bombi batenda kungungamali, ndipala bakelubuka ku
Yelusalemu koni bakatoguliya ngamaa.
53 Baendaliya kutama mu Nyumba jaka Sapanga koni
bukundumbalya Sapanga.

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Yohana Ulongulelu

Lijambu la Amboni ngati hejuandiki Yohana ndi simu kati ji itabu nsesi yeibi mu Lilaganu Linyai ye ilandi majambu gaka Yesu Kilisitu. Kila simu kati ji itabu ye hehi bikikema “Lijambu la Amboni”. Itabu ye hehi baandika aka Matei na Maluko na Luka na Yohana baada jukukua Yesu. Lijambu la Amboni Ngati ejuandiki Yohana jwaandika ntumi Yohana pamwisu wa saka sa tisini baada juku belekwa Yesu Kilisitu. Hata naa kitabu see ngasekipwaga ntumi Yohana ndi jojukiandiki, lakini ekihandikwi kilengana ngamaa na ejiandikwi balua juutumbuli jaka Yohana na Balua japili Jaka Yohana na balua ja tatu jaka Yohana. Bandu bangi baandiki hitabu bamwandi bundongale Yohana kupwaga jwabia jutama ku musi ja Efesu kipindi se hesi, henu kuwesikana kitabu senzenu jwaandiki ku musi juku Efesu.

Yohana julonge hotuhotu kupwaga kuandikwa kwikitabu senzenu kwabia kwaajangati bandu awesa kuhobale Yesu ndi Kilisitu Nkombosi, Mwana waka Sapanga jojubi mwomi, linga mulipungu la Yohana 20:31. Kupete kuhobale hela tupata womi kwii lihina laki. Kitabu senzenu saandikwi ili asoma bandu boka Ayaudi na bangaa Ayaudi. Lijambu la Amboni ejuhandiki Yohana kidogu naseilengana na Majambu gaa Sapi gangi matatu aga. Yohana juhingamaki ngani ndonduke yejutei Yesu, lakini ngase jwaandiki majambu gingi gamalenganu gajwapia Yesu. Majambu gangi gagapalika ngati kubatiswa kwaka Yesu nukulengwa kwaki kulungwenza nagombi ngasegaandikwi mu Lijambu la Amboni lendeno.

Gagabii mukutabu

- Yohana jujitumbuli mu Lijambu la Amboni linga mulipungu laka Yohana 1:1-18
- Ndienu juandika majambu kidogu ga ndonduke yejwatei Yesu linga mulipungu laka Yohana 1:19-12:50
- Baada ja haga julandi majambu gingi gaka Yesu pajwabii pundema gagunhenga yesu jukuwa nukuyoka linga mulipungu laka Yohana 13:1-20:31
- Yohana jujomule Lijambu la Asapi laki mulipungu laki la 21 koni julandi kipindi gumu Yesu pajwaapitila bandu baada jukuyoka kwaki kabee julandi ndaba jaki jukuandika kitabu senze.

Lilobi lahengika kuba mundu

1 Pakwatumbuliya kwabiya ni Lilobi, ni lilobi heli labiya
kwaka Sapanga nalombi ndi labiya Sapanga.
2 Toka pu utumbuli jakabii pamu na Sapanga.
3 Kupete jombi, Sapanga jabomba hindu yoti, wala nga
sindu sokapi sesabombika sanga jombi.
4 Jombi ndi utumbulii gwa womi, na womi gola guletiki
unang'anu kwa bandu.
5 Unang'anu gola gwanang'ana pa lwii, na lwii
ngaselwawesiki kususua.
6 Sapanga antuma mundu jumu, lihina laki Yohana.
7 Hoju jahika kaapwagi bandu majambu gu unang'anu.
Jahika ili bandu boka ajoana malobi gaki nu kunhobale.
8 Yohana we hoju ngasejabii unang'anu gola, lakini jahika
pee kaapwagi bandu kupete unang'anu gola.
9 Gongo ndi unang'anu wa sakaka, goguhika pundema
pani, kwaanang'anii bandu boka.
10 Ndienu Lilobi jabii pundema nu kupete jombi, Sapanga
jabomba nndema hogu, lakini bandu bupundema
ngasebummanyiki.
11 Jahika kwa bandu baki, lakini bandu baki
ngasebunzopike.
12 Lakini boka babunzopa, ndi bala babuhobali, jaapekia
uwesu gakuba bana baka Sapanga.
13 Bababi bana baka Sapanga nga ngati easaliwa bandu
bangi, ngasebasaliwi ngati mundu ejupala ila ngati ejupala
Sapanga, ila Sapanga mweni babii Atati babu.
14 Lilobi jwabiya mundu, jwatama pamu natwepani.
Natwepani tugubona ukolongu waki, ulumbii waki jombi
jojubii Mwana wakajika wa Atati a Sapanga, jutweli
wamboni na sakaka.
15 Yohana jaapwajila bandu majambu gaki, japwaga
sukujamali, “Jonzo ndi jonapwaga majambu gaki
panapwaga, ‘Juhika mundu jumu munyuma jangu nkolongu
kupeta nepani, ndaba jabii kabula jukusaliwa nepani.’ ”
16 Ngati ejubii jwaamboni ngamaa, natwepani kuhuma
kwaki tujopiki mbenge hingi ngamaa.
17 Ndaba Sapanga japia Malagalakilo kupete Musa, lakini
umboni waka Sapanga na usakaka yahika kwii indela jaka
Yesu Kilisitu.
18 Nga mundu joambweni Sapanga. Lakini Mwana wa
kajika, jojubii Sapanga jojupaliwi na Atati baki, jonioju ndi
jojutupwagi majambu gaka Sapanga.

Majambu gaka Yohana mbatisa
Matei 3:1-12; Maluko 1:1-8; Luka 3:1-18

19 Ganga ndi malobi gaka Yohana gajaapwagila aka
kilongosi ba Ayaudi buku Yelusalemu pababi baatumiki
kwaki agolu na Alawi ili bundalukiya, “Boo we wa nyanye?”
20 Yohana ngasejakaniki kujibu liswali lela, ila japwaga
pee hotuhotu, “Nepani nga ni Kilisitu nkombosi?”
21 Ndienu bundalukiya, “Boo henu we wanyanye? Boo
weapa lee wa Elia?”
Yohana jajibua, “Nganenga!”
Bundalukiya babe, “Boo Mlota waka Sapanga jola ndi lee
weapa?”
Yohana jajibua, “Nganenga!”
22 Henu bupwagila, “Henu we wanyanye? Boo gupwaga
bole kuhusu wamwete? Utupwagila ili tujenda takapwagila
bala babututumiki.”
23 Yohana japwaga, “Nepani ndi jojanongaliya Mlota Isaya
pajapwaga,
‘Mundu jujamali pulukoba.
Mujinyosa indela jaka Bambu.’ ”
24 Likundi laka Afalisayu ndi bababii baatumiki bandu
haba,
25 bundalukiya Yohana, “Ana we nga wa Kilisitu wala nga
wa Elia, wala nga u Mlota, henu ndaba ja kii gutenda
kabatisa bando?”
26 Yohana jajibua, “Nepani numbatisa kwa masi. Lakini
pikilanda jinu jubii mundu mwanganya ngasemumanyike.
27 Jojuhika munyuma jangu hoju, nepani ngasembalika
hata kukonga lunyusi lwii latu saki.”
28 Majambu haga gahengika ku musi uku Betania kwii ja
losi luku Yoludani, kojabii Yohana jwakabatisa bandu.

Mwana Likondoo waka Sapanga

29 Lisoba la pili Yohana ambona Yesu akuhikila, japwaga,
“Linga lende ndi, Mwana Likondoo waka Sapanga,
jojuijukua mahakau ga bandu bupundema!
30 Jonzo ndi jonalandila majambu gaki kupwaga, ‘Jwiihika
mundu munyuma jango ndi jombi nkolongu kupeta nepani,
ndaba jombi jabii kabula nepani ngasenzaliwi.’
31 Nenamwete ngasenumanyiki, lakini nahika kabatisa
bandu kwa masi ili bandu buku Izilaeli amanya.”
32 Yohana japwaga kabee gala gajagabona, “Nijimbweni
Loho jaka Sapanga jakahuluka ngati ngunda kuhuma
kunani kwaka Sapanga nukutama panani jaki.
33 Wala nepani ngasenumanyiki, lakini jombi jojandumiki
kubatisa bandu kwa masi, jombi jambwajila, ‘Mundu
jowambona Loho jakahuluka nukutama panani jaki, hoju
ndi jojubatisa kwa Loho jaka Sapanga.’ ”

34 Yohana japwagaa, “Numbweni, kabee numpwaji
jonujuwe ndi Mwana waka Sapanga.”

Banafunzi bakwanza baka Yesu

35 Kilabu jaki Yohana jabii jujemiki papuje kabee pamu na
banafunzi baki abeli,
36 eambona Yesu jakapeta japwaga, “Linga, lende ndi
Mwana Likondoo laka Sapanga!”
37 Banafunzi abeli bala bunzowini Yohana ejapwaga
malobi gala, bajenda pamu na Yesu.
38 Yesu ejang'alumbuka, jabona bukunzengaliya,
jaapwagila, “Ntaputa kike?”
Nabombi bunzibua, “Labi maana jaki Mbola, gutama
kwako?”
39 Yesu jaapwajila, “Nhikaniya nanamu nndinga.”
Banafunzi bala bajendaniya balinga pajutama, ndaba sabii
saa komi pakamii, batama kwaki lisoba lela.
40 Andilea, mmbeli waka Simoni Petili, jakabii jumu ja
abeli bala babunzowa Yohana jakapwaga ganga nukujenda
na Yesu.
41 Sindu sa kwanza sejahenga Andilea sabiya kuntaputa
nndonguwaki joakema Simoni nukupwagi, “Tumbweni
Masia.” Ndi kupwaga, “Kilisitu Nkombosi”
42 Ndipala ampelika Simoni kwaka Yesu.
Najombi Yesu andingaliya nukupwagi, “Weapa wa Simoni
mwana waka Yohana, nawe bagukema wa Kefa.” Kefa
kukigiliki Petili maana jaki “Lilibu.”

Yesu jakema Pilipi na Nataneli

43 Kilabu jaki Yesu japala kujenda ku musi uku Galilaya.
Najombi ambona Pilipi, Yesu apwagila, “Gumbwata nenga!”
44 Pilipi jabii mundu juku Betisaida mwenei jwa musi
kobabiya atama Andilea na Petili.
45 Ndipala Pilipi ataputa Nataneli, naeambona ampwagila,
“Tumbweni mundu jola joahandiki Musa mukutabu sa
Malagalaki, na alota baka Sapanga babahandiki majambu
gaki, hoju ndi Yesu mwana waka Josepu, kuhuma ku musi
uku Nazaleti.”
46 Nataneli andalukiya Pilipi, “Boo sindu sa sapi kihuma
ku Nazaleti?”
Pilipi ampwagila, “Hika gulinga.”
47 Ndipala Yesu ambona Nataneli jakahika kwaki,
jakalandila majambu gaki, “Linga hoju Mwizilaeli wa
sakaka ngasejubii niisoli nkati jake!”
48 Nataneli andalukiya, “Gumanyiki kwa bolee?”
Yesu anzibua, “Kabula Pilipi ngasejugu kemiki,
nugubweni pawabii pai ju nkongu wu ntini.”

49 Nataneli ampwagila kabee, “Mbola, weapa wa Mwana
waka Sapanga, weapa ndi wa Bambu nkolongu uku Izilaeli.”
50 Yesu jajibua, “Boo guhobali ndaba nugupwaji
nugubweni pawabii pai junkongu gu nkoju? Wagabona
majambu makolongu kupeta ganga.”
51 Yesu jajonzukiya kupwaji, “Numpwaji sakaka,
mwakubona kunani kwaka Sapanga kwakahoguka na
Atumi bu kunani kwaka Sapanga bakakwela nukuhuluka
panani jaka Mwana waka Mundu.”

2

Bandu atogule ndoa ku Musi uku Kana

1 Lisoba la tatu kwabia nu kutogule ndoa ku Musi uku
Kana, ku nkoa uku Galilaya. Amabaka Yesu nabombi babii,
2 najombi Yesu babii bunkokiki ku kutogule ndoa pamu na
banafunzi baki.
3 Divai ejajomuka, amabaka Yesu bumpwagila, “Ngaseabi
na divai!”
4 Lakini Yesu jaapwagila, “Mwiimbwagi sukuhenga. Lisaa
la lakona ngaselihikike.”
5 Ndienu amabaka Yesu baapwagila atumisi, “Lokapi
lejwaampwagila, mwihengaje.”
6 Papuje jabii milundu sita jealenganaki kwa malibu, kila
gumu gwawesa kutoto madebi gabeli au gatatu ga masi.
Babia abei papu ndaba mihilu jeapwata Ayaudi ndaba
jukulisapisa ili kundumbali Sapanga.
7 Yesu jaapwagila atumisi, “Ntwelakiya milundu jenze
masi.” Nabombi batwelakiya twee.
8 Ndienu Yesu jaapwagila, “Nteka henu masi haga
mupelakiya nkolongu wa tipati ga ndoa.” Batenda ngati
Yesu ejalagalakiya,
9 nkolongu jola ejaonza masi gala kumbi gabiya
gang'anambwiki kuba divai, nkolongu jola ngasejamanyiki
pandu kojahuma divai, lakini atumisi babateka masi
bamanyiki. Ndienu akema mwanalomi jojutola mbomba
jola,
10 ampwagila, “Kila mundu jutumbuli kupia divai jejinoi
oti, na bandu naanywii nakanopi ndi apia jejinyolwi. Lakini
wehapa gubei divai jejinoga mbaka sajenu!”
11 Yesu jahenga nginyuli ja kwanza ku Kana kunkoa uku
Galilaya, jalangila ukolongu waki na banafunzi baki
batenda kunhobale.
12 Egapeta ganiaga, Yesu jahuluka pamu na amabu na
alongu baki na banafunzi baki, nukujenda kumusi uku
Kapelinaumu kokuje batemi masoba masokopi.

Yesu mu Nyumba jaka Sapanga
Matei 21:12, 13; Maluko 11:15-17; Luka 19:45-46
13 Lisoba likolongu lukutogule Pasaka ja Ayaudi lihegali,
Yesu jakwela kujenda ku Yelusalemu.
14 Jakolila bandu ku Nyumba jaka Sapanga bakalombisa
ng'ombi na makondoo na ngunda na bangi abadilisa lupija
koni atemi mmesa yabu. 15 Ndipala japota lugoji kuba ngati
kiboku na kwaabenga boka kuhuma mu Nyumba jaka
Sapanga pamu na ng'ombi na makondoo gabu. Ndipala
japendua mesa ya bandu babadilisa lupija nukujiti
mangengalema ge pai,
16 jaapwajila bababia alombesa ngunda, “Mmboa hindu
aye pamba. Mwajihenga nyumba ja Atati bangu kuba guliu!”
17 Banafunzi baki bakombuka Maandiku ga Sapi gapwaga,
“Mwaa Sapanga upali wangu gu nyumba jaku guindenda
kundinyi ngati mwotu.”
18 Ndienu Ayaudi bangi bumpwajila, “Witenda nginyuli
boo, kulangi gubii nu uwesu gukuhenga majambu ge haga?”
19 Yesu jajibua, “Mmbombula Nyumba jaka Sapanga jenze,
nane najisenga kabee kwa masoba matato.”
20 Ayaudi bumpwajila, “Nyumba jaka Sapanga jeze
basenga kwa kipindi sa yaka alobaini na sita, nawehapa
wisenga boo kwa masoba matatu?”
21 Lakini Nyumba jaka Sapanga jejabiya julongale Yesu,
jabiya nhyega jaki.
22 Yesu ejayoka, banafunzi baki bakombuka jabiya
juwaiki kulongale lijambu le heli, ndienu bahobaliya
Maandiku ga Sapi na malobi gajabiya jupwagiki Yesu.

Yesu jumanyiki mioju ja bandu boti
23 Yesu pajwabii ku Yelusalemu ku tipati ja Pasaka. Bandu
bingi bahobalii pababona nginyuli yejabii juhengiki.
24 Lakini Yesu ngasejaahobali bandu bala ndaba
jaamanyiki boka.
25 Jombi ngasejapai mundu jokapi ampwagila majambu
ga bandu bala ndaba jaamanyiki sapi gagabii nkati ja mioju
jabu.

3

Yesu na Nikodemu
1 Jabii kilongosi jumu Nhyaudi joankemika Nikodemu,
jojuhumiki mwikikundi sa Afalisayu.
2 Lisoba limu Nikodemu anzendila Yesu ikilu nu
kumpwaji, “Mbola, tumanyiki wehapa ummbola jugutumiki
Sapanga kutubola, ndaba nga mundu jojuwesa kuhenga
nginyuli yeguhenga ila ana Sapanga jubii najombi.”

3 Yesu anzibua, “Nugupwagi sakaka, ana mundu
ngasejusaliwi mala ja pili, ngajuwesi kugubona Ubambu
ukolongu waka Sapanga.”
4 Nikodemu anndalukiya, “Mundu juwesa boo kubelekwa
koni msejaa? Ngajiwesi kujingi mulutumbu ja amabaki nu
kubelekwa kabee!”
5 Yesu ampwagila, “Nugupwagi sakaka, mundu na
ngasejubelikwi kwa masi na Loho jaka Sapanga, ngajuwesi
kujingi mu ubambu ukolongu waka Sapanga.
6 Mundu jubelekwa koni jubii na nhyega kuhuma kwa
amabu baki na atati baki, lakini mundu jubelekwa loho kwa
loho jaka Sapanga.
7 Guisangaa ndaba nugupwaagi kupalika kubelekwa mala
ja pili.
8 Nhwahi gupoga pandu pagupala, nawenga gujowa
kupoga kwaki, lakini ngasegumanyiki pandu paguhuma
wala pagujenga. Ndi ekukuba kwa kila mundu ejibelekwa
kwa Loho jaka Sapanga.”
9 Nikodemu andalukiya Yesu, “Malobi ge haga gawesikana
bole?”
10 Yesu ampwagila, “Wehapa wogubii gu mbola nkolongu
uku Izilaeli, ngasegumanyiki majambu haga?
11 Nugupwaji sakaka, twepani tupwaaga gatugamanyi nu
tupwaga gatagabweni, lakini mwabangi ngasempai
kujetake malobi gitu.
12 Ana malobi gupundema pani numpwagi ngasenhobali,
mwihobale boo ananupwagi majambu gu kunani kwaka
Sapanga?
13 Ngasejubii mundu jojuwahiki kujenda kunani kwaka
Sapanga, ila pee Mwana waka Mundu jojahuluka kuhuma
kunani kwaka Sapanga.”
14 Ngati Musa ejilitondabiya lijoka la shaba lela panani ja
ndonga kulukoba, ndi ahelahela Mwana waka Mundu
ebuntondabiya kunani,
15 ili kila mundu joanhobale jubiya na womi wa masoba
goha.
16 Ndaba Sapanga jaapai ngamaa bandu bupundema hata
jaamua kumpia Mwana waki wakanzika, ili kila mundu
joanhobaale ngajikuwe ila jubiya na womi wa masoba goha.
17 Ndaba Sapanga ngaseantumiki Mwana waki puundema
ili jutemula bandu bupundema, ila jaakombula.
18 Joanhobale Mwana waka Sapanga ngasejuhukumiwa,
lakini jwanga kunhobale tayali buntemwi, ndaba
ngaseahobali Mwana wakanzika waka Sapanga.

19 Kutemu je ndi kongo, unang'anu guhikiki pundema,
lakini bandu bulupala lwii kuliku unang'anu, ndaba ahenga
mahakau.
20 Kila mundu jojuhenga mahakau jugusuki unang'anu,
najombi jukana kuhika ku unang'anu ili mahengu gaki
giibonikana.
21 Lakini bahenga ga sakaka ahika pu unang'anu ili
mahengu gabu gabonikana ahengiki sukunzoane Sapanga.

Yesu na Yohana Mmbatisa
22 Ebajomula ganiaga Yesu na banafunzi baki bajenda ku
nkoa uku Yudea, batama nabu kola kipindi kisokopi, koni
jakabatisa bandu.
23 Yohana jabiya jakabatisa ku Ainoni, pambipi nuku
Salimu, ndaba kola gakabii masi gingi. Bandu bunzendila
najombi nakabatisa.
24 Ganiaga gapitila kabula Yohana ngaseanzegi
mukipungu.
25 Gwapitila ubisi kati ja banafunzi bangi baka Yohana nu
nhyuda jumu kuhusu mihilu jeakamulaki Ayaudi
jukusamba masi mumaboku na mumagolu asapisika ndaba
jukundumbali Sapanga.
26 Ndienu anzendila Yohana nukumpwajila, “Mbola,
gunkomboka mundu jola jojabii pamu nawe kwii juku losi
luku Yoludani, jowabii gulonge naku jola, henu najombi
jutenda kubatisa, na bandu boka atenda kunzende.”
27 Yohana ampwagila, “Mundu ngasejuwesa kuba na
sindu ana Sapanga ngaseampeki.
28 Mwabe mmanyiki panapwaga, ‘Nepani nga na Kilisitu
Nkombose, lakini andumiki ili nundonguliyaje.’
29 Mmbomba jobuntola ndi waka bambu jojutola, lakini
nkosi waka bambu jojutola jujema pambipi nukunzowane,
jutogule ngamaa paanzowane sauti jaka bambu jojutola
mmbomba. Ndienu kutogule kwangu ekutimii.
30 Yesu jupalika kuba nkolongu ngani nane miya nsokopi.”

Jojuhuma kunani kwaka Sapanga
31 Jojuhuma kunani kwaka Sapanga ndi nkolongu kupeta
boka. Jojuhuma pundema ndi jupundema, na julongale
malobi gupundema. Lakini jojuhuma kunani kwaka
Sapanga ndi julongosa gooka.
32 Jombi julongale gajagabweni nakaga jowa, lakini nga
mundu jojujetake gajagalongale.
33 Jokapi jojujetake kulongale kwaki jujetake Sapanga ndi
sakaka.
34 Joantumiki Sapanga jupwaga malobi gaka Sapanga
ndaba antwelake Loho jaki kupeta kipemo.

35 Atati bumpahi Mwana, najombi ampeki hindu yoti
mwamaboku gaki.
36 Joanhobale Mwana jubii na womi wa masoba goka,
jwanga kunhobale Mwana ngajukubi na womi ila Sapanga
anhyomila ngamaa masoba goti.

4

Yesu nu mmbomba Nsamalia
1 Afalisayu bajowana Yesu jupata banafunzi bingi
nukubatisa kupeta Yohana.
2 Lakini Yesu wee ngasejabatisi mundu ila banafunzi baki
ndi bababiya bakabatisa bandu.
3 Ndienu Yesu pajajowa haga jaboka ku Yudea
nukukelubuki ku Galilaya.
4 Ejwabiya mwiindela kujenda ku Galilaya kwapalika
jupetila ku Samalia.
5 Jahika ku Sikali musi gumu gogubii ku Samalia, pambipi
nilituhi laka Yakobo leampeki mwana waki, joakema Josepu.
6 Papuje sakabii kiliba saka Yakobu, Yesu jaatama
pulutengu jikiliba, ndaba jabii jusokiki nukujenda. Papuje
sabiya kiegali saa sita liyoba mutu.
7 Ndienu jahika mbomba jumu Nsamalia kuteka masi na
Yesu ampwagila, “Nagumbeke masi ngunywi.”
8 Kipindi se sela banafunzi baki bapiti ku musi kulomba
kilebi.
9 Lakini mmbomba Nsamalia ampwagila Yesu, “Kubii bole
weapa u Yaudi kunoba ne masi kipindi ne nu Msamalia?”
Ndaba Ayaudi ngaseajongana na Asamalia.
10 Yesu ampwagila, “Ana wakamanyiki hindu yejupia
Sapanga, kabee na ukummanyiki jojuguloba masi ga
kunywa hoju, weapa ndi ukundoba, najombi jukugupekia
masi gagaleta womi.”
11 Mmbomba jola ampwagila, “Bambu, weapa ngasegubi
na sindu sukuteke masi ni kiliba se seno kilasu ngamaa.
Henu gwipata kwaa, masi ga womi?
12 Wele ulibona gu nkolongu kupeta atati bitu Ayakobo?
Jombi jutupekia twepani kiliba senze, mweni na bana baki
ni mipugu jaki bakunywa masi jikiliba senze?”
13 Yesu ampwagila. “Kila mundu jojukunywa masi ganga
ngajilijowane nywita kabee,
14 lakini jokapi jojikunywa masi ganampekia nepani
ngajunkamwi nywita masoba goha. Masi ganumpekia
gibiya nkati jaki ngati kiliba sa masi ga womi gajapekia
womi wa masoba goha.”

15 Mmbomba jola ampwagila, “Bambo, gumbekia masi
haga ili niibona nywita kabee, nihika kabee pamba kuteka
masi.”
16 Yesu ampwagila, “Jenda kunkema nndomi waku,
guhika naku pamba.”
17 Mmbomba jola ampwagila, “Nepani ngase mii na
mwanalome.”
Yesu ampwagila, “Gupwajiki sakaka ngasegubii na
mwanalome.
18 Ndaba wabii nakanalomi anhwano, na mwanalomi
jogutama naku sajenu nga wako. Henu gupwajiki sakaka.”
19 Mmbomba jola japwaga, “Bambo, nee mona weapa
umlota waka Sapanga.”
20 “Aka hoku bitu bundumbaliya Sapanga kukitombi
senze, lakini mwa Ayaudi mwee mpwaga ku Yelusalemu ndi
pandu papalika kungungamali Sapanga.”
21 Yesu ampwagila, “Amabo, guhobalya senumpwagi,
gihika masoba ngamwalumbali Atati kukitombi ase, wala
ku Yelusalemu.
22 Mwasamalia mwanganya munzinamii sapanga jwanga
kummanya, lakini twepani tumanyiki jotunzinamii, ndaba
ukombosi guhuma kwa Ayahude.
23 Lakini sihika kipindi, kabee tayali kihiki, kipindi se hesi
bandu balumbali sakaka balumbaliya Atati sukulongoswa
kwa Loho jaka Sapanga na sakaka. Ndaba Atati apala bandu
babundumbali kwii ndela heji.
24 Sapanga ndi Loho, nabombi babunzinamii kupalika
kunzinamii kwa Loho jaka Sapanga na sakaka.”
25 Mbomba jola ampwagila, “Numanyiki Masia jobukema
Kilisitu Nkombosi, jutenda kuhika, nikipindi sejihika
jutupwajila kila sindu.”
26 Yesu ampwagila, “Nepani nenonge nawe, ndi Masiya.”
27 Muda agolagola banafunzi baka Yesu batenda kuhika,
nabombi basangii kumbona jakalongila numbomba. Lakini
nga jumu kati ja banafunzi bala joandalukiya mmbomba
jola, “Gupala kike?” Wala nga jumu joandalukiya Yesu,
“Ndabaja kii gulonge nu mmbomba ajojo?”
28 Ndienu mmbomba jola juguleka nndundu waki wa
masi, jajenda ku musi, kalandi bandu,
29 “Uhikaniya mumbona mundu jojumpwaji majambu
goka gahengiki. Boo kuwesikana jonzo ndi wa Kilisituje?”
30 Ndipala bandu bapita mmusi gola nukunzende Yesu.
31 Kipindi se sela banafunzi baki bundoba Yesu
bakapwaga, “Mbola, kulaa kilebi!”
32 Lakini jaapwagila, “Nepani mii ni kilebi
sangakukimanya mwanganya.”

33 Ndipala banafunzi batumbuliya kulaluana, “Boo jubii
mundu joandeti kilebe?”
34 Yesu jaapwagila, “Kilebi sangu nenga ndi kuhenga
sejupala jola jojundumiki nukujomo lihengu laki.
35 Mmbanganya uyobali kupwaga, ‘Jihigali miehi nsese
pee kuhika masoba gukuhusa.’ Lakini nenupwagi,
nndingaliya mwagabona matuhi egabii tayali kuhusa!
36 Jojuhusa jukuba jujopiki nsalaha najombi jukusanya
ilebi kwa ajili ja womi wa masoba goha, ndi jojupanda na
jojuhusa bitoguliya pamu.
37 Kwa ndaba heji malobi ganga ga sakaka, ‘Mundu jumu
jutenda kupanda na jongi jutenda kuhusa apwaga sakaka.’
38 Nepani nutumiki mwanganya kutuhi kuhusa ilebi
yeyuye mwanganya ngasemwapandike, bangi bahengiki
lihengu lukupanda lakini mwanganya uhusa ilebi
yeapandiki bangi.”
39 Asamalia bingi ba musi gola buhobali Yesu ndaba ja
malobi gajapwaga mmbomba jola, “Jambwajila majambu
goka ganabii nagahengiki.”
40 Ndipala Asamalia pabuhikila Yesu, bundoba jutama
nabu pamu, najombi jatama kola masoba mabele.
41 Bandu bingi ngamaa buhobali Yesu ndaba ja malobi
gaka mmbomba jola.
42 Bandu be haba bumpwajila mmbomba jola, “Henu
tuhobali ila nga ndaba ja malobi gaku pena, ndaba twepani
twabeti kabee tumanyiki sakaka jonzo ndi Nkombosi
jupundema poti.”

Yesu andamisa mwana waka kilongosi jumu

43 Pagapeta masoba mabeli, Yesu jaboka kola jajenda ku
Galilaya.
44 Ndaba mweni Yesu japwaga bila kuhiya, “Mlota
ngasejujetakeka mmusi waki mwene.”
45 Ndienu pajwahika ku Galilaya benei bunzopiki, ndaba
bagabweni majambu goha gajahenga Yesu ku Yelusalemu
kwa tipati ja Pasaka.
46 Ndienu Yesu jakelubuka kabee ku musi uku Kana
gogubii ku Galilaya, pandu pajang'alumbua masi kuba
divai. Kola jwabii kilongosi jwakabii na mwana nngonzu
musi uku Kapelinaumu.
47 Kilongosi jola ejwajowana Yesu juhikiki ku Galilaya
kuhuma ku Yudea, anzendila Yesu ahingamakiya jujenda
akundamisa mwana waki jojabii lahilahi.
48 Yesu ampwagila, “Ana ngasembweni nginyuli na
ndonduke ngauhobalele Sapanga.”

49 Kilongosi jola ampwagila, “Bambo, nuguloba guhika
kwangu kabula mwanawango ngasejuwile.”
50 Yesu ampwagila, “Jenda pena mwana waku julamike!”
Mundu jola jaamua kuhobale lilobi laka Yesu lejwapwaga
najombi jaamua kubuja.
51 Pajwabii mwindela jaketangana na atumisi baki
bumpwajila, “Mwanawaku we mwomi!”
52 Jombi jalalukiya saa kike mwana wa pajatumbuliya
kuba sapi, nabombi bumpwagila, “Jombi jalama saa saba
lioba mutu.”
53 Ndienu atati bala bakombuka muda ngati agolagola
Yesu pabumpwajila, “Mwana waku julamike.” Ndipala
jombi na akakosi baki buhobaliya Yesu.
54 Heji ndi nginyuli jukusangasa ja pili jejahenga Yesu
pajabiya juhuma ku Yudea jujenda ku Galilaya.

5

Yesu andamisa nngonzu pilitanda

1 Pagapeta haga Yesu jajenda ku Yelusalemu ku tipati
gangi ga Ayaudi.
2 Ku Yelusalemu kola, pambipi nu litanga lu kujingali pa
musi gobugukema litanga lilikondoo labiya litanda
likolongu la masi lebikikema kiebulania Betizata, litanda
heli labiya ni indamba unhwano yunu ugolu.
3 Mwindamba ye mola batemi agonzu bingi, babi
bangalinga na akilema na balei.
4 Boti babiya alendale masi gatimbulikana ndaba kila
mala mtumi juku nani kwaka Sapanga jwahika kutimbu
masi mlitanda. Mundu jokapi jojabi jwa kwanza kujingi
mlitanda baada juntumi waka Sapanga kugatimbu masi,
julamika ugonzu wokapi gojubinaku.*
5 Papuje jabii mundu jumu jojabii julehi muda wa yaka
selasini na nane.
6 Yesu paambona nngonzu jola jugoni pala jamanyiki
mundu jola jabii nngonzu jwa muda wa masoba gingi
andalukiya, “Gupala lee kulama?”
7 Nngonzu jola ampwagila, “Bambu, nandi ngasemi na
mundu jukunyingi mmasi kipindi masi egakuba
agatimbwilini, kila enenga kujingi mundu jongi jundenda
kunongule.”
8 Yesu apwagila, “Jema ulitweka kipega saku gujenda.”
9 Apalapa mundu jola jatenda kulama, jajukua, kipega
saki nukutumbuli kujenda.
Lisoba le lela labiya Lisoba lu Kupomulela.

* **5:4** Nsitali gongo ngasegupatikana mumahandiku ga mwandi.

10 Ndi Ayaudi bangi bumpwagila mundu jojulamiki we
jola, “Lelenu Lisoba lu Kupomulela Malagi gi mihilu jitu
ngasegutupala kutoto kipega.”
11 Lakini jombi jaapwagila, “Mundu jola jojunamisi ndi
jojumbwajila, ‘Jukua kipega saku gujenda.’ ”
12 Nabombi bundalukiya, “Mundu jojugupwaji, jukua
kipega saku gujenda, jonujuwe nyanye?”
13 Lakini jombi ngaseamanyiki mundu joandamisi ndi
nyaa, ndaba Yesu jabii tayali juboi, ndaba papuje wabii
nsambi wa bandu nkolongu.
14 Ndienu monikatae, Yesu ankolila mundu we jola mu
Nyumba jaka Sapanga apwagila, “Henu gulamiki, guihenga
mahakau kabee, guipata lijambu likolongu ngani.”
15 Mundu jola jajenda nakapwaji aka kilongosi ba Ayaudi
Yesu ndi jojunamisi.
16 Ndaba Yesu jahengiki lijambu lela Lisoba lu
Kupomulela, Ayaudi batumbuliya kusumbuu.
17 Ndienu Yesu jaapwagila, “Atati bangu ahenga lihengu
masoba goti, nane henga ahelahela.”
18 Ndaba ja malobi haga, akikilongosi ba Ayaudi bataputa
indela jukunkoma Yesu, nga ndaba jukuhalabana Malagi gi
Lisoba lu Kupomulela pee, ila kabee ndaba japwaga
Sapanga ndi Atati baki, nukulibona julengini na Sapanga.

Uwesu waka mwana waka Sapanga

19 Yesu jaapwagila, “Nupwaji sakaka, Mwana ngasejuwesa
kuhenga sindu kajika jaki juwesa pee kuhenga sindu
sejaabona Atati bakahenga. Ndaba seahenga Atati Mwana
najombi juhenga aselasela.
20 Atati bupala Mwana, nukundangi kila sindu sejuhenga
mweni, kabee bundangia majambu makolongu kupeta
haga, nanamu mwitenda kusangaa.
21 Ngati Atati ejaayoha bandu bawii nakapeke womi,
ahelahe na Mwana japeke womi bandu bajapai.
22 Atati ngaseantemu mundu jokapi lakini ampeki Mwana
uwesu woka gukutemu bandu,
23 ili bandu boka babunzoane Mwana ngati ebajoane
Atati. Janga kunzoane Mwana ngasejajoane Atati
babuntumiki.”
24 “Numpwaji sakaka, jojujoane lilobi langu nukuhobale
jojundumiki, jubii na womi wa masoba goha. Jombi
ngajwiitemuliwe, ila julobwiki kuhuma ku kuwa nukujingi
kuwomi wa masoba goha.
25 Nupwaji sakaka, kihika kipindi kabee kihikiki tayali
bandu ba wii bijowana malobi gaka Mwana waka Sapanga,
na bandu babijowana biibiya bomi.

26 Ngati Atati ebi utumbuli wa womi, ndi ahelahela
ampeki Mwana uwesu ukupia womi kwa bandu.
27 Kabee ampeki Mwana uwesu ukutemu, ndaba jombi
ndi Mwana waka Mundu.
28 Wisangaa ndaba ja malobi ganga, ndaba kihika kipindi
bandu boka babii kutenge bijowana malobi gaki,
29 nabombi bitenda kuyoka. Baahengiki ga amboni
bitenda kuyoka nukupata womi, lakini baahengiki giliya
bitenda kuyoka nukutemuliwa."

Yesu jililongale mweni

30 "Nepani ngasenhwesa kuhenga sindu ku uwesu wangu
na mwete. Nepani ndemu ngati enyowana kutemu kwa
Atati, nu kutemu kwangu kwa sakaka. Ndaba nga kukupala
namweti ila kukupala kwa jola jojundumiki."
31 Nanililongali namweti malobi gangu ngagiwesi
kujetakeka kuba ga sakaka.
32 Lakini jubi jongi jojupia malobi gango, nane manyiki
goka gajunongale nepani ga sakaka.
33 Mwanganya mwaatuma bandu kwaka Yohana
Mmbatisa, najombi jalongila sakaka.
34 Nepani ngasenhobale malobi gala gaapwaga bandu, ila
mbwaga malobi ganga ili mpata kuokolewa.
35 Yohana jabii ngati taa jejabi jinyaka nukumulika,
nanamu mwabi mwasagula kutogule unang'anu we hogu
kwa masoba masokopi.
36 Lakini malobi gaganongale nepani gabi nuukolongu
ngamaa kupeta gaka Yohana. Ndaba mahengu ganihenga
ndi mahengu gambeki Atati nagajomula, galangi Atati ndi
bandumiki.
37 Atati baandumiki ndi jojaapwagi bandu majambu
gangu. Kyee mwanganya ngasenzoini sauti jaki kwa makutu
ginu wala kummbona ejubii,
38 wala lilobi laki ngaselitama nkati jinu, ndaba ngase
munhobali jola joantumike.
39 Mwanganya nsoma ngamaa Maandiku ga Sapi uwasali
nkati jaki mwipata womi wa masoba goha. Lakini
mahandiku ge gaga ganongale nepani!
40 Lakini mwanganya ngasempai kuhika kwangu nepani
ili mpata womi wa masoba goha.
41 "Nepani ngasendaputa bandu buku numbalila.
42 Lakini numanyiki mwanganya ngasemmbii nu upali
waka Sapanga nkati jinu.
43 Nepani hikiki kuuwesu Atati bango, lakini
ngasennyopa. Ila mundu jongi najuhikiki kupete uwesu
wakimweni mwitenda kunzopa.

44 Henu nhwesa boo kunhobale kipindi mwanganya
mpala kujopa ulumbi kuhuma kwinu mwabeti, lakini
ngasentaputa ulumbi kuhuma kwaka Sapanga jojubii
kajika?
45 Mwiwasali nepani ndi nenantakila kwa Atati. Musa
jomuhobali ndi jojuntakila mwanganya.
46 Ana sakaka munhobali Musa, mwakahobaliya nane,
Ndaba Musa jaandika majambu gango.
47 Lakini ngasemwagahobale ga juandiki, boo mwiwesa
boo kuhobalee malobi gango?"

6

Yesu japeke bandu posu elupu uhwano
Matei 14:3-21; Maluko 6:30-44; Luka 9:10-17
1 Ndienu Yesu jajenda kwii ju nhanga uku Galilaya
gobugukema Tibelia.
2 Nsambi nkolongu wa bandu watenda kumpwata, ndaba
bigibweni nginyuli jejabii juhengi kalamisa agonzu.
3 Yesu jakwela kukitombi jatama pai pamu na banafunzi
baki.
4 Kipindi sa tipati ja Pasaka ja Ayaudi jabiya jiegali.
5 Yesu ejalinga jugubona nsambi wa bandu gukuhikila,
andalukiya Pilipi, "Tukalomba kilebi kwako ili tuwesa
kapeke bandu ababa?"
6 Japwaga sanahuli ili kundenga Pilipi, ndaba jombi
mweni jamanyiki semusijuhenga.
7 Pilipi apwagila, "Hata tulombi mabumunda kwi ipandi
mia mbili ja feza ngagatosi, kila jumu mwisijupata kidogu
pena."
8 Mbolee waki jumu joakema Andilea, ndongu waka
Simoni Petili, ampwagila,
9 "Jubii pamba mwana jumu jubii na mabumunda ga
shaili uhwanu na homba ibeli. Lakini yeniye ngaseitosa kwa
bandu boka haba."
10 Yesu japwaaga, "Mwatamika pai bandu haba."
Napandu jepala pakabi na manyonyoli gingi. Ndipala bandu
babatamiki bakabii akanalomi elupu uhwano.
11 Yesu jajukua mabumunda gala, ansengula Sapanga,
nakapeke banafunzi baki abaga kwa bandu babatemi pala.
Najahenga ahelahe kwa homba yela, kila mundu japata
ngati ejapala.
12 Bandu pabatupila, Yesu jaapwagila banafunzi baki,
"Nkusanya hipandi yeihigali hiiyooba."
13 Ndipala bakusanya hipandi ya mabumunda ga shaili
yebahigaki, nukutwelake hitonga komi ni ibeli.

14 Bandu ebabona nginyuli yaka Yesu ejalangia, bapwaga,
“Sakaka mundu jonzo ndi mlota jola jojuhika pani
puundema!”
15 Yesu pajamanya bandu bapala kunzuku ili kumbeka
jubiya bambu nkolongu, jaboka kabee kajika jaki kujenda
ku kitombi.

Yesu jujenda panani ja masi
Matei 14:22-33; Maluko 6:45-52
16 Pakwabiya pakamii banafunzi baka Yesu bahuluka
kujenda kunhanga,
17 bakwela munhwatu ili alombuka nhanga kujenda ku
Kapelinaumu. Lwii lwabiya lujingi na Yesu jabiya
ngasejahiki bombi.
18 Apalapa kimbonga satumbuliya kupoga nuku ukologa
nhanga.
19 Pabahika ulasu wa kilumita nhwanu au sita bumbona
Yesu jakajenda panani ja masi, jakaegaliya punhwatu, henu
batenda kujogopa ngamaa.
20 Lakini Yesu jaapwagila, “Nepane, mwijogopa!”
21 Bunkalibisa jujingala nkati ju nhwatu, apalapa nhwatu
wahika pulutengu jundema kobaabiya apala kujenda.

Bandu buntaputa Yesu
22 Kilabu jaki nsambi wa bandu gogwahigali upandi gongi
gu unhanga bamanya gwabii nhwatu gumwa pee, kabee
Yesu ngasejajingala munwatu gola pamu na banafunzi baki,
ila banafunzi baki bajenda kajika jabu.
23 Ndienu jahika minhwatu jengi kuhuma ku Tibelia
mbaki pambipi na pandu pala pababiya akula mabumunda,
kipindi Yesu pajabiya ansengwi Sapanga.
24 Ndienu nsambi wa bandu pabamanya Yesu na
banafunzi baki ngaseabi pala, bajingala minhwatu kujenda
ku Kapelinaumu kuntaputa Yesu.

Yesu ndi posu jejutupeke womi
25 Bandu bala bunkolila Yesu kwii ju nhanga,
bundalukiya, “Mbola, gwahika pamba kipindi bole?”
26 Yesu japwaga, “Numpwaji sakaka, mwanganya ndaputa
nga ndaba mwabweni nginyuli, ila ndaba mwalii
mabumunda gala nukutupi.
27 Mwakihenge lihengu kilebi sekibohi, lakini
mukihengila lihengu kilebi sekitama masoba goha ndaba ja
womi wa masoba goha. Jenze ndi posu jejuje Mwana waka
Mundu jitenda kumpeke, ndaba Sapanga, Atati jutei
kunhagu.”

28 Ndipala bandu bundalukiya, “Tuhenga kike ili tupata
kuhenga mahengu gajupala Sapanga?”
29 Yesu japwaga, “Lende ndi lihengu lejupala Sapanga
nhenga, kunhobe joantumike.”
30 Ndienu bundalukiya, “Wiihenga nginyuli boo ili tubona
tuwesa kuguhobalela? Gwihenga sindu bole?
31 Aka hoku bitu bakula posu jebijikema mana kulukoba,
ngati ebaandiki mu Maandiku ga Sapi gagapwaga, ‘Jaalea
mabumunda kuhuma kunani kwaka Sapanga.’ ”
32 Yesu jaapwagila, “Numpwaji sakaka, Musa
ngasejumpeki mwanganya libumunda lelihuma kunani
kwaka Sapanga. Lakini Atati bangu bumpeke libumunda la
sakaka kuhuma kunani kwaka Sapanga.
33 Ndaba libumunda laka Sapanga lelaapeke bandu womi
ndi jojuhuluka kuhuma kunani kwaka Sapanga na
jojaapeke bandu bupunndema womi.”
34 Ndipala jaapwagila, “Bambo, utupekia libumunda heli
masoba goha.”
35 Yesu jaapwagila, “Nepani ndi posu jejapeke bandu
womi. Jojuhika kwangu nepani ngajijoi inzala,
najojunhobale ne kyee ngajijoi nywita.
36 Lakini ngati enumpwagi mmweni nepani lakini
ngamwihobalele.
37 Boka baambeke Atati biihika kwango, nane
nganundeke kunza mundu jokapi jojuhika kwango.
38 Ngase na hulwiki kuhuma kunani kwaka Sapanga
kuhenga ganagapai namwete ila hulwiki ili kuhenga gala
gajugapai jojundumiki.
39 Jola jojundumiki jupala haga, naunhoa hata jumu kati ja
bandu ba jumbeki ila nanhyoha boka lisoba la mwiso.
40 Ndaba gabagapai Atati bango ndi ganga, kila
joandingali Mwana nukuhobale jombi jubiya na womi wa
masoba goha. Nane nanhyoha lisoba la mwiso.”
41 Ndipala Ayaudi batumbuliya kumumuta ndaba Yesu
japwajiki, “Jombi ndi libumunda lelahuluka kuhuma
kunani kwaka Sapanga.”
42 Bombi bapwaga, “Jonzo lee nga Yesu mwana waka
Josepu? Twetwaamanyiki atati baki na amabaki? Henu
jupwaga boo juhulwiki kuhuma kunani kwaka Sapanga?”
43 Yesu jaapwagila, “Nkotuka kumumutanila kati jinu.
44 Ngamundu jojuwesa kuhika kwangu nepani, sanga
kuhutwa na Atati bandumiki, nane nayoha lisoba la mwiso.
45 Alota baka Sapanga ahandiki ana, ‘Bandu boka biboliwa
na Sapanga.’ Kila mundu joajone Atati nukulibola mabolee
kuhuma kwaki juhika kwango.

46 Nga mundu jojabweni Atati, ila jombi jojuhuma kwaka
Sapanga hoju ndi jojabweni Atati.
47 Numpwaji sakaka, mundu jokapi jojuhobalee jiipata
womi wa masoba goha.
48 Nepani ndi posu sekileta womi.
49 Aka hoku binu bakula kilebi sebikikema mana
pulukoba, hata hela bawii.
50 Lakini senze kilebi sekihuluka kuhuma kunani kwaka
Sapanga kila mundu jokapi jojukula nga jwiikuwe.
51 Nepani ndi libumunda lelileta womi gogwahuluka
kuhuma kunani kwaka Sapanga. Mundu najukuliki
libumunda lende jwitama masoba goha. Na libumunda
lenumpeke nepani ndi nhyega jango, gonipia ndaba ja
womu wa bandu bapandema pani."
52 Ndipala Ayaudi patumbuliya kulosana beni na beni
ngamaa kati jabu bakapwaga, "Juwesa boo mundu jonzo
kutupeke twe nhyega jaki ili twe tukulaje?"
53 Yesu jaapwagila, "Sakaka numpwaji, nangakula nhyega
jaka Mwana waka Mundu na kunywa mwai waki
ngamwikubi na womi nkati jino.
54 Mundu jokapi jojukula nhyega jangu na kunywa mwai
wango jupata womi wa masoba goha, nane nayoha lisoba la
mwiso.
55 Ndaba nhyega jangu ndi posu ja sakaka, na mwai wa
nikinywaji sa sakaka.
56 Mundu jokapi jojukula nhyega jaa na kunywa mmwai
waa jutama nkati jango nane ndama nkati jaki.
57 Atati baabi bomi andumiki nenga, nanepani ndama na
mwomi, ahelahe jojungula nepani jiendaliya kutama na
womi.
58 Lende ndi libumunda lelahuluka kuhuma kunani
kwaka Sapanga, nga ngati mana yebakula aka hoku binu
nakuwa. Ila jojikula libumunda lende juitama masoba
goha."
59 Yesu japwaga malobi ganga pajabii jakabola mu
nyumba jukuketangena Ayaudi ku Kapelinaumu.

Malobi gagaleta womi wa masoba goha

60 Banafunzi baki bingi pabajowana malobi haga
bapwaaga, "Mabole ganga ganonwipi. Nyajojuwesa
kugajetakela?"
61 Yesu jamanyiki banafunzi baki ayoma kuhusu mabolee
gala, ndipala jaalalukiya, "Boo lijambu lende liwesa lee
kuhoa kuhobalela?
62 Kuibiya boo henu pamumbona Mwana waka Mundu
jakakwela kujenda kojabii kabula?

63 Loho ndi jejileta womi, makili gaka mundu ngase
gawesa sindo. Malobi ganga ganumpwagi mwanganya ndi
loho na womi.
64 Lakini abi bangi kati jinu banga kuhobalela." Ndaba
Yesu jamanyiki toka puwanzu nya ngasejuhobale na jola
joang'alumbuka.
65 Yesu japwaga, "Ndaba numpwaji nga mundu jojuwesa
kuhika kwangu nepani ila mbaka Atati anhwesisa kuhika
kwangu."
66 Ndipala ndaba ja malobi haga banafunzi baki bingi
bundeka Yesu na ngase baendaliya kumpwata kabee.
67 Ndipala Yesu jaapwagila banafunzi komi na abeli bala,
"Boo! Na mwanganya mpala kuboka ahelahela?"
68 Simoni Petili japwaga, "Bambo, tujenda kwaka nyanye?
Weapa gubi na malobi ga womi wa masoba goha.
69 Natwe tuguhobale weapa ndi mundu wa Sapi kuhuma
kwaka Sapanga."
70 Yesu jaapwagila, "Nepani kajika nenunhwagwi
mwanganya komi na abeli? Lakini jumu wii ndi Lijobi!"
71 Japwaaga hela ndaba jaka Yuda mwana waka Simoni
Isikalioti, ndaba hoju jabiya ndi joang'alumbuka, lakini jabi
nkati ja banafunzi baki komi na abeli.

7

Yesu na alongu baki

1 Pagajomukiya ganiaga, Yesu jabia jakajendajenda mu
Galilaya, ndaba ngasejapai kujenda ku Yudea ndaba aka
kilongosi ba Ayaudi bapala kunkoma.
2 Lisoba la tipati ga Ayaudi lukutama mwi indamba labia
liegali,
3 alongu baka Yesu bumpwajila, "Guboka pamba gujenda
ku Yudea, ili banafunzi baku akagabona mahengu
gaguhenga.
4 Nga mundu jojuhiya majambu gajuhenga anajupala
jumanyikana kwa bandu. Ndaba guhenga majambu ge haga
nala ulilangia kwa bandu bupundema poti!"
5 Hata akalongu baki ngasebunhobalile.
6 Yesu jaapwajila, "Kipindi sangu sekibii sapi
ngasekihikike, lakini kwinu mwanganya ipindi yoti ya sapi.
7 Bandu bupundema ngaawesi kunsuki mwanganya, ila
anzuki nepani, ndaba nepani naapwagi mahengu gabu
giliya.
8 Mwanganya nnzendaniya ku tipati. Nepani nganyendi
ku tipati, ndaba kipindi sangu saasapi sakona
ngasekihikike."

9 Yesu pajajomula kwaapwagi ganiaga, jahigaliya ku
Galilaya.

Yesu jubii ku tipati gu kutama mwindamba

10 Alongu baki pababiya apiti ku tipati, Yesu najombi
jajenda ahelahe, lakini jajenda sukulihiya bila kulilangi kwa
bandu.
11 Aka kilongosi ba Ayaudi babiya bukuntaputa mtipati,
balalukiya, “Jubi kwako?”
12 Babiya atenda kubolane. Bangi bapwaaga, “Yesu
mundu jwa amboni” Bangi bapwaaga, “Ngahela, ila
jaakonga bandu.”
13 Lakini ngamundu jojalenga kundongale pagwendu,
ndaba jakaajogopa aka kilongosi ba Ayaudi.
14 Hata hela tipati egahika pikilanda, Yesu jajingala mu
Nyumba jaka Sapanga nuku tumbuli kubola bandu.
15 Aka kilongosi ba Ayaudi basangi bapwaaga, “Boo
mundu ajo mabole haga jupatiki kwako najombi ngase
bumbolike?”
16 Yesu jaapwagila, “Mabolee ga mola nga gango, ila gaka
jola jojundumiki.
17 Mundu najupai kuhenga gajupala Sapanga, jiimanya
ana mabole gangu gahuma kwaka Sapanga, au gahuma
kwangu namwete.
18 Mundu jojupwa malobi gaki mweni pe jutaputa ulumbi
waki mweni, ila jojutaputa ulumbi waka joantumiki, hoju
julonge sakaka wala nkati jaki ngasejubii nu ubaja wokapi.
19 Musa ngasejumpeki mwanganya Malagalaki? Lakini
ngajumuwi jojukamulaki malagalaki jene. Boo, henu ndaba
jakii mpala kungoma nenga?”
20 Bandu bala bapwaaga, “Wehapa gubii ni kilombu. Nya
jojupala kugukoma weapa?”
21 Yesu japwaaga, “Nahengiki ndonduke jimu mwanganya
ntenda kusangaa.
22 Musa jumpekia Malagalaki gu kuseku jandu. Lakini
Malagalaki gee haga ngasegahuma kwaka Musa ila kwaka
aka ahoku bitu na mwanganya nseku jandu hata Lisoba lu
Kupomulela.
23 Ana mundu juwesa kunseku jandu mundu Lisoba lu
Kupomulela ili Malagalaki gaka Musa giihalabika, boo
ndaba ja kii nhyome nepani kundamisa mundu Lisoba lu
Kupomulela?
24 Nkotuka kutemu kukulingali kunza pee, ila ntemula
ngati ejupala Sapanga.”

Yesu ndi Kilisitu nkombose joantumiki Sapanga?

25 Henu, bandu bangi buku Yelusalemu bapwaaga,
“Jonoju lee ngajobuntaputa ili bunkomaje?
26 Linga! Ajo hapa julonge pagwendu, wala nga mundu
joampwagi lilobi! Henu aka kilongosi amanyiki jonzo ndi
Kilisitu nkombosi?
27 Kilisitu pajihika nga mundu jojwimanya kojuhumila,
lakini twepani tukumanyi kojuhumi mundu ajo.”
28 Henu Yesu pajwabiya jubola mu Nyumba jaka Sapanga,
japwaga kwa sauti, “Ati mpwaga nepani mmanyi
nakonhuma mukumanyi? Lakini nepani ngasenhikiki
kupete uwesu wangu na mwete, ila jojundumiki ndi jwa
sakaka. Mbanganya ngasemumanye,
29 nepani nummanyiki ndaba nahuma kwaki najombi ndi
jojundumiki.”
30 Ndienu bataputa kunkamu, lakini nga mundu jojalenga
kunkamu ndaba saa jaki jabiya jakona ngasejihikike.
31 Bandu bingi munsambi we gola batenda kunhobale
bapwaaga, “Boo Kilisitu pajiihika jihenga nginyuli ngolongu
ngani kupeta yejahenga ajojo?”

Alonda baatuma kunkamu Yesu

32 Afalisayu bajowana bandu bakabolannya malobi gaka
Yesu gala, ndi bombi pamu na agolu akolongu baatuma
alonda babu ajenda bukunkamula.
33 Yesu japwaaga, “Nepani nakona pamu numbanganya
kukipindi kijipi ndienu nikelubuka kwaka jojundumiki.
34 Mwindaputa wala ngamwimone, ndaba ngamwiwesi
kuhika pandu panibiya.”
35 Alongosi ba Ayaudi balongalaniya beni na beni,
“Mundu jonzo jijenda kwako twepani sangakuwesa
kumbona? Boo jijenda ku misi ja Agiliki koahami Ayaudi na
kwaabola Agiliki?
36 Jubii na maana boo ejupwaaga, ‘Mwindaputa lakini
ngamwimoni na panibiya mwanganya ngamwiwesi
kuhika?’ ”

Losi ya masi ga womi

37 Lisoba la mwisu la tipati gi indamba labiya lisoba
likolongu. Yesu jajema nukupwaga kwa sauti ngolongu,
“Mundu najubi na nywita, juhika kwangu jukunywa.
38 Ngati Maandiku ga Sapi egapwaga, ‘Jojunhobale nepani,
losi ya masi ga womi ginyika kuhuma nkati jaki.’ ”
39 Yesu japwaaga haga kundongule Loho jaka Sapanga,
bandu bala ba bunhobali jombi bitenda kunzopa. Kipindi se
hesi Loho jaka Sapanga jabii ngasejihikike, ndaba Yesu
jabiya jakoni ngasejujingi muukolongu waki.

Kubaganika kwa bando

40 Ndipala nsambi wa bandu be bala pabajowana malobi
gala bapwaaga, “Sakaka mundu jonzo ndi Mlota jwaka
Sapanga jola.”
41 Bangi bapwaga, “Jonzo ndi Kilisitu nkombosi.”
Bangi bapwaga, “Kilisitu lee juwesa kuhuma ku Galilaya?
42 Maandiku ga Sapi lee ngasegapwajiki Kilisitu jisaliwa
mukibeleku saka Nkolongu Daudi na musi uku Betelehemu,
musi gola gojatama Daudi?”
43 Ndipala bandu batenda kubaganika ndaba jaka Yesu.
44 Bangi kati jabu bapala kunkamu, lakini nga mundu
jojalenga kungusa.

Akolongu ba Ayaudi ngase ahobale

45 Ndienu alonda bala bakelubuka kwa akolongu ba agolu
na Afalisayu. Nabombi balalukiya alonda, “Boo, ndaba ja kii
ngasemundetiki Yesu?”
46 Alonda bala bapwaga, “Ngasejubii mundu jojuwesa
kulonge ngati ejulonge mundu jola!”
47 Afalisayu bapwaga, “Boo na mwanganya ahelahe jutei
kunkonga?
48 Boo nhwahiki lee kumbona kilongosi jokapi ja bandu au
jumu jwa Afalisayu babunhobalela?
49 Ngahela lakini nsambi wa bandu aba bangakumanya
Malagalaki gaka Musa, apatiki yaambamba kuhuma kwaka
Sapanga!”
50 Mfalisayu jumu jobunkema Nikodemu jojawahiki
kunzende Yesu jaapwagila,
51 “Kulengana na malagalaki gitu ngasetuwesa kuntemu
mundu kabula jukunzone nukumanya gajuhenga.”
52 Nabombi bajibua, “Nawehapa lee ahelahela guhumi ku
Galilaya? Henu ukasoma wamweti Maandiku ga Sapi na we
wibona ngasejubii mlota waka Sapanga jojuhumi ku
Galilaya.”
53 Kila mundu jabuja ku nyumba jaki.

8

Mmbomba ankamu jutenda ugone

1 Ndienu Yesu jajenda ku kitombi si Mizeituni.
2 Kilabu jaki pulukela jakelubukiya kabee mu Nyumba
jaka Sapanga. Bandu boka bunhikila nukutama nabu,
jabiya jakaabola.
3 Abola ba Malagalaki pamu na Afalisayu bundeta
mbomba jumu joankamwi ugoni bunzemika palongi ja
bandu boka.

4 Bumpwajila Yesu, “Mbola, Mbomba jonzo tukamwi
jakatenda ugoni.
5 Kulengana na Malagalaki gaka Musa galagalaki kalapu
malibu mbaka kua aka mbomba ngati haba, henu we
gupwaga bolee?”
6 Bapwaaga hela ili kundenga Yesu ili apata ndaba
jukuntaki. Lakini Yesu jajinama nukuandika pai nu lukonzi
lwaki.
7 Nabombi pabaendaliya kundaluki Yesu jajumuka
nakapwaaji, “Mundu jokapi kati jinu jwanga na mahakau
jujumuka jutumbuliya kundapu malibu.”
8 Ndipala jajinama kabee nu kuandika panani juluhombi.
9 Pabajowana malobi gala, jaboka jumujumu balonguliya
aseja. Yesu jahigaliya kajika jaki, nu mbomba jola jabiya
jakona jujemiki apalapa.
10 Yesu pajajumuka ngaseambweni mundu ila mbomba
jola, andalukiya, “Mbomba, bandu ba bukukamwi bala abii
kwako? Boo ngamundu jo jukutemwi gubi na makosa?”
11 Mbomba jola japwaaga, “Bambo, ngasejubi mundo hata
jumu.”
Ndipala Yesu ampwagila, “Nane ahelahe nganugutemule.
Jenda ila witenda mahakau kabee.”

Yesu ndi unang'anu gu pundema

12 Yesu jalongila kabee na Afalisayu, “Nepani ndi
unang'anu wa bandu bupundema. Jokapi jojumbwata kyee
ngajiijendi nndwii, ila jibiya na unang'anu wa womi.”
13 Ndipala Afalisayu bumpwajila, “Weapa ulilongale
wamweti, malobi gaku ga gupwaga haga nga ga sakaka.”
14 Yesu jaapwagila, “Hata nanililongali namweti, malobi
gangu ga sakaka, ndaba manyiki kohumiki na konyenda.
Lakini mwanganya ngasemmanyiki kohumiki wala
konyenda.
15 Mwanganya ntemu ngati bandu eatemu, lakini nepani
ngasenuntemwi mundu jokapi.
16 Hata nandenda kutemu, kutemu jangu ja sakaka, ndaba
ngase mii kajika jangu lakini Atati baandumiki abi pamu
nane.
17 Ahandiki mu Malagalaki ginu ana bandu abeli alongi
lijambu limu ajetangane kuhusu sindu sebikibweni ndi
malobi ge aga gibia gasakaka.
18 Nepani nililongale sakaka namwete na Atati
baandumiki anongalee sakaka kuhusu nepani.”
19 Ndienu bundalukiya, “Atati baku abi kwako?”

Yesu japwaaga, “Nepani ngasemmanyiki wala Atati bangu ngasemwamanyiki, emwakamanyi nepani, mwakabiya mwaamanyiki na Atati bango.”

20 Yesu jalongila malobi ge haga pajabiya jubola mu Nyumba jaka Sapanga nsumba sukubeke matambiku, wala nga mundu joankamula, ndaba muda waki wabi wakona ngaseguhikike.

Konyenda mwanganya ngakuwesa kujenda

21 Yesu jaapwagila kabee, “Nepani ndenda kuboka, mwanganya mwindenda kundaputa, lakini mwikua kwa mahakau gino. Nepani konijenda mwanganya ngamwiwesi kuhika.”

22 Aka kilongosi ba Ayaudi balaluana, “Boo jupala lee kujenda kulikoma? Mbona jupwaaga konyenda ne mwanganya ngamwiwesi kuhika?”

23 Yesu jaapwagila, “Mbanganya nhuma pai pani, lakini nepani nhumiki kunani. Mwanganya mwabandu bupundema pani lakini nepani nga namundu jupundema pane.

24 Ndi ndaba nabii numpwaji mwikuwa kwa mahakau gino ana ngasenhobale, ‘Nepani ndi Jojuwe.’ Mwikuwa kwa mahakau gino.”

25 Ndipala bundalukiya, “Boo weapa ndi wanyanye?”

Yesu japwaaga, “Nepani ndi jola jonumpwagila toka panatumbuliya kulonge.

26 Mii na malobi gingi gukumpwagi nu kuntemu mwanganya. Lakini jojundumiki ndi jwa sakaka, nane numpwaagi mwabandu bupundema malobi ganyowini kuhuma kwaki.”

27 Ngasebamanyiki ngati japwaaga kuhusu Sapanga Atati baki.

28 Ndipala Yesu jaapwagila, “Pamwantondabia Mwana waka Mundu kunani, hapa ndi pamwimanya, ‘Nepani ndi Jojuwe.’ Na ngasehennga sokapi namwete, ila mbwaga pe gabamoliki Atati.

29 Jombi jojanduma jubi pamu nane, ngasejanei kajika jango, ndaba henga masoba goha ga gundenganile.”

30 Yesu pajajomulaa kupwaga malobi ge haga bandu bingi batenda kunhobale.

Usakaka witenda kundekake

31 Ndipala Yesu jaapwagila Ayaudi bala babahobali, “Mwanganya nanzetaki malobi gango mwibiya mwa banafunzi bangu basakaka.

32 Mwajimanya sakaka na sakaka heji jitenda kundekakela.”

33 Bumpwagila, “Twepani kibeleku saka Ibulahimu, Wala
ngasetubii twaatumwa kwaka mundu jokapi. Ndaba jaki
gupwaga, ‘Sakaka jiitenda kutulekakela?’ ”
34 Yesu jaapwagila, “Numpwaji sakaka, kila jojuhenga
mahakau jwibiya jutumaki mahakau.
35 Ntumwa ngasejutama pa nyumba masoba goha, lakini
mwana jutama masoba goha.
36 Ndienu Mwana najundekaki, mwilekakiwi sakaka.
37 Manyiki mwanganya ndi kibeleku saka Ibulahimu
lakini ntaputa kungoma ndaba nkana kujetake mabole
gango.
38 Nepani mbwaga gala ganagabweni kwa Atati bango,
lakini mwanganya uhenga ganzowini kuhuma kwa atati
bino.”
39 Bapwaga, “Twepani atati bitu a Ibulahimu.”
Yesu jaapwagila, “Ana mmbanganya emwakabii
mwabana baka Ibulahimu, mwakahenga ngati ejwabiya
juhenga Ibulahimu.
40 Nepani numpwagi sakaka jenyoini kuhuma kwaka
Sapanga, hata hela mwanganya mpala kungoma. Ibulahimu
ngasejatei hela!
41 Mwanganya uhenga mahengu gahenga atati binu.”
Bapwaga, “Twepani nga twabana ba panyumba. Tubii na
atati bamu ndi Sapanga.”
42 Yesu jaapwagila, “Sapanga ebakabi Atati binu,
mwakambala nepani, ndaba humiki kwaka Sapanga na
henu mi pamba. Wala ngasenahika kupete uwesu wangu
namweti lakini jombi jojundumiki.
43 Ndaba ja kii ngaseuhobale malobi ga numpwagila?
Ndaba ngasempala kujowane malobi gango.
44 Mmbanganya atati binu Lijobi na mwanganya mpala
kuhenga gapai atati binu. Jombi jabii jojukoma toka
puwanzu. Najombi ngasejutama puusakaka, ndaba
ngasejibi sakaka nkati jaki. Kila ejupwaga isoli, jupwaga
gaki mweni, ndaba jombi jwinisoli na atati baki bini isoli.
45 Ndaba nepani numpwagi sakaka mwanganya
ngaseuhobale nepani.
46 Boo nya kati jinu jojuwesa kulangi nepani mi na
mahakao? Ana nepani mbwaga ga sakaka, ndaba jakii
mwanganya ngasenhobalela?
47 Jojukuba mundu jwaka Sapanga jujoana malobi gaka
Sapanga. Lakini mwanganya ngasenzowane ndaba nga
mwabandu baka Sapanga.”

Yesu jabii kabula jaka Ibulahimu

48 Ayaudi bumpwaga Yesu, “Boo ngase twapwajiki sakaka
weapa gu Msamalia kabee gubi ni ilomboo?”
49 Yesu jaapwagila, “Nepani naajowane Atati bangu.”
Lakini mwanganya ngasenyoane nepani.
50 Wala nepani ngasendaputa ukolongu wango. Ila jubi
jumu jojundaputi ukolongu wangu najombi ndi jojutemu.
51 Numpwaji sakaka, “Mundu najukamwi malobi gangu
nga giikui ila giitama masoba goha.”
52 Henu Ayaudi bumpwagila, “Henu tumanyiki gubi
niilombu! Ibulahimu jawii, na alota bawii nawe gupwaga
mundu najilikamwi lilobi laku ngajikui yaka petapeta.
53 Boo gulibona lee weapa gu nkolongu kupeta atati bitu
Ibulahimu? Jombi jawii na alota bawii. Boo weapa gulibona
wa nyanye?”
54 Yesu japwaga, “Nanililumbali na mwete ukolongu waa
nga sindo, Atati bangu ndi ba anumbali nepani ba
mwakema mwanganya ndi Sapanga wino.
55 Mwanganya ngasemumanyiki lakini nepani numanyiki.
Ana mbwagiki ngasenumanyiki nibiya nonge isoli ngati
mwanganya, lakini nepani numanyiki kabee nilijetake lilobi
laki.
56 Atati binu Ibulahimu batoguli ngamaa ndaba bapala
kulibona lisoba langu lukuhika najombi jilibweni
nukutogule.”
57 Ayaudi bumpwajila, “Weapa ngaseguhiki yaka amusini,
enu gupwaga boo gumbweni Ibulahimu?”
58 Yesu jaapwagila, “Nupwagi sakaka, kabula Ibulahimu
ngasejubelikwi, ‘Nena bii.’ ”
59 Apalapa batondula malibu ili bundapula, lakini Yesu
jilihia nukupita pa Nyumba jaka Sapanga.

9

Yesu andamisa mundu jwanga kulinga

1 Yesu pajabiya jupeta mwindela, ambona mundu jumu
jojabii ngasejulinga toka kubelekwa kwaki.
2 Banafunzi baki bundalukiya, “Mbola, nya jojuhengiki
mahakau mundu ajo au ahengo na amabu baki mbaka
jubelikwi jwanga kulinga?”
3 Yesu japwaga, “Jonzo ngasejatei mahakau wala ahengo
na amabu baki. Jwasaliwi jwangalinga ili makili gaka
Sapanga gabonikana gakahengika mumaisa gaki.
4 Kipindi sakona lioba mutu tupalika kuhenga lihengu
laka jola jojundumiki. Ndaba ikilu jiegali na nga mundu
jojuwesa kuhenga lihengu laka jola jojundumiki.

5 Kipindi semi pundema nepani ndi unang'anu
gupundema."
6 Pajajomula kupwaga haga, Yesu jahuna imata pai,
jalenganakiya likandu, ampakia jwanga linga jola likandu
mmiho.
7 Ampwajila, "Gujenga ukasamba masi ku kiliba sa
Soloamu." Maana jilihina lende ndi "Joantumiki." Ndienu
jajenda nukusamba, jakelubuka koni jakalinga.
8 Bandu bapambipi jaki na babumbona kipindi
sumunyuma jakabiya julobaloba, bapwaga, "Jonzo le nga
mundu jojabii jutama pai nukulobaloba jola?"
9 Bangi bapwaaga, "Jombe" Lakini bangi bapwaaga,
"Ngaela, nga jombe jutei kulengana naku pena."
Lakini mweni japwaga, "Anenganenga nongubika ndenda
kulobaloba."
10 Ndienu bundalukiya, "Guwesiki boo, sajenu kulinga?"
11 Najombi japwaga, "Mundu jola joankema Yesu
jalenganakiya likandu, nukumbaki mmihu nukumbwagi
gujenda kukiliba suku Soloamu ukasamba kumihu. Ndienu
najenda kusamba, nukuwesa kulinga."
12 Nabombi bundalukiya kabee, "Jubi kwaa mundu we
hojo?"
Japwaaga, "Nepani ngase nukumanye."

Afalisayu bundaluki mundu jojulamiswi
13 Ndipala bumpelika jwangalinga we jola kwaka
Afalisayu koni juwesa kulinga henu.
14 Lisoba Yesu pajahenga likandu nukuyeku mihu
jwangalinga jola lakabi Lisoba lu Kupomulela.
15 Ndipala Afalisayu bundalukiya, "Guwesiki bo kulinga?"
Najombi jaapwajila, "Jambakia likandu mmihu, nane
nasamba masi kumihu, henu sajenu ndenda kulinga."
16 Afalisayu baakumwa bapwaga, "Mundu jonzo
ngasejuhumiki kwaka Sapanga ndaba ngasejukamu
Malagalaki ji Lisoba lu Kupomulela."
Afalisayu bangi bapwaga, "Juwesa boo mundu jwana
mahakau kuhenga nginyuli ngati heje?" Batenda
kubaganika kati jabu.
17 Ndienu Afalisayu bundalukiya kabee jojabi ngakulinga,
"Boo wamwee gupwaga bole kuhusu mundu jola
jojugukulamisa miho?"
Japwaga, "Jombi ndi Mlota Sapanga."
18 Lakini alongosi ba Ayaudi ngasebahobalile ana mundu
jola ngasejawesa kulinga, nasajenu juwesa kulinga, mbaka
pabaakema ahengo na amabu baki,

19 nakalaluki, “Jonzo ndi mwana wino jojabelikwi bila
kuwesa kulinga? Henu sajenu juwesiki boo kulinga?”
20 Ahengo na amabu baki bajibua, “Tumanyiki jonzo
mwana witu, na jabelikwi bila kulinga.
21 Lakini ngasetumanyiki sekipiti mbaka kulinga sajeno,
wala ngasetumanyiki nyaa joanhyeku mihu gaki.
Mundalukiya mwene ndaba jombi mundu mwanahota
juwesa kulandi mwene!”
22 Ahengo na amabu baki bapwaga hela ndaba
jakaajogopa akikilongosi ba Ayaudi, ndaba Ayaudi babiya
ajetangani mundu jokapi jojipwaga Yesu ndi Kilisitu
Nkombosi bambenga mu Nyumba jukuketangane Ayaudi.
23 Ndaba ahengo na amabu baki bapwaga, “Jombi mundu
mwanahota mundalukiya mwene!”
24 Ndienu bunkema kabee jojabi jusaliwi bila kulinga jola
nukumpwagi, “Pwaga sakaka na Sapanga jugujoannya!
Twepani tumanyiki mundu hoju jubii na mahakau.”
25 Jombi jaapwagila, “Ana jombi jubii na mahakau ne
ngasemanyike. Natu semanyiki nabii ngakuwesa kulinga na
sajenu ndenda kulinga.”
26 Bundalukiya, “Jombi juguhengi kike? Juguyekula boo,
mihu gako?”
27 Najombi jaapwagila, “Nenumpwaji wala ngasenzoa.
Ndaba ja kii mpala nupwajila kabee? Boo, namwanganya
kabee mpala kuba mwa banafunzi bake?”
28 Ndipala buntondula nukupwagi, “Weapa ndi mbolee
waka mundu jola, twepani ndi twa banafunzi baka Musa.
29 Tumanyii Sapanga jalongila na Musa, lakini
ngasetumanyiki kojuhumi mundu hoju!”
30 Najombi jaapwagila, “Haleli lijambu lukusangasa!
Mwanganya ngasemmanyiiki kojuhuma, lakini jombi
juyekwi mihu!
31 Tumanyiki Sapanga ngaseanzoane jwana mahakau, ila
anzowane mundu jola joanzogopa nukuhenga gajupala.
32 Tumbuka kubomba nndema ngasetujowini mundu
jugayekwi mihu gaka mundu jojubelikwi bila kulinga.
33 Ana mundu hoju ngasejahumiki kwaka Sapanga,
ngajakawesiki kuhenga lihengu ngati alele.”
34 Japwaga, “Wehapa wasaliwa nukukole mumahakau,
uwesa boo, kutubola twepane?” Ndi bumbengila kunza ja
Nyumba jukuketangane Ayaudi.

Kusindwa kulinga ki Loho

35 Yesu jajowana ampihiki kunza mu Nyumba
jukuketangane Ayaudi, ehambona kabee ampwagila, “Boo,
weapa lee guhobale Mwana waka Mundu?”

36 Mundu jola japwaga, “Bambo, gumbwajila Mwana
waka Mundu we hoju ndi nyanye, ili wesa kunhobalela.”
37 Yesu ampwagila, “Umbwene, jombi ndi jojulonge
naweapa sajeno.”
38 Ndipala mundu jola japwaaga, “Bambo, nuguhobalela.”
Najombi anzinamiya Yesu.
39 Yesu japwaga, “Nepani hikiki pundema kaabaganisa
bandu, ili bandu bangalinga alinga, na bandu balinga
biilinga.”
40 Afalisayu bangi babakabi pamu najombi pabajowana
haga, bumpwajila, “Boo, natwe lee ngasetulinga?”
41 Yesu jaapwagila, “Ana mwakabii ngasenndinga
ngamwakabii na mahakau, lakini henu mwanganya
mpwaaga, twe tutenda kulinga, hempwaga hela nndangi
mwakona mbii na mahakao.”

10

Malenganu guku nndimi

1 Yesu japwaga, “Numpwagi sakaka, mundu jokapi jwanga
kujingi mukisisi sa makondoo sukukupetee punndyangu,
lakini jujingi kupete pandu pangi, hoju mwie kabee hoju
linzolinzoli.
2 Lakini mundu jojujingi kupete punndyangu, hoju ndi
nndimi wa makondoo.
3 Nndonda wikisisi jutenda kunhogule, na makondoo
gajowana lilobi laki, najombi jwagakema makondoo gaki
kila limu ku liina laki, na kugalongulake kunza.
4 Pajujomo kugapia kunza, jagalongule kulongi nagombi
makondoo gatenda kumpwata, ndaba gijimanya malobi
jaki.
5 Makondoo haga ngase gawesa kumpwata nngeni, ila
gatenda kuntila ndaba ngasebilimanya malobi gaki.”
6 Yesu jwaapwagila lilenganu heli, lakini bombi ngase
bamanyiki sejwapala kwaapwagi.

Yesu ndi nndimi jwa amboni

7 Ndienu Yesu jwapwaga kabee, “Numpwagi sakaka,
nepani nundyangu wa makondoo.
8 Bangi boka babanonguli nepani babi bii na
manzolinzoli, na makondoo ngasegaajogwani boombe.
9 Nepani nunndyangu. Jojujingi kupete kwangu nepani
jwitenda kuokolewa, jwijingila nukupita, nukupata malele.
10 Mwii juika pee ili kujiba nukukoma nukuhalabana.
Nepani nhikiki ili bandu apata womi, womi wa sakaka
wanga kupongo.

11 “Neepani nu nndimi waamboni. Nndimi waamboni
juuboa womi waki ndaba ja makondoo gaki.
12 Lakini mundu jojuhenga kibalua hoju nga nndime, na
makondoo nga gake. Pajukibona kimei kitenda kuhika
jugaleka makondoo nukutila. Kimei kitukali makondoo
nukugabaganisa ndela.
13 Mundu hoju jutila ndaba ngase jugaangajaki makondoo
ndaba jombi mundu jukibalua pena.
14 Nepani nundimi waamboni. Nagamanyi makondoo
gangu, nagombi makondoo gangu gamanyi nepani,
15 ngati Atati heamanya nepani, ndi nanepani
henaamanya Atati. Nepani mbia womi wangu ndaba ja
makondoo.
16 Kabee mina makondoo gangi ngasegabi mukisisi seno.
Ndakiwa kugaleta na haga kabee, nabombi biijogwana
malobi gango na kwibia nsambi gumu nu nndimi jumu.
17 “Atati ambala nepani ndaba mitayali kupia womi
wangu ili nuujopa kabee.
18 Nga mundu jojuwesa kunyaga womi wangu, nepani
mbia sukupala namwete. Mii nuuwesu ukuuboa nukuujuku
kabee. Hela ndi Atati eambwagi kutenda.”
19 Yesu pajajomula kupwaga haga Ayaudi babaganika
kabee.
20 Bingi kati jabu bapwaga, “Ajo jubi niilombu, kabee
jonojuwe mwanamangongu! Munzogwane wakyane?”
21 Lakini bangi bapwaga, “Haga nga malobi gaka mundu
jwiniilombo. Boo kilombu lee kiwesa kuyeku mihu ga
bandu banga kulinga?”

Ayaudi bunkana Yesu

22 Ku Yelusalemu kwabi tipati gukukomboka kujibeka
palongi jaka Bambu Nyumba jaka Sapanga. Kipindi se hesi
wabiya nsimu ukipepu.
23 Yesu jwabia jwakajendajenda pa Nyumba jaka Sapanga
nkati ja sengu jaka Solomoni.
24 Henu, Ayaudi bunhyongolota nukundaluki, “Watubeka
mukiholu mbaka lile? Ana weapa ndi Kilisitu Nkombosi
utupwagila pe hotuhotu.”
25 Yesu jwaapwagila, “Nenumpwagi, lakini
ngasenhobalela. Lihengu lenienga kupete uwesu wa Atati
bangu lilangi nepani ndi jojuwe.
26 Lakini mwanganya ngasenhobale, ndaba mwanganya
nga makondoo gango.
27 Makondoo gangu gajogwana lilobi lango. Nenamwe
nagamanyi, nagombi gandenda kumbwata.

28 Nepani nagapeke womi wa yaka petapeta, nabombi
ngabikuwi masoba goha. Wala nga mundu jojuwesa
kwagaboa mumaboku gangu.
29 Atati bangu baambeki makondoo haga ndi nkolongu
kupeta boka, wala nga mundu jojuwesa kwagaboa
mumaboku ga Atati.
30 Nepani na Atati tubi sindu simu."
31 Ndipala, Ayaudi bajukua malibu ili bundapula Yesu.
32 Yesu jwaapwagila, "Nunndangi mahengu gingi gaasapi
kuhuma kwa Atati. Lihengu boo lamboni kati ja mahengu
haga gampala kungome kwa maliboo?"
33 Ayaudi bapwaaga, "Ngasetugukoma malibu ndaba
jilihengu la amboni, ila ndaba untondwi Sapanga! Wee
ulihenga wamwe kuba wa Sapanga koni weapa wa mundu
pee."
34 Yesu japwaaga, "Boo, ahandiki mu Malagalaki gii, 'Nee
mbwagiki mwanganya mwaka sapanga.'
35 Sapanga jwaakema aka sapanga bandu bajwaapeki
malobi gaki, natwe tumanya Maandiku gaa Sapi galonge
sakaka masoba goti.
36 Henu Atati anhagwi nee nukunduma nepani
punndema. Ndaba jakii mwanganya mpwaga nuntondo
Sapanga, pa mbwaga, nepani na mwana waka Sapanga?
37 Ana ngasendenda mahengu ga Atati bangu
mwinhobalela.
38 Ana nihenga mahengu ga Atati bangu, hata na ngase
nhobalela, nala unhobaliya mahengu haga. Ili mmanya
sakaka Atati abii nkati jangu, nane mi nkati jaki."
39 Balenga kabee kunkamu Yesu, lakini jwalemangana
mumaboku gabu.
40 Yesu jwajenda kabee kwii ja losi luku Yoludani, pandu
pajwabia jwakabatisa Yohana, jwatama koku.
41 Bandu bingi bunzendila Yesu nukupwaga, "Yohana
ngasejwatei nginyuli jokapi. Lakini goka gajwabia
jwakapwaga Yohana kunndongale jombi gabia gasakaka
nganii."
42 Bandu bingi pandu pala batenda kuhobalela Yesu.

11

Kua kwaka Lazalu
1 Mundu jumu jobunkema Lazalu, mwenei juku Betania,
jwabii nngonzu. Betania sabi kijiji sejutamika Malia nu
nndombu waki Maluta.
2 Malia ndi joampakia Bambu mahuta gaganungi
mumagolu gaki nukunhungu na majunzu gaki. Kaka waka
Malia joakemika Lazalu ndi jojwabia jutenda kulwala.

3 Ndienu, Malia na Maluta baatuma malobi kwaka Yesu
kupwaga, “Bambo, nkosi waku jutenda kulwala!”
4 Yesu pajwajogwa jwapwaga, “Ugonzu hogu nga
gukukoma ila guhikiki ndaba guleta ulumbi kwaka
Sapanga, julwala ili kupete ugonzu wee hogu Mwana waka
Sapanga julumbalika.”
5 Yesu jwaapai ngamaa Maluta na Malia na kaka wabu
Lazalu.
6 Pajapata malobi gu ugonzu waka Lazalu, Yesu
jwaendalia kutama koku kwa masoba gangi mabeli.
7 Ndi jaapwagila banafunzi baki, “Tujendaniya kabee ku
musi uku Yudea!”
8 Banafunzi bumpwagila, “Mbola, kipetiki kipindi pe
kisokopi toka Ayaudi pabapala kugukoma kwa malibu,
gupala kabee kujenda koko kabee?”
9 Yesu jwaajibwa, “Boo, masaa ga lyoba mutu nga komi na
mabeli pee? Mundu hejujenda lyobamutu ngajuwesi
kulikobando ndaba jugubona unang'anu upundema goni.
10 Lakini mundu na jujenda ikilu jutenda kulikobando,
ndaba ikilu ngasekukuba nunang'ano.”
11 Yesu pajwajomula kupwaga malobi gala, jwaapwagila,
“Nkosi witu Lazalu jutei kugonela, lakini nepani niijenda
kunnzumu.”
12 Banafunzi baki bumpwagila, “Bambo, ana jutei kugone
pee mbaka julame.”
13 Bombi bawasalya jupwagiki jugosi lugonu, lakini Yesu
jwabi julongale Lazalu jutei kuwa.
14 Ndi, Yesu jwaapwagila hotuhotu, “Lazalu jutei kuwa,
15 lakini nepani ndenda kutogule, ndaba ngasenabi kola,
ili nhwesa kuhobale. Henu tubokaniya kojubi Lazalu.”
16 Tomasi jobunkema Mapaa jwaapwagila banafunzi
ajaki, “Tubokaniya na twee twakakuwa pamu najombi
Yesu!”

Yesu ndi jojuyoa nakapeke bandu womi

17 Yesu pajwahika kola jwaketania Lazalu bunsikiki na
jutemi pilitenge masoba nsesi.
18 Kijiji suku Betania sabi pambipi nuku Yelusalemu, ulasu
waki wabi kilumita itatu.
19 Ayaudi bingi babia ahikiki kwaka maluta na Malia
kwaajegwesa mawasu ndaba ja kuwa kwaka kaka wabu.
20 Maluta pajwajogwana Yesu jutenda kuhika, jwajenda
kunzopa kuindela, lakini Malia jwaigali ku nyumba.
21 Maluta ampwagila Yesu, “Bambu, ana wakabia
apambani, kaka wangu nee nga jwaka wile!
22 Lakini nee manyiki hata sajenu sokapi sewanndoba
Sapanga, jwitenda kugupeke.”

23 Yesu jwapwaga, “Kaka waku jwitenda kuyoka.”
24 Maluta japwaga, “Nee manyiki jiyoka lisoba le heli
Sapanga jayoa bandu boa, mulisoba la mwisu.”
25 Yesu jwapwaga, “Nepani ndi jojuyoha bandu nakaapeke
womi. Jojunhobale nepani hata najuwi, jwitama kabee,
26 na jokapi jojutama nukunhobale, ngajikue. Boo,
guhobale lee ganiaga?”
27 Maluta jwapwaga, “Hena Bambo, Nepani nhobale
weahapa ndi wa Kilisitu, Mwana waka Sapanga, jojuhika
pundema.”

Yesu jutenda kulela

28 Maluta pajwajomula kupwaga gala, jwajenda kunkeme
nndombu waki Malia pulutengu, nukumpwagi, “Mbola jubi
apambane, jutenda kugukema.”
29 Malia pajwajogwa hela, jwajumuka nyatanyata,
nukunzende Yesu.
30 Yesu jwabi jwakona ngase jujingi mukijiji, ila jwabia
jwakona apalapala pajwaketangana na Maluta.
31 Ayaudi bababi panyumba pala pamu na Malia
bukuzewesa mawasu, pabumbona jujumuka nukupita
kunza nyatanyata, batenda kunpwata. Baambusiya jujenda
kulele kulitenge.
32 Malia pajwahika pandu pajwabi Yesu, na paambona
pee anzinamiya nukumpwagi, “Bambu, ana wakabi
apambani, nhwasa wangu nga jaka wile!”
33 Yesu paambona Malia jakalela, na Ayaudi bababi pamu
najombi na bombi atenda kulela, gumbina moju
nukuhangajika ngamaa.
34 Ndienu jaapwagila, “Boo mummbei kwako?”
Bumpwagila, “Bambu, guhika gulingaje.”
35 Yesu jatenda kulela.
36 Ayaudi bapwaaga, “Lola oti Yesu moampali Lazalu!”
37 Bangi bapwaaga, “Ajo joanndamisa jwanga kulinga jola,
boo jwasinda lee kupengale Lazalu jwikuha?”

Yesu anhyoa Lazalu

38 Yesu koni gumbiniki mwoju kabee, jwahika kulitenge.
Litenge lee labi lipoli, leayekali ni lilibu.
39 Yesu jwapwaga, “Mmboa lilibu heli!”
Maluta, nndombu waka jojuwi we hoju, ampwagila,
“Bambu, jutumbuli kununga, jutemi mulitenge masoba
nsesi!”
40 Yesu jwapwaaga, “Boo, ngasenugupwagii na guhobali
wagubona ukolongu waka Sapanga?”

41 Ndipala baboa lilibu lela. Yesu jwalingalia kunani
kwaka Sapanga, nukupwaga, “Nunsengu mwa Atati ndaba
Ntenda kunyogwanela.
42 Nepani manyiki unyongwane masoba goka. Lakini
ndenda hela ndaba ja bandu baabi paamba aba ili awesa
kuhobale weapa ndi wogundumiki nepani.”
43 Hejwajomula kupwaga hela, jwakema kwa sauti
ngolongu, “Lazaloo! Piita kunza!”
44 Jojuwi jola ndi jwapitaa kunza, koni bunkongiki sanda
mukuboku na mukugolu, nukumiu jaki kuyekaliwi. Yesu
jwaapwagila, “Mumbopula, munndeka jujenda.”

Ayaudi ajetangane kunkoma Yesu
Matei 26:1-5; Maluko 14:1-2; Luka 22:1-2

45 Ayaudi bingi bababi ahikiki kwaka Malia pababona
gajutei Yesu, batenda kunhobale.
46 Bangi bajenda kwa Afalisayu kapwagi majambu gajutei
Yesu.
47 Henu agolu akolongu na Afalisayu batenda
kuketangana pamu na bandu bapa Sengu ja Ayaudi,
balaluana, “Tutendaa bolee? Mundu hajo jutenda nginyuli
ingipi ngamaa. 48 Anatundekiki pe bandu boti biitenda
kunzetake, na Aka kilongosi buku Loma bihika kualabana
Nyumba jaka Sapanga na kwa akoma bandu bitu.”
49 Ndipala, jumu wabu jobunkema Kayafa, jojabii Nngolu
Nkolongu saka se hesi, jwaapwagila, “Mwanganya ngase
mukimanyi sindo!
50 Boo, ngase mbona mbanga kwinu mundu jumu jawelila
bandu bingi, kuliku bandu boka kuwaa?”
51 Jombi ngasejwapwaga hela ndaba jukupala kwaki ila
ndaba jwabii Nngolu Nkolongu saka se hesi, jwalotila
kupwaga Yesu jwitenda kuwa ndaba ja Ayaudi boka,
52 kuwa kwaki nga ndaba Ayaudi pena, ila kabee ili juwesa
kwaaleta pamu bandu baka Sapanga babaeni ndema yengi.
53 Henu toka lisoba heli aka kilongosi baka Ayaudi ataputa
indela jukunkoma Yesu.
54 Ndienu Yesu, ngase jwajenda kabee pangwendo ja
Ayaudi, ila jwaboka pala, nukujenda pambipi nu lukoba
pambipi na musi gobugukema Efulaimu. Jwatama kola
pamu na banafunzi baki.
55 Lisoba lukutogule la Pasaka ja Ayaudi labia lihegali, na
bandu bingi bapiti ku Yelusalemu kulisapisa haga ndi
malagalaki gaguhenga mundu kundumbaliya Sapanga
kabula ji lisoba heli kuhika.

56 Ndienu, babiya buntaputa Yesu, nabombi
pabaketangini pa Nyumba jaka Sapanga balaluana, “Boo
mundu we hoju ngajuhiki ku tipati ja Pasaka?”
57 Agolu akolongu na aka Afalisayu babia alagalaki mundu
jokapi na jumanyiki pandu pajubi Yesu jwaapwagila ili
bunkamula.

12

Yesu bumpaki mauta gaganungali ku Betania
Matei 26:6-13; Maluko 14:3-9

1 Pagahigali masoba sita kabula jukuhika tipati ja Pasaka,
Yesu jwahika ku Betania kojwabia jutama Lazalu joanhyoa.
2 Kokuje buntelakiya posu ja pakamii, na Maluta jwabia
jutenda kwaatelake. Lazalu jwabi kati ja bandu bababi
pamu na Yesu.
3 Malia jwajukua mahuta gaganungi ga bei ngolongu nusu
lita galenganaki kunkongu gobugukema nado, nukumpaki
Yesu mumagolu nukunhungu kwa majunzu gaki. Nyumba
joti jatweli ulumba wa mahuta gaganungi.
4 Henu, ntumi waka Yesu jumu, jobunkema Yuda
Isikalioti, joanng'anambuka Yesu, jwapwaga,
5 “Mbanga mahuta gabei ngolongu aga bakalombisa hipati
mia tatu ya feza, nakaapeke aka kapuko?”
6 Jwapwaga hela, si japala kwaajangati aka kapuku, ila
ndaba jabii mwii. Ndaba jukubika jubeka mpuku ulupija,
kila mala jwabia jujiba lupija mumpuku gola.
7 Yesu jwapwaga, “Mundeka, jagalomba mahuta ge haga
ili jagabeka lisoba luku ndaga nepani.
8 Aka kapuku mwikuba nabu masoba goti, lakini nga
mwikubi nanepani masoba gote.”

Ayaudi ajetangakane kunkoma Lazalu

9 Ayaudi bingi bajogwini Yesu jubii ku Betania. Ndi bahika
kola nga ndaba jukumbona pee Yesu, ila kabee bapala
kumbona Lazalu joanhyoha Yesu.
10 Agolu akolongu nabombi bajetanganiya kabee
kunkoma Lazalu,
11 ndaba jukuyoka kwaka Lazalu, Ayaudi bingi baakana
aka kilongosi babu, nukunhobale Yesu.

Yesu jujingi ku Yelusalemu sukutogule ngani
Matei 21:1-11; Maluko 11:1-11; Luka 19:28-40

12 Kilabu jaki, bandu bingi bababiya ahikiki ku tipati ja
Pasaka bajogwana Yesu jubi mwindela kuhika ku
Yelusalemu.
13 Ndienu bajukuwa mambandi gi mikongu gabagakema
mitendi, koni bajenda kunzopa Yesu bakajamaliya kwa

sauti ngolongu bakapwaga, “Julumbalikaa Sapanga!
Jupengalika hajo jojuika kupete liina laka Bambu.
Julumbalika Bambu nkolongu juku Izilaeli.”
14 Yesu japata liponda, julikwelalia panani jaki ngati
hegapwaga Maandiku ga Sapi.
15 “Mwijogopa mwa bandu buku Sayuni!
Lingalya Bambu nkolongu wino jutenda kuhika,
jukwei mwana liponda.”
16 Banafunzi baki ngasebaheliwi majambu ge gala, lakini
Yesu pajayoka nukupata ukolongu, ndi pabakombuka
ganigala gabi gaandikwi kundongale jombi bandu bahenga
hela ndaba jaki.
17 Bandu bababi pamu na Yesu kipindi paankema Lazalu
kuhuma mulitenge, nukunhyoha, baalandila bandu
majambu gala gagapiti.
18 Henu bandu bingi bajenda kunzopa, ndaba boka babi
ajogwini jutei nginyuli ye hehi.
19 Henu, Afalisayu bapwaganiya, “Boo mumbwene?
Ngatuwesi kutenda sokape! Lingalia, Bandu boka
bupundema batenda kumpwata.”

Agiliki bangi apala kumbona Yesu

20 Babii Agiliki bangi kati ja bandu bababia ahikiki ku
Yelusalemu kunndumbali Sapanga kipindi sukutogule
Pasaka sela.
21 Bunzendila Pilipi, mwenei juku Betisaida ku Galilaya
kola, bumpwagila, “Nkolongoo, twaa tupala kumbona Yesu.”
22 Pilipi jwajenda kumpwagi Andilea na boka abeli
bajenda kumpwagi Yesu.
23 Yesu jwaapwagila, “Lisaa lihikiki Mwana waka Mundu
kumpeke ukolongu!
24 Numpwagi sakaka, imbeju jimu ji inganu jiigali pee
kuba imbeju jimu ngati ejabii, lakini na jiabwiki pai nakuwa
jitenda kumela, nukupapa imbeju hingi.
25 Jojupala womi waki punndema pani jwitenda kuguhoa,
lakini jwanga kugupala womi waki punndema pani,
jwagubeka mbaka pajwipata womi wa masoba goti.
26 Jojupala kundumaki nepani lasima jumbwata neepani,
pokapi pamii nepani ndi nuntumisi wangu pajwiibia.
Mundu jokapi jojundumaki neepani Atati bangu biitenda
kundenda.”

Yesu julongale kuwa kwaki

27 “Henu moju wangu gubina ngamaa, henu mbwaga
kike? Boo, mbwaga lee, ‘Atati nhokula kipindi senze lakini
hikiki ndaba jikipindi senze?’ Lakini ne nhikiki ndaba
mbetila kipindi senze.

28 Atati, ulangia ukolongu waku."
Ndi sauti jajogwanika kuhuma kunani kwaka Sapanga,
"Nangi ukolongu wangu na nilangia kabee."
29 Bandu bingi bababiya ajemiki pala bajogwa sauti jela,
na bangi bapwaga, "Senesi lee kitobe." Lakini bangi
bapwaga, "Ntumi jukunani kwaka Sapanga jutei kulonge
naku!"
30 Lakini Yesu jwaapwagila, "Sauti heji ngasejahikiki
ndaba jangu nepani, ila ndaba jinu mwanganya.
31 Sajenu ndi muda wa bandu bupunndema goni
kutemuliwa, henu lijobi jojuwe nkolongu ja ndema jenu
ajenda kumboa.
32 Nepani pabiingwea kunani junndema nanhuta kila
mundu kuhika kwangu."
33 Kupwaaga kwaki hela, kwalangia kuwa kwaki kuibiya
boo.
34 Nsambi wa bandu gola gwapwaga, "Twepani
Malagalaki jitu jitupwagi Kilisitu nkombosi jwitama yaka
petapeta. Henu uwesa boo kupwaga eti Mwana waka
Mundu biitenda kunkwea kunani? Kilisitu wee hoju
nyane?"
35 Yesu jwapwaga, "Unang'anu wakona gubi na
mwanganya kwa kipindi kijipi. Nzendanya pagubii
unang'anu hogu ili lwii lwampata, ndaba jojujenda mu lwii
ngasejukumanya kojujenda.
36 Henu hembii na unang'anu hogu muguhobalya
unang'anu ili mmbia mwabandu bu unang'anu."

Ayaudi akana kuhobale Yesu

Yesu hejwajomula kulonge, jwaboka nukujenda kujoba
kutali nunsambi wa bandu gola.
37 Yesu pamu nukutenda ndonduke yoka yela pa bandu
lakini bombi ngase bunhobalile.
38 Ndi malobi gajwapwaga Isaya jojabii mlota waka
Sapanga gatenda kutimi,
"Bambu, nyaa jojugahobali malobi gitu gatwaapwagila?
Boo na makili gaka Sapanga gabonikini kwaka nyane?"
39 Ndi, ngasebawesa kuhobale, ndaba Isaya jwapwagiki
kabee pandu pangi.
40 "Sapanga jwatei abiya bangalinga,
jatei kuba ang'ang'a,
ili biilinga kwa mihu gabu,
bielewa kwa malangu gabu,
wala biing'anambukii nepani,
ili nhwesaa kwaalamisa."

41 Isaya jojabii mlota waka Sapanga jwapwaga malobi
haga ndaba jugubweni ukolongu waka Yesu, ndi jalandila
majambu gaki.
42 Hata hela, aka kilongosi bingi ba Ayaudi bunhobali
Yesu. Lakini ndaba jaaka Afalisayu, ngase bunzetaki palongi
ja bandu ndaba jukujogopa kwaatumi mu Manyumba
jukuketangane Ayaudi.
43 Bapai kulumbaliwa na bandu kuliku kulumbaliwa na
Sapanga.

Malobi gaka Yesu ndi gaatemula bandu
44 Ndi Yesu jwapwagiki kwa sauti ngolongu, “Mundu
jojunhobale nepani, ngase junhobale nepani pee, ila
anhobalee kabee najojundumiki nepani.
45 Mundu jojumona nepani ambona kabee na jojundumiki
nepani.
46 Nepani nunang'anu, nanepani nhikiki pundema ili miya
nunang'anu ili boka ba anhobalee nepani biigali kulwii.
47 Jojugajogwane malobi gangu lakini ngase jugakamu,
nepani nga nunhukumo. Ndaba ngasenahika kutemu
bandu bupu nndema pani ila kwaaokoa.
48 Jwanga kugakamu malobi gangu jubii juku ntemula.
Lilobi lee lenumpwaji ndi lukutemula lisoba la mwiso.
49 Nepani ngase napwagiki ku uwesu wangu na mwete, ila
Atati ba andumiki ndi babambwagila mbwaga kii na
nongila kii.
50 Nepani manyiki miilu jaki jileta womi wama soba goka.
Henu, nembwaga pee ga anagalaki Atati kugapwaga.”

13

Yesu jwasambisa banafunzi baki magolu
1 Labi lisoba limu kabula ji Lisoba la Pasaka. Yesu
jwamanyiki kipindi sukuboka kwaki punndema kujenda
kwa Atati lihikiki. Jwabii jwaapai bandu baki boka baabii
punndema pani, jwaapai upali wanga na mwiso!
2 Yesu na banafunzi baki pababia atemi akula posu ja
pakamii. Lijobi labi lunzingi Yuda, mwana waka Simoni
Isikalioti nukupeke mawasu gu kunng'anambuka Yesu.
3 Yesu jwamanyiki Atati baki babii ampeki kila sindu
muuwesu waki, kabee jwamanyiki juhuma kunani kwaka
Sapanga na jwabia jukelabuka kujenda kunani kwaka
Sapanga.
4 Ndi jwaboka pababia akula posu pala, jwahula ingobu
jaki jakunza nukubeka pulutengu, jajukua nsalu nukukonga
nkungi mukibunu.

5 Ndi jwajegala masi mulikalai, nukutumbuli
kwaasambisa banafunzi baki magolu na kugahungu ku
nsalu gojabii jukongiki mukibunu.
6 Henu, paanhikila Simoni Petili, Petili jwapwaga, “Bambu
we lee gunzambisa nepani magolo?”
7 Yesu jwapwaaga, “Sajenu nga gumanyi sendenda, ila
wimanya mwenikatai.”
8 Petili jwapwaga, “Bambu, kyee weapa ngagunzambisi
nepani magolo!”
Yesu jwapwaga, “Ana nga nugusambisi magolu gaku
ngagukubi gu mbolee wango.”
9 Simoni Petili jwapwaga, “Bambo, gunzambisaje, nga
magolu pena, ila na maboku gee ni kimutu see.”
10 Yesu ampwagila, “Mundu jojuogiki jukuba junyambisiki
ngase jupalika kusambisa magolu pee. Mwanganya
nnyambisiki, lakini nga mwaboa.”
11 Yesu ammanyiki joang'anambuka, ndaba jwapwaga,
“Mwanganya nnyambisiki, lakini nga mwaboa.”
12 Yesu pajwajomula kwaasambisa magolu jawata kabee
ingobu jaki, jwatama kabee kula posu, nakwaapwagi, “Boo,
mmanyiki lee ganunhengile?”
13 Mwanganya nngemane nu Mbola na Bambu, mpwaga
sakaka, ndaba ndi hemii.
14 Nepani numbola na Bambu wii, nunsambisi
mwanganya magolu, nanamu kubidi nsambisana magolu.
15 Numpeki malenganu ili nanamu ntenda ngati
enuntendii mwanganya.
16 Numpwagi sakaka, ntumi nga nkolongu ngati ejubii
bambu wake, wala mundu jobuntumiki ngankolongu
kupete jojutuma.
17 Henu, hemugamanyi haga, Sapanga jiitenda kumpenge
ana mugahengi lihengu.
18 “Gambwaga haga nga ndaba jinu mwanganya
mwabote. Nepani naamanyi boka banaahagwi. Lakini
lasima gatimia Maandiku gaa Sapi gagapwaga, ‘Mundu
jojukulika posu jangu jung'anambwiki nepani.’
19 Nepani numpwagi majambu hagaa sajenu kabula ngase
gapitii, ili hegiipitila nhwesa kuhobale, ‘Nepani ndi Jojuwe.’
20 Numpwagi sakaka, joanzopa mundu jonuntumiki
nepani junyopa nepani, na jojunyopa nepani anzopa
jojundumiki nepani.”

Yesu jupwaga majambu gu kung'anumbukwa kwaki
Matei 26:20-25; Maluko 14:17-21; Luka 22:21-23

21 Yesu pajwajomula kupwaga hela, mwoju wa gubina
ngamaa, jwapwaga hotuhotu, “Numpwagi sakaka, kati jii
jumu jwitenda kung'anambuka!”
22 Banafunzi balingalania lakini ngase bummanyiki
joandongaliaje.
23 Mmbolee jumu, jojwabia Yesu ampai ngamaa, jwabia
jutemi pambipi na Yesu.
24 Henu Simoni Petili ankinyulia mbolee jola nukupwagi,
“Nndalukia andongale nyane.”
25 Mbolee jola jwahegalia pambipi ngani na Yesu,
nukunndaluki, “Bambu, tupwagila gundongale nyane?”
26 Yesu jwapwaga, “Jonampekia kipandi silibumunda
sendobi mubakuli, ndi jojoju.” Ndi, jwajukua kipandi
silibumunda, nukutobe mu bakuli, nukumpeke Yuda,
mwana waka Simoni Isikalioti.
27 Yuda pajwajopa pee kipandi silibumunda sela, Lijobi
latenda kunzingi. Ndi Yesu ampwagila, “Segupala kutenda,
tenda nyatanyata!”
28 Lakini ngaa hata jumu kati jabu babatemi pabakula
posu pala, jojwabii jumanyi ndaba jukumpwaga hela.
29 Ndaba Yuda jabiya jutunza mpuku ulupija, bangi
bawasalia Yesu ampwagila jujenda kulomba hindu
yebiipalika tipati ja Pasaka, au ampwagila jwakapia sokapi
kwaka kapuku.
30 Ndienu, Yuda hejwajukua kipandi silibumunda sela,
jwapita kunza. Kipindi se sela sabii ikilu.

Mihilu minyai

31 Yuda ejwabiya jubokiki, Yesu jwapwaga, “Henu
ukolongu waka Mwana waka Mundu gubonakini, ahelahe
ukolongu waka Sapanga gubonakini kupete jombi.
32 Ana ukolongu waka Sapanga guyekuliwi nkati jaka
Mwana waka Mundu, nala Sapanga jilangia ukolongu waka
Mwana nkati jaki mweni kabee nga jiselewi kuhenga hela.
33 Mwabana bangu, nepani nakona mii na mwanganya
kwa muda nzipi pee. Mwitenda kundaputa, lakini
ganupwaji sajenu nabii naapwagi aka kilongosi ba Ayaudi,
‘Konyenda nepani mwanganya nga nhwesi kujenda!’
34 Henu nupeke miilu minyae, mpalana. Mpalana ngati
nepani henumpai mwanganya.
35 Ana mpalini, bandu boka biimanya mwanganya mwa
banafunzi bangu.”

Yesu julandi Petili jwitenda kunkana
Matei 26:31-35; Maluko 14:27-31; Luka 22:31-34

36 Simoni Petili andalukia, “Bambu, gujenda kwako?” Yesu
jwapwaaga, “Konyenda nepani ngaguwesi kumpwata
sajeno, lakini wimbwata mwenikatai.”
37 Petili jwapwaga kabee, “Bambo, ndaba jakii nganhwesi
kugupwata sajeno? Nepani mitayali kuwa ndaba jako!”
38 Yesu ampwagila, “Boo, sakaka lee gubi tayali kuwa
ndaba jangu nepane? Nugupwagi sakaka, kabula jukubeka
likongobi wiingana mala patatu!”

14

Yesu indela jukujenda kwa Atati

1 Yesu jwaapwagila, “Mwiola myoju jii. Munhobaliya
Sapanga, nhobalia na nepani kabee.
2 Munyumba ja Atati bangu ibi yumba ingi, ana
ngakwakabi hela nakabiya numpwagi. Henu nyenda
kunhandali pandu pukutama.
3 Nepani nambiti kuhandali pandu pukutama, nikelubuka
kunzuku nhika kwangu nepani, ili nanamu mwibia paniibia
nepani.
4 Mwanganya mjimanyi indela jukujenda konijenda.”
5 Tomasi jwalalukiya, “Bambu, ngase tukumanyi
kogujenda, twiwesabo kujimanya indela jene?”
6 Yesu jwapwaga, “Nepani ndi indela na sakaka na womi.
Nga mundu jojuwesa kujenda kwa Atati ila kupete kwangu
nepani.
7 Ana mwakamanyi nepani, mwakaamanya na Atati
bangu. Tangu sajenu mwaamanyi Atati kabee
mwaambweni.”
8 Pilipi ampwagila, “Bambu, utulangia Atati ndi setupala.”
9 Yesu ampwagila, “Ndemi na mwanganya masoba goti
haga, wa Pilipi ngase gumanyi nepane? Jojumweni nepani
jwaabweni Atati. Henu guwesabo kupwaga, ‘Tulangia
Atate?’
10 Boo, ngase uhobale nepani mii nkati ja Atate, na bombi
atati abii nkati jango? Malobi ganumpwagi mwanganya
ngasegahuma kwango, Ila gahuma kwaka Atati bangu baabi
nkati jangu atenda lihengu laki.
11 Mpalika kunhobale nenga hembwaga nepani mii nkati
ja Atati na Atati abii nkati jangu. Ana ngasenhobale
nhobalia ndaba ja mahengu ganihenga.
12 Numpwagi sakaka, jojunhobale nepani jwitenda
mahengu gandenda nepani. Ena, jwitenda makolongu
ngani kupeta yenhengiki nee, ndaba nyenda kwa Atati.
13 Sokapi semwiloba kupete liina langu mbaka ndendi, ili
Atati alumbalika kwii indela jaka Mwana.

14 Ana nnobiki sokapi kupete liina langu, mbaka ndendi.

Yesu jupwaga antuma Loho jaka Sapanga kwitu

15 “Ana mnipai, mwikamula miilu jangu.
16 Nane naaloba Atati na bombi bampeki Jukunzangati
jongi, jojwitama na mwanganya yaka petapeta.
17 Jojuwe ndi Loho jaka Sapanga jojutupwaji sakaka
majambu gaka Sapanga. Bandu bupundema ngaseawesa
kunzopa ndaba ngase awesa kumbona wala kummanya.
Lakini mwanganya mumanyi ndaba juhigii na mwanganya
kabee jubi nkati jinu.
18 “Nganundeki mwanganya kajika jinu ngati mwakeba,
nihika kabee kwinu.
19 Guigali muda nsokopi, na bandu bupunndema pani
ngaamoni kabee. Lakini mwanganya mbaka mmoni, ndaba
nepani mi na womi, na mwanganya mwibia mwa bomi.
20 Lisoba le heli paliika ndi pamwimanya nepani mi nkati
ja Atati bangu, na mwanganya mmbi nkati jangu, na nepani
nkati jino.
21 “Jokapi jojujopa miilu jangu nukuikamu, hoju ndi
jojumbala, na jojumbala nepani Atati bangu biitenda
kumpala, nane nampala nukulilangi kwaki.”
22 Yuda nga nsikalioti jola, andaluki Yesu, “Bambu, boo
walilangia kwitu twepani lee badala jukulilangi kwa bandu
bupunndema pane?”
23 Yesu jwapwaga, “Mundu na jumbai nepani jalijowaniya
lilobi langu, na Atati bangu biitenda kumpala, Atati nane
twiika kwaki nukutama nkati jaki.
24 Jwanga kumbalane ngajujowane malobi gango.
Namalobi gannyogwini nepani nga gangu nepani, ila gaa
Atati baandumiki.”
25 “Numpwagi malobi haga koni nakona mii pamu na
mwanganya.
26 Lakini Jukunzangati mwanganya, Loho jaka Sapanga, jo
bantuma Atati kupete liina langu, jwammbola kila sindu
nuku nkombosa goti ganumpwaagi.”
27 “Nundeke lukwali, numpeke lukwali lwangu. Lukwali
lonumpeke nepani nga ngati loapia bandu bupundema
pane. Mwihola mmiojuji, wala mwijogopa.
28 Mwanyogwini panapwaga, ‘Nendenda kuboka, lakini
niihika kabee.’ Ana nee mmbaii, mwakabia ntoguli ndaba
nyenda kwa Atati, ndaba Atati nkolongu kupeta nepani.
29 Numpwagi ganiaga sajenu kabula ngasegapitii, ili
pagiipitila nhwesa kuhobale.

30 Nga nongee na mwanganya kabee majambu gingipi,
ndaba lijobi kilongosi ju nndema goni jutenda kuhika.
Lakini nepani ngasejunhwesa kundenda sindo,
31 lakini bandu bupundema pani apalika kumanya naapai
Atati, nane ndenda kila sindu ngati Atati heandumiki."
Nzemaniya tubokaniya pambane!

15

Yesu Mzabibu wa sakaka
1 "Nepani nunzabibu wa sakaka na Atati bangu ndi
jojulema.
2 Kila limbandi nkati jangu langa kubeleka matunda
jutenda kuliseku. Kila limbandi lelibeleka jutenda kulisekuli
ili libelika ngani.
3 Mwanganya tayali mmbi sapi ndaba ja malobi
ganumpwagi.
4 Ntama nkati jangu nanepani ndama nkati jii. Ngati
helibii limbandi ngaseliwesa kupapa matunda kajika ana
ngaselitemi mu nzabibu, ndi nanamu nganhwesi kupapa
matunda bila kutama nkati jangu."
5 "Nepani nunzabibu, na mwanganya ndi mambandi.
Jojutama nkati jangu, nanepani anami nkati jaki, hoju
jupapa matunda gingipi, ndaba bila nepani nganhwesi
kutenda sokapi sela.
6 Mundu jokapi ana ngasejutemi nkati jangu bundeke
kunza ngati limbandi lebileke kunza nukujoma. Mambandi
ngati haga bandu bagatondo nukugaleke kumotu ili
gatinyika.
7 Ana ntemi nkati jangu na malobi gangu na gatemi nkati
jinu, henu nndoba sokapi sempala mwitenda kupata.
8 Atati bangu atenda kulumbaliwa ana mpapiki matunda
gingipi nukupete hela nkuba mwa banafunzi bangu.
9 Nenumpai mwanganya ngati Atati heambai nepani.
Ntama muupali wangu.
10 Ana nzetaki miilu jangu mwiitama muupali wangu,
ngati nepani henyoani malagalaki ya Atati bangu nukutama
mu upali waki."
11 "Numpwagi majambu haga ili kutogule kwangu kutama
nkati jino, nukutogule kwinu kukamilikaje.
12 Jenze ndi miilu jangu, mpalana ngati henumpai nepani
mwanganya.
13 Nga upali gogubi nkolongu ngani kupeta upali waka
mundu kuguboa womi waki ndaba jaakosi baki.
14 Mwanganya mwibia mwaakosi bangu nantei
ganundagalaki.

15 Mwanganya nga nunkemi mwaatumisi, ndaba ntumisi
ngasejumanya sejuhenga nkolongu waki. Lakini nepani
nunkemiki mwanganya mwaakakosi bangu, ndaba
numanyisi goti ganyoini kuhuma kwa Atati bangu.
16 Mwanganya ngasemwahaagwi nepani, nepani
nunhagwi mwanganya, nuntuma nnzenda mwakaabelika
matunda gingi, matunda ganga kuhoba ndi mahengu ga
sapi. Nabombi Atati awesa kumpeke sokapi semwaaloba
kupete liina langu.
17 Ndienu miilu jangu kwinu ndi jenze, mpalana."

Bandu pundema bansuki banafunzi baki

18 "Ana bandu bupundema pani bunsuki mwanganya,
nkombuka biibiya anzuki nepani kabula jukunsuki
mwanganya.
19 Ana mwakabii mwa bandu bupundema pani, bandu
bupundema pani bakabiya bupai mwanganya ngati bandu
babu, lakini ndaba mwanganya nga mwabandu
bupundema pani ila nepani nuwagwi kuhuma pundema.
Ndaba jahela bandu bupundema pani bunsuki mwanganya.
20 Nkombuka ennupwaji ntumisi nga nkolongu kupeta
bambu waki. Ana bandu andesiki nepani hata mwanganya
bitenda kuntesa, ana ajetaki malobi gangu nepani bijetakiya
malobi ginu mwanganya kabee.
21 Lakini ganaga goti bantendila mwanganya ndaba
mwanganya mwabandu bango, ndaba ngasebumanyiki
jombi jojundumiki.
22 Ana nganakahikiki nukulonge nabu nabombi
ngabakabii namahakao, lakini henu nganhwesi kupwaga
ngase abii na mahakau.
23 Jojunzuki nepani, jaasuki kabee na Atati bango.
24 Ana nganakahengiki kwabu majambu gaguge mundu
jokapi jojawaiki kuhenga ngabakabii na mahakao, lakini
henu biibweni ndonduke yenahengiki anzuki nepani
nakabee baasuki na Atati.
25 Majambu ge haga gapiti ili kutimisa gala gahandiki mu
Malagalaki gabu, 'Anzuki bwaka!' "

26 "Pajihika Jojujangati hoju jonantuma kwinu kuhuma
kwa Atati, hoju ndi Loho jaka Sapanga jojampwagila sakaka
kuhusu Sapanga. Nantuma kwinu kuhuma kwa Atati
najombi jinongaliya nepani.
27 Namwanganya kabee mwapwagila bandu kuhusu
nepani, ndaba mwabii na nepani toka panatumbuliya
lihengu langu."

16

1 “Numpwagi majambu goti haga ili mwikotoka kuhobale
kwino.
2 Bandu bambenga mwanganya mma nyumba
jukuketangane Ayaudi. Kabee sihika kipindi kila mundu
jojwaankoma mwanganya jihambusiya anhenge lihengu
Sapanga.
3 Bantendila hela ndaba ngasebaamanyiki Atati wala
nepani.
4 Lakini numpwagi mwanganya majambu haga, ili lisaa
lee heliika mwingombuka nepani numpwagi.

Mahengu ga Loho jaka Sapanga

“Ngasenumpwagi majambu haga toka panaatumbuliya
kuketangana na mwanganya ndaba nabii pamu na
mwanganya.
5 Lakini henu nunzendee jojundumiki jola, na ngakuba
hata jumu winu jojumbwagi nyenda kwaa.
6 Ndaba nepani numpwagi malobi haga, mioju jinu
jibiniki ngamaa.
7 Lakini nepani numpwagi sakaka, nambanga kwinu
nepani moka, ndaba anangasemokiki Jukujangatii hoju
ngajwiiki kwino. Lakini anamokiki namtuma kwinu.
8 Najombi ejwihika jwalangia bandu bupu ndema
ngaseamanyi usakaka wa mahakau, usakaka wa gajupala
Sapanga na usakaka wa na utemu waka Sapanga.
9 Jaalangia usakaka wa mahakau, ndaba ngaseanhobale
nepani,
10 jalangia usakaka wa gajupala Sapanga ndaba nepani
nyenda kwa Atati.
11 Jaalangia usakaka kuhusu Sapanga kwaatemu bandu,
ndaba nkolongu ju nndema goni juhukumiwi tayali.”
12 “Nakona mii na majambu gingi gukumpwagi, lakini
nganhuwesi kugakamu goha.
13 Lakini pajwihika Loho jaka Sapanga jandongua muu
sakaka woti kuhusu Sapanga. Ngajipwagi kupete uwesu
waki mweni, ila jwipwaga gajwijoa kuhuma kwa Atati
nukummanyisa gagihika.
14 Jombi jwinumbaliya nepani ndaba jagajukua ganalongi
nepani nu kumpwaji mwanganya.
15 Yoti yeabinaku Atati ndi yangu. Ndi maana bwagiki
Loho hoju jwijukua gagabii gangu nepani nukumanyisa
mwanganya.”

Usungu nukutogule

16 “Sakoni kipindi kisokopi pena mwanganya
ngamwimone na kabee esipeta kipindi kisokopi mwindenda
kumona kabee.”
17 Banafunzi bangi balaluana, “Jubii na maana boo
ejupwaaga, ‘Sakoni kipindi kisokopi mwanganya
ngamwimoni na kabee sakoni kipindi kisokopi mwanganya
mbaka mwiimoni?’ Kabee jubii na maana bole ejupwaaga,
‘Ndaba nyenda kwa Atate!’
18 Baendaliya kulaluana, jubii na maana bo ejupwaga,
‘Sakoni kipindi kisokope?’ Ngasetuelewa sejupwaga.”
19 Yesu jamanyiki apala kundaluki, ndienu jaapwagila,
“Boo ndaluana le kupete ganapwaaga, ‘Sakona kipindi
kisokopi ngamwimone, na esipeta kipindi kisokopi kabee
mbaka mwimone?’ ”
20 Numpwagi Sakaka, mwanganya mwilela nukulobalake,
lakini bandu bupunndema biitenda kutogulela. Mwibona
usungu lakini usungu winuu wing'anumbuka mwitenda
kutogulela.
21 Kipindi mmbomba ejuegale kubeleka mwoju gumbina
ndaba lisaa lukubona usungu guhikiki. Lakini najubeliki
tayali ngasejukomboka ndaba jukutogule mwana na
jusaliwi.
22 Nanamu kabee mbii nu ubini sajenu, lakini nanhikila
kabee nanamu mwitenda kutogule mioju jinu nukutogule
kweehoku nga mundu jojwiwesa kukuboa kutogulee
kweehoku.
23 Lisoba le heli ngamwinobi sokapi. Numpwagi sakaka,
sokapi semwaaloba Atati kwi liina langu, jombi jiitenda
kumpeke.
24 Mbaka sajenu ngasenndobiki sokapi ku liina langu.
Nndoba nanamu mbaka mpati ili kutogule kwinu kutimia.

Yesu juguwesiki nndema

25 “Numpwagi majambu haga sa malenganu, lisaa lihika
nganilonge na mwanganya kwa malenganu kabee, lakini
kipindi kihika nampwagila hotuhotu majambu ga Atati.
26 Lisoba le heli mwiloba kwi liina langu, ngasenumpwagi
naaloba Atati badala jino.
27 Ndaba Atati beni bumpai mwanganya. Ndaba
mwanganya mmbai nepani nukunhobale nepani nhumiki
kwaka Sapanga,
28 nepani nhumiki kwa Atati, nukuhika kundema, henu
nuuleka nndema nukukelabuki kwa Atati.”
29 Ndienu banafunzi baki bumpwagila, “Henu gupwaga
pagwendu sanga kutumii malenganu.

30 Henu tumanyiki wehapa ugamanyiki majambu goti,
wala nga kupalika mundu kulaluki maswali. Kwa majambu
haga tuhobale sakaka guhumiki kwaka Sapanga."
31 Yesu japwaaga, "Boo, sajenu lee nhobalela?
32 Kihika kipindi, kabee kihikiki pamwilekana kila mundu
kujenda kunyumba jaki, nukuneka kajika jangu. Lakini
nepani ngase mii kajika jangu ndaba Atati abii pamu na
nepani.
33 Numpwagi majambu ge haga ili mbia nu lukwali
mukujongana na nepani. Punndema pani mwipata
mang'aliku lakini mulipekia makili. Ndaba nepani
nagawesiki majambu gupu nndema!"

17

Yesu jaalobe banafunzi baki

1 Yesu ejwajomula kupwaaga ganiaga, jalinga kunani
kwaka Sapanga nukupwaaga, "Atati lisaa lela lihikike!
Gumpekiya Mwana waku ukolongu ili najombi Mwana
jugupekiya ukolongu.
2 Ndaba umpeki Mwana waku uwesu kwa bandu boti ili
jwapekia womi wa masoba goa gaumpeki.
3 Na womi wa masoba goa ndi gongo, bandu bugumanya
weapa kajika jaku ndi Sapanga wa sakaka na Yesu Kilisitu
joguntumiki.
4 Nepani nugupeki ukolongu wehapa pundema nukujomo
lihengu leumbeki kuhenga.
5 Henu mwa Atati mmbekya ukolongu palongi jaku
sajenu, ngati ulumbi gola gonabii naku kabula jukubomba
ndema."
6 "Nugumanyisi kwa bandu boka baumbeki kundema.
Babi bandu baku nawe wambekya abia bandu bangu,
nabombi bilijoini lilobi laku.
7 Henu amanyiki hindu yoti yegumbeki ihumiki kwaku.
8 Nepani naapeki malobi gaumbeki nabombi bagajopikii.
Henu amanya sakaka nhumiki kwaku na ahobali wehapa
ndi joundumiki."
9 "Naalobe bombi. Ngasenaalobe bandu bupundema ila
naalobee bagumbeki, ndaba ndi baku.
10 Goka gami naku gaku, na gaku gangu, na ukolongu
wangu gumanyikini kwa bandu bagumbeki.
11 Henu nhika kwaku, nganiendele kutama kabee
mundema, lakini bamba biendaliya kutama mundema.
Atati baa Sapi! Kwa makili giliina laku legumbeki, noba
walinga, ili abia bamu ngati twepani etubi pamu.

12 Panabii pamu nabu, nepani naalendiki kupete makili
giliina laku lewambeki. Nga mundu hata jumu jojuhobiki,
ila pee jojahoba jola ili Maandiku gaa Sapi gatimia.
13 Ndienu nhika kwaku, nane mbwagiki majambu haga
kundema, ili nabombi abiya mukutogule kwango.
14 Nepani naapeki lilobi laku, bandu bapandema batenda
kwaasuki ndaba bombi ngabandu bupundema pane, ngati
nepani hemi nga jupunnndemapani.
15 Ngasenoba waboa pundema, ila walonda kuhuma
kwaka Mbaja jola yani Lijobi.
16 Bombi nga bandu bupundema, ngati nepani ezindiki
kuba upundema.
17 Wahenga abiya bandu baku baasapi kupete sakaka
jaku, lilobi laku ndi la sakaka.
18 Ngati ewanduma nepani pundema, nane naatumiki
bombi pundema.
19 Ndaba jabu nilipia namweti kwaku, ili na bombi
ahelahe bilipia kwaku su usakaka."
20 "Ngasenaalobe bombi kajika, ila naalobe kabee boti
balababi nhobaliya kupete lilobi lango.
21 Noba ili boti abia bamu. Atati, noba abiya nkati jitu
ngati wehapa egubii nkati jangu nane nkati jaku. Noba
abiya bamu ili bandu bupundema ahobaliya wehapa ndi
wogundumiki.
22 Nepani numpeki ukolongu agolago gogwambekiya
nepani, ili abiya bamu ngati twee etubii pamu.
23 Nepani miya nkati jaku nawe nkati jango, noba
wahenga abiya bamu ngani ili ndema gumanya gundei
kunduma, nane napai bombi ngati egumbai nepane."
24 "Atati! Mbala bagumbeki haba abiya pamu na nepani
panguba, ili bugubona ukolongu wangu gogumbeki, ndaba
watei kumbala kabula jukubomba nndema.
25 Atati ba amboni, bandu bupundema ngase bugumanyi,
lakini nepani nugumanyiki. Haba nabombi amanyiki
wehapa watei kunduma.
26 Naatei bombi akumanya weapa na musiendaliya
kuhenga aendalia kugumanya ili upali gogubinaku kwangu
gubiya nkati jabu nane miya nkati jabu."

18

Ayaudi ankamu Yesu
Matei 26:47-56; Maluko 14:43-50; Luka 22:47-53

1 Yesu ejajomula kundoba Sapanga, jaboka na banafunzi
baki balombuka kikoka suku Kidiloni. Pandupe pala sakabii
kijongu, jombi Yesu na banafunzi baki bajingala homu.

2 Yuda joa ang'anumbuka Yesu, japamanyiki pandu pala
ndaba mala jingi Yesu jukubika juketangana na banafunzi
baki.
3 Ndienu, Yuda jahika kukijongu pamu nu nsambi wa
alonda bikilumi na alonda ba Nyumba jaka Sapanga
kuhuma kwaka Agolu na Afalisayu bababia baatumiki,
babii na haya ya miotu ni ibonga na hindu yukukomane.
4 Ndienu Yesu jojabia jumanyiki goti gagampata
jaahegaliya nakaalaluki, “Boo muntaputa nyanee?”
5 Nabombi bapwaga, “Yesu juku Nazaleti!”
Yesu jaapwagila, “Ndi nepane!”
Yuda joang'anambuka Yesu jajemiki papuje pamu nabu.
6 Ndienu Yesu jaapwagila, “Ndi nepane,” bakelubuka
kunyuma nukuhabuka pai.
7 Yesu jaalalukiya kabee, “Muntaputa nyane?”
Nabombi bumpwagila, “Yesu juku Nazaleti!”
8 Yesu japwaagila, “Ne numpwagi ndi nepani. Ndienu
ngati nndaputa nenga, mwaaleka banganya ajendannya.”
9 Japwaaga haga ili gatimia gabapwaaga, “Atati,
bawambeki bala ngasenahoiki hata jumu.”
10 Simoni Petili jojabii nu upanga, jaholumula, anunkula
likutu luku malele ntumi waka Nngolu Nkolongu. Ntumi we
hoju ankemika Malukusi.
11 Yesu ampwagila Petili, “Kelubua mpamba waku
munhaku waki. Boo niikunywa le kikombi sukung'alika
seambeki Atate?”

Yesu bumpeleka kwaka Anasi
12 Nsambi wa alonda pamu na kilongosi jaalonda bikilumi
bumkamula Yesu, nukunkonga,
13 batumbuliya kumpeleka kwaka Anasi, na Anasi jabiya
nkowanu waka Kayafa jojuwe jojabii nngolu nkolongu wa
saka sela.
14 Kayafa we hoju ndi jojabiya jaapwagila Ayaudi
nambanga mundu jumu kuwa ndaba ja bandu.

Petili ankana Yesu
Matei 26:69-70; Maluko 14:66-68; Luka 22:55-57
15 Simoni Petili na banafunzi bangi bumpwata Yesu.
Mmbolee jongi jabiya jumanyikana kuku Nngolu Nkolongu,
ndienu jajenda pamu na Yesu nkati ja hua jaka Nngolu
Nkolongu.
16 Lakini Petili jabiya jujemiki kunza pambipi ni litanga.
Ndienu, mmbole jongi we hoju jojabiya jumanyikana kwaka
Nngolu Nkolongu japita nukulongee nu ntumisi mmbomba,
jojuhenga lihengu lukuhogo nukupunga litanga anzingia
Petili nkati.

17 Mmbomba we jola andalukiya Petili, “Boo wehapa le
nga jumu wa banafunzi baka mundu hajojo?”
Petili ampwagila, “Ngasenummanyi mundu we hojo!”
18 Atumi na alonda babiya anyata mwotu ndaba sabii
kipepu, babiya akoiki papuje. Najombi Petili jabiya jujemiki
pamu nabu bakanyata mwotu.

Yesu palongi jaka Nngolu Nkolongu
Matei 26:59-66; Maluko 14:55-64; Luka 22:66-71
19 Kipindi aselase, Nngolu Nkolongu jabiya andaluki Yesu
majambu ga banafunzi baki na mabolee gaki.
20 Yesu japwaaga, “Nongee pagwendu mbeli ja bandu boti.
Masoba goti molika mu Nyumba juku ketangane Ayaudi nu
ku Nyumba jaka Sapanga, papuje Ayaudi boti paaketangane
ngasenapwaga lijambu lokapi puujobu.
21 Ndaba jakii kunaluki nepane? Walalukiya babajoannya
naapwagila ki. Bombi ndi amanyiki ganaapwagila.”
22 Yesu pajajomula kupwaaga haga, nndonda jumu jojabii
jujemiki papu andapula Yesu likopi kumihu koni jupwaaga,
“Boo ndi le egumpwagi Nngolu Nkolongo?”
23 Yesu ampwagila, “Ana ngati mbwagiki liyaa, langia
uliya wene kwa bando, lakini na mbwagiki sapi, mbona
gunapula?”
24 Ndienu, Anasi ampelika Yesu koni ankongiki kwaka
Nngolu Nkolongu Kayafa.

Petili ankana kabee Yesu
Matei 26:71-75; Maluko 14:69-72; Luka 22:58-62
25 Simoni Petili jabiya jakoni jakanyata mwotu,
andalukiya, “Boo wehapa le nga jumu ja banafunzi bake?”
Jombi jakana kukupwaaga, “Nganenga!”
26 Ntumisi jumu jwaka Nngolu Nkolongu, ndongu waka
mundu joansekula Petili likutu, andalukiya, “Boo, nepani
ngasenugubweni kukijongu kola pamu na Yesu?”
27 Petili japwaaga kabee, “Ngahela” Apalapa likongobi
latenda kubeka.

Yesu palongi jaka Pilatu
Matei 27:1-2, 11-14; Maluko 15:1-5; Luka 23:1-5
28 Ndienu pakwahika pulukela bunzukua Yesu kuhuma
kwaka Kayafa, nukumpeleka ku kunyumba ju ubambu lu
ukolongu la Aloma. Lakini bombi ngasebajingala nkati
ndaba bii kuba apija ila abiya sapi palongi jaka Sapanga ili
awesa kula Lisoba lukutogule Pasaka.
29 Ndienu Pilatu japita kunza kobabii, jalalukiya,
“Muntaki jubii na magambu boo mundu we hojo?”

30 Bombi bumpwagila, “Ana mundu we hoju jakabia
ngasejuhengiki uliyaa ngatukunndetiki kwako.”
31 Pilatu ampwagila, “Ndienu munzukua mwanganya
mukuntemula kukupwata Malagalaki.”
Ayaudi bapwagila, “Twepani ngasetubii nu uwesu uku
kutemu mundu jokapi jukuwa.”
32 Gahengika hela ili gatimia Malobi ga Sapi gajapwaga
Yesu kulangi jiikuwa kwi indela boo.
33 Pilatu jajingala kabee nkati ja nyumba jaki, ankema
Yesu nukundaluki, “Boo, wehapa lee wa Bambu Nkolongu
wa Ayahude?”
34 Yesu japwaaga, “Boo, ganiaga le malobi gaku au bandu
bangi agupwagi majambu gango?”
35 Pilatu jaapwagila, “Boo, ne lee nga nu Nhyahude?
Bandu baku naka agolu aguletiki kwa minepani. Gutei
kyane?”
36 Yesu jaapwagila, “Ukolongu wa minepani nga gundema
gone. Ukolongu wane wakabii gupundema gongo apwasi
bangu bakabia anyangati biingamu aka kilongosi ba Ayaudi.
Lakini henu Ubambu Ukolongu wangu nga waapane.”
37 Papuje Pilatu japwaagila, “Ndienu, wehapa le wa
Bambu Nkolongu?”
Yesu jaapwagila, “Wehapa gupwaiki nepani na Bambu
Nkolongu. Nepani melikwi ndaba ja majambu haga, na kwa
ndaba heji nhikiki pundema kaapwagi bandu majambu ga
Sakaka. Kila mundu jojupala sakaka jutenda kunyoane.”
38 Pilatu ampwagila, “Sakaka ndi sindu bole?”

Yesu antemula kuwa
Matei 27:15-31; Maluko 15:6-20; Luka 23:13-25
Pilatu ejajomula kupwaaga lilobi heli, japita kabee kunza
nakaapwagi Ayaudi. “Nepani ngasenilibweni likosa lokapi
laka mundu we hojo.
39 Lakini kila saka nhyobali nepani, nunhogule mpungwa
jumu kipindi sukutogule Pasaka. Boo, mpala nunhoguliya
nkolongu jwa Ayahude?”
40 Papuje bajamaliya, “Nga hojo, ila utuhoguliya Balaba!”
Najombi Balaba jakabii jojanyaga bandu hindu.

19

1 Ndi Pilatu jalagalakiya, bunzukua Yesu nubundapula
iboko.
2 Akamanzolinzoli baloka seketule ja miha bunhwatika
Yesu kumutu, nukunhwatika lingobu la zambalau.
3 Babiya ahika palongi jaki nukupwaaga, “Jambuoti!
Bambu Nkolongu wa Ayaudi!” Koni akundapula makopi
kumihu.

4 Pilatu japita kunza kabee nukupwa, “Nndinga nundeta
kabee kwinu ili mmanya nepani ngasenugubweni uliya
wokapi kwaki.”
5 Ndienu, Yesu japitila kunza juweti seketule ja miha na
ingobu ja langi ja zambalau juu bambu. Pilatu ampwagila,
“Nndinga, mundu we jonzone!”
6 Agolu akolongu na alonda pabumbona batenda
kujamaliya, “Umbambaliya punsalaba! Mumbambaliya
puunsalaba!”
Pilatu jaapwagila, “Munzukua mwabee mukumbambaliya
punsaba, nepani ngasenilibweni lihakau lokape kwaki.”
7 Ayaudi bapwaaga, “Twe tubii na Malagalaki gitu, na kwa
Malagalaki ge haga mundu we hoju kupalika kukomeka,
ndaba julikema Mwana waka Sapanga.”
8 Pilatu ejajoa haga, jajogopa ngani.
9 Jajingala kabee pa nyumba ju ubambu ukolongu
nukundaluki Yesu, “Wehapa guhumi kwako?”
Lakini Yesu ngasejapwaaga lilobi.
10 Ndienu Pilatu ampwagila, “Wehapa gukana le kulongee
na nenga? Ngasegumanyiki le minu uwesu gukugulekake
au kugubambali punsalaba?”
11 Yesu japwaga, “Wehapa nga wakabii nu uwesu wokapi
kwangu nepani ananga ngawakapatiki kuhuma kwaka
Sapanga. Henu jojunetiki kwaku wehapa hoju ndi jubii na
kihakau kikolongu nakanopi?”
12 Tumbuka hapa, Pilatu jabiya jutaputa indela
jukundekake Yesu lakini Ayaudi batenda kujamali, “Ana
gundekaki mundu ajo, wehapa nga gunkosi waka bambu
nkolongu juku Loma, kila mundu jojilikema bambu
nkolongu ankana bambu nkolongu juku Loma.”
13 Pilatu ejajoa malobi gala andeta Yesu kunza jatama
pumpandu waki gukutemu, pandu pabapakema lubanza
lwa malibu, kwi kiebulania akema Gabata.
14 Lisoba le heli labiya lukuandaa Pasaka, pambipi ni lisaa
la sita lioba mutu. Pilatu jaapwagila Ayaudi, “Ndinga,
Bambu Nkolongu winu ajo!”
15 Bajamaliya, “Munkoma! Munkoma! Gumbambaliya
punsalaba!”
Pilatu andalukiya, Mpala le numbambaliya Nkolongu wi
pu nsalaba.
Akolongu ba agolu bajibua, “Twepani nganu nkolongu
jongi ila nkolongu juku Loma.”
16 Ndipala Pilatu ampia Yesu kwabu ili bummbambaliya
punsalaba.

Yesu buntenda kumbambali pu nsalaba
Matei 27:32-44; Maluko 15:21-32; Luka 23:26-42

Ndienu alonda bunzukua Yesu
17 Yesu jaboka jutotwi nsalaba waki, baboka kujendane
pandu pabapakema, “Lihupa lu umutu,” kwi kiebulania
akukema ku Goligota.
18 Pabumbambaliya Yesu punsalaba, pamu najombi
bapumbambaliya punsalaba na bandu bangi abeli
babambaliya pumisalaba jabu, jumu kumangega na jongi
kumalele kwaka Yesu.
19 Pilatu jaaandika kibau sekisomeka, “Yesu juku Nazaleti
Bambu Nkolongu jwa Ayahude.” Panani ju nsalaba waka
Yesu.
20 Ayaudi bingi basoma kibau se hesi, ndaba pandu
pabummbambaliya Yesu pakabii pambipi na Musi. Kabee
kibau se hesi sabiya aandiki kwi kiebulania ni kilatini ni
kigiliki.
21 Ndienu Agolu Akolongu ba Ayaudi bumpwagila Pilatu,
“Wiihandika, ‘Bambu Nkolongu wa Ayaudi, ila andika ana,
mundu jonzo japwaaga, nepani na Bambu Nkolongu wa
Ayaudi.’ ”
22 Pilatu japwaaga, “Ganhandiki, ndi handiki!”
23 Alonda pababiya ammbambalii Yesu, bajukua ingobu
yaki babaga mapungu nsesi, lipungu limu kwaka kila
mlonda. Bajukua kabee kanzu jaki, kanzu je jela jabia
alenganaki kukitambaa simu bila lutotu.
24 Bapwagannya, “Twijendu ila tupega gudugudu ili
tumanya jujukuu nyaa.” Haga ndi gabahenga aka alonda
bala.
“Babagana ingobu yangu,
na kanzu jangu bakinila gudugudu.” Ndi hebahenga aka
alonda.
25 Pambipi nu nsalaba waka Yesu, babiya ajemiki na
amabu baki, na nndombu wa amabu na Malia nhwanu
waka Kileopa, na Malia juku Magidala.
26 Yesu ejaabona amabu baki, ajemiki pamu nu mbolee
joampai, jajema pambipi nakapwaagi amabu, “Amabo,
nndinga hoju ndi mwana wako.”
27 Ndipala ampwagila mmbole jola, “Linga aba ndi amabu
baku.” Tumbuka lisaa lela mmbolee jaajukua nukujenda
kutama naku kunyumba jaki.

Yesu jutenda kuwa
Matei 27:45-56; Maluko 15:33-41; Luka 23:44-49

28 Yesu ejabona goti gatimii, na ili Maandiku ga Sapi
gatimia japwaaga, “Nilijoane nywita.”

29 Papuje kwabii na sombu sekitweli divai jejibabiki.
Ndienu batobakiya kipongu divai jejibabiki, bakonga panani
julundonga lunkongu wa hisopu, nukumbeke pundomu.
30 Yesu ebumpekia divai je jela, japwaaga, “Goka gatimie!”
Ndipala jajinamisa mmutu, nakuwa.

Yesu buntonga nkoa muluteta

31 Ndaba kwabiya lisoba lukuandaa tipati ja Pasaka,
Ayaudi ngasebapai nhyega ihigaliya punsalaba Lisoba lu
Kupomulela, ndaba lisoba le heli labii Lisoba lu Kupomulela.
Aka kilongosi ba Ayaudi bundoba Pilatu magolu ga bandu
baabambaliwi bala bijitunula na nhyega yabu biiboa
punsalaba ndaba lisoba le heli labia likolongu lakajika.
32 Ndienu alonda bajenda ili baatunula magolu gaka
mundu ja kwanza jojakomika pamu na Yesu na jongi we jola
kabee.
33 Lakini ebunhikila Yesu, bunkolila juwile, ndienu
ngasebatunula magolu gaki.
34 Lakini nndonda jumu antonga nkoa muluteta Yesu
apalapa wapita mwai na masi.
35 Mundu jojagabweni majambu ge haga ndi jojapwaaga
hotuhotu ili nanamu nhwesa kuhobale, na malobi
gajapwaaga ga sakaka.
36 Lijambu le heli lihengiki ili Maandiku ga Sapi gatimia,
“Nga lihupa laki hata limu leliitunuka.”
37 Kabee Maandiku gangi gapwaaga, “Bandingaliya
jobaantonga nkoa.”

Yesu atenda kuntaga
Matei 27:57-61; Maluko 15:42-47; Luka 23:50-56

38 Egajomuka haga, Josepu juku Alimatayo andoba Pilatu
anzetakiya kuhulu nhyega jaka Yesu kuhuma punsalaba.
Josepu jabiya mmbole waka Yesu, lakini sanga bandu
kumanya ndaba jajogopa aka akolongu buku Uyahudi.
Ndienu Pilatu anzetakiya, ndienu Josepu jajenda nukuhulu
nhyega jaka Yesu.
39 Josepu jalongini na Nikodemu jojuwe jawahiki
kunzende Yesu ikilu, jahika nukuleta mahuta gabagakema
manemane gahangangini nu ubani kilu selasini.
40 Ndienu bandu abeli bajukua nhyega jaka Yesu, bakonga
ingobu nhuu pamu na mahuta ngati ebayobali kutaga
Ayaudi.
41 Pandu paakomila Yesu pakabii ni kijongu, ni kijongu se
hesi kwabii lipoli linyai lelabii ngasebawaiki kuntagi
mundu.

42 Ndienu, ndaba labi lisoba la Ayaudi kulibeka sapi ndaba
ji Lisoba lu Kupomulela, na ndaba lipoli le lakabii pambipi,
bummbeka Yesu momuje.

20

Yesu juyokiti
Matei 28:1-8; Maluko 16:1-8; Luka 24:1-12
1 Lisoba la jumapili pulukela, ekwabiya kwakona nga na
kusaki, Malia juku Magidala jajenda ku lipole. Ejahika kola
jilikolila lilibu lebayekali lipole lela aliboiki.
2 Ndienu jajenda imbelu kwaka Simoni Petili na mmbole
jongi jojuwe Yesu ampaliki ngamaa, jaapwagila, “Amboiki
Bambu mu litenge, wala ngasetumanyiki koambeile.”
3 Ndipala Simoni Petili na mmbolee jongi jola
bajendannya kulitenge.
4 Boti abeli babia abutukani lakini jongi jola jabia
jubutuka kupeta Petili, jalonguliya kuhika ku lipole.
5 Jajinama nukulingali nkati, jijibona ingobu nhuu
seahingalaki nhyega jaka Yesu lakini ngasejajingala nkate.
6 Simoni Petili najombi jahika munyuma jaki nu kujingii
mlipoli momuje jikibona ingobu nhuu jela.
7 Ni kitamba sebabia anyonalati Yesu kumutu. Kitambaa
se hesi abei patali na sanda, ila sabia kitulwini kibii pakajika
jaki.
8 Ndienu mmbolee waki jojalonguliya kuhika kulipoli jola
najombi jajingala nkati nukubona itamba ye bahingalati
nhyega jaka Yesu, nukuhobale.
9 Babia bakoni ngakuelewa Maandiku ga Sapi egapwaga
kwabi, jupalika juyoka.
10 Ndipala banafunzi bala babujaniya kumajumba gabu.

Yesu ampiti Malia juku Magadala
Matei 28:9-10; Maluko 16:9-11
11 Malia juku magadala jabia jujemiki kunza jilipoli
jakalela. Ejwabiya jakoni jakalela jajinama nukulinga nkati
jilipoli,
12 jaabona atumi abeli bu kunani baka Sapanga aweti
ingobu iyuu, atamani pababei nhyega jaka Yesu pwabiya
ajigoniki, jumu upandi ukumutu na jongi upandi wa
kwamagolu.
13 Bundalukiya, “Nyongoo gulele kike?”
Na Malia jaapwagila “Amboiki Bambu wango na wala
ngasenukumanyiki koambeile!”
14 Malia pajajomula kupwaga haga, njang'anumbuka
munyuma ambona Yesu jujemiki, lakini ngaseamanyike
ngati jombi ndi Yesu.

15 Yesu ampwagila, “Nyongoo, gulele kike? Guntaputa nyane?”

Malia jaholaliya julongee na jojuhenga lihengu lukulingali kijongu, ampwagila, “Nkolongu, ana gumboiki wehapa gumbwagila kogumbeile nane nukunzukuaje.”

16 Yesu ampwagila, “Malia!”

Ndipala Malia anng'anambukiya Yesu nu kulongee naku kwi kiebulania, “Laboni!” Maana jaki Mmbola.

17 Yesu ampwagila, “Wingamu, nakonaa ngasembiti kunani kwa Atati. Lakini jenda kwaka alongu bangu ukaapwagila, nyenda kunani kwaka Sapanga kwa Atati bangu na Atati binu, Sapanga wangu na ndi Sapanga winu.”

18 Ndienu Malia juku Magidala jajenda kaapwagi majambu gala banafunzi kupwaga ambweni Bambu, najabiya ampwagi malobi haga.

Yesu jaapiti banafunzi baki
Matei 28:16-20; Maluko 16:14-18; Luka 24:36-49

19 Kwabiya pakamii ji lisoba alelale la juma pili, banafunzi baki pababiya pamu nkati ju nyumba, milyangu babia apungiki ndaba jakajogopa akakiliongosi ba Ayaudi, Yesu jaapitila, jajema pikilanda jabu nukupwaaga, “Lukwali lubiya kwinu.”

20 Ejajomula kupwaga haga, jaalangia maboku gaki nu luteta lwaki. Banafunzi baki batogulii ngamaa pabummbona Bambu.

21 Yesu jaapwagila kabee, “Lukwali lubiya kwinu! Ngati Atati ebantuma nepani, nane numtuma mwanganya.”

22 Najombi ejajomula kupwaaga haga, jaapulaliya loho nakaapwagi, “Nzoopannya Loho jaka Sapanga.

23 Anamwalekaki bandu mahakau gabu, alekakiwi, anangakaalekake, ngabilekakiwe.”

Yesu na Tomasi

24 Lakini Tomasi, jobunkema, “Lipaa,” Jojabii jumu ja banafunzi baki komi na abeli, ngasejabii pamu nabu kipindi Yesu ejahika.

25 Henu banafunzi bangi bumpwagila, “Tumbweni Bambu.”

Lakini jombi Tomasi jaapwagila, “Anangakagabona mabanga gi misumali mumaboku gaki nukubeka lukonzi lwagu mumabanga gimisumali nukuboku kwaku muluteta jaki, nganhobalele.”

26 Egapeta masoba nani banafunzi baki babiya kabee pamu mu nyumba, najombi Tomasi jabii pamu naku. Ndienu Yesu jahika koni milyangu apungiki nu kujema pikilanda jabu nukupwaaga, “Lukwali lubiya kwinu!”

27 Ndipala ampwagila Tomasi, “Beka lukonzi lwaku
pambani gulinga maboku gangu, nyosa kuboku kwaku
gulinga muluteta lwangu. Kotuka kuba ni kiholu, ila
guhobaliya.”
28 Tomasi ampwagila, “Bambu wangu na Sapanga wangu!”
29 Yesu ampwagila, “Boo gunhobali le egumwene?
Nambanga banga kubona, lakini ahobale.”

Ndaba jukuandika kitabu senze

30 Yesu jatenda nginyuli nga yeyo mbeli ja banafunzi baki,
yeyuye ngaseaandiki mukitabu senzeno.
31 Lakini ganiaga aandiki ili nnwesa kunhobale Yesu ndi
Kilisitu Nkombosi, Mwana waka Sapanga, na sukunhobale
jombi, mwanganya mwiipata womi wa masoba goa kwa
makili gi liina laki.

21

Yesu jaapitii banafunzi saba

1 Pagapeta ganiaga Yesu jaapitila kabee banafunzi baki
mulutengu ju nhanga guku Tibelia. Jaapitila ana,
2 Simoni Petili na Tomasi joankema mapaa na Nataneli
mwenei juku Kana Galilaya na bana abeli baka Zebedayu na
banafunzi baki bangi abeli, babia boti abeli pamu.
3 Simoni Petili jaapwagila, “Nyenda kulobo homba.”
Nabombi bumpwagila, Natwe ngiti tulongana nawenga,
ndienu bajenda nukukwela nhwatu, lakini ikilu je heji
ngasebapatiki sokape.
4 Ekwatumbuliya kukusa, Yesu jajema mulutengu ju
nhanga, lakini banafunzi baki ngasemanyiki ndi ngati
jombe.
5 Ndienu, Yesu jaalalukiya, “Akosi bangu ngasempatiki le
sokape?”
Bombi bapwaaga, “Loo! Ngasetupatiki sindo.”
6 Yesu jaapwagila, “Nndekala ilepa hinu upandi wa malele
uku nhwatu ngiti mpata homba.” Ndienu balekala kilepa
mu nhanga lakini ngasebawesa kuhuta kabee ndaba ja
homba kuba hinge.
7 Papuje mmbolee jojapaliki na Yesu ampwagila Petili,
“Jonzo Bambu!” Simoni Petili pajajoa Bambu, jakonga
ingobu jaki ndaba jabiya ndaba ngaese jwakongike ingobo,
nukuhombe mmase.
8 Lakini banafunzi bangi bala bahika ku mbwani ku
nhwatu gola koni ahuta ilepa yeitweli homba, ngasebabii
kutali nukundema, ila babiya utali wa meta miya kuhuma
mulutengu.

9 Pabahika kundema bugubona mwotu wa makalakala
akohiki na panani jaki abei homba ni libumunda.
10 Yesu jaapwagila, “Nndeeta pamba homba yengi
yendobwi yene.”
11 Simoni na Petili bakwela munhwatu, jahuta mbaka
mundema gola kilepa sesabii homba ngolongu mia moja
hamsini ni itatu. Papuje baabii bandu bingi ndienu kilepa se
ngasewajendwike.
12 Yesu jaapwagila, “Nhikannya nkula.” Ngajabii hata
jumu jojawesa kundaluki sokapi. “We wa nyane.” Ndaba
bumanyiki jombi ndi Bambu.
13 Yesu jahika, jajukua libumunda, jaapekiya, jahenga
ahelahe na homba yela.
14 Papuje jabiya mala ji itatu Yesu jaapitila banafunzi baki
baada juku yoka.

Yesu na Petili

15 Ebajomula kula, Yesu andalukiya simoni Petili, “Simoni
mwana waka Yohana! Boo gumbai nepani kuliku banganya
ababa?”
Najombi jaapwagila, “Ena Bambu, gumanyiki nepani
nugupaile.”
Yesu ampwagila, “Gulima bana ba makondoo gangu.”
16 Ndipala ampwagila mala ja pili, “Simoni mwana waka
Yohana! Boo, gumbaile?”
Petili ampwagila, “Ena Bambu gumanyiki nendenda
kugupala.”
Yesu ampwagila, “Gulima makondoo gangu.”
17 Andalukiya mala ja tatu, “Simoni mwana waka Yohana!
Boo gumbaile?”
Papuje Petili jayomika ndaba andalukiya mala ja tatu.
“Gumbaile?” Ampwagila, “Bambu, wehapa wagamanyi goti,
wehapa gumanyiki nepani nde kugupala.” Yesu ampwagila,
“Gulima makondoo gangu!”
18 Sakaka nugupwagi, pawabii gunkombu wayobali
kukonga luhunga nukujenda kwokapi kogupai. Lakini
pawibiya gunseja gwitondabia maboku gaku, na mundu
jongi jagukonga nukugupeleka kwanga kupala kujenda.
19 Kukupwaga hela, Yesu jalangia Petili ejikuwa
nukundumbalii Sapanga. Ndipala ampwagila, “Nyengaliya.”

Yesu nu mmbolee jongi

20 Papuje Petili jang'anambuka, ambona mmbolee jojabii
Yesu ampai, jujengalee, mmbolee jola ndi jojabii kipindi sela
sebabiya bakakula kilebi sa pakamii, jatemi pambipi
ngamaa na Yesu nukundaluki, “Bambu nya
jojwagung'anambuka?”

21 Ndienu, Petili eambona hoju, andalukiya Yesu, “Bambu,
na jonzo boo?”
22 Yesu ampwagila, “Ana ngati jupai juhigaliya mbaka
panihika, gupala kyane? We gumbwata nenga.”
23 Ndienu, majambu ge haga gaeniya kwa bandu
babuhobale Kilisitu kupwaaga mmbolee hoju ngajiikuwi.
Lakini Yesu ngasejapwagiki mmbolee we hoju ngajukuwe
ila japwaaga pe, “Ana ngati mbala juhigala mbaka
panikelubuka, we gupala kyane?”
24 Hoju ndi jojagabona majambu ge haga, nukuandika.
Natwee tumanyiki gajapwaga ndi ga sakaka.

Kujomulela

25 Gabii majambo gingi gajahenga Yesu. Gaguge ngati
gakahandikwi goti, limu baada ja lengi, nholale hata ndema
weni ngakwakabii kwiibeka itabu yeyabii iyandikwi.

Mahengu ga Atumi Ulongulelu

Kitabu sa Mahengu kilongale kutumbuka kwa bandu ba bunhobale Yesu na jinsi ebaenia, tumbuka ku Yelusalemu mbaka Kuyudea nuku Samalia nakongi kwotii, ngati Yesu ejaapwagila banafunzi baki kabula juku jenda kunani kwaka Sapanga. Linga mulipungu 1:8. Kitabu hesi jaandiki Luka jojaandiki kabee kitabu si Injili ngati ejuandiki Luka. Luka jabii sing'anga na pajaandika jataputa usakaka woti bwisu nukuandika sapi. Kitabu sa Mahengu ga atumi ni injili jaka Luka yoka ahandakiya Teofilo, jojabii Mgiliki, lakini hitabu ye hehi yoka yalenga kabee bandu ba bunhobali Kilisitu Agiliki na Ayaudi. Linga mulipungu 1:1.

Kitabu sa Mahengu ga Atumi kuwesikana kiandikwi kati ja yaka 60-64 baada jukusaliwa Yesu Kilisitu ndaba kitabu kijomuke kabula jukulekakewa Pauli mkipungu. Kabee Luka jukubika jujenda pamu nu ntenga Pauli, kuwasalika jaandika kitabu se hesi kumusi uku Antiokia. Kitabu sa mahengu kiendale kulongale Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Luka, kabee kitumbulii na Yesu pajujenda kunani kwaka Sapanga. Lijambu likolongu lejapala Luka kuandika kitabu senze kilengana nili jambu lela lejaandika mukitabu si Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Luka. Ampala Teofili pamu nu nsambi woti babuhobali Kilisitu elabiya litenda kujonzukeka, abiya nu usakaka wa malobi kwa gala gababoliki ndienu jaandika usakaka wa majambu goti gagapiti kwaka Yesu pajabii pani pundema nukuene kwa Ukilisitu.

Kitabu sa Mahengu ga atumi sutulangi bandu babuhobale Kilisitu babatumbulia na ebapalika kutama mu kunhobale Yesu. Atumi baka Yesu alaangi kuhobale makili gaka Loho jaka Sapanga mu kuenesa Lijambu la Amboni kwa bandu bangi.

Gagabii nkati:

Jutumbu Loho jaka Sapanga kwahuluki atumi baka Yesu ni bandu babuhobale Kilisitu latumbuliya kujonzukeka. Linga mulipungu 1:1-8:1.

Mwenikatai bandu ba bunhobale Kilisitu batennda kung'alika na batumbuliya kuenea kunza juku Yelusalemu. Linga mulipungu 8:2-12:23.

Ndienu Pauli jajenda mu sapwali jaki ju utumbulii jukulandi Lijambu la Amboni. Linga mulipungu 12:24-14:28

Halafu sengu jaketangana ku Yelusalemu kuamu majambu gagapalika kuhenga bandu babuhobale Kilisitu anyai. Linga mulipungu 15:1-35.
Monikatai Pauli jajenda kusapwali jaki japili jukulandi Lijambu la Amboni. Linga lipungu 15:36-18:22.
Ndienu jujenda kabee mu sapwali jaki jatatu jakalandi bandu Lijambu la Amboni. Linga mulipungu 18:23-20:38.
Alafu Pauli bunkamula ku Yelusalemu. Linga mulipungu 21-26
Mwisuwe Pauli bumpelika ku Loma. Linga mulipungu 27-28.

1 Nkolongu Teofili.

Mu kitabu sangu senalonguli kuandika, naandiki majambu goka gajatei Yesu na kwaabola bandu toka pajatumbuliya lihengu laki,
2 mbaka lisoba lebunzukua kujenda kunani kwaka Sapanga, kabula jukunzuku jaalagalakiya malagalaki atumi baki bajaahagula kupete uwesu wa Loho jaka Sapanga.
3 Masoba alubaini baada jakuwa kwaki, jaapitila bombi mala jingi kwaalangi sakaka juyokiki. Bummbona Yesu nukulongee naku lijambu lu Ukolongu waka Sapanga.
4 Lisoba limu pajabi pamu nabu jaapekiya malagalaki ganga: “Mwiboka pa Yelusalemu pani, lakini nndendaliya nhupi jebalagalaki Atati bangu, jemwajowana nakalongaliya.”
5 “Yohana jummbatisa mwanganya kwa masi, lakini gakona masoba kidogu mwibatiswa kupete Loho jaka Sapanga.”

Yesu jujukulika kujenda kunani kwaka Sapanga

6 Atumi baka Yesu pabaketangana na Yesu, bundalukiya, “Boo, Bambo senze le kipindi sakaa kelabuki bandu buku Izilaeli ukolongu wabo?”
7 Yesu jaajibua “Lisaa ni kipindi sehesi amanya beni Atati kajika, nga lihengu lii kumanya lisoba lukupiti.
8 Lakini kipindi se mwipata Loho jaka Sapanga, mwipata makili nanamu mwibia mwa bandu bangu bakaapwagi bandu ku Yelusalemu kwoka, ku ndema joka juku Yudea nuku Samalia, na mbaka kila pandu poti pu ndema gamwagabweni kwangu.”
9 Pajajomula kulonge haga, jajenda kunani kwa mahundi, koni boka buku ndingaliya, na mahundi gatenda kunhyekale Yesu ngase jwabonikana kabee.

10 Pababi bakona bakalingaliya kunani kojahobila Yesu,
bajitukiya bandu abeli babaweti ingobu nhuu ajemiki
pambipi nabombi.
11 Bapwaaga, “Mwa bandu buku Galilaya mwee! Ndaba
jaki nndingalii kunane? Yesu hoju jobunzukwi kuhuma
kwinu kujenda kunani kwaka Sapanga, jwihika kabee ngati
emummbona jwakajenda.”

Kunhaguliwa kwaka Matia badala jaka Yuda

12 Papuje atumi baka Yesu bala baamua kujenda Ku
Yelusalemu kuhuma ku kitombi sebikikema Kitombi si
Mizeituni, gogwabi pambipi pe kuhumi Ku Yelusalemu,
ulasu waki wabipe atua kilumita jimu kuhuma kumusi.
13 Pabaika ku musi, bajenda sumba su kunani mu sumba
seatamikaa. Babi, Petili na Yohana na Yakobu na Andilea na
pilipi na Tomasi na Batolomayu na Matei na Yakobu mwana
waka Alufayo na Simoni Zelote na Yuda mwana waka
Yakobu.
14 Boka haba babi pamu kunndoba Sapanga, pamu na aka
mbomba bababi pala, jwabii Malia amabu baka Yesu na
alongu baki bangi.
15 Lapeta lisoba limu Petili jwajema pikilanda ja bandu
bababii mia ni ishilini babung'anambuki Sapanga,
nukupwaga,
16 “Mwaalongu bangu,” kwabi kupalika Maandiku ga Sapi
gatimia, gajwalongila Loho jaka Sapanga kupete nndomu
waka Daudi, pajwalotila lijambu laka Yuda jojwaalongua
bandu babunkamula Yesu.
17 Yuda jwabi pamu na twepani, ndaba najombi
bunhagula jubia pamu na twepani kuhenga lihengu laka
Sapanga.
18 Mundu hoju jwaamua kulomba lituhi kupete lupija
lojapataa mu ubaja, jaabuka pai puu! Nukupojoka litumbu
laki na matumbu goka gakusumbukiya kunza.
19 Kila mundu ku Yelusalemu kola jajogwa lijambu le heli,
ndienu baamua kupakema pandu pe pala kwa luga jabu
beni Akelidama maana jaki, “Litui la mwae.”
20 “Ngati hebaandiki mukitabu sa zabuli,
‘Pandu paki payoka ukeba,
ngajikubi mundu jojitama homo.’ Kabee aandiki,
‘Napwasi jaki jwiijukua mundu jongi.’
21 “Nala, tunhagula mundu jumu jojabi pamu na twepani
muda goti Bambu Yesu pajabia jujenda pamu na twepani.
22 Hoju jupalika kuba jumu kati ja bandu baalandi bababi
pamu na twepani, toka Yohana pajabi jutenda kubatisa,
mbaka lisoba Yesu pa bunzukua kuhuma kwitu kujenda

kunani kwaka Sapanga. Hoju jijangatana pamu na twepani kaalandi bandu kuyoka kwaka Yesu Kilisitu."

23 Ndienu balogula maina ga bandu abeli, Josepu jobunkema Balusaba liina lengi bunkema Yusito na Matiasi.

24 Ndi bundoba Sapanga bapwaga, "Bambo weapa ugumanya mwoju wa kila mundu. Ndienu utulangia mundu jounhagwi kati ja bandu abaa.

25 Ili jujukuwa napwasi ju utumi jejujileka Yuda nukujenda pandu jaki mweni."

26 Ndienu bapega gudugudu, gudugudu junhabukiya Matiasi, najombi bumbalangiya kuba pamu na atumi komi na jumu bala.

2

Loho jaka Sapanga jaahuluki apwasi.

1 Palaika lisoba la Pentekosite, apwasi boka babi aketangini pamu.

2 Apalapa sauti jajowanika kuhuma kunani, sauti je jabii ngati kimbonga kikolongu, nukutwele mu nyumba jela joka.

3 Ndienu, yabonikana hindu yeyabi ngati ilimi ya mwotu, yabaganika nukutola panani ja kila mundu.

4 Ndipala boti batwelila Loho jaka Sapanga, nukutumbuli kulonge luga yengi ngati Loho ja Sapanga ejalongua.

5 Ku Yelusalemu kola babi Ayaudi bingi ba bunhobale Sapanga kuhuma kila ndema.

6 Pabajowa sauti yela Yaatena, bahegalaninya pamu. Boti lwaakamwi lujogopu ndaba kila mundu jojwabi pala jwajogwana bakalongila kwa luga jaki mweni.

7 Basangi nukulwehuka koni bakapwaga, "Boo, bandu boka batwajogwa akalongela hela haba, nga lee benei buku Galilaya!

8 Henu kubi bole, mbona kila mundu jaajoane kwa lugha jaki jukusaliwa najo?

9 Alapalati na Aamedi na Aelamu na buku Mesopotamia na Yudea na Akapadokia na Buku ku Ponto na buku Asia,

10 Afulugia na Pamfilia, na buku Misili nu upandi woka Uku Libiya na pambipi nuku Kilene na bangi bababi ageni kuhuma ku Loma.

11 Ayaudi na bangi babang'anambwiki kuba Ayaudi, na Akilete na buku Alabuni twaboa twaajogwana banganya aba alonge kwa luga jitu twabete, aga majambu makolongu gaka Sapanga!"

12 Boti basangi nukujogopa koni alaluana, "Majambu geaga mana jaki kike?"

13 Bandu bangi bapwaaga, "Bandu aba atei kulobe!"

Petili jwaalandi bandu bingi

14 Ndienu Petili jwajema pamu na atumi baka Yesu ajaki
komi na jumu, jwatumbuliya kwaalandi kwa sauti ngolongu
kaapwagi, “Mwaalongu bangu Ayaudi na mwa bandu boka
mwontama ku Yelusalemu, nzoaninya sapi malobi gangu.
15 Bandu ababa ngase alobii ngati enhwasali mwanganya,
sajenuje saa tatu pee pulukela.
16 Ila lijambu le eli lejwalota Joeli Mlota waka Sapanga
pajwapwaga,
17 ‘Bambu jupwaga, mumasoba ga mwisu,
niijakanakia Loho jangu panani ja bandu boka.
Bana bii akakombu na aka kamwali bitenda kulandi malobi
gaka Sapanga,
akakombu binu bibona majambu gagipitila masoba
gapalongi,
na aseja binu biilota ndotu.
18 Heloo, hata atumisi bangu akanalomi naaka mbomba,
naajakaniya Loho jangu masoba gehaga,
nabombi biitenda kulandi majambu gaka Sapanga.
19 Nane niitenda ndonduke kunani,
na nginyuli yiibonikana pai punndema,
gwibonikana mwai na motu na liyoi likolongu.
20 Lyoba ligubikwa na lwii,
nulubalamwei lwikuba nkeli ngati mwai, gokaaga
gilonguliya
kabula jukuhika lisoba likolongu lu ulumbi waka Bambu.
21 Hapandi, jokapi jojiiloba kupetee liina laka Bambu
jwiitenda kulama.’ ”
22 Mwabandu buku Izilaeli, nnzowaniniya malobi aga!
Yesu juku Nazaleti jwabii mundu jojwayekuliwi pangwendu
kupete uwesu goguhuma kwaka Sapanga kwinu kupete
ndonduke, maajabu na nginyuli yejatei Sapanga kwinu
mwanganya kupete jombi, ngati hemanyiki mwabeti.
23 Ngati hegwabi mpangu waki mweni Sapanga, jwabi
jumanyi mwanganya mwiitenda kunkamu Yesu, nanamu
mwankoma kupete maboku ga bandu abaja.
24 Lakini Sapanga anhyoa kabee kuhuma koatama bandu
bawii, nuku mmboke ubini wa kua ndaba ngase
kwawesakini makili ga kuwa gunkamulakiya.
25 Ndaba Daudi andongali jombi pajapwaaga,
“Nummbona Bambu palongi jangu masoba goti,
jubii nanepani upandi wangu wa malele, nga niangajike.
26 Henu, mwoju wangu watenda kutogule,
nululimi lwangu lwatweli malobi guku togule,
nhyega jangu

jitama mu mahobale,
27 ndaba ngauleki mwoju wangu koatama bandu baawii,
wala kunzetake mundu wa sapi waku juboola.
28 Gunaangi indela ja womi,
gwindwelakiya kutogule mmoju wangu palongi jango!”
29 “Mwaalongu bangu mwa Izilaheli, mbala numpwagila hotuhotu majambu gagumpata ahoku bitu bambu nkolongu Daudi jojamanyakini ngamaa. Jombi jawii, nukuntaga, ni litenge laki libi apambane mbaka lelenu.
30 Lakini ndaba Daudi jabi Mlota waka Sapanga, jwamanyiki Sapanga andagila kupwaga jwihagula mundu jumu mukibeleku saki nuku mmbeka jubia Bambu nkolongu ngati ejabii jombi.
31 Daudi jagamanyiki majambu gajwihenga Sapanga palongi ndi jwaamua kulongale kuyoka kwaka Kilisitu pala pajapwaga,
‘Ngase bundekiti koatama bandu baawile,
nhyega jaki ngase jabolike.’
32 Henu, Sapanga anhyoa Yesu hoju natwepani twaboti tugabweni majambo goka haga.
33 Yesu pabunkwea nuku mbeka upandi wa malele waka Sapanga, jajopa kuhuma kwaka Atati Loho jaka Sapanga jojutulagi, jutujakani Loho we hoju. Hesi ndi semwikibona nukukijoana sajenu.
34 Ndaba mweni Daudi ngase jwakwehi kunani kwaka Sapanga, jombi jwapwaga pee,
‘Bambu ampwagila Bambu wangu,
gutama upandi wangu wa malele,
35 mbaka panaabeka abaja baku pai ja magolu gaku.’ ”
36 “Mwabandu boti muku Izilaeli mpalika kumanya sapi ana Yesu hoju ndi jomumbambaliya punsalaba, ndi Sapanga ambei jubia Bambu nu Nkombosi!”
37 Ndienu, bandu pabajogwa gala, mioju jabu jatenda kuligana, bundalukia Petili na atumi ajaki, “Boo mwaalongu bitu tutenda bole?”
38 Petili jajibua, “Nzetakia mahakau nukugaleka na kila jumu jubatiswa kupete liina laka Yesu Kilisitu ili junndekakiya mahakau ginu nukujopa nhupi kuhuma kwaka Sapanga ndi Loho jaki.
39 Ndaba, lilagi heli labi liitu na bana bitu na bandu boka baatama kutali na laka kila mundu joankema Sapanga.”
40 Petili jahingamakia kwa malobi gangi gingi nakaaloba bandu bala koni jupwaaga, “Muliboa mukibeleku sana mahakau asese.”
41 Bandu bingi bajetaki malobi gaki, nukubatiswa. Ni lisoba lelela bajonzukika bandu kuhegale elupu itato.

42 Boka haba baendaliya kulibola kwaka atumi bala,
kutama pamu ngati kilongu simu, kumega libumunda pamu
nu kundoba Sapanga.

Kujangatana kwa bandu ba bunhobali Sapanga
43 Atumi batei ndondoke hingi mbaka bandu babia
nulujogopu nu kusangaa.
44 Bandu boa babia sindu simu hata hindu yabu batenda
kubagana.
45 Babia alombesa mali gabu na hindu yabu nukubagana
lupija kulengana nili tatisu laka mundu.
46 Baendaliya kuketangana pamu mu Nyumba jaka
Sapanga kila lisoba. Lakini kipindi sa kula posu,
baketangana mu manyumba gabu na nukunuku libumunda
lela koni atogule kwa mwoju wa sapi.
47 Bundumbaliya Sapanga na bandu boti baapala bombi.
Kila lisoba Bambu jaendaliya kwaagombo bandu baki.

3

Mundu kilema jutenda kulamiswa
1 Lisoba limu, lyobamutu saa tisa, Petili na Yohana
bakwela kujenda mu Nyumba jaka Sapanga, muda gu
kunndoba Sapanga.
2 Muda we hogu bandu akubika buntoto mundu jumu
jojabii kilema toka kusaliwa kwaki. Bandu bala bayobali
kila lisoba kumbeka mundu jola pundyangu wa Nyumba
jaka Sapanga gobugukema “Nndyangu wa sapi,” ili jwaaloba
lupija kwa bandu baahika mu Nyumba jaka Sapanga.
3 Mundu jola pajwaabona Petili na Yohana baka hegalya
mu Nyumba jaka Sapanga jwaaloba bumpekya lupija.
4 Petili na Yohana buntupila mihu, najombi Petili
jwapwaga ana, “Tulingalia twepani!”
5 Najombi jwatenda kwaang'anambuki, koni juhobale
kupata lupija kuhuma kwabu.
6 Ndipala Petili ampwagila, “Nepani ngasemi na feza wala
zaabu, lakini seminasu ndi senukupeke. Kupetee liina laka
Yesu Kilisitu juku Nazaleti gujema nugujenda”
7 Petili ankamula mundu jola kuboku kwamalele, nuku
ntondabee. Apalapa magolu gaki na majugu gaki gapata
makili.
8 Jwahoba kunani, nukujema namagolu gaki nukutumbuli
kujenda. Ndienu jwajingala mu Nyumba jaka Sapanga
pamu na Petili na Yohana koni jujenda nuku hombahomba
koni junndumbali Sapanga.
9 Bandu boti bababi pala bumbona jakajenda koni
anndumbali Sapanga.

10 Pabummanya jwabia mundu jojulobaloba pambipi
nunndyangu gobugukema, “Nndyangu wa Sapi,” wa
Nyumba jaka Sapanga gola, basangii ngamaa hata ngase
bawesiki kumanya gagumpiti.

Malobi gaka Petili mu Nyumba jaka Sapanga

11 Bandu boti koni atenda kusangaa, batumbulia
kwajombatake Petili na Yohana na mundu jola pababiya
ajenda ku, “Sengu jaka Solomoni.”
12 Ndienu, Petili pajaabona bandu bala jaapwagila, “Mwa
Izilaeli ajangu, ndaba jaki nsangaa lijambu hele? Ndaba jaki
mutulingalii ngati tuntei mundu ajo jujenda kupete
makiligitu au usapi witu twabete?
13 Sapanga waka Ibulahimu na Isaka na Yakobu, Sapanga
wa Ahoku bitu anndumbaliya mtumi waki Yesu Kilisitu
jomunng'anambuka nukunkana kwaka Pilatu, hata ana
Pilatu jaamwii kunndekake.
14 Mwanganya mwaamua kunkana mundu wa sapi hoju
na joandengane Sapanga nukupala jojukoma bandu jola.
15 Henu aji, munkoma jojupia kwa bandu womi. Lakini
Sapanga anhyoiki, natwepani ndi tugabweni majambu
haga.
16 Sukuhobale lihina laka Yesu ndi yeyumpeki makili
mundu hajo jomumbona nuku mmanya. Kulihina laka Yesu
nukuhobale kokuhuma kwaki ndi kokundamisi mundu ajo
jomumbona.”
17 “Henu, mwalongu bangu mwanganya nakikilongosi
binu, nemanya mwatei haga ndaba ngase mwamanyiki
sindo.
18 Lakini hela ndi Sapanga ejutimisi gajapwaga toka
mwandi kupetee Alota baka Sapanga boka, kupwaga kwabii
lasima Kilisitu waki biitenda kunng'alisa.
19 Nala, nzetakia, kugalekake mahakau ginu,
nukung'alumbuki Sapanga najombi ja nndekakia mahakau
ginu,
20 ntenda ahelahe ili Bambu jampekiya muda hukutogulee
mumwoju nu kunndetee Kilisitu jola joanhagwi ndi Yesu.
21 Yesu jupalika juhigala kunani kwaka Sapanga mpaka
pagwihika muda gukutenda indu yoka ibia inyai, ngati
Sapanga ejwapwaga kupetee Akalota baki bababi toka
mwandi.
22 Ndaba Musa jwapwaaga, ‘Bambu Sapanga winu
anndetila Mlota jongi ngati nepani kuuma kwa bandu binu
mwabeti mwanganya mpalika kunzoane kila
sejwaampwagila.

23 Mundu jokapi jojwikana kunzogwane Mlota baantenga
bandu baki nukukomeka.'
24 Alota boka, kutumbuli Samweli na bangi babahika
munyuma jaki, boti balongali nukulandi majambu gehaga
gaga hengeka masoba gani.
25 Malaganu gala gajapia Sapanga kwi indela ja alota ndi
jinu mwanganya, kabee nililaganu lejatenda Sapanga na
ahoku binu ndi lino. Ngati eampwagila Ibulahimu, 'Kupete
kibeleku saku, bandu boa bupu ndema pani biitenda
kupengeleka.'
26 Henu Sapanga anhyoa Yesu ntumi waki nukuntuma
kwinu hoti, ili kwaapengalee nukung'alambu kila jumu
winu jukotuka indela yaki iliyaa."

4

Petili na Yohana pasengu

1 Petili na Yohana pabaendaliya kaalandi bandu, agolu ni
kilongosi jwaalonda ba Nyumba jaka Sapanga pamu naka
Asadukayu babahika pala.
2 Bayomiki ngamaa, ndaba atumi bala baalandila bandu
koni bakapwaga yesu juyokiki, lijambu lelaatenda bandu
amanya kila mundu jojuwi jwiiyoka kabee lisoba lamwisu.
3 Ndienu baamua kwaakamu na kwaabeka mukipungu
mbaka lisoba lapili ndaba kwabii kupili.
4 Lakini bandu bingi kati jabandu babaajowana babi
ahobali, na bandu babung'anambukya Sapanga
bajonzukika bahegali kuhika akanalomi elupu nhwano.
5 Kilabu jaki akakilongosi ba Ayaudi, Aseja na Abola
bamalagalaki gaka Musa baketangini pamu ku Yelusalemu.
6 Baketangana pamu na Anasi jojabii nngolu nkolongu na
Kayafa na Yohana na Alekizanda na bangi babi bikilongu
saka nngolu nkolongu wa nyumba jaka Sapanga.
7 Baajemiki atumi bala palongi jabu, nakaalaluki,
"Mwanganya ntei lijambu eli kupete uwesu bole nukupete
liina laka nyaane?"
8 Ndipala Petili koni jutweli makili ga Loho jaka Sapanga
jaka Sapanga, jaapwagila, "Mwaakolongu na aseja
mwanganya:
9 ana ntulaluki twepani lelenu ndaba jilijambu laamboni
letuntendi mundu jola kwiliina lyaka Yesu. Mundu jojabii
kilema wa magolu na sajenu mwomi,
10 nala mwanganya na bandu boka buku Izilaeli kupalika
mmanya munduhoju jujema lelenu kulongi jinu koni
mwomi, juyokiti kupete makili gilihina laka Yesu Kilisitu

juku Nazaleti jomunng'alisa mwanganya punsalaba jola lakini Sapanga anhyoa kuhuma kwa bandu baawi.

11 Hoju ndi jojulongaleka mmaandiku gagapwaga:

lilibu lemulikana mwanganya mwensenga mwee,

henu ndiu leniheli ndi lilibu likolongu lunsingi lapa kona.

12 Uokopu ngasegupatikani kupetee liina laka mundu jongi jokape ndabaje, pu nndema poti bandu ngasebaapeki liina laka mundu jongi lakaaokoa."

13 Aseja ba pasengu bala, basangii ngamaa ebalongila Petili na Yohana bila kujogopa ndaba ngasebiliboliki kusule. Ndienu pabamanya abii pamu na Yesu.

14 Lakini pabumbona mundu jojulamiki jola jujemiki nabu, ngase bawesaa kupwaga sokape.

15 Sengu jaamua apita kunza japa sengu, na bombi baigaliya pee papasengu koni akolobeka mbolimboli.

16 Aseja bala baamua kulalukani ana, "Tutenda boo, na bandu ababa? Bandu boka buku Yelusalemu amanyiki ndonduke jebijitei hapa, natwepani ngatuwesi kukana lijambu lee hele.

17 Ana tupai kulipenga lijambu leheli liiendalee kuene ngani kwa bandu, twaakana biilongee na mundu jokapi kuhusu liina laka Yesu."

18 Ndipala baakemila nkati kabee na kaapwagi biilongalee kabee pangwendu lijambu lee lela, wala kwaabola bandu lijambu laka Yesu.

19 Lakini Petili na Yohana baajibwa, "Nhamua mwabe sekibi saa sapi kwaka Sapanga kibii kwako, kumpwata mwanganya kuliku kumpwata Sapanga.

20 Ndaba ngatukotoki kupwaga majambu gatugabweni nukugajogwana."

21 Ndienu, aseja bapasengu bala baakanakia su ukali ngamaa, na kwalekake ajenda. Ngasebawesiki kwaalapu ndaba bandu boka bundumbalya Sapanga kupetee lijambu lee heli.

22 Mundu jojalama magolu jola jabii na yaka kupeta alubaini.

Bandu babunzetaki Sapanga bunndoba Sapanga

23 Pabaalekakiya pee Petili na Yohana, bajenda kobabii apwasi bangi, na kaalandi gabaajogwana agoluu akolongu bapasengu na aseja ba Nyumba jaka Sapanga.

24 Nabombi hebajogwa majambu gegala bajongana pamu kunndoba Sapanga koni apwaaga, "Bambo, wee ndi weubombiki kunani kwaka Sapanga na punndema pani, kunhanga na hindu yoka yeibi kunhanga!

25 Wee ndi wewaawesisa atati bitu Adaudi, atumisi baku
apwagaa kwa makili ga Loho jaka Sapanga pajapwaga,
‘Ndaba jakii bandu bu nndema goni aholale ubaya pena,
ndaba jakii atenda mipagu yanga namana?
26 Aka bambu nkolongu bupu ndema pani bijiandii beni,
na aka kilongosi baketangini pamu,
andongale Bambu na Kilisitu waki.’
27 Ndaba sakaka Helodi, Pontio Pilatu, bandu buku Izilaeli
na bandu kuhuma ndema jengi baketenganhya papamusi
pani, kumpenga Yesu ntumisi waku wa sapi joumbekiki
kuba Kilisitu Nkombosi.
28 Helo, baketangana ili atenda, majambu ga wapala nu
kupanga toka mwandi kupete makili gaku nu upali waku
wamwete.
29 Na sajenu Bambo, ulingaliya itishu yabu na utuwesisa
twepani twa atumisi baku tulongila lilobi laku bila kujogopa.
30 Gunyoshaa kuboku kwaku gwaalamisaa bandu.
Gutendaa nginyuli na ndonduke kupetee liina laka Yesu
Mtumisi waku wa Sapi.”

31 Pabajomulya kunndoba Sapanga, pandu pabaketangini
pala patenda kunyuka na boti batwelila loho jaka Sapanga.
Na boti balandila malobi gaka Sapanga bila kujogopa.

Batama ngati kilongu simu

32 Bandu boka bababia bunzetaki Sapanga babii sindu
simu na moju gumu. Ngajumu jojabii na sindu nukupwaga
saki kajika, babaganaa kila sebabia nasu.

33 Atumi baka Yesu balongila kwa bandu kwa makili gingi
kuyoka kwaka Yesu, na Sapanga jaapengaali ngamaa.

34 Ngasejabii mundu jojakosa sindo, ndaba je bandu
bababii na matuhi au nyumba batendaa kulombesa
nukuleta lupija,

35 na lupija lweni baapelakiya atumi baka Yesu na kila
jwanga na sindu bumbaguliya kulengana nukupala kwaki.

36 Jwabii Mlawi jumu, jojasaliwi ku Kupulo, liina laki
Josepu, atumi baka Yesu bunkema Balunaba maana jaki,
mundu jojaapeke bandu makili kupete malobi gaki.

37 Najombi jabii nilitui jililombisi, najajukua lupija lola na
kwaapekee atumi baka Yesu.

5

1 Isoli yaka Anania na Safina

1 Lakini mundu jumu jobunkema Anania na ahanu baki
Safila na bombi balombisi litui labu.

2 Anania jahia lupia longi lojalombasia lituhi, jwaakabisa
atumi baka Yesu lupija kidogu tuu hata ahanu baki
bamanyiki.

3 Petili jwaamua kundaluki, “Anania ndaba jaki ulilekiki
lijobi lijingala mu moju waku nu kugulongo unkonga Loho
jaka Sapanga sukuhia lupija longi logupatiki kupete lituhi
legulombisi lela?
4 Kabula jukulilombesa labii laku, na baada jukulilombesa
lupija lwe lola lwakona lwako, uwesa kutumi ngati egupala.
Henu ndaba jakii moju waku gwaamwi kutenda hela?
Hajaku ngase unkongiki mundo, ila unkongiki Sapanga.”
5 Anania pajajowana goti gala jaabuka pai na kua. Bandu
boka babajogwa lijambu leheli bajogwipi ngamaa.
6 Akakombu bahika pala, bijiyekaliya nhyega jaki na
sanda nukumpia kunza nukuntaga.
7 Egapeta masaa matatu nhwanu waki jwahika pala
nukujingi mu nyumba mola bila kumanya sokapi.
8 Petili anndalukya, “Pawalombisa litui boo wapatiki le
lupija lolo pena?”
Najombi jajibwa, “Heelo, twapatiki yeye pena.”
9 Petili ampwagila, “Ndaba jakii wehapa na alomi baku
ntenda ujanza kunndenga Loho jaka Sapanga? Henu, Linga!
Bandu baapiti kwaataga alomi baku, ahegale kuhika
kugujukuu na weapa!”
10 Apalapa Safila jaabukiya palongi jaka Petili na kuwa.
Akakombu bala ebajingala bunketannya juwii, ndienu
bumpia kunza, nukuntaga pambipi nu nndomi waki.
11 Kiholu kilikamula bandu ba bunhobale Kilisitu boka na
bandu boti babajowana lijambu lela.

Ndonduke na nginyuli hingi

12 Atumi baka Yesu batenda ndonduke na nginyuli hingi
pa bandu bingi. Bandu babahobali bayobali kuketangana
pamu pa sengu ngolongu jaka Solomoni.
13 Mundu jongi jokapi janga kuhobale ngase jalengiki
kujingila ndaba batenda kwaajogopa, ila bandu bangi
bangakuhobale baalongaliya malobi ga sapi.
14 Bandu ba bunhobali Bambu, akanalomi na aka
mbomba bajonzukika ngamaa.
15 Kupete majambu gagapiti, bandu bangi baabeka
agonzu babu mwiindela koni baagoniki mu itanda ni mileli,
ili hejupeta Petili saagusa kihilu saki.
16 Bandu bingi bahika kuhuma ku musi ya pambipi na
Yelusalemu, kwaleta agonzu na bandu baabi ni ilombu na
boti batenda kulamiswa.

Atumi baka Yesu atenda kwaang'alisa

17 Ndienu, nngolu nkolongu jwa Nyumba jukulobee na
ajaaki bababi mu kikundi saka Asadukayu, baabonila wipu
atumi baka Yesu.

18 Baamua kwaakamu na kwaajigali mu ligelesa.
19 Ikilu jaki Ntumi jukunani jwaka Bambu jaogula milyangu jiligeleza, jwaapia kunza na kwaapwagi ana,
20 “Nnzenda mwakajema ku Nyumba jaka Sapanga mwakaapwaagila bandu boka malobi gawomi.”
21 Atumi baka Yesu batenda kujetake, bajingala mu Nyumba jukulobe lukela nukutumbuli kwaabola bandu.

Pajahika nngolu akolongu na ajaki, baakema aseja buku Izilaeli nukutenda kikau kikolongu na kaapwagi bandu baaleta atumi baka Yesu bala kuhuma kuligelesa.
22 Lakini bandu bala pabaikaa pala ngasebaaketani atumi baka Yesu mu ligelesa lee mola. Baamua kujenda kukikau sela kupwaga sekipiti ku ligelesa.
23 Baapwagila ana “Tuliketani ligelesa apungiki ngamaa kila upandi na alonda alondika papu. Lakini patuogula milyangu jela ngase tunketani mundu jokapi nkati jene.”
24 Nkolongu jwaalonda na agolu akolongu ba nyumba jaka Sapanga pabajogwaa lijambu heli batenda kuhola, ngasebamanyiki sekihengiki pala.
25 Apalapa jaika mundu jumu, jwaapwagila ana, “Bandu bamwaajigalii muligelesa bala, saajenu abii mu Nyumba jaka Sapanga atenda kwaabola bandu”
26 Ndipala nndonda nkolongu mu Nyumba jaka Sapanga pamu na bandu bangi bajendaa kuliekalu kola, na kwaaleta. Lakini ngase baakamula kwamakili, ndaba bajogopa bandu awesa kwapega na malibu.
27 Ndienu baamua kwaapeleka, na kwaajemeka palongi ja pasengu. Nngolu nkolongu mu Nyumba jaka Sapanga jaapwagila,
28 “Tunkaniki mwanganya kwaabola bandu kupetee liina laka mundu hoju, henu nndetiki mabolee ginu pa Yelusalemu poka henu mpala bandu atusukila twepani kupete kuwa kwaka mundu hoju.”
29 Ndienu Petili pamu na atumi baka Yesu bangi bala bajibua, “Kupalika tunzetakia Sapanga, kuliku mundu jongi.
30 Sapanga wa atati bitu anhyoa Yesu jomunkoma mwanganya suku mbambalii panani ju nsalaba.
31 Sapanga ankwea jombi kunani nukumbeka upandi waki wa malele, na kuba kilongosi nu Nkombosi witu ili jaapekiya napwasi bandu buku Izilaeli kujetake mahakau gabu ukugaleka ili Sapanga jaalekake mahakau.
32 Twepani ndi twetulibona kwa mihu gitu lijambu leheli, pamu na Loho jaka Sapanga jaka Sapanga jejuletiki Sapanga kwa bandu boka babunzetake, najombi jubona lijambu lee heli.”

33 Atumi boka ba pa sengu pala pabajogwana batenda
kuyoma ngamaa, nukupala kwa akoma.
34 Lakini mfalisayu jumu jobunkema Gamalieli, jojabii
Mbola wa Malagalaki gaka Musa jojamanyikini ngamaa
nabandu, jajema pikikau pala, nukupwaga atumi bala apita
hoti kunza kipindi kisokopi.
35 Ndienu jaa pwagila atumi bapasengu jela, “Mwa bandu
buku Izilaeli, nhwasalia oti nakanopi kabula jukutenda
sempala kwa bandu haba.
36 Nkomboka mwandi kidogu, jabii mundu jumu
bunkemika Teuda, jukipunika kwa bandu kupwaga jombi
mundu nkolongu na bandu baaegale mia nsesi bajongana
na jombi. Lakini pabunkoma pee, apwasi baki boka batenda
kutilani ni kikundi sela satenda kuwa.
37 Alafu hegwapeta muda, kipindi suku balanga bandu
sela, japitila Yuda juku Galilaya. Hoju najombi jaahuta
bandu bingi nabombi batenda kumpwata, najombi
batendaa kunkoma na apwasi baki batenda kubokane.
38 Nahenu nepani numpwagi kabee, mwitenda sokapi
kwa bandu abaa, mwaalekakyaje! Ndaba ana mpangu hogu
waka mundu, witenda kujomukane.
39 Lakini ana mpangu wehogu guhuma kwaka Sapanga
ngamwiwesi kupenga gaatenda haga. Mwalikolila
mumpenga Sapanga.”

Ndi baamua pee kupwata gajalongila Gamlieli.

40 Henu baamua kwakema aka atumi bala, nukuamu
kwalapu iboku na kaapwagi akotuka kubola kabee bandu
liina laka Yesu, ndienu baalekakiya ajendaninya.
41 Atumi baamua kubokane mu sengu mola koni atogule
ngamaa ndabaje bajetaki baapoa lihamu kupetee liina laka
Yesu.
42 Baendaliya kwaabola bandu na kaalandi bandu
Lijambu la Amboni laka Yesu Kilisitu mu nyumba jukulobe
na muma nyumba ga bando kila lisoba.

6

Bandu saba bukuhudumi

1 Hegwapeta muda kidogu, banafunzi hebabii aendalee
kujonzukeka, gatumbuliya manung'uniku kati ja Ayaudi
babalongila luga ji Kigiliki na Ayaudi babalongila
Kiebulania. Ayaudi babalongila Kigiliki banug'unika
kupwaga, paabagi mahitaji ga posu ga kila lisoba, bandu
babu baawi alomi babu atendika kwajegwa.
2 Henu atumi komi na abeli bala baakema banafunzi boka
pamu, nukupwaga, “Nga sapi twepani tukotuka kulandii

lilobi laka Sapanga kwa bandu ndaba jukubagii bandu mahitaji ga posu.
3 Henu mwalongu bitu nhagula bandu saba baamboni, baatweli Loho jaka Sapanga jaka Sapanga na baabi bana malangu ili twaapekiya lihengu le heli bombi.
4 Twepani twiibia tutumi muda witu kuloba kwaka Sapanga nilihengu lukupeta kulandi lilobi laka Sapanga."
5 Gabaamua atumi gaapendisa bandu bingi, ndienu baamua kunhagu Sitivini, mundu jojunhobale Sapanga ngamaa nujutwelii Loho jaka Sapanga, Pilipi na Pulokolo na Nikolasi na Timona na Palimena na Nikolao juku Antiokia jojabii kudini ju Uyaudi kabla jukuamu kumpwata Yesu.
6 Baabeka palongi jaka atumi, nabombi batenda kwaabekee maboku panani jabu na kwaalobe.
7 Lilobi laka Sapanga laendalia kuene na idadi ja banafunzi ku Yelusalemu jajonzukeka ngamaa, na agolu baka Sapanga bingi bunzetaki Yesu.

Sitivini atenda kunkamu
8 Sapanga ampengeli Sitivini nukumpeke makili, jwatenda nginyuli na ndonduke ingi pabandu bingi.
9 Lakini bandu ba Nyumba jukuketangane Ayaudi jeakemika "Bandu baalekakiwi." Nabombi bauma ku Kilene nuku Alekisandilia na Ayaudi bangi kuhuma ku Kilikia nuku Asia batenda kumpenga Sitivini sukubisana naku.
10 Lakini ngasebunwesike ndaba Loho jaka Sapanga jumpekia malangu gingi pajabia jwakalongila nabu.
11 Baamua kapeke lupija ili apwagaa, "Tunzogwini Sitivini julongee malobi gu kuntondoo Musa na Sapanga."
12 Sukutenda hela baakolakya bandu ili ayoma, aseja na aka abola ba Malagalaki. Ndienu baamua kunkamu Sitivini nukumpeleka kusengu ngolongu.
13 Pa sengu jepala baaleta bandu balonge isoli babapwagaa, "Mundu hajoo kila lisoba jupatondoo pandu pa sapi paamba na Malagalaki gaka Musa.
14 Ndaba tunzowini twabeti jakapwaga akiti Yesu juku Nazaleti hoju jwiitenda kupa alabana pandu paa sapi pani nukung'anambu kila setuyobali sejutubolaa Musa."
15 Boti bababii atemi pa sengu pala bundingalya Sitivini, bumbonaa pamiu jaki pabii ngati ntumi juku nani kwaka Sapanga.

7

Malobi gaka Sitivini
1 Henu nngolu nkolongu jwa nyumba jaka Sapanga andalukiya, "Gatugajowana haga gasakaka lena."

2 Najombi Sitivini jajibwa ana, “Mwaalongu bangu naaka
atati bangu, nnyowana nee! Sapanga jaapitila ahoku bitu
Ibulahimu pajabii ku Mesopotamia kabula jukujenda
kutama ku Halani.
3 Sapanga ampwagila ana, ‘Guboka pandema julukolu
waku, waaleka bandu bulukolu lwaku gujenda ku ndema
jenagulangia.’
4 Ndipala, Ibulaimu jwaboka ndema ja Kalidayo,
nukujenda kutama ku Harani. Baada ja kua atati baki,
Sapanga amboa kabee ku Halani nukundeta pu ndema
pantama mwanganya saajenu.
5 Sapanga ngaseampeki Ibulaimu ndema ili jibia jaki,
ngaseampekii hata pandu pasokopi pukubeka lwaji
lukugolu kwaki. Lakini Sapanga ampwagila jwiitenda
kumpekee ndema jenu jiibia jaki na jabana baki nikilongu
saki sekiisaliwa, masoba ge gala Ibulaimu ngasejwabii na
mwana.
6 Sapanga ampwagila, ‘Kibeleku saku sewibelika kiijenda
kutama kuugeni, nakola biikuba atumwa nukuteseka muda
wa yaka miya nsesi.
7 Lakini nepani naapekya azabu bandu bandema
jebantumakya na mwenikatai mwiiboka pandema jejela
nukunumbali nepani paamba.’
8 Ndi Sapanga jwatenda malaganu na Ablahamu na
nginyuli yaki jabii kuseku jandu. Ndienu Ablahamu
jwaamua kunseku jandu mwanawaki Isaka lisoba la nani
baada jukusaliwa. Isaka najombi ansekula jandu Yakobu.
Najombi Yakobu jaasekula jandu banabaki babaikuba aseja
komi na abeli bala.”

9 “Aseja bala bumbonila wipu Josepu baamua
kundombesa ili jwakabia ntumwa ku Misili. Lakini Sapanga
jwabii pamu na jombi,
10 anhokua pajabii mu mang'aliku goka. Sapanga
ampekya Falao jojabii bambo nkolongu juku Misili uwesu
gukumpala jombi na Sapanga ampekia Josepu malangu
gingi na jombi Falao, anhobalii ngamaa nukumbeka
julongusa pa Misili ni lijumba loti lu ubambu.
11 Monikatai japitila inzala ngolongu ku Misili nuku
Kaanani, inzala jela jaleta ling'ai likolongu. Aseja bitu bala
ngasebabii nikilebe,
12 Yakobo hejajowana ku Misili kubii nikilebi kingi
jaatuma banabaki ndi aseja bitu bala ajenda ku Misili kola
mala ja kwanza.
13 Hebajenda mala ja pili, Josepu julitambulisa kwa alongu
baki na Falao jaamanya alongu baki Josepu.

14 Josepu jaamua kwaatuma bakaajukua atati baki na
alongu baki boka ajenda ku Misili, boka babi bandu sabini
nu nhwanu.
15 Ndienu Yakobu jajenda kutama ku Misili kojawelila
jombi na bana baki.
16 Maiti gabu bapelika ku Shekemu, na kwaataga
mulitenge lejwalomba Ibulahimu kupete lupija kuhuma
kulukolu lwaka Hamoli.
17 “Pagahika masoba gukutimisa malagisu gaka Sapanga,
gajapwaga antendila Ibulahimu, bandu bitu ku Misili
bajonzukika na kuba bingi.
18 Ndienu, bambu nkolongu jongi jwanga kummanya
Josepu, jwatumbuliya kulongosa ku Misili.
19 Jwaatendila bandu bitu liya, na kwaang'alisa bandu
bitu na kwaalasimisa baabeka bana babu akeki kunza
atama kajika ili akua.
20 Masoba gegala jasaliwa Musa, najombi jabii mwana
waa sapi ngamaa kwaka Sapanga. Atati baki na amabu baki
buntunza ku nyumba kwa muda wa miei mitatu.
21 Pabasindwa kunhia, bajenda kumbeka kulosi na
kamwali waka Falao heambona jatenda kuntondola
nukuntunza ngati mwana waki jukumbeleka.
22 Ndienu bumbola Musa umanyi woti guku Misili, jwabii
mundu jojubii nu uwesu nkolongu ukulonge nu kuhenga
mahengu.
23 “Pajwabii na yaka alubaini jwaamua kataputa alongu
baki ku Izilaeli.
24 Kola ambona mundu juku Misili jumu andapu
Nhizilaeli jumu, jwajenda kungombo nukundepese
sukunkoa mmisili jola.
25 Musa jawasaliya Aizilaeli ajaki baeliwi Sapanga
antumia jombi kwaagombo bombi, lakini ngasebaeliwe.
26 Kilabuje, jwaabona Aizilaeli abeli atenda kukomana,
jwalenga kwaakengale nakaapwagi, ‘Mwanganya
mwanalukolu, ndaba jakii nkomana mwabeni kwa
mwabene?’
27 Jojabiya andapu nzaki wejola ankanga Musa pulutengu
nukumpwagi, ‘Jojukubei weapa gubia kilongosi na mundu
jukutukengalee twepani nyane.’
28 ‘Boo, gupala lee kungoma nepani ngati heunkoma
Mmisili jola liso?’
29 Musa pajajogwa malobi gala, jajenda ku Midiani
nukutama kola ngati nngeni nakola japataa bana abeli
akanalomi.”
30 “Pajapeta yaka alobaini, Atumi bu kunani baka Bambu
ampitila Musa kukitengu sesabia kinyaka motu kulukoba

pambipi nikitombi saa Sinai.
31 Musa jasangii ngamaa hejabona lijambu lela,
pajaegalya jalingalya sapi jajowa sauti jaka Bambu
jakapwaga,
32 ‘Nepani ndi na Sapanga wa ahoku baku, Sapanga waka
Ibulahimu ni Isaka na Yakobu!’ Musa jwatumbuliya
kubagaja jabii nu lujogopu lukolongu ngase jwalengiki
kulingali kabee ngane.
33 Ndienu Bambu ampwagila, ‘Guhula ilatu yaku ndaba
pagujemi je hapa pandu pa sapi.
34 Sakaka naabweni bandu bangu Aizilaeli eang'alika ku
Misili. Nyowini kilelu sabu su usungu nanepani nhulwiki
kuhika kwaahoko. Henu guhika nukutuma ku Misili.’ ”

35 “Hoju ndi Musa jola jobunkana Aizilaeli pabapwaga,
‘Nyaa jojukubekiti weapa gubia kilongosi witu twepani na
jukutukengale twepani?’ Kwi indela juku Ntumi jukunani
joampitila Musa kupete kitengu sela sesabiya kinyaka
mwotu, Sapanga antuma Musa hoju jubiya kilongosi nu
nkombosi witu.
36 Ndi jojwaalongua Aizilaeli aboka ku Misili nukutenda
nginyuli na ndonduke ku Misili, mu nhanga uku Shamu
nuku lukoba, kwa yaka alubaini.
37 Jonioju Musa jojaapwagila bandu buku Izilaeli,
‘Sapanga jwileta mlota jongi jojwibia ngati nepani, kuuma
mukilongu sino.’
38 Aizilaeli pababii pamu kulukoba kola, Musa jabii kola
ngati ntenga kati ja aseja bitu nu ntumi jukunani jojalongila
naku Kukitombi si Sinai, najombi jwajopa malobi ga womi
kutulete twepani.”

39 “Lakini aseja bitu bakana kunzogwane Musa, na bapala
kubuja kabee ku Misili.
40 Bumpwagila Aloni, ‘Utulenganakiya imong'umong'u
yeyaatulongua, ndaba ngase tumanyi sesumpatiki Musa
jojutuboiki twepani ku Misili.’
41 Sabia kipindi sebililenganakiya kimong'umong'u
sekilengana ni litoli la ng'ombi, bijipekya matambiku
nukujitende tipati sindu sesuse ndi lihengu la maboku gabu.
42 Sapanga jaamua kuboka kati jabu, jwaaleka
agungamaliya ndondu yu kunani, ngati hebaandiki
mukitabu saka Alota baka Sapanga,
‘Mwabandu buku Izilaeli! Ngasenabii nepani
jomuntendila matambiku nukumpekee nhupi muda wa
yaka alubaini kulukoba.
43 Mwanganya mwajukwi lihema laka kisapanga sinu

Moleki, na imong'umong'u ya ndondu yaka sapanga winu
Lefani,
imong'umong'u ye muilenganakya ndi yemwabiya
mwilumbali.
Henu nampelika kuluhami kutali kupeta ku Babeli.' "
44 "Kulukoba kola aseja bitu babii lihema la sapi lelabii ni
ibau ya malaganu. Balenganaki kulengana na Sapanga
heandagalakya Musa jutenda ngati eandangia.
45 Ndienu aseja bitu bapokiana beni kwa beni mbaka
hesaika kipindi saka Yoshua, pabijijopa nndema gola
kuhuma kwa bandu bajwaabenga Sapanga nabombi babii
papu. Latamaa pala mbaka kipindi saka Daudi.
46 Sapanga ampala ngamaa Daudi, najombi andoba
Sapanga anzetakiya kunsenge pandu pukutama Sapanga
waka Yakobu.
47 Lakini Solomoni ndi joa nsengila Sapanga nyumba
jene."
48 "Hata hela Sapanga ngase jutama mu nyumba
jejusengiti mundo, ngati hejupwaga Mlota waka Sapanga:
49 Bambo jupwaga, 'Kunani ndi kiteu sangu su Ukolongu
nuku ndema ndi kiteu sangu sukubeke magolu.
Mwinzengila nyumba bole?
Pandu boo nepani paniiwesaa kupomulela?
50 Boo, hindu yoka ngase nabombaa lee namwete?
Au lee nganepani nenahenga haga gote?' "
51 "Mwabandu mwanga kujowana! Mioju jii jibii ngati
bandu banga kummanya Sapanga. Masoba goka mumpenga
Loho jaka Sapanga ngati hebahenga aseja binu.
52 Jubii lee Mlota jokapi jwanga kung'aliswa naaka aseja
bino? Baakoma Alota babatumwa na Sapanga kulandi
lijambu lukuhika jojujetakeka palongi jaka Sapanga. Na
sajenu mwanganya munkaniki nuku nkoma.
53 Mwanganya mwajopa malagalaki gaka Sapanga kupete
atumi baki buku nani, lakini mwanganya ngase
mugajetakile."

Sitivini buntenda kunkoma kwa malibu
54 Aseja ba sengu bala pabajowa malobi goka gala, bayoma
ngamaa bahamua kumpole minu koni ndaba babii ni inyela.
55 Lakini Sitivini koni jutweeli Loho jaka Sapanga,
jalingalia mihu kunani, jugubona ulumbi waka Sapanga na
Yesu jujemiki upandi wa malele waka Sapanga.
56 Jwapwaga, "Lotika kunani kuhogwiki na mwana waka
Adamu jujemiki upandi wa malele waka Sapanga."
57 Lakini bombi batenda kujamali, nukuhibali makutu
kwa maboku gabu, ndi boka bunhombila pamu.

58 Baamua kumpeleka kutali kuhuma ku musi,
nukutumbuli kunndapu kwa malibu. Na bababona bala
bahula makoti gabu nukumpekee jukamula nkombu jumu
jobunkemika Sauli.
59 Pabaendaliya kunndapu Sitivini kwa malibu jombi
jwatenda kundoba Sapanga koni jupwaga, “Bambu Yesu
gujopaa loho jangu.” 60 Ndienu jwapega magoti, nukulela
kwa sauti ngolongu konijupwa, “Bambo koto kwaabalangii
lihakau lendeno. Hejajomula kupwaga hela jahabuka pai
nakuwa.”

8

1 Sauli najombi jabii apalapala, jatenda kujetake lijambu
lukunkoma Sitivini.

Sauli juling'alisa bandu babuhobale Kilisitu

Lisoba lee lela bandu babuhobale Kilisitu buku
Yelusalemu latumbulia kung'alika ngamaa. Bandu boka ba
bunhobale Sapanga, kulekape atumi baka Yesu, babaganiki
kutili ku Yudea nuku Samalia.
2 Bandu bangi babumpala Sapanga buntaga Sitivini
nukunndele ngamaa.
3 Lakini Sauli jatumbuliya kwaakoma bandu babuhobale
Kilisitu, jajingala kila nyumba na kwakamuu bandu ba
ahobale aka mbomba na akanalomi na kwaajege
muligelesa.

Lijambu la Amboni bililandi ku Samalia

4 Bandu ba ahobale babaganiki bala, bajenda kila pandu
koni baka landila Lijambu la Amboni laka Sapanga.
5 Najombi Pilipi jajenda ku musi nkolongu juku Samalia
na kaalandi bandu baatama kola Lijambu la Amboni laka
Yesu Kilisitu.
6 Bandu pabajowa malobi gaka Pilipi nukujibona
ndonduke je jwatenda, baamua kunzogwane namangani.
7 Ilombu yaapita bandu bingi, koni ipega keleli, bandu
baalei nhyega na bini ilema boti batenda kulama.
8 Musi gola gwoka wabii nalaa ngamaa.
9 Henu jwabii mundu jumu bunkema Simoni jatenda
uhabi muda gwingi mmusi jemola, bandu boka buku
Samalia bunsangii jombi, najombi jukipuna kubanga jombi
mundu nkolongu.
10 Bandu boka akolongu na asoku, bunzowanakiya
ngamaa nukupwaga, “Mundu ajoo jubii nu uwesu waka
Sapanga gobugukema, ‘Uwesu Nkolongu.’ ”
11 Bandu bingi bumpwata jombi ndaba jeni jaasangisi
bombi kupetee uhabi waki.

12 Lakini pabahobali malandi gaka Pilipi pajaalandila
Lijambu la Amboni lukolongu waka Sapanga ni liina laka
Yesu Kilisitu, aka mbomba na akanalomi baamua
kubatiswa.
13 Simoni najombi jatenda kuhobale nuku batiswa.
Jaamua kumpwata Pilipi kila pandu, koni jusangaa nginyuli
na ndonduke yejuibona.

14 Atumi baka Yesu bababi ku Yelusalemu pabajowana
bandu buku Samalia bilijetaki lilobi laka Sapanga, baatuma
Petili na Yohana ajendaa nabombi.
15 Pabaika ku Samalia baalobila kwaka Sapanga bandu
boka bahobale nabombi ajopa Loho jaka Sapanga
16 Ndaba jeni Loho jaka Sapanga jabii ngase junhuluki
mundu hata jumu, babipee atei kabatisa kupete liina laka
Yesu.
17 Ndipala Petili na Yohana babekila maboku panani jabu,
nabombi bajopa Loho jaka Sapanga.

18 Simoni pajabona bandu ajopiki Loho jaka Sapanga
kupete kwaabeke maboku gaka atumi baka Yesu panani
jabu, japala kwapeke lupija Petili na Yohana nakaapwagi,
19 "Nanepani kabee mmbekiya uwesu wehogu, nane
jokapi jonammbekila maboku gangu panani jaki, jujopa
Loho jaka Sapanga."

20 Petili jajibua, "Lupija lwaku luobila kutali pamu na
wamweti, ndaba guholale guwesa kulomba nhupi jaka
Sapanga kupete lupija!
21 Wehapa ngase gubii na pandu wala haki jokapi
jukutenda lihengu laka Sapanga ndaba jeni mwoju waku
ngasegubii sapi palongi jaka Sapanga.
22 Nala gujetakia mahakau gaku nukugaleka, ndi hundoba
Bambu najombi kwaa juwesa kugulekake mawasu gaku
gehaga.
23 Ndaba nugubweni ubii nu usungu ngamaa kabee ubii
mukipungu sa mahakau."

24 Ndienu Simoni jaapwagila Petili na Yohana, "Nandi
munobila kwaka Bambu, goka gampwagiki giimbata
nandino."
25 Petili na Yohana pabajomula kupwaga gabagabona
babuja ku Yelusalemu. Pababii mwindela balandila Lijambu
la Amboni laka Sapanga mu ijiji ingipi yuku Samalia.

Pilipu ambatisa Towashi juku Esiopia

26 Atumi baka Bambu bu kunani ampwagila Pilipi,
"Gujiandia kujenda upandi ukusini kupete ndela jejiuma ku
Yelusalemu kujenda ku Gaza jejibii ku lungwenza."

27 Najombi Pilipu juliandila nukujenda. Hejwabii
mwindela, jwaketangana nu nkolongu jumu towashi juku
Esiopia. Mundu hoju jwabii kilongosi, lihengu laki labii
kujemalee hindu yoka yaka Kandake malikia juku Esiopia.
Jwapiti ku Yelusalemu kunndumbali Sapanga enu jutendika
kubuja jwatemi muligali laki lelihutwa na maponda.
28 Pajukubika jubuja kunyumba jaki koni jutemi muligali
laki jabia jusoma kitabu saka Isaya Mlota waka Sapanga.
29 Loho jaka Sapanga jumpwagila Pilipi, “Gujenda pambipi
ni ligali lelabii lihutwa na maponda gupwatana nalu.”
30 Pilipi julijommbatakiya ligali lelihutwa na maponda
lela, najombi anzogwana mundu jola jusoma kitabu saka
Mlota Isaya. Pilipu anndalukya, “Boo guelewa lee gagusoma
geaga?”
31 Najombi jwajibua, “Niwesa boo kuelewa bila mundu
kunongowa?” Jaamua kunndoba Pilipi jukwela muligali
lelihutwa na maponda nukutama pamu.
32 Nkolongu jola jusomika lipungu la maandiku ganga,
“Jwabii ngati likondoo leajenda kulisinza,
jwabii kinunu ngati likondoo helitumbaa pabilisekuu
mangoma.
Ngase jwalongii sindo.
33 Bumpoa lihamu nukunzima sejabia jakapata.
Ngajojwiwesa kulonge kuhusu kibeleku saki,
ndaba jeni womi waki ukutama punndema pani atei
kuguboa.”
34 Mundu juku Esiopia jola jwaamua kundaluki Pilipi,
“Nagumbwagila, mlota hoju anndongale nyane? Jililongale
mweni au mundu jonge?”
35 Ndipala Pilipi jatumbuliya nilipungu la maandiku
agalaga gajabia jwakasoma, kulandi Lijambu la Amboni
laka Yesu.
36 Pabaendaliya na sapwali, bahika pandu papabii na
masi na kilongosi jola anndalukya Pilipu, “Pamba masi gabi
boo, kibi lee sindu sukumbenga nee kubatiswa?” 37 Pilipu
jajibwa, “Ana guhobale kwa mwoju waku woka uwesa
kubatiswa.” Najombi jajibwa, “Nehobale Yesu Kilisitu
Mwana waka Sapanga.”
38 Alafu jwaamulisa ligali lelihutwa na maponda lela
lijema. Boka abeli Pilipi na Towashi jola bahulukaniya
nukujingi mu masi na Pilipi ambatisa nkolongu jola.
39 Pabapita kunza ja masi, Loho jaka Sapanga jaka Bambo
junzukua Pilipi nu kuboka naku kwa gafula nu nkolongu
jola ngaseambweni kabee, lakini jwaendaliya kubuja koni
jutogule.

40 Pilipi julibona jubii ku Azotu, jwaamua kupete kila musi
kulandi mbaka pajwaikaa ku Kaisalia.

9

Sauli ang'alambuki Yesu
Mahengu 22:6-16; 26:12-18

1 Masoba ge gala, Sauli jwaendalya kwaajogopesa bandu
na kwaakoma apwasi baka Bambo. Lisoba limu jajenda
kwaka Ngolu Nkolongu jwa Nyumba jaka Sapanga,
2 nukundoba anhandakiya balua juku nzetake muma
Nyumba jukuketangane Ayaudi ku Damasiko, ndaba ana
anketani kola mundu jokapi jola mmbomba au mwanalomi
jojupwata Indela jaka Bambo jela, jwaakamula na kwaaleta
ku Yelusalemu.
3 Pajwabii mu sapwali jaki pambipi kuhikii kumusi uku
Damasiko, apalapa unang'anakiya unang'anu kuuma
kunani nuku nhyongolota kila upandi,
4 jwaabuka pai, nukujoana sauti jumpwagi, “Sauli, Sauli”
Ndaba jaki gutenda kuning'alisa?
5 Sauli japwaga, “Wee wanya, Bambo?”
Sauti jela jajibwa, “Nena Yesu joung'alisa.
6 Enu gujema, gujenda ku musi nakola bakupwagila
segupalika kuhenga.”
7 Bandu bababi ajenda pamu na Sauli bala bajema pala
kinunu, ngasebawesiki kulonge lilobi, ndaba bajogwana
sauti jela lakini ngasebumbweni mundu jojalongilaje.
8 Sauli jajumuka, pa jalenga kuyeku mihu gaki
ngasejawesiki kukibona sokapi. Ndienu bunkamula kuboku
nuku nndongo mbaka ku Damasiko.
9 Sauli jatama masoba matatu bila kulinga, na kipindi se
hesi ngasejakuliki sokapi wala kunywa sokapi.
10 Ku Damasiko kola jabi mbolee jumu bunkema Anania.
Bambu ankema sukuyekuliwa, “Anania!”
Najombi jajibwa, “Ne mipamba Bambo.”
11 Bambu japwaga, “Uliandia ujenda ku indela jebijikema
indela jejinyokiki, ukalalukya mu nyumba jaka Yuda
mundu jojuhumi ku Taliso jobunkema Sauli. Sajenu andoba
Sapanga,
12 na mmabonikanu ambweni mundu joankema Anania
jakajingila nkati nukumbeke maboku panani jaki ili juwesa
kulinga kabee.”
13 Lakini Anania jajibwa, “Bambo, nyoini majambu gaka
mundu we hoju kuhuma kwa bandu bingi, nyowini
majambu giliya gajwaahengi bandu baku buku Yelusalemu.

14 Najombi juikiki pa Damasiko pamba jupatiki uweso
kuhuma kwaka agolu akolongu kwakamu bandu boka
baaloba kupete liina laku."
15 Lakini Bambu japwaga, "Jenda pena, ndaba nunhagwi
ili jundumakiya, kulilandi liina langu ku ndema yoka na
kwaka bambu akolongu babu na kwa bandu buku Izilaeli.
16 Nenamweti nanndangia goti gajupalika kung'alika
ndaba ji liina langu."
17 Ndienu, Anania jatenda kujenda, jajingala mu nyumba
jeheji. Ndipala jabeka maboku gaki panani jaka Sauli,
nukumpwagi, "Nndongu wa Sauli, Bambu Yesu jojukupitila
pa wabii ku indela kuhika pani, jundumiki nee ili uwesa
kulinga kabee nukugutwelake Loho jaka Sapanga."
18 Apalapala hindu ngati magamba ga homba yahabuka
kuhuma mmiu gaka Sauli, ndienu jawesa kulinga kabee.
Jajema nuku batiswa.
19 Na baada jakula posu, makili gaki gatenda kunkelabuki
kabee.

Sauli julandi ku Damasiko

Sauli jatemi masoba masokopi pamu na apwasi baka Yesu
ku Damasiko.
20 Apalapa jatumbuliya kaalandi bandu mu Nyumba
jukuketangane Ayaudi kupwaaga Yesu ndi Mwana waka
Sapanga.
21 Bandu boti babunzowanya batenda kunsanga, koni
bakapwaga, "Boo, ngale jojaakoma bababia aloba kupete
liina lele ku Yelusalemu kola? Kabee jahika pani kwaakamu
na kwaapeleka kwaka agolu!"
22 Sauli jahendiliya kupata makili, na ejaendiliya kulangi
pangwendu Yesu ndi Kilisitu, Ayaudi buku Damasiko hoku
ngasebawesiki kumpenga.
23 Egapeta masoba gingi, Ayaudi baketangini pamu
kutenda mpangu ukunkoma Sauli.
24 Lakini Sauli jamanyiki lijambu lukunkoma leheli. Ikilu
na lyoba mutu balonda milyangu gukujingali pa musi ili
bunkoma.
25 Lakini ikilu banafunzi baki bunzukua, nukunhele pai
mu kitonga kikolongu kupete napwasi jejabii mulumatu.

Sauli pajabii ku Yelusalemu

26 Sauli pajaika ku Yelusalemu jalenga kujongana na
apwasi bala. Lakini boti batenda kunzogopa ndaba ngase
bunhobali ngati najombi jabii mpwase.
27 Ndi pala Balunaba jwahika nukunzuku Sauli, ampelika
koabi atumi baka Yesu na kaalandi Sauli heambona Bambu

mwindela na Bambu hejwalongi naku. Jaapwagila kabee Sauli hejabii jaalandi badu sanga kujogopa ku Damasiko.
28 Ndienu, Sauli jatama pamu nabu, nukuyongolota Yelusalemu joka koni julandi lilobi laka Bambu bila kujogopa.
29 Kabee jalongi nukubisana naka Ayaudi baalonge Kigiliki, lakini bombi balenga kunkoma.
30 Bandu bala babubobale Kilisitu pabamanya lijambu heli, bunzukua Sauli, bumpelika ku Kaisalia, nukunndeka jujenda ku Taliso.
31 Kipindi se sela bandu babuhobale Kilisitu boti buku Yudea poti, ku Galilaya, nuku Samalia babia nulukwali. Kwi indela jujujangatiwa na Loho jaka Sapanga bapata makili nu kujonzukeka ngati ebaendaliya kutama koni antende isima Bambu.

Petili ejabii ku Lidi nuku Yopa

32 Petili pajabia jujendajenda kila pandu, kabee jahika kwa bandu baka Sapanga bababia atama ku Lida.
33 Kola ankolila mundu jumu jobunkema Ainea jojuwe jabi jugoni pikitanda muda wa yaka nani ndaba jabi jutei kulela nhyega.
34 Ndienu, Petili ampwagila, “Ainea, Yesu Kilisitu jutenda kukulamisa. Jumuka gutandika kitanda sako.” Na muda gogo Ainea jwatenda kujumuka.
35 Bandu boti buku Lida nuku Saloni bunndingalya Ainea, na boti bunng'anambukya Bambu.
36 Jwabi mpwasi jumu mmbomba ku musi uku Yopa jobunkema Tabita. Kukigiliki, “Dolikasi.” Mana jaki, “Kinyama simwiki holi sebikikema mbawala.” Mmbomba hoju jwabia juhenga majambu ga sapi na jabii juyobali kwajangati aka kapuku.
37 Kipindi sehesi jwalwaliki, nakuwa. Bandu bijigolua nhyegajaki, nukujigoneka mu sumba su kunani.
38 Ndaba ku Yopa nga kutali ngani kuhuma ku Lida, apwasi baka Yesu hebajowana Petili jubi ku Lida, baatuma bandu abeli bunndoba, “Pepa guhika kongo nyatanyata.”
39 Ndipala, Petili jajenda pamu nabu. Pajahika bumpelika ku sumba su kunani. Kola bandu bingi baawi alomi babu bunhyongwaliti Petili koni alela nukundangi makoti ni ingobu yengi yejwalenganaki Dolikasi pajabi na womi waki.
40 Petili jaapia boka kunza, japega magoti, nukundoba Sapanga. Ndi anng'anambukiya mundu jojuwi jola, nukupwagi, “Tabita, jumukaje.” Najombi jwaogula mihu gaki, heambona Petili jatenda kutama pai.

41 Petili akamula kuboku nukunzangatiya kujema,
nakaakema bandu baka Sapanga bala na bandu baawii
alomi babu bala, jwaakabisa mundu jola koni jubi mwomi.
42 Lijambu heli laenia ku Yopa kwoka na bandu bingi
bunhobalya henu Bambu.
43 Petili jwaendaliya kutama masoba gingi ku Yopa,
jwatama kwaka mundu jumu jojulenganake ngosi
jobunkema Simoni.

10

Petili na Kolinelio
1 Jwabi mundu jumu ku Kaisalia jobunkema Kolinelio,
nkolongu wi kikundi sa alonda sebikikema, “Kikundi suku
Italia.”
2 Jabi mundu jwaamboni, jombi pamu na bandu boka
buku nyumba jaki babia bandu babunzetake Sapanga
nukunndumbali, jaajangatya hindu aka kapuku bingi
nukundoba Sapanga kila lisoba.
3 Lisoba limu sa tisa lyobamutu, jabona pee pangwendu
majambu kuhuma kwaka Sapanga ntumi jukunani jwaka
Sapanga jujingi nkati nukumpwagi, “Kolinelio!”
4 Kolinelio andingaliya ntumi jukunani jola koni jujogopa,
andalukia, “Kibiki Bambu?”
Ntumi jukunani jola jwapwaga, “Sapanga jujetaki kuloba
kwaku na matambiku gaku gawaapeki haka kapuku henu
nga jugujewe.
5 Heno, waatuma bandu ku Yopa bukunkema mundu
jumu jobunkema Simoni, liina lengi Petili.
6 Jombi jubi ku nyumba jaka Simoni jojulenganake ngosi,
nyumba jaki jibi mulutengu ju nhanga.”
7 Ntumi jukunani jojulongila na Kolinelio jola hejabia
jubokiki, Kolinelio jaakema atumisi baki abeli nundonda
waki jumu joanzetake Sapanga,
8 jaapwagila majambu goka gagapitii, nakaatuma ku Yopa.
9 Kilabu jaki, bandu atatu bala koni akona ajenda, lakini
ebaegaliya kuhika ku Yopa, Petili jwakwela kunani
kukipagaa sa nyumba, kwabii sa sita lyobamutu jajenda
kundoba Sapanga.
10 Jabona inzala, jwatokulya kula posu. Pababia ahanda
posu, jwabona hindu kuhuma kwaka Sapanga.
11 Jwabona kunani kwaka Sapanga kuogwiki na sindu
ngati shuka bikihulu pai koni bikikamwi kona yoka nsesi.
12 Nkati ja shuka jela mwabi na kila aina ji inyama,
inyama yana magolu nsesi, inyama yeikwaba pundema ni
ijuni yukunani.

13 Ndi jajowana sauti kuhuma kunani, “Petili, jumuka
usinza, ukulaje!”
14 Petili jwajibwa, “Ngahela Bambu, nengase nhwaiki
kuonza sindu sokapi seakaniki kula au kipija.”
15 Sauti jela jajowanika kabee koni jumpwagi, “Hindu
yeisapisiki na Sapanga wahikema ipija!”
16 Lijambu heli lahengiki mala patatu, ndi shuka jela
jakelabuka kabee kunani.
17 Petili pajabi jwakona juholale ndaba jaki majambu gala
jutei kugabona, apalapa bandu bajwaatumiki Kolinelio
bahikapala baada jibona nyumba jaka Simoni,
18 bakema sukujamali, “Boo, jubi nngeni konioku
jobunkema Petili?”
19 Petili jwabi jwakona juwasali majambu gajugabweni,
ndi pala Loho jaka Sapanga jumpwagila, “Jowana! Abi
bandu atatu, atenda kukupala.
20 Uhuluka wala wisita kujenda pamu nabu ndaba
naatumiki nepane.”
21 Ndi pala, Petili jwauluka pai, nakaapwagi bandu bala,
“Nepani ndi jomumpala. Nhikiki pamba ndaba ja kike.”
22 Bombi bapwaga, “Jutututumiki nkolongu jwa alonda
jobunkema Kolinelio, jojuwe mundu wa asapi joanzetake
Sapanga na Ayaudi boti antende isima. Ntumi jukunani
ampwagila jukukoka kunyumba jaki ili jujowana malobi
gawampwagila.”
23 Petili jwatenda kwa ajopa, jaapekya pandu pukugone
ikilu jela.

Kilabu jaki, Petili jwatumbulya sapwali pamu na bombi,
na bandu bangi ba bunhobale Kilisitu buku Yopa kola
bajenda pamu najombi.
24 Lisoba la pili jaki bahika ku Kaisalia na kola Kolinelio
jwabi jwaalendale pamu na alongu baki na akosi baki bangi
bajwabi jwaakokiki.
25 Petili pajwabi jutenda kujingi mu nyumba, Kolinelio
jwapita kunza kunzopa, jwapega magoti nukunzinami pai.
26 Lakini Petili jwatenda kuntondabe, nukumpwagi,
“Jemaje, hata nepani na mundu pena.”
27 Petili jwaendalya kulonge na Kolinelio koni ajingi mu
nyumba kojaakoli bandu bingi atemi pamu.
28 Petili jaapwagila, “Mwanganya mmanyiki mundu juku
Uyahudi jokapi, akolongu badini akaniki jwijongana na
bandu banga Ayaudi. Lakini Sapanga jumoliki nammbona
mundu jokapi kuba ngasejujetakeka kwaka Sapanga au
mpija.

29 Henu, henngemiki nane nhikiki sanga kujogopa. Henu,
nundaluki, nngemi kike?"

30 Kolinelio japwaga, "Masoba gatatu gagapetiki, lisaa
ngati lele, la tisa lyoba mutu, nabi ndenda kuloba mu
nyumba. Mala pee, mundu jojwabi juweti ingobu yeing'aliki
jwajemiki palongi jangu,
31 japwaga, 'Kolinelio! Kuloba kwaku na nhupi yaku
yewapeke aka kapuku ijetakiki na Sapanga.
32 Ntuma mundu ku Yopa jukunkema mundu jumu
jobunkema Simoni, liina lengi Petili, jubi kunyumba jaka
Simoni jojulenganake ngosi pambipi nunhanga.'
33 Ndienu apalapa naatuma bandu kwaku, naweapa utei
sapi kuhika. Henu, twepani tubi pani palongi jaka Sapanga
kujoane sokapi sejukutumiki Bambu kutupwagi."

Kulonge kwaka Petili

34 Ndienu Petili jatumbulya kupwaga, "Henu manyiki
sakaka Sapanga ngasejubagu bando.
35 Mundu jukuhuma nndema jokapi joanzetake Sapanga
nukutenda gajupala Sapanga jutenda kunzopa.
36 Lende ndi lijambu lejulipelika Sapanga kwa bandu
buku Izilaeli, koni julandi Lijambu la Amboni lelileta
lukwali kupete indela jaka Yesu Kilisitu, Bambu wa bandu
boka.
37 Mwanganya mmanyiki lijambu lelapitila ku nndema
juku Yudea, kutumbuli ku Galilaya baada ju ubatisu
gojwaalandila Yohana bandu.
38 Namwanganya mmanyiki Sapanga heanhagwi Yesu
juku Nazaleti kuhenga lihengu laki koni ampeki makili ga
Loho jaka Sapanga nukumpeke uwesu. Sapanga jwabi
pamu najombi jwajenda koni na kola jwakatenda majambu
ga sapi na kwaalamisa bandu bababi lyatukali lijobi.
39 Twepani ndi twetwabona majambu goka ga jutendiki
munndema ja Ayaudi nuku Yelusalemu. Bunkoma
sukumbambali mu nsalaba,
40 lakini Sapanga anyoa lisoba latatu, nuku nhwesesa
jubonikana kwa bandu,
41 ngasejabonakini kwa bandu bote, ila kwa bandu bababi
ahaguliwi na Sapanga ili bagabona haga nukulonge, ndi
twepani twetwakula na kunywa pamu najombi baada
jukuyoka kwaki kuhuma kwa bandu baawi.
42 Jutulagalakya kulandi Lijambu la Amboni kwa bandu
boti nakaapwagi bandu jombi ndi jojuaguliki na Sapanga
kuba jukutemu bandu baawi na bandu bomi.

43 Alota baka Sapanga boti bundongali jombi kupwaga
boti ba bunhobale jwitenda kundekake mahakau gaki goka
kupete liina laki."

Bandu banga Ayaudi ajopa Loho jaka Sapanga
44 Petili pajwabi jwakona juendale kulonge, Loho jaka
Sapanga jaahulukya boti bababi ajowane lilobi laka
Sapanga.
45 Ayaudi babunzetake Sapanga babahikiki pamu na Petili
bala kuhuma ku Yopa, basangi kubona Sapanga jwaapeki
nhupi ja Loho jaka Sapanga hata bandu banga Ayaudi,
46 ndaba baajowana bakalongila kwa luga ingeni koni
bundumbali Sapanga. Ndi Petili japwaa,
47 "Bandu haba bunzopiki Loho jaka Sapanga jaka
Sapanga ngati twabete hetunzopaje. Boo, jubijokapi
jojuwesa kwapenga biibatiswa kwa masi?"
48 Henu, jaamua abatiswa kwiliina laka Yesu Kilisitu.
Nabombi bunndoba jutama nabu kwamasoba gangi kidogu.

11

Petili jubii ku Yelusalemu
1 Atumi baka Yesu na bandu bangi ba bunhobale Sapanga
buku Yudea bajogwa kupwaga bandu banga ayaudi babi
bilijetaki lilobi laka Sapanga.
2 Henu, Petili pajabuja kuhuma ku Yelusalemu, banafunzi
biki Yaudi baapala bandu banga ayaudi asekula jandu,
batenda kunndosa koni baka pwaga,
3 "Weapa gupiti mu nyumba ya bandu banga kuseku
jandu hadi gukuliki nabu posu pamu!"
4 Ndi Petili jatumbulya kulandi mbolimboli majambu
gagapitii kola tumbuka puutumbuli.
5 "Lisoba limu panabi ndenda kuloba ku musi guku Yopa,
nabi ngati ndei kuinduka ndi nabona hindu kuhuma kwaka
Sapanga, nabona sindu ngati shuka ngolongu bikijihulua
kuhuma kunani koni bijikamwi kona yoka nsesi, nukubeka
pulutengu jangu.
6 Nalingalia nkati sapambipi nabona inyama yeibi na
magolu nnsesi, inyama yu mukioli niinyama yeikwaba pai
ni ijuni.
7 Apalapa nijijogwana sauti jakambwagila, 'Petili jumuka,
usinza, ukulaje.'
8 Lakini nepani napwaga, 'Ngaela, Bambo, ndaba sindu
sokapi kipija au seakaniki kula ngasekiwahiki kujingi mu
ndomu jango.'
9 Sauti jela jajowanika kabee kuhuma kunani, 'Waikema
sindu sokapi kipija sejikihengiki Sapanga kuba kisapi.'

10 Lijambu heli lahengiki mala patatu, na mwisu we hindu
yela yoka yakelabwiki kunani kabee.
11 Apalapa, bandu atatu bababi baatumiki kuhuma ku
Kaisalia bahika ku nyumba jenabia nakatama.
12 Loho jaka Sapanga jambwagila nyenda nabu bila
kujogopa. Bandu sita haba balongana nanepani kabee
kujenda ku Kaisalia na kola twajingala kunyumba jaka
Kolinelio.
13 Jombi jutulandi hejwabi ambweni mtumi jukunani
jujemiki kunyumba jaki nukumpwagi. ‘Ntuma mundu ku
Yopa jukunkema mundu jumu jobunkema Simoni, liina
lengi Petili.
14 Jombi jakupwagila malobi ga gagujangatya
kugombolewa.’
15 Naenatumbulya kulonge pee, Loho jaka Sapanga
jaahulukya ngati hejutuhulukya twepani.
16 Ndi nakombuka malobi gajwapwaga Bambu, ‘Yohana
jabatisa kwa masi, ila mwanganya mwibatiswa kwa Loho
jaka Sapanga.’
17 Henu, ana Sapanga jwaapeki kabee bandu bukuhuma
ku ndema jengi nhupi ajelaje jejutupekya na twepani
patunhobalya Bambu Yesu Kilisitu, boo, nena na nyane
mbaka nenga kumpenga Sapanga?”
18 Pabajogwana gala, batulia nukundumbali Sapanga koni
bakapwaga, “Sapanga jwaapeki bandu banga Ayaudi
napwasi juku lekakewa mahakau ili apata womi!”

Kutumbuka kwa bandu babuhobale Sapanga buku Antiokia

19 Ndaba jamang'aliku gagapitila pabunkoma Sitivini,
abole batenda kupalaganyika. Bangi bajenda mbaka ku
Foinike, ku Kupulo nuku Antiokia koni bakalandila lijambu
la sapi kwaka Ayaudi pena.
20 Lakini Ayaudi bangi babahuma ku Kupulo nuku Kilene,
bajenda ku Antiokia nukulandi Lijambu la Amboni laka
Bambu Yesu lela, kwa bandu buku ndema jengi.
21 Makili gaka Bambu gabii pamu nabombi bandu bingi
bahobali nukunng'anambuki Bambu.
22 Lijambu heli lajogwanika mbaka kwa bandu ba
bunhobale Sapanga buku Yelusalemu. Ndi buntuma
Balunaba kujenda ku Antiokia.
23 Pajwahika kola nukubona Sapanga hejapengali bandu,
jwatoguli na kwaaloba aendalia kujongana na Bambu kwa
mioju jabu joka.
24 Balunaba jwabi mundu jojutweli Loho jaka Sapanga na
jojunhobale Sapanga. Nabandu bingi bajonzukika kwaka
Bambu.

25 Ndienu, Balunaba jwajenda ku Taliso kumpwata Sauli.
26 Paampata, anndeta ku Antiokia. Boti abeli batama kola
nabandu baka Sapanga kwa saka soka koni abola likundi
likolongu la bandu. Ku Antiokia kola ndi kobatumbulya
kwakema banafunzi baka Yesu, akilisitu.
27 Kipindi aselasela, Alota baka Sapanga bangi bahika ku
Antiokia kuhuma ku Yelusalemu.
28 Henu, jumu katijabu jobunkema Agabo jwajema,
nukupete makili gaka Loho jaka Sapanga jalotila kwibia
niinzala ngolongu mu ndema joti. Inzala heji japiti Kilaudio
pa jabii bambu nkolongu.
29 Banafunzi bala baamua kila jumu kulengana nuuwesu
waki jupelika sokapi ili kwaajangati bandu bababi atama ku
Yudea bala.
30 Henu, Batenda ahelahe nakaapeke Balunaba na Sauli
nsangu gola buhupelika beni kwaka aseja babandu ba
bunhobale Sapanga.

12

Mang'aliku makolongu

1 Sabi kipindi ngati aselase, nkolongu Helodi jatumbuliya
kwang'alisa bandu bangi ba bunhobale Kilisitu.
2 Ankoma Yakobu, nndongu waka Yohana nu upanga.
3 Hejwabona lihengu laki heli Ayaudi batei kutogule,
jatenda kuendale, ankamula Petili. Lijambu heli lahengika
lisoba la tipati jukula mabumunda ganga kujege amila.
4 Pabunkamula pee Petili, bumpelika kukipungu,
bumbeka pai ju ulonda wiikundi nsesi, yeibii na alonda
nsesinsesi. Helodi jwapala kundeta pa bandu baada ji lisoba
likolongu la kula mabumunda ganga kubeka amila.
5 Henu, Petili pajabi muligelesa, bandu ba bunhobale
Kilisitu babii bunndobe ngamaa kwaka Sapanga.

Petili antenda kundekake muligelesa

6 Ikilu, kabula jilisoba lelabi Helodi andeta Petili palongi ja
bandu, Petili jwabi jugoni pikilanda ja alonda abeli. Babi
ankongiki minyolu mibeli na alonda babi alonda bupu
ndyangu nkolongu uli ligelesa.
7 Apalapa, ntumi jukunani kwaka Sapanga jwajema
pambipi najombi na unang'anu wang'ala sumba siligelesa.
Ntumi we hoju angusa piimbau nukunzumu, “Jumuka
nyata!” Apalapa minyolu jela jebunkongiki maboku jatenda
kusekuka nukuabuka pai.
8 Ntumi jukunani waka Sapanga jola ampwagila, “Likonga
nkanda waku, guwata ilatu yaku.” Najombi jwatenda

helahela. Ndienu Ntumi jola jwapwaga, “Wata likoti laku, gunyengalya.”
9 Petili anzengalya kujenda kunza lakini ngase
jwamanyiki ana gajutei Ntumi jukunani haga gasakaka,
jwawasalya julota ndotu.
10 Baapeta kikundi sa kwanza sa alonda na kikundi sa pili,
nukuiki pundyangu wa somasoma gukujingali kumusi.
Ndyangu gola waoguka pee weni, nabombi bapita kunza.
Babi ajenda mwiindela na apalapa Ntumi jola andeka Petili
kajika jaki.
11 Pala ndi Petili pajamanya gagapitii japwaga, “Henu
manyiki sakaka Bambu antumiki Ntumi waki jukunani
junhokula mmaboku gaka Helodi nukumoha mmajambu
gilya goka gabapala kunhenge Ayaudi.”
12 Pajamanya hela jwajenda kunyumba jaka Malia amabu
baka Yohana jobunkema Maluko. Homu bandu bingi babi
pamu atenda kunndoba Sapanga.
13 Petili jwahotima pundangu wakunza na ntumisi jumu
mmbomba jobunkema Loda, jwajenda punndyangu
kujeteka.
14 Mmbomba jola pajujimanya Sauti jaka Petili jwatoguli
ngamaa, jwabutuka bila kuogo nnyangu na kwaapwagi
ajaki, Petili jujemiki kunza.
15 Bumpwagila mmbomba jola, “Gubi lee na mangongo!”
Lakini jombi jahingamakiya kwabii sakaka, nabombi
bumpwagila, “Jonioju Ntumi waki jukunani waka Sapanga.”
16 Kipindi sehesi Petili jwabi juendale kuhotima.
Ebahogula nndyangu, hebumbona, batenda kusangaa.
17 Petili jwakinyulya kwa maboku gaki kwaalangi atama
kinunu, ndi jaalandila Bambu heamboa muligelesa. Kabee
jaapwagila bumpwagila lijambu leheli na Yakobu na bandu
bangi ba bunhobale Kilisitu bala, najombi jwaboka
nukujenda kongi.
18 Pakwakusa, alonda bala bahangajiki ngamaa koni
alaluana gagumpiti Petili.
19 Helodi jwaamulisa buntaputa, lakini ngase bumpatike.
Ndienu jwalalukya alonda bala nuku pia amuli akomika.
Ndienu, Helodi jaboka ku Yudea kola, nukujenda ku
Kaisalia nukutama kola.

Kuha kwaka Helodi
20 Helodi jwaayomi ngamaa bandu buku Tilo nuku Sidoni.
Ndi bandu bamisi mibeli heji bajetanganhya pamu kujenda
kuketangana naku. Nabombi batumbulya kumpata Bulasito
jubia upandi wabu, ndaba Bulasito jwabii mundu nkolongu
jojijemale nyumba jaka bambu nkolongu. Ndienu

bunzendila Helodi bundoba ajongana sulukwali, ndaba ndema jabu jabia jipata posu kuhuma ndema jaka bambu nkolongu.

21 Lisoba limu lebilihagwi, Helodi jwabi juweti ingobu yaki yu ubambu nukutama pikiteu su ubambu, jwaalandi malobi gaki bandu.

22 Bandu bala bapega keleli nukupwaga, “Jenze sauti jaka sapanga, nga jaka mundo.”

23 Apalapala Ntumi jukunani kwaka Sapanga anhabua Helodi pai ndaba ngaseampekia Sapanga ndumbali yela. Yunkula imbeku nakuwa.

24 Lakini Lilobi laka Sapanga laendalya kuene na bingi batenda kulijopa.

25 Baada jaka Sauli na Balunaba kujomo lihengu labu, baboka kabee ku Yelusalemu, bunzukua Yohana jobunkea Maluko.

13

Kuaguliwa kwaka Balunaba na Sauli

1 Kwaka bandu ba bunhobale Kilisitu buku Antiokia kwakabi na bandu bangi bababi alota baka Sapanga na aka abola, nkati jabu jwabi Balunaba, Simoni jobunkema Nzilu, Lukio juku Kilene, Manaeni jojabi jukoli nu nkolongu Helodi, na Sauli.

2 Pababia buntende Bambu ulumbi koni apungiki kula posu, Loho jaka Sapanga japwaga, “Mmekila Balunaba na Sauli pulutengu ndaba jilihengu lenaakemi.”

3 Henu, baada juku nndoba Sapanga nuku punga kula posu, baabekila maboku, nakaaleka ayetuana.

Sauli na Balunaba alandi ku Kipulo

4 Henu, Loho jaka Sapanga pajaatuma pee Balunaba na Sauli, bajenda ku Selukia, nukuhuma kola bakwela sitima mbaki ku kilwa juku Kupulo.

5 Pabahika ku Musi uku Salami, balandi lilobi laka Sapanga munyumba jukuketangane Ayaudi. Yohana jobunkema Maluko jabi mundu jakaajangati.

6 Bajenda kuhuma upandi gumwa gwa kilwa mbaki ku Papo, upandi gongi, na kola bunketani unhabi jumu Nyahudi jobunkema Bali Yesu jojulikopaki jombi mlota waka Sapanga.

7 Hoju jabi nkosi waka Seligio Pauli, nkolongu wa kilwa sela, jojwabii mundu jwana malangu ngamaa. Seligio Pauli jaakema Balunaba na Sauli ili jujogwana lilobi laka Sapanga.

8 Lakini nhabi jola, jobunkema kukigiliki Elima, jalenga
kwaapenga Balunaba na Sauli ili nkolongu jwa kilwa jola
jwing'anambuka nukutumbuli kunhobale Kilisitu.
9 Henu, Sauli jobunkema liina lengi Pauli, koni jutweli
Loho jaka Sapanga, antupila mihu nduuu nhabi jola,
10 japwaga, “Wamwana waka lijobi weapa, weapa
wumbaja wa kila sindu sa asapi, ngale ukotoka hata mala
jimu kung'anambu ndela yaka Bambu yeinyokiki kuba
yisoli!
11 Enu, kuboku kwaka Bambu kwibia panani jaku. Wibia
wanga linga ngaguwesi kabee kugubona unang'anu wa
lyoba kwa muda.”

Apalapa kila sindu jukibona ngati likongobu na lwii,
jatumbulia kupapaa koni na koni kuntaputa mundu
jukunkamu kuboku ili anndongua.
12 Nkolongu jwa kilwa jola pajwabona gala,
anng'anambukiya Sapanga nakuba mpwasi, jasangi
ngamaa mabole gaka Bambu gajajowini.

Balunaba na Pauli ku musi uku Antiokia gogubii ku Pisidia

13 Pauli naajaki bakwela sitima kuhuma ku Papo bahika
ku Peliga musi huku Pamfilia, lakini Yohana jaaleka, nuku
kelabuka ku Yelusalemu.
14 Lakini bombi baendalia kujenda kuhuma ku Peliga
mbaki kumusi uku Antiokia juku Pisidia. Lisoba lu
Kupomulela bajingala mu nyumba jukuketangane Ayaudi,
nukutama.
15 Pabajomula kusoma kitabu sa malagalaki na maandiku
ga alota, aka kilongosi ba nyumba jukuketangane Ayaudi
buntuma mundu kwabu, nakaapwagi, “Alongu bito ana
mmbi nililobi lokapi lakaapwagi bandu ili biikata tamaa,
mpwagaje.”

16 Ndienu, Pauli jwatenda kujema nakaponge kuboku,
nakaapwagi, “Mwabandu buku Izilaeli na mwaboka
mwemundumbali Sapanga, nnzowania.
17 Sapanga wa bandu haba buku Izilaeli baagula aka hoku
bitu, nakaajangati abia bingi ngamaa pababi ku Misili.
Sapanga jaaboa kola kwa makili gaki makolongu.
18 Sapanga jaainakali yaka alubaini pababi kulukoba.
19 Najombi baada jakaakoma bandu ba makabila saba ga
ndema juku Kaanani nakaapeke bandu babu ili ndema heji
jibia jabu.
20 Yapeta yaka miya nne na hamusine.

“Ndienu jaapekia bandu bukutemu baalongua mbaki
kipindi saka Samweli Mlota waka Sapanga.

21 Ndienu bandu baloba apata bambo nkolongu, ndi
Sapanga jaapekia Sauli, mwana waka Kishi julikabila laka
Benyamini, jojwabi bambo nkolongu kwa yaka makomi
nsesi.
22 Baada jukummboa Sauli ubambu ukolongu, jwaapekia
Daudi kuba bambu nkolongu wabu. Sapanga anndongalia
koni jupwaga, ‘Nummbweni Daudi mwana waka Yese,
jojuulengani mwoju wangu jojwihenga kila senipala.’
23 Kuhuma mukilongu saki mundu hoju, Sapanga, ngati
hejutulagila, jwaapelakia bandu buku Izilaeli nkombosi, ndi
Yesu.
24 Kabula jukuhika kwaka Yesu, Yohana anndonguli koni
jaalandi bandu boti buku Izilaeli ajetakia mahakau
nukugaleka nukubatiswa.”
25 “Yohana pajabi jujomule malobi gaki jwaapwagila
bandu, ‘Nhwasali nepani nanyane? Nepani nga
jomundendalela. Nnzoaniya, j ojuhika munyuma jangu
nepani hata nepani ngase ndakiwa kubopo ngoji yi ilatu
yaki.’
26 “Mwalongu bangu, mwabandu bulukolu lwaka
Ibulahimu, na mwabangi mwaboha mwemundumbali
Sapanga! Lijambu lendenu lu ukombosi lihikiti ndaba jitu
twepani.
27 Ndaba bandu buku Yelusalemu na akolongu babu
ngasebummanya ana jombi nkombosi, wala ngasebaeliwi
malobi gaka alota baka Sapanga gaasoma kila Lisoba lu
Kupomulela. Lakini bugutenda ulota hogu gutimia
pabung'alisa Yesu nukunkoma.
28 Ngase bapatiki ndela jukunkome, bundoba pee Pilatu
jwaalekila bunkoma.
29 Pabajomula kutenda goka gagumpwaga mu maandiku
gikitabu, bunhulua punsalaba nukunhyelale pilitenge.
30 Lakini Sapanga anhyoa kuhuma kubandu baawi.
31 Najombi masoba gingi, jaapitila bajwabii nabu
tumbuka ku Galilaya mbaka ku Yelusalemu. Haba ndi
sajenu baalongalee majambu gaki kwa bandu buku Izilaeli.
32 Natwepani tuhikiki pambani kunndete Lijambu la
Amboni, lijambu lejaalagila Sapanga aka hoku bitu
kwaatende,
33 juhamwi kututende twepani twaka kibeleku sabu
paanhyoa Yesu kuhuma kwa bandu baawi. Ngati
healembiki mu kitabu sa zabuli japili,
‘Weapa wa Mwanawango,
nepani lelenu ndei kukubeleka.’ ”
34 Kabee Sapanga heanhyoa kuhuma kwa bandu baawi
ili jwiibole mulitenge, jwapwaga ana,

“Naakupekia hindu ya sapi na yasakaka yenundagila
Daudi.”
35 Na mu maandiku gangi ga Zabuli japwaga,
“Ngaunndeki waa Sapi waku jola jubola.”
36 “Ndaba, Daudi mweni pajajomula lihengu laki leampekia
Sapanga mumasoba gaki na kabee jwawi nukuntaga
pambipi na aseja ajaki na nhyega jaki jabohile.
37 Lakini Sapanga anhyoa kuhuma kwa bandu baawi na
ngasejwabohile.
38 Henu, mmanya mwaalonguba, kupete ndela jaka mundu
hoju lijambu lukulekakewa mahakahu bililandi kwinu
kupete indela jaka Yesu,
39 na kila mundu joanhobale Yesu julekakewa mahakau gaki
goka, lijambu ale ngalaka wesikini kupete malagalaki gaka
Musa.
40 Nala nzepa, ili gampata gagabi apwagiki alota baka
Sapanga:
41 ‘Nzogwana mwanganya mwendongama bandu bangi,
Nsangia nunhobila kola!
Ndaba niihenga lihengu mumasoba ginu,
lihengu lelule nga mulihobale hata na mundu jumpwagi.’ ”
42 Pauli na Balunaba pababia apita mu Nyumba
jukuketangane Ayaudi, bandu bala baakokiki ahika
kabee Lisoba lu Kupomulela lengi lelahika, ili alongila
nunkani majambuge haga.
43 Pabajomula kulongalane, Ayaudi bingi pamu na bandu
bandema yengi bababi bijijetaki ndela jukunhobale
Sapanga ja Ayaudi nabombi bumpwata Pauli na Balunaba.
Nabombi balongii nabu, nakaa pwagi aendalia kutama
sukutegeme wamboni waka Sapanga.
44 Lisoba lu Kupomulela helahika, kalibu kila mundu
pamusi pala jahika kujogwane lilobi laka Bambu.
45 Ayaudi pabuubona nsambi wa bandu babona wipu,
bapenga kila sejapwaga Pauli nukuntondoo.
46 Hataela, Pauli na Balunaba baalongila kwamakili ngani
bapwaga, “Kwabi lasima lilobi laka Sapanga lunhikila
mwanganya hoti, henu ndaba mutei kulikana nukulibona
mwabe ngasempala womi wamasoba goti, henu, tutenda
kunndeka nakaajende bandu banga Ayaudi.”
47 Ndaba bambu jutulagalakia ana:
“ ‘Nukubei weapa ubia unang'anu kwabandu ba ndema
yengi,
ili waaletila bandu ukombosi pandema poti.’ ”
48 Bandu banga Ayaudi pabajoana haga batenda kutogule,
bilimbalia lilobi laka Sapanga, na boka bababi ahaguliwi

kuujopa womi wa masoba goka, babia henu ba bunhobale Kilisitu.
49 Lilobi laka Sapanga laheni kila pandu pa ndema pala.
50 Ayaudi baamua kwakwelake aka mbomba babunndumbali Sapanga na bana mali gingi naakanalomi baamanyikini pa musi pala. Batumbulia kwaang'alisa Pauli na Balunaba na kwaabenga pa musi jabu.
51 Ndipala Pauli na Balunaba bakung'unda luhombi mumagolu gabu kwalangi ngasebaatendi sape, nukujenda ku Ikonia.
52 Ila pee bandu ba bunhobale Kilisitu bababii ku Antiokia babii atweli ndogule na Loho jaka Sapanga.

14

Pauli na Balunaba ku Ikonia
1 Ku Ikonia majambu gabi ngati hegabi ku Antiokia, Pauli na Balunaba bapiti mu nyumba jukuketangane Ayaudi ngati eayobali. Balongi kuuwesu nkolongu hata Ayaudi bi bingi na Agiliki bunzetaki Sapanga.
2 Ayaudi bangi ba bakana kuba apwasi baakwelakia nukujege mawasu galia mumioju ja bandu banga Ayaudi ili baapenga bandu ba ndema yengi.
3 Pauli na Balunaba baendalia kutama kola muda gwini. Balongila kwamakili lilobi laka Bambu jojalangia malobi ga waamboni waka Sapanga gaki wabii wasakaka pajaawesisa kutenda ndondukela na nginyuli.
4 Bandu bamusi gola batenda kubaganika, bangi baajetakia Ayaudi nabangi bababi upandi waka atumi baka Yesu.
5 Mwisu je, bandu banga Ayaudi na Ayaudi bangi bajongana na akakilongosi babu, baahamua kwaatende liya atumi bala nakaapega na malibu.
6 Atumi baka Yesu pabamanya hela, batilila ku Lusitila nuku Delube, misi juku Lukaonia, na pandu yengi yapambipi,
7 baendalia kulandi Lijambu la Amboni laka Sapanga.

Pauli na Balunaba ku Lusitula nuku Delube
8 Jwabi mundu jumu ku Lusitila jojabi kilema toka kusaliwa, na jwabi ngasejuwahiki kujenda hata lisoba limu.
9 Mundu jola jwabia anzogwane Pauli pajwabia jutenda kulandi. Pauli andingalia ngama, na pajabona juhobale ngamaa tosa kulama,
10 japwaga kwa sauti ngolongu, “Gujema kwa magolu gaku!” Mundu jojalemi magolu jola jahomba apalapala nukutumbuli kujenda.

11 Nsambi wa bandu pawabona sejwatei Pauli,
batumbuliya kujamali kwa luga ji ki lukaonia, “Aka sapanga
atuhuluki kwitu abonikana ngati bandu!”
12 Balunaba bunkema Zeu, na Pauli ndaba ndi jojulongila
bunkema, Helume.
13 Nu nngolu jwa Nyumba jaka Sapanga juku Zeu jejabii
kunza ja musi gola, jaleta ng'ombi nilitaji la mauha mbaki
pundyangu, jombi pamu nu nsambi wa bandu gola bapala
kuboa matambiku gabu kwaka atumi.

14 Balunaba pamu na Pauli, pabamanya lijambu leheli
bajendula ingobu yabu nukutili kunsambi wa bandu gola
koni apwaga kwa sauti ngolongu:
15 “Alongu bito, ndaba jaki ntenda ela? Natwepani twa
bandu ngati mwanganya. Tubi pambani kunndandi
mwanganya Lijambu la Amboni laka Sapanga, ili muileka
imong'umong'u yanga na mana hei, munng'anambukia
Sapanga jojubi mwomi, Sapanga jojubombiki kunani na
ndema, nhanga na yoka yeibi nkati ja hindu hei.
16 Pamwandi Sapanga jwaaleka kila bandu atenda
seakipala.
17 Hata hela, Sapanga ngasejwakotwiki kulilangi kwitu
sukututende majambu gaamboni. Junndete iyula kuhuma
kunani, junpeke hilebi muda gogupalika, jumpeke posu
nukuitenda miojuji jitogulia.”
18 Pamu nukupwaga hela ngase labi lihengu lisoku
kwakanaki bandu bala biiboa matambiku gabu kwaapeke
bombe.
19 Ndienu bahika Ayaudi bangi kuhuma ku Antiokia nuku
Ikonia, nakaapwagi bandu ajongana na bombi,
nukunndapu Pauli nukuntutuana mbaki kunza ja musi koni
bawasaliya bunkomiki.
20 Lakini banafunzi pabaketangana pamu
nukunnyongolota, jwatenda kujumuka, nukubuja kumusi.
Kilabu jaki, jombi pamu na Balunaba bajenda ku Delube.

Pauli na Balunaba abuja ku Antiokia

21 Pauli na Balunaba pabajomula kulandi bandu Lijambu
la Amboni laka Sapanga ku Delube nukupata banafunzi
bingi, batumbuliya sapwali kujenda ku Antiokia kupete ku
Lusitila kuhika ku Ikonia.
22 Baahingamakia banafunzi ba misi jela nakaapeke
makili atama sapi koni ahendale kunhobale Sapanga.
Baapwagila, “Twepani twaboka tupalika kupete
mumang'aliku gingi kabula jukujingi mu Ukolongu waka
Sapanga.”

23 Hagula aseja kila pandu paabi bandu ba bunhobale
Kilisitu kwaalongo banafunzi, kabee kupete kuloba
nukupunga kula posu, baabeka palongi jaka Sapanga
jobabia bunhobale.
24 Baada jukupete nndema ja Pisidia, bahika ku Pamfilia.
25 Pabajomula kulandi lijambu lela ku Peliga, bajenda ku
Atalia.
26 Kuhuma hoku bakweliki sitima babuja ku Antiokia.
Kola batenda kwalobe waamboni waka Sapanga ndaba
jilihengu lebabi baapeki nahenu babia bilijomwi.
27 Pabahika ku Antiokia batenda kikau sa bandu
babumpwata Kilisitu bakola, baapwagila Sapanga hejutei
pamu na bombi, na namuna hejuogwi indela kwa bandu
banga Ayaudi jukuhobale.
28 Batama pamu ku Antiokia na banafunzi bala kwa muda
gwingipi.

15

Kikau kikolongu sa banafunzi ku Yelusalemu
1 Bandu bangi bahika ku Antiokia kuhuma ku Yudea nuku
tumbulili kwaabola bandu babunzetaki Sapanga bala
kupwaga, “Ana ngakuseku jandu ngati hejutulagalakia
Musa, nganhwesi kukombulewa.”
2 Pauli na Balunaba ngase bajetaki mabole gabo ndi
kwapitila kujobane nukulalukani na bandu bala, ndi
baamua Pauli na Balunaba na bandu bangi kati jabu ajenda
ku Yelusalemu ili kulilongale lijambu heli naka atumi baka
Yesu bangi pamu na Aseja.
3 Ndienu bandu baanhobale Kilisitu batenda kwaatabuka,
pabapetila ku Foinike nuku Samalia baalandila bandu
amanya bandu banga Ayaudi bunng'anambuki Sapanga.
Bandu bala hebajogwa batoguli ngamaa.
4 Pabahika ku Yelusalemu bandu ba bunhobale Sapanga,
atumi baka Yesu naka aseja batenda kwaajopa nabombi
baalandila goka gajwatenda Sapanga pamu nabombi.
5 Ila pe bandu bangi ba bunhobale Kilisitu bikikundi saka
Afalisayu bajema nukupwaga, “Kupalika bandu banga kuba
Ayaudi asekula jandu nakaabola namuna jukupwata
Malagalaki gaka Musa.”
6 Henu, atumi baka Yesu na aseja batenda kikau kikolongu
ili amanya sukutenda.
7 Balongila muda nndasu, Petili jaamua kujema
nukupwaga, “Mwalongubangu, mwabe mmanya toka
masoba gukutumbuli Sapanga jwanhagula nepani nkati jitu
nandila Lijambu la Amboni kwaka bandu bandema yengi,
ili ajowana nukuhobale.

8 Najombi Sapanga jojumanya mioju jitu, jwalangi
jwaapai sakaapeke nabombi Loho jaka Sapanga ngati
hejutupeki twepani.
9 Sapanga ngasejutubagwi kati jitu na bombi, jaalekakia
mahakau gabu ndaba batenda kusapisa mioju jabu
kukuhobale kwabu.
10 Henu, ndaba jaki kunndenga Sapanga sakaatweka
bandu haba nsigu goguwe hata aka hoku bitu wala twabe
ngasetwawesiki kutoto.
11 Kwiikuba hela, ila tuhobale, ana twepani tubii ngati
bombi, twigombuliwa kupete waamboni waka Bambu
Yesu."
12 Bandu boka batama nuu, baamua kwajoane Balunaba
na Pauli hebalandila ndonduke na nginyuli yejwatenda
Sapanga kupete maboku gabu kwa bandu banga Ayaudi.
13 Pabajomula kulonge, Yakobu japwaga, "Mwaalongu
bangu, nyowannya nepani!
14 Simoni julandi namuna Sapanga mumasoba
gumunyuma hejwaatendila bandu bandema yengi, jaagula
bandu bangi akuba bandu baki.
15 Lijambu heli lilengana na malobi gaka alota baka
Sapanga, ngati Maandiku gaka Sapanga hegapwaga."
16 "Hegijomuka majambu haga nihika kabee,
nukusenga kabee nyumba jaka Daudi jejiabwiki,
niilenganakia mang'oba gaki
nukusenga kabee,
17 ili bandu baaigili boti bumpala Bambu,
na bandu bandema yoti banaakemiki abia bangu, bampala
Bambu.
18 Ndi hejupwaga Sapanga, jojwatenda lijambu heli
limanyikana toka mwandi."
19 Yakobo jaendaliya kupwaaga, "Henu, senhamwi ne
senze, tukoto kwaasumbuu bandu bandema jengi
babung'anambuki Sapanga,
20 ila Pee twaalembila balua kwaapwagi biikula poso
jejibii mbija jeatambiki mahoka, akotuka usalati, biikula
kinyama sebikinyongiki, kabee bikula mwai.
21 Ndaba masoba gingi malobi gaka Musa gabi galandika
kila musi nukugasoma mu nyumba jukuketangane Ayaudi
yoka kila Lisoba lu Kupomulela."

Balua kwaka bandu babuhole banga Ayaudi

22 Atumi baka Yesu, aseja na bandu boka ba bunhobale
Sapanga baamua kwaagu bandu nkati jabu nakaapwagi
ajenda ku Antiokia pamu na Pauli na Balunaba. Henu,

bunhagula Yuda jobunkema kabee Balusaba na Sila babaii akakilongosi ba bandu babahobali Sapanga.

23 Baapekia balua jejiandiki ana, “Jambuoti, twepani twaka atumi baka Yesu na aseja na alongu binu na tutenda kunhandi balua mwabandu banga Ayaudi mwanganya mwembi ku Antiokia hoku, ku Silia nuku Kilikia.

24 Tujowini bandu bangi babahuma koni batenda kunsumbu kwa malobi gabu, nukujibeka mioju jabu jibii nulujogopu. Twepani ngase twaalagalaki kutenda hela.

25 Henu, tuamwi pamu kwaagu bandu baakumu nakaapwagi ahika kwinu pamu na akosi bitu Balunaba na Pauli,

26 bandu bababii tayali hata kuwa ndaba ji liina laka Bambu witu Yesu Kilisitu.

27 Henu twaapwagi Yuda na Sila ahika hoku, kumpwagi mwanganya kupetee milomu jabu malobi gatunhandaki mu balua.

28 Ndienu, Loho jaka Sapanga jutupwaagi tukotoka kuntweka mwanganya nsigu ila pe majambu ganga gagapalika:

29 Mwikula posu jeatambaki mahoka, mwikula wala mwiikunywa mwai na mwikula inyama jikinyama seakinyongiki nzepana usalati. Mwibia ntei sapi ana nkotwiki kutenda haga. Kwaheli!”

30 Pabajomula kwaatabuka bandu bala, bajenda ku Antiokia kokuje bakema kikau saka bandu babuhobale Kilisitu, nakaapeke balua jela.

31 Pabasoma balua jela, malobi gaki gaatenda agangamala mwoju, batoguli ngamaa.

32 Yuda na Sila, bababi kabee alota, balongila na bandu ba bunhobali Kilisitu bala kwa malobi gingi tulisa mwoju na kwaasenga.

33 Baada jukutama kola kwa muda, bandu ba bunhobali Kilisitu buku Antiokia baatabuka koni baalobe lukwali, ndi babuja kwa babatumiki.

34 Sila jaamua kuigali.

35 Pauli na Balunaba baigalia ku Antiokia kwa muda, baabola bandu nukulandi Lilobi laka Bambu, pamu na bandu bangi bingi.

Pauli na Balunaba atenda kulekana

36 Pagapeta masoba kidogu, Pauli ampwagila Balunaba, “Tubuja twakaalinga bandu bala kila musi kotwaalandila lilobi laka Bambo, tukilibonila twabe eandalela.”

37 Balunaba japala bunzukua na Yohana jobunkema kabee Maluko.

38 Lakini Pauli ngase jabona sapi kujenda na Maluko,
jojaaleka ku Pamfilia nukukana kuhenga lihengu pamu
nabu.
39 Ndienu, wapitali ubisi nkolongu, ngase bajetangini,
baamua kulekana. Balunaba anzukua Maluko, bakwela
sitima bajenda ku Kupulo.
40 Najombi Pauli anhagula Sila, baada ja bandu ba pala
kundobe uamboni waka Sapanga, batenda kuboka.
41 Hebabia atenda kujenda bapetila ku Silia nuku Kilikia,
koni jaasenga bandu ba bunhobale Kilisitu kupete malobi
gaki.

16

Timoti jujongana na Pauli na Sila

1 Pauli jahika ku Delube nuku Lusitila, kojabi jutama
mbolee jumu jobunkema Timoti. Anyongoo baki bababi
kabee jabii mundu joanhobale Kilisitu, babi Ayaudi, na atati
baki babi Agiliki.
2 Timoti jabi wa mboni kwa bandu kati ja bandu buku
Lusitila nuku Ikonia.
3 Pauli ampala Timoti julongana najombi mu sapwali jaki,
ndi enu ansekula jandu. Jatenda hela ndaba Ayaudi boti
bababia atama pala bamanyiki atati baka Timoti babi
Agiliki.
4 Pababia apeta pa misi jela baapekia bandu malagalaki ga
balagalakia atumi baka Yesu na aseja ku Yelusalemu,
baapwagila bagakamulakia.
5 Henu, bandu bala baendaliya kukola mu kuhobale
kwabu, na banafunzi bajonzukika kila lisoba.

Uyeku waka Pauli ku Tuloa

6 Bapeti ku Fulugia nuku Galatia ndaba Loho jaka Sapanga
ngase jaapwagi kulandi Lijambu la Amboni ku ndema juku
Asia.
7 Pabahika pambipi nu nkoa uku Musia, balengiki kujingi
ku musi uku Bitunia, lakini Loho jaka Yesu ngasejaa jetakile.
8 Henu, bapetila ku nkoa guku Musia, nuku jenda bila
kugoboka mbaki ku Tiloa.
9 Ikilu jela, Pauli jatenda kuyekuliwa, ambona mundu
jumu juku Makedonia jujemiki pala nuku nndoba,
“Lombuka, uhika ku Makedonia ukutujangatiaje.”
10 Pauli pajajomula pe kubona uyekuli gola, tuliandia
kujenda ku Makedonia bila kukabaki, koni tumanyiki
Sapanga jutukemiki twaalandila Lijambu la Amboni bandu
baakola.

Ludia anzetake Bambu

11 Ndi twajenda muli jojoma kuhuma ku Tiloa mbaka ku
Samotilake, ni kilabu jaki twahika ku Neapoli.
12 Kuhuma kola twahika mbaka kunkoa uku Pilipi, musi
nkolongu uku ndema uku Makedonia pandu pababi mu
ukolongu huku Loma. Twatemi pa musi gola masoba
kidogu.
13 Lisoba lu Kupomulela twapiti kunza ja musi, twapiti
pulutengu lwa losi pandu patwaholali tuwesa kupata pandu
pukundoba Sapanga. Twatama pala nukulonge na aka
mbomba bababi ajongini pala.
14 Kati ja aka mbomba bala bababia atenda kutujoane jabi
mmbomba jumu joanzogopa Sapanga jobunkema Lidia
mwenei juku Tuatila, jojabi julombesa ingobu ya zambalau
ya bei ngolongu. Sapanga jaogula moju waki ili juwesa
kupwata malobi gajabia julonge Pauli.
15 Ndi jombi na bandu buku nyumba jaki batenda
kubatiswa. Najombi jutuloba jakapwaga, “Ana sakaka
mmbona ne nunzetaki Bambu, nhika ku nyumba jangu
mwaka tama” Jutupembalakiya tujenda, twajenda pamu
naku.

Pauli na Sila baabeka muligelesa

16 Lisoba limu, patwabia tujenda pandu puku nndoba
Sapanga, mmbomba jumu jojabi nikilombu sukulondo
jaketangini natwepani. Mbomba hoju jabia jaapeke
akakolongu baki lupija lwingi kupete kulondola kwaki.
17 Henu, mmbomba jola ampwata Pauli na twepani koni
jupega keleli nukupwaga, “Bandu haba atumisi baka
Sapanga Nkolongu. Bunndandi mwanganya ndela ju
ukombosi.”
18 Jabia jutenda hela masoba gingi hata lisoba limu Pauli
jatenda kusukia, ang'anambukia mmbomba jola nuku
kipwagi kilombu se sela, “Nukuamulisa kupete liina laka
Yesu Kilisitu, umpita mwenioju!” Mala pee kilombu se sela
satenda kumpita.
19 Henu aka akolongu bababia apata lupija lwingi kupete
mmbomba jola pababona kuhobale kupata lupija kwabu
kupete mmbomba jola kujomwiki, baakamula Pauli na Sila,
naka atutuana mbaka kuguliu palongi jaka kilongosi ba
musi.
20 Baatakila kwaka bandu baatemu bapwaga, “Ayaudi
haba aleta puju pa musi wito.
21 Butubola tuhenga majambo gaguge twa bandu buku
Loma ngase tupalika kujetake wala kugapwata.”
22 Nsambi wa bandu wajenda kujongana nabu kwalapu
Pauli na Sila.

Ndienu, bandu baatemu bala baahula ingobu yabu kwa makili, nuku kulagalaki baalapula iboku Pauli na Sila.
23 Pabajomula kwaalapu ngamaa baajegala nkati jiligelesa, na baalagalakia nkolongu jwa alonda biligelesa baalonda ili biitila.
24 Henu ndaba jililagalaki lela, nndonda jola jaabeka mu sumba sunkati ngani siligelesa nuku gakonga magolu gabu mu mpengu.
25 Pambipi na pamahiku, Pauli na Sila babia buku nndoba Sapanga nuku nzembe mihambu juku nndumbali, na bandu bangi bingi ba baajigali mola batenda kwaajongwane.
26 Apalapa sapitila kililima sesanyuanyua nsingi wa nyumba jiligelesa. Apalapa milyangu yoti yatenda kuhogoka ni minyolu yebaakongi bandu bala gatenda kubopoka.
27 Nkolongu juligelesa jatenda kujumuka nukubona milyangu giligelesa ihogwiki, jawasaliya bandu bala atilike, ndi jahopula upanga waki nuku pala kulikoma.
28 Lakini Pauli jajamaliya, “Walikoma ndaba twepani twaboa tubi pambane.”
29 Pajabiya ankemiki mundu juletaa taa, nndonda juligelesa jola jatili nkati, nukulileke palongi jamagolu gaka Pauli na Sila koni jaka bagaja sulu jogopu.
30 Jaalongua kunza na kwaalaluki, “Mwaakolongu, ndenda boo ili nhuwesa kukombulewa?”
31 Bombi bunzibwa, “Unhobalia Bambu Yesu nanagu witenda kugombolewa pamu na alongu baku boti.”
32 Ndienu bundandila Lilobi laka Bambu jombi pamu na alongu baki boti.
33 Apalapa ikilu jela nkolongu jiligelesa jola jaajukua na kwaagolo ilonda yabu, ndi jombi na alongu baki batenda kubatiswa apalapala.
34 Ndienu jaajukua Pauli na Sila mbaka ku nyumba jaki, jaapekia posu akula. Batoguli ngamaa pamu na alongu baki ndaba babia henu bunhobale Sapanga.
35 Kilabu jaki pulukela, bandu bukutemu baatuma atumisi babu kwaka nkolongu uligelesa jola kumpwagi,“ Mwabopuliya bandu bala.”
36 Ndonda jola apwagila Pauli, “Bandu bukutemu buntumiki mundu kupwaga tunhoguliaje. Henu nhwesa kujenda bila kujogopa.”
37 Lakini Pauli anzibwa, “Gupwaga oti boo?” “Butulapula iboku pa bandu bila likosa ingawa twepani twa bandu buku Loma. Kabee butujegi nkati henu apala butupia bila bandu kumanya! Nga kuwesekana! Waleka beni ahika pamba kutupia.”

38 Atumisi bala bakelabuka na kaapwagi bandu baatemu
bala, na bombi pa bajoana Pauli na Sila babia bandu buku
Loma, batenda kujogopa.
39 Henu, bajenda kupwaga mpepakoku na kwaapwaagi
aboka mmusi we gola.
40 Pauli na Sila bapita muligelesa, bajenda ku nyumba jaka
Lidia. Kola babonana na bandu ba babunhobali Kilisitu na
baagangamalisa mwoju kwa malobi gingi batenda kuboka.

17

Pauli na Sila pababia ku Tesaloniki

1 Pauli na Sila baendalia na sapwali jabu, bapetila ku
Amfipoli nuku Apolonia, ndi bahika ku Tesaloniki kokwabi
na nyumba jukuketangane Ayaudi.
2 Pauli jajongana nabu ngati ebayobali, jatumia Maandiku
ga Sapi kubolana nabu muda wa juma itatu kila Lisoba lu
Kupomulela munyumba jukuketangane Ayaudi.
3 Jaalandila nuku langi kwabi lasima Kilisitu kung'alika
nuku yoka kuhuma kwa bandu baawi. Jaapwagila, “Yesu
jonundandi nepani kwinu, ndi Kilisitu Nkombosi.”
4 Ayaudi bangi bunzetaki nukujongana na Pauli na sila.
Nagombi nsambi nkolongu wa Agiliki bababia bunhobale
Sapanga pamu naka mbomba bingi bini isima, batenda
kunzetake Sapanga.
5 Lakini Ayaudi babona wipu, baamua kujuku bandu
baliya kuhuma kuguliu, nukutenda nsambi nkolongu wa
bandu batenda puju pa musi poa. Biitukaliya nyumba jaka
Yasoni koni ahobale kwaapata Pauli na Sila mu nyumba
mola ili baapelika kwa bandu,
6 lakini ngase baakolile, baamua kunkangana Yasoni
pamu na apwasi bangi mbaka kwaaka akolongu ba musi,
nuku jamali, “Bandu bamba ahengiki puju kila pandu henu
ahikiki pa musi pani.”
7 Najombi Yasoni jaajopiki ku nyumba jaki. Boti ngase
anzetake bambu nkolongu juku Loma, ati apwaga, “Jubi
bambu nkolongu jongi jobunkema Yesu.”
8 Malobi gala gaajegi kiholu akolongu ba musi nu nsambi
wa bandu gola.
9 Baamua Yasoni naajaki abeka poni, na kwaaleka abujaje.

Pauli na Sila ku Beloya

10 Ekwahika pee ikilu, apwasi bala bunhingamakiya Pauli
na sila ajenda ku Beloya. Hebahika pee kola bajenda ku
nyumba jimu juku ketangene Ayaudi.
11 Bandu baakola babi abii tayali kujowane lilobi kupeta
bandu buku Tesaloniki. Bilijetaki Lilobi laka Sapanga

sukutokule kukolongu, babia aendale kulinga Maandiku ga Sapi kila lisoba, ili kumanya ga bapwaga Pauli na Sila ana gabi ga sakaka.
12 Bandu bingi bunzetaki Sapanga pamu naka mbomba naaka nalomi Agiliki bini isima.
13 Lakini Ayaudi buku Tesaloniki pa bajowa pee Pauli julandi lilobi laka Sapanga ku Beloya, bajenda kola, batumbuliya kuhenga puju na kugujogopesa nsambi wa bandu.
14 Ndienu bandu babunzetaki Sapanga bala bumpelika Pauli nyatanyata ku mbwani, lakini Sila na Timoti bahigali ku Beloya.
15 Bandu babuhindakiya Pauli bala bajenda pamu naku mbaka ku Atene. Ndienu, babuja na malagalaki kuhuma kwaka Pauli gagapwaga Sila na Timoti bumpwata nyata.

Pauli jubii ku Atene
16 Pauli pajabia jaalendale Sila na Timoti ku Ateni, moju waki wayomiki ngamaa pajugubona musi gola gutweli imong'umong'u.
17 Jalongila na Ayaudi na bandu bangi babunzetaki Sapanga munyumba juku ketangane Ayaudi, na kila lisoba jabia julongalane na bandu bangi kugulio pamu na kila bandu baahika pala.
18 Bandu bangi bababii apwasi baka Epikulio na Sitoiko baabi aboliwi ngamaa balongila naku. Bangi bapwaga, “Jwana malobi gingi ajo jupala kupwaga kike?” Ndaba Pauli jabi julandi Lijambu laka Yesu nuku yoka kwaki, bangi bapwaga, “Kubonikana julandi lijambu laka sapanga bange.”
19 Ndienu bunzukua Pauli, bumpelika palongi ja sengu juku Aleopago, nukupwaga, “Tupala tumanya lijambu linyahi lewabii gutenda kulandi.
20 Hindu yengi yetukujogwini kwa makutu gitu ibonikana hikigeni kwiitu. Tupala kumanya mabolee manyai haga mana jaki kike.”
21 Bandu buku Ateni na bandu bangi ageni bababia kola babia atumi muda wabu woka kupwagani nukujogwane mabolee manyai.
22 Henu, Pauli jajema palongi jikikau suku Aleopago, nuku pwaga, “Mwabandu buku Ateni! Mu majambu goti ganhenga, mona mwanganya mwa bandu balumbali aka sapanga bingi ngamaa,
23 ndaba henabia mbeta hako na ako koni ninga pandu pii pukulumbali nijibona mesajimu jukupiki litambiku bijiandiki,” “kwaka Sapanga janga kumanyikana.” Henu, jo

mundumbali sanga kummanya hoju, ndi jonundandi nepani kwinu.
24 Sapanga jojubombiki ndema joka na kila sindu sekibi momu, ndi Bambu jukunani nuku ndema, jombi ngasejutama mu nyumba jukunndumbalii jeasengiki bandu.
25 Wala jombi ngase buntumaki ndaba jupala sokapi, ndaba jombi ndi jojaapeke bandu womi, jaawesesa kupomo na kaapeke kila sindu.
26 Kuhumi kwa mundu jumu jaabomba bandu boka bupunndema nakaawesesa kutama punndema pani poti. Jaamua nuku panga kabula muda ni mipaka jukutama pundema pani.
27 "Jatenda hela, ili bandu ba ndema yoti awesa kumpwata hata suku papaa ili buhikila. Sakaka Sapanga ngasejubii kutali na kila jumu wito.
28 Ngati hejapwaga mundu jumu,
'nkati jaki jombi twepani tutenda kutama, tutenda kujenda na tubi!' Ngati bandu binu ebajemba mihambu jejipwaga,
'Twepani twabana baki.'
29 Ana twepani twa kibeleku saka Sapanga, henu twiholale Sapanga awesa kunndenganake kwa zahabu, au feza hata lilibu lealenganaki bandu kwa malangu gabu.
30 Sapanga jatenda ngati ngase jubona kipindi sela bandu hebabi ang'ang'a. Lakini sajenu, jaalagalakiya bandu boti kila pandu ajetakiya nukugaleka mahakau."
31 "Ndaba jupangiki lisoba lu kutemu nndema waki ngati ekupalika, kupete mundu jumu joanhagwi ndaba jilihengu lela. Sapanga jalangi lijambu heli la sakaka sukunhyoa mundu hoju kuhuma kwa bandu baawi!"
32 Pabunzoana Pauli jakalongalia lijambu luku yoka kwa bandu baawii, bangi baabuha luheku, lakini bangi bapwaga, "Tupala kujowana kabee lijambu legupwagiki le heli!"
33 Ndienu, Pauli jaaleka, nuku pita kunza ja pasengu pala.
34 Lakini bandu asokopi bajongana naku, nakuba bandu ba bunhobale Kilisitu. Kati jabu babia Dionisio juku Aleopogo nu mmbomba jumu jobunkema Damali na bandu bangi kabee.

18

Pauli ku Kolintu
1 Ndipala, Pauli jwaboka ku Atene, nukujenda ku Kolintu.
2 Ku Kolintu kola, anketanya Nyaudi jumu jobunkema Akila, mwenei juku Ponto. Akula pamu nunhwanu waki

jobunkema Pisikila, babi ahikiki kuhuma ku Italia masoba
ge gala ndaba Kaisali Kilaudio jwabi juamulisi Ayaudi boti
aboka ku Loma. Pauli jwapiti kwaabona,
3 najombi ndaba jwabii pundi jukulenganake mahema
ngati bombi, jwatama nabu nukuhenga lihengu pamu
nabombi.
4 Kila Lisoba lu Kupomulela Pauli jwalongila nabu
munyumba jukuketangane Ayaudi koni julenga kwaapata
Ayaudi na Agiliki.

5 Sila na Timoti pabahika kuhuma ku Makedonia, Pauli
jwatumbulia kutumi muda waki woka kulandi Lilobi laka
Sapanga, koni jaalangi Ayaudi Yesu ndi Kilisitu Nkombosi.
6 Ayaudi bumpenga Pauli nukuntondo, najombi jwaamua
kukung'unda ingobu yaki, nakaapwagi, “Ana nhobiki kwali
mwabete, nepani ngasemi nilikosa. Kutumbu sajenu
naajende bandu banga Ayaudi.”
7 Ndienu, jwaboka pala nukujenda kutama ku nyumba
jaka mundu jumu joanzetake Sapanga jobunkema Titu
Yusito, jojuwe nyumba jaki jabii pambipi na nyumba
jukuketangane Ayaudi jela.
8 Kilisipo, nkolongu wa nyumba jukuketangane Ayaudi
jela, pamu naalongu baki boti buhobaliya Bambu. Akolintu
bajogwaniya malandi gala, bahobaliya nukubatiswa.

9 Lisoba limu ikilu, Bambu ampwagila Pauli muuyekuli,
“Wijogopa, endalya kulandi wala kukotoka,
10 ndaba nepani mipamu naweapa. Ngamundu jojwilenga
kuguhumisa ndaba pamusi pani abii bandu bingi baabi
upandi waminenga.”
11 Henu, Pauli jwatamakola koni jwaka bola bandu lilobi
laka Sapanga muda wa mwaka gumu na miei sita.

12 Lakini kipindi Galio pajabii nkolongu ju ndema guku
Akaya, Ayaudi ankupaliya Pauli kwa pamu nukumpeleka
kusengu.
13 Bapwaga, “Tuntaki mundu jonzo ndaba jwaakoloo
bandu kundumbali Sapanga kwa ndela jejipengana na
malagalaki gito.”

14 Pauli hejapala pee kulitete, Galio jaapwagila Ayaudi,
“Nnzoaniya mwa Ayaudi mmbanganya! Ana lijambu lende
elakabii jutei lijambu la liyaa ngamaa nakabia nunzowani.
15 Lakini ana kokubisana pe ndaba ja malobi, mahina na
Malagalaki gii, nhamua mwabee. Ne ngase mbala kuba
mundu jukutemu magambu haga!”
16 Ndienu, jwaabenga kuhuma pasengu.

17 Nabombi boha bunzonza Sositena jojabii julongo mu
nyumba jukuketangane Ayaudi, bundapula apalapa palongi
ja pasengu. Lakini Galio jatenda pee kwaaleka.

Pauli jukelabuka kabee ku Antiokia
18 Pauli jatemi na bandu banhobale ku Kolintu kwa
masoba gingi. Ndienu jaatabuka, jwakwela msitima
kujenda ku Silia pamu na Pisikila na Akula. Ku Kenikilea,
jamoga majunzu gabu ndaba ja nazili jejabiya jubei.
19 Bahika ku Epesu na papuje Pauli jaleka Pisikila na
Akula, jajenda munyumba jukuketangane Ayaudi,
balongalaniya na Ayaudi.
20 Bundoba atamanabu kukipindi kilasu, lakini
ngasejapai.
21 Pababiya bakaboka, japwaga, “Sapanga najupai nihika
kwinu kabee.” Jaboka ku Epesu kupete sitima.
22 Sitima lajema ku Kaisalia, najombi Pauli jajenda ku
Yelusalemu kwaalamu bandu ba bunhobale Kilisitu, ndienu
jajenda Antiokia.
23 Jatemi kola kipingi kisokopi, ndienu jaendaliya na
sapwali kukupete kila pandu pa Galatia nuku Fulugia koni
jaagangamalisa mwoju bandu ba bunhobale Kilisitu boka.

Apolo jaalandi ku Epesu nuku Kolitu
24 Myaudi jumu joakema Apolo, mundu juku Alekisandilia
na jahika ku Epesu. Jabii mundu jojumanya kulonge sapi na
jojabii jumanyiki Maandiku ga Sapi.
25 Jabiya bummboliki indela jaka Bambu najombi mwoju
waki wabii na mwotu gukuhenga majambu gaka Sapanga,
jwalongila majambu gaka Yesu kwa sakaka lakini jabii
jumanyiki pe ubatisu waka Yohana.
26 Pisikila na Akula pabunzowana jakalongila bila
kujogopa nkati ja nyumba jukuketangane Ayaudi, bunzukua
kwabu nakabola indela jaka Sapanga ngati ekupalika
kubiya.
27 Apolo pajaamua kujenda Akaya, alongu bala
bungangamalisa moju kukumpeke balua jukummanyisa
kwa bandu baakola bunzopaje. Pajahika kola, jaangatia
ngamaa bandu babahobalia Kilisitu kupete waamboni waka
Sapanga.
28 Ndaba kupete kulonge bila kujogopa jaakanakya
pangwendu Ayaudi bababia apenga koni jwakalangia
kupete Maandiku kupwaga Yesu ndi Kilisitu Nkombosi.

19

Pauli julandi ku Efesu

1 Apolo pajabii ku Ukolintu, Pauli jwapiti ku Epesu kupete
ndela juku hitombi. Kola jaaketania banafunzi.
2 Jalalukiya, “Boo, pamunng'anambukia Kilisitu
mumpatika Loho jaka Sapanga?”
Nabombi bapwaga, “Hata, ngasetumanyi ana kubii na
Loho ja Sapanga.”
3 Najombi japwaga, “Henu mwapatiki ubatisu gwa bole?”
Bunzibua, “Ubatizo waka Yohana.”
4 Najombi Pauli japwaga, “Ubatisu waka Yohana wabiya
gupwaga bandu alekakiwa mahakau. Yohana jaapwagila
bandu bunhobaliya jojuhika jola, ndi Yesu.”
5 Hebajowana gala, babatiswa kupete lihina laka Bambu
Yesu.
6 Ndienu, Pauli jaabekila maboku, na Loho jaka Sapanga
janhulukiya, batumbuliya kulonge luga ingeni nukutangasa
Lilobi laka Sapanga.
7 Bandu boha babii kalibu akanalomi kome na abele.
8 Pauli jabi kola miei mitatu jukubika jujenda munyumba
jukuketangane Ayaudi, jwabia julonge nabu bila kujogopa,
jabiya julongalane nabu ili jaapata ili ahika mu Ukolongu
waka Sapanga.
9 Lakini bangi mioju jabu jabii ngaseijetaki, bakana
kuhobale, batumbuliya kulongale liyaa Indela jaka Bambu
pabaketangini pala. Apalapa Pauli jilibagua nabombi,
jaajukua pulutengu banafunzi baki, jabiya jakalongila nabu
kila lisoba mu nyumba jukulibole jaka mundu jumu
joakema Tulano.
10 Jaendaliya kutenda hela kwa yaka ibeli bandu buku
Asia boha na Ayaudi na bandu bupundema poha, bawesa
kujowana lilobi laka Bambu.

Bana baka Sikewa

11 Sapanga jwahenga ndonduke yaki kupete maboku gaka
Pauli.
12 Bandu babia ajuku hitambaa ni ingobu yengi yeyabii
jitumi Pauli, biipelika kwa agonzu, nabombi batenda
kulama, na bababii ni ilombu nayombi yatenda kwaaboka.
13 Ayaudi bangi baaponga ilombu bala bajenda koni na
koni bakalenga kutumi lihina laka Bambu Yesu kwa bandu
bababii ni ilombu. Babiya bakapwaga, “Numpwagi mpita
kupete liina laka Yesu joanndandi Pauli.”
14 Bababii ahenga haga bana saba baka Sikewa, nngolu
nkolongu wiki Yaudi.
15 Lakini ilombu yapwaga, “Nummanyi Yesu, na
nummanyi kabee Pauli lakini mwanganya mwakanyanye?”

16 Ndipala mundu we jola jwini ilombu jahombila,
nakasambuli kwamakili, basoka makili boti, bapita kunza ja
nyumba nukutila hehu koni alihumasini.
17 Lijambu lamanyikana kwa Ayaudi boka na Ayunani
baatamika ku Epesu, boti lwaajingia lujogopu, ni lihina laka
Bambu Yesu latenda kuhesimika.
18 Bandu bingi bababii ahobali masoba ge gala bahika
palongi ja bandu nukupwaga gabahengiki pangwendu.
19 Bandu bangi bababia ahenga majambu guuhabi bajola
hitabu yabo yu uhabi, biijosa mwotu pagwendu.
Pababalanga bei jiihitabu hei, babona hihiki hipandi elupu
uwano ya madini ya feza.
20 Henu, lilobi laka Bambu lajonzukika kusambaa ngamaa
na kwamakili.

Puju jipiti ku Epeso

21 Pagajomuka majambu gala, Pauli jamua kujenda ku
Yelusalemu kupete Makedonia na nuku Akaya. Japwaaga
mmoju jaki, “Panakahika hoku nipalika kujenda kabee ku
Loma.
22 Henu jaatuma bandu abeli kati ja atumi baki, Timoti na
Elasito, ajenda ku Makedonia, jahigalya muda msokopi ku
Asia.”
23 Mumasoba ge gala japitila puju ndaba jiindela jaka
Bambu.
24 Jwabii mundu jumu joankemika Demetilio jojabii
juhenga lihengu lukulenganake hindu ya feza ye ilengana
na nyumba jaka sapanga wiisoli, mmbomba joankema
Alutemia. Lihengu leheli laapekiya baalenganake bala
lupija lwiingi.
25 Demetilio jaakema pamu bahenga lihengu bala na bangi
bababii ni lihengu ngati heli nakaapwagi, “Mbandumwe,
mmanyiki lee lupia lotupata luhumi mulihengu litu leno.
26 Henu mwabe nhwesa kujoane nukulibone majambu
gajuhenga Pauli, nga pa Epesu pani pena, ku Asia koti.
Jombi jwaakolo na nukuhuta bandu bingi sa kwaapwagi
imong'omong'u yebiilenganaki bandu yela nga sapanga
hata kidogo.
27 Kuwesikana ngamaa lihengu litu kuba nilihina liliyaa.
Ngahela pena, hata na nyumba jaka sapanga mmbomba
Alutemia kuba ngasindu sa mana mwisuweni
jobunndumbali hoju ku Asia koti nuku ndema koti ulumbi
waki witenda kujomoka.”

28 Pabajogwa gala, batenda kuyoma, batumbulia
kujamali, “Alutemia juku Epesu ndi nkolongu wene!”

29 Musi woka gwabii na puju. Bandu bala baakamula Gayo
na Alisitaliko na bandu buku Makedonia, bababi sapwali
jimu pamu na Pauli. Baapelika pulubanza lu kukinii.
30 Pauli najombi jwapala kujingi mu nsambi wa bandu
bala apwasi baki batenda kumpomo.
31 Akolongu bangi buku Asia, bababi akosi baka Pauli
baatuma bandu kwaapwagi Pauli jwiijenda mu lubanza
gola.
32 Muda wegola, kila mundu jwabia jutenda kujobane,
bangi alonge ale na bangi alonge ale, mbaki nkutanu
watenda kualabika. Na bingi ngasebamanyiki ndaba jaki
aketangini pamu.
33 Ayaudi bunzemika Alekizanda palongi. Bandu bangi
punkutanu pala bawasaliya ndi jombi jojusababishi. Henu,
Alekisanda jwaakinyuliya bandu kwa maboku kulangi
jupala kulikengale kwa bandu boti.
34 Pabamanya jwabi Nhyaudi, boti kwa sauti jimu
bajamaliya, “Alutemia ndi nkolongu juku Epesu.”
35 Ndienu jojuhandika jwa musi gola jwaapwagila
atumbala nukupwaga, “Mwabandu buku Epesu, boo, kila
mundu jumanya lee musi guku Efesu goni ndi gogulonda
nyumba jaka sapanga Alutemia kabee ulonda
nikimong'umong'u se saabwiki kuhuma kunane.
36 Nga jojuwesa kukana lijambu le heli. Henu, ntulia,
mwihenga sindu sokapi bila kuwasali.
37 Mwaakemiki bandu hababa lakini ngase bijitondwi
nyumba jaka sapanga wala kuntondo sapanga witu
mmbomba.
38 Ana Demetilio na aka pundi ajaki abi na magambu
gokapi na bandu haba, sengu ibile na akolongu ba musi abi,
awesa pee kutakiana kokoko.
39 Ana libii litatisu lengi, mulipelika sengu jejipalika.
40 Ndaba awesa kupeleka pasengu ndaba jukuleta puju
jalelenu. Ndaba ngasetubii na sababu jukulikengalela.”
41 Pajajomula kupwaga hela jwaapwagila bandu aboka.

20

Pauli jujenda kabee ku Makedonia nuku Ugiliki

1 Puju juku Efesu pajakotuka Pauli jaakema banafunzi
bala, jaagangamalisa moju. Ndi pala jwatenda kwaatabuka,
nu kuboka kujenda ku Makedonia.
2 Japetila pandu punndema pala, konijulonge nabandu
malobi gingi ga kwa gangamalisa moju. Ndi jahika ku
Ugiliki,

3 jatama miei jitato. Pajabia jilianda kujenda ku Silia,
jamanya aka Ayaudi babia buntende mpangu guliyaa, henu
jaamua kubuja sukupetee ku Makedonia.
4 Sopatila mwana waka Pilo juku Belea jwalongana naku
nakabee Alisitaliko na Sekundo kuhuma ku Tesolonike na
Gayo kuhuma ku Delube na Timoti na Tukiko na Tilofimo
jukunkoa guku Asia.
5 Haba butulonguli nukutulendale ku Tiloa kola.
6 Twepani, helapeta lisoba la mabumunda ganga kujege
amila, twakwela sitima kuhuma ku Pilipi na hela peta lisoba
la tatu twahika ku Tiloa kola. Kola twatama masoba ga juma
jimu.

Pauli jujenda mala ja mwisu ku Tiloa

7 Lisoba la jumamosi twaketangini pamu kula
mabumunda. Ndaba Pauli jabia jupala kuboka kilabu jaki,
jaalandila bandu nukuendale kulonge naku mbaka
pamahiku.
8 Mu sumba su kunani setwabi yabii taa hingi yakanyaka.
9 Pauli pajabiya jutenda kulandi lilobi laka Sapanga,
nkombu jumu jobunkema Eutuko jwatumbulya kupotoka
mbolimboli mwisu we lunkamula lugonu, jwaabuka pai
kuhuma ku sumba satatu suku nani kugolofa. Buntondula
koni juwi.
10 Lakini Pauli jwahuluka pai nukujinama nukunzobate
nukupwaga, “Mwikuba nikiholu ndaba womi waki wakoni
nkati jaki.”
11 Ndienu jwakwela kabee ku sumba sukunani, janukula
libumunda nakula, jaaendilia kulonge nabu kipindi kilasu
mbaki pulukela, ndi nu kuboka.
12 Bandu bala bunzukua nkombujola mbaki kunyumba
koni jubi nsima na batenda kutogule ngamaa.

Pauli juhuma ku Tiloa kujenda ku Mileto

13 Twepani twakwela musitima kujenda ku Asu kotwabia
tunzukua Pauli. Ndi hetwapangiki je, ndaba japala
juhikahoku kwa magolu.
14 Henu, jutuketania ku Asu kola, tunkwea musitima,
twajenda ku Mituleni.
15 Patwahuma kola twaboka, kilabu jaki twahika ku Kio.
Lisoba lapili twajema ku Samo nikilabu jaki twahika ku
Miletu.
16 Pauli jabia jupala kuendale na sapwali nisitima bila
kupete ku Epesu ili jwiiselewa ngani ku Asia. Jabii ni kipyau
sukuhika ku Yelusalemu ku tipati ja Pendekosite ana
kuwesikini.

Pauli jaatabuka aseja buku Epesu

17 Kuhuma ku Miletu Pauli jwatuma bandu kwaa kilongosi
ba bunhobale Kilisitu buku Epesu aketangana naku.
18 Ebahika kwaki jaapwagila, “Mmanyiki nepani
henatami na mwanganya masoba goti tumbuka lisoba
lukutumbuli panahika ku Asia.
19 Mmanyiki henuhengila Bambu sukunyenyekee goti na
kwamaholi na mang'aliku gagambata ndaba jimipangu
jukunzuki Ayaudi.
20 Mmanyiki ngasenajogwipi hata kidogu kunndandi
pagwendu nu kunyumba ji nukumbola sokapi
sukunzangatii.
21 Ngati enaapwagila Ayaudi na bandu banga Ayaudi
kupalika anzetakiya Sapanga nuku nhobale Bambu witu
Yesu Kilisitu.
22 Henu, nenunzogwane Loho jaka Sapanga, nyenda ku
Yelusalemu lakini ngasemanyiki sekimbata hoko.
23 Ila semanyiki, Loho jaka Sapanga jumbwagi kipungu na
mang'aliku kitenda kunendale.
24 Lakini ngasenugubona womi wangu ngati sindu sa
mana kwangu, ngati kujomo sapwali jangu jukutama
pundema pani bila kunkosee Sapanga nukujomule lihengu
lejumbeki Bambu Yesu, yaani lihengu lukulandi waamboni
waka Sapanga kwa bandu.
25 “Mbetiki kati jinu mwaboti koni nakalandila ukolongu
waka Sapanga. Henu, manyiki ngakuba hata jumu winu
jojimona kabee.
26 Henu, lelenu numpwagi sakaka ana jumuwi juhobiki ne
nga na lawama jokapi jela namu kwali mwabeti.
27 Ndaba ngasenakotwiki hata kasokopi kundandi lijambu
loti laka Sapanga.
28 Mugulenda womi winu na mgulenda nsambi wa bandu
gojumbei Loho jaka Sapanga kuba mwaalonda baki.
Mwaalingalia bandu ba bunhobale Kilisitu bajwahemi kwa
mwai waka mwana waki mweni.
29 Nemanyiki ngamaa heniiboka pee pani himei hikali
hitenda kuntukali, na ngabikubi ni ikia mu nsambi wa
bandu hogo.
30 Hata kuhuma kwinu mwabe biipitila bandu
nukupwaga majambu giisoli ili kwaakonga bandu
nakatenda baapwata bombi pena.
31 Ndienu ntama mihu, nkombuka kwa yaka itatu
ngasenundekiki kummbola kila jumu winu kwa maholi
ikilu na muhi.
32 “Henu nunkabisi kwaka Sapanga ni kwililobi la
waamboni waka Sapanga waki, leliwesa kunsenga
nukumpeke uwesu nkati jinu mwaboka monnyambisiki.

33 Ngasendokuli feza wala zaabu wala ingobu yaka
mundu jokapi.
34 Mwanganya mmanyiki maboku ga ganga gatumiki kwa
ganagapala kutumi na bababii pamu na nane.
35 Mu mahengu ganhengiki, nundangi indela jenze
jukuhenga mahengu ngamaa ngati haga ili twaajangatiya
banga kujiwesa, koni nkomboka malobi gaka mweni Bambu
Yesu ngati ejapwaaga, ‘Mbanga kupia kuliku kujopa.’ ”
36 Pauli ejajomula kupwaga haga, jagungamala pamu na
bombi nukunndoba Bambu.
37 Boti babia bakalelaninya, buntabuka Pauli koni
bunzobatia nukumbusu.
38 Babiniki mwoju ngamaa ndaba ja malobi gajapwaga
ngabamboni kabee. Ndienu bunhindakiya mbaka kwii
sitima.

21

Pauli jujenda ku Yelusalemu

1 Hetwabia tutabukini nabu, twakwela sitima twajenda
mbaka ku Kosi. Kilabu jaki bahika ku Lode, nukuhuma hoku
twajenda ku Patala.
2 Hokuje, tujiketaniya sitima labiya lijenda ku Foinike,
henu twakwela, twatumbuliya sapwali.
3 Patwahika ku Kupulo, tuguleka upandi wa mangegi
twajenda ku Silia. Twajema musi uku Tilo papuje sitima lela
labii lijenda kuhulu misigu.
4 Twaaketaniya na banafunzi kola, twatama pamu nabu
masoba saba. Banafunzi bala balongila koni alongoswa na
Loho jaka Sapanga, bumpwajila Pauli jwijenda ku
Yelusalemu.
5 Lakini muda witu pagwajomuka twabokaniya
nukuendale na sapwali, twaboti pamwa na aka mbomba na
bana babu butuhindakiya mbaka kunza ja misi. Twahika
kumbwani, twaboti twagungamaliya nukundoba Sapanga.
6 Ndienu twatabukana pamwa, twepani twakwela sitima
nabombi babujaniya mwama nyumba gabu.
7 Twaendaliya na sapwali jitu kuhuma ku Tilo mbaka
etwahika ku Tolemai, twaalamua banafunzi ba kola na
twatama nabu lisoba limu.
8 Kilabu jaki twaboka twajenda ku Kaisalia. Hoku je
twajenda kunyumba jaka mundu jojulandi lilobi laka
Sapanga jobunkema Pilipi. Jombi jabii jumu ja bandu saba
babahaguliwi ku Yelusalemu kola.
9 Pilipu jabii na bana baki aka kamwali nsesi bababii
akabikila nabombi babii apia ulota.

10 Twatama kola masoba gingi, ndienu Mlota waka
Sapanga jumu joakema Agabo jahika kuhuma ku Yudea.
11 Jutuhikila, jajukua nkanda waka Pauli lojukonge
mukibunu, jilikonga mwamaboku na mwamagolu,
jakapwaga, “Loho jaka Sapanga jipwaga ana, ‘Ayaudi buku
Yelusalemu bankonga mundu jununkanda ago ana
nukunkabisa kwa bandu bu ndema jengi.’ ”
12 Patajowana malobi gala, twepani na alongu bangi
tundoba Pauli jwijenda ku Yelusalemu.
13 Lakini jombi jwajibwa, “Ntendaki kike, mpala lee
kungelebu mojuwa kunyuma sukunelela? Ne mi tayali si
kunyege nkati pena ila hata kuwa ku Yelusalemu ndaba
jiliina laka Bambu Yesu.”
14 Pajakana kutujogwane twatama nuu, twapwaga,
“Leejupala Bambu lihengikaje!”
15 Patajomula kutama pala kwa muda, twakonga misigu
jitu, nukujenda ku Yelusalemu.
16 Apwasi bangi buku Kaisalia bajenda pamu na twepani,
butupelika kunyumba jaka Mnasoni kotwajenda kutamani
masoba kidogu. Mnasoni jwabi mundu juku Kupulo kabee
jwabi anzetaki Sapanga masoba gingi gagapeta.

Pauli jujenda kundamuki Yakobu

17 Patwaika ku Yelusalemu, bandu baanzetake Sapanga
butujopiki sapi ngamaa.
18 Kilabu jaki Pauli jwajenda pamu na twepani
kunndamuki Yakobu, na aseja boti babandu ba bunhobale
Kilisitu babii pala.
19 Pajwajomula kwaalamuki, Pauli jwaapwagila majambu
goha gajwatenda Sapanga pabandu ba ndema jeyengi
kupetee lihengu lakii.
20 Pabajogwana haga, bunndumbalia Sapanga. Ndi
bumpwagila Pauli, “Nndongu wito, ubweni Ayaudi bingi
haba babung'alambuki Kilisitu na boti abi na wipu na
malagalaki gaka Sapanga.
21 Ajogwini hegwaabola kila lisoba Ayaudi baatama
pikilanda ja bandu banga Ayaudi biipwata malagalaki gaka
Musa kwa kaapwagi biiseku banababu jandu wala kupwata
mahengu gaayobali Ayaudi.
22 Henu tutenda boo? Ndaba biijogwana gubii pamba pa
Yelusalemu.
23 Henu utenda letukupwagi. Tubi na bandu nsesi paamba
baabi na nazili kwaka Sapanga.
24 Ajukua bandu haba, gubiya nabu pamu pa tipati
gukulinyambisa na kwaagalami ili amoga majunzu giimutu

yabu. Ndi bandu boha biimanya majambu gabajogwana nga ga sakaka, hata wamwe ugajetaki malagalaki gaka Musa.
25 Lakini kupete bandu banga Ayaudi babuhobale Sapanga, twapelaki balua kwapwagi majambu ga tuamwi. Biikula sokapi seatendi matambiku gaka sapanga biisoli, biikunywa mwai, biikula inyama ikinyama seakinyongiki, ajepana nukugone na bandu bila ndoa."
26 Ndienu, kilabu jaki Pauli jwaajukua bandu bala jwatenda ndumbali jukulinyambisa pamu nabombi. Ndienu jwajingala mu Nyumba jaka Sapanga kupwaga lisoba laki la mwisu lukulinyambisa na matambiku gabu gajwiboa kwa kila jumu wabu.

Pauli bunkamu mu Nyumba jaka Sapanga

27 Masoba saba gala hegahegali kujomoka, Ayaudi bababi ahumiki ku nkoa uku Asia bumbona Pauli mu Nyumba jaka Sapanga. Bakwelakiya bandu ayoma nukunkamu Pauli.
28 Bajamaliya, "Mwabandu buku Isilaeli, mutujangatiaje! Jonzo ndi mundu jojwabola bandu kila pandu majambu gagaapenga bandu buku Isilaeli, gagapenga malagalaki gaka Musa na Nyumba jaka Sapanga jenzeno. Hata heno jwajingisi mombo bandu bukuhuma ndema jengi nuku pajege upija pandu pasapi pamba."
29 Bapwaaga hela ndaba babi ambweni Tilofimo, mundu juku Epesu, jubi pamu na Pauli pababi kumusi, bawasaliya Pauli joanzingisi mu Nyumba jaka Sapanga.
30 Musi woka wabi na puju, bandu bahika kuhuma pandi yoka, bunkamula Pauli nukunkangakanga, numkumpia kunza ja Nyumba jaka Sapanga apalapa nukupunga milyangu.
31 Pabapala kunkoma, lijambu lela lahika kwaka nkolongu wa jwaalonda juku Loma kuba musi uku Yelusalemu woka watweli puju.
32 Apalapa, nkolongu jwaalonda jwaleta alonda na akilongosi bangi, bajombatakiya pa puju pala jebatenda nsambi wa bandu. Nabombi pabumbona nkolongu wa alonda jola na alonda baki, bakotuka kundapu Pauli.
33 Nkolongu wa alonda anzendila Pauli, ankamula nukulagalaki bunkonga minyolu mibeli. Ndienu jwalalukiya, "Jonioju we nyanye, kabee jutei bole?"
34 Bangi mu nsambi wa bandu gola babia apwaga ale na bandu bangi bapwaga ale. Ndaba ja puju jela, nkolongu wa alonda jola ngasejwawesiki kumanya sekipiti. Ndienu jalagalakiya alonda baki bumpelika Pauli nkati ja nyumba ja alonda.

35 Pauli pajwahika pa ngasi, alonda kwapalika buntotula
ndaba bandu bajonzukiya puju.
36 Nsambi nkolongu wa bandu bumpwata koni atenda
kujamali kwa sauti, “Unkomila ako!”

Pauli jutenda kulingengalela

37 Pabunzingia mu nyumba ja alonda, Pauli andoba
nkolongu wa alonda jwapwaga, “Nhwesale kukupwagi
sindo?”
Nkolongu wa alonda jola jwapwaga, “Boo uwesa lee
kulonge Kigiliki?
38 Weapa ngalee mundu juku Misili jola jojwatumbuliya
jojahenga bandu ang'anambuka malagalaki kwisukwisu
apa na kwaalongo bandu elupu nnsesi agaide bala mbaka
ku kulungwenza?”
39 Pauli jajibua, “Nepani nu Nhyahude, nihumi ku Musi
uku Taliso nndema uku Kilikia, nena mundu wa musi
nkolongo. Gupepakoku, nanonge na bando.”
40 Nkolongu waalonda jola andeka julongila. Ndienu Pauli
jwajema pikikwelu, jwaapongila bandu bala kuboku.
Hebatama kinunu, jwalongila nabu kupete luga ji
Kiebulania.

22

1 “Mwaalongu bangu naaka atati bangu, na nyowana
malobi gangu gukulikengale ndaba jukuyoma kwinu!”
2 Pabajawana julonge nabu luga ji Kiebulania, baendalia
kutama kinunu ngani. Najombi Pauli jaendalia kulonge,
3 “Nepani nu Nhyaudi, nasaliwa ku Taliso pa Kilikia.
Lakini konakolila je pa musi guku Yelusalemu pani, nabii
mbolee waka mbola Gamalieli. Jamola kukamulaki sapi
malagalaki goka ga ahoku bitu. Moju wa woka gwabii
kwaka Sapanga ngati hee nhenga mwanganya lelenu.
4 Nepani naang'alisa hata kwaakoma bandu baapwata
Indela jaka Bambu. Naakamula akanalomi na aka mbomba
na kwaajege nkati.
5 Nngolu nkolongu na aka aseja boti bapasengu amanya
goti haga. Najopa balua kuhuma kwabu jeba handikiwi
Ayaudi ajitu bababi ku Damasiko. Napiti ku Damasiko ili
naakamula bandu ba bunhobali Kilisitu nakaaleta ku
Yelusalemu koni naakongiki minyolu ili atemuliwa.”

Pauli julongale heang'anambukiya
Matei 9:1-19; 26:12-18

6 “Henu, panabi mwindela pambipi nukuhika ku
Damasiko, kwabii ngati saa sita liobamutu, unang'anu
nkolongu wamulika nepani pandi yoka.

7 Apalapa nahabuka pai pwaa, ndi najowa sauti jaka
mbwagila, ‘Sauli, Sauli! Ndaba jaki gung'alisa nenga?’
8 Nanepani nalalukiya, ‘Wewanyane, Bambo?’ Najombi
jambwagila, ‘Nepani na Yesu juku Nazaleti jounng'alisa.’
9 Ajangu bala buubweni unang'anu nkali gola lakini ngase
baeliwi sauti jela jaka mundu jonabia nakalongila nako.
10 Henu, nenalalukia, ‘Enu nepani ndenda boli Bambo?’
Najombi Bambu japwaga, ‘Jema, gujenda ku Damasiko
nakola baakupwagila goka gagupalika kuhenga.’
11 Ndaba ju unang'anu nkali gola ngasenawesiki kulinga
ndi ajangu bala bangamula kuboku nukunongo mbaka ku
Damasiko.”
12 “Kola kwabii mundu jumu jobunkema Anania, mundu
joanhobale Sapanga, jojujetake malagalaki gitu na Ayaudi
baatama ku Damasiko buntende isima ngamaa.
13 Jombi jahika kumona, jajema pamu na nane,
nukupwaga, ‘Nndongu wa Sauli! Linga kabee.’ Apalapa
nawesa kulinga kabee.”
14 “Japwaga kabee Anania, ‘Sapanga waka ahoku bitu
juguhangwi ili umanya gajugapala, nukummanya ntumi
waki Jojuhenga gajupala Sapanga nukunzoane mweni
jakalongila.’
15 ‘Waapwagila bandu majambu goti gawagabweni na
kugajowana kwa bandu boti.
16 Ndienu, gulendale kyane? Jeema, gubatiswa
nukugulekakee mahakau gabu sukulikema lihina laki.’ ”

Kukemwa kwaka Pauli

17 “Ndienu, pana kelubuka ku Yelusalemu, panabia noba
mu Nyumba jaka Sapanga, napata uyekuli.
18 Numbona Bambu jaka mbwagila, ‘Guboka ku
Yelusalemu nyata ndaba bandu ba pamba ngabugujetake
kunongale kwaku kupete nenga.’
19 Nane numpwagila, ‘Bambo, bombi amanyiki sakaka
kupwaga nepani ndi jola jojabia jujendajenda mu nyumba
jukuketangane Ayaudi kwaakamu na kalapu bala bababii
aguhobale.
20 Pabunkoma Sitivini ntumisi waku, nane natu nabia
nyemiki pambipi, nakajetakya, nukujemale ingobu yabu ya
babunkoma.’
21 Najombi Bambu jambwagila, ‘Jenda, nagutuma kutali
kwa nndema jengi.’ ”

22 Nsambi wa bandu we gola gunzoanya Pauli mbaka
pajapwaga lilobi heli ndi balongila kwa sauti yabu
nukujamalii bakapwaga, “Unkoma pundema pani ngase
jupalika kutama!”

23 Baendaliya kulwanguka lwanguka koni bakalekala
ingobu yabu nuku jembelee luhombi.
24 Nkolongu wa alonda jaamulisa bandu baki bumpelika
Pauli nkati ja nyumba ja alonda, jaalagalakiya andapula
iboku na andalukiya ndaba jakii Ayaudi atenda kujamali
ndaba jake.
25 Lakini pababia ankongiki ili andapula iboku, Pauli
andalukiya nkolongu wa alonda jojajemiki papu, “Boo sapi
lee kwinu kundapu iboku mundu juku Loma nga nuku
ntemula?”
26 Nndonda jola pajajoana malobi gala anzendila
nkolongu jwaalonda nukumpwaagi, “Gupala guhenga kike?
Ndaba jonzo mundu juku Loma!”
27 Ndienu nkolongu wa alonda jahika nukundaluki Pauli,
“Mbwagila, wehapa lee wa mundu uku Loma?”
Pauli ampwagila “Hena sakaka.”
28 Nkolongu wa alonda japwaaga, “Nanepani na mundu
uku Loma jukulepe galama ngolongu.”
Pauli japwaaga, “Nepani nsaliwi ku Loma.”
29 Bandu bala bababii bilihandii kundapula nukundaluki
maswali Pauli, batenda kuhoba. Hata nkolongu wa alonda
jajogwipi ngamaa pajamanya Pauli mundu juku Loma na
jabia ankongiki minyolu.

Pauli palongi ja sengu ja Ayaudi

30 Kilabu jaki nkolongu wa alonda japala kumanya
magambu ga sakaka ga Ayaudi gababii bumbeki Pauli.
Henu ambopula Pauli nnyolu, nukulagalaki agolu akolongu
ba pasengu boti aketangana. Ndienu bundeta Pauli,
nukunzemeka palongi japa sengu.

23

1 Pauli jaatupila mihu atumi bapasengu bala nukutumbuli
kapwaji, “Alongu bango, mbaka lelenu ndama na mwoju
wango wanga na makosa palongi jaka Sapanga.”
2 Apalapa nngolu nkolongu Anania jaapwagila baajemiki
pambipi na Pauli bala bundapula likopi kundomu.
3 Ndipala Pauli jaapwagila, “Sapanga we jwagulapula
likopi wamweti wogubi ngati lumatu lokilimi nulutopi
luhuhu! Guwesa boo kutama panapa ili kutemula ngati
malagalaki hegapala na koni ngase guhenga ngati
malagalaki ge hegapala kukulagalaki anapula?”
4 Bandu bababii jujemiki naku pambipi bumpwagila
Pauli, “Boo guntondoo nngolu nkolongu waka Sapanga?”

5 Pauli japwaga, “Alongu bango, ngasenamanyiki ngati
jombi nngolu nkolongu. Ndaba maandiku gaka Sapanga
gahandiki, ‘Gwampwaji liyaa nkolongu wa bandu bako.’ ”
6 Henu Pauli jamanyiki pasengu pala babii aka Asadukayu
na bangi aka Afalisayu. Ndi jajamaliya kwa sauti jaki
palongi japa sengu, “Alongu bango, nepane nu Mfalisayo,
mwana waka Mfalisayo. Nepani andaki pasengu ndaba
nhobale bawii biitenda kuyoka.”
7 Pajajomula kupwaga ganiaga, gwatumbuka ubisi kati ja
aka Afalisayu na aka Asadukayu na sengu joka
nukubaganika.
8 Ndaba Asadukayu apwaga bakuwa ngaseayoka, wala
nga atumi bu kunani baka Sapanga na loho ngakuba. Lakini
Afalisayu ahobalee goti haga matato.
9 Pabiya na kiinzobi singi, aka abola bamalagalaki na
Afalisayu bajema bapenga kwa makili, “Ngasetubwemi
likosa liliyaa laka mundu jonzo, pengi loho au mtumi
jukunani kwaka Sapanga julongi naku.”
10 Kujobane kwaendaliya kuba kukolongu hata nkolongu
wa alonda jajogapa Pauli ahoto kunsekulana
hipandihipandi. Henu jaalagalakiya aka alonda baki
ajingala mu sambi we gola, bumpia Pauli nukunkelabu
nkati ja nyumba jaalonda.
11 Ikilu jela Bambu jajemiki pambipi jaka Pauli,
ampwagila, “Wiijogopa! Gulandi pamba pa Yelusalemu,
guhenga ahelahe kumusi guku Loma.”

Ayaudi ajetangane kunkoma Pauli

12 Hekwakusa, Ayaudi bajetangania puujobu. Balapania,
“Ngatuikuli wala kunywa mbaka patwibiya tunkomiki
Pauli.”
13 Babajetangini be babii bandu alubaini.
14 Henu, bajenda kwaka agolu akolongu na aseja,
baapwagila, “Twepani tulapiki mbamba nga tuonzi sokapi
mu milomu jitu mbaka patwibia tunkomiki Pauli.
15 Henu, mwanganya pamu na sengu joha nntuma lilobi
kwaka nkolongu wa alonda ili andeta Pauli kwinu koni
mulikopake mpala kumanya majambu gaki sapi ngani.
Tupala kunkoma kabula ngase juhegali kuhika.”
16 Lakini anijaja waka Pauli jwajowini kulonge kwabu,
henu jajenda nkati ja nyumba ja alonda, apwagila Pauli
seapala kuhenga majambu gala.
17 Ndienu Pauli akema nndonda jumu, ampwagila,
“Mumpelika nkombu ajo kwaka nkolongu waalonda, jubi na
sindu sukumpwagi.”

18 Nndonda anzukuwa nkombuwe jola, andonguwa
mbaka kukunkolongu waalonda, japwaga, “Pauli
jobunkongiki jola jungemiki nukunoba nundeta nkombu
hajo kwaku ndaba jubi nilijambu lukugupwagi.”
19 Nkolongu jwaalonda ankamula kuboku nkombu we
jola, nukumpeleka pandu puujobu, andalukiya, “Gubi na kii
sukumbwagila?”
20 Jombi jwapwaga, “Ayaudi ajetangani buguloba
gumpelika Pauli pasengu koni bikilikopakiya ati kwa Sengu
jipala jipata majambu goha.
21 Lakini wehapa wijetakela ndaba abii bandu kupeta
bandu alubaini balendale kuntukali. Alapiki mbamba
ngaakuli wala kunywa sindu mbaka pabibia ankomiki.
Henu alendale pe lilobi laku.”
22 Nkolongu jwaalonda andeka jujenda koni akunkana
ampwagi mundu jokapi ngati andeti lijambu leheli.

Pauli ampeleka kuku nkolongu ju nkoa Felikisi

23 Henu, nkolongu jwaalonda jwaakeme alonda abeli na
kaapwagi, “Mwaandia alonda 200, baakwela falasi 70 na
bandu bakomana ngondu kumikoa 200, ajenda ku Kaisalia
mliandia kabula ja saa tatu lelenu ikilu.
24 Nhandia Pauli falasi, bumpelika sapi kwaka Felikisi,
kuku nkolongu juku nkoa.”
25 Ndipala nkolongu waalonda jahaandika ana:
26 “Nepani na Kilaudio Lusia nuguhandaki gu nkolongu
Felikisi nkolongu uku nkoa, jambu hooti!”
27 “Ayaudi bumkamula mundu hajo nukupala kukoma.
Panajowana jonujuwe Mloma jakabia pambipi na kuwa,
henu najenda pamu na alonda nukunhoko.
28 Napala kumanya ndaba jukuntaki Ayaudi, henu
nunndeta palongi ja pasengu jabu.
29 Nukubona antaki ndaba jukulaluana malagalaki gabu,
wala ngasenilibweni lijambu lokapi lukunhenga jukomika
au kukonga mukipungu.
30 Pabambwagila Ayaudi babia atei mpangu ukunkoma,
nhamua kundeta kwaku, naapwagila babuntaki be bala
aleta ligambu laki palongi jaku.
31 “Henu, aka alonda bunzukua Pauli ngati ebaalagalakiwi
bumpelika ikilu ajelajela mbaka ku Antipatili.
32 Kilabu jaki nndonda wa magolu jabuja nkati ja nyumba
ja alonda, baaleka aka alonda akwela falasi aendaliya na
sapwali pamu na Pauli.
33 Pabahika ku Kaisalia bumpekia nkolongu juku nkoa
balua je jela nu kumbeka Pauli pai ju ukolongu waki.”

34 Pelisi pajasoma balua je jela andalukiya Pauli juhumiki
nkoa bole. Pabummanyisa jabia juhumiki ku nkoa uku
Kilikia,
35 japwaaga, “Nyoane ligambu laki niijogwania ebiika
babugutaki.” Ndipala ampwagila Pauli ambeka pai
juulonda nkati ja nyumba jaka bambu nkolongu Helodi.

24

Ayaudi antaki Pauli

1 Pagapeta masoba nhanu, nngolu nkolongu Anania
jwahika ku Kaisalia pamu na aseja asokopi na mundu jumu
jojumanya malagalaki jobunkema Telutulo. Bunzendila
Felikisi nkolongu ju nkoa jola nukundandi majambu
gabuntakili Pauli.
2 Bunkema Pauli na Telutulo jatumbulia magambu ana.
“Nkolongu Felikisi, kwa malangu gu ukolongu waku
tutoguli ngamaa ndaba jakuba nulukwali gulenganaki
majambu ga asapi ndaba ja bandu bunndema gwitu.
3 Nkolongu Felikisi, tulijopa lijambu heli kila pandu na
kila namuna na masoba goha nusukutogule ngamaa
nukukusengu.
4 Lakini, bila kuhoa muda waku, nukuloba utujowaniya
kasokopi lijambu litu letu kupwagi.
5 Tugundwi mundu jonzo jubi ni milomu. Jonoju ndi
jojuleta puju kwaka Ayaudi kila pandu punndema poti na
kabee kiongosi jukikundi sa Nazaleti.
6 Kabee jalenga sapu Nyumba jaka Sapanga, natwepani
twaamua kunkamu. Twapala kuntemu kulengana na
malagalaki gito.
7 Lakini Lusia, nkolongu waalonda, jwahika nuku nzuku
mmaboku gitu kwamakili. Ndi japwaga bandu babuntaki
ahika kwaku.
8 Ana gundaluki wa mweti, guwesa kugamanya majambu
goti gatuntakali.”
9 Na Ayaudi bajongana nabu mumagambu gala koni
apwaga haga goti gabi sakaka.

Pauli julikengale kwaka Felikisi

10 Henu, nkolongu jwa nkoa Felikisi ampwagila Pauli
julongila.
Najombi Pauli jwapwaga, “Ne ndogule kulikengale kwaku
ndaba manyi weapa ubi mundu jukutemu mu nndema goni
yaka jingi.
11 Wamwe guwesa kumanya bila tabu masoba komi na
mabeli gapetiki nabii ku Yelusalemu kundumbali Sapanga.

12 Ayaudi ngase bangoli nakabisana na mundu jokapi
munyumba jaka Sapanga. Ngasebangoli naka kwelakia
bandu munyumba jukuketangane gabo, wala pandu pangi
pokapi mu musi gola.
13 Kabee ngabiwesi kulangi magambu gandakali nepani
ga sakaka.
14 Lakini nyetake ndee nepani nungungamali Sapanga
waka ahoku bitu ndama koni mbwata indela jejuje bombi
akema sama siisoli. Nhobale mahengu goha gagahandikwi
mwiitabu ya malagalaki na alota baka Sapanga.
15 Nepani nunhobale Sapanga, nabombi abii na nhobale
heji, kwa bandu baamboni na abaya, bitenda kuyoka.
16 Henu gangamala masoba goti kuba na mwoju wanga na
makosa ga sapi palongi jaka Sapanga na palongi ja bandu.
17 "Baada jukutama kutali masoba kwa yaka kidogu,
nakelubuka ku Yelusalemu ili kwaapelake bandu ajangu
kuboa litambiku.
18 Panabiya nyoomwi kutenda tipati jukulinyambisa ndi
pabangetaniya mu Nyumba jaka Sapanga nakatenda hela.
Ngase wabii nsambi wa bandu wala puju.
19 Lakini kwabii na Ayaudi bangi kuhuma kunkoa uku
Asia, banganya haba ndi bapalika kuba palongi jaku
nukupia magambu gabu ana abi nusukupwaga sokapi
kupeta nepani.
20 Au, waleka babii pamba apwaga likosa lebilibweni
kwangu kipindi senajemiki palongi japasengu jabu
ngolongu,
21 ila pe malobi ganga ganapwaga panajemiki palongi
jabu: 'Nepani nndaki lelenu ndaba jukuhobale bawii
bitenda kuyoka.' "
22 Papujeni, Felikisi jojabii bumanyisi indela jaka bambu
sapi, jajomula ligambu le heli. Jaapwajila, "Niitemula
ligambule heli mbaka Lusia nkolongu jaalonda pajihika
pamba."
23 Ndienu ampwagila nkolongu jwaalonda jola andonda
Pauli, lakini andekakila napwasi kidogu aka akosi baki
bisindwa kumpeke sindu sokapi.

Pauli palongi jaka Felikisi na Dilusila

24 Egapeta masoba Felikisi jahika pamu nunhwana waki
Dulisila jabii Myaudi. Jaalagalakiya Pauli anndeta,
anzowaniya hejulonge majambu gukuhobale Yesu Kilisitu.
25 Lakini kipindi Pauli pajatumbuliya kulongale majambu
gajupala Sapanga, ili kuliwesa wamweti na kwamajambu
gilisoba lukutemuliwa kokwiika, Felikisi jajogapa

nukupwaga, “Henu guhoto kujenda nagukema kabee panipata napwasi,”
26 Apalapa jabiya anhobalee Pauli ampekia hongo. Henu jabiya ankema mala kwa mala ili julongila naku.
27 Ejapeta yaka jibeli, Polikio Fesito jwaakamula napwasi jaka Felikisi, jwabiia nkolongu ju nkoa. Ndaba Felikisi jabiya jilihemake kwa Ayaudi, Felikisi andeka Pauli mukipungu.

25

Pauli jupala bumpelika kwaka Kaisali
1 Masoba matatu egapeta toka hebahika ku nkoa, Fesito jahuma ku Kaisalia, nukujenda ku Yelusalemu.
2 Aka agolu akolongu pamu na aka kilongosi ba Ayaudi buntakila Pauli palongi jaki. Bundoba Fesito,
3 jahengila lijambu la sapi luku nndeta Pauli ku Yelusalemu, ndaba babiya ampendakali ili ankoma pajwiibia mwindela.
4 Lakini Fesito japwaga, “Pauli jwiigaliya kukipungu ku Kaisalia kola nane nganzelewi kujenda hoku.
5 Mwaleka akakilongosi binu ajenda konihoku pamu nanenga kwaka Kaisali bukuntakila kola ana jombi jutei sindu siliyaa.”
6 Fesito jatemi naku masoba nani au komi elahe, ndienu jakelubuka ku Kaisalia. Kilabu jaki jajenda kusengu anhamulisa Pauli andeta palongi jaki.
7 Pauli ejwabia juhika, Ayaudi bababiya ahuma ku Yelusalemu buyonguluta nukutumbuli kupia magambu gingi makolongu gaguge ngasebawesa kulangi usakaka wake.
8 Pauli japwaga sukujikengale, “Nepani ngase nhengiki likosa lokapi kupete malagi ga Ayaudi au ata kupete Nyumba jaka Sapanga wala kupete Kaisali.”
9 Fesito japala kilihemake kwa Ayaudi naela andalukiya Pauli, “Boo gupai kujenda ku Yelusalemu na hoku bukugutemula palongi jangunenga kupete magambu ge haga?”
10 Pauli japwaaga, “Nepani sajenu nyemiki palongi ja pasengu jaka Kaisali, ndi pandu pa mbalika kutemliwa. Ngati wamweti egumanya sapi ngani ngasenaatendi Ayaudi sindu sokapi siliya.
11 Ndienu ana nepani mbatakini ni likosa lokapi lelipalika kuwa, ngasenoba kunekake kutemuliwa hoko. Lakini ana magambu gaanetiki Ayaudi aba nga ga sakaka, ngasejubii jojuwesa kumbeleka mumaboku gabo. Mbala kujenda kutemuliwa kwaka bambu nkolongu juku Loma!”

12 Ndienu Fesito ejwabia julongi na aseja, ampwagila Pauli, “Gusekwi lufaa kwa Kaisali, ndienu gujenda kwaka Kaisali.”

Fesito andandi nkolongu Agilipa

13 Egapeta masoba masokopi, bambu nkolongu Agilipa na Belunike bahika ku Kaisalia ili kupia kunndamuki Fesito.
14 Babia hoku kwa masoba gingi najombi Fesito andandila bambu nkolongu ligambu laka Pauli, “Jubii mundu jumu pamba jojuwe Felikisi ambea pikipungu.
15 Enajenda ku Yelusalemu agolu akolongu na aseja ba Ayaudi buntakila nukunoba nuntemula.
16 Lakini nepani naapwagila ngasetuyobali Aloma kumpia mundu antemula kabula jojuletiki magambu ngasejuketangini najoantaki ana kwa ana nukumpeke mbekenyu jukulikengale mu ligambu le hele.
17 Ndienu, pabahika pamba ngase nakabaki, ila nahenga kikau kilabu jaki, naa lagalakia anndeta mundu we hoju.
18 Babaleta magambu be bala pabatenda kujema, ngasebapihiki magambu giliya ngati enabia nakawasalila.
19 Ila pe babia na hindu isokopi pamu najombi kupete Indela jabu nu kupete mundu jumu joankema Yesu jojabia juwii, lakini Pauli juahobale jwakoni.
20 Ngase namanyiki lukuhenga kupete lijambu le hele, ndienu nundalukiya Pauli ana jupai kujenda ku sengu guku Yelusalemu ndaba ja magambu ge haga.
21 Lakini Pauli jaloba akuntemula nkolongu juku Loma, najaloba juhigaliya apalapa mbaka bambu nkolongu juku Loma pajihika kutemu ligambu heli. Nanepani nalagalakiya andeka mbaka panupelika kwaka bambu nkolongu juku Loma.”
22 Ndienu Agilipa ampwagila Fesito, “Mbalika nunzoa mundu we hoju namwete.” Fesito ampwagila, “Wanzoa kilabu.”
23 Lisoba lelapwata Agilipa na Belunike bahika kukutogule ngamaa muukumbi gukukentakane babia alongini na akakolongu ba alonda na aka akolongu ba misi. Fesito jaalagalakia Pauli andeta nkati,
24 Ndienu japwaaga, “Bambu nkolongu wa Agilipa na mwaboti mombii pamba pamu na twepani! Pamba palongi jinu jubii mundu jonzo, bandu boti buku Uyaudi pamba nuku Yelusalemu ambege keleli mundu jonzo jupalika jukomika.
25 Lakini nepani ngasenikibweni sejutei sokapi siliya hata kupalika kunndapu mbaka jukomika. Ndaba Pauli weni

jasekwi lufaa kwaka bambu nkolongu juku Loma, naamua bumpeleka ku Loma.

26 Ku upandi wangu ngasemii ni lijambu la sakaka lenhwesa kunhandaki bambu nkolongu juku Loma kupete jombe. Ndi mana nundetiki pamba palongi jaku Agilipa, ili enyomo kulinga sapi miha nusukuandakila.

27 Ndaba mona ngakwikubi sapi kumpeleka mukipungu bila kulogo pangwendu magambu gabuntakali."

26

Pauli julikengale kwaka Agilipa

1 Henu, Agilipa ampwagila Pauli, "Uwesa kulikengale kwa malobi gako." Ndienu Pauli julinyosa nukulikengale.

2 Jwapwaga ana, "Nkolongu Agilipa! Nenibona mbanga lelenu kulikengale kwangu palongi jaku weapa ndaba ja magambu goha gaambwagi nepani Ayaudi,

3 ndaba wamweni umanya sapi miilu joti jaka Ayaudi na malaluki gabu. Nala nenoba unyowana sukunhinakali.

4 "Ndaba Ayaudi boti amanya womi wangu toka panabi nkombu, hegabi toka panatumbulia mu ndema jangu ku Yelusalemu.

5 Amanya nepani toka muda nndasu, awesaku kulonge ana apai, ndaba toka pamwandi nabi mu kikundi sa Afalisayu sekikamulaki ngamaa malagalaki ga dini jitu.

6 Nahenu mipamba andaki ndaba nilihobale lilaganu lela lejaalagi Sapanga ahoku bito.

7 Lilagu heli ndi jebijihobale makabila komi na mabeli ga nndemajito, koni buntumaki sapanga ikilu na lioba mutu. Bambo nkolongu, Ayaudi andaki nepani ndaba jukuhobale hoko!

8 Ndaba jaki mwanganya ngasempala kunhobale Sapanga juyoa bandu baawile?

9 "Sakaka namweti nahobali jene kupalika nepani kutenda majambu gingi kulipenga liina laka Yesu juku Nazaleti.

10 Majambu haga ndi ga nagahenga ku Yelusalemu. Nepani, koni mbatiki uwesu kuhuma kwaka agolu akolongu, naajegi nkati bandu bingi baka Sapanga. Nabombi pababia atenda kwaatemu kuwa naajetaki.

11 Malajingi naatemula munyumba jukuketangane ayaudi yoti koni na kwa makili naahenga bukukana kuhobale kwabu. Inyela yangu kwabu jabi ngolongu mbaka najenda kwaataputa ku misi jukutali."

Pauli julongale heang'anambukiya Yesu
Matei 9:1-19; 22:6-16

12 “Lisoba limu panabi mu mahengu gagaga najenda ku
Damasiko, nabi na makili na malagalaki kuhuma kwaka
agolu akolongu.
13 Unkolongu wee, panabi mwindela, lisaa la sita lioba
mutu, nuubona unang'anu nkolongu kupeta walioba
wakamulika kuhuma kunani, wanhyonguluta nepani na
bandu bangi banabinabu.
14 Twepani twaboka twaabukaa pai, nanepani najogwana
sauti jaka mbwagila kwa luga ji kiebulania, ‘Sauli, Sauli!
Ndabajaki utenda kundesa? Uliumisa bwaka pena ngati
ngombi jejipega nteki ndonga jaka bambu wake.’
15 Nepani nalalukia ana, ‘We wanya Bambo?’ Najombi
Bambu jajibwa, ‘Nepani na Yesu jountesa weapa.’
16 Lakini henu, jemaje kwa magolu gako. Nukupiti ili
nukubeka ubia untumi wango. Waapwagila bandu bangi
majambu gaugabweni lelenu na gangi ganakulangia.
17 Nakukombua weapa na bandu buku Isilaeli na bandu
banga Ayaudi banukutuma kwabu.
18 Waakikinua miu gabu naka awesesa apita kulwii
nukujingi mu unang'anu, apita mu makili gaka lijobi,
bung'anambukiya Sapanga, ili kupete kuhobale, apata
kulekakewa mahakau gabu nukujuku napwasi jabu abia
kati jabandu ba haguliwi nakuba bandu baka Sapanga.”

Pauli julongale utumi waki

19 “Ndienu, bambu nkolongu Agilipa, nepani ngase
nawesiki kuba niing'omu kwa mabonikanu haga
gagahumiki kunani kwaka Sapanga.
20 Ila natumbuliya kulandi oti kwa bandu buku Damasiko,
ndi najenda kulandi ku Yelusalemu na ndema joka juku
Yudea, na kabee najenda kwa bandu banga Ayaudi.
Naalandila ili ajetakiya na kugaleka mahakau gabu
nubung'anambukiya Sapanga nukulangi mu mahengu gabu
ang'anambwi mioju jabu.
21 Kwa ndaba heji, Ayaudi bangamula panabi mu Nyumba
jaka Sapanga, balenga kungoma.
22 Lakini Sapanga jatenda kunyangati na mbaka lelenu
nyemiki pamba kumpwagi mwaboti, akakilongosi na banga
kilongosi. Majambu gampwaga ndi gabapwaga alota baka
Sapanga na Musa bapwaga giitenda kupiti,
23 yani kwabi lasima Kilisitu Nkombosi jung'alika na jubia
jukutumbuli kuyoka kuhuma kwa bandu baawi, ili julandila
unang'anu ukombosi gwaamulaki bandu boti, Ayaudi na
bandu banga Ayaudi.”

24 Pauli pajaika pani hejulikengali, Fesito japwaga kwa
sauti ngolongu, “Pauli! Ubi na mangongo! Kusoma kwaku
kwingi kukutenda ubia na mangongu!”
25 Lakini Pauli japwaga, “Ngase mii na mangongo,
nkolongu Fesito. Senipwaga sa sakaka pena na gana maana.
26 Wa bambu nkolongu Agilipa nhwesa kulonge palongi
jaku bila kujogopa ndaba gumanyiki majambu goka haga.
Mii nu uwakika ugamanyi majambu goti gagapiti haga
sakaka ndaba ngasegahengiki kuujobu.
27 Bambu nkolongu Agilipa, boo, waaobale Alota baka
Sapanga? Nemanya waaobale.”
28 Bambu nkolongu Agilipa anzibua Pauli, “Boo, guwasali
guwensa kung'anambu nepani nyatanyata hela kuba nu
Nkilisitu?”
29 Pauli jajibwa, “Nundoba Sapanga kwa kipindi kisokopi
au kilasu, nga weapa pena, ila boti baanyogwane lelenu abia
ngati hemi nepani, lakini bilaminyolu ajejee.”
30 Ndipala Bambu nkolongu Agilipa na nkolongu ju nkoa
na Belunike na bandu boa bababi pamu nabu, batenda
kujema.
31 Pabapita kunza, bapwagania, “Mundu ajo ngasejatei
sokapi sekipalika kutemuliwa kuwa au kipungu.”
32 Najombi Agilipa ampwagila Fesito, “Mundu ajo
twakabia tunhoguli ana jwakabii ngase jusekwi lufaa kwaka
bambu nkolongu juku Loma.”

27

Pauli jujenda ku Loma

1 Pababii ahamwi kujenda mbaka ku Italia, Pauli bumbei
pamu na apungwa bangi pai ju ulonda waka Julio, jojabii
nkolongu wa alonda mu nsambi gobuukema, “Kikosi saka
Agusito.”
2 Twakwela sitima la Adilamitio, lelabii lijenda kupete
bandali jejabi misi isokopi yu nkowa wa Asia, nuku tumbuli
sapwali. Alisitako, mwenei juku Makedonia kuhuma ku
Tesalonike, jabii pamu natwee.
3 Kilabu jaki twajema pabandali juku Sidoni. Julio
anhengila Pauli sapi nukunzetake jaabona akakosi baki,
nuku mpeke hindu yejupala.
4 Kuhuma hoku twaendaliya na sapwali, lakini nhuwahi
wakabi waka poga kwa makili koni guhika kutupenga
palongi, twapetila upangi wa kilwa suku ku Kupulo sombi
ngasesabii nu nhwahi winge.
5 Hetwalombuka nhanga huku Kilikia nuku Pamfilia,
twajema ku Mila nkoa guku Lukia.

6 Nkolongu wa alonda jola jilikolila sitima limu ku Mila
lelihuma ku Alekisandilia kujenda ku Italia, jutukwea
momu.
7 Twajenda mbolimbo na kwa masoba gingi na kwa tabu
ndi twaika pambipi na musi uku Nido. Ndaba nhwahi wabia
utupengale kuendale kujenda kulongi, twaamua kupete
upandi uku Kilete twapeta mulutengu ja Salumoni kokuje
nhwahi ngase wabi wingipi.
8 Twapeta pulutengu jaki mbolimboli kwa tabu kupete
kumbwani nukuhika pandu pabapakema, “Bandali ja
asapi,” pambipi na musi uku Lasea.
9 Wapeta muda wingi, hata Lisoba la tipati lukutogule
lukulekakewa mahakau na Sapanga labia lipetiki. Henu
jabia hatali ngolongu kujenda ni sitima. Henu, Pauli japia
mawasu,
10 “Mwaalongu bango, ne nhwasali sapwali jenze jiibia
jahatali ngolongu na mali gingi hitenda kuhoba, nga sitima
ni misigu jitu pee, na hataa twabete.”
11 Lakini nkolongu jwa alonda jaa pelakania ngani malobi
gajalongila jojulongoo sitima na mundu jojubii ni sitima
kuliku gajapwaga Pauli.
12 Ndaba bandali jela ngase jabii pandu paa sapi
pukutama kipindi sikipepu, bingi bapwaga tuendalia na
sapwali ili twakahika ku Foanike na kuwesakini, nukutama
hoku kipindi sikipepu. Foanike jabii bandali jejibi ku kilwa
juku Kilete, jejibii pambipi nu upandi uku kusini magalibi
nu upandi uku kazikazini magalibi.

Majeba makolongu mu nhanga

13 Henu nhwai huku ku kusini watumbuliya kuhika,
nabombi bawasalia awesa kuendale na sapwali, batupula
nanga henu batumbulia sapwali, bajenda ni sitima pambipi
nuku mbwani juku Kilete.
14 Lakini ngase wapeta muda, nhwai nkolongu ngamaa
gobugukema, “Nhwai huku kasikasini.” Watumbuliya
kuhika kuhuma ku kilwa.
15 Nhwahi ulikanga sitima na sitima ngaselawesa
kusindana naku, tuuleka pe sitima litutuliwa nu uhwahi.
16 Kilwa simu se bikikema Kauda sutujangati kidogu
kuponga nhwahi gola, na hetwapeta upandi wa ku kusini
twawesa hata kwa tabu twawesa kugubeka sapi nhwatu
huku okolee mu sitima.
17 Atumisi bisitima bala bahutila nhwatu gola nkati, ndi
biiyongulatiya uhwatu ngoji kwa makili ili kujikenga na
makili gu uhwahi. Bajogupa awesa kukwama mulutengu gu
nhanga nuku mbwani juku Libia. Ndi bahulua matanga
nuku lileka sitima libia likangwa nu nhwahi,

18 uhwahi nkolongu gaendaliyaa kuhika, nikilabu jaki
baamua kuleke kunza misigu jili jojoma.
19 Lisoba la tatu, batumbulia kuleke mmasi hindu ya
sitima kwa maboku gabu beni.
20 Kukipindi sa masoba gingi ngase twawesiki kulibona
lyioba wala ndondu, uhwahi nkolongu gaendalia kupoga
ngamaa, hata kuhobale kulama kwa tenda kujomoka.

21 Baada jukutama masoba gingi bila kula posu, Pauli
jajema pikilanda jabu, nuku pwaga, “Mwaaka alongu
bangu, kwakabia nambanga mwakanyoane nepani nuku
kotoka sapwali kuhuma ku Kilete. Ana mwaka tenda hela
twakabia tujepini na tabu na hasala heji joti.
22 Lakini henu nundoba nhinakaliya, nga mundu jumu
jojwiikuha, sitima pee ndi jejiihoba.”
23 Ndaba lisu hikilu ntumi juku nani kwaka Sapanga
jonungungamali nepani ndi jwaki jatenda kumbiti,
24 jambwagila, “Pauli, wijogopa! Gupalika kujema palongi
jaka Kaisali, na Sapanga kupete ikia kwaku weapa, jajangati
boti baabi musapwali pamu na weapa biikua.
25 Henu, mwaakolongu nngangamala! Ndaba nunhobale
Sapanga kwipitila ngati hejumbwagi.
26 Lakini lasima tupelikwa mulutengu mwa kilwa simu.”

27 Ikilu jilisoba la komi nu nsese, nhwai wabia ututuana
koni na koni ku nhanga uku Adilia, pambipi na pamahiku
bahenga lihengu mu sitima bamanya ahegale kundema.
28 Henu bataputa ulasu ukunyoleka kunhanga suku jingi
lugoji lolabi akongiki sindu sekitopiki, bapata ulasu wa meta
alubaini. Hebapema kabee bapata ulasu wa meta selasini.
29 Ndaba jukujogopa kupati mmalibu, bahulua nanga
nsesi kunyuma jisitima, nukuloba kukusa nyata.
30 Baahenga lihengu musitima bala bapala kutila, babi
ahulwi nhwatu gola mmasi, koni bakalongila isoli ajenda
kuhulu nanga upandi huku longi wili jojoma.
31 Lakini Pauli ampwagila nkolongu wa alonda jola na
alonda baki, “Ana baahenga lihenga musitima haba ngase
ahigi musitima, nganndame.”
32 Ndipala alonda bala basekula migoji yeyabi ikamulaki
nhwatu gola, nukuuleka gujenda na masi.

33 Ekwahegaliya pulukela, Pauli jaapwagila boti akula
posu koni jakapwaga, “Masoba komi nu nsesi mwabi ni
kiholu na bila kula posu.
34 Henu, nundoba nkula posu ndaba kubidi nkula ili
nhwesa kuendale kuba mwabomi. Ndaba hata lijunzu limu
liimutu hii nga lihobe.”

35 Baada jukupwaga hela, Pauli jajukua libumunda,
ansengula Sapanga palongi ja bandu boti, janukula,
nukutumbuli kula.
36 Ndienu boti bagangamala mwoju jabu na kula, na
bombi bakula posu.
37 Twabii twa bandu miya mbili sabini na sita musitima.
38 Pabajomula kula posu jukutosa, bapungusa kutopa kwi
sitima sukuleke ilebi munhanga.

Sitima litenda kutunyuka

39 Hekwakusa, baahenga lihengu musitima ngase
bamanyiki abi mu nndema bole, ila baabona pandu
punhanga pununsangi pambwani, baamua ajenda
bakajemika sitima.
40 Henu basekula nanga nukuileka munhanga, kipindi
aselase babopula ing'oji yebuukongiki usukani wa sitima,
ndi batondibia litanga limu palongi ji sitima ili lijenda
sukukangwa nu nhwahi, nukujenda ku mbwani.
41 Lakini bahika pandu pununsangi wingi mu nhanga, na
sitima jatenda kupati. Pandu palongi ja sitima pabi pajingi
mu nsangi bila kuwesa kuboka. Pandu puku nyuma ja
sitima pa tumbuka kutunyuka ipandi ipandi baada
jukupegwa na makili ga majeba.
42 Alonda bapala kaakoma apungwa bala boti, ndaba
bajogopa awesa kusibii mmasi mbaka kundema juku
mbwani nukutila.
43 Lakini ndaba nkolongu wa alonda jola japala
kunkengale Pauli, jaakanakia biitenda hela. Jaapwagila boti
baamanya kusibi mmasi ahomba kuhuma mu sitima mbaka
ku mbwani,
44 na bangi apwaata koni akamulaki mu ibau au mu
ipandi ya sitima yeitunywiki. Hela ndi hetwahika ku
mbwani bila kuwa.

28

Pauli jubii ku Maluta

1 Etwabia tuhikiki sapi mu ndema, ndi twamanya kilwa se
sela akikema Maluta.
2 Benei babu babii bandu baamboni ngamaa kwitu. Iyula
jabii jitumbuli kukuna na kwabii ni kipepu, henu
bapambakya mwotu, butujopa kunyata mwotu.
3 Pauli jatonduliya nsigu nsokopi wa nhanzu jabia
jukokake pahinza. Papuje ndaba ja lyotu la mwotu, lijoka
lapitila munhanzu nukunduma Pauli mukuboku
nukung'ang'anii papu.
4 Benei baapala pabilibona lijoka lela lijenze mukuboku
jaki bapwaganinya, “Mundu ajoo sakaka jutei kukoma, hata

ana julamiki mu nhanga, lakini kuboku kwaka ‘Kisapanga itu’ ngaandeke.
5 Lakini Pauli ja kung'undiya lijoka lela pamwotu na ngase lundumiki hata kidogu.
6 Bandu bala bahobaliya ngiti jutenda kuhimba au jwiihabukiya pai na kuwa. Lakini baada jukundendale munimuni nukubona Pauli ngase suntenda sindu sokapi silya, bang'anumbua mawasu gabu kupete jombi, bapwaaga jombi ndi kisapanga.”
7 Pambipi na pandu pala gakabii na matui gaka Pubulio, nkolongu jwa kilwa. Pubulio jutujopa ngati ukosi baki, twabia twaageni baki masoba matatu.
8 “Atati baka Pubulio babia agoni pikitanda, babia atamu nu kuhalisa mwai. Pauli jajingala nkati ili kwaabona baada ju kundoba Sapanga ambekila maboku nukundamisa.
9 Lihengu le heli elapitila, bandu boa ba kilwa jela bababii agonzu bahika nabombi nukulamiswa.
10 Butupekiya mali gingi, na patatumbuliya kabee sapwali, bapakila musitima indu yoka yetwabia twiipala.”

Sapwali kuhuma ku Maluta kujenda ku Loma
11 Ejapeta miei mitatu twatumbuliya sapwali jitu mu sitima limu laka Alekisandilia lebilikema, “Aka kisapanga ba mapaa” Sitima le heli labia lijemiki pandu papanyoliki kipindi soa si kipepu.
12 Twahika pikilanda ja Salukusa, twatama papu masoba matatu.
13 Ndienu twatumbulia kujenda, twaendaliya na sapwali nukuhika ku Legio. Elapita masoba mabeli, nhwai watumbuliya kupoga kuhuma kusini, na egapeta lisoba limu twahika bandali ja Potioli.
14 Kokuje twaakolila aka kilongu asokopi babube butuloba tutama nabu kwa juma jimo. Nahenu twahika ku Loma.
15 Aka kilongu ku Loma kola ebapata lijambu litu, bahika kutujopa kuguliu juku Apio na pandu pabapakema nyumba itatu ja ageni. Pauli ejaabona ansengula Sapanga, japata moju.

Pauli ku Musi guku Loma
16 Patwabiya tuhikiki ku Loma, Pauli anzetakiya kutama kajika jaki pamu na nndonda jumu jukulonda.
17 Egapeta masoba matatu, Pauli jaakema akilongosi buku Uyahudi bababiya atama hoku. Pabaketangana, Pauli jaapwagila, “Mwabandu aja, nepani ingawa ngasenatei sokapi siliya kwa bandu bangu wala kupenga malagalaki ga aseja bitu, batenda kungamuu ku Yelusalemu kola nukumbeleka mwamaboku ga Aloma.

18 Pabanalukiya nukubona ngase mi nilikosa lokapi
nhenga nikomika, bapala kuneka.
19 Lakini Ayaudi bangi bapenga lijambu le heli nane
napalika kuseku lufaa kwaka bambu nkolongu juku Loma,
hata hela ngasenabii na sokapi sa kwaa akataki ajangu.”
20 Jenze ndi ndaba jukuloba kummbona nukulonge na
mwanganya, nepani angongiki minyolu jenze ndaba
jukuhobale kwa bandu buku Izilaeli.
21 Bombi bapwaaga, “Twe ngasetujopiki balua jokapi
kuhuma ku Yudea, wala ngamundu jokapi jojuhikiki pamba
nukupia lijambu le heli au kupwaaga sokapi siliya segutei
wehapa.
22 Lakini tuholale tujoana kuhuma kwaku wamweti
gaguwasali ndaba tubweni kila pandu bandu alonge liyaa
kupete kikundi hesi.”
23 Ndienu bapanga naku lisoba lukuketangana naku,
bandu bingi bahika kojutamika tumbuka pulukela mbaka
pakamii jaalandila nukulongale Ukolongu waka Sapanga,
jalenga kwaalandi kupete Yesu kuhuma mu malagalaki gaka
Musa nuku kuhuma kwa Alota baka Sapanga.
24 Bangi bahobali malobi gaki, lakini bangi ngase
bahobalile.
25 Ndienu, ngase bajetangini kuolale kwabu. Pababia
ajendane Pauli japwaaga lilobi ale, “Loho jaka Sapanga
japwaga sakaka naka hengo binu pajapwaaga majambu
gala gajapwaaga Bambu Yesu kundomu wiki Isaya Mlota
waka Sapanga.
26 Jaapwaga,
‘Jenda kwa bandu haba ukaapwagila,
kujoa ngitinzoa, lakini nganhelewe,
kulinga ndinga, lakini ngamwiibone.
27 Ndaba malangu ga bandu haba gatei kuhoba,
ahibalaki makuto
ahigi mihu gabo
ana hela bakalinga kwa mihu gabu
bakajoa kwa makutu gabo
bakaelewa kwa malangu gabo
nukung'anumbukila, jupwaaga Bambu
nane nukundamisa.’ ”
28 Ndienu Pauli japwaaga, “Henu mmanya lijambu laka
Sapanga luku kuokoka bapelaki bandu banga Ayaudi. Na
bombi bitenda kunzoane!”
29 Pauli ejwabia jupwagiki ganiaga, Ayaudi batenda
kuboka koni bakabisana ngamaa beni na beni.
30 Yaka hibeli yoka Pauli jutamika mu mnyumba
jejapangiki mweni jukubika jaajopa boa bahikiki kumbona.

31 Julandila Ubambu Ukolongu waka Sapanga nu kubola
lijambu laka Bambu Yesu Kilisitu ku uwesu, bila lujogopu
wala kukanaliwa na mundu jokapi.

Balua jaka Pauli kwa Aloma
Ulongulelu

Kitabu sa Aloma jiandikwi nu ntumi Pauli kuwesikana kati ja saka 54 au 58 baada jukusaliwa Yesu Kilisitu. Pauli jwabia ngasejuhikiki ku Loma henu jwaandika kitabu hesi ili kwaapwagi bandu buku Loma boti yani Ayaudi na banga Ayaudi kuhusu Kilisitu. Jwaandika balua heji ku musi uku Kolintu kojwabia jutamiki masoba masokopi. Pauli jwaandika ili bandu ba ndema yoti bunhobalia nukunzetake Yesu Kilisitu, mu lipungu 16:26.

Kitabu sa Aloma ndi kitabu su muhimu kwa bandu babunhobale Kilisitu kila pandu na kila kipindi ndaba Pauli juandiki hotuhotu na juhelasi sapi uokopu gotuwesa kupata kupete Yesu Kilisitu. Pauli kabee jujonganisi Lijambu la Amboni laka Yesu Kilisitu ni Lilaganu la Mwandi. Asomi bingi apwaga ana nsitali nkolongu mukitabu hesi gupwaga mulipungu la 1:16 gupwaga,“Nepani ngamoni iyoni kulandi Lijambu la Amboni laka Kilisitu, ndaba lenieli ndi makili gaka Sapanga gakaagombo bandu boti baahobale, kutumbuli Ayaudi hoti mbaki bandu ba nndema yoti.” Pandu pu utumbuli pi kitabu senze kutumbuli sula 1-12 jitweli malobi ga siolojia na, pandu pa pili kutumbuli sula ja 13-15 jilongali majambu gu kuhenga bandu paakuba ajongini ni Kilisitu.

Gagabii nkati

Pauli jutumbuli balua jaki su kulilongulake mweni nu kupwaga jombi ndi jojwaandiki. Lipungu la 1:1-15.

Kabee Pauli jaandika kupwaga mundu hejubii na uokopu goguwesikana kupata kupete Yesu Kilisitu. Linga mu lipungu la 1:16-11:36.

Baada jahaga Pauli jwaalagalaki namuna jukutama paakuba ajongini ni Kilisitu. Lipungu la 12:1-15:13.

Pauli jujomuli kuandika kitabu sa Loma senu sa kwaalamuki bandu babunhobale Kilisitu buku Loma. Lipungu la 16.

1 Nepani Pauli ntumisi waka Yesu Kilisitu, nunhandaki balua jenze. Sapanga junhagwi kuba ntumisi nukunhenga nandila Lijambu la Amboni lejumbeki Sapanga.

2 Pamwandi Sapanga jwaalagila bandu Lijambu la Amboni lende kupete alota baka Sapanga ngati hekuandikwi mu Maandiku gaka Sapanga.

3 Lijambu la Amboni lende lunndongale Mwana waka
Sapanga, ndi Bambu witu Yesu Kilisitu jojwasaliwa ki
nhyega mulukolu lwaka Daudi,
4 jojuwe kupete usapi waki na kwa makili gaka Loho jaka
Sapanga, jwalangiswa kuba mwana waka Sapanga kupete
kuyoka kwaki yani Yesu Kilisitu Bambu witu.
5 Nukupete jombi, ne jumbeki wamboni waka Sapanga
nguba nuntumi, ili kupete jombi naalongulakia bandu ba
ndema yoka anhobalia nukunzetake Kilisitu.
6 Mwanganya montama ku Loma kabee mmbi nkati ja
bandu haba, ankemiki mmbia mwabandu baka Yesu
Kilisitu.
7 Ndienu nunhandaki mwanganya mwaboti mwentama
ku Loma mwee mwabandu bampalika na Sapanga, na
ankemiki mmbia mwabandu baki.
Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma
kwaka Sapanga Atati bitu na kwaka Bambu Yesu Kilisitu.

Kunsengu Sapanga

8 Kabula ja goka nunsengu Sapanga wangu kupete Yesu
Kilisitu ndaba jinu mwanganya, ndaba kuhobale kwinu
kujogwaneka kila pandu pundema pani.
9 Sapanga jo nuntumaki kwa mwoju wangu goti pa nandi
Lijambu la Amboni laka Mwana waki ndi jojumona
nukunyoana ndaba jumanya ndenda kunkomboka
mwanganya,
10 masoba goa panunndoba Sapanga. Nundoba Sapanga
ana jupai, jumbekia napwasi ja sapi jukuika kwinu kwa
masoba gani.
11 Ndaba ndokule ngamaa kummbona mwanganya ili
mbata napwasi juku mmbaguli nhupi ja loho ili mmbia
nganganganga.
12 Sembala mmanya senze, mwanganya na nepani
twitenda kugangamalisana moju, kuhobale kwangu nepani
kwanzangatia mwanganya nukuhobale kwinu mwanganya
kwinyangatia nepani.
13 Mwaalongu bangu, mbala mmanya mala jingi napala
kuhika kwinu, lakini mbaka sajenu atei kumbenga. Napai
ngamaa kuhika ili nhwesa kunzangati mwanganya ili
nngangamala mukuhobale, ngati henaajangatia bandu
bangi bandema yoti.
14 Ndaba leniheli lihengu lango, kwaalandi bandu boti,
bandu baasomiki na banga kusoma, bandu bana malangu
na banga malangu.
15 Ndaba ndokule ngama kunndandi Lijambu la Amboni
kwinu mwanganya kabee mombi ku Loma.

Makili gi Lijambu la Amboni

16 Nepani ngamoni iyoni kulandi Lijambu la Amboni laka
Kilisitu, ndaba lenieli ndi makili gaka Sapanga gakaagombo
bandu boti baahobale, kutumbuli Ayaudi hoti mbaki bandu
ba nndema yoti.
17 Ndaba Lijambu la Amboni lilangi sapi namuna Sapanga
hejwaajetake bandu kuba baamboni palongi jaki. Lijambu
lee heli lihengeka sukuhobale, tumbuka puwanzu mbaka
pamwisu, ngati Malobi gaka Sapanga egapwaga, “Mundu
jwa amboni palongi jaka Sapanga jwitama kupete
kuhobale.”

Likosa la bandu

18 Ndaba inyela yaka Sapanga jilangiswi kuhuma kunani
kwaka Sapanga banga kunzogopa jombi na abaja boka
baapenga usakaka kupete uliya.
19 Ndaba goti majambu gagunhenga Sapanga
jumanyikana kwabu gabonakini ndaba Sapanga weni
jwaalangi pangwendu.
20 Tumbuka Sapanga pa jwabomba nndema, makili gaki
ga yaka petapeta nu ukolongu waki hata ngati ngase
ubonikana kwa mihu, lakini gabonikana kupete hindu
yejubombiki. Henu ngabiiwesi kulikengale kwi indela
jokapi.
21 Hata ngati bummanya Sapanga lakini ngase
bundumbali wala kunsengula ngati hekupalika. Badala jaki,
mawasu gabu gabiya ganga na mana na mioju jabu jatweli
lwiye.
22 Awasali abii na malangu lakini ngaseabii na malango.
23 Akotoka kundumbali Sapanga jojutama yaka petapeta,
badala jaki alumbali imong'umong'u yealenganaki kuba
ngati mundu jojukua, yeyuye ibi ngati bandu, inyama
yeibeleka, ijuni, au iumbi yeikwaba.
24 Ndaba jahela, Sapanga jwaalekiki apwata kutokule
kwiliya mu myoju jabu nukuhengane majambu giiyoni mu
nhyega jabu.
25 Ang'anambwi usakaka waka Sapanga kuba isoli,
bikigungamali nukuhitumaki hindu yejubombiki Sapanga
nukunndeka Sapanga jojubombiki, jojupalika kulumbaliwa
yaka petapeta, Amina.
26 Ndienu Sapanga jwaalei apwata kutogule kwabu
kwiiyoni. Hata haka mbomba bakotuka kugone na aka
alomi babu ngati Sapanga hejabombiki, nukutokule kugone
nakambomba ajabu.
27 Akanalomi nabombi ahelahe akotoka kugone
nakambomba nukugone na akanalomi ajaki. Ahenga

mahengu giiyoni, kupete kuhenga hela bililete beni mang'aliku ga apalika kupata ndaba jukuhenga mahengu mabaja.

28 Ngati bandu heakaniki kuba na Sapanga, najombi Sapanga jwaalekiti apwata malangu gabu giliya, jwaalekiki aheenga ganga kupalika kuhenga.
29 Atwelii kila uliya na wii gwakila namuna juubaja na soju na ugoni na kukomana. Atwelii wipu na kukoma na isoli na kutokule kuliya nu kugamba,
30 nu kwa akakopakangane bandu isoli na babunsuki Sapanga na baatondoka na baabi ni ing'omu kabee atenda kukipuna atonga majambu giliya, banga kwaajetake ahengo na amabu babu.
31 Ang'ang'a na banga kuhobaleka na banga kuba nu upali na banga ni ikiya kwa bandu bangi na banga kuhenga sealagi beni kuhenga.
32 Amanyi malagalaki gaka Sapanga gapwaga bandu baatenda majambu ngati haga, apalika kuwa. Ganiaga ngase atenda pee beni ila kabee baajetake bangi baatenda majambu ngati haga.

2

Kutemu kwaka Sapanga

1 Henu unkosi wangu ana untemu bandu bangi, ngaguwesi kulikengale, hata ngati gukubi wanya. Ndaba, hewaatemu bangi, ulipeke yaambamba wamweti ndaba na weapa gutenda majambu agalagala gagutemu.
2 Tumanya kutemu kwaka Sapanga kwa bandu baatenda majambu ngati haga ndi kutemu kwa sakaka.
3 Lakini unkosi wangu weapa we waatemu bandu baatenda majambu ngati haga koni na wamweti uhenga majambu ngati gagaga, boo, uwasali lee wiijepa kutemuliwa na Sapanga?
4 Au lee uhulongama waamboni waki nkolongo, na kuinakali kwaki nukulendale kwaki sanga kumanya boo, waamboni waka Sapanga hogu utulongo kujetake mahakau nukugaleka?
5 Lakini ndaba jii ng'omu na mioju jii janga kupala kujetake mahakau na kugaleka, nahenu mulibeke mwabeti mang'aliku gingi lisoba laka Sapanga inyela yaki nu kutemu kwaki ngati hejupala mweni kwiitenda kubonikana.
6 Lisoba leheli Sapanga anndepa kila mundu kulengana na sejuhengi gaki.

7 Bandu bahenga majambu gaamboni sangakusoka koni ataputa ulumbi kuhuma kwaka Sapanga ni isima na womi wanga na mwisu, Sapanga jwaapekia womi wa masoba goti.
8 Lakini bangi baapwata majambu gabu beni na baakana usakaka waka Sapanga nukupwata ubaja, sakaka Sapanga jwaatemula kwii nyela yaki ngolongu.
9 Mang'aliku nu ubini gampata mundu jokapi jojutenda ulia. Gaapata hoti Ayaudi mbaka bandu banga Ayaudi kabee.
10 Lakini Sapanga jaapekia ulumbi ni isima nu lukwali bandu boti baatenda majambu ga amboni, jwaapekia Ayaudi hoti na bandu banga Ayaudi kabee.
11 Ndaba Sapanga ngase jujangati bandu boti sukubagu bangi.

12 Bandu boti baatei mahakau sanga kugamanya Malagalaki gaka Musa biikuwa sukutemuliwa bila Malagalaki, na baatei mahakau koni amanya Malagalaki, biitemuliwa kupete malagalaki.
13 Ndaba nga bandu baajogwane pe Malagalaki gaka Musa ndi abonekana baamboni kwaka Sapanga, ila bandu baajetake Malagalaki ndi babibonikana baamboni palongi jaka Sapanga.
14 Bandu Banga Ayaudi ngaseabi na Malagalaki gaka Musa, lakini paahenga ngati egapalika Malagalaki sukulongoswa na mioju jabu, bombi akuba ndi Malagalaki hata ngati ngaseagamanyi Malagalaki gaka Musa.
15 Bombi alangi sekipalika mu Malagalaki gagaandikwi mu myoju jabu, koni moju wabu ulangi lijambu leheli, ndaba mawasu gabu mala jingi gatenda kwaataki na mala jengi gatenda kwaakengale.
16 Henu, kupete Lijambu la Amboni lenandi nepani ndi hekwiibia lisoba lela Sapanga pajwiitemula kupete Yesu Kilisitu majambu gaahengiki bandu pu ujobu.

Ayaudi na Malagalaki

17 Henu boo wehapa? Wehapa, ana ulikema wamweti Nhyaudi, guhobale Malagalaki gaka Musa nukukipuni kuba mwana waka Sapanga,
18 kupete Malagalaki gaka Musa ugamanyi gajupala Sapanga kabee guwesa kuhagu majambu gaamboni.
19 Ulimanya wehapa ukilongosi wa bandu banga kulinga na wehapa unang'anu wa bandu baabii palwii,
20 ulibona weapa gu mmbola wa bandu ang'ang'a nu mbola wa bana akeke ndaba nhwasali mu malagaliki mbii na umanyi nu usakaka.

21 Henu weapa, gwaabola bangi ndaba jaki ngase gulibole
wamwete? Wehapa walandi bangi biijiba na wamweti
gutenda kujiba.
22 Weapa gupwaga, “Mundu jwiitenda ugoni,” koni
wamwe utenda ugoni. Gusuki imong'umong'u yi isapanga
ndaba jaki wamweti gujingi nukujiba mali gingi mu
nyumba ji isapanga.
23 Weapa weukipuna ugamanyi Malagalaki gaka Sapanga
lakini umpoa Sapanga lihamu sukukotoka kuhenga ngati
malagalaki hegapala?
24 Ngati Maandiku gaka Sapanga hegapwaga, “Bandu
banga Ayaudi alitondwi liina laka Sapanga ndaba ja
majambu ganhenga mwa Ayaudi mwanganya.”
25 Kuseku jandu kwaku kwiibia kwasakaka ana gujetake
Malagalaki, lakini ana ngasegutenda ngati Malagalaki
hegapala, kuseku jandu kwaku kukuba ngati mundu jwanga
kusekujandu. Ndienu mbanga wakahigali sanga kuseku
jandu.
26 Ana bandu banga Ayaudi banga kuseku jandu ahenga
gagapalika mu Malagalaki, boo, kutama bila kuseku jandu
kwabu ngase kubonikana le ngati asekwi jando?
27 Henu bandu banga Ayaudi bantemula mweapa mwa
Ayaudi mwensekwi jandu nukugamanya Malagalaki gaka
Sapanga ana ngasenhenga ngati Malagalaki hegapala.
28 Ndaba nga kila mundu jojubonikana kunza kuba
Nhyaudi ndi Nhyaudi wa sakaka kabee mundu ngasejukuba
nhyaudi wasakaka ati ndaba jusekwi jandu nhyega.
29 Nhyaudi wa sakaka ndi mundu jojubi nhyaudi nkati,
ndi jojusekwi jandu mu moju. Ganiaga ndi majambu gu mu
loho, na nga majambu gagabi mu maandiku gagabi mu
Malagalaki. Mundu ngati hoju ngase jupata ulumbi kuhuma
kwa bandu ila ulumbi kuhuma kwaka Sapanga.

3

1 Nhyaudi jubii na sindu boo kikolongu kupeta bandu
bangi? Au boo, Ayaudi baajonzuki sindu boo ngani kupete
kuseku jandu?
2 Hena, Kibii sekijonzukeka kila upandi. Sapanga
jatumbulia oti kwaapeke Ayaudi malobi gaki.
3 Henu kwibia boo, ana bangi babu akotwiki kunhobale
Sapanga? Boo, kukotoka kuhobale kwabu kwiiboa lee
kuhobaleka kwaka Sapanga?
4 Ngaela! Sapanga juigali kuba jojuhobaleka masoba goka
hata ngati kila mundu julonge isoli. Ngati hegapwaga
Maandiku gaka Sapanga,

“Kila hegulonge, malobi gaku gakubaa ga sakaka, pa
witemuliwa,
wehapa ndi wibia we guwesa.”
5 Ana mahakau gitu galangi Sapanga jutenda gaamboni,
henu twiipwaga bole? Boo, ana jututemwi twiipwaga lee
Sapanga jutenda liya. Pamba nonge kwa mawasu
gikimundu.
6 Ngahela! Nakwakabii hela Sapanga jwakawesa boo kwa
atemu bandu bu punndema?
7 Mundu juwesa kupwaga ana, “Ana isoli yangu ijangati
kulangi usakaka waka Sapanga nukujonzuke ulumbi waki,
henu ndaba jaki nepani andemu kuba namundu mwana
mahakao?”
8 Kulengana nukupwaga ana, tuhenga majambu giliya ili
tupata gaamboni! Ndi bangi hebututondula sukututaki
tupwagiki hela. Biitemuliwa ngati hekupalika.

Ngamundu jwaamboni palongi jaka Sapanga

9 Henu tupwaga kike? Boo, twa Ayaudi lee twaamboni
kupeta bandu bange? Ngahela! Ndaba anangi kupwaga
Ayaudi na bandu banga Ayaudi boka abii pai ja makili ja na
mahakau.
10 Ngati maandiku gaka Sapanga hegapwaga,
“Ngamundu hata jumu jwaamboni palongi jaka Sapanga,
11 nga mundu jumwa jwana malangu wala ngakuba
mundu hata jumu joantaputa Sapanga.
12 Boti atei kung'anambuka boti atei kukosa
nga jojutenda gaamboni,
ngasejubii hata jumu.
13 Milomu jabu jibii ngati matenge gaayekwi gaganunga,
ni ilimi yabu ilonge isoli
mu milomu jabu gapita malobi gana sumu ngati gi lijoka.
14 Malobi ga alonge gatweli yaambamba nu usungu.
15 Magolu gabu gajojuke kukoma bandu.
16 Pokapi pa ajenda aleta ling'ai nuku kuhalabana hindu.
17 Ngaseamanyi kutama su lukwali.”
18 “Ngase bunzogopa Sapanga hata kidogu.”
19 “Henu tumanyiki ana malobi goka gagalongi mu
Malagalaki gaka Musa, gaapwaga bandu boti baalongoswa
na Malagalaki ili kila mundu jiiwesa kulikengale, ili kulangi
bandu boti apalika kutemuliwa na Sapanga.
20 Henu nga mundu hata jumu jojubalangiwa kuba
jwaamboni palongi jaka Sapanga sukukamulaki Malagalaki,
ndaba Malagalaki gehaga gunzangati mundu kumanya ana
juhengiki mahakau.”

Kujetakewa na Sapanga kukuhobale

21 Lakini henu indela jaka Sapanga ja kwaajetake bandu
kuba baamboni palongi jaki jibonikini pangwendu, kabee
bila kugahenga Malagalaki. Malagalaki gagaandikwi na
Musa na Alota baka Sapanga alongale lijambu leheli.
22 Sapanga jwaajetake bandu kuba baamboni kwi indela
jukunhobale Yesu Kilisitu. Sapanga jutenda ela kwa boka
babunhobale Kilisitu ndaba ngasejibi tofauti kati ja Ayaudi
na bandu banga Ayaudi.
23 Bandu boka atei mahakau nukupongukewa nu ulumbi
waka Sapanga.
24 Lakini kupete waamboni wa bwaka waka Sapanga
bandu boti ajetakeka ku kuba baamboni palongi jaka
Sapanga kupete Yesu Kilisitu jojwaakombwi.
25 Sapanga ampia Yesu Kilisitu kwa mwai waki ili jubia
indela ja kwaalekake bandu mahakau gabu kwa mwai waki
kupete kunhobale jombi. Sapanga jwatenda hela ili kulangi
jombi jwaamboni. Kabula jukukuwa Kilisitu Sapanga
jwatenda kuhinakali bila kulingali mahakau ga bandu.
26 Lakini henu Sapanga ampia mwana waki ili kwaalangi
bandu aina ja wamboni gogujetakeka palongi jaki. Kwi
indela heji Sapanga mweni julangi jombi jwaamboni na
kabee antenda kila mundu joanhobale Yesu jubia
jwaamboni palongi jaki.
27 Henu tuwesa kukipunii kike? Ngasekibile! Ndaba jaki?
Boo, nndaba jukugahenge lihengu Malagalaki gaka Musa?
Ngahela! Ila ndaba tutenda kuhobale Kilisitu.
28 Henu tumanya Sapanga anzetake mundu kuba
jwaamboni palongi jaki kupete kuhobale kwaki, ila nga
kukuhenga gagapalika mu Malagalaki gaka Musa.
29 Au boo, Sapanga ndi Sapanga waka Ayaudi pena, au
Sapanga wa bandu ba ndema yoka kabee? Heena, Sapanga
wa bandu banga Ayaudi boti kabee.
30 Sapanga jubi jumu pena, najombi jwaatenda bandu
Ayaudi na bandu ba nndema joti abia baamboni kupete
kuhobale kwabu.
31 Henu boo, tugaleke Malagalaki gaka Musa ndaba
jukuhobalela? Ngahela ila tugajemale Malagalaki gaka
Musa kulangi ga sakaka.

4

Lilenganu lukuhobale kwaka Ibulahimu

1 Boo, henu tupwaga kike kuhusu atati bitu Ibulahimu?
2 Ana Ibulahimu jwabii bunhengiki kuba jwaamboni
palongi jaka Sapanga kupete mahengu gaki mweni, nala
jubii na sindu sukukipuni lakini nga palongi jaka Sapanga.

3 Ndaba Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Ibulahimu
anhobalia Sapanga, najombi Sapanga anzetakia kuba
waamboni palongi jaki.”
4 Mundu jojuhenga lihengu kwaka mundu julepwa
malepu, malepu gaki nga nhupi yake ila sindu sejupalika
kulepwa kwi lihengu lejuhengiki.
5 Lakini mundu jwanga kuhobale mahengu gaki mweni,
ila anhobale Sapanga jojwaalekake bandu baatende
mahakau, henu Sapanga jukubona kuhobale kwaka mundu
hoju nukunzetake kuba jwaamboni palongi jaki.
6 Daudi kabee jwapwaga ahelahe pajwalongalia kutogule
kwaka mundu jojuwe Sapanga ambona jwaamboni palongi
jaki sanga kulingali mahengu gaki:
7 “Apengaliwi bandu baalekakiwi makosa gabu,
babube mahakau gabu atei kugaputa.
8 Jupengaliwi mundu jojuwe mahakau gaki Bambu nga juga
komboke.”
9 Boo, kutogule hoku apata bandu baasekwi jandu pena au
apata na bandu banga kuseku jando? Apata na bandu banga
kuseku jandu kabee. Ndaba tupwagiki, “Ibulahimu
jwatenda kuhobale na Sapanga jwatenda kunzetake kuba
jwaamboni palongi jaki”
10 Boo, Ibulahimu jwajetakiwa na Sapanga kipindi bole?
Kabula jukuseku jando, au baada jukuseku jandu? Kabula
jukuseku jandu, na nga baada jukuseku jando.
11 Ibulahimu jwasekula jandu mwenikatai, nukuseku
jandu kwe hoku kwabii nginyuli jejalangia Sapanga
anzetaki jombi kuba jwaamboni palongi jaki ndaba
jukuhobale kwaki kojwabi naku kabula jukuseku jandu.
Henu, Ibulahimu jubi ndi atati ba bandu boti babube, hata
na ngaseasekwi jandu, bunhobale Sapanga nukuhengwa
kuba baamboni palongi jaki.
12 Jombi kabee atati ba bandu baasekwi jandu, lakini nga
ndaba atei kuseku jandu pee, ila ndaba apwata indela
ajelajela jukuhobalela jebabia apwata atati bitu Ibulahimu
kabula jukuseku jandu.

Lilagi laka Sapanga bilijopa sukuhobale

13 Sapanga andagila Ibulahimu nikibeleku saki kupwaga
ampekia ndema joti jakakuba jabu. Lilagii heli
ngaselahengiki ndaba Ibulahimu jwagapwata malagalaki
gaka Musa, ila ndaba jwatenda kuhobalela, nukujetake
kuba jwaamboni palongi jaka Sapanga.
14 Ndaba ana babiipata Malagi gaka Sapanga pena ndi
bandu baajetake malagalaki gaka Musa pena nala kuhobale

ngasekubii na mana jokape, nakwombi kulagi kwaka Sapanga nga sindo.
15 Malagalaki galeta inyela, lakini na ngakuba malagalaki, ngakukubi na makosa.
16 Kwa ndaba heji, lilaganu lihika kwa ndela jukuhobale, henu lilaganu heli ndi nhupi yaka Sapanga, na henu lilaganu heli ndi nginyuli jejilangi usakaka lilaganu heli ndi li kibeleku soka saka Ibulahimu, nga kwa bandu babagakamulaki malagalaki gaka Musa, ila kabee na kwa bandu baatama kupete kuhobale ngati Ibulaimu. Jombi ndi atati bitu twaboti.
17 Ngati maandiku gaka Sapanga hegapwaga, “Nugubei gubia gwa atati ba bandu ba ndema yoti.” Malagi haga ndi sakaka palongi jaka Sapanga joampwagila Ibulaimu, Sapanga jojwaayoa bandu, nukupete mihilu yaki, jwiihenga hindu yoka yeyabii ngaseibii ibiya.
18 Hata ngati ngasekwabi na sindu sokapi sesunhenga Ibulahimu kuhobale lilaganu heli, lakini Ibulahimu anhobalea Sapanga nukulendale lilaganu heli na bunhenga kuba atati ba bandu ba makabila gingi, ngati hebunndagila kupwaga, “Kibeleku saku kiikuba kingi ngamaa ngati ndondu.”
19 Jwabii hokomundu jojuhegale kuba na yaka mia jimu, lakini kuhobale kwaki ngase kwakotwike hata mweni jwamanyiki ngase juwesa kupapa ndaba jabii nseja ngamaa, nu nhwanu waki Sala yaka yaki yukubeleka mwana yabia ipetiki.
20 Ibulahimu ngase jakotwiki kuhobale na ngase jwaabii nikiholu kupete lilaganu laka Sapanga ila kuhobale kwaki kumpekia makili nukunhobale Sapanga henu anndumbalia Sapanga.
21 Jamanya ana sakaka Sapanga juwesa kuhenga gala gaandagila.
22 Ndi ndaba Sapanga anzetake kuba jwa amboni palongi jaki.
23 Paalonge, “Jatenda kunzetake kuba jwaamboni palongi jaki.” Ngasealonge anzetaki jubiya jwaamboni kajika jaki pena.
24 Lijambu le heli lutulongale natwepani kabee totujetakiwi na Sapanga totunhobale Sapanga joanhyoa Yesu Bambu witu kuhuma kwa bandu baawii.
25 Yesu bumpia jukuwa ndaba ja mahakau gitu, jayoka ili kutuhenga twaamboni palongi jaka Sapanga.

5

Kuba waamboni palongi jaka Sapanga

1 Henu, ndaba Sapanga jututei tubia twaamboni palongi
jaki kupete kuhobale, henu tubii nulukwali na Sapanga
kupete indela jaka Bambu witu Yesu Kilisitu.
2 Ndaba jukuhobale kwitu, Yesu jutuletiki mu waamboni
waka Sapanga mo tutama sajenu. Natwepani tutogule
kukipuni kuhobale kotubi naku kutama pamu nu ulumbi
waka Sapanga!
3 Ngahela pena, ila tutogule ndaba ja mang'aliku koni
tumanya mang'aliku gutubola kuhinakali,
4 kuhinakali kungangamalisa mundu mwoju, nu
kugangamaa mwoju kundete mundu kuhobale.
5 Nukuhobale ngasekutuhenga tusindwa, ndaba Sapanga
jutupeki upali waki mu myoju jitu kupete indela jaka Loho
wa Sapi jejutupeki.
6 Ndaba hata patwabiya twakona nga na makili, esahika
kipindi, Kilisitu jwakuwa ndaba jitu twepani twana
mahakau.
7 Sakaka, ngasekuwesikana mundu kuwa ndaba ja mundu
jo jujetakeka palongi ja bandu ila kuwesikana mundu
kulenga kuwa ndaba ja mundu jwaamboni.
8 Lakini Sapanga julangi kwitu jutenda kutupala, ndaba
patwabia twakona tubi na mahakau, Kilisitu jwakuwa
ndaba jitu twepani.
9 Henu ndaba jututei tubia twaamboni palongi jaki kupete
mwai waka Yesu Kilisitu, kulangi sakaka jwatukombula
kuhuma mwi inyela yaka Sapanga.
10 Ndaba twabia twaabaja baka Sapanga lakini
jutulenganaki tubia twaakosi baki kupete kuwa kwaka
Mwana waki. Henu ngati hetubii twaakosi baka Sapanga
sakaka kulangi he jwatuokuwa kupete womi waka mweni
Kilisitu.
11 Nga haga pena ila tutogule kabee ndaba jagala
gajutuhengi Sapanga kupete indela jaka Bambu witu Yesu
Kilisitu jojutujonganisi na Sapanga.

Adamu na Kilisitu

12 Kupete indela jaka mundu jumu mahakau gatenda
kujingi punndema, nagombi gaatenda bandu akuwa. Henu
kuwa kwaahiki bandu boka ndaba bandu bowa atei
mahakau.
13 Ndaba kabula jukuhika malagalaki gaka Musa
mahakau gabii punndema, lakini mahakau ngase
gabonakini bila kuba Malagalaki.
14 Lakini toka pajwabii Adamu mbaka pajwahikiki Musa,
kuwa kwaapatiki hata bandu banga kutenda mahakau ngati
hejwatenda Adamu, mahakau guku nng'anambuka
Sapanga.

Adamu jwabii lilenganu laka jola jojwihika.
15 Lakini lihakau laka Adamu ngase lilengana na
waamboni waka Sapanga. Ndaba ana mahakau gaka
mundu jumu galeta kuwa kwa bandu boti, kulangi ana
uamboni waka Sapanga gobii gwingi na nhupi jaki ja bwaka
jejibii kwa bandu bingi, nayombi ihuma kwaka mundu
jumu, mundu we hoju ndi Yesu Kilisitu.
16 Nhupi yaka Sapanga ngaseilengana sekiipitila baada
jukuhenga lihakau mundu jumu: Sapanga jwaatemula
bundu kupete lihakau lejwatei mundu jumu, lakini bandu
bingi pababiya ahengiki mahakau, Sapanga jaaletila nhupi
jakuba jwaamboni palongi jaki.
17 Sakaka, kupete lihakau laka mundu jumu, kuwa
kwatenda kuhika ndaba jaka mundu jumu hoju, lakini
kulangi sekipiti kupete sejutei mundu jumu hoju yaani ndi
Yesu Kilisitu hekibi kikolongu ngani! Boka baajopa
waamboni waka Sapanga wabwaka hogu na nhupi heji
ahengwa kuba waamboni palongi jaka Sapanga, biitawala
mu womi kupete indela jaka jumu hoju, yaani Kilisitu.
18 Henu ngati hekubi lihakau laka mundu jumu liletiki
kutemuliwa kwa bandu boka ndi ahelahe kupete lijambu
limu laamboni laka mundu jumu kwaka Sapanga laapeke
boti waamboni na womi.
19 Na ngati hekubi kusindwa kunzowane Sapanga kwaka
mundu jumu hekwaatenda bandu bingi abia na mahakau,
ndi ahelahela kunzowane Sapanga kwaka mundu jumu
hekwaatenda bandu bingi kuba baamboni palongi jaka
Sapanga.
20 Malagalaki gaka Musa gahika ili kuleta ujonzukeku wa
mahakau, lakini mahakau hegajonzukika, waamboni waka
Sapanga nagombi watenda kujonzukeka ngani.
21 Ngati mahakau hegalongosa nukuleta kuwa, ndi
ahelahe waamboni wa bwaka waka Sapanga ulongusa kwi
indela ja kwaahenga bandu abiya baamboni palongi jaki nu
kulongosa abiya na womi wa masoba goti kupete indela
jaka Yesu Kilisitu.

6

Kutama sukujongana ni kilisitu

1 Henu tupwaga boo? Boo, tuendalia lee kukuhenga
mahakau ili waamboni waka Sapanga ujonzukikaje?
2 Ngahela! Twepani twe tuwii kupete mahakau tuwesa
boo kuendalee kuhenga mahakao?
3 Au lee ngase mmanya twepani twaboa twe twabatiswa
nukujongana na Yesu Kilisitu sukujongana na kuwa kwaki.

4 Patwabatiswa twajongana pamu na jombi mu kuwa
kwaki nukusikwa kwaki, ili ngati Kilisitu ejayoka kuhuma
kwa bandu baawi kupete ulumbi wa Atati na twepani kabee
tuwesa kuba na womi nyai.
5 Ndaba ana twepani tujongini najombi kwa kuwa kwaki
ngati jombi, ahelahela twiijongana najombi sukuyoka ngati
hejwayoka jombi.
6 Tumanya umundu witu wa mwandi buubambalia pamu
na Kilisitu, ili nhyega itu ya mahakau ialabika, ili tukotuka
kuba twaatumwa ba mahakau kabee.
7 Ndaba mundu jokapi jojuwi julekakiwi, na
ngasejulongoswa na mahakau.
8 Henu ana tuwi pamu na Kilisitu, tuhobale twiitama
kabee pamu na jombi.
9 Ndaba tumanya Kilisitu juyokiki kuhuma kwa bandu
baawi najombi nga jukui kabee, ndaba kuwa nga kukubi na
makili kabee kwaake.
10 Henu, ndaba jwakuwa mala jimu pee ndaba ja
mahakau ga bandu, mahakau ngasegunndoo jombe,
nukutama kojutama jujongana na Sapanga.
11 Ahelahela nanamu kupalika mulibona ntei kuwa
kupete mahakau, nukutama pamu na Sapanga kupete na
Kilisitu Yesu.
12 Henu, mwiijetake mahakau galongua nhyega hinu
jejikuwa ili mwiijetake ndokule iliya ya nhyega.
13 Wala mwiipia hata pandu pamu pa nhyega ji ibia sindu
sukutende mahakau. Ila mulipia kwaka Sapanga ngati
bandu babayokiki kuhuma kukuwa kujingi mu womi.
Lakini mpia ihungu yi yoti ihenga lihengu laka Sapanga.
14 Ndaba mahakau ngagundongoo mwanganya kabee,
ndaba ngase nndongoswa na Malagalaki gaka Musa ila
nndongoswa na waamboni waka Sapanga.

Ntumisi jojuhenga gaamboni palongi jaka Sapanga

15 Henu, tupwaga kike? Tutendaa mahakau ati ndaba
ngasetubi pai ja malagalaki ila tulongoswa na waamboni
waka Sapanga? Ngahela!
16 Mmanya nde ana mulipiiki mwabe kuba mwaatumwa
sukunzoane mundu najongi, sakaka mwanganya mkuba
mwaatumwa baka mundu we hoju. Ana mwiikuba
mwaatumwa ba mahakau mwisu waki kuwa, na ana mmbii
mwaatumwa bukunzoane Sapanga mwisu waki junhenga
mmbiya mwaamboni palongi jaki.
17 Ata na mwabi mwaatumwa ba mahakau pamwandi,
lakini henu nunsengu Sapanga nzetaki kwa mwoju wii woti
usakaka gogubii mu mabole ganzopiki.

18 Mwakombuliwi kuhuma mu utumwa wa mahakau,
nakuba mwa atumwa bukuhenga majambu gaamboni
palongi jaka Sapanga.
19 Nonge luga jakawaida ja bandu ndaba jukusindwa
kumanya kwitu. Ndaba mwabe mulipia kutumaki upija nu
ulia ndaba ju ubaja, ahelahela henu mulipia mwabeti kuba
mwaatumwa bukutenda majambu gaamboni palongi jaka
Sapanga ili nhuwesa kutama mu usapi.
20 Pamwabia mwa atumwa ba mahakau ngase mwawesiki
kuhenga gajupala Sapanga.
21 Mwapata sindu boo, saamboni pamwahenga hindu
yemwibone hioni sajenu? Ndaba mwisu wa majambu haga
goti ndi kuwa!
22 Lakini henu mkombuliwi kuhumu ku utumwa wa
mahakau na mmbi mwa atumwa baka Sapanga, sindu
samboni se mpata sajenu ndi kutama maisa gu usapi
gagaleta womi wa masoba goti.
23 Ndaba malepu ga mahakau ndi kuwa lakini nhupi
jejupia Sapanga ndi womi wa masoba goti su kupete Yesu
Kilisitu, Bambu witu.

7

Malagalaki ga ndoa

1 Mwaalongu bangu henu manyiki nonge na bandu
babagamanya malagalaki. Ndaba mmanyiki ana malagalaki
gunndongoo mundu pajukuba mwomi.
2 Tupwaga, mmbomba jobunzukwi jukuba pai ja
Malagalaki pajutama nu nndomi waki pajukuba mwomi,
lakini nndomi waki ana juwii, Malagalaki haga
ngasegundongosa kabee mmbomba hoju.
3 Henu mmbomba hoju na jutama na mwanalomi jongi
kipindi nndomi waki jubii mwomi, bankema nhgoni, lakini
nndomi waki ana juwii, mmbomba hoju jukuba julekakiwi
ngasejubii pai ja malagalaki kabee, ana jujukuliki na
mwanalomi jongi ngajwiikubi nhgone.
4 Ahelahe mwaalongu bangu ngasemmbii kabee mu
Malagalaki ndaba nnzongini na nhyega jaka Yesu Kilisitu,
mana jaki Kilisitu pajakuwa na mwanganya mwakuwa
pamu najombi. Henu mwanganya mmbii mwabandu baki,
jombi Kilisitu jojuyokiki ili nhwesa kuntumaki sapi Sapanga.
5 Ndaba patwabia tutama sukulongoswa na kutokule
kuliya kwa nhyega kotubii naku, kutokule kokutukoluwa
ndaba ja Malagalaki gaka Musa, kokukwe gahenga lihengu
nkati ja nhyega jitu nukutulete kuwa.

6 Lakini henu tulekakiwi kuhuma muipungu ya
Malagalaki, ndaba tuwi ndaba ji lijambu le lutuhenga
twepani tubia twaatumwa. Henu tuwesa kuntumaki
Sapanga sukupwata indela inyai ju ulongosi waka Loho jaki,
wala nga ngati pamwandi patwabiya tulongoswa na
maandiku ga Malagalaki.

Malagalaki na Mahakau

7 Boo, nala tupwaga hetupwata Malagalaki tutenda
mahakau? Ngahela! Lakini bila Malagalaki nepani nga
nakamanyi mahakao. Ndaba nganaka manyi kutokule
majambu gilyaa ndi sindu salia, ana Malagalaki egakabii
ngase gapwagiki, “Wiitokule.”
8 Sukutumi mihilu heji, mahakau gapata napwasi
jukujumu kila aina jukutokulee kwalia kokubi nkati ja
nhyega. Ndaba bila Malagalaki mahakau gakubape sindu
sekiwii.
9 Pamwandi nepani nabii namwomi kutali na malagalaki,
lakini mihilu hejahika, mahakau gatenda kuyoka nanepani
nabii ngati ndei kuwa.
10 Henu Mihilu jejapala kuleta womi, kwangu nepani
jiletiki kuwa.
11 Ndaba mahakau gapata napwasi kwi indela ji mihilu
ajelaje nukungonga nepani nu kungoma.
12 Henu, Malagalaki geni gabii pe gaga Sapi ni mihilu je
heji jabii pe jeja Sapi, kabee jaamboni palongi jaka Sapanga
na ja sapi.
13 Boo, sesabi saamboni saleta kuwa kwangu nepane?
Ngahela! Mahakau ndi gaganeti nepani kuwa. Lakini ili
mahakau gabonikana mahakau ga sakaka, gapetila indela ja
sindu sekikuba sa amboni ili kuleta kuwa kwangu. Henu
mahakau kupete indela ji mihilu, gililangia sapi hegabii
giliyaa ngamaa.

Ngondu nkati jaka mundu

14 Tumanya Malagalaki ndi loho, lakini nepani namundu
jumu nndema, nepani anombisi mia ntumwa wa mahakau.
15 Ngase nikimanyi sehenga, ndaba sembala kuhenga
ngase mbala kuhenga lakini sindu se nikisuki ndi se
nihenga.
16 Henu, ana nihenga sanga kukipala namwe, kulangi
nyetake Malagalaki kuba ga amboni.
17 Lakini henu nga nepani jojuhenga sanga kukipala ila
mahakau gagatama nkati jangu.
18 Manyiki ngasekibi samboni sokapi nkati jangu nepani,
kulengana nu umundu wangu. Ndaba mbala kutenda
lijambu lelibii laamboni, lakini ngase nhwesa kuhenga.

19 Ndaba lijambu laamboni lenilipala ngase nilihenga, ila
lijambu la liyaa langa kupala kulihenga ndi lenilihenga.
20 Henu ana nihenga lijambu langa kulipala namweti,
henu kulangi nga namwete jojuhenga haga ila ga mahakau
gagatama nkati jangu ndi gagahenga.
21 Henu manyiki Malagalaki gahenga lihengu nkati jangu:
Pambala kuhenga lijambu laamboni, nilibona nihaguu
kuhenga lijambu li liyaa.
22 Ndaba nkati ja mojuwangu nitogule Malagalaki gaka
Sapanga.
23 Lakini nagabona malagalaki gangi gagahenga lihengu
mu nhyega jango, malagalaki gagapengana na Malagalaki
gagajetakewa na malangu gangu. Henu ganhenga mia
nuntumwa wa malagalaki ga mahakau gagahenga lihengu
mu nhyega jango.
24 Musinikiboni namundu nhagu nepani! Nya
jojwingombula nepani kuhuma mu nhyega jejinongo
nepani kuwa?
25 Jusengulikaa Sapanga jojutenda hela kupete Bambu
witu Yesu Kilisitu!

Hela ndi hemi, kwa malangu gangu ndumaki Malagalaki
gaka Sapanga lakini kwa ndokule yangu ya nhyega jangu
ndumaki malagalaki ga mahakau.

8

Kulongoswa na Loho wa Sapi

1 Henu sajenu bandu baatama kupete Kilisitu Yesu ngase
kubii kutemuliwa kwabu kabee.
2 Ndaba, malagalaki gaka Loho jojuleta womi jojubii nkati
jaka Yesu Kilisitu ganhokwi kuhuma ku malagalaki ga
mahakau na kuwa.
3 Sapanga juhengi lihengu legasindwa kuhenga
Malagalaki, ndaba jukukosa makili kwa nhyega. Sapanga
antumia Mwana waki wakajika koni jubii na nhyega ngati
hejibii nhyega jitu twepani twetubii na mahakau ili
jugawesa mahakau nukupete nhyega jeheji jugakoma
mahakau.
4 Sapanga jwatenda hela ili sekipalika mu Malagalaki
kihengika bwisu nkati jitu twepani twetubi twabomi, nga
kwa makili gaka mundu ila kwa makili ga Loho.
5 Ndaba bandu baatama sukulongoswa na ndokule iliya
ya nhyega malangu gabu galongoswa na ndokule ilia ya
nhyega. Lakini bandu baatama sukulongoswa na Loho jaka
Sapanga ahenga mahengu gajupala Loho jaka Sapanga.

6 Ndaba kulongoswa na ndokule ilia ya nhyega kuleta
kuwa lakini kulongoswa na Loho jaka Sapanga kuleta womi
nu lukwali.
7 Ndaba baalongoswa na ndokule ilia ya nhyegaa akuba
abaja baka Sapanga, ngase bagajetake Malagalaki gaka
Sapanga wala ngaseawesa kugajetake.
8 Bandu baajetake kulongoswa na nhyega ngase awesa
kunhenga Sapanga jutogulia.
9 Lakini mwanganya ngase ntama sukulongoswa na
nhyega, ila nndongoswa na Loho, ana Loho jwaka Sapanga
jutama nkati jii. Jokapi jwangakuba na Loho jaka Kilisitu
hoju nga mundu jwaka Kilisituje.
10 Lakini ana Kilisitu jubii nkati jinu, Loho jaka Sapanga
jumpeke womi ndaba nkuba nzetakiwi kuba mwaamboni
palongi jaka Sapanga hata ngati nhyega yinu yiibia iwi
ndaba ja mahakau.
11 Ana Loho jaka Sapanga jojunhyoa Yesu kuhuma kwa
bandu baawi jutama nkati jinu, nala joanhyoa Yesu hoju
jwaipekia womi nhyega jii jejikuba ja kuwa, jwiihenga hela
kupete Loho jaki jojutama nkati jino.
12 Henu mwaalongu bangu, tubii ni lihengu lukuhenga,
lakini nga lukulongoswa na ndokule iliya ya nhyega ngati
heipala.
13 Ndaba ana ntama sukulongoswa na ndokule ilya ya
nhyega sakaka mwiitenda kuwa. Lakini kupete Loho ana
mugakoma mahengu gii gilyaa nala mwiitenda kutama.
14 Boti baalongoswa na Loho jaka Sapanga ndi bana baka
Sapanga.
15 Ndaba ngasemwajopiki Loho jojwanhenga mwanganya
kuba mwaatumwa kabee nukunzege kiholu, ila munzopiki
Loho jojunhenga mwanganya kuba mwabana baka
Sapanga, na kwa Loho hoju, twepwani tunkema Sapanga,
yani “Aba!” Mana jaki, “Atati”
16 Najombi Loho mweni julangi mu loho yitu kupwaga
twepani twabana baka Sapanga.
17 Henu ndaba twepani twabana baka Sapanga, twiijopa
mbengale yoka yejwaabeki Sapanga bandu baki, twiilisa
ulisi hogu pamu na Kilisitu, ndaba ana tung'aliki pamu na
Kilisitu ahelahe twiilumbalika kabee pamu na jombi.

Ulumbi goguhika

18 Mang'aliku gagabonikana sajenu kwangu nee mona nga
sindo ana nagalenganisi nu ulumbi gogwiibonikana kwiitu.
19 Hindu yomi yoka yunndendale Sapanga kwa hamu
ngolongu jwaalangia bana baki.

20 Ndaba hindu yomi yoka biing'anambwi kuba yanga na
mana, nga sukupala yeni ila biibombiki hela sukupala
Sapanga mweni. Ila kuhobale kubii,
21 ndaba ihumbi hei nayombi yiigombuliwa kuhuma mu
utumwa wo uhalabanika, nukujingi ukulekakewa mu
ulumbi wa bana baka Sapanga.
22 Ndaba tumanya mbaka sajenu, ihumbi yoka ilela
sukubobo su ubini ngati ulipyanda lukubeleka mwana.
23 Nga ihumbi hei pena yeyibobula ila hata twepani
twetubi tayali na Loho jaka Sapanga, jojubii jukutumbulii
mu nhupi yejwatupekia Sapanga, natwe twiitenda kubobo
nkati jitu koni tulendale kujetakewa na Sapanga kuba
twabana baki yani kugombolewa umundu witu.
24 Ndaba kupete kuhobale hoku twepani tukombuliwi.
Lakini kuhobale ngasekubi na mana ana tukibona
setukihobale. Ndaba nya jojuhobale sindu sejukibona?
25 Ana tukihobale sindu sanga kukibona nala tukilendalee
sukuhinakali.
26 Helahe kabee najombi Loho jutujangati muku sindwa
kwitu. Ndaba ngasetumanya hetupalika kuloba lakini Loho
mweni jutulobe kwaka Sapanga kwikilelu sukubobo.
27 Najombi Sapanga jojubona mbaka nkati ja myoju ja
bandu, jumanya mawasu ga Loho hoju, ndaba Loho hoju
jwaalobe bandu baka Sapanga kulengana nu upali waka
Sapanga.
28 Tumanya mu majambu goti gajuhenga Sapanga
juhenga kwa bandu boti babumpala, yaani bajaakemiki
kulengana na sejaakemi.
29 Ndaba Sapanga jwaamanyiki bandu baki toka pu
utumbuli na jwaagula ili awanangana na mwana waki, ili
mwana jubia ju utumbuli mu kilongu sa bandu bingi.
30 Ndienu bandu bajatumbuli kwaagu Sapanga ndi
bajwaakemiki, na bajwaakemiki haba ndi bajwaahengiki
kuba baamboni palongi jaki na bajwaahengiki kuba
baamboni palongi jaki haba ndi bajwaapeki ulumbi waki.

Upali waka Sapanga

31 Henu kupete haga tupwaga kii ngane? Ana Sapanga
jubii upandi witu nya jojwibia jukutupenga?
32 Sapanga ngaseambonila ikia hata Mwana waki
wakajika ila ampia ndaba jitu twepani twaboka. Jwiisindwa
boo, kutupeke sindu sengi sokapi bwaka ana tubi pamu
najombe?
33 Nyaa jojiwesa kwaatemu bandu baahaguliwi na
Sapanga? Sapanga mweni ndi jojutulekake mahakau.

34 Henu nya jojwaatemula? Ngasejubii. Ndaba Yesu
Kilisitu ndi jojuwii kabee jwayoka kuhuma kwa bandu
baawii na jutama upandi wa malele waka Sapanga. Jombi
ndi jojututulobe!
35 Nya jojuwesa kututenga nu upali waka Kilisitu? Boo
shida lena au tabu au mang'aliku au inzala au kukosa
ingobo atali au kuwa?
36 Ngati maandiku gaka Sapanga hegapwaga,
“Ndaba jaku tukuba mu mang'aliku ga kuwa kila lisoba,
atubeka ngati makondoo gu kusinzwa.”
37 Ngahela, lakini mu majambu goti haga tupatiki kuwesa
kukolongu sukutujangati jombi jojutupala.
38 Ndaba manya sakaka nga sindu sengi sekiwesa
kututenga twepani nu upali waka Sapanga wala kuwa wala
womi wala atumi bu kunani wala ilombu au makili gangi
gukunani kwaka Sapanga wala gagapitii sajenu wala
gagiipitila mweni katai wala aka kilongosi,
39 wala gagabii kunani wala gagabii pai. Wala ngasekibii
kiumbi sokapi sekiwesa kututenga nu upali waka Sapanga
woubii kupete Bambu witu Yesu Kilisitu.

9

Sapanga na bandu baki

1 Mbwaga sakaka nepani namundu waka Yesu Kilisitu,
wala ngase nonge isole na moju wangu gunangi koni
nongoswa na Loho jaka Sapanga sakaka ngase nonge isoli.
2 Pamwaga hela niangajika ngamaa mumoju jangu nu
ubini nkolongu wanga kukotoka mu moju jango.
3 Nndokule hata kupata yaambamba nukubekwa kutali
na Kilisitu ndaba ja bandu ajangu ba ndema jangu baabi
likabila limu na nepani.
4 Haba ndi bandu buku Isilaheli bajwaagwi Sapanga kuba
bana baki, jwaapekia ulumbi waki, jwatenda nabu
malaganu, jwaapekia Malagalaki gaki, jwaabola namuna
jukugungamali na kwaapeke malagi gaki.
5 Haba ndi asoko baka aka hoku akolongu, babube Kilisitu
jwahika koni jubii na nhyega kupete kwabu. Jombi ndi
Sapanga jojulongoo majambu goti, juku lumbaliwa yaka
petapeta. Amina.
6 Ngase mbwaga lilagi laka Sapanga litei kusindwa. Ndaba
nga kila jojuhuma ku Izilaeli ndi bandu baka Sapanga.
7 Wala nga kibeleku soka saka Ibulahimu ndi bana baki ba
sakaka. Ila ngati hegapwaga Maandiku gaka Sapanga,
“Kupete Isaka ndi nakupekia kibeleku bandu bikibeleku
saku”

8 Ndi kupwaga, nga babana baabelikwi kwa nhyega ndi
bana baka Sapanga ila bana bahumi ku lilaganu laka
Sapanga ndi bana baka Ibulahimu.
9 Ndaba lilaganu le ndi lende, “Niikelabukia kabee kipindi
ngati senze na Sala jwiipapa mwana mwanalomi.”
10 Kabee nga hagapee, ila kabee Lebeka najombi jwiipata
bana bamapaa kwa atati jumu yaani ahoku bitu a Isaka.
11 Ndaba kabula mapaa bala ngaseasaliwi wala ngaseatei
lijambu lamboni au lilyaa ili kupala kwaka Sapanga kuwesa
kuba nganganganga,
12 Sapanga ampwagila Lebeka mwana jojutumbuli jola
jwantumakia mwana jwamwisu. Henu hejuhagu Sapanga
kutegamee hejukema mweni, na ngase kutegame mahengu
gaka mundu.
13 Ngati Maandiku gaka Sapanga hegapwaga, “Numpala
Yakobu lakini nunsukia Esau.”
14 Henu tupwaga bole? Sapanga jukosi lee kuhenga
gajupala kuhenga? Ngahela!
15 Ndaba Sapanga ampwagila Musa, “Nanzangatia mundu
jokapi jombala kunzangati, nammbonila ikia mundu jokapi
jonumpai.”
16 Henu majambu goka gahobale ikia yaka Sapanga na
nga kukasana kwaka mundu au kupala kwaka mundu.
17 Ndaba maandiku gaka Sapanga gapwaga ana kwaka
Falao, “Nukuhagwi gubia bambu nkolongu uku Misili ili
kupete indela jaku, makili gangu gamanyikana punndema
pani ni liina langu limanyikana pu nndema poti.”
18 Henu, Sapanga antende ikia joampala kuntende ikia na
ana jupai kuntenda mundu jubia niing'omu, jutenda
ahelahela.

Inyela ni ikia yaka Sapanga

19 Nhwesa kunaluki, “Ana kubihela enu ndaba jaki
Sapanga jwaataki bandu? Ndaba nya jojuwesa kupengana
na gajupala jombi?”
20 Lakini, wamundu we ndi wanya mbaka gulenga
kusindana na Sapanga? Boo kibega kiwesa kunndaluki
jojukibombiki, “Ndaba jaki gumombiki anana.”
21 Jojubomba ibega juwesa kutumi utopi ngati hejupala nu
kubomba ibega ibeli kupete utopi agolago, simu kutumalia
majambu gini isima na sengi kutumala majambu
gakawaida.
22 Hela ndi hekubii kwaka Sapanga. Jwapala kulangi
inyela yaki nu kutumanyisa makili gaki. Henu jwaainakali
ngamaa bandu babapalika kutemuliwa kwi inyela yaki,
haba ndi baapalika kuwa.

23 Jwapala kabee kulangi ulumbi waki wingi
gojutujakanakya twepani twetupalika kupata ikia yaki,
twepani batwabi jutuandi kujopa ulumbi waki.
24 Ndaba twepani ndi bandu bajwaakemiki haba, nga
kuhuma kati ja Ayaudi pena ila kabee kuhuma kwa bandu
bandema yaka.
25 Ndaba ndi hejupwaga mukitabu saka Hosea jojwabi
mlota waki,
“Bandu bababi, nga bandu bango,
henu naakema, ‘Bandu bangu,’
na bandu bababia ngase naapai,
‘Niitenda kwaapala’
26 Na pabaapwagila
‘Mwanganya nga mwabandu bango’ hapa baakema, ‘Bana
baka Sapanga jojubii mwomi.’ ”
27 Isaya jojwabii mlota waka Sapanga jwaalakalia Aizilaeli
kwa sauti ngolongu kupwaga, “Hata ana bandu buku
Aizilaeli abii bingi ngati nsangi uku mbwani, Aizilaeli
asokopi pee babii okuliwa,
28 ndaba Bambu, jwiihenga kutemu kwaki kwoti pu nndema
pani nyatanyata.”
29 Ngati Isaya Mlota waka Sapanga hejwalonguli kupwaga,
“Bambu jwana makili ana ngajwaka tulekake twabana
bangi buku Isilaeli, twakabia tubii ngati twa bandu buku
Sodoma, twakabia tubii ngati bandu buku Gomola.”

Pauli jwaalobe bandu banga Ayaudi

30 Henu tupwaga kike? Bandu banga Ayaudi babube ngase
batapwiti kuba baamboni palongi jaka Sapanga baatei kuba
baamboni palongi jaka Sapanga kupete kuhobale,
31 lakini bandu buku Izilaeli babataputa malagalaki jaka
Musa gakaahenga bombi kuba baamboni palongi jaka
Sapanga, ngase bapatiki kuba baamboni palongi jaka
Sapanga.
32 Ndaba jaki ngase babonikini baamboni palongi jaka
Sapanga? Ndaba bahobalia mahengu gabu badala
jukunhobale Sapanga. “Bilikobandua pililibu
lukujikobando,”
33 ngati hegapwaga mahandiku gaka Sapanga,
“Linga, niibeka ku Sayuni lilibu lukukobando,
Lilibu lelaahenga bandu ahabuka
lakini jojuhobale nga bampoi lihamo.
Lakini jojwii hobalia ngajuhobe.”

10

1 Mwaalongu bangu, sindu se ndokule mmwoju wangu
woti na se nundoba Sapanga ndaba ja bandu buku Isilaeli
aokuliwaje.
2 Ndaba nhwesa kulonge hotuhotu kupwaga bombi
antaputa Sapanga ngamaa lakini kuntaputa kwehoku ngase
kuhumi mu umanyi wa sakaka.
3 Ndaba ngase bamanyiki namuna Sapanga he jwaahenga
bandu kuba baamboni palangi jaki na alengiki kutumbuli
indela jabu beni na ngase bijijetaki indela jaka Sapanga heji
ja kwaahenga abia Baamboni palongi jaka Sapanga.
4 Ndaba kupete kuhika Kilisitu Malagalaki gahiki
pamwisu jaki, ili bandu boka ba ahobale ahengika kuba
baamboni palongi jaka Sapanga.

Ukombosi kwa bandu boti

5 Ndaba ja kuba waamboni palongi jaka Sapanga kupete
kugajetake Malagalaki, Musa jwaandiki ana, “Mundu jokapi
jojutenda gagapala Malagalaki jwiitama kupete Malagalaki
haga.”
6 Lakini kupete kuba waamboni kupete kuhobale, apwaga
ana, “Walilaluki mmoju waku, ‘Nya jojwiikwela kunani
kwaka Sapanga?’ ” Ili kunndeta Kilisitu pai,
7 wala wiipwaga, “Nya jojwiiuluka mbaka ku libomba
koatama bandu baawi?” Ili kunndeta Kilisitu kuhuma
koatama bandu baawii.
8 Uamboni palongi jaka Sapanga kwi indela jukuhobale
gupwaga ana, “Malobi gaka Sapanga gabi pambipi na
weapa, gabii pundomu jaku nu kumwoju jaku.” Malobi haga
ndi malobi gukuhobale gatwaalandi bandu.
9 Ana ujetaki kupete nndomu waku kupwaga Yesu ndi
Bambu nuku hobale mu moju jaku kupwaga Sapanga
anhyoa Yesu kuhuma kwa bandu baawi, wiitenda kuokoka.
10 Ndaba mundu juhobale kwa mwoju nuku jetakewa
kuba jwaamboni palongi jaka Sapanga, kabee kupete
nndomu mundu jutenda kujetake kuhobale sukulonge, ndi
jwiitenda kuokoka.
11 Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Kila joanhobale nga
ampoi lihamo.”
12 Lijambu heli la bandu boha, ndaba ngasekubi na tofauti
kati ja Ayaudi na bandu banga Ayaudi, kwa ndaba Bambu
hoju ndi Bambu wa bandu boha na jwaajopa bandu boti ba
bunndoba.
13 Ndaba Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Kila mundu
jojwiiloba kupetee lihina laka Bambu jwiitenda kuokolewa.”
14 Henu, banndoba boo, mundu jojuwe ngase
bunhobalela? Kabee banhobalia boo ana ngaseajowani

malobi gake? Na biijowa boo malobi gaki ana ngasejubii mundu jojwaalandile?

15 Na bandu biilandila boo malobi gaki ana ngase baatumike? Ngati hegapwaga maandiku gaka Sapanga, “Linga hekunyamba he aika bandu ba alandii Lijambu la Amboni laka Sapanga!”

16 Lakini nga boti babilijopiki Lijambu la Amboni laka Sapanga ndaba hata Isaya mlota waka Sapanga jwapwagiki, “Bambu nya jojwahobali malobi gito?”

17 Henu kuhobale kuhika kuhuma he gujowane malobi gaka Sapanga, na malobi gehaga gahika kupete kulandiwa malobi gaka Kilisitu.

18 Lakini naluki, boo, bombi lee ngase bajogwine malobi gaka Sapanga haga? Helo, bajogwine, ngati malobi gaka Sapanga he gapwaga, “Sauti jabu jieni pu nndema poti, na malobi gabu gahikiki mbaka pamwisu gu punndema.”

19 Nanepani naluki kabee, boo, bandu buku Izilaeli ngase bamanyiki lena? Sapanga jwapwagiki kupete Musa we jupwaga

“Nanhenga mmbia na wipu
kupete bandu banga Ayaudi,
nanhenga mmbia ni inyela kwa
kupete bandu ang'ang'a.”

20 Kabee Isaya mlota waka Sapanga jwapwaga hotuhotu malobi haga, “Sapanga jupwagiki,
‘Bandu banga kundaputa ambatiki,
nililangii kwa bandu banga kulaluki majambu gangu.’ ”
21 “Lakini kwaka bandu buku Izilaeli mbwaga ana, ‘Muhi pipi naanyoshi maboku gangu bandu baang'alambuka na banga kujetaka.’ ”

11

Ikia yaka Sapanga kwa bandu baka Izilaeli

1 Henu naluki, boo, Sapanga lee jwaakaniki bana bake? Ngahela! Nenamwe Nunhisilaeli, kibeleku saka Ibulahimu, lukolu lwaka Benyamini.

2 Sapanga ngase jwaakaniki bandu baki bajwaagwi toka mwandi. Nkomboka hegapwaga Maandiku gaka Sapanga kunndongale Elia paanndalamakia Sapanga kuhusu Izilaeli,

3 “Bambu, baakomiki alota baku nu kubombo mesa jukupiiki litambiku jaku. Nhigali pe nepani kajika jangu, nabombi apala kungoma!”

4 Boo, Sapanga jwajibwa kii? Ampwagila, “Nilibeki bandu elupu saba banga kunngungamali kisapanga jwiisoli Baali.”

5 Henu ndi hekubii kipindi seenzeno, abii bandu bangi
kidogu baaigali babube Sapanga jwaagwi ndaba ja
waamboni waki.
6 Kuhagu kwaki kuhika kulengana na waamboni waki, na
nga ndaba ja mahengu gabu. Ndaba, ana kuhagu kwaki
kwakahika kulengana na mahengu ga bandu, waamboni
waki nga wakabii waamboni wa sakaka.
7 Henu boo? Bandu buku Izilaeli ngase bikipatiki sebabia
bikitaputa, lakini boka bababia baahagwi bikipatiki. Bangi
mioju jabu jabia ni ing'omu,
8 ngati hegapwaga Maandiku gaka Sapanga, “Sapanga
jwaatei mioju jabu kuba ni ing'omu, na mbaka lelenu ngase
awesa kubona kwa miu gabu wala kujogwana kwa makutu
gabu.”
9 Najombi Daudi jupwaga,
“Tipati jabu jabia ntegu gwa kwaakamuli,
ahabuka nukupata azabu.
10 Mihu gabu gabia bagajegi lwii ili biiwesa kulinga.
Migongu jabu jiipendika kwa tabu masoba goti!”
11 Henu naluki kabee, boo, Ayaudi lee alikobandwi ili
ahabuka nukuhoba ngane? Ngahela! Lakini kulengana
nukukose kwabu Ayaudi, ukombosi waajendi bandu
bandema yoti, ili Ayaudi abona wipu.
12 Likosa la Ayaudi liletiki mbengee ingipi pu nndema, ni
ing'omu yabu mu loho iletiki mbengee ingi kwa bandu
bandema yoti. Lakini henu kulangi, kwibia na mbengelelu
ngolongu ngamaa kwa Ayaudi haba boti he biijingiswa na
bombi mu waamboni waka Sapanga.

Uokovu wa bandu ba ndema yoti

13 Henu, numpwagi mwa bandu banga Ayaudi. Ndaba
nepani nuntumi kwa bandu bandema yoka, henu nikipuni
lihengu lango,
14 ili kwaa pangi, niiwesa kwaahenga Ayaudi bummbonila
wipu, ili nhwesa kwaagombo bangi babu.
15 Ndaba ana kukanaliwa kwabu Ayaudi kwaahenga
bandu bapandema pani ajetakiwa na Sapanga, kwibia boo
he biijetakiwa na Sapanga? Bandu baakuiki mu loho
biitenda kuyoka.
16 Ana kipandi sakwanza silibumunda bikipia kwaka
Sapanga, nilibumundu loka ilkuba bilipiiki kwaka sapanga,
nimikega junkongu ana jibi jaasapi na mambandi gaki
gakuba gaasapi.
17 Mambandi gangi gi Mizeituni kukijongu batei kuseku,
na paasekwii jepala balombika limbandi li mizeituni
lukukinyoi. Henu mwabandu banga Ayaudi nndengana ni

limbandi heli lu kukinyoi, na henu nzongana kula posu pamu na mambandi gangi kuhuma kunkongu u mizeituni gu kukijongu.

18 Henu mwaalongama Aizilaeli baasekuliwi ngati mambandi! Nhwesa boo, mwa bandu ba ndema yengi kukipuna, nkombuka nga mwanganya mwe muipeke mikega posu ila mikega ndi jejumpeke mwanganya posu.

19 Lakini wiipwaga, “Mambandi basekula ili nepani anombika panani jaki.”

20 Sakaka! Bagasekula ndaba jukusindwa kuhobale, ila weapa gujemiki ndaba gutei kuhobale. Lakini wakipuna ila utama mihu.

21 Ndaba ana Sapanga ngase jwaabonila ikia Ayaudi baabii ngati mambandi ga mwandi, gukita lee jwaguleka weapa jo bugulombiki pena?

22 Linga henu Sapanga hejubii jwaamboni na hejubi nkali. Jombi jubii nkali kwa bandu baakotwiki kunzetake, na kabee jubii jwaamboni kwabandu baaendale kuba mu waamboni waki ana ngahela naweapa bakutenda kuguseku.

23 Nabombi Ayaudi ana akotwiki kusindwa kuhobale kwabu, baalombika kabee pandu pa pababii mwandi. Ndaba Sapanga jubii nu uwesu wa kwaalombika kabee.

24 Mwabandu banga Ayaudi, nndengana na mambandi gi mizeituni gukukinyoi lakini bunsekula hoku, nuku nndombeka mu mizeituni jukupanda pandu papabii nga pino. Lakini Ayaudi alengana ni mizeituni jukupanda, kwikuba nga lihengu likolongu kwabu kwaalombeka kabee mu nkongu gogwabia gwabu.

Kugombolewa kwa bandu buku Izilaeli

25 Mwaalongu bangu mbala mmanya usakaka gongo goguhihiki ili mwaalibona mmbi na malangu ngamaa. Ing'omu ya Ayaudi yabii ya muda nzepi pena, mbaka bandu bingi ba ndema yengi pabiikuba bunng'anambuki Sapanga.

26 Hapandi likabila loka luku Izilaeli palitenda kugombolewa, ngati hegapwaga Maandiku gaka Sapanga,
“Nkombosi jwiihika kuhuma ku Sayuni,
jwauboa ubaja wa bana baka Yakobu.”

27 “Lende ndi lilaganu le niihenga nabu
pa naalekakia mahakau gabu.”

28 Ndaba bilikana Lijambu la Amboni, Ayaudi enu abii abaja baka Sapanga, lakini ndaba jukunzangati mwanga mwabandu banga Ayaudi. Lakini ndaba ahaguliwi, henu bakona akosi baka Sapanga ndaba jaka ahuko babu.

29 Ndaba Sapanga ngase jung'anambu sejupangiki kupete bandu bajwaakemiki nakwaapengee.

30 Pamwandi mwanganya mwabii mwaabaja baka Sapanga,
lakini henu mpatiki waamboni waki kupete kusindwa
kujetake kwa Ayaudi.
31 Ndi haelahela kupete hikia ye jumpeki mwanganya,
Ayaudi bunkose Sapanga ili nabombi henu ajopa waamboni
waka Sapanga.
32 Ndaba Sapanga jwaahengiki bandu boti banzetake ili
juwesa kwaabone ikia bandu boti.

Kunndumbali Sapanga

33 Mali gingi gaka Sapanga na malangu gaki nu umanyi
waki nkolongu ngamaa! Nya jojuwesa kulandi kutemu
kwaki? Nya jojuwesa kumanya indela yaki?
34 Ngati maandiku gaka Sapanga hegapwaga,
“Nya jojumanya mawasu gaka Bambu?
Nya jojuwesa kumpwagi sukuhenga?
35 Nya joampeki Sapanga sindu sokapi
ili jwiilepaje?”
36 Ndaba kila sindu kihuma kwaki, yoka ibii kupete uwesu
waki na kwa ndaba jaki. Ulumbi ubia kwaki jombi yaka
petapeta! Amina.

12

Maisha guku ntumaki Sapanga

1 Henu mwaalongu bangu, ndaba jiikia yingi yaka
Sapanga kwiitu, nunndoba kwa mwoju wa woti, mumpikya
Sapanga nhyega jinu ngati matambiku gaga bii gomi, ga sapi
na ga gunndengane Sapanga. Heji ndii ndela jinu ja sapi ja
sakaka juku nngungamali Sapanga.
2 Mwiipwata mitindu jupunndema pani, ila Sapanga
juhenga mang'anambuku nkati jinu sukung'anambu
mawasu ginu ili nhwesa kuumanya sejupala Sapanga, hapa
ndi pamwiiwesa kugumanya upali waka Sapanga; hegubi
wasapi na hejupala mwanganya mbia na litosane.
3 Kupete waamboni gojumbeki Sapanga, numpwagi
mwanganya mwaboka, mwalibona mwanganya ndi sindu
kikolongu ngani kupeta hempalika kuholale. Mawasu ginu
gabia ngati hekupalika kulengana ni kipemu suku hobale se
ampeki Sapanga kila jumu wii.
4 Ndaba nhyega jibii ni hiungu yiingipi kila kihungu kibi
na lihengu laki.
5 Ahelahela na twepani twetubi twabingi, tubi nhyega
jimu kupete Kilisitu, na twepani tujonganiswi pamu ngati
iungu ndalindali ya hyega.
6 Henu tubii na nhupi ndalindali kila mundu kulengana
na waamboni waka Sapanga gojutupeki. Jojubii na nhupi ju

ulota ukupwaga lilobi laka Sapanga jutumia kulengana na hejuhobale.

7 Jojubii na nhupi ju utumisi jutumika. Jojubi na nhupi jukubola na jubola.

8 Jojubii na nhupi ja kwaapolesa bandu mioju juhenga helahela. Jojubii na nhupi ya kwaabaguli bangi hindu yaki jwaabagulia sukutogule. Kilongosi julongusa sapi, na jojuhenga majambu gi ikia na juhenga ahelahela kwa mwoju gu upali.

9 Upali winu gubia nga gukukopakela. Nsukila lijambu lokapi lilia, mpwata lijambu lelibi laamboni.

10 Mpalana ngani mwabeni na mwabeni, kila mundu anhwasalia hoti nzaki sukuntende hisima.

11 Nkasana kuhenga lihengu mwikuba nikitondu ila muntumakia Bambu kwa moju wi woti.

12 Kuhobale kwinu kubia kukutogule muda woti, henkuba na shida nhinakalia, nukunndoba Sapanga masoba woka.

13 Mwabagila bandu baka Sapanga mahitaji gabu, mwaajopa hageni kunyumba su upali.

14 Mwaapengila boka babunng'alisa, mpengila wala mwaatende yaambamba.

15 Ntogulia pamu na baatogule, nndela pamu na bandu baalela.

16 Ntama sulukwali. Mwiipala majambu makolongu ila mmbia tayali kuhenga majambu hata masoku. Mwalibona mmbi na malangu ngamaa.

17 Mwilepa ubaja su ubaja. Ntenda majambu gabagabona bandu boka kuba gaamboni.

18 Ana kuwesakini, upandi winu ntama su lukwali na bandu boka.

19 Alongu bangu, mwiilepa ubaja, ila mundekila Sapanga lijambu heli, ndaba Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Kulepa ubaja ndi lihengu lango, nepani niitenda kulepesa, jupwaga Bambu.”

20 Badala jukuhenga hela, “Mmbaja waku ana jubii ni inzala, mpekia posu, ana jubi na nywita mpekia sakunywa. Ndaba sukuhenga hela wantenda jubia ni iyoni ikolongu ngati mundu jobumbeki makalakala gamotu.”

21 Wiijetake uliyaa ukuwesa weapa ila uguwesa ulia kupete kuhenga majambu gaamboni.

13

Kulibeka pai ju ulongosi

1 Kila mundu jupalika kujowane nukuhenga seapwaga akakilongosi ba ndema, ndaba nga mundu jojuwesa

kulongosa ana ngase juhuma kwaka Sapanga, Sapanga kajika jaki ndi jojwaapeke bandu uwesu ukulongosa.

2 Jojupenga sealagalaki aka kilongosi jupenga malagalaki gaka Sapanga, na baahenga hela bililete beni kutemuliwa.

3 Ndaba aka kilongosi ngase aleta kiholo kwa bandu baahenga gaamboni, ila aleta kiholu kwa bandu baahenga giliya. Boo, upala lee kukotoka kunzogopa kilongose? Nala henga gaasapi najombi jwiitenda kukulumbali,

4 ndaba jombi ntumisi waka Sapanga jojuhenga lihengu ndaba ja waamboni winu. Lakini ana nhenga gilia, munnzogupaje ndaba sakaka jubii nu uwesu gukumpeke azabu. Kilongosi hoju julangi inyela yaka Sapanga kwa bandu baahenga majambu gilia.

5 Henu kila mundu lasima kuhenga seapwaga aka kilongosi bandema, nga ndaba jukujogopa pee azabu jaka Sapanga, ila mojuwi gumanyaa sempala kuhenga.

6 Ndaba ja hela mwanganya nndepa kodi, ndaba akakilongosi haba atumisi baka Sapanga ahenga lihengu heli sukuntumaki Sapanga na masoba goti bilipia ndaba ji lihengu heli.

7 Mumpekia kila mundu sebunndaja ana ushulu ndepa ushulu, ana kodi nndepa kodi, jojupalika kuntende isima muntendila isima.

Kupalana kwaka mundu jumu na jongi

8 Mwiikuba na madeni kwaka mundu jokapi, ila pe lideni lukupalana. Ndaba joampala wapambipi waki jutimisi Malagalaki.

9 Ndaba miilu jipwaga, “Wiitenda ugoni na wiikoma na wiijiba na wiitokule,” na yengi yoka, ibii mu muhilu gumu gongo, “Umpala wapambipi waku ngati heulipala wamwete.”

10 Joampala wapambipi waki ngase anhenge lihaa. Nala kuhenga upali ndi kuhenga Malagalaki goti.

11 Nanamu nhenga hela, koni muumanya muda gotubi nagu. Lisaa lukujumuka mulugonu lihikiki, ndaba henu kuokolewa kwitu kuhegali ngamaa kupeta patwabia tutumbuli kuhobale.

12 Ikilu jitenda kujomoka na lioba mutu kuhegale kuhika. Henu tulekala kutali majambu goka ga lwii, tuwata hindu yukukomane ngondu yu unang'anu.

13 Na tutama kwi isima ngati hekupalika kipindi sa liobamutu, tukotuka ulapi nu ulepi, usapu nu kupala ugoni, kukomana na wiipu.

14 Lakini nzongana na Bambu Yesu Kilisitu, kabee
mwiihenge lihengu lukutokulee kwa nhyega yii yeihumi mu
mahakau.

14

Wantemu nkosi waku

1 Munzopa kunyumba jii mundu jojubii nukuhobale
kusoku, lakini mwiibisana naku kupete mawasu gaki
mweni.
2 Bandu ngase alengana. Jongi kuhobale kwaki kunndeke
jukula kila sindu, lakini jongi jojubii kuhobale kwaki
kusoku, jukulape likolu la manyai.
3 Mundu jojukula kila sindu jukotuka kunndongama
mundu jwanga kula kila sindu, najombi jojukula pe likolu la
manyoi jukotuka kunndongama jojukula kila sindu, ndaba
Sapanga jutei kunnzetake.
4 Weapa wanya mbaka ulenga kuntemu ntumisi wa
mundu jongi? Ana jujemiki sapi mu mahengu gaki au ana
juabwiki jwiimanya bambu waki, hena jwiijema
nganganganga, ndaba Bambu Yesu juwesa kunzemeka.
5 Mundu juwesa kuwasali lisoba limu kuba likolongu
ngani kupeta lengi, mundu jongi juwesa kuwasali masoba
goti gatenda kulengana. Kila jumu jupwata malangu gaki.
6 Jojulibalangi lisoba limu kuba lisoba likolongu kupeta
lengi, juhenga hela ndaba juku nndumbali Sapanga. Mundu
jojukana kula posu yengi juhengahela ndaba
jukunndumbali Bambu ndaba ansengu Sapanga ndaba ja
posu jeampeki. Ahelahela jojukotoka kula posu jengi
juhenga hela ndaba juku nndumbali Bambu, najombi
ansengu Sapanga.
7 Ndaba nga mundu jokapi kati jitu jojutama punndema
pani ndaba jaki mweni, wala nga jojukuwa ndaba jaki
mweni pee.
8 Ndaba ana tutama ndaba jaka Bambu, na ana tuwi
tukuwa ndaba jaka Bambu. Henu ana tuendale kutama au
anna tuwi, twepani twabandu baka Bambu.
9 Ndaba Kilisitu jwawii, nukuyoka ili juwesakuba Bambu
wa bandu baabi bomi na bandu baawii.
10 Ndaba jakii henu weapa huntemu nndongu waku?
Nawe, ndaba jaki henu hundongama nzako? Ndaba twepani
twaboa twiijema palongi jikiteu sukutemuli saka Sapanga.
11 Ndaba maandiku gaka Sapanga gapwaga,
“Nepani Sapanga napa kye kololo,
kila mundu jwiimbegila magoti,
na kila mundu jwiijetakia kupwaga nepani na Sapanga.”

12 Henu, kila jumu witu jwiipia majambu gaki gajuhengiki palongi jaka Sapanga.

Wankosesa nndongu waku

13 Henu tukotuka kutemuana, badala jaki mundu jwikuba kikobandoo sukunhabu mundu jongi au kuntenda juhabukya mu mahakau.

14 Kupete kujongana na Bambu Yesu, minu uwakika kupwaga ngakuba posu jokapi mbija palongi jaka Sapanga toka kojuumi. Lakini mundu na juwasali posu jimu mbija, nala kwaki jombi jiikuba mbija.

15 Ana unhumisa nzaku ndaba ja posu jeukula, nala ngase guhenga ngati upali hegupala. Wiileka posu jegukula jibia indela jukunhoa nndongu waku jojuwe Kilisitu jwakuwa ndaba jaki.

16 Mwiijetake sindu semukibona saamboni bandu bikilongama.

17 Ndaba Ukolongu waka Sapanga ngase guhusiana na kula na kunywa, ila kuhenga gajupala Sapanga na kuba nu lukwali nu kutogule kupete Loho jaka Sapanga.

18 Joantumaki Kilisitu ngati hela anndengane Sapanga nu kujetakewa na bandu boti.

19 Henu ana hela tuhenga muda woti majambu gagaleta lukwali na ga gutujangati kugangamalisana mioju katika kuhobale.

20 Nala walialabana lihengu laka Sapanga ndaba ja posu. Posu yoka sapi kula, lakini ngasapi kula posu jejahenga bangi kujingi mu mahakau.

21 Nambanga kukotoka kula inyama, kunywa divai au kuhenga sokapi se sanhenga mundu jujingala mu mahakau.

22 Henu kamulakia seguhobale kati jaku na Sapanga waku. Jupengaliwi mundu jola, jojuwe hejuamu sukuhenga ngase jupengana na moju waki.

23 Lakini ana mundu jubi ni kiholu kupete posu jejukula, jwiikula sindu hesi, ndaba ngase jwalii sukuhobale. Ndaba sokapi se guhengeka bila kuhobale guhenga mahakau.

15

Mwaahengila aji majambu gaamboni

1 Twepani twetubii nukuhobale kokubi nganganganga tupalika twaajangatiya baabi nukuhobale kusokopi ili kuinakali tabu yabu. Wala twalipendale twabeti pena.

2 Kila jumu witu jupalika kunndengane wa pambipi waki kwi indela jukuhenga majambu gaamboni ili juwesa kulibeka nganganganga mu kuhobale.

3 Ndaba Kilisitu ngase julipendalya mwene, ila jwabii
ngati hegapwaga maandiku gaka Sapanga, “Matondu ga
bandu babugutondola weapa andondola nepani.”
4 Ndaba, kila sindu sebikiandiki toka mwandi aandiki ili
sutubolisa twepani ndaba tuinakalia nukugangamaliswa
mioju kotupata kuhuma mu Maandiku haga, kutuwesisa
kuhobale.
5 Sapanga jojumpeke mwanganya makili gukuhinakali
nukugangamalisa mioju, nundoba ampekiya mwanganya
uwesu wa kuba na moju gumu kwa kila jumu winu kati jinu
pa mumpwata Yesu,
6 ili kwa moju gumu na sauti jimu nhwesa kundumbali
Sapanga Atati baka Bambu witu Yesu Kilisitu.

Lijambu la Amboni kwa bandu boti

7 Ndienu, nnzetakannya mwabe kwa mwabeti ngati
Kilisitu hejunzopiki mwanganya ili kunndete Sapanga
ulumbi.
8 Ndaba numpwagi Kilisitu jubi nntumisi wa Ayaudi ili
juwesa kulangi usakaka waka Sapanga, nukulangi malagii
gaki gajwaapekia aka hoku bitu ba mwandi gawesa kuba ga
sakaka,
9 ili hata bandu ba nndema yoti awesa kundumbali
Sapanga ndaba ji ikia yaki. Ngati hegapwaga maandiku
gaka Sapanga,
“Henu nakulumbalia pikilanda sa bandu banndema yoti,
Nagulumbaliya weapa sukugujembe.”
10 Kabee Maandiku gaka Sapanga gapwaga,
“Ntogulia mwabandu bandema yoti, ntogulia pamu na
bandu baka Sapanga!”
11 Kabee,
“Mwabandu ba ndema yoti munndumbalia Bambu,
mwabandu mwaboa munndumbalia.”
12 Kabee Isaya jupwaga,
“Jwiipitila mwana mulukolu lwaka Yese,
najombi jwikuba kilongosi wa bandu bandema yoti,
nabombi biitenda kunhobale jombi.”
13 Henu Sapanga jojubii utumbuli ukuhobale, nunndoba
juntwelakia kutogule kwoti nu lukwali kulengana
nukuhobale kwinu, kuhobale kwinu kujonzukika kupete
makili ga Loho jaka Sapanga.

Lihengu laka Pauli

14 Mwaalongu bangu nenamwe mi nu uwakika
mwanganya kabee ntweli waamboni, umanyi woti, kabee
nhwesa kubolana sapi.

15 Mu balua jenze nunhandaki majambu gingi bila
kujogopa ili nhwesa kunkombosa kuhusu majambu gangi.
Nhengiki hela ndaba ja waamboni waka Sapanga
gojumbeki,
16 kuba ntumisi waka Yesu Kilisitu kwa bandu bandema
yoti. Lende lihengu langu lu ugolu lukulandi Lijambu la
Amboni laka Sapanga ili bandu bandema yoti awesa kuba
litambiku lelijetake na Sapanga, litambiku le lisapisiki na
Loho jaka Sapanga.
17 Henu koni nyongini na Yesu Kilisitu mii na sukukipuni
kupete lihengu langu lukuntumaki Sapanga.
18 Ngase nhwesa kupwaga sindu sengi kabee sokapi, ila pe
sejutei Kilisitu sukundumi nepani kwa alongo bandu
banndema yoti awesa kunzetake Sapanga. Jatenda hela kwa
gala ga mbwagiki nukuhenga,
19 kupete makili ga ndonduke na nginyuli, nukupete
makili ga Loho jaka Sapanga. Henu suku jenda kila pandu,
toka ku Yelusalemu mbaka ku Iluliko, nililandi sapi Lijambu
la Amboni laka Kilisitu.
20 Masoba goha mojuwa gupala nalandi Lijambu la
Amboni pandu pokapi pala panga kuwai kujogwaneka
lijambu laka Kilisitu, ili niisenga panani junsingi wa mundu
jongi.
21 Ngati he gapwaga Maandiku gaka Sapanga,
“Bandu boka banga kwaalandi majambu gaki biitenda
kulinga,
na bandu banga kujogwa majambu gaki biitenda kumanya.”

Pauli jupala kujenda ku Loma

22 Jenze ndi ndaba bambengiki mala jingi niiwesa kuhika
kwinu.
23 Lakini henu, ndaba nyomwi lihengu langu upandi
gongoni, na ndaba yaka yingi natokuli ngamaa kuhika
kwinu,
24 nhobale henu kuhenga sajenu. Paniibia nyenda ku
Sipania nhobale kupete kwiinu nukuketangana na
mwanganya nukutogule kidogu pamu na mwanganya
kabee nhobale kupata ujangati wii kuhuma kwinu.
25 Lakini sajenu nyenda hoti kwa atumaki bandu baka
Sapanga ku Yelusalemu.
26 Ndaba bandu babunhobale Sapanga buku Makedonia
nuku Akaya ahamwi kubaga misangu jabu kwa ajangati
bandu baka Sapanga baabi aka kapuku ku Yelusalemu.
27 Bombi beni aamwi kutenda hela, lakini sakaka bapalika
kuhenga hela kwa bandu haba. Ndaba, ana bandu banga
Ayaudi apatiki mbengale yiki loho yaka Ayaudi, apalika na

bombi kwaajangati Ayaudi mahitaji gabu gupundema pani gahapongukiwi nagu.
28 Paniijomula lihengu heli na kwaapeke nsangu hogu nampetila mwanganya panibia mwiindela kujenda ku Sipania.
29 Nepani manya panihika kwinu nandetila mbengale yaka Kilisitu yingipi.
30 Henu mwaalongu bangu, nundoba kupete Bambu witu Yesu Kilisitu na kupete upali gojuleta Loho, tujangatana ngamaa kunobe kwaka Sapanga.
31 Nnobila niwesa kupita sapi kuhuma kwa bandu banga kuhobale baabii ku Yudea, na lihengu langu ku Yelusalemu liwesa kujetakeka na bandu baka Sapanga baabi hoku.
32 Henu Sapanga ana jupai niiwesa kuhika kwinu kwa moju ukutogule ili niiwesa kupomule pamu na mwanganya.
33 Sapanga jojubii utumbuli ulukwali jubia pamu na mwanganya mwaboha! Amina.

16

Pauli jwaalamuki bandu buku Loma

1 Mbala kummanyisa kwinu nndombu witu Foibe jojubi ntumisi kwa bandu ba bunhobale Kilisitu buku Kenikilea.
2 Munzopa ndaba jaka Bambu ngati hekupalika kwa bandu baka Sapanga. Munzangatia sokapi sejwiipala kuhuma kwiinu ndaba jombi jubi jwaamboni ngamaa kwa bandu bingi na kwangu nepani kabee.

3 Mwaalamukia aka Pisikila na Akula, baahenga lihengu pamu nanepani kupete utumisi waka Yesu Kilisitu.
4 Bombi babi tayali kukomeka ndaba jangu nepani. Nganepani pena nenunsengu mwanya ila kabee likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu bandema yengi na bombi atenda kunsengu.
5 Mwaalamukia kabee bandu bi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu baaketangana ku nyumba jabu.

Munndamukia nkosi wangu jonumpai Epatusi jojubii ju utumbuli mu nkoa uku Asia kunhobale Yesu Kilisitu.
6 Munndamukia Malia jojuhengiki lihengu nga maa kwa ndaba jinu.
7 Munndamukia Andiloniko na Yunia, Ayaudi ajangu babaakongiki mu ligelesa pamu na nepani, bombi amanyikana ngamaa kati ji mitumi, kabee babi bandu baka Kilisitu kabula jangu nepani.

8 Munndamukia Ampiliato, nkosi wangu jonumpai kupete kujongana na Bambu.

9 Munndamukia Ulubani, jojuhenga lihengu pamu
nanepani mu utumisi waka Kilisitu, munndamukia kabee
nkosi wangu jonumpai Sitaku.
10 Mundamukia Apele ndaba julangi kuhobale kwaki
kupete Kilisitu. Mwaalamukia kabee bandu boti baabii mu
nyumba jaka Alisitobulo.
11 Munndamukia Helodiana, nkolondema nzangu na kwa
bandu boka ba bunhobale Kilisitu baatama mu nyumba
jaka Nalikisi.
12 Munndamuki Tulupena na Tulufosa baahenga lihengu
mu utumisi waka Bambu, nu nkosi wangu Pelisi jonumpai
jojuhengiki majambu gingi ndaba jaka Bambu.
13 Munndamukia Lupu, mundu jojuhenga lihengu laka
Bambu ngamaa bila kujogopa, na amabu baki babube na
nepani ngati amabu bangu.
14 Munndamukia Asunkilito na Pulegoni na Helume na
Patuloba na Heluma na alongu boka ba bunhobale Kilisitu
baatama pamu naku.
15 Munndamukia Pilogo na Yulia na Nelea na nndombu
waki na Olimpa pamu na bandu boti baka Sapanga baabi
pamu nabu.
16 Nndamukania mwabe kwa mwabee kupete nginyuli yu
upali. Bandu boti ba bunhobale Kilisitu atenda
kunndamuki.

Malagalaki ga mwisu

17 Mwaalongu bangu nndoba mwaalangia bandu boti
baaleta kubaganyika nakwaahenga bandu bangi akotuka
kunhobale Sapanga, nukujenda kinyumi na mabole ga
muliboliki. Nzepana na bandu haba,
18 ndaba bandu ngati haba ngase buntumaki Kilisitu
Bambu witu, ila bagatumaki matumbu gabu beni. Kupete
malobi gabu gaasapi na gukukolo, ahoa mioju ja bandu
baamboni palongi jaka Sapanga.
19 Kila mundu jujowini lijambu luku jowane nukuhenga
kwinu mu majambu gaamboni, nanepani ndweli
nulutogulelu lwiingipi ndaba jinu. Lakini mbala mbia na
malangu kupete kuhenga majambu gaamboni mwiikuba na
makosa sukuhenga majambu galiya.
20 Najombi Sapanga jojubii utumbuli ulukwali nga
jwiikabaki kuliponda lijobi pai ja magolu giino.
Waamboni waka Bambu witu Yesu gubia pamu na
mwanganya. Amina.
21 Timoti jojuhenga lihengu pamu nane, jutenda
kunndamuki. Kabee na Lukio na Yasoni na Sosipetili na
Ajaudi ajangu atenda kunndamuki.

22 Nane Taliso, joniandika balua jaka Pauli jenze ndenda
kunndamuki kwi liina laka Bambo.
23 Gayo mwenei wangu, pamu na bandu boka ba
bunhobale Kilisitu baaketangana kunyumba jaki atenda
kunndamuki. Elasita jojutunza lupija wa musi goni, pamu
na Kwaluto, atenda kunndamuki.
24 Waamboni waka Bambu witu Yesu Kilisitu ubia pamu
na mwanganya mwabao. Amina.

Pauli jujomule suku nndoba Sapanga

25 Henu, tunndumbalia Sapanga! Jombi juwesa
kunngangamalisa mwanganya mu Lijambu la Amboni
lenandi kupete Yesu Kilisitu na kulengana nukuyekuliwa sili
ye yahihiki toka mwandi.
26 Lakini henu usakaka hogu uyekuliwi kupete ndela ja
Maandiku gaka alota baka Sapanga. Nukupete Mihilu jaka
Sapanga wa yaka petapeta, usakaka hogu ubonakini kwa
bandu bandema yoka ili boti awesa kuhobale nu kujetake.
27 Tunndumbalia Sapanga kajika jaki jojubii na malangu,
kupete Yesu Kilisitu yaka petapeta. Amina.

Balua ju utumbuli kwaka Akolintu Ulongulelu

Balua jukutumbuli ja Akolintu jiandikwi na mtumi Pauli pambipi na saka sa amusini na tano baada ja kusaliwa Yesu Kilisitu. Mulipungu la 1:1. Jenze balua ju utumbuli kati ja balua ibeli yetubi nayu yejwaandaki Pauli likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu buku Kolintu. Kuwesikana jwaandika balua ye hei, kipindi hejwabii jutama ku Efesu jabii jupangiki kwaatembalee bandu buku Kolintu, pajwabi musapwali jaki jukujenda nukubuja ku Makedonia. Mulipungu la 16:5-9.

Balua jenze jipia majibu ga majambu gajajopiki Pauli kuhuma kwa bandu bangi bikikundi sa bandu ba bunhobale Kilisitu, kuhusu majambu ganga kupalika gagahengeka kati jabu. Majambu haga pamu nukubaganika nukutenda ugoni. Musi uku kolintu wabia umanyikana ngamaa kwa majambu gu ugoni henu ngasesabii sindu sukusangasa kulikundi la bandu ba bunhobale Kilisitu kuhangajiswa ni lijambu le heli. Balua jenze ja Akolintu ju utumbuli jibii kabee sula jejimanyikana ngamaa ju upali. Mulipungu la 13

Gagabii nkati

Pauli jwaalamuki Akolintu nukunsengu Sapanga ndaba jabu. Mulipungu 1:1-9

Julongale majambu gajujopiki gukubaganika kwa likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu buku Kolintu. Mulipungu 1:10-4:21

Ndipala julongale majambu gu ugoni nukutakalani pa sengu. Mulipungu 5-6

Monikatai jwapia malagisu kuhusu gukujukuana kabee jukanaki kutambika imong'umong'unu kabee kunnndoba Sapanga na hipaji yiki loho nu kuyoka. Mulipungu 7-15

Mwisu jujomuli kwa malagalaki gukuhenga na mahengu gukuhenga bandu beni. Mulipungu la 16.

1 Nena Pauli, joangemiki kuba mtumi waka Kilisitu Yesu
ku upali waka Sapanga nu ndongu witu Sositeni.
2 Tunhandaki mwa bandu babuhobale Kilisitu buku musi
uku Kolintu. Mwanganya bunhengiki kuba mwabandu baka
Sapanga kupete kujongana na Kilisitu Yesu, bunkema kuba
mwabandu baka Sapanga pamu na bandu boka kila pandu
pabundumbali Bambu witu Yesu Kilisitu jojubii Bambu
wabu na witu.

3 Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali
kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na kwaka Bambu Yesu
Kilisitu.

Mbengelelu jaka Sapanga

4 Nusengu Sapanga wangu masoba goha ndaba jinu,
ndaba ja wamboni waki gojumpeki mwanganya kupete
kwaka Kilisitu Yesu.
5 Ndaba jukujongana na Kilisitu bumpeki uwesu wa kila
sindu. Jumpeki kumanya goka nu uwesu ukulonge.
6 Ndaba malobi ga sakaka gaka Yesu Kilisitu gujemiki
nganganganga nkati jino,
7 wala ngampongukiwi na hupi jokapi ja loho pa
nndendale kuyekuliwa kwaki Bambu witu Yesu Kilisitu.
8 Jombi jangangamalisa mwanganya mbaka mwisu ili
mwiibonikana mmbi nikihakau lisoba laka Bambu witu
Yesu Kilisitu.
9 Sapanga jojuhobaleka, jombi junkema mwanganya
mmbiya mwaakosi na Mwana waki Yesu Kilisitu Bambu
witu.

Kubaganika kwa bandu babuhobale Kilisitu

10 Mwalongu bangu nundoba ngamaa kulihina laka
Bambu witu Yesu Kilisitu, nnzetanganiya mwaboti kila
lijambu lempwaga, mwibaganika kati jinu. Lakini nzongana
mliwasu limu na mwoju gumu.
11 Mwalongu bangu majambu gambatiki kuhuma kwa
bandu asokopi bukunyumba jaka Kiloi, jilangi hotuhotu kati
jinu bandu atenda kupengana.
12 Mbala kupwaga ana, kila mundu jupwaga saki. Jumu
jupwaga, “Nepani na mundu wa Pauli.” Njongi jupwaga,
“Nepani na mundu waka Apolo.” Na jongi jupwaga, “Nepani
na mundu waka Kefa.” Jongi jupwaga, “Nepani na mundu
waka Kilisitu.”
13 Boo, Kilisitu jutei kubaganika? Boo, Pauli ndi
jobumbambaliya punsalaba ndaba jino? Au boo, bumbatisa
kuli hina laka Pauli?
14 Nusengu Sapanga ndaba ngasenumbatisi mundu jokapi
kati jinu ilapee Kilisipo na Gayo.
15 Henu ngajojuwesa kupwaga ambatisi kulihina lango.
16 Mpepakoku natei kujewa, numbatisa nndongu waka
Sitefana na bandu baatama nnyumba jaki, lakini zaidi ja
haba, ngasengomboka ngati nubatisi mundu jongi.
17 Kilisitu ngasejandumiki kubatisa, ila pee kulandi
Lijambu la Amboni, kabee nandila bila kutumia malobi
gana malangu gikimundu, ili makili ga kuwa kwaka Kilisitu
punsalaba giihoa mana jaki.

Kilisitu ndi makili na malangu gaka Sapanga

18 Ndaba lijambu lelihusu kuwa kwaka Kilisitu punsalaba
ndi lijambu lu ung'ang'a kwa bala bahoba, lakini kwitu
twepani totuokulewa ndi makili gaka Sapanga.
19 Maandiku gaka Sapanga gapwaga ana,
“Nihalabana malangu gabu babii na malangu,
nukuleke kutali umanyi wa bandu babi nu umanyi.”
20 Henu jubii kwa jwana malangu? Jubi kwa mbola wa
malagalakila? Jubi kwa jojuwasali jubi na majibu
gamalaluki goka? Sapanga jigatei malangu gupundema pani
kuba ung'ang'a.
21 Ndaba kwa malangu gaka Sapanga, jahenga bandu
bammanya jombi kwa malangu gabu beni, Sapanga
jahamua kagombo bandu bala babahobali lijambu
luung'ang'a, yani lijambu letulandi.
22 Ayaudi apala nginyuli ili ahobaliya na Agiliki ataputa
malangu ndi ahobaliya.
23 Lakini twepani tulandi lijambu laka Kilisitu
jobumbambali punsalaba. Kwa Ayahude lijambu leheli
libonikana kikobando na kwa bandu banga Ayaudi lijambu
leheli libonikana ung'ang'a,
24 lakini kwa bandu babaakemiki na Sapanga, Ayaudi na
Agiliki, Kilisitu kwabu jubonikana ndi makili na malangu
gaka Sapanga.
25 Ndaba sekibonekana kuba ung'anga waka Sapanga, ndi
kibonikana sanamalangu ngani kupeta malangu ga bandu
na sekibonikana kuba ngasekibii na makili kwaka Sapanga,
kibina makili kupeta makili gaka Sapanga.
26 Mwalongu bangu, nkombuka Sapanga pajunkema,
bandu bingi bupundema pani bumbona ngasembii na
malangu, bingi binu ngasebabii bana makili wala bandu
banahisima ngolongu.
27 Lakini Sapanga juihagwi hindu yeibonikana yung'ang'a
yeibii pundema, ili kwaapoa lihamu bandu bana malangu
na jahagula majambu gaguge bandu bupundema bagabona
ngasegabii na makili ili kwaapoa lihamu bandu bana makili.
28 Sapanga jagahagwi majambu gaguge bandu
bagalongama nukugakana nukugabona ga bwaka, ili
kuhalabana majambu gabagahobale bandu makolongu.
29 Sapanga juhengiki goti haga, henu nga mundu jojuwesa
kukipuni palongi jaki.
30 Mweni Sapanga ndi jojwaalombanisa mwanganya na
Kilisitu Yesu. Sapanga ahengiki Kilisitu jubiya ndi malangu
gitu, kupete indela jaki twepani tubonikana twamboni

palongi jaka Sapanga, tukuba twa bandu ba Sapi palongi jaki nu tukuba totukombuliwi.
31 Ndienu, ngati egapwaga Maandiku gaka Sapanga,
“Jojupala kukipuna, jukipunila lihengu lejuhengiki Bambu.”

2

Lijambu laka Yesu jobumbambalii punsalaba

1 Mwaalongu bangu, nepani panahika kwinu mwanganya ngasenahika na malobi makolongu gagalangi manya ngamaa wala kwa malangu giki mundu pa nunndandila sili ja malobi gaka Sapanga.
2 Panabi kwinu ngasenapala kumanya sokapi sela ila pee kumanya Yesu Kilisitu ndi Kilisitu jobumbambali punsalaba.
3 Panabi kwinu ngasenabii na makili koni nakabagaja kulujogopu lwingi.
4 Malandi gangu na malobi gangu ngasenapia kwa malobi gukukolo na kwa malango, ila nalekakiya Loho ja Sapanga julangiya makili gaki.
5 Nahenga hela sanahuli ili kuhobale kwinu kuhobaliya makili gaka Sapanga na nga malangu ga bandu.

Malangu gaka Sapanga

6 Hata hela twepani tutumi luga ja malangu kwa bandu bakoliki mu loho, lakini malangu ge haga nga gupundema pane wala nga ga akolongu bupundema pani bahoa makili gabu.
7 Tulandi malangu ga sili gagahihiki gaka Sapanga, gaguge Sapanga jagahagula kabula jukubomba nndema ndaba ju ulumbi witu.
8 Malangu ganga, akolongu ba ndema jenze ngasebaeliwi ana bakagamanyiki ngabaka mmbambaliii punsalaba Bambu ju ulumbi.
9 Lakini ngati egapwaga Maandiku gaka Sapanga,
“Majambu gaguge lihu ngaseligabweni, wala likutu
kugajowana,
wala mundu jokapi kugawasali mmwoju jaki,
ganga ndi Sapanga gajaabeki bandu babumpai.”
10 Ganga ndi majambu gaka Sapanga gajutuyekuliya kwi indela ja Loho waki. Ndaba Loho jaka Sapanga jusungusa kila sindu hata majambu gu nkati nakanopi jaka Sapanga.
11 Nyaa jojuwesa kumanya majambu gu nkati jaka mundu ila pee loho jejibii nkati jaka mundu hoju? Hata hela nga jojumanyiki majambu gaka Sapanga ila pe Loho jaka Sapanga.

12 Ndienu twepani ngasetujopa Loho ja ndema ila tujopa
Loho jojuhuma kwaka Sapanga ili tumanya gajutupeki
Sapanga.
13 Ganga ndi gatupwaga nga kwa malobi gabutubolisi kwa
malangu giki mundu lakini tulonge malobi gajubola Loho,
tulandi majambu giki Loho kwa bandu baabi na Loho.
14 Mundu jwanga na Loho jaka Sapanga ngasejuwesa
kugaelewa majambu gagahuma kwaka Loho jaka Sapanga,
ndaba kwaki jombi jugabona gung'ang'a. Ndaba majambu
ge haga gawesa kumanyikana sukujangatiwa na Loho jaka
Sapanga.
15 Lakini mundu hoju jojubii na Loho juwesa kumanya
usakaka wa kila sindu, kabee nga mundu jojuwesa
kuntemula.
16 Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Nya jojuwesa
kumanya malangu gaka Bambo?
Nya jojuwesa kumpeke liwasu Bambo?” Lakini twepani
tubii nu umanyi waka Kilisitu ngati ejuwasali.

3

Mahengu ga abola

1 Mwalongu bangu, nepani ngasenawesiki kupwaga na
mwanganya ngati mwa bandu balongoswa na Loho jaka
Sapanga, ila ngati bandu babii na nhyega ila ngati bana
asoku ba bunhobali Kilisitu.
2 Numpeki masiba na ngasenumpekia posu jejinonipi,
ndaba ngasemwabii tayali kugajopa. Hata sajenu
ngasemmbi tayali.
3 Ndaba mwanganya mwa bandu ba nhyega. Boo, nga
sakaka wakoni wipu nukukomana kati jino? Majambu haga
galangi hotuhotu mwanganya mwakoni mwa bandu ba
nhyega nu kutama nati bandu ba nhyega eatama.
4 Jumu wii ejupwaga, “Nepani waka Pauli” Najongi,
“Nepani wa Apolo,” Boo, heji ngasejilangi mwakona
mwakalonge ngati mwa bandu ba nhyega?
5 Boo, Apolo ndi nyanye? Boo, Pauli ndi nyanye? Twepani
twa atumisi kupete lihengu litu mwanganya mwatenda
kuhobale, tuhenga lihenga lejutupeki Bambu kila jumu.
6 Nepani napandiki imbeju, Apolo jajitaliya masi, lakini
jojamelisa imbeji Sapanga.
7 Jojapanda imbeju jubii pe bwaka, na jojajitaliya masi
jubii pe bwaka, lakini Sapanga ndi jojawesa kumelesa
imbeju.
8 Jojapanda jola na jojajitaliya masi boka atei kulengana,
na Sapanga ampekiya kila mundu apekia malepu gaki
kukulengana ni lihengu laki.

9 Twepani tuhenga lihengu pamu na Sapanga na
mwanganya ndi lituhi laki.
Mwanganya ndi nyumba jaki.
10 Sapanga jumbeki wamboni, nzengiki nsingi ngati
mundu jojusenga jojumanyiki lihengu laki sapi, na mundu
jongi jusenga panani jaki lakini kila mundu jojusenga
jupalika julingaliya sapi hejusenga.
11 Ngamundu jojuwesa kusenga nsingi gongi badala ja
gobugubei yaani ndi Yesu Kilisitu.
12 Ana mundu najusengiki panani punsingi kwa zahabu
au feza au malibu ga lupija lwingi au kutumi mikongu au
mapei au manyai.
13 Lihengu la kila mundu libonikana Lisoba laka Kilisitu
pundema ndaba lihengu le heli liipemwa mmwotu ili
kulangi lihengu la kila mundu elibii.
14 Ana sejusengiki mundu panani punsingi we hogu
ngasitinyiki kwa mwotu mundu we hoju jijopa nhupi.
15 Ana lihengu laka mundu litenda kutiyika, ndienu jihoa
malepu gaki, lakini jombi mweni jibiya ngati mundu
jobunhokuliwi pamwotu.
16 Boo, ngasemmanyiki mwanganya ndi Nyumba jaka
Sapanga na Loho jaka Sapanga jutama nkati jino?
17 Mundu najuhalabini Nyumba jaka Sapanga, Sapanga
antenda kunhalabana, ndaba Nyumba jaka Sapanga ndi ja
sapi na Nyumba jaka Sapanga ndi mwabete.
18 Mwalikonga nkati jino mundu jokapi najuambusi kuba
jubii na malangu kwa majambu gupundema, mbanga
jubiya ng'ang'a ili jupata kuba na malangu ga sakaka.
19 Ndaba malangu ga ndema ndi ung'ang'a palongi jaka
Sapanga. Maandiku ga Sapi gapwaga, “Sapanga jaajonza
bandu bana malangu gabu nu ujanza wabu.”
20 Kabee maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Bambu
jumanyiki mawasu ga bana malangu nga namana.”
21 Ndienu mundu jakipuni bandu. Ndaba kila sindu kibii
ndaba jinu,
22 jukubi Pauli na Apolo na Kefa na nndema na womi na
kuwa, majambu gahenu na ga monikatae na goti haga gino,
23 lakini mwanganya mwabandu baka Kilisitu, na Kilisitu
ndi waka Sapanga.

4

Lihengu lu utumisi wa atumi

1 Bandu butubona twepani kuba twa atumi baka Kilisitu
tobutupeki lihengu lakaalandi bandu majambu gaka
Sapanga gagahihiiki.

2 Henu sekipalika kwa bandu babaapeki lihengu lu utumi
lende apalika kuba baahobaleka.
3 Kwangu nepani ngaseninga haga kuba ndi sindu ngati
nandemuliwi na mwanganya au na sengu jokapi jela ja
bandu, kabee wala ngasenijitemu namweti.
4 Ndienu mmoju jangu nga sindu sokapi sekindemu, lakini
heli ngaselilangi ngasemi ni kihakau. Bambu ndi
jojundemu.
5 Ndienu mwitemu kabula ja muda waki, nndendaliya
mbaka Bambu pajihika. Jombi jibeka pagwendu majambu
ga palwii gagahihiki, nukulangi pagwendu mawasu gagabii
mmioju ja bandu. Ndi kila jumu jipata ulumbi gojupalika
kupata kuhuma kwaka Sapanga.

6 Mwalongu bangu, majambu ganapwaga kupete Apolo
nu kupete namweti ndaba jukunzangati mwanganya.
Sukulingali lilenganu langu nepani na Apolo mbala
mulibola kuhuma mumalobi ganga, “Nkamula Malagalaki
gaandiki.” Henu piikuba na mundu jokapi jojililumbali
nukundongama jongi.
7 Boo nya jo juguhenga wehapa kuba unkolongu kupeta
ajaku? Kibii sindu boo wehapa sesuse ngasebugupekie? Ana
bugupeki ndaba ja kii gutenda kukipuna?

8 Ntupi henu! Mmbi mwa bandu bana mali gingi? Mmbi
mwakolongu bila twepani! Henu kwakabiya sapi
mwakabiya mwakolongu ba sakaka ili na twepani tubiya
twa akolongu pamu na mwanganya!
9 Nhwasali Sapanga jutuhengiki twepani twatumi tubiya
twa bandu babii panapwasi ja pai ngamaa, ngati bandu
batemuliwi kuwa, ndaba tubi ngati sindu sukuligwa na
bandu palongi ja ndema joti, palongi ja atumi baka sapanga
na bandu.
10 Twepani twa ang'ang'a ndaba jaka Kilisitu, lakini
mwanganya mmbii na malangu sukujongana na Kilisitu!
Mwanganya mbii na makili, lakini twepani ngasetubii na
makili. Mwanganya ngasebundongama lakini twepani
atenda kutulongama.
11 Mbaka sajenu twepani tubii ni inzala na nywita,
ngasetubi ni ingobu, butulapu makopi nangasetubi na
pandu pukutama.
12 Kabee tung'alika kuhenga lihengu ngamaa kwa maboku
gitu twabeti, pabutulapi mbamba, twatenda kwaapenge,
pabutung'alisa tutenda kunhinakali,
13 pabututondoo, tujibu kwi isima. Mbaka sajenu
bututendi ngati usapu upundema nakila mundu twepani
twaasapu!

14 Ngasenhandiki majambu ganga ndaba jukundongama
mwanganya ila ndaba jukunkanaki mwanganya ngati
mwabana bangu monumpai.
15 Hata ngati mbii na abola elupu komi katika kulibola
majambu gaka Kilisitu, lakini ngasembii naka atati bingi.
Nepani ndi atati binu banumbeliki ili mumpwata Kilisitu
Yesu kukundete Lijambu la Amboni.
16 Ndienu numndoba mpwata lilenganu langu nepani.
17 Ndi nutumiki Timoti kwinu. Jombi ndi mwana wangu
jonumpai na jojuhobaleka sukujongana na Bambu. Jombi
jaakombusa indela jenijipwata jukujongana na Yesu Kilisitu,
indela jemolesa kila pandu kwa bandu ba sapi ba bunhobale
Kilisitu.
18 Bangi binu atumbuli kulikwea koni ahambusi ngani
hiki kabee kwinu.
19 Lakini Bambu najupai, nihika kwinu manyata, nane
niiwesa kumanya, ngaseapwaga bandu bana ing'omu haba
pe sela, ila pe kumanya makili gabu.
20 Ndaba ukolongu waka Sapanga nga malobi matopu ila
gubii na makili.
21 Henu mpala sindu bole? Enu mpala le nhika kwinu ni
kiboko au nhika na mwoju guupali nu guupole?

5

Ugoni kwa bandu babunhobale Kilisitu

1 Gabi majambu ga sakaka gagapwaga gubi ugoni kati
jinu, ugoni guliya goguwe hata bandu banga kummanya
Sapanga ngasebugujetake. Ambwagi eti jumu winu jugone
na ahanu ba atati baki!
2 Nhwesa boo kukipuna? Kwakabiya mbanga mwakabiya
nu ubini mmoju jinu nukumbenga kwinu.
3 Hata ngati ngasemi pamu na mwanganya nnhyega, mii
na mwanganya kiloho. Nane tayali nuntemwi mundu hoju
jojahengiki lijambu liyoni heli kulihina laka Yesu Bambu
witu.
4 Kipindi enketangana pamu ku lihina laka Bambu Yesu,
nane nguba pamu na mwanganya kwi kiloho jangu na
makili gaka Bambu witu Yesu gakuba pala,
5 mumpekia mundu hoju Lijobi nhyega jaki ili
jujihalabana na loho jaki ili jiwesa kuokolewa na lisoba lela
pajihika Bambu.
6 Kukipuna kwinu nga kwasape! Boo, ngasemmanyiki
amila kidogu jisasu libongi lu uwembe woka?
7 Mlinyambisa, mmboa amila ja mwandi ili mpata libonge
linyai langa kujege amila na ndi empalika kuba, ndaba
Kilisitu Pasaka jinu, tayali bumboiki kuba litambiku.

8 Ndienu tuhenga tipati ja Pasaka haga bila kuba
mabumunda jejegi amila ja mwandi jela, yani amila ja
mahakau nu ubaja lakini kwi libumunda langa kujege
amila, goguwe ndi mwoju gogubii sapi nu usakaka.
9 Nunhandaki mu balua jangu mwalihangangana na
bandu baatenda ugoni.
10 Nepani ngasebwaga mwalihangangana na bandu abaja
banga kummanya Sapanga baabi agoni na baatokule liyaha
na baalonge isoli na baalumbali imong'umong'u. Ndaba ili
kwaajepa bandu haba mpalika mwanganya kuguhama
ndema gongo.
11 Senahandiki ndi senze: Mwijongana nundongu
joanhobale Kilisitu jojubii jutenda ugoni na mwimi na
jojusonganisa na jojulumbali imong'umong'u na nndepi na
jojutokule. Mundu ngati hoju hata mwikula naku.
12 Boo, lihengu langu kwaatemu bandu babii kunza
jikikundi ba bunhobali Kilisitu? Boo, mwanganya
ngasempalika kwaatemu bandu baabii nkati jikikundi sino?
13 Sapanga jantemuliya boti kunza. Mumbengila kutali
mundu hoju juliya pikilanda jinu.

6

Kutakiana aka kilongu ba bunhobale Kilisitu

1 Kuwesikana boo, jumu winu kutaki nndongu joahobale
Kilisitu palongi ja sengu ja bandu banga kummanya
Sapanga nu kukotoka kuntaki palongi ja bandu baka
Sapanga?
2 Boo, ngasemmanyiki bandu baka Sapanga bitemula
nndema? Henu na nndema jitemuliwa na mwanganya, boo,
ngaseuwesa kutemu majambu masoko?
3 Ngasemmanyi twatemula atumi bu kunani kwaka
Sapanga? Boo, majambu ganga nga makolongu kupeta
ganga ga kila lisoba?
4 Mwa bandu ba bunhobale Kilisitu enkomana mu
majambu gakila lisoba, boo mwakema bandu banga nu
uwesu kwa bandu ba bunhobale Kilisitu ahika kutemula?
5 Mmbiya ni iyoni! Kuwesikana lee nga mundu nkati jinu
jwana malangu jojuwesa kulekanesa bandu baakomana
bandu abeli bahobale?
6 Badala jaki nndongu jumu jojuhobalela ampeleka
nnzaki kusengu, kabee, palongi ja bandu banga kuhobale!
7 Sakaka lijambu heli lukutakani mwabeni na beni
kusengu, lilangi nsindiki! Boo, nga kwakabii sapi kuhenge
lihakau? Boo, nga kwakabii liya kunzopa hindu hino?
8 Lakini Mwabeti ntenda kukonga nukuhenga gi liyaa,
kabee mwahenge hata alongu bino babuhobale Kilisitu!

9 Boo ngasemmanyiki lee bandu abaja nga biipati
ukolongu waka Sapanga? Mwalikonga! Bandu asalati na
baalumbali imong'umong'u na baatenda ugoni au baagone
nakanalomi ajabu,
10 wala bii wala batokule kuba na mali gingi wala alepi
wala baapwaga liyaa ajabu wala babatondo ajabu baba
akonga ajabu, boti haba ngabiijopi ukolongu waka Sapanga,
11 bangi binu mwakabii hela, lakini henu musapisiwi
kuhuma kwa mahakau kuba mwa asapi, nukuhenga mbiya
nnzetikika palongi jaka Sapanga na kulihina laka Bambu
Yesu Kilisitu na kwa Loho jaka Sapanga witu.

Ntumia nhyega hinu ku ulumbi waka Sapanga.
12 Mundu juwesa kupwaga, “Kwangu nepani hindu yoti
hijetakeka” Sakaka, lakini nga kila sindu sa sapi kwangu.
Helo, kila sindu kijetakeka kwangu lakini nganikileki sindu
sokapi kinongusa.
13 Guwesa kupwaga, “Posu ndaba julutumbu, nulutumbu
ndaba ja posu.” Helo, lakini Sapanga jihalabana hindu yoka
ibeli. Yega jaka mundu nga ndaba ju ugoni ila ndaba
kuntumaki Bambu, najombi Bambu jubii ndaba ja nhyega.
14 Sapanga kwa makili gaki anhyoha Bambu witu Yesu
Kilisitu, ahelahe natwepani jatuyoa kabee.
15 Boo, ngasemmanyiki nhyega jinu ndi kiungu sa nhyega
jaka Kilisitu? Boo, nhambusi nhwesa kujuku pandu pa
nhyega jaka Kilisitu nukujilombanisa pandu pa nhyega jaka
mundu jojupala kutenda ugoni? Ngahela!
16 Ndaba ngati emmanyi jojulombaniswa na mmbomba
jojuhenga uselati jukubanaku nhyega jimu, ngati eahandiki,
“Boti abeli biibiya nhyega jimu.”
17 Lakini jojulombini na Bambu jukuba na loho jimu
najombi.
18 Mugutila ugoni. Mahakau gangi goka gajuhenga mundu
gabi kunza ja nhyega jaki, lakini mundu jojutenda usalati
juguhenga lihakau nhyega jaki mweni.
19 Boo, ngasemmanyi nhyega jinu ndi Nyumba ja Loho
jaka Sapanga jojutama nkati jinu, jomunzopa kuhuma
kwaka Sapanga? Mwanganya nga mwakwinu mwabete.
20 Bunndomba kwa bei ngolongu. Ndienu ntumaliya
nhyega jinu ndaba jukunndumbali Sapanga.

7

Mabolee gukujuku mmbomba
1 Henu kuhusu majambu gamwaandakiya.
Nambanga mundu jwijuku mbomba.

2 Lakini ndaba jukujepa ugoni, henu kila mwanalomi
jubiya nummbomba waki na mmbomba jubiya nundomi
waki mweni.
3 Mwanalomi jutenda gagapalika kuhenga kwaka nhwana
mundu, najombi unhwana mundu jutenda gajupalika
kuhenga kwaka nndomi waki.
4 Yega jaka mmbomba ngajake ila jaka nndomi waki,
ahelahe na nhyega jaka mwanalomi nga jaki ila jaka
unhwana mundu.
5 Mwijimana, ilape nanzetangani kuhenga hela kwa muda
nsokopi, ili kupata napwasi ja sapi jukundoba Sapanga.
Ndienu nkelubukaniya kabee, ili lijobi landenga ndaba
jukusindwa kulipenga.

6 Ganumpwaji sajenu nga miilu, ila pe malobi gu
kunhenga ntama sapi.
7 Nembala bandu boka bakabiya ngati nepani emile,
lakini kila jumu jubii nuwesu waki kuhuma kwaka Sapanga,
jumu uwesu gongo na jongi golagola.

8 Ndienu bandu banga kujuku mmbomba na aka mbomba
bawii alomi babu naapwagi, nambanga kuendale kutama
ngati nepani emile.
9 Lakini ana mundu ngasejuwesa kulihibalaki henu
jujukua mmbomba, ndaba kwiibiya nambanga kujuku
mmbomba kuliku kuba nandokule.
10 Bandu bajukwi aka mbomba mi ni miilu kwabu, ni
miilu je heji nga jango, ila jaka Bambu, mmbomba jukotuka
kundeka nndomi waki,
11 lakini ngati naalekini, ndienu juhigaliya sanga
kutoguleka, naela, baajonganisana nu nndomi waki.
Mwanalomi jukotuka kundeka unhwanu waki.

12 Kwa bangi nepani mbwaga, ngasejupwaga Bambu, ana
mwanalomi joahobale Kilisitu jubii nu mmbomba jwanga
kuhobale, nu mmbomba hoju jujetake kutama naku,
jukotuka kundeka.
13 Ana mmbomba joahobale Kilisitu jubii nu nndomi
jojuhobaleka na hoju mwanalomi jujetake kutama naku,
ndienu antalika nndomi waki.
14 Ndaba nndomi jwanga kuhobale hoju jujetakekewa na
Sapanga sukujongana nunhwanu waki, nu mmbomba
jwangakuhobale hoju jojujetakewa na Sapanga
sukujongana nundomi waki. Ana nga hela bana babu
bakabiya nga baka Sapanga, lakini henu bana babu baka
Sapanga.
15 Ndienu, ana jwangakuhobale Kilisitu jola jupala
kundeka nnzaki, joanhobale Kilisitu andeka pena. Nndomi

au mmbomba jojunhobale jola ngase jukongwa. Ndaba Sapanga jutukemiki twepani tutama sulukwali.
16 Weapa umbomba wounhobale Kilisitu, gumanya boo su usakaka ngaguwesi kunhgombo nndomi wako? Au weapa wamwanalomi wouhobale Kilisitu, gumanya boo su usakaka ngaguwesi kunhgombo uhwanu wako?

Gutamaa ngati ejugukemiki Sapanga
17 Kwa kila jumu nu jutama kulengana naejabii ngati ejakemiwi na Bambu, ngati Sapanga eakemiki. Lende ndi lilagisu langu kwa bandu babuhobale Kilisitu.
18 Ngati mundu ebukema koni asekwi jandu, ndienu jalikopake eti ngasejasekwi jandu, ngati ebunkema ngasejabii busekwi jandu, ndienu banseku jandu.
19 Ndaba kuseku jandu au bila kuseku jandu nga sindu, sekibii su usakaka kukamu mihiilu jaka Sapanga.
20 Ndienu, kila jumu juhigaliya ngati ejabii kipindi pabunkema.
21 Boo, weapa wabii gu ntumwa kipindi pa bukukema? Hena, wihola, lakini nagupatiki napwasi jakuba jojulekakiwi, tenda helahela.
22 Ndaba jombi joankema Bambu jubiya nntumwa hoju jubiya mundu jojulekakiwi kwaka Bambu. Ndienu jombi joankema koni julekakiwi, jukuba ntumwa waka Kilisitu.
23 Sapanga jundombiki mwaboti kwa bei ngolongu, ndienu mwikuba mwaatumwa ba bandu.
24 Mwalongu bangu, kila jumu winu jutama na Sapanga kulengana naebukemiki.

Ambabi na aka mbomba bawii alomi
25 Henu, lijambu la bandu ambabi ngasemii ni miilu kuhuma kwaka Bambu, lakini nepani numpeke malobi gukunzangati ngati mundu jojuhobaleka na Bambu kwi ikia yaki.
26 Ndienu ndaba jukung'alika kokwihika mona kwakabiya sapi mundu juhigaliya ngati ejubii.
27 Boo, gujukwii mmbomba? Nala, wiipala kulekana nunhwanu waku. Weapa boo ngasewajukwii mmbomba? Nala, wiipala kujuku mmbomba.
28 Lakini ana gujukwii mmbomba guibiya ngasegutei mahakau, na kamwali ana jukuliwi nga jikubi jutei mahakau. Babijukuana haba bipata ling'ai lupundema, lakini nepani ngasembai gumpata mwanganya.
29 Mwakosi bangu, mbala kupwaga ana, muda goguhigali nsokopi. Tumbuka sajenu batoi mmbomba bala atama ngati ngaseajukuini,

30 bukulela abiya ngati ngasealela, nabahekale abiya ngati
ngaseaheka, balomba abiya ngati ngaseabii na sindu,
31 nabombi bahangajika na hindu yu pundema gongo
abiya ngati ngaseahangajaki. Ndaba nndema gongo, ngati
etugumanyi gutenda kupeta.
32 Mbala mwanganya mwikuba ni kiholu. Mundu jwanga
numbomba juhangajika ni lihengu laka Bambu ndaba
jupala kundenganee Bambu.
33 Mwanalomi jojutoi jwiihangajaki majambu gupundema
ili anndengannya nhwanamundu,
34 najombi juhutwa na hindu ibeli. Mmbomba jwanga
kujukulika au kamwali juhangajika ni lihengu laka Bambu
ili jupata kujipia nhyega na loho kwaka Bambu. Lakini
mmbomba jojukuliwi juhangajika na majambu gupundema
ili kunndengane nndomi waki.
35 Numpwagi ganga ili kunzangati mwanganya,
ngasenukumbeki sindu sukumpenga. Mbala pee mtama
ngati ekupalika nukulipia nakanopi kwaka Bambu, nhwesa
kuntumaki Bambu kwa mwoju wi woti.
36 Ana mundu jubona ngaseanhenge sapi kamwali
joansumbiki ana ngaseanzukwi, na ana kutokule kwaki
kutenda kunhwesa, juhenga ngati ejupala, ajukuana pena,
ngajikubi jutei mahakau.
37 Lakini mwanalomi hoju najuhamwi mweni mmwoju
waki ngakujuku mmbomba, ana juwesa kulilongosa
kutokule kwaki nukuamu namuna jukuhenga, nala
jwiikuba jutenda sapi ngani na nga anzuku kamwali
joansumbiki jola.
38 Ndienu jojuhamu kutola jola jutenda sapi, najombi
jojuamu ngakujuku juhenga sapi ngani.
39 Mmbomba jojujukuliki jukuba ngasejulekakiwi masoba
goti nndomi waki pajikuba mwomi. Lakini nndomi najuwii,
mmbomba hoju jukuba nga na sindu sukumpengale ana
jupai juwesa kutoguleka na mundu jokapi ila pee jubiya
jojunhobale Kilisitu.
40 Lakini emona nepani, mumbomba hoju jibiya jutogule
ngamaa ngati najuhigali ahelahela ejubii. Ganga mawasu
gango, na nepani nhwasali mii na Loho jaka Sapanga.

8

Posu yetambiki imong'umong'u

1 Henu kulijambu laposu yetambiki imong'umong'u.
“Twepani twaboka tumanya tubii nu umanyi,” lakini
umanyi hogu wahenga bandu kukipuna, lakini upali utenda
kusenga.

2 Mundu jojuwasali jumanya sindu, sakaka ngasejumanya
sokapi ngati hejupalika kumanya.
3 Lakini joampai Sapanga, hoju jumanyikana najombi.
4 Ndienu kwi lijambu la posu yeatambiki ni
imong'umong'u, tumanyi imong'umong'u nga sindu sokapi
pundema pani, tumanyi Sapanga jumu pena.
5 Hata ngati abii bandu bakemwa, “hisapanga” pundema
au kunani kwaka Sapanga na hata ngati hibii “hisapanga”
na “aka bambu” bingi,
6 Ndienu kwitu twepani jubii Sapanga jumu pena, Atati,
Jojubombiki hindu yoti, ndaba jaki twepani tubile. Kabee
jubii Bambu jumu pena, Yesu Kilisitu, kupete jombi hindu
yoti jabombiki na twepani tutama kupete jombi.
7 Lakini nga kila mundu jojumanya haga, ndaba bandu
bangi aiyobali imong'umong'u, lakini bandu be haba mbaka
lelenu ekula posu yetambaki imong'umong'u ahobale
ngamaa mmioju jabu kupwaga posu ye heye
yiimong'umong'u jejipili. Na ndaba uwesu wabu gukuhagu
gamboni ni giliyaa ngasegubi na makili gwahenga ahobale
posu ye yela yaahengiki biijetakeka palongi jaka Sapanga.
8 Lakini posu ngasejiwesa kutupeleka pambipi ngamaa na
Sapanga. Natukotwiki kula ngasetupongoka na sindu,
natulii ngasekijonzukeka sindu.
9 Lakini mulilenda! Kulekakewa kwinu kwaahenga babii
nukuhobale kusoku kutenda mahakau.
10 Ndaba mundu jojubii nuwesu nsoku gukuhagu
gamboni ni giliyaa, najugubona weapa wegumanyiki
gukula posu hehi nnyumba ji mong'umong'u, boo, ngajipati
mwoju wa kula posu yeatambiki himong'umong'u?
11 Ndienu, nndongu waku jojubii nu uwesu nsoku
gukuhagu nga amboni ni giliya jojuwe Kilisitu jwakuwa
ndaba jaki, jihoba ndaba ju umanyi wino.
12 Ngati na mwaakosisi akalongu binu ajingala mu
mahakau, nakaahumisa mioju jabu jejibii nu nuwesu nsoku
ukumanya ga amboni na giliya, mwibiya munkosi Kilisitu.
13 Ndienu ana posu jengula jiwesa kunhenga nndongu
wangu juhenga mahakau, nganikuli inyama kabee, ili
ngotuka kunhenga nndongu wangu kuhenga mahakau.

9

Mahengu ga atumi na seapalika kupata

1 Boo, nepani lee nga na mundu jojulekakiwe? Boo,
nepani lee nga nuntumi? Boo, nepani lee ngasenumbweni
Yesu Bambu wito? Boo, mwanganya lee ngasemwahobali
kupete lihengu langu ndaba jaka Bambo?

2 Hata ngati kwa bandu bangi nepani nga nutumi, lakini
sakaka nepani nu ntumi kwinu. Mwanganya ndi mwalangi
utumi wangu ndaba kukujongana kwinu na Bambo.
3 Bandu paambenga nepani, ne nalikengaliya ana:
4 Boo, ngasetupalika kula na kunywa?
5 Boo, ngasembalika kunzuku nhwanu wangu joanhobale
Kilisitu nukulongana naku musapwali yangu, ngati
heahenga atumi bangi na alongu baka Bambu na Kefa.
6 Au nepani pe na Balunaba totupalika kulipati hindu
yukutujangati mu womi witu suku henga lihengu?
7 Boo, nndonda boo jojililepe mweni lihengu lu ulonda?
Boo, ndemi boo jwangakula matunda gi lituhi laki li
mizabibo? Nndimi boo jwangakula masiba gi mipugu gake?
8 Boo, mbwaga majambu ganga kukimundu pena? Boo,
malagalaki nagombi ngasegapwaga hela?
9 Ahaandiki mu malagalaki gaka Musa, “Mwajikonga
ng'ombi punndomu paujitumi lihengu lukuhusa ilebi.” Boo,
ndi Sapanga julongale ng'ombe?
10 Boo, ngasejabii jutuwasali twepani pajapwaga hela?
Haga baandika ndaba jitu, ndaba jojulema jola na jojuhusa
jola, boka abeli ahobale kubagana ilebi ye yela.
11 Ana twepani tupandiki imbeju jiki kiloho kwinu
mwanganya. Boo, kwiibia lee nga sapi ana twepani tupatiki
hindu yukutujangati munhnhyega jitu kuhuma kwino?
12 Ana bangi apalika kupata hindu kuhuma kwinu, boo,
twepani ngasetupalika kupata hindu ngani kupeta haba?
Lakini twepani ngasetwatumi uwesu hogu. Badala jaki
tuhinakali kila sindu ili twiipengale Lijambu la Amboni laka
Kilisitu.
13 Boo, ngasemmanyiki jojuhenga lihengu mu Nyumba
jaka Sapanga jupata kula posu jabu kuhuma mu Nyumba
jaka Sapanga na jojupia litambiku pa mesa jukupiiki
litambiku jupata pandu ji litambiku?
14 Bambu jalagalakiya ahelahela, baalandi Lijambu la
Amboni apataa mahitaji gabu kuhuma ku Lijambu la
Amboni.
15 Lakini nepani ngasenaloba kupata haga hata kasokopi.
Wala ngasenhandiki ili mbata haga, nambanga kwangu
nepani kuwa kuliku kunhenga jokapi jubona nililumbali
bwaka.
16 Ana nandi Lijambu la Amboni, heli nga lijambu
likijipuni, lende ndi lihengu lembalika kuhenga.
Musinikiboni ana ngasi nandi Lijambu la Amboni!
17 Enakabii nihagwii lihengu lende kukupala namwete,
ndienu nakalendaliya malepu, lakini henga ndaba ji lihengu
leambeki nhengaje.

18 Henu malepu ga ndi kyane? Malepu gango ndi napwasi
jukulandi Lijambu la Amboni bila kulaja sembala kulepwa
ndaba jilihengu lukulandi.
19 Ndienu nepani nganuntumwa waka mundu jokapi,
nilihengiki nuntumwa waka mundu ili nundetila Kilisitu
bandu bingi ngati ekuwesikana.
20 Kwa Ayaudi ndami ngati Nuyahudi ili naapata Ayaudi,
lakini nepani ngasemii pai ja malagalaki, nijibei pai ja
malagalaki, ili naapata haba babii pai ja malagalaki.
21 Na kwa baabii kunza ja malagalaki, nguba ngati bombi,
ili naapata bombi babii kunza ja malagalaki. Jenze
ngasejilangi nepani mikunza ja malagalaki gaka Sapanga,
gangamulaki malagalaki gaka Kilisitu.
22 Kwa bandu baabii nga na makili nilihenga na nepani
ngasemii na makili ili naapata bombi. Nilihengiki kwa ndela
yoti kwabu ili mbata kwaaoko bangi babu kwa kila indela.
23 Henga haga goti kwa ndaba ji Lijambu la Amboni, ili
mbata kupata mbengalelu yaki.
24 Boo, ngasemmanyi basindani kujombateka imbelu,
bandu boka atenda kujombateka ila mundu jumu pee joju
juku nhupi? Nzombatika kwa namuna heji ili mpata nhupi.
25 Mundu jokapi jojupala kuwesa kwaapea ajaki
mwiimbelu jukasana nukugaleka majambu goti. Jutenda
hela ili jujopa nhupi jejihalabika! Lakini twepani tuhenga
hela ili tupata seketule janga kuhalihika.
26 Ndienu enyombateka imbelu mbala kuwesa, ndi
engomana, ngangati jojukomana ejulapu ngumi yaki
pukutopu.
27 Nijing'alisa nhyega nukulinyima ili ananyomwi
kwaalandi bangi namweti niikuba na mundu jukukanaliwa.

10

Kukanaki imong'umong'u

1 Mwalongu bangu, mbala mmanya aka hoku bitu boka
babii pai ju ulonda lilikongobu, na boti balombuka
pikilanda junhanga.
2 Boka babatiswa ili abiya apwasi baka Musa
mulikongobu nunkati ju uhanga.
3 Boti bakula posu ajelaje jiki loho,
4 bakunywa kabee kinywaji aselesela si kiloho, ndaba
bakunywa kuhuma kulilibu lela li kiloho lelajenda pamu
nabu, lilibu le lela jwabii Kilisitu mweni.
5 Hata hela bingi babu ngasebahenga gajupala Sapanga na
boti bakuwa na nhyega yabu yapalaganika kulukoba.

6 Ndienu majambu haga goti ndi lilenganu kwitu,
gutulakali twepani twitokule ubaja ngati bombi batokule.
7 Mwikuba ngati baalumbali imong'umong'u ngati bangi
ebabii, ngati egapwaga maandiku, “Bandu batamiki kula na
kunywa, bajema nukuhina liyaha.”
8 Walatuitenda uselati ngati bangi babu ebatenda ugoni,
bakuwa lisoba limwa bandu elupu ishilini na tatu.
9 Twaanndenga Bambu ngati bangi babu ebundenga,
bakomika na majoka.
10 Wala mwiyoma ngati bangi babu ebayoma, bakomika
nu Ntumi jukunani Jojukoma.
11 Majambu haga goha gaapata ndi lilenganu kwa bangi,
gahandikwa ili kutulangi twepani twetutama mu masoba
gagahegali kumwisu.
12 Mundu jokapi jojilibona jujemiki nganganganga
julilingaliya jiabuka!
13 Milengu gampatiki haga gaapata bandu boti. Sapanga
ndi jukuhobaleka, najombi ngajundeki nndengwa kupeta
makili ginu. Lakini endengwa jampekiya makili
gukuhinakali ni indela jukupita homu.
14 Ndienu, mwakosi bango, nnzepa kulumbali
imong'umong'u.
15 Nonge na mwanganya mwa bandu bana malangu,
nhamua mwabeti gabwaga haga.
16 Patunsengu Sapanga kupete nzipuli wa mbengalelu,
boo, na twepani ngasetubagana mwai waka Kilisitu?
Etumega libumunda boo, ngasetuhangi nhyega jaka Kilisitu?
17 Hata na libumunda heli ndi limu, twepani twa bingi kwa
nhyega jimu, ndaba twaboha tubagana libumunda limu.
18 Kwa malenganu mwalinga Ayaudi, bala boka baakula
litambiku nukujongana na mesa jukupiki litambiku.
19 Boo, mbala kupwaga kike? Boo, posu jeatambaki
muimong'umong'u jijangati kike? Boo, kimong'umong'u
kijangatii kike?
20 Ngaseijangati hata kasokope! Sembwaga matambiku
gapia bandu banga kummanya Sapanga biipiki ilombu, nga
Sapanga. Ngasembai mwanganya mulihangangana
niilombu.
21 Nganhwesi kunywa kikombi saka Bambu ni kikombi si
ilombu, ngauwesi kubagana tipati gaka Bambu na tipati gi
ilombu pamu.
22 Boo, mpala kunhenga Bambu jubiya na wipo?
Uhambusi tubii na makili kuliku jombe?
23 “Hindu yoka ya sapi,” Lakini nga yoka yeijangati.
“Hindu yoka ijetakeka,” Lakini nga yoka yeisenga.

24 Mundu jalitaputi majambu gaki gu kunzangati mweni,
ila kila mundu jutaputa majambu gagaajangatii bandu
bangi.
25 Nkula sindu sokapi sealombesa kuguliu li inyama,
sanga kulalukilaluki ndaba ja mioju jino.
26 Ndaba Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Nndema na
hindu yoka yeibii nkati jaki ndi yaka Bambu.”
27 Ana mundu ngasejuhobale najukokiki nanamu
nanzetaki kujenda, ndienu nkula yoka yebummbeki palongi
jinu sanga kulalukilaluki ndaba ja mioju jino.
28 Lakini mundu najumpwaji, “Posu jenze jitambikiwi
mukimong'umong'u,” ndienu ndaba hoju jojupwagiki hela
mmwoju jaki mwikula.
29 Mbwaga, “Ndaba ja mioju,” Nga mioju jino, ila mwoju
waki hoju jojumpwaji.
“Ndaba ja kii kulekakewa kwangu kuhobaliya mwoju
waka mundu jonge?
30 Nepani ngula posu heji koni nunsengu Sapanga, ndaba
jakii nnaumu kwa sindu senunsengu Sapanga?”
31 Ndienu sokapi seuhenga kibiya posu au kunywa,
uhenga goti ndaba ju ulumbi waka Sapanga.
32 Mwikuba kikobando kwa Ayaudi au bandu banga
Ayaudi au bandu baka Sapanga babunhobale Kilisitu.
33 Mmbiya ngati nepani, nenga kwapalisa bandu kwa kila
indela, ngasentaputa majambu gangu namweti ila ndaputa
majambu ga bandu boka, ili ahokuka.

11

1 Nnyigisa nepani ngati nepani henunzigisa Kilisitu.

Kuyekale kimutu kipindi sukunndoba Sapanga.

2 Nuntenda kunndumbali ndaba nntenda kungomboka
masoba goa kabee nkamulaki mabole ganumpeki.
3 Lakini mbala mmanya kuba Kilisitu ndi kimutu sa kila
mwanalomi, na mwanalomi ndi kimutu suku nhanu waki,
na Sapanga ndi kimutu saka Kilisitu.
4 Nala kila mwanalomi joanndoba Sapanga au kulandi
malobi gaka Sapanga koni juyekali kimutu saki, hoju
anndongama Kilisitu.
5 Nummbomba ana jutenda kuloba au kulandi malobi
gaka Sapanga sanga kuyekale kimutu saki, hoju
anndongama nndomi waki, julengana numbomba
jojumogiki kimutu saki.
6 Mmbomba jwanga kuyekale kimutu saki, nambanga
kumoga majunzu gaki. Lakini ana kubii iyoni kuku

mmbomba kuseku majunzu gaki au kumoga, nala nambanga juyekalia kimutu sake.
7 Mwanalomi ngasejupalika kuyekale kimutu saki, ndaba jombi ndi lilenganu laka Sapanga ni liloli lu ulumbi waki Sapanga, ila mmbomba ndi liloli lu ulumbi waka mwanalomi.
8 Ndaba mwanalomi ngasejwaumila kuku mmbomba, ila mmbomba jwauma kuka mwanalomi.
9 Wala mwanalomi ngasebumbomba ndaba jaka mmbomba, ila mmbomba bumbomba ndaba jaka mwanalomi.
10 Kwa ndaba heji mmbomba juyekale kimutu saki, ili jibia nginyuli ju ukolongu gogubii kunani jaki, ndaba ju ukolongu, na kabee ndaba ja atumi bu kunani kwaka Sapanga.
11 Hata hela, palongi jaka Bambu mmbomba ngasindu sokapi bila mwanalomi na mwanalomi ngasindu sokapi bila mmbomba.
12 Ngati mmbomba hejuhumiki kwaka mwanalomi, ahela mwanalomi jusaliwa kwaka mmbomba, kila sindu kiuma kwaka Sapanga.
13 Nhamua mwabee, boo, sapi le mmbomba kunndoba Sapanga sanga kuwata sindu kumuto?
14 Hata bandu ebabombiki, kulangi hotuhotu mwanalomi kuba na majunzu malasu kukuba iyoni kwaki mweni,
15 lakini kukummbomba kuba na majunzu malasu kukuba isima kwaki, majunzu gaki malasu bumpeki ili guyekaliya.
16 Ana mundu jupala kuleta ubisi kupete lijambu leheli, nala jumanya twepani ngase tuhenga hela, wala bandu babunhobale Kilisitu baka Sapanga ngaseahenga hela.

Posu jaka Bambu
Matei 26:26-29; Maluko 14:22-25; Luka 22:14-20

17 Koni nakona nummpeke malagalaki ganga, nganhwesi hata kidogu kumpeke mwanganya ulumbi kupete gagahika ganga. Mu kuketangana kwinu mwabandu mo mummpwata Kililisitu gu kunndumbali Sapanga nhenga giliya ngani kupeta enhenga gaamboni.
18 Utumbuli woti, nyogwana panketangana pamu kupiti kubaganika kati jinu. Nanepani hobale pasokopi,
19 ndaba kupalika kubiya na mawasu gagapengana gapitila kwinu, ili kulangi nya jojujetakiwi na Sapanga.
20 Sakaka ntenda kuketangana, lakini nga ndaba jakula posu jaka Bambo!

21 Ndaba pankula kila jumu jukula posu jaki mweni, henu
kupiti bangi binu akuba ni inzala, nabangi atei kulobe!
22 Boo, ngasenwesa kula na kunywa kunyumba jino! Au
mwaalongama bandu ba bunhobale Kilisitu baka Sapanga
nakaapoa lihamu bandu banga na sindo? Boo, numpwagila
kii? Boo, nunndumbalia? Nga ndaba jahela.
23 Ndaba nepani najopa kwaka Bambu malagalaki ga
numpeki: Kupwaga ikilu jela Bambu Yesu pabumpia,
jwajukua libumunda,
24 ansengula Sapanga, nukunuku koni jwaka pwaga,
"Jenze ndi nhyega jangu jenijipia ndaba jinu, ntenda
helahela ndaba jukungomboka nepani."
25 Ahelahela pabajomula kula, jwajukua nzipuli gogubii
na divai, nukupwaga: "Nzipuli gongo ndi lilaganu linyai mu
mwai wangu. Ntenda helahela, kila pankunywa mbiya
nngomboka nepani."
26 Ndaba kila pankula libumunda lendenu na kuunywele
nzipuli gongo, ntangasa kua kwaka Bambu, mbaka pajwiika.
27 Henu kila jojukula libumunda lendenu au kunywa
nzipuli waka Bambu sanga kupalika, jwiikuba na kihakau
kupete nhyega na mwai waka Bambu.
28 Nala, kila mundu julilinga mweni hoti, ndi jwiikula
libumunda leheli na jwiikunywa nzipuli we hogu,
29 ndaba mundu jojukula nakunywa jubiya nu usakaka
gogulangi jeneji nhyega jaka Bambu, nangase jutei hela
julilete mweni kutemuliwa.
30 Ndaba bingi kati jii ngaseabii na makili na bangi
agonzu, na bangi atei kuwa.
31 Ana twakabia tulilingali twabeti sapi
ngatwakatemuliwe na Sapanga.
32 Lakini patutemuliwa na Bambu, tubolwa tubia niisima,
ili twiitemuliwa pamu na bandu banga kummanya Sapanga.
33 Henu mwaalongu bangu, panketangana kula posu jaka
Bambu, kila mundu anndenda nzaki.
34 Ana jubi jokapi jojubi ni inzala, jukula oti kunyumba
jake, ili kuketangana kwinu kwitemuliwa na Sapanga.
Lakini kwa majambu gangi, nampwagila paniika.

12

Ipaji ya Loho jaka Sapanga

1 Mwalongu bango, kupete hipaji ja loho.
Mbala mmanya sapi majambu ganga.
2 Mmanyi pamwabii nga kummanya Sapanga,
mwalongwiswi nukuhoa ni himong'umong'u yanga
kulonge.

3 Ndienu mmanya mundu jokapi jojulongoswa na Loho
jaka Sapanga ngasejuwesa kupwaga, “Yesu jupata
yambamba!” Wala nga mundu jojuwesa kupwaga, “Yesu ndi
Bambu,” Sanga kulongoswa na Loho jaka Sapanga.
4 Hipaji hi kiloho ibii hingi, lakini Loho jojupia hipaji ye
hehi ndi jumu.
5 Hibii namuna jingi jukutumaki, lakini Bambu
jotutumaki ajolajola jumu.
6 Hibi indela hingi yukuhenga lihengu lakini Sapanga ndi
jumu jojapeke bandu makili gukuhenga mahengu ge haga
kwa bandu boka.
7 Sapanga ayeku Loho jaka Sapanga kila mundu ili
kwajangati boti.
8 Loho ampeke jumu malobi ga malangu na jongi malobi
guumanyi ngati ejupala mweni Loho hoju.
9 Loho jojo ampeke jongi kuobale na jongi kipaji
jukulamisa agonzu.
10 Ampeke jumu kipaji sukutenda ndondukela, jongi kipaji
su ulota, na jongi hipaji yukutalikanisa Loho, bumpeke
jumu hipaji ja kulonge kwa luga ingeni na jongi hipaji
yukulandi mana ja luga ingeni.
11 Haga goka ndi mahengu gaka Loho jo jumu hoju,
ampeke kila mundu kipaji topauti, ngati ejupala mweni.

Yega jimu lakini ihungu hingi

12 Ngati nhyega jimu ejibii ni ihungu hingi, nayombi
ihungu yoti ya nhyega hata naibi hingi itenda nhyega jimu,
ndi ahelahe ejubii Kilisitu.
13 Ndaba twepani natubii twa Ayaudi au bandu banga
Ayaudi ana tubii twa atumwa au bandu balekakiwi,
twaboha tubatiswi kwa Loho jumu ili tubiya nhyega jimu,
twaboa butukenga Loho jumu hoju.
14 Nhyega ngasejibi ni kiungu simwa pena, ila gubii
ihungu hingi.
15 Ana kugolu nakupwagiki, “Ndaba nepani nga kuboku
nala nepani nga wa nhyega,” Boo, ndienu nakakotuka kuba
pandu ja nhyega? Ngahela.
16 Ana likutu elakapwajiki, “Ndaba nepani nga naliu,
ndienu nepani nga nhyega,” Boo, ndienu likutu heli
lakakotuka kuba pandu ja nhyega? Ngahela!
17 Ana nhyega joti ejakabii liu, likutu lakabiya kwako? Ana
nhyega joti ejakabii likutu, kunua kwakabiya kwako?
18 Lakini ngati ekubii, Sapanga jabeka kila kiungu sa
nhyega pandu paki mu nhyega ngati ejupai.
19 Ana pandu yoka eyakabii kiungu simu, nhyega jakabiya
kwako?

20 Linga, nhyega jibii ni ihungu hingi, lakini nhyega jimu.
21 Ndienu liu ngakuwesa kukupwaji kuboku,
“Ngasenugupai weapa,” Wala umutu ngakuwesa kugapwaji
magolu, “Ngasenugupai weapa.”
22 Lakini badala jaki, ihungu ya nhyega yeibonikana kuba
nga namakili, ndi yeipalika ngani mu nhyega.
23 Nayombi ihungu yetwibona ngaseibii ni isima, ndi
bipeke isima ngolongu. Ihungu ya nhyega yeibonikana
ngaseibii nu usapi, tuiyekaliya sapi,
24 lakini ihungu yengi ya sapi ngani ngaseipalika
kulingaliwa ngani. Lakini Sapanga mweni jubei nhyega su
mpangu, koni jukipeke isima ngani kiungu sekipongwi
isima,
25 ili kwiikuba nukubaganika mu nhyega ila ihungu yoti
ijangatana.
26 Ana kiungu simu kitenda kuumi yoti ihumii pamu nasu.
Kiungu simwa nabikilumbali hiungu yengi itenda kutogule
pamu nasu.
27 Ndienu mwanganya ndi nhyega jaka Kilisitu, kila jumu
winu ndi kiungu sa nhyega heji.
28 Sapanga jubei kulikundi la bandu babuhobale Kilisitu,
kwanza atumi, pili alota na batatu abola, bangi jubei bandu
baabii niipaji yukutenda ndondukela, na bangi kulamisa na
bangi kujangati na bangi aka kilongosi na bandu bukulonge
luga ingeni.
29 Boo, boti mitumi? Boo, boti alota baka Sapanga? Boo,
boti abola? Boo, boti bana hipaji jukutenda ndondukela?
30 Boo, boti ndi bana hipaji yukulamisa? Boo, boti ndi
bana hipaji yukulonge luga ingene? Boo, boti alandi
sealongile ingene?
31 Mmbiya na ndokule jukupata hipaji hikolongu ngani.
Nane henu nandangia indela ja sapi ngani kuliku yoti hei.

13

Upali

1 Hata ana mbwagiki luga ya bandu na hata yaka atumi bu
kunani kwaka Sapanga, lakini ana ngasemii nuupali nepani
nibiya pe ngati sauti ji lidebi langa na sindu au kengeli.
2 Kabee nhwesa kuba ni kipaji sukulandi lijambu laka
Sapanga, nukumanya sili yoka nukumanya kila sindu,
nhwesa kuba na hobale yoti hata kuhamisa hitombi, lakini
ana ngasemii nu upali nee ngasindo.
3 Ana mbihiki hindu yangu yoti nakaapekee ahagu,
nakabee nambihiki nhyega jangu bijijosa, ana ngasemii
nuupali heji ngasejinyangati sokapi.

4 Jojubii nu upali jutenda kuhinakali, jutenda gaamboni,
upali ngasegubii na wipu, ngasegukipuna na wala
ngasegubii ni kibuli.
5 Jojubii nu upali jukuba ni hisima, ngasejutaputa
majambu gaki, wala ngasejukuba niinyela, ngasejupala
kukombuke majambu giliya.
6 Upali ngasegutogule majambu giliya ila gutogule
majambu ga sakaka.
7 Jojubii nu upali juhinakali goti, juobale goti, juyekale goti
wala ngasegusindwa.
8 Upali ngasegubii na mwisu. Ana kubii ni kipaji
sukulandi lijambu laka Sapanga, hei hiioba lisoba limu, ana
ipaji yukulandi luga ingeni, kwiihika mwisu, ana na mabole
nagombi giitenda kupeta.
9 Ndaba umanyi witu gutei kupungusika, hipaji hitu
yukulandi lilobi laka Sapanga gutei kupungasika.
10 Lakini sekitweli sela pasiihika, ganga kutwele gala
gitendakuhoba.
11 Panabii nunsoku nalongila ngati mwana, namanyiki
kimwana, nawasaliya ngati mwana. Lakini henu, sajenu
nepani nu nkolongu majambu gikimwana ngotwiki.
12 Setubona sajenu kibii pee ngati sindu setukibona
muliloli sanga kubonikana sapi, lakini monikatae twiibona
hotuhotu. Henu manyiki kidogo pe lakini monikatae
nimanya goti kilasindu, ngati Sapanga ejumanyi nepani.
13 Ndienu, majambu matatu giendaliya kudumu,
kuobaleka na kuobale na upali nu upali ndi nkolongu
kupeta goti.

14

Kubola kongi kwa Loho jaka Sapanga

1 Mpwata kuba nu upali, ahelahe nkasana kupata hipaji
hiki loho, lakini hasa kipaji sukupia ulota waka Sapanga.
2 Ndaba mundu jojulonge luga ingeni ngasejulonge na
bandu ila julonge na Sapanga. Jombi julonge kwa makili ga
Loho jojunhwesesa kulonge majambu ga sakaka gagilihihiki
ndaba nga mundu jojuwesa kumanya.
3 Lakini jojubii nikipaji jojupia ulotelu waka Sapanga,
julonge na bandu ndaba jwaasenga, kupoosa mwioju
nakagangamalisa mwoju.
4 Jojulonge luga ingeni julisenga mweni. Lakini jojubii
nikipaji sukupia ulote waka Sapanga, jaagangamalisa
bandu ba bunhobali Kilisitu.
5 Ndienu mbala mwanganya mwaboti mpwaga kwa luga
ingeni lakini mbala nakanopi mpia ulote waka Sapanga.

Ndaba mundu jojupia ulote waka Sapanga ndi jwana mana ngani kuliku jojupwaga luga ingeni, lakini ana jubii mundu jojuwesa kulandi maana ja majambu gajupwaga haga, ili kwaagangamalisa bandu babunhobale Kilisitu.

6 Ndienu mwalongu bangu, ana nhikiki kwinu nukulonge na mwanganya kwa luga ingeni mwipata kyane? Ngamwipati sokapi, ila pe ana numpwaji uyekuli waka Sapanga au umanyi au kwa malobi guulote gaka Sapanga au mabole.

7 Hata hindu yanga na womi yeipia sauti, ngati mapenenga au kilimba, boo, mundu juwesa boo, kumanya nhwambu goahina ana yombu yehei ipia sauti janga kumanyikana?

8 Imbata naajembiki sanga kubeka sapi, nya jojwalibeka tayali kukomana ngondo?

9 Ndienu na mwanganya, ana nndonge malobi ganga kumanyikana mu malangu ginu, mundu jwiimanya boo ganndongela? Ndaba mwibiya nndongale bwaka pee.

10 Pundema pabii na luga hingi lakini yoti ibii na mana.

11 Ana nepani ngasenijimanyi mana ja luga jejupwaga mundu, nanepani nguba nu nngeni kwaka mundu hoju najombi kabee jukuba nngeni kwango.

12 Mwanganya ndaba ntokule kuba ni ipaji yaka loho, mulikasa kupata ipaji hasa yeijanganti kwaagangamalisa bandu ba bunhobale Kilisitu.

13 Ndaba jojupwaga kwa luga ingeni nu juloba jupata uwesu ukulandi gajupwaga.

14 Ndaba ananoba kwa luga ingeni loho jangu ndi jejiloba, lakini malangu gangu gaigali bwaka.

15 Ndenda kii heno? Niiloba kwa loho jango, niiloba kabee kwa malangu gango, niijemba kwa loho jango, niijemba kabee kwa malangu gango.

16 Ana unndubali Sapanga kwa loho jaku pena, jwiiwesa boo, mundu jojubi pikilanda jaku kujetake sukupwaga, “Amina” koni ansengu Sapanga kipindi ngasejueliwi sindu sejupwaga?

17 Kuloba kwaku kukusengu kuwesa kuba kwa sapi, lakini jongi ngakwanzangati.

18 Nunsengu Sapanga ndaba nepani mpwaga kwa luga ingeni kuliku mwanganya mwaboti.

19 Lakini nkati ja bandu babuhobale Kilisitu mbanga kupwaga malobi uhwanu gagaheleweka kwa malangu ili naabolisa bangi kuliku kupwaga malobi gingi kwa luga ingeni.

20 Mwalongu bangu, mwiholale ngati bana asoku.
Nukulijambu liliyaa, mmbiya ngati bana, lakini henhwasali
mmbiya ngati mwa bandu banahota.
21 Ahandiki mu Maandiku gaka Sapanga,
“Bambu jupwaga ana,
‘Kwi indela ja bandu balonge luga ingeni,
ni milomu ya ageni, nipwaga na bandu haba,
ndienu, ngabinyowane.’ ”
22 Henu kupwaga luga ingeni ndi nginyuli, lakini nga kwa
bandu baahobalela, ila kwa bandu banga hobalelu, lakini
kupia ulotelu waka Sapanga kibi ndaba ja bandu
babuhobale Sapanga na nga ndaba babu hobale Sapanga.
23 Henu likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu pa
aketangana pamu, na boti ana atumbuliya kupwaga luga
ingeni, ana ahikiki bandu bangi au bangakuhobale, boo,
ngabipwagi lee mwaboti mmbi na mangongo?
24 Lakini boti baapia ulota waka Sapanga, najuhikiki
mundu jongi au jwangakuhobale, goka gajijowana
gandangia ubaja waki mweni, goti gajijowana gantenda
kuntemu.
25 Majambu goka gagilihihiki mwoju waki wiitenda
kuyekuliwa, najombi jiitenda kugungamali nukundumbali
Sapanga koni jupwaga, “Sakaka Sapanga jubii pamu
namwanganya.”

Gagapalika kuhengwa kwa bandu babuhobale Kilisitu

26 Mwalongu baa tupwaga bole? Panketangana pamu,
jumu jujemba uwambu, jongi jupia mabolesu na jongi jubia
uyekuli kuhuma kwaka Sapanga na jongi jutumia kipaji
sukupwaga luga ingeni na jongi julandi gajupwaga.
Majambu goti gahengika ndaba jukugangamalisa bandu
babuhobale Kilisitu.
27 Ana mundu jokapi jupwagiki kwa luga ingeni, apwaga
abeli au atatu na bikuba bingi kupeta haba, kabee
jutumbuliya jumu najujomwi jupwaga jongi, najubiya
mundu jojulandi gajupwaga.
28 Lakini ana ngakuba jojuwesa kulandi, enu jojupwaga
luga ngeni jutama kinunu mumaketanganu, julipwagila
mweni mumojujaki na Sapanga.
29 Kwa bandu baabi apia ulota waka Sapanga, apwaga
abeli au atatu na bangi bagapema malobi gabu.
30 Ana jumu pilikundi labandu ba bunhobale Kilisitu heli
jutemi jakajopa lijambu laka Sapanga, jojulonge jola
nujutumbalaje.

31 Ndaba mwaboa nhwesa kupia ulota waka Sapanga,
jumu jujomula kulonge na jongi julongila, ili mwaboa
nhwesa kulibola nukugangamaliswa mwoju.
32 Mundu jojubii nikipaji sukulandi malobi gaka Sapanga
lasima kilonguswa na jwana kipajimbomb hoju.
33 Ndaba Sapanga nga Sapanga wa puju, ila Sapanga
ulukwali.
Ngati ekubii mwamaketanganu ga bandu baka Sapanga,
34 aka mbomba apalika kutama kinunu mumaketanganu
ga bandu ba bunhobale Sapanga. Ngaseapalika kupwaga,
ila abiya baajetake ngati egapwaga Malagalaki.
35 Ana apala kulaluki sindu, baalalukiya aka alomi babu
kunyumba, ndaba jibiya iyoni kuku mmbomba kupwaga
mumaketanganu ga bandu ba bunhobale Sapanga.
36 Boo, nholale lilobi laka Sapanga lihumiki kwinu
mwanganya au lunhiki mwanganya kajika jinu?
37 Ana mundu jokapi juholale jupatiki malobi gaka
Sapanga au jubii ni kipaji sa Loho jaka Sapanga, jumanya
nunhandaki mwanganya haga ndi miilu jaka Bambu,
38 Lakini mundu najugakana haga najombi mweni
biitenda kunkana.
39 Henu, mwaalongu bangu, nntokuliya kupia ulote waka
Sapanga, lakini mwaankana mundu jojupwaaga kwa luga
ngeni.
40 Lakini goti gahengeka sapi na ngati ekupalika.

15

Kilisitu jutenda kuyoka
1 Ndienu mwalongu bangu mbala nunkombukiya
Lijambu la Amboni lenundandila lela, na mwanganya
mwilijopa nukujemale nganganga.
2 Kwi Lijambu la Amboni heli ntenda kuokolewa, ana
mkamulaki sapi. Malobi ganunndandila nukuhobale kwii
ngasekwabii bwaka.
3 Nepani numpeki mwanganya majambu gagapalika
ganagajopiki gumuhimu, kupwaga Kilisitu jwakuwa ndaba
ja mahakau jitu kupwatana na Maandiku gaka Sapanga,
4 buntaga najombi jwayoka lisoba la tatu ngati Maandiku
gaka Sapanga egapwaga,
5 ampitila Kefa, yaani Petili, kabee jaapitila komi na abeli
bala.
6 Monikatai jaapitila alongu zaidi ja bandu mia tanu
kipindi aselase, bingi babu bakoni bakatama, lakini bangi
babu bawile.
7 Monikatai ampitila Yakobu ndienu jwaapitila atumi
boka.

8 Mwisuwe, jwambitila nepani nenabii ngati mundu
jojasaliwi kabula ja muda gogupalika.
9 Ndaba nepani nunsoku kati ja atumi na ngasembalika
kungema nuntumi, ndaba naang'alisa bandu baka Sapanga
ba bunhobale Kilisitu.
10 Lakini kwa waamboni waka Sapanga, mii ngati emii na
waamboni waki kwangu ngasewabii bwaka. Nepani hengiki
lihengu kupeta boti, nga nepani, ila kwa waamboni waka
Sapanga goguhenga lihengu pamu nanepani.
11 Hata hela akubi bombi atenda kubalandi au nepani
ndenda kulandi, nga sindo, jenze ndi Lijambu la Amboni
letulandi ndi le mulihobali.

Kuyoka kwitu

12 Henu ana tulandi kupwaga Kilisitu jutei kuyoka, boo,
mbona bandu bangi kwinu apwaga ngasekubii kuyoka?
13 Ana ngasekubii kuyoka kwa bandu nala Kilisitu
najombi ngasejayokiki,
14 ana Kilisitu ngasejayokiki, nala kulandi kwitu
ngasekubii na maana na hobalelu jinu ngasejibii na maana.
15 Nukupete gambwagiki haga twepani tubonikana
tundongali Sapanga isoli, ndaba twapwaga Sapanga
anhyoha Kilisitu lakini jombi ngaseayohiki, ana sakaka
bandu bawii ngasebaayoha.
16 Ndaba ana sakaka bandu bawii ngaseayoka, nala
najombi Kilisitu ngasejayokiki.
17 Ana Kilisitu ngasejayokiki, nala kuhobale kwinu ndi
bwaka, mwakoli mmbii na mahakau gino.
18 Nala bandu boti baawii koni ahobale Kilisitu ahobiki
ngamaa.
19 Ana kuhobale kwitu kubii nkati jaka Kilisitu ndaba ja
maisa ganga ga henu, ndienu twepani tupalika kutubonee
ikia kupeta bandu bangi bingi bupundema.
20 Lakini usakaka we Kilisitu juyokiki jombi ndi jutumbuli
kuyoka kati ja bandu bawii.
21 Ndaba ana kuwa kwaahika pundema na mundu,
ahelahe kuyoka kuhikiki na mundu.
22 Ndaba bandu boka akuwa sukujongana na Adamu,
ndienu boti bipata womi sukujongana na Kilisitu.
23 Lakini kila mundu kukipindi saki, jatumbuliya Kilisitu
oti, ndi bapwata babii bandu baka Kilisitu kipindi Kilisitu
pajihika.
24 Ndienu mwisu wiitenda kuhika ndi Kilisitu ampekia
Sapanga ubambu ukolongu, baada jukuhalabana kila
ulongosi woti, nu uwesu na makili.

25 Ndaba kupalika Kilisitu julongosa mbaka Sapanga
pajawesa abaja baki boti nakabeeka pai jamagolu gaki.
26 Mbaja wa mwisu jobuhalabana ndi kuwa.
27 Ndaba Maandiku gapwaga, “Sapanga jubei hindu yoka
pai ja magolu gaki.” Lakini Mahandiku gaka Sapanga
pagapwaaga ana, “Hindu yoti abei pai ja magolu gaki
juilongusa,” ndi kupwaga Sapanga jojubeka hindu yoti pai ja
magolu gaka Kilisitu ngasejuwesa kuba pai ja magolu gaka
Kilisitu.
28 Lakini hindu yoti pabaibeka pai ju ulongosi waka
Kilisitu, ndi najombi Mwana pajwalibeka pai jaka Sapanga,
jojubei yoti pai ju ulongosi waki, ili Sapanga julongusa
panani ja goti.
29 Henu ana kuyoka ngasekubii boo, bandu bababatisa
ndaba ja bandu baawii ahobale kupata kyane? Ana bandu
baawii ngaseayoka ndaba ja kii kubatiswa ndaba ja baawii?
30 Henu twepani, boo, ndaba jakii kuponzeka kila lisaa?
31 Mwaalongu bangu, nepani nhegale kuwa kila lisoba!
Kukipuna kominaku ndaba jinu su kujongana na Kilisitu
Yesu Bambu witu kundenda mbwaga hela.
32 Ana kuhobale kwangu kwakabia kwikimundu pee,
kukomana kwangu niinyama ikali ku Epesu kola, kwaka
nyangati sindo bole? Ana baawii ngaseayoka, nala
“Twepani tukula na kunywa, ndaba kilabu twitenda kuwa.”
33 Bankonga! Ukosi uliyaa gwanhalabana mwanganya.
34 Nzumuka! Ntumbuliya kutama sapi nukukotuka
kutenda mahakau. Bangi binu ngasebummanyiki Sapanga.
Henu numpwagi aye iyoni ikolongu ngamaa kwinu!

Yega jukuyoka

35 Lakini mundu juoto kulilaluki, “Bawii biyoka bole?
Biibiya na nhyega ja aina bole?”
36 Haga maswali giking'ang'a! Anagupandiki imbeju, ana
ngasejiwii oti ngajimele.
37 Segupanda ndi imbeju pena, pengi ji inganu au imbeju
yengi, nga mmea woti gogupiti monikatae.
38 Sapanga jijipeke imbeju nhyega gojupala mweni, kila
imbeju jipata nhyega jaki kajika.
39 Yega yiihumbi yoka ngaseilengana. Nhnhyega ya bandu
boka itenda kulengana, nhyega yii hinyama ndi yaaina jengi
ni ijuni ndi yanamuna jengi na nhyega ja homba ndi ja
namuna jengi.
40 Kabee jibii nhyega jukunani kwaka Sanga na nhyega
jupundema, lakini waamboni wa nhyega jukunani kwaka
Sapanga ndi gongi na waamboni wa nhyega jupundema ndi
gongi.

41 Gubii waamboni wa liyoba, ulubalamwehi na ndondu,
hata ndondu nayombi ngaseilengana mu unang'anu.
42 Ndienu ekwibiya kipindi sukuyoka bandu. Ngati eibii
imbeju, na nhyega ataga muluhombi gutenda kualabika,
lakini bajiyoa sanga kuhalabika.
43 Gutagwa kwi iyoni, guyoka mu ulumbi, gutagwa sanga
makili, guyoka koni gubii na makili.
44 Pagutagwa ndi jitagwa nhyega jiki mundu, ejiyoka,
jiyoka nhyega jiki loho. Jibi nhyega jikimundu na kuibiya na
nhyega ja loho.
45 Ndaba Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Mundu
jukutumbuli, Adamu, jabii Sapanga jojubii mwomi,” Lakini
Adamu wa mwisu ndi Loho jojwaapeke bandu womi.
46 Lakini nga womi u kiloho gogulonguli ila womi gwiki
mundu, monikatai guhika u kiloho.
47 Mundu juutumbuli bumbomba kuluhombi, lakini
Mundu jwa pili jwahuma kunani kwaka Sapanga.
48 Boka baabii bapa ndema abii ngati mundu
jobumbombiki kuluhombi hoju, babii bu kunani kwaka
Sapanga abii ngati jojuhumiki kunani kwaka Sapanga jola.
49 Ngati etulengini na jobumbomba kuluhombi, ahelahe
twiilengana na jojuhumiki kunani kwaka Sapanga hoju.
50 Mwalongu bangu mpwaga ana: Sebikilenganaki kwa
nhyega na mwai ngakiwesi kulisa ukolongu waka Sapanga
na sukuhalabika ngakiwesi kuba sanga kuhalabika.
51 Nnzowaniya, numpwagi sili. Twepani ngatukuhi
twaboha, ila twaboa twitenda kung'anambuliwa,
52 kipindi sa talumbeta ja mwisu, muda gogo, kuiya
nukuyeku pee. Ndaba imbata pajilela, bawii biitenda
kuyoka na ngabikuwi kabee na twepani twitenda
kung'anambuka.
53 Ndaba lasima kila sekihalabika kiwata hali janga
kuhalabika, nhyega jejiwesa kuwa jijiwatika hali janga
kuwa.
54 Ndienu nhyega jenze jukuhalabika pajiiwata hali ja
jangakuhalabika, na sakuwa sela pasiiwata hali janga kuwa,
hapa ndi palitimia lilobi lela leahandiki, “Kuwa
buguhalabine, kuwesa kuhikike!”
55 “Kuwa, boo, kuwesa kwaku kubii kwako?
Boo, uwesu waku ukuhumisa gubii kwako?”
56 Kuwa kupata sumu jaki kuhuma mu mahakau na
mahakau gapata makili kuhuma kwa Malagalaki.
57 Lakini tunsengu Sapanga jojutupeki uwesu kupete kwaka
Bambu witu Yesu Kilisitu.
58 Mwalongu bangu monupai, nnzemaniya nganganga,
mwijongajonga. Masoba goti nhendalia kuhenga kwa

makili lihengu laka Bambu, ndaba mmanyi kuba lihengu lenhenga kwaka Bambu nga la bwaka.

16

Babunhobale Kilisitu atenda kwaasangi

1 Henu kwi lijambu lu nsangu kwa ajili ja bandu baka Sapanga, nhenga ngati enaalagalakiya bandu ba bunhobali Kilisitu buku Galatia.
2 Kila jumapili kila jumu winu jubeka lupija kulengana nasejupatiki, ili kwilasimika kutenda nsangu kipindi panihika.
3 Panihika kwinu, naatuma bamwahagula kati jinu ili apelika balua jakwaamanyisa na nhupi hinu ku Yelusalemu.
4 Ana kulengani nanepani nyeenda, nala biijenda pamu nanepani.

Mipangu jaka Paulo

5 Nihika kwinu enijomula kupete ku Makedonia, ndaba ndenda kupete ku Makedonia.
6 Pengi niitama kwinu kwa muda au pengi nitama pamu na mwanganya kipindi soka sikipepu, ili nnyangatiya kuendale na sapwali jangu kwokapi koniijenda.
7 Ndaba ngasembai numbona sajenu nukupeta pena. Nhobale kuba na mwanganya ku kipindi singi, kulengana nuupali waka Bambu.
8 Lakini nihigala pamba pa Epesu mbaka lisoba la Pendekosite.
9 Ndaba napwasi jipatakini ji lihengu langu nepani pamba, lakini abaja nabombi abii bingi ngamaa.
10 Timoti ana juhika kwinu munzopa. Nndingaliya jwiikuba ni kiholu sokapi najubi na mwanganya, ndaba juhenga lihengu laka Bambu, ngati nepani ehenga.
11 Jwikuba mundu jokapi jojikana kunzopa. Munzangatiya juendaliya na sapwali jaki kulukwali ili juwesa kukelabuka kwango, ndaba nepani nundendale pamu na alongu bitu.
12 Kulijambu laka Apolu, nunndobiki ngamaa juhika kwinu pamu na alongu bangi, lakini ngasejapai kuhika sajenu, jihika pajipata napwasi.

Malobi gukujomule

13 Mlilenda, nnzema nganganganga mukuobale, na mmbiya mwanga kujogopa na mombi na makili.
14 Unhenga kila sindu mu upali.
15 Mwalongu bangu, mumanyi Sitefana na bandu buku nyumba jaki, bombi ndi bandu buutumbuli kunhobale

Kilisitu mu Akaya, na bapala beni kuntumaki Sapanga. Mwalongu bangu nuntenda kundoba.
16 Mugupwata ulongosi wa bandu ngati haba, nu ulongosi wa kila mundu jojuhenga lihengu nukutumika pamu nabu.
17 Ndogule ngamaa Sitefana na Fotunata na Akaiko ahikiki, ndaba pababii pamba kulengana na mwanganya kuba pamba.
18 Muguhengiki mwoju wangu gutoguliya na loho yinu ahelahe. Ndienu bandu ngati haba kupalika kwaakomboka.
19 Makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu boka buku Asia bundamuu. Akula na Pisikila pamu na bandu boka baka Sapanga baketangana kungungamali Sapanga mu nyumba jabu bundamuki ngamaa sukujongana na Bambu.
20 Akalongu boka baabii pamba bundamuki.
Namwanganya nndamukaniya kwa nginyuli ju upali waka Kilisitu.
21 Nepani na Pauli nundamuki, koni andika kwa maboku gangu namweti.
22 Mundu jokapi jwangakumpala Bambu Yesu Kilisitu bundapila mbamba.
Maranata mana jaki Guhika wa Bambu witu!
23 Waamboni waka Bambu Yesu ubiya nu mbanganya.
24 Upali wangu gubiya kwinu mwaboti kupete Kilisitu Yesu, Amina.

Balua ja pili jaka Pauli kwa Akolintu
Ulongulelu

Balua ja pili ja Akolintu jiandikwi nu ntumi Pauli kati ja saka sa hamsini na tanu mbaka hamsini na sita, baada jukusaliwa Yesu Kilisitu. Mulipungu 1:1. Jenze ndi balua japili kati ja balua ibeli yetubii naku yeiandikwi na Pauli kwa bandu ba bunhobale Kilisitu ku Kolintu. Bandu baboliwi sapi ahobale ana, kunyuma hoku Pauli jaandiki balua ingali kwa Akolintu henu kwa sajenu ngasetubii na balua heji jejilangi hela. Mulipungu 2:3-4:2. Balua je heji pangi Pauli jabiya jutama ku Makedonia pajwaandika. Mulipungu 2:13.

Balua jenze ndi jakajika ndaba jilongale majambu gaka mundu mweni na ndi balua jejitweli majambu gagahuti. Pauli julangi kutogule ngamaa ndaba ji lijambu kuhuma kwaka Titu gi ikikundi sa bandu ba bunhobali Kilisitu ku Kolintu, homu tubona mabole gukupia kulengana na mabole gi Lilaganu Linyai, heji jibii pala Pauli pajulagalaki misangu ja Lupija ndaba jukujangati bandu ba bunhobale Kilisitu buku Yelusalemu. Mulipungu 8-9. Ahelahe kubonikana abii atumi bangi biisoli kuhuma kunza jilikundi la bandu babuhobali Kilisitu babiya atumi ngondu ya bandu bangi nkati jilikundi heli kumpenga Pauli ili alikwea beni. Akubika alaluki ngamaa nukuleta kiholu kuhusu ukolongu waka Pauli sindu sesunhenga Pauli mulipungu la mwisu la balua jenze jukengaliya ukolongu waki kwa makili ngati mtumi waka Yesu Kilisitu.

Gagabii nkati

Pauli jutumbuli balua jaki sakalamuki bandu ba bunhobale Kilisitu. Mulipungu la 1:1-7

Henu Pauli kung'anambuka ku mpangu waki wa sapwali ni majambu gajujopiki kuhuma kwabu na majibu gabu kwa balua jaki. Mulipungu la 1:8-7:16.

Ndipala Pauli jupia malagalaki ndaba ja bandu ba bunhobale Kilisitu buku Yelusalemu. Mulipungu 8:1-9:15

Mwisu weni Pauli jilikengale mweni kwa majambu gu utumi waki kabee jwaakanakia ndaba jukujenda kwabu kabee. Mulipungu la 10:1-13:10.

1 Nepani na Pauli, nu ntumi waka Yesu Kilisitu ku upali waka Sapanga na Timoti.

Tunhandaki mwanganya mwabandu ba bunhobali Kilisitu mombii ku Kolintu, pamu na paabii bandu baka Sapanga kila pandu pa Akaya.
2 Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na kwaka Bambu Yesu Kilisitu.

Paulo ansengu Sapanga

3 Julumbalika Sapanga na Atati baka Bambu witu Yesu Kilisitu, Atati baabi ni ikia na Sapanga jojapoosa bandu mwoju.
4 Jombi jutupolesa twepani mioju mu tabu hitu yoti, ili natwepani twapolisa bangi mioju ngati ejutupolesa twepani kupete ujangati gotupatiki kwaka Sapanga.
5 Ngati mang'aliku gaka Kilisitu egajonzukeka nkati jitu, ndi ahelahela etujonzukeka kugangamaliswa ni Kilisitu.
6 Ana tupatatabu nala ndaba jukunzangati mwanganya kuokolewa gwinu. Anatupoliswi mioju ndi ndaba juku mpolesa mioju mwanganya. Kupolesa mwoju kongo kuhenga lihengu luku nzetake mwanganya ili mpata makili gukuinakali mang'aliku agalaga gatupata twepani.
7 Kabee, kunhobale kwitu kotubi naku kubii nganganganga, tumanyiki ana tuhangangini mang'aliku gitu, ndienu mwihangangana kupoleswa mioju jitu.
8 Mwakakilongu, tupala kummanyisa kuhangajika kotupatiki ku Asia, kuhangajika je hoku kwabii na makili mbaka twaholaliya ngatuwesi kulama.
9 Hena, twabii ngati bandu baatemuliwi kukomeka, ili butubola kunhobale Sapanga jojaayoa bandu bawii, badala jukuhobale makili gitu twabeti.
10 Jombi jutukombula mu mang'aliku makolongu ga kuwa, na juendale kutuoko, twepani tubei kuhobale kwitu kupwaga jiendaliya kutuoko kabee.
11 Ana mwanganya enzongana kujangatana natwepani kundoba Sapanga, henu bingi bisengula kwa ndaba jitu ndaba ja mbengalelu yetupata kupete kuloba kwa bandu bingi.

Mang'anambuku nsapwali jaka Pauli

12 Twepati tukipunii sindu simu: Mioju jitu jutulangi ngasejibii na makosa na tutemi pundema pamba na hasa kwinu mwanganya, suu Sapi nu unhobalelu gojutupeki Sapanga. Tutehi hela kwa uamboni waka Sapanga wala nga kwa malangu gikimundu.
13 Ndaba tunhandaki mwanganya majambu gaguge nhwesa kusoma na kugahelewa. Nhobale mwimanya sapi ngani,

14 ndaba mbaka sajenu nheliwi kidogu pena. Hobale
mwiimanya sapi ngani mweni katai. Ili mu lisoba laka
Bambu Yesu lela mwiiwesa kukipunii twepani ngati na
twepani hetwakipunila mwanganya.
15 Ndaba nabii nu usakaka wa majambu ge haga, napala
nhika kwinu oti, ili mpata mbengalelu mala pabeli.
16 Napangi kupete kwinu panabiya mwiindela kujenda ku
Makedonia, na panabiya ngelabuka kabee, ili nnyangatiya
musapwali jangu jukujenda ku Yudea.
17 Boo, panapangila lijambu leheli, nhwasali lee nabii na
mundu jukung'anambuka? Au nhenga lee mipangu ngati
eahenga bandu bupundema ili mbwaga, “Hena, au ngahela”
kipindi sese?
18 Sakaka ngati Sapanga ejubii jojuhobaleka, malobi gitu
kwinu ngasegabii, “Hena na ngahela” Kukipindi simu.
19 Ndaba Yesu Kilisitu Mwana waka Sapanga, jojuwe
jotunndandila kwinu nepani na Silwano na Timoti,
ngasejabii mundu jwa, “Hena” na “Ngahela,” ila jombi
masoba goti ndi “Hena.”
20 Ndaba nkati jaki malagi goti gaka Sapanga gabii,
“Hena.” Ndaba heji “Amina,” jitu jipwaga kwi indela jaka
Kilisitu jukundumbali Sapanga.
21 Ndienu Sapanga jojutugangamalisa twepani pamu na
mwanganya kujema nganganganga pamu na Kilisitu. Ndi
jojutuhagwi,
22 Ndi jojutubei alama jukutuhenga twepani kuba bandu
baki nukutupeke Loho waki mmioju jitu jubiya poni ja
majambu goti gajubeki.
23 Sapanga wangu ndi jojunyemale, jombi jugumanyi
moju wangu! Nepani ngasenakelabwiki ku Kolintu
kumbone ikia.
24 Ngasetupai kundasimisa kuhobale kwinu, mwanganya
mnzemiki nganganganga mu kuhobale kwinu. Lihengu litu
kuhenga lihengu pamu ndaba jukutogule kwinu.

2

1 Ndienu, nhamwii nantembale kabee ku usungu.
2 Ndaba ananuntendi usungu mwanganya, nya
jojuhigalya kundogulesa nepani ila jombi jonundeti usungu!
3 Ndienu ndaba nunhandaki, ngasenapai kuhika kwinu
nu kunndete usungu mwanganya, na mwanganya ndi
momwapalika kumbeke ndogule. Manyiki ngamaa nepani
anandoguli, mwanganya mwaboti kabee ntenda kutogule.
4 Panunhandakiya ku usungu nukusikatika mmoju na
koni nela, ngasekwabii ndaba jukuntende mwanganya

mmbiya nu usungu, ila ndaba jukunndangi mwanganya numpai ngamaa.

Kulekake

5 Ana jubii mundu joandeti jongi usungu, ngasejanetila nepani, ila junndeti mwanganya mwaboti kwa namuna fulani, na mbwaga hela ili niibonikana nunkali ngamaa.

6 Kutemuliwa kojupatiki kuhuma kwa bingi juntosile.

7 Sekihigali kwinu ndi kundekake mundu hoju nu kungangamalisa ili jwikuba nu usungu ngani nukukotoka ngani.

8 Henu numndoba, mndangia mumpai ngamaa.

9 Ndaba jengi jukundika balua jela napala kumanya ana mmbii tayali kujetake kila lijambu.

10 Anamundekaki mundu, nane kabee nundekake. Ndaba enaalekake, ana sakaka mina sindu sukulekake, nekake palongi jaka Kilisitu ndaba jinu.

11 Ili twalipeke lijobi mbekenyu jukutuwesa, ndaba tujimanyi mipangu jaki ejibii.

Kiholu saka Pauli ku musi uku Tiloa

12 Panahika ku Tiloa kulandi Lijambu la Amboni laka Kilisitu, nijikolila napwasi jibii ndaba ji lihengu laka Sapanga.

13 Lakini nahangajika mmwoju ndaba ngasenunkoli nndongu witu Titu. Ndi mana naatabuka boti pala nukujenda ku Makedonia.

Kuwesa sukujangatiwa na Kilisitu

14 Ila tunsengula Sapanga, jojutuhenga tutoguliya ushindi masoba goka mu Kilisitu. Jombi jutuhenga tulandila usakaka waka Kilisitu ngati ulumba wa msapi kila pandu.

15 Ndaba twepani kwaka Sapanga ndi ulumba wa sapi wu ubani gwaka Kilisitu kati ja bandu baaokoliwi na baahoba.

16 Kwa baaobiki ulumba we hogu ndi kuwa, lakini kwa baaokoliwi ulumba we hogu ndi womi. Nya eno, jojuwesa kuhenga lihengu le hele?

17 Twepani ngangati bandu bangi baahenga lihengu laka Sapanga ili apata lupija. Twepani tulandi usakaka kwa mwoju wa sapi palongi jaka Sapanga ngati bandu tojututumiki Sapanga, totujongini na Kilisitu.

3

Atumisi bi lilaganu linyai

1 Boo, tutumbulii kulilumbali kabee twabeti kwino? Au tupala tupata balua jukutumanyisa kwinu au kuhuma kwinu, ngati bandu bange?

2 Mwanganya mwabeti ndi balua jitu, jeaahandiki mmioju
jitu kwa kila mundu jijibona nukujisoma.
3 Kumanyikana mwanganya ndi balua jaka Kilisitu
jejujiletiki kupete lihengu litu. Balua jeni jiandikwi nga kwa
winu ila kwa Loho jaka Sapanga jojubii mwomi,
ngaseandiki pikipandi silililibu, ila panani ja mioju ja bandu.
4 Tuwesa kupwaaga haga ndaba jukuhobale kwitu kwaka
Sapanga kwi indela jaka Kilisitu.
5 Ngatuwesi kupwaga tuhenga sokapi kwa makili gitu
twabete, ila ku uwesu witu wote kuhuma kwaka Sapanga.
6 Jombi ndi jojutuhengiki twepani kuba atumisi bili
Laganu linyai lelibii nga lilaganu lamalagalaki leliandikwi
pee, ila lilaganu la Loho. Ndaba malagalaki gagahandikwi
gatenda kukoma, ila Mbombu jileta womi.
7 Malagalaki gaandikwi kwa helufi sukuhongo panani jii
ipandi hii imagu, nu ulumbi waka sapanga gwabonikana
pala bagapia. Hata ngati ung'aliku wa pamiu jaka Musa
wabia utenda kujina wabii na makili ngamaa mbaka
Aisilaeli ngasebawesiki kunndingali pamiu. Ana malagalaki
gagaleta kuwa jihengiki kwa ulumbi namuna ngati heji,
8 boo, huduma ja Loho ngajibii nu ulumbi nkolongu
ngane!
9 Ana kwabii nu ulumbi mu huduma jela jejileta kutemu,
ndi sakaka huduma jileta kujetakeka palongi jaka Sapanga
gwiibiya nuulumbi nkolongu ngani.
10 Henu ulumbi nkolongu ngani gujukwi napwasi ju
ulumbi gogwahika puwanzu, goguwe usapi waki guhobiki.
11 Ndaba sesabii sikipindi kisokopi pena sabiya nu ulumbi
waki, ndaba su usakaka sekitama yaka petapeta kibii nu
ulumbi nkolongu wanga kujomoka.
12 Ndaba kono ndi kuhobale kwitu ngasetujogopa sindo.
13 Twepani ngasetuhenga ngati Musa jojuwe jojalasimika
kuyekale pamihu paki nikitambala ili bandu buku Izilaeli
bagubona mwisu ung'alisu gogwabii gutenda kujina.
14 Lakini malangu gabu gabii giking'ang'a. Mpaka lelenu
easoma Lilaganu la Mwandi, sindu sukuyekale se hesi
sakona kibii. Kipuniku se hesi kiboka mundu pajujongana
na Kilisitu.
15 Hata lelenu, Malagalaki gaka Musa easoma malangu
gabu gakuba gayekaliwi.
16 Lakini kipindi mundu paang'anambuki Bambu,
kipuniku se hesi kitenda kubokeka.
17 Ndienu, Bambu ndi Loho. Pandu pajibii loho jaka
Bambu pabii nu ulekakewa.

18 Natwee twaboa twanga kuyekale kumihu jitu tubona
ngati muliloli ulumbi wingi waka Bambu. Butung'anambu
tulengana na jombi mu ulumbi wingi goguhuma kwaka
Bambu, jojuwe ndi Loho.

4

Kikoku sa Loho mu indu yu utopi

1 Ndienu, Sapanga kwi ikia yaki, jutupeki lihengu lende na
henu twiikelabuka munyuma.
2 Tugalei majambu goti gi iyoni na ga gilihihiki.
Ngasetutama kabee sukukongwa, wala sukulioa lilobi laka
Sapanga jutubona na jutumanyi tupwaga sakaka pena ili
bandu bangi atubona tutenda kuhobaleka palongi jaka
Sapanga.
3 Ndaba ana Lijambu la Amboni letulandi litei kuhihika,
nala lihihiki kwa baaobiki.
4 Kulijambu labu aka sapanga bupundema gongoni
agahiiki malangu gabu banga kuhobale ili bagubona
unang'anu wi Lijambu la Amboni nu ulumbi waka Kilisitu,
jojulengana ngani na Sapanga.
5 Ndaba ngasetulilandi twabeti, ila tundandi Yesu Kilisitu
kuba Bambu na twepani twa atumisi binu ndaba jaka Yesu.
6 Sapanga jojupwaaga, “Unang'anu nugunang'ana
kuhuma kulwii,” ndi jojung'alisa mioju jitu ili kutupeke
unang'anu wa umanyi gu ulumbi waka Sapanga gunang'ana
pamihu jaka Yesu Kilisitu.
7 Lakini twepani totubii ni kikoku senze, tubii pe ngati
yombu yu utopi, ili kumanyikana makili ge haga gingi
gahumiki kwaka Sapanga wala nga kwitu twabete.
8 Tuhangajika masoba goti, lakini ngasetupola, patukuba
ngasetukimanya sukuhenga ngasetukelabuka munyuma.
9 Bandu batung'alisa lakini Sapanga ngajatuleki bila
kutujangati, hata ngati butuhumisi nga butuhalabane.
10 Kila masoba tutoto mang'aliku ga kuwa kwaka Yesu
munhyega jitu, ili womi waka Yesu gubonikana mu nhyega
jitu.
11 Ndaba twepani totubii twabomi, masoba goti kuwa
kubii palongu jitu ndaba jaka Yesu ili womi waki Yesu
gubonikana munhyega itu yeikuwa.
12 Henu, kuwa kutenda lihengu nkati jitu, lakini womi
guhenga lihengu nkati jinu.

13 Maandiku gaka Sapanga gapwaaga, “Naobali, ndi henu
mbwagiki.” Natwepani tubii na moju gogo guku hobale,
tuhobale na kwa ndaba heji tupwaaga,

14 tumanyiki ana joanhyoa Bambu Yesu jatuyoa kabee na
twepani pamu na Yesu nukutuletee twepani pamu na
mwanganya palongi jaki.
15 Goti haga kwa ndaba jinu, hata uamboni waka Sapanga
egwahiki bandu bingi ngani, kusengu kwabu kujonzukika
ngani, ku ulumbi waka Sapanga.

Kutama sukuhobale

16 Kwa ndaba heji ngasetukelabuka munyuma, na hata
nhyega jitu ja kunza jitenda kuhalabika, lakini su nkati
butulenganake su unyai lisoba mbaka lisoba.
17 Ndaba tabu jetupata nzokopi, kabee jikipindi kisokopi
pena, lakini jatupekia ulumbi wa yaka petapeta gogubii
nkolongu kupeta kuwasali kwitu, ulumbi wanga kuba na
mwisu.
18 Henu tulingali ngani si kwa hindu yeibonikana, ila
yanga kubonikana. Ndaba yeibonikana ndi ikipindi pena,
lakini yanga kubonikana ndi ya masoba goti.

5

1 Ndaba tumanyiki ana hema jenze motutama sajenu
pundema pani yani nhnhyega jitu, pajiibombuliwa, Sapanga
jatupekiya mahema gangi gukunani kwaka Sapanga,
nyumba ja masoba goa janga kulenganake kwa maboku.
2 Lakini hetubii sajenu, kung'ong'ateka ku usungu koni
tulingali kupata nhyega itu yeibii kunani kwaka Sapanga.
3 Ndaba natujomwi kuwatikwa ngatibonikani tubi
nganukuwata ingobu.
4 Koni twakoni tutama mulihema lu pundema lende,
tulela sukung'ong'oteka nukukanyatwa. Nga ndaba
ngasetupala kuhula nhyega ja kuwa, ila tutokule kuwatikwa
nhyega janga kuwa, ili sekikuwa sela kimilwa na womi.
5 Ndienu Sapanga ndi jojutuhenga ndaba ji lijambu heli
najombi jutupeki Loho Waki jukuba poni, ja goti gajutubeki.
6 Ndienu masoba goti tunhobale, hata ingawa tumanyiki
kipindi setubii munhyega jenze tubii na Bambu.
7 Ndaba tutama na womi sukuhobale, nanga sukulinga.
8 Lakini tubii ni lihobale na kwakabiya sapi ngani kujileka
nhyega jenze nukujenda kutama na Bambu.
9 Lakini sindu kikolongu ngani tupala kundengane
Bambu, ana tutama pundema pani au kunani kwaka
Sapanga.
10 Ndaba twepani tujema palongi jikiteu sukutemu saka
Kilisitu, ili kila jumu jupata kulepwa ndaba ja gajuhengiki
pajabi pundema pani, ana gabiya gaamboni au giliya.

Kuba akosi baka Sapanga kwi indela jaka Kilisitu

11 Ndienu twepani tumanyiki kunzogopa Bambu ndi
sindu boo na henu tukasana kwaahuta bandu. Sapanga
jutumanyi hotuhotu na nepani nhobale mwanganya
mwabeti mtumanyiki sapi mu mioju jinu.
12 Twepani kabee ngatutumbulii kulilumbali twabeti
palongi jinu, lakini tumpeke mwanganya ndaba jukuwesa
kukipuna ndaba jitu. Henu nhwesa kupata malobi
gakwaapwaagi babikipuni kubonikana kwabu kunza, lakini
nga ebii mmwoju jabu.
13 Ana tubonikana ngati tubii na mangongu heji ndaba
jaka Sapanga, ana tubonikana ngati tubii na malangu gitu
ndi ndaba jukunzangati mwanganya.
14 Ndaba upali waka Kilisitu gututenda tukasana ndaba
mundu jumu pena ndi jojwakuwa ndaba jitu twabandu boti,
ndaba jaki boti awii pamu naku.
15 Najombi jakuwa ndaba ja bandu boti, ili bandu
baatama biitama kwa ndaba jabu beni, ila atama kwa ndaba
jaki jojukuwiki, nukyoka ndaba jabu.
16 Henu tumbuka sajenu, twepani ngatummanyi mundu
jokapi ngati bandu bupundema eamanya. Hata ngati
pamwandi tummanya Kilisitu sukulingali kunza ngati
eamanya bandu, ngatuhengi hela kabee.
17 Ndienu, mundu jokapi ejujongana ni Kilisitu, jombi
jukuba kiumbi kinyai. Majambu ga mwandi gajomwiki
linga gabii manyai.
18 Majambu ge haga goti gahengika na Sapanga,
jojutujonganisa najombi kwi indela jaka Kilisitu Yesu, nu
kutupeke lihengu lakwaajonganisa bandu najombi.
19 Ndi kupwaga, Sapanga jaajonganisa bandu boti
bupunndema najombi kwi indela jaka Yesu kilisitu, bila
kubalanga mahakau gabu. Jombi jutupeki malobi
gakwaajonganisa bandu najombi.
20 Ndienu twepani twa atumi baka Kilisitu. Kukupete
twepani Sapanga weni junkema mwanganya, na henu
tundoba ku liina laka Kilisitu, nzetakiya kujonganeswa na
Sapanga.
21 Kilisitu ngasejabii na mahakau, lakini Sapanga
anhangangana na mahakau ndaba jitu twepani, henu
twepani sukujongana naku, tupata kujetakeka palongi jaka
Sapanga.

6

1 Anatubii totuhenga lihengu pamu na Sapanga, tunndoba
mwijetake kuhoba bwaka uamboni waka Sapanga
gomwajopa kuhuma kwaka Sapanga.
2 Sapanga jupwaaga,

“Kipindi sekijetakeka
nugujoanii,
lisoba lu kuokolewa
nugujangati.” Linga henu ndi kipindi sekipalika,
lukuokolewa ndi sajenu!
3 Ngasetupai kumbekee mundu jokapi kikobando, ili
mundu jokapi jiibona lihengu litu libii na makosa.
4 Ila tulangii sakaka twepani ndi atumi baka Sapanga kwa
kila sindu, sukunhinakali kwingi kipindi sukung'alika nu
kuhangajika na tabu.
5 Atulapwi, atujegi mkipungu na kutuheka pagwendu,
tuhengiki lihengu nukusoka, tutami mihu nu kutama bila
kula.
6 Tulilangi kuba twa atumi baka Sapanga ku usapi wa
moju na umanyi na kuhinakali na kwa wamboni, kwa Loho
jaka Sapanga, ku upali wa sakaka.
7 Kwa lijambu la sakaka na kwa makili gaka Sapanga.
Kuhenga gagapalika palongi jaka Sapanga ndi hindu hitu
yukukomane ngondu kila upandi,
8 tubii tayali kupata isima nu kutupoa lihamu, kutupwaga
liha au kutulumbali. Butubona ngati bandu babaahoa
bangi, kumbi tupwaaga sakaka,
9 butubona ngati banga kumanyikana, kumbi
tumanyikana kwa boti, ngati baawii lakini twa bomi,
butulapwi lakini ngasetukuwa.
10 Hata ana gabii majambu gukutuhenga mioju jibina
masoba goti tutenda kutogule, tubonikana twahagu lakini
twaahenga bandu bingi abiya na mali gingi, tubonikana nga
na hindu lakini tubii na kila sindu.
11 Mwaalongu bitu Akolintu, tulongii na mwanganya
hotuhotu na tumpala kwa mioju jitu joti.
12 Twepani ngasetulipenga kumpala mwanganya mioju
jitu, lakini mwanganya nkelabwiki kujipunga mioju jino.
13 Henu mbwaga na mwanganya ngati mwabana bangu,
mutupala ngati twepani etumpai.

Mwikuba nu ukosi na bandu banga kuhobale

14 Mwijongana na bandu banga kuhobale. Boo, uamboni
nu ubaja ujongana? Unang'anu na lwii uwesa bo kutama
pamo?
15 Kilisitu juwesa bole kujongana ni lijobi? Boo, mundu
jojuhobale Kilisitu juwesa lee kujongana na jwanga
kuhobalela?
16 Nyumba jaka Sapanga jibii nu ukosi boo, ni
imong'umong'u yi isole? Ndaba twepani ndi Nyumba jaka
Sapanga jojubii mwomi. Ngati Sapanga mweni ejupwagiki,
“Nitama pamu nabombi,

nukujenda pikilanda jabu.
Nibiya Sapanga wabu,
nabombi biibiya bandu bangu.”
17 Ndaba heji jupwaaga Bambu,
“Mmbokaniya kati jabu
ntama kutali nabu,
mwiigusa sindu sanga kujetakeka palongi jaka Sapanga,
nanepani nitenda kunzopa.
18 Nepani nibiya na atati binu,
nanamu mwiikuba mwabana bangu, akanalomi na aka
mbomba,
jupwaaga Bambu jwana makili.”

7

1 Henu mwaakosi bangu, ndaba Sapanga jutei kutulagi majambu goti haga, tulinyambisa na sokapi sekiwesa kutupili nhyega na loho na tulikasa kuba baasapi ngani nukutama nukuntende isima ngamaa Sapanga.

Kutogule kwaka Pauli

2 Tuloba mutupekiya napwasi mmioju jinu! Ngasetunkosii mundu jokapi, ngasemuntei mundu sindu wala ngasetwapai kupata sindu kuhuma kwa bandu bangi kupeta setapalika kupata kuhuma kwinu.
3 Ngasembwaga haga ili kuntemu mundu, ndaba ngati enabiya mbwagiki, mwanganya mmbii mmoju jitu, hata ngati tukuwa pamu na mwanganya nu kutama pamu na mwanganya.
4 Nunhobale ngamaa mwanganya, nikipuna ngamaa ndaba jinu! Mumang'aliku ginu nng'angamalisi mwoju wangu nukutogule ngamaa.
5 Ndaba hata patwahika ku Makedonia ngasetwawesiki kupomulela. Kila upandi twapata tabu, kunza kukomana nkati kiholu.
6 Lakini Sapanga, jojwaagangamalisa baabina mwoju, jutugangamalisa twepani kupete kuhika kwaka Titu,
7 lakini ngakuhika kwaka Titu pena, ila ndaba ja moju gomumpekiya mwanganya. Jombi jutupwagi empala kumona nepani, emmbii nu usungu, na empala kungomanela. Lijambu leheli litogulesa ngamaa.
8 Hata ngati balua jangu jela juntei usungu ngase niliholale ngati lijamu heli lakabii likosa. Ndaba mona balua jejela jumpekiya usungu ku kipindi kisokopi.
9 Henu ndogule, nga ndaba nuntei gumbina moju, lakini kumbina mioju kwinu kuhengiki nkotuka mahakau nukulekake mahakau. Sapanga ndi jojapala mmbina mioju henu twepani ngasetuhumisi kwa lokapi.

10 Ndienu kuba nu usungu ngati ejupala Sapanga kuleta
kung'anambuka mwoju kokuleta uokovu; ngasejibi sababu
jukujuta. Lakini kubina mwoju kokuletwa na mundu kuleta
kuwa.
11 Henu nndingaliya usungu goguletwa na Sapanga
hegulangi, mwanganya mbii mwa bandu babii na bidii,
mulitaidi kulangi ngasemmbi na makosa ntei kuyoma, ntei
kusituka nu kubona lujogopu. Mwilipia kwaka Sapanga na
mmbi tayali kuazibu majambu giliyaa! Mlibona mwabeti
ngasemmbi na makosa kwa majambu goka.

12 Hata ngati enuandaki balua jela, ngase jabii ndaba jaka
jola jojukosa, au ndaba ja jola jobunkosi. Naandika ili
kubonikana hotuhotu palongi jaka Sapanga nunhwesa
kubona mwabeti hemulipihiki kwitu.
13 Ndi mana twepani tupolwiliswi mwoju.

Ngasetupolwiswi mwoju pena, ila kabee Titu jututogulisi
etumbona ejwabiya jutoguli ndaba ja mwanganya
emwabiya mutogulisi mwoju waki.
14 Nepani nunndumbali ngamaa palongi jaki, na mu
lijambu leheli ngasemboiki lihamu. Masoba goti tumpwagi
sakaka, nukundumbalii mwanganya kola palongi jaka Titu
kwabii lijambu la sakaka ngani.
15 Upali waki kwinu gujozukeka ngamaa, pajukomboka
namuna emwabiya munzoane, na emunzopa ku kiholu nu
kubagaja.
16 Ndogule ngamaa ndaba nhwesa kunhobale kwa kila
lijambu.

8

Kupia kwa moju

1 Mwaalongu bangu, tupala mwanganya mmanya kupete
uamboni gojaapeki Sapanga bandu baka Sapanga
babunhoabale Kilisitu buku Makedonia.
2 Pamu ni milengu mikali na tabu yebapata, kutogule
kobabi naku kwabii kukolongu. Bandu be haba babii ahagu
ngamaa, lakini batweli mwoju gukupala kupia ngamaa.
3 Nhwesa kupwaaga bapia ngati ebawesiki, kabee hata
kupeta uwesu wabu. Bapia sukupala beni,
4 butulobiki ngamaa apata napwasi jukubagana
mbengalelu ja kwajangati bandu baka Sapanga.
5 Kabee ngasebahengiki pee ngati etwahobali!
Batumbuliya kulipia hoti beni kwaka Bambu, ndi bilipia
beni kwitu twepani kulengana nu upali waka Sapanga.

6 Kwa ndaba heji, tundoba Titu jojatumbuliya lihengu le
heli kabula, juendaliya kwajangati mwanganya ahelale
kuhenga lihengu lukupia suukwali kati jinu nukulijomo.
7 Mwanganya mmbi na kila sindu; nhobalelu na uwesu
ukupwaga nu umanyi na kukasana kukuhenga ga amboni
nu upali witu kwitu. Ndi tuloba mbiya na mwoju wa asapi
ngani ukupia mulihengu luupali lende.
8 Nganumpeke mihilu, lakini mbala pe kulangi bangi
eakasana kujangati ili nhwesa kumanya upali winu egubii
wa sakaka.
9 Ndaba mwanganya mmanyiki wamboni waka Bambu
witu Yesu Kilisitu, jombi, ingawa jabii na kila sindu,
jilikopake nhagu ndaba jinu, ili ndaba ju uhagu waki
mwanganya mbiya na mali gingi.
10 Kupete leniheli, ndienu numpeke mawasu gangu,
kulengane kwinu nzomula sajenu lihengu lemwatumbuliya
saka sekipetiki. Mwanganya mwabii bu utumbuli nga kupia
pena lakini mwabii nandokule jukupia.
11 Henu nnzomuliya lihengu leheli, ngati emwabii na
hamu ngolongu jukujangati, ndienu nkasana kupia
kuuwesu winu ili kujomo lihengu heli.
12 Ndaba ana mundu jubii na mwoju ukujangati, Sapanga
jujopa kila sindu sejuwesa kuboa, jombi ngasejupala
nakanopi wala nga sela sangakuba nasu.
13 Mwanganya ngasempalika kung'alika ili bangi
atoguliya, sekipalika mwaboti nndengana.
14 Kukipindi senze mali gingi yembinaku yajangatia
babiipala, ili kipindi bombi pabibiya na mali gingi
banzangatiya na mwanganya nahela kulengana.
15 Ngati Maandiku gaka Sapanga egapwaga, “Jojukusinyi
hingi ngani ngasejabii na yengi ngani, na jola jojukusinyi
kisokopi ngasejapungukiwi.”

Titu na ajaki

16 Nunsengu Sapanga ngamaa jojubei nkati jaka Titu moju
ukunzangati mwanganya ngati nepani emii na mwoju
ukunzangati.
17 Nga ndaba pee jukujetake kundoba kwitu, ila kabee Titu
jabii na hamu ngolongu jukujangatii, hata jakaamua kwa
kupala kwaki mweni kuhika kwinu.
18 Pamu najombi, tuntuma kilongu jumu jojuwe
jojulumbalika ngani mumakundi goti ga bandu ba
bunhobale Kilisitu ku lihengu laki lukulandi Lijambu la
Amboni.
19 Kupeta haga, jombi jwahagula aseja mu makundi ga
bandu ba bunhobale Kilisitu ili tubiya pamu naku patukuba

nsapwali kupeleka lihengu lende lu upali. Lihengu lende letuhenga ndaba juulumbi waka Sapanga tupala kwajangati bandu.

20 Ngasetupai mundu jokapi jutulamua ndaba jukujemale misangu jenze jeapia su kupala.

21 Mawasu gitu kuhenga gagabii gaamboni, nga palongi jaka Bambu pena, lakini kabee palongi ja bandu.

22 Ndienu, pamu naka kilongu haba, tutuntumiki nndongu witu jongi jojuwe, mala jingi tundengiki, tummbona jubii jwana hamu ngolongu ngamaa jukujangatila, hata sajenu jubii na moju ngamaa ndaba junhobalee ngamaa mwanganya.

23 Titu ndi nzangu, tuhenga naku lihengu pamu ndaba jinu, lakini kupete aka kilongu bitu bangi bajulongana, babube bapalika kwaajangati bandu ba bunhobali Kilisitu aleta ulumbi waka Kilisitu.

24 Ndienu, mwaalangia hotuhotu bandu be haba upali winu egubii, ili bandu ba bunhobale Kilisitu amanya sakaka kukipuna kwitu ndaba jinu kubii kwa sakaka.

9

Kwajangati bandu babuhobale Kilisitu

1 Ngasenijibweni ndaba jukuhandika nakanopi kupete lihengu linu ndaba ja bandu baka Sapanga.

2 Manyiki eummbii na mwoju ukujangatii, nikipuna kupete mwanganya kupete lijambu haleli palongi ja bandu buku Makedonia naapwagila, “Alongu bitu buku Akaya ajiandii tumbuka saka sa lisu.” Henu ndokule jinu jaajumwi bandu bingi kupala kupia.

3 Ndienu, naatumika alongu bitu haba, ili kukipuna kwitu kwiibonikana bwaka, nahenu mujiandii ngani nukujangati kwinu ngati embwagiki.

4 Kwiikuba ngati bandu buku Makedonia pabiika pamu nane twankolila ngasemujiandii, papuje twepani twiipoa lihamo, bila kulogo iyoni yemwipata mwanganya mwabeti, ndaba kuhobale kwii ndi bwaka.

5 Henu, mweni lasima kwaaloba aka kilongu atulonguliya kuhika kwinu, awesa kujiandaa na nhupi hinu ikolongu yemwalagila, najombi jilangia sakaka ndi nhupi jeapiiki sukupala bila kulasimiswa.

6 Nkombuka, jojupanda kasokopi jiihusa kasokopi, jojupanda hingi jihusa ilebi hingi.

7 Kila mundu jupia mojuamwi, kwa moju na wala nga ku usungu au kukulasimiswa, ndaba Sapanga ampala jojupia sukutogule.

8 Sapanga juwesa kumpeke mwanganya nakanopi ga
mpala, mpata kila lisoba gala gampala, nahenu nhendaliya
kujangati mulihengu la amboni.
9 Ngati egapwaaga Maandiku gaka Sapanga,
"Jombi jupia ngamaa kwa ahagu,
na waamboni waki gutama yaka petape."
10 Sapanga joampeke imbeju nu libumunda, jampekiya
mwanganya kabee imbeju yemwiipala, jaihenga imela na
ikola na nakapeke ilebi hingi yeihuma muwamboni wino.
11 Jombi jaampekia mwanganya kila sindu, ili bandu
apata kunsengu Sapanga ndaba ja nhupi hinu yeajopa kwa
maboku gitu.
12 Ndaba jilihengu lenze la sapi lenhenga ngase laajangati
kwa mahitaji ga bandu baka Sapanga pena, ila laahenga
bandu bingi bunsengula Sapanga.
13 Kulengana nilihengu letuhenga, bandu banndumbalia
Sapanga ndaba jukuhobale kwinu ku Lijambu la Amboni ya
Kilisitu jemujijetake, nakabee ndaba jakwaajopa kunyumba
komwaatende bombi na bandu boti.
14 Henu bundobila mwanganya kwa mwoju wabu woti
ndaba ja wamboni waka Sapanga nkolongu gojumpeki
Sapanga.
15 Tunsengu Sapanga ndaba ja nhupi yaki janga nikipemu!

10

Pauli jilipwaji lihengu laki

1 Nepani na Pauli monikana mpoli panguba na
mwanganya, lakini nguba nuukali panguba kutali na
mwanganya, nundoba kwi ikia na waamboni waka Kilisitu.
2 Nundoba mwinhenga nguba nunkali masoba ganihika,
ndaba nhobale nhwesa kuba nunkali kwa bandu boti bala
babutuwasali tutama kukupwata namuna ja ndema jenze.
3 Sakaka tutama pundema, lakini ngasetukomana ngondu
ngati bandu bandema gongu eakomana.
4 Ndaba indu yetukomane mungondu nga yupundema, ila
ndi makili gaka Sapanga gagahalabana ubegu woka
tugawesa malobi goka giisoli,
5 nukubombo kila sindu sekipenga nukukipuna seabei
kupenga umanyi waka Sapanga. Tukonga mawasu goti na
kugahenga gunzoanya Kilisitu.
6 Ana mmbii mwa bandu bukujoane, hapa ndi twepani
tuibiya tayali kuntemu kila mundu jojukana kunzowane.
7 Mwanganya nndingalii majambu sa kunza pena. Boo,
jubii mundu jokapi jojuhobale ndi mundu waka Kilisitu?

Hena, juholaliya twepani kabee twabandu baka Kilisitu ngati jombi ejubii mundu jwaka Kilisitu.

8 Hata na nikipuniki kidogu kupete uwesu gojutupeki, uwesu ukusenga na ngauwesu gukubombola, hata hela ne ngamoni iyoni.

9 Ngasembai nholaliya mbala kunzogo mwanganya kwa balua jango.

10 Mundu juwesa kupwaaga, “Balua yaka Pauli ibii ikali na yibii na malobi gagatopii, lakini jombi mweni pajukuba pamu na twepani jukuba mundu jwanga namakili, hata pajulongee malobi gaki jukuba ngati nga sindu.”

11 Mundu jojupwaga hela nambanga jukombuka ana, gatuandika mu balua kipindi patukuba kutali ndi agalaga gatwihenga patwibiya pamu na mwanganya.

12 Ahelahela ngatukawesiki kulibeka au kulilenganesa na bandu bala babililumbalii beni. Bandu babililumbali beni na beni kuba kipemu sukulipeme, na bandu babililenganesa beni na beni ndi ang'ang'a.

13 Lakini twepani ngasetukipuna nakanopi, kukipuna je hoku kwiihigaliya mukipemu si lihengu lejutupekia Sapanga pena ahelahela nilihengu letuhenga kabee kwinu.

14 Ngase twahombiki mipaka jebutubeki kipindi patwahika kwinu. Twepani twabii tu utumbuli kuhika kwinu kundete Lijambu la Amboni jaka Kilisitu.

15 Ndienu, ngasetukipunii lihengu lebahenga bangi kupeta kipemu sebutupeki, ila tuhobale kuhobale kwinu kwiitenda kujonzukeka kati jinu kulengana ni kipemu sejutubeki Sapanga.

16 Hapa ndi patwiwesa kulandi Lijambu la Amboni mundema gonge, patali na mwanganya, ndaba ngasetupala kukipuni lihengu lebahenga bandu bangi pandu pange.

17 Lakini ngati egapwaga Maandiku gaka Sapanga, “Mundu jokapi jojikipunila jikipunila lihengo laka Bambu.”

18 Ndaba joanzetakale nga jojulilumbali mwene, ila jojulumbaliwa na Bambo.

11

Pauli na atumi bi isoli

1 Ana mwakahinakaliya ne kasokopi, hata ngati nepani nu nnga'ang'a! Nhinakaliya kasokopi.

2 Numbonee wipu, lakini wipu weni waka Sapanga, ndaba mwanganya mmbii ngati kamwali wa sapi jonunsumbaki ndaba jaka mwanalomi jumu jojuwe ndi Kilisitu.

3 Lakini nyogopa ngati lijoka lela kwi isoli yaki ankonga
Eva, nanamu mawasu ginu gawesa kukongeka, nukuhoa
kuobale kwinu ku usakaka kwaka Kilisitu.
4 Ndaba mundu jokapi jojwiika kunndandi Yesu jojubii
ngangati na jotunndila twepani, mwanganya munnzopa
kwa maboku mabeli, au nzetake loho au Lijambu la Amboni
langa kulengana na lenzopiki kuhuma kwitu!
5 Lakini ngasenhobale ngati nepani nu nsoku kuliku
bombi, “Atumi akolongu.”
6 Nepani nhwesa kuba nga jononge namangani, lakini mii
nu umanyi waka Sanga. Lijambu le heli tulilangi
pangwendu kwinu masoba goa kila pandu.
7 Nepani nalandila kwinu Lijambu la Amboni laka
Sapanga bila kulaja posu, niligungamalisa ili mbata
kunkwea mwanganya. Boo, nahengiki le liyaa?
8 Nahengiki lihengu kati jinu, najopa hindu yangu
kuhuma kwa bandu ba bunhobali Kilisitu bangi, na
sukuhenga hela kwabia ngati naanyagiki bombi hindu yabu
ili nhwesa kunzangati mwanganya.
9 Panabii na mwanganya ngasenunsumbwi mundu jokapi
kundoba sokapi, aka kilongu baahumi ku Makedonia
banetila kila sindu senikipala. Ili nanhobale mwanganya
kwa kila sindu kabee nhendale kutenda hela kila lisoba.
10 Su usakaka waka Kilisitu gogubii nkati jangu, ngasindu
sekiwesa kumbengale kukipunii lijambu lokapi pandu
pokapi ku Akaya.
11 Ndaba ja kike? Boo, ndaba ngasembaile? Sapanga
jumanyiki nepani naapai!
12 Niiendaliya kuhenga ngati enhenga sajenu, ili
naampeke napwasi baataputa napwasi, jukukipuni ati
ahenga lihengu ngati twepani.
13 Bandu ngati haba atumi biisoli, na bahenga lihengu li
isoli, balikopakiya abonikana ngati atumi baka Kilisitu.
14 Wala nga lijambu lukusangasa, ndaba hata lijobi leni
lijikopake kubonikania ngati Atumi buku nani kwaka
Sapanga bu unang'anu.
15 Henu nga lijambu lukusangasa ana kubii haba atumi
baki akopake kuba atumisi ba amboni. Mwisu wabu biipata
seapalika kulengana na mahengu gabu.

Mang'aliku gaka Pauli ngati Ntumi

16 Henu mbwaga: Mundu jokapi jinholale nepani
nung'ang'a. Lakini ana nhwasali hela, ndienu nnyukuliya
ngati nung'ang'a ili nanepani nhwesa kuba nusukukipunii
kasokopi.

17 Sembwaaga henu ngale sejanagalakiya Bambu, kupete
lijambu le heli lu kukipunii, mbwaga pe ngati mundu
nng'ang'a.
18 Ndaba baabii bingi bikipuna ndaba ja majambu gupa
ndema nanepani niitenda kukipuna ngati bandu
bupundema ebikipuna.
19 Mwanganya mmbii na malangu, ndi ndaba nunhinakali
ang'ang'a sukutogule!
20 Munhinakali hata mundu jojuhenga mwanganya mwa
atumwa, mundu jojupata mali gingi kuhuma kwinu kupeta
yejupalika kupata,na mundu jojundimbalaki na jojuntondo
na jojunkonga.
21 Kwi iyoni nyetaki nde twepani twabii nga na makili.
Lakini ana jubii mundu jokapi jojulenga kukipunii sindu
mbwaaga ngati mundu nng'ang'a, hata nepani nhwesa
kulenga.
22 Boo, bombi lee Aebulania? Hata nepani nu Ebulania.
Boo, bombi lee Aizilaeli? Hata nepani nu Izilaheli. Boo,
bombi le bikibeleku saka Ibulahimu? Hata nepani ni
kibeleku saka Ibulahimu.
23 Boo, bombi ndi atumisi baka Kilisitu? Nongee haga
ngati mwanamangongu nepani ndi nuntumi waka Kilisitu
kupeta bombi. Nhengiki lihengu namangani kupeta bombi.
Nepani nhengiki lihengu ngalelo nakanopi, Ndami
mukipungu mala jingi ngani, anapwi mala jingi ngani na
nhegali kuwa mala jingi.
24 Mala nhwanu Ayaudi anapwi iboku alubaini kasolu
simu.
25 Anapwi iboku mala patatu, anapwi malibu mala jimu,
musapwali itatu sitima lututunuki mmasi na nepani natami
homu muhi na ikilu kelukelu,
26 nabii nsapwali mala jingi. Masi gapala kunyola na
inyama ikali yapala kungoma na Ayaudi ajangu na bandu
banga Ayaudi bapala kungoma, ng'aliki kumusi nu
kung'alika kukitengu nu kunhanga na kwa alongu bangu.
27 Nhengiki lihengu nu kuhangajika, ndemi mihu mala
jingi, nabii ni inzala na nywita, mala jingi mbungiki nu
kutama mukipepu bila ingobu.
28 Pamu na goti haga, kila lisoba mbalika nhenga
mahengu gingi gakajangati makundi ga bandu boti ba
bunhobali Kilisitu.
29 Ana mundu jokapi jwanga na makili, nanepani nguba
nga na makili, ana mundu jokapi ankolo nnzaki kutenda
mahakau mwoju wangu gutenda kubina ngamaa?
30 Anakupalika kukipuna henu nakipunila majambu
gagalangi ngasemii na makili.

31 Sapanga, Atati baka Bambu Yesu, liina laki lilumbalika
yaka petapeta, jombi jumanyiki nepani ngasembwaga isoli.
32 Panabii ku Damasiko nkolongu ju nkoa jojubii pai ju
nkolongu Aleta, jabeka bandu mumilyangu ja musi uku
Damasiko ili angamula.
33 Lakini, nkati ji kitonga kikolongu banheliya kunza
kupete mu mbekenyu jumu ukuta, nukukwelapuka mu
maboku gaki.

12

Pauli jupwaga gajagabweni nuyekuli

1 Ndienu minasukukipuni, hata na ngasekupalika! Lakini
henu niilongaliya ganagabona nu uyekuliwa kuhuma
kwaka Bambu.
2 Nummanyiki mundu jumu jojuwe ndi Kilisitu, jojuwe
yaka komi ni misesi jejipetiki jajukulika mbaka kunani
kwaka Sapanga kwatatu. Kwali ngati jabii koku munhyega
au sa Loho, Sapanga jumanyiki.
3 Mbwaga kabee, mundu we hoju jajukulika mpaka
kunani kwaka Sapanga yaani ku Paladiso. Lakini
ngasemanyiki ngati jabii hoku kwa nhyega au loho, Sapanga
jumanyiki.
4 Hoku jajoa majambu ga ajabu gaguge mundu
ngasejuwesa kugalandila.
5 Ndienu, nakipunila kupete mundu wa namuna jeheji,
ngakupete nenga, ila kupete kukosa makili kwangu.
6 Ana nakapai kukipuna nganakabii nung'ang'a hata
kasokopi, ndaba nakabiya mbwaga sakaka pena. Lakini
nganakipuni, ngasembai mundu juholaliya nakanopi
nepani na yejiibona kuhuma kwangu.
7 Lakini, ndaba majambu ganga makolongu ganhyekuliwi
ginhenga nobila kukipuna bambekiya ubini wa nhyega
ngati mia, ntumi waka lijobi jojunapu, ili nakipuna
nakanopi.
8 Nundoba Bambu mala ja tatu kupete lijambu lende ili
limoka.
9 Lakini jambwagila, “Wamboni waka Sapanga gutweli
ndaba jaku, ndaba uwesu wangu gukuba nkolongu kwaku
pagukuba nga na makili.” Ndienu, nakipuna sukutogule mu
kukosa makili kwangu ili uwesu gaka Kilisitu gatama
panani jangu.
10 Haje ndi ndaba jaka Kilisitu, nyetake kuba kwangu nga
na makili, paandondo na panguba na mang'aliku mu shida,
ndaba panguba nga na makili ndi panguba na makili.

Kiholu saka Pauli kwa Akolintu

11 Nepani nguba ngati nung'ang'a, lakini mwanganya ntei
kunasimisa kuba hela. Mwanganya ndi mompalika
kunumbalii. Ndaba ngati nepani nga sindu, lakini nepani
nga nu ntumi nsoku kuliku bandu bala babaakema, “atumi
akolongu.”
12 Majambu gagumanyisa nepani nu ntumi jwa sakaka
yani nginyuli na ndondukela. Gahengika kati jinu
sukuhinakali kukolongu,
13 Boo, mwapungukiwa sindu sokapi, kupeta makundi
gangi ga bandu ba bunhobali Kilisitu, boo, au le ndaba
ngasenapai kunsumbuu ili nnyangatiya lupija? Nnekakiya
likosa hele.
14 Henu nepani mii tayali kuhika kwinu mala jatatu na
nganunsumbui. Ndaba sendaputa nga mali ginu, ila
mwanganya mwabeti. Ndaba hata akatati na akamabu
baabeke bana babu hindu na nga bana ba baabeke akatati
na akamabu babu hindu yakajangati.
15 Henu nitogule ngamaa kutumii kila sindu semii naku
ndaba jinu, hata nhyega jangu kabee. Hata ngati
kubonikana numpala ngani, boo, upali winu kwangu
nepani witenda kupongoa?
16 Ndienu, mwijetakiya ngasenabii nsigu kwinu. Lakini
mundu jongi jipwaaga ndaba, “Pauli nnzanza jutei
kunkonga.”
17 Boo, nepani napata sindu bole sengi ngani kupeta
senapalika kupata panuntuma mundu kwino?
18 Nepani nundoba Titu, juhika kwinu nu nndongu witu
jongi. Boo, Titu jajukwi hindu hino? Boo, ngasemmanyiki
twepani tulongoswa na loho ajolajo? Boo nepani na jombi
ngasetuhenga lihengu kwa mwoju ni indela jitu jimwa?
19 Boo, nhwasali twepani tulenga kulikengale twabeti
palongi jino? Lakini twepani tupwaga majambu ge haga
palongi jaka Sapanga koni tujongini ni Kilisitu. Mwaakosi
bangu, majambu haga goti gatuhenga ndaba
jukungangamalisa mwanganya.
20 Ndaba nhola panihika nhwesa kunkole mbi ali janga
kupala, namwanganya mwimona mu hali janga kujipala.
Nyogopa tosa kwiibiya nu kukomana na wipu ni inyela
nukulikweha nu kukopangane nu kugambani na kukipuna
na puju kati jino.
21 Nyogopa ndee pangi panihika sapwali jengi Sapanga
wangu jwiinhenga mboa lihamu palongi jinu, nane gwibina
mwoju ndaba jinu mwa bingi batei mahakau lakini
ngaseajetaki nukukotoka upija yani kutokule kuliya nu
ugoni gobabiya ahengiki.

13

Malobi gukujomule ga mwisu

1 Jenze ndi mala jangu ja tatu kuhika kwinu. Na
Mahandiku gaka Sapanga gapwaaga, “Kila ligambu lokapi
biitemula ana kubii na bandu abeli au atatu babagabweni.”
2 Numpwagi panabii na mwanganya musapwali ja pili,
henu ngelabuki kupwaga koni mii kutali. Boti bala babatei
ubaja bila kujetake nukukotoka mahakau gabu bangi bala
boti, panihika nganikubi ni ikia kwabo.
3 Mwakubona mwabete ndi Kilisitu julonge sukundumii
nepani. Jombi nga mundu jwanga na makili mu lihengu
lukuhenge mwanganya ngatiekupalika, ila jubii na makili
kwinu mwanganya.
4 Ndaba hata ngati bumbambaliya punsalaba koni jubii
nga na makili, lakini henu jutama ku uwesu waka Sapanga.
Twepani kabee tubii nga na makili sukujongana najombi
lakini twiitama naku ku uwesu waka Sapanga patundakali
mwanganya.
5 Mlipema mwabeti ili mmanya ngati sakaka nnhobalela.
Mulipema mwabeti. Boo, ngasemmanyiki Kilisitu Yesu jubii
nkati jino? Ana ngahela, ndienu mwanganya ntei kusindwa.
6 Lakini hobale mwanganya mmanyiki twepani ngase
twasindwiki.
7 Tundoba Sapanga mwihenga ubaja wokapi gola, lakini
nga ndaba tubonikana ngati bandu bababiya awesiki, ila
mpata kuhenga gaamboni, hata ngati twepani tubonikana
tusindwiki.
8 Ndaba ngatuwesi kuhenga lijambu lokapi lelipengana
nu usakaka. Lijambu letuwesa pe kuendesa su usakaka.
9 Tutogule ndaba twepani tubii nga na makili, lakini
mwanganya mmbii na makili, henu tuloba Sapanga ili
mwanganya mmbiya mwamboni kwa kila lijambu.
10 Henu nhandiki balua jenze koni mii kutali, ili panihika
kwinu niikuba nu unkali kwinu sukutumii uwesu
gojumbeki Bambu, helo, ku uwesu ukusenga na nga
kubombola kwinu mwanganya.
11 Henu, mwaalongu bangu twiibonana. Mmbia
mwipongukewa nkamula majambu gangu, mmbia na
mawasu gamu, ntamannya nu lukwali. Najombi Sapanga ju
upali nu lukwali jibiya pamu na mwanganya.
12 Nndamukannya kwa nginyuli ju upali.
13 Bandu boti baka Sapanga atenda kundamuki.
14 Wamboni waka Bambu witu Yesu Kilisitu nu upali waka
Sapanga nu ujongani wa Loho jaka Sapanga, ibiya na
mwanganya mwaboti.

Balua jaka Pauli kwa Agalatia
Ulongulelu

Kitabu senze sa Agalatia kiandikwi nu ntumi Pauli, mulipungu 1:1. Balua jenze jaandika kujenda kwa makundi ga bandu gagunhobali Kilisitu, ku Galatia jaandika kati ja yaka ya alubaini na nani mbaka amusini na saba baada jukusaliwa Kilisitu. Kuwesikana Agalatia akubika atama mu nkoa gogwabii ahongosa Aloma. Bandu ba asomiki ngaseamanyiki su usakaka Pauli ja bii kwaa pajabiya juhandika balua jenze lakini pangi jabii mmusi uku Efesu au ku Kolintu.

Pauli jaandakiya bandu babuhobale Kilisitu Ayaudi na banga Ayaudi babiii mumakundi ga bandu babuhobale Kilisitu guku Galatia. Jaandika ili kugapenga mabole giisoli gagapwaga, bandu babuhobali Kilisitu apalika kupwata malagalaki ga Musa kuhuma Lilaganu la Mwandi, na hasa kuseku jandu. Kwabii nilikundi la bandu ba bunhobale Kilisitu babaakemika Ayuda bababiya apala bandu babuhobali Kilisitu banga Ayaudi asekula jandu. Kabee bapwaga pwaga malobi gingi kupete uwesu gu utumi waka Pauli. Pauli jugukengaliya utumi waki sukujipwaji mweni ejabii, mulipungu la 1:11-2:14. Najakomaniya Lijambu la Amboni sukupwaga uokovu gupatikana kwii ndela jukunhobale pe Yesu Kilisitu. Mulipungu 2:16. Lijambu le heli liuma muwamboni gojugulangi Sapanga na nga majambu gagahengwa na bandu.

Gagabi nkati

Pauli jutumbuli balua jaki sakalamuki bandu ba bunhobale Kilisitu buku Galatia, mulipungu 1:1-5

Ndienu Pauli jilipwaji mweni hejabi mwandi koni julikengale ejupalika kubola na julangi na ejalenga kutama sukupwata malagalaki lakini lijambu heli ngaselawesakini, mulipungi 1:6-2:21.

Ndipala julongale ngani sekihengeka mu lamalagalaki na wamboni waka Sapanga mu uokovu, mulipungu 3-4

Ndienu jupia malagisu kwa ndaba jukutama sapi kwa bandu ba bunhobale Kilisitu, mulipungu 5-6:10

Pauli jujomule balua jaki kukulamuki nukuloba bandu akombuka lijambu luku ng'anambuliwa na Sapanga kuba kiumbi Kinyai ndi lijambu la maana ngani kuliku malagalaki ga kunza ngati ana, kusekuliwa jandu, mulipungu 6:11-18.

1 Nepani na Pauli, jomii nuntumi nga sukungema bandu
wala kutumwa na mundu, ila jungemiki Sapanga Atati
baanhyoiki Yesu Kilisitu,
2 na alongu bangu boti baabii pamu na nepani tundamu
mwabandu ba bunhobale Kilisitu buku Galatia.
3 Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali
kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na kwaka Bambu Yesu
Kilisitu.
4 Kilisitu jilipia mweni ndaba ja mahakau gitu kulengana
nu upali waka Sapanga witu na Atati, ili jutuoko mundema
mbaja gongo wa sajenu.
5 Ulumbi bumpekiya Sapanga yaka petapeta! Amina.

Ngakuba Lijambu la Amboni lengi

6 Nepani ndenda kusangaa mundeka nyatanyata, hela
jojunkema kwa wamboni waka Kilisitu nu kujikagu lijambu
la sapi lengi,
7 Lakini ngaselibii Lijambu la Amboni lengi. Usakaka ndi
gongo abii bandu babunsanganya, bandu baapala kuhoa
usakaka wi Lijambu la Amboni laka Kilisitu.
8 Lakini, hata ngati jumu witu au atumi kuhuma kunani,
jandandila Lijambu la Amboni na lengi kuliku etwaalandi
twepani, hoju jupata yaambamba!
9 Ngati etwalongulii kupwaaga, na henu mbwaga kabee,
ana mundu jwaalandila bandu Lijambu la Amboni
lanamuna jengi, janga kulengana na jemwajopa hojujupata
yaambamba.
10 Boo, henu mbala kujetakewa na bandu au kujetakewa
na Sapanga? Boo,au mbala kwaalengane bando? Ana
nakabii nhengahela, nepani nga nakabi ntumisi waka
Kilisitu hata kidogu.

Pauli ebunkema kuba ntumi

11 Mwalongu bangu, mbala mmanya Lijambu la Amboni
lenundandi ngaselibokana na bandu.
12 Ndaba ngasejijopa kwa bandu wala ngasejamoliki
mundu, ila nijipata su kuyekuliwa na Yesu Kilisitu mweni.
13 Mwanganya nzoini enabiya mwandi panabii mbwata
indela jiki Yaudi jukumpwata Sapanga, enaang'alisa
kwamakili ngama bandu ba bunhobali Kilisitu babube baka
Sapanga kwa makili nukulenga kwaalabana.
14 Nepani naawesa Ayaudi ajangu ba yaka ngati yangu
kupwatali indela iki Yaudi kuliku Ayaudi bingi banengana
nabu ndaba ndendika kukasana ngamaa ngati mabole
gabutupeki aka atati bitu.

15 Lakini paja pala Sapanga, jojunhagwi nepani tumbuka
mulutumbu lwa amabu bango nu kungema kwa waamboni
waki ili nutumakiya,
16 janhyekuliya mwana waki kwangu, ili mbata kundandi
nkati ja bandu banga Ayaudi. Nepani ngasenapiti kundaluki
mundu jokapi.
17 Ahelahe ngasenakwei kujenda ku Yelusalemu
kwaabona bababii atumi babanonguli nepani, ila naapiti
mala jimu ku Alabia na ndienu nukukelabuka ku Damasiko.
18 Ndienu, eyapeta yaka itatu, ndi panajenda ku
Yelusalemu kubonana na Kefa, natami kwaki najombi
masoba komi nu nhwano.
19 Lakini ngasenaketangini nuntumi najongi ila pee
Yakobu, nndongu waka Bambu Yesu.
20 Haga ganunhandaki, Sapanga jumanyiki, ngasembwaga
isole.
21 Mwenikatae napiti ku ndema uku Silia nuku Kilikia.
22 Kipindi sesela, nepani ngasenamanyakini kwa bandu
ba bunhobale Kilisitu buku Yudea.
23 Bombi bajoana pena ana: “Mundu jola jojikubika
jutenda kutung'alisa pu utumbuli, henu julandi nhobalelu
ajelaje jejabiya julenga kujihoa.”
24 Ndienu, bundumbaliya Sapanga ndaba jangu.

2

Pauli na atumi bangi

1 Eyajomuka yaka komi nu nsesi, najenda kabee ku
Yelusalemu pamu na Balunaba, nunzukua Titu pamu na
nepani.
2 Najenda hoku ndaba Sapanga jayekuli nepani kujenda
kola. Mukikau setwabii kajika jitu naalandila aka kilongosi
malobi gi Lijambu la Amboni lenalandila kwa bandu banga
Ayaudi. Nahenga hela ndaba lihengu langu lenabiya
hengiki, na lenhenga sajenu, liikuba bwaka.
3 Lakini hata nnzangu Titu, jojabii Ngiliki, ngasejapalika
kuseku jandu.
4 Lijambu heli lapitila ndaba alongu bangi biisoli bilijingisi
nkati jitu, ili kupelelesa uhulu witu gotubinaku sukujongana
na Kilisitu Yesu ili kutuhenga tubiya twaatumwa.
5 Ngase twajetangini nabu hata nunkamu, ili usakaka wa
Lijambu la Amboni guigaliya na mwanganya nakanopi.
6 Lakini kwa bandu haba baabonikana kuba aka
kilongosi, ana sakaka babii hela au ngahela, kwangu nga
sindu, ndaba Sapanga ngasejutemu sukulingali majambu ga
kunza, bandu haba ngasebabii na mawasu gukujonzuke
sindu sokapi mu lijambu lenandi.

7 Badala jaki, Sapanga jambekia lihengu lukulandi
Lijambu la Amboni kwa bandu banga Ayaudi, ngati Petili
ejwabiya buntumiki kulandi Lijambu la Amboni kwa
Ayaudi.
8 Ndaba joanhenga Petili kuba ntumi kwa Ayaudi, ndi
jojanwesisa nepani kabee kuba nuntumi kwa bandu banga
Ayaudi.
9 Ndienu Yakobu na Kefa na Yohana babube babonikana
kuba aka kilongosi akolongu, bamanya Sapanga junangi
uamboni we hogu. Butukamula twepani maboku, yani
Balunaba na nepani, jibiya nginyuli jukujongana. Twepani
tupalika tukahenga lihengu kwa bandu banga Ayaudi na
bombi ajenda kwa Ayaudi.
10 Lakini butuloba sindu simu, twaakomboka ahagu.
Lijambu lelule nabiya nakakasana kuhenga.

Pauli andakali Petili ku Antiokia
11 Lakini Kefa ejahika ku Antiokia, nepani nunpenga
hotuhotu ndaba jabiya jungosi.
12 Puutumbuli, kabula ja bandu bangi babahuma kwaka
Yakobu kuhika pala, Petili jwabiya jukula pamu na bandu
banga Ayaudi. Lakini bandu be haba pabahika jakotuka
kula na bandu banga Ayaudi ndaba jaajogopa bandu
bikikundi sekihingamaki kuseku jandu.
13 Hata aka kilongu bangi Ayaudi bajetangana na Petili
mukitendu senze su kulikopake kuba jwaamboni hata
Balunaba najombi jatenda kuhuta nukulikopake kwabu.
14 Panabona ngaseahenga ngati usakaka wi Lijambu la
Amboni egupala numpwagila Kefa palongi jabu boti,
“Wehapa gu Nyaudi, gutama ngati bandu banga Ayaudi!
Guwesa boo, kulenga kwaalasimisa bandu banga Ayaudi
kutama ngati Ayaudi?”

Kuokulewa sukuhobale
15 Twepani twabeti ndi twa Ayaudi su kusaliwa, nakabee
nga bandu banga Ayaudi babonikana abii na mahakau.
16 Lakini tumanyiki ngamaa mundu ngase kujetakewa na
Sapanga sukujetake Malagalaki ila pe kunhobale Yesu
Kilisitu. Na twepani kabee tunhobale Yesu Kilisitu ili tupata
kujetakewa na Sapanga kwi indela jitu jukunhobale Kilisitu,
wala ngasukujetake Malagalaki, ndaba kulihengu la
malagalaki nga mundu jojijetakiwa na Sapanga.
17 Lakini ana mu kutaputa kujetakewa na Sapanga
sukunhobale Kilisitu, tubonikana tubii na mahakau, boo,
Kilisitu ndi mtumika jwa mahakao? Ngahela!
18 Lakini ana kubii nepani nzenga kabee sela semombwili,
ndienu nangi nepani ndei kukosee.

19 Ndaba kupete malagalaki, nepani ndei kuwa, weli
Malagalaki, ili mbata kutama ndaba jaka Sapanga. Nepani
angomiki pamu na Yesu Kilisitu punsalaba,
20 nahenu ndama, lakini nga nepani kabee, ila Kilisitu
jojutama nkati jango. Womi gongo gondama naku sajenu
ndama sukuhobale, kunhobale Mwana waka Sapanga
jojumbai hata juguboa womi waki ndaba jangu nepani.
21 Ngasembai kugukana uamboni waka Sapanga. Ana
mundu juhengwa kuba jwa amboni palongi jaka Sapanga
kwii indela ja Malagalaki, ndienu Kilisitu jakuwa bwaka!

3

Kunhobale na Malagalaki

1 Mwa agalatia mwanganya mmbii mwang'ang'a! Nyaa
jojumbeki libembate? Lijambu lu kubambaliwa kwaka Yesu
Kilisitu mwalandiwi hotuhotu palongi jinu.
2 Mbala kumanya pe sindu simu kuhuma kwinu: Boo,
mujijopa Loho jaka Sapanga ndaba jukutimisa gagapalika
mu Malagalaki au ndaba jukujijoane nukulihobale Lijambu
la Amboni?
3 Boo, mwanganya mwang'ang'a hela? Mwanganya
mwatumbulia kuhenga goa kukujangatiwa na Loho, boo,
ndaba jaki mpala henu kujomoo kwa makili ginu mwabete?
4 Boo, majambu goti gagumpata mwanganya gabii ga
bwaka pena? Sakaka yakabii na sindu!
5 Boo, Sapanga jaapeke Loho waki nukuhenga nginyuli
kati jinu ndaba jukujetake Malagalakila, au ndaba nzoini
Lijambu la Amboni lenhobalela?
6 Nkombuka lilenganu lilijambu laka Ibulahimu: Ndaba
jombi anhobaliya Sapanga, najombi Sapanga anzetakiya
kuba jojujetakiwi.
7 Mmnya mwabandu baanhobale Sapanga haba ndi bana
baka Ibulahimu.
8 Maandiku galangi Sapanga jahenga bandu banga Ayaudi
kuba bandu baambone kwi indela jukuhobale. Henu
Maandiku ga Sapi galonguli kulandi Majambu ga Sapi
kwaka Ibulahimu: “Kupete wehapa bandu boti biitenda
kupengaleka.”
9 Ndaba, baabii nukuhobale biipengalika pamu na
Ibulahimu jojuhobale.
10 Lakini boti bahobale pee kuhenga gagapalika na
Malagalaki, abii pai ja yaa mbamba. Ndaba Maandiku ga
Sapi gapwaaga: “Jokapi jwanga kukamu nu kuhenga
gagapalika goti gagaandikwi mu kitabu sa malagalaki, jubii
pai ja ya mbamba.”

11 Nala malagalaki ngagawesi kunhenga mundu
jujetakewa na Sapanga, ndaba Maandiku gaka Sapanga
gagapwaaga: “Mundu joanzetake Sapanga jitama
sukunhobale Sapanga.”
12 Lakini Malagalaki ngasegategamela kuhobale, lakini
Maandiku ga Sapi gapwaga, “Jokapi jojuhenga mahengu ga
malagalaki jwiitama sa Malagalaki.”
13 Kilisitu jutukombula kuhuma mu yaa mbamba ya
malagalaki sukujuku yambamba hei ndaba jitu, ndaba
Maandiku gapwaga: “Jokapi jojubambaliwai munsalaba
jupatiki ya mbamba.”
14 Jutukombula ili nde mbengale yebumpeki Ibulahimu
jaahulukiya bandu banga Ayaudi kwi indela jaka Kilisitu, ili
sukuhobale, tunzopa Loho jojuwe Sapanga jatei kutulagila.

Malagalaki ni Lilagi

15 Mwaalongu bangu, numpwagi lilenganu kuhuma
mumasoba gitu ga kila lisoba. Nhwasaliya ana bandu abeli
naabei lilaganu nukulapani mbamba ngakuba mundu
jojuwesa kuboa au kujonzuke sindu.
16 Ndienu Ibulahimu japatiki lilagi, jombi pamu ni
kibeleku saki. Maandiku ngasegapwaga: “Ni kibeleku saki,”
yani bingi, ila gapwaaga “Nu mmbelekwa waki,” yani jumu,
ndi Kilisitu.
17 Seembala kupwaaga senze; Sapanga jahenga lilagi laki,
nukulilangi, malagalaki gagahika yaka mia nne selasini
mwenikatai baada jukumpeke Ibulabimu lilaganu, nga
gawesi kulihalabana lilaganu lela, wala kuboa lilaganu lela.
18 Ndaba ana nhupi jihobale Malagalaki ndienu ngajiwesi
kunhobale kabee lilaganu laka Sapanga, lakini Sapanga
ampekiya nhupi heji Ibulahimu kwa uamboni nhupi jela
ndaba jatei kunndagi.
19 Henu malagalaki gabii ndaba jakike? Malagalaki abei
ndaba jukulangi makosa mbaka pajihika jwi kibeleku saka
Ibulahimu jola jojuwe ampeki lilagi. Malagalaki gahika na
Atumi buku nani kwaka Sapanga jojujonganesa.
20 Ndienu, jojujonganesa ngasejupalika ana lijambu lee
likuba laka mundu jumu, lakini Sapanga ndi jumu.

Ndaba ja kuba kwa Malagalaki

21 Boo, malagalaki gapengana ni lilagi laka Sapanga? Hata
kasokopi! Ndaba ana kwakapitii malagalaki gaguge
gagawesa kwaapeke bandu womi, ndienu tukawesa
kujetakewa na Sapanga kwi indela ja Malagalaki.
22 Lakini Maandiku gapwagiki nndema woti gubii pai ju
ukolongu wa mahakau, henu baahobale baapekiya lilagi
lejapia Sapanga, sukunhobale Yesu Kilisitu.

23 Kabula jukuhika kuhobale, malagalaki gutuhenga
tubiya twa apungwa, twakalendila kuhobale hoku
kuyekuliwa.
24 Henu Malagalaki gakabii kilongosi kutupeleka kwaka
Kilisitu, ili tupata kujetakewa palongi jaka Sapanga kwi
indela jukuhobale.
25 Lakini henu ndaba kuhobale kwinu kuhikiki,
ngasetupai kabee Malagalaki kutulongosa.
26 Ndaba mwanganya mwaboti mwabana baka Sapanga
su kujongana ni Yesu Kilisitu.
27 Ndaba mwaboti mbatiswi nukujongana ni Kilisitu,
mmbii ngati muhwati Kilisitu.
28 Wala nga mundu kabee Nyahudi wala bandu banga
Ayaudi, ntumwa na mundu jojulekakiwi kihakau,
mwanalomi nu mmbomba. Mwaboti mwabamwa
sukujongana ni Kilisitu Yesu.
29 Ana nanamu mwaka Kilisitu, ndienu mukibeleku saka
Ibulahimu mwiijopa ga jundagi Sapanga.

4

1 Ndienu, mbwaga ana; Jojupalika kujopa hindu ya atati
baki, pajabii jakoni nsoku, ngasejubii topauti nu ntumisi
ingawa na mali yote ndi jaki.
2 Kipindi sehesi sote julongoswa na bandu babundingali
na babunzemale mbaka kipindi sesela sebumbeki atati baki
kihika.
3 Ahelahe na twepani, patwabii twakona twabana
twaasoku kiloho, twabii twa atumwa ba makili ga loho
yeilongo ndema.
4 Lakini kipindi se sela sekipalika pasahika. Sapanga
antuma mwanamundu jojasaliwa nu mmbomba, nukutama
pai ja malagalaki giki Yahudi,
5 juwesa kwaagombo bandu baalongoswa na Malagalaki
ili twepani butuhenga tubiya bana baka Sapanga.
6 Ndaba mwanganya mwa bana bake, Sapanga antumiki
Loho wa Mwanawaki mumwoju jinu jojulela, “Aba,” yani
“Atati.”
7 Ndienu wehapa nga guntumwa kabee ila mwana, ndaba
wehapa wa mwana, ndienu weapa wiijopa goka gajaabeki
Sapanga bana baki.

Kiholu saka Pauli kwaka Agalatia

8 Pamwandi ngase mu mmanyiki Sapanga mwakabi
mwaatumwa ba hindu yemwikema isapanga lakini nga
Sapanga wa sakaka.
9 Lakini henu ndaba mummanyiki Sapanga, au
mmanyikana nakanopi na Sapanga, ndaba jaki mpala

kugakelabuki mabole gupuwanzo ganga na makili na gagapungwi gampala mmbiya mwatumwa gake?
10 Mwakoni mwakahenge lihengu ipindi ya masoba, ipindi ya myei ni ipindi ya yaka!
11 Mii niki kiholu, pangi lihengu lehengiki kwinu hengiki bwaka.
12 Mwaalongu bangu, nundoba mmbia ngati nepani, ndaba nepani mii ngati mwanganya. Ngasemwandendi lijambu lokapi li liyaa.
13 Mwanganya nkomboka ugonzu wangu ndi gogumbeki mbekenyu ju kulandi Lijambu la Amboni panatumbulia.
14 Hata hela, kipindi sela ngase mwandondwi wala kungana ndaba jukukosa makili kwangu goguwe wabii milengu kwinu. Lakini mwanyopa ngati atumi bu kunani kwaka Sapanga, ngati Kilisitu Yesu mweni.
15 Mwabii nukutogule kukolongu, boo, henu kipitii kyane? Napa mbamba, kipindi se sela mwakawesa hata kugatupu mihu ginu nu kumeke nepani.
16 Boo, henu ngubiki namundu numbaja ndaba jukumpwagi sakaka?
17 Bandu haba ataputa kumpata mwanganya, lakini mawasu gabu nga gasapi. Apala kummbaganisa mwanga na nepani ili mwanganya mwahangajakiya bombi.
18 Sakaka ndi lijambu la sapi ngamaa kutaputa kwaapata bangi ana kwa mawasu gaamboni, nukukuba hela masoba goti na nga kipindi nepani pamii pamu na mwanganya pee.
19 Mwabana bangu, ngati nyongoo jwini kitumbu ejuhangajika kipindi sukubeleka, nepani nhangajika ndaba jinu mbaka Kilisitu pajibombika nkati jinu.
20 Ndokule nakabiya pamu na mwanganya sajenu, pangi nganapwagiki na mwanganya kwi indela jenze. Kwa ndaba mii ni kiholu ndaba jinu.

Lilenganu laka Hagali na Sala

21 Mmbwagila, mwanganya mompala kulongoswa na Malagalaki, boo, ngasemmanyiki Malagalaki egapwaga?
22 Ndaba mu Maandiku gaka Sapanga gapwagiki Ibulahimu jwabii na bana abeli. Jumu kwaka mmbomba ntumwa na jwa pili kwaka mmbomba jojulekakiwi.
23 Mwana mmbomba mtumwa jola jasaliwa ngati bandu esaliwa, lakini mmbomba jongi jola jojulekakiwi jasaliwa kwi Lilaganu laka Sapanga.
24 Majambu haga gawesa kumanyikana ngati malenganu. Ndaba aka mbomba abeli bala ndi lilenganu la malaganu mabeli haga. Lilaganu lu utumbuli, ndi lelahengika ku

kitombi suku Sinai, lelibeleka bana atumwa. Heli ndi hoju Hagali.
25 Nala Hagali jujemale nndema uku Sinai gogubii ku Alabia, na ndi lilenganu luku Yelusalemu ja sajenu, gogubii gu ntumwa pamu na bana baki.
26 Lakini ku Yelusalemu jukunani ndi jejilekakiwi, najombi amabu bitu.
27 Ndaba ahandiki,
“Gutoguliya, wehapa wogubii nga kupapa;
Jamaliya wehapa wanga kubeleka mwana.
Ndaba bana baka jola babaajewiki ndi bingi,
kupeta jola jojubii nu nndomi.”
28 Henu, mwaalongu bangu, mwanganya ndi mwabana baka Sapanga kulengana na ejalagila Sapanga ngati ejabii Isaka.
29 Lakini, ngati emwabii masoba gala ga jola jojusaliwi ngati bandu esaliwa, ampeki tabu jojusaliwi kwa Loho, ndienu ekubii masoba gani.
30 Lakini Maandiku ga Sapi gapwaga boli, “Mmbenga mmbomba ntumwa pamu na mwanawaki, ndaba mwana uku ntumwa ngajijopi hindu ya atati baki pamu na mwana waka mmbomba jojulekakiwi.”
31 Henu, akaalongu bangu, twepani nga twabana baka mmbomba ntumwa, ila waka nyongoo jojubi julekakiwi.

5

Kilisitu jutulekaki kuhuma ku utumwa
1 Kilisitu jutupekiya kulekakewa, japala tuhigaliya tulekakiwi. Ndienu nnzemanya nganganganga wala mwijetake kuba atumwa kabee.
2 Nnzoannya! Nepani Pauli numpwagi mwanganya! Ananzetaki kuseku jandu ndi Kilisitu ngajanzangati sokapi.
3 Pwaga kabee pangwendu: Kila jojujetake kuseku jandu kupalika juhenga Malagalaki goti.
4 Mwanganya montaputa kujetakewa palongi jaka Sapanga sukukamu malagalaki henu mulibei kutali na Kilisitu na mmbii kunza ja wamboni waka Sapanga.
5 Ku upandi witu, twepani tulendale sukuhobale, kwa makili ga Loho ili butuhenga kuba twaamboni kwi indela jukuhobale.
6 Ndaba kujongana na Yesu Kilisitu, kusekuliwa jandu au kusindwa kusekuliwa jandu nga sindi sa maana, ila lelibii la maana ndi kunhobale kokutenda lihengu suu upali.
7 Mwabiya nhenga sapi! Nya jojunkaana kukamulaki usakaka?

8 Jojuletiki haga nga Sapanga jojunkemike.
9 Amila nzokopi jiumusa uwembi wote.
10 Maniki sakaka kupete Bambu kwi lijambu limu ngamwing'alambwiki mawasu ginu. Mundu jokapi jojunkonzagana jupalika kutemuliwa na Sapanga.
11 Lakini mwaalongu bangu, ana nihendale kaalandi bandu apalika kusekuliwa jandu, ndaba jakii Ayaudi ahendaliya kung'alisa nenga? Ngati kwakabii hela, malandi gangu ku lijambu lu nsalaba waka Kilisitu ngagakabii kikobando.
12 Nambanga bababunkonzagana bakajenda kuliseku beni!
13 Mwaalongu bangu, bunkema ili mwiikuba mwaatumwa. Lakini lijambu leheli liikuba kikopake sukulongonswa na ndokule ya ndema ila mpalika kujangatana su upali.
14 Ndaba malagalaki goti gahengeka sukukamu uhilu gongo: “Mpala nnzaku ngati eulipala wamwete.”
15 Lakini ana mwilumana nu kukulana ngati inyama, mwililenda mwihika kuhohana mwabeni kwa mwabeni!

Maisha gagalongosw na Loho jaka Sapanga

16 Ndienu, mbwaga ana: Ntama sukulonguswa na Loho jaka Sapanga, nanamu ngamwipwati kabee majambu gupunndema gajipala nhyega.
17 Ndaba ndokule yupundema jipengana na majambu gajipala loho, na majambu gajipala loho gatenda kupengana na majambu gajipala ndema. Majambu mabeli haga ngasegajetangane, ndaba heji nga nhuwesi kuhenga gampala mwabete.
18 Lakini ananndongoswa na Loho jaka Sapanga, ngasenndongoswa kabee na malagalaki.
19 Ndienu, mahengu gahengwa na nhyega gamanyikana, ugoni na usapu na ndokule jukupala nuku kukusanya mali gingi,
20 kukijinami kimong'umong'u nu uwabi nu ubaya nu ukomanu nu wipu nu kuyoma nu usoju nu kubisana nu kulekana,
21 kusuki nu ulepi nu ulapi na majambu gangi gagalengana na haga. Numpwaji ngati enabiya numpwagi kabula, bandu baahenga majambu ngati haga, ngabugupati ukolongu waka Sapanga.
22 Lakini majambu gagaletwa na Loho, upali nu kutogule nu lukwali nu kunhinakali na uamboni nu kujangatana nu kuhobaleka,

23 upoli nu kulilongosa wamweti. Nga Malagalaki
gagawesa kupenga majambu haga.
24 Bandu baka Kilisitu Yesu bagakomiki mawasu gabu
giliya nu kutokule kwabu kuliya.
25 Ndaba tutama sukujangatiwa na Loho, henu tutama
sukulongoswa na Loho hoju.
26 Henu twakipuna, twisokonzana wala kuboniani wipu.

6

Tunhinakaliyana nu kujangatana

1 Mwaalongu bangu, ana kubii mundu jumu jutei lihakau,
ndienu, mwanganya monndongoswa na Loho munndangia
mundu hoju jung'anambuka, lakini nhenga hela su upoli
mkililingaliya nanamu mwiilengwa.
2 Nzangatana mumang'aliku ginu na hela mwikuba
nhengiki Malagalaki gaka Kilisitu.
3 Mundu jokapi anajilibweni jwaamboni na kumbi nga
sokapi, hoju jilikonga mwene.
4 Lakini kila mundu julipema lihengu laki mweni, ndi
jiiwesa kulilumbali, bila kulinga sejuhenga mundu jongi.
5 Ndaba kila mundu jitemuliwa kwa mahengu gaki
mweni.
6 Ndienu jojubolwa lilobi laka Sapanga na ambaguliya
mmbola waki gaamboni gaku goti.
7 Mwiikongeka, Sapanga ngasejulongamwa. Sejupandiki
mundu ndi sejihusa.
8 Jojupanda mukutokule majambu gunndema, jihusa
majambu giliya, jojupanda yiki Loho jihusa kuhuma kwaka
Loho womi wa yaka petapeta.
9 Ndienu, twiisoka kuhenga gaamboni, ndaba ana
ngasetukelabuki munyuma twihusa kukipindi saki.
10 Henu ana tubii na mbekenyu twahengila bandu
gaamboni na hasa bandu ba bunhobali Kilisitu.

Malobi gukujomule nu kulamu

11 Nndingaliya mohandaki ku handiku nkolongu kwa
maboku gangu namwete.
12 Bala bapala kubonikana kwa majambu ga nhyega
baapala kunndasimisa kuseku jandu, ndaba ngolungu juku
henga hela ajepa kung'aliswa ndaba ju nsalaba waka
Kilisitu.
13 Hata bala basekuliwa jandu beni ngaseajetake
Malagalakila, lakini apala mwanganya nsekula jandu ili
akipunila alama heji nhyeja jinu.
14 Lakini nepani nganakipuni sokapi ila pee nsalaba waka
Bambu witu Yesu Kilisitu, ndaba kwi indela ju nsalaba

nndema gubambaliwi kwangu, nanepani mambaliwi pu nndema.
15 Kuseku jandu au kusindwa kuseku jandu nga sindu samana, sindu sekipalika ndi kusaliwa mala ja pili kuba kiumbi kinyai.
16 Kwa bandu bapwata indela jenze naalobe lukwali ni ikia ibiya kwabu pamu, kwa Aizilaeli bandu baka Sapanga.
17 Ndienu, mundu jokapi jwinzumbua kabee, ndaba ja mabanga gaminaku muyega jangu yaka Yesu.
18 Mwaalongu bangu, uamboni waka Bambu witu Yesu Kilisitu jibiya na mwanganya. Amina.

Balua jaka Pauli kwa Aepesu
Ulongulelu

Balua kwa Aepesu jaandikwa kipindi simu na balua ja Akolosai saka sa sitini baada ju kusaliwa Yesu. Balua jundongale mweni ngati ntumi Pauli. Linga mu la lipungu 1:1. Asomi bingi ajetake Pauli jwaandaki Aepesu hata ngati jikosa aina ju umundu ukulamuki gogumanyakini kwa Akolosai. Kwa ndaba heji kwaa kwapalika juyongoluta mumakundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu mu nkoa. Pauli kabee juandika jwabi mu kipungu pajwaandika balua jenze. Linga mu lipungu la 3:1, 4:1, na 6:20. Pauli antuma Tukiko kupeleka balua heji pajwabii mu sapwali kujenda ku likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu baabi ku Epesu. Linga mu lipungu la 6:21-22.

Epesu gwabiya Musi nkolongu ngamaa na kabee wabi musi ukulombase nu kulomba hindu wa Alomani buku nkoa uku Asia. Epesu wamanyikana ngamaa mu nyumba jaka ji kisapanga jeajisengiki homu na jebijipia kwaka kisapanga siki mbomba juku Giliki sebikikema Atemi. Linga mu lipungu la Mahengu 19:23-31, Bandu Kilisitu buku Epesu palatumbuliya labii na makili ngamaa lakini mwenikatai lahoa makili gaki. Linga mu Uyekuli lipungu la 2:1-7.

Pauli julongi mu kipindi sa nusu ju utumbuli wa balua jenze namuna Sapanga hejwaaengi bandu baki na kwaagombo kuhuma mu mahakau kupete Yesu Kilisitu. Julenganesa likundi la bandu ba bunhobali Kilisitu ndi nhyega na Kilisitu, ndi kimutu ni kipandi sa pili si kitabu saka Pauli jupiiki maelesu namuna ju kutama mu maisha ga bandu ba bunhobali Kilisitu.

Gagabii nkati

Mu sapwali jaka 1:1 Pauli julongulike mweni kwaalamuki Aepesu.
Kabee julandi likundi la bandu ba bunhobali Kilisitu namuna jukutama pamu ni Kilisitu. Linga 1:3-3:21
Kabee Pauli julandi namuna heapalika bandu ba bunhobali Kilisitu kutama. Linga mu lipungu 4:1-6:20
Mwisuweni Pauli jupia malobi gu kupunga. Linga 6:21-24.

1 Nepani Pauli, ntumi waka Kilisitu Yesu.

Ku upali waka Sapanga nunhandaki mwanganya mwabandu baka Sapanga ku Epesu, monhobaleka mu kujongana ni Kilisitu Yesu.

2 Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali
kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na kwaka Bambu Yesu
Kilisitu.

Mbenge i kiloho mu kujongana ni Kilisitu

3 Julumbalika Sapanga wa Atati baka Bambu witu Yesu
Kilisitu! Ndaba mu kujongana ni Kilisitu jutupeki mbenge
yoti i kiloho kuhuma kundema ji kiloho.
4 Kabula jukubombwa nndema, Sapanga jutuhagula
twepani tubiya twa bandu baki sukujongana ni Kilisitu ili
tubiya sapi na bandu banga na makosa palongi jaki.
Ndaba ju upali waki,
5 Sapanga japala toka mwandi kutuhagu twepani tubiya
ngati twabana baki kwi indela jaka Yesu Kilisitu. Hela ndi
ekunndengannya na ejapala.
6 Ndienu, tundumbaliya Sapanga ndaba ja uamboni waki
nkolongu gojutupeki kupete Mwana waki joampai!
7 Ndaba kwa mwai waka Kilisitu twepani tukomboliwi
yaani mahakau gitu gatei kuboka. Ndi egubii ukolongu wa
uamboni waki,
8 gojutupeki ku kipemu kikolongu!
Kwa malangu nu umanyi waki woti,
9 Sapanga jahengiki sejapala, jutumanyisi mpangu waki
wa sili, go japala kuguhenga kwi indela jaka Kilisitu.
10 Mpangu we hogu gwabiya jakahenga mu kipindi
sejupangiki mweni Sapanga, Kilisitu jaibeka hindu yoti
yukunani kwaka Sapanga na yupundema pamu, ilonguswa
na jombi.
11 Mukujongana ni Kilisitu, twepani butupeki wokopu
ngati ebutupangi ngati ejapala Sapanga toka mwandi.
Sapanga juhenga majambu goti ngati ejuamu na ejupala
mweni.
12 Ndienu, twepani totulonguli kunhobale Kilisitu tupalika
kuulumbalii ukolongu waka Sapanga!
13 Namwanganya kabee bandu banga Ayaudi, mugajoani
malobi ga sakaka ndi Lijambu la Amboni laka Sapanga
lelundete wokovu, munhobali Kilisitu na Sapanga, ili
kulangi mwanganya ndi mwabandu baki, Sapanga
jummbeki mwanganya alama ja Loho wa Sapi panani jinu
ili kulangi mwanganya mwa bandu baki ngati ejutulagila.
14 Loho hoju ndi poni jukupata majambu goti gajaalagi
Sapanga bandu baki, ni lijambu heli lutulangi sakaka nde
Sapanga jaakombula bandu baki boti baabii baki.
Tugulumbaliya ukolongu waki!

Kuloba kwaka Pauli

15 Kwa ndaba heji, tumbuka panajoa emunhobale Bambu
Yesu na upali winu kwa bandu ba Sapi palongi jaka Sapanga,
16 ngasengotwiki hata kasokopi kunsengu Sapanga kwa
ndaba jinu. Nunkomboka kila panunndoba Sapanga,
17 ili Sapanga waka Bambu witu Yesu Kilisitu, Atati baabii
akolongu, jumpekiya loho hoju jojampekiya mwanganya
malangu nu uwesu ukummanya Sapanga sapi ngani.
18 Nundoba Sapanga juyekula mioju jii ili nhwesa
kugubona unang'anu waki, ili kumanya senhobale sela
sejummbeki nu ulumbi nkolongu wa nhupi yejaabeki
bandu baki,
19 na mpata kumanya uwesu waki egubii nkolongu kwitu
twepani totunhobale. Uwesu we hogu goguhenga lihengu
nkati jitu twepani totuhobale ndi gulengana na makili
makolongu gala,
20 makili ga gunhyoa Kilisitu kuhuma kwa bandu baawii,
guntamiki upandi waki wa malele ukunani kwaka Sapanga.
21 Hoku, Kilisitu ndi kilongosi nkolongu kupeta aka
kilongosi boti bu kunani na bunu uwesu na aka bambu na
aka akolongu, kabee liina laki likolongu kupeta mahina gaka
akolongu boti bupunndema pani wala nndema gogwihika.
22 Sapanga jubei hindu yoti pai ja magolu gaki na ambeka
jubia nkolongu wa kila sindu mu likundi la bandu ba
bunhobale Kilisitu.
23 Bandu ba bunhobale Kilisitu ndi Yega jaka Kilisitu, nu
utimilifu waki Kilisitu jojutimisa hindu yoti kila pandu.

2

Kuhuma mu kuwa mbaki kujingii mu womi

1 Mwanganya mwabiya nkuwiki ndaba ja makosa na
mahakau ginu.
2 Kipindi sela mkubika ntama kukupwata majambu giliya
ngati eahenga bandu bupundema pani, mwabiya
munzetake nkolongu ji ilombu yana makili jojubii kunani
kunhwai, ilombu yeyuye sajenu ilongo bandu banga
kunzetake Sapanga.
3 Na hata twepani twaboti twabii ngati bombi, twatama
kulengana na ndokule itu yu pundema nukuhenga pe
majambu agalaga gagalengane nhyega na malangu gitu. Na
twepani kabee twabii ngati bombi, twapalika azabu jaka
Sapanga.

4 Lakini Sapanga ndi jwana ikia ingi. Jutupala ku upali
nkolongu,

5 hata ana twabiya tukuwiki mu loho ndaba ja mahakau,
jutuhengiki tutama pamu ni Kilisitu Yesu. Kwa uamboni
waka Sapanga mwanganya muokwi.
6 Su kujongana ni Kilisitu Yesu, Sapanga jutuyoa pamu,
tukalongua pamu najombi kunani kwaka Sapanga.
7 Jahenga hela ili kulangi uamboni waki nkolongu wanga
kuba ni kipemu kwa bandu boti, babihika ipindi ya masoba
ya mwenikatai kwi indela ju upali waki, su kujongana na
Kilisitu Yesu.
8 Ndaba, kwa uamboni waka Sapanga nkombuliwi kwi
indela ju kuhobaleka. Lijambu le heli ngaselihikiki ndaba ju
kuhenga lihengu ngani ila je nhupi pena kuhuma kwaka
Sapanga.
9 Ndaba ngaseihengiki kwa mahengu ginu henu jiikuba
mundu ju kukipuna.
10 Twepani ndi iumbi yaka Sapanga, na ku kujongana ni
Kilisitu Yesu, Sapanga jutubomba ili tutama nu kuhenga
gaamboni gajutuandali tugahenga.

Kuba sindu simu na Kilisitu

11 Mwanganya nkombuka emwabii mwandi mwabandu
banga Ayaudi sukubelekwa na nkemwa na Ayaudi, “Bandu
banga kusekuliwa jandu,” Ayaudi bilikema, “Asekwi jandu,”
ndaba ja sela sebikihengiki beni nhyega yabu kwa maboku.
12 Kipindi se sela mwanganya mwabii ngasemumanyi
Kilisitu, mwabii kunza ja bandu buku Izilaeli, mwabii
mwaageni ndaba mwabii kunza ja malaganu gajalagila
Sapanga bandu baki. Mwatama pani punndema bila
kuhobale na bila kummanya Sapanga.
13 Lakini henu su kujongana ni Kilisitu Yesu, mwanganya
bamwabii kutali na Sapanga, bunzopiki kwi indela ja mwai
waka Kilisitu.
14 Ndaba Kilisitu mweni jutuletii lukwali sukuhenga
Ayaudi na bandu banndema yoti kuba sindu simu. Kupete
indela jukujipia yega jaki mweni ngati litambiku, jugupia
ubaja gogwabaganisa ngati ukuta pikilanda jabu.
15 Jaboa Malagalaki pamu ni mihilu jaki nu kuyobale
kwaki, ili kupete kubaganika kwa Ayaudi na banga Ayaudi,
jaahenga kuba sindu simu nu ku kuhenga hela jaleta
lukwali.
16 Kwi indela jukupia nhyega jaki, Kilisitu juguboa ubaja
wabu, ku nsalaba waki jaalombanisa na bandu be haba
kuba bamwa nu kujonganisa na Sapanga.
17 Ndienu, Kilisitu jahika kulandi Lijambu la Amboni laka
Sapanga lu lukwali kwinu mwanganya mwabandu banga
Ayaudi momwabii kutali na Sapanga, na kabee kwa Ayaudi
babube babii pambipi na Sapanga.

18 Henu, kwi indela jaki, twepani twaboa, Ayaudi na
bandu banga Ayaudi, tuwesa kwaajendee Atati kwa kwi
indela jaka Loho jumu.
19 Ndienu, mwabandu banga Ayaudi nga mwaagene
kabee, wala nga mwabandu baapeta. Henu mwanganya ndi
mwaakola ndema pamu na bandu baka Sapanga,
mwanganya mwabandu bikikaja saka Sapanga.
20 Bunsengiki panani ju nsingi gobugubei mitumi na Alota
baka Sapanga najombi Yesu Kilisitu mweni ndi lilibu
lunsingi heli lelikamulaki nyumba.
21 Jombi ndi jojilombanisi linyumba loti nu kulihenga
libiya likolongu mbaka kuba Nyumba ja Sapi jaka Sapanga
ndaba jaka Bambu.
22 Mukujongana ni Kilisitu, mwanganya kabee na boti
bangi, nsegwa mu nyumba jaka Sapanga kwi indela jaka
Loho waki.

3

Lihengu laka Pauli kwa bandu banga Ayaudi

1 Kulengana na haga, nepani Pauli, mpungwa waka
Kilisitu Yesu ndaba jinu mwanganya, nunndobe Sapanga.
2 Ku sakaka nzoini lihengu lela la waamboni Sapanga,
lenapata ndaba jinu,
3 Sapanga juyekuli nu kumanyisa sili jenze jejihihiki.
Nanepani nunhandaki lijambu le heli su ujipi,
4 nanamu anansomiki malobi gangu mwiwesa kumanya
enihelewa sili jaka Kilisitu heji.
5 Pamwandi bandu ngase baamanyisi sili je heji; lakini
henu Sapanga jaamanyisi mitumi na alota baka Sapanga na
bandu ba Sapi kwi indela ja Loho.
6 Sili jeni ndi jenze: Kwi indela ji Lijambu la Amboni
Sapanga jaapeke mbengalelu bandu banga Ayaudi
yeilengana na Ayaudi. Bandu be haba ndi ihungu ya nhyega
jimu, nabombi ajopa pandu pa hindu yejaalagi Sapanga
kupete Kilisitu Yesu.
7 Nepani anhengiki kuba nu ntumisi wa Lijambu la
Amboni kwa uamboni wakajika gojumbeki Sapanga kwi
indela ju uwesu waki nkolongu.
8 Nepani namundu nu nsoku kupeta bandu boti baka
Sapanga. Lakini jumbeki nepani uamboni waka Kilisitu
wakaalandi bandu banga Ayaudi Lijambu la Amboni langa
ni kipemu,
9 nahaguliwa ili nundangiya bandu boti ili awesa
kumanya sili jaka Sapanga hejihenga lihengu. Sapanga

jambombiki hindu yoti jahiya sili jeheji kwa ibeleku yoka tumbuka mwandi.
10 Henu ndaba, kwi indela ja bandu ba bunhobali Kilisitu,
aka kilongosi na baabi na makili bu kunani kwaka Sapanga
amanya malangu gaka Sapanga mu majambu gingi.
11 Sapanga jahenga heli kwi indela jaka Bambu witu Yesu
Kilisitu ngati ejapala yaka petapeta.
12 Ndienu, sukujongana ni Kilisitu nu kukunhobale jombi,
twepani tunzendee Sapanga sukuhobale bila kujogopa.
13 Henu, nundoba mwihola ndaba ja mang'aliku gambata
ndaba jinu, ndaba henga haga kwinu ndaba ju ulumbi winu.

Upali waka Kilisitu
14 Kwa ndaba heji, naagungamali Atati,
15 baabii utumbuli wa kaja yoti yu pundema nu kunani
kwaka Sapanga,
16 Nundoba Sapanga, jojubii nu ulumbi nkolongu,
jungangamalisa mwanganya mioju jinu kwa makili ga gaki,
kwi indela ja loho waki,
17 najombi Kilisitu jutama mioju jinu su kuhobale. Noba ili
mmbiya mikega nukujema nganganganga mu misingi ju
upali,
18 ili nhwesa kumanya pamu na bandu boti baka Sapanga
kulengana nu upali waka Kilisitu egubii nndasu na
egupanwiki na egukoliki na egunyoliki.
19 Heloo, mpata kumanya upali waka Kilisitu gogupeta
umanyi gwoti, ili nhwesa kutwelakewa ngani nu kuhiki
kipemu saka Sapanga sekitweli.
20 Julumbalika Sapanga jojuwesa kuhenga mahengu
makolongu kupeta gatugaloba na gatugawasali. Kwi indela
ja makili gaki gagahenga lihengu nkati jito,
21 julumbalika Sapanga kupete bandu ba bunhobali
Kilisitu na kupete Kilisitu Yesu ipindi yoti, yaka petapeta na
petapeta, Amina.

4

Kujongana mu nhyega jaka Kilisitu
1 Ndienu nepani ne angongiki ndaba nuntumaki Bambu,
nundoba ntama ngati ejupala Sapanga kulengana ni lihengu
lejunkemi Sapanga.
2 Mmbiya muda woti mo nngungamali, apoli na
banhinakali su upali.
3 Nkasana kutunza ujonganu winu goguletwa na Loho
kupete indela ju lukwali jejundombanesa.
4 Jibii nhyega jimu na loho jimu na kuhobale kumu
kojunkemi Sapanga.

5 Jubii Bambu jumu, kuhobale kumu nu ubatisu gumu,
6 Jubii Sapanga jumu baabi Atati ba boti, jojuwe jubii
panani ja boti, juhenga lihengu kwa bandu boti na jubii kwa
bandu boti.
7 Kila jumu witu jupatiki uamboni kulengana ni kipemu sa
nhupi seampeki Kilisitu.
8 Ngati egapwaga Maandiku gaka Sapanga:
“Pajajenda kunani kwaka Sapanga ngani,
jaajukua bandu bajaakamwi;
jaapekiya bandu nhupi.”
9 Henu pajupwaga, “Jagoluka kunani kwaka Sanga,” kubii
na mana bole? Maana jaki ndi ana, jatumbuliya kuhuluka
hoti pai ngani punndema.
10 Ndienu, hoju jojahuluka pani punndema ndi jojagoluka
kunani ngani kupeta kunani kwaka Sapanga ili
jugutwelakiya nndema woti.
11 Ndi jojapekiya bandu nhupi: Bangi jaapekiya abiya
mitumi, bangi alota baka Sapanga, bangi aenisa Lijambu la
Amboni, bangi babaalongosa bandu baka Sapanga na aka
abola.
12 Jahenga hela ili juwesa kwaahandaa bandu boti baka
Sapanga kwa ndaba ji lihengu laka Kilisitu ili kujisenga
nhyega jaki,
13 twepani twaboa tuwesa kuba sindu simu mu kuhobale
nu kummanya Mwana waka Sapanga, tubiya twabandu
baakoi mukuhobale nu kuhiki kutimii kwaka Kilisitu
mweni.
14 Ndienu ngatukubi kabee ngati bana asoku, babutuleke
nu kutupongalo koni na koni kwa kila namuna ju unhwai
wa mabole gaapia bandu bini isoli ili baahoa bandu kwi
isoli.
15 Ana tulonge usakaka kwa mwoju wo upali twiendaliya
kukola mu majambu goti mbaki kulengana ni Kilisitu
jojuwe ndi kimutu,
16 Pai ju ulongosi waki, ihungu yoti ya nhyega ikamulana
pamu na nhyega kwi mitanda, na nhyega joti jihobaleka ku
kujangatiwa ni ihungu yaki. Ndienu kila kiungu ana
kihenga lihengu laki sapi, nhyega joti jikola nu kujisenga mu
upali.

Maisha manyai mu Kilisitu

17 Ndienu, nunhingamaki ana: Mwiiendale kabee kutama
ngati bandu banga kummanya Sapanga, baapwata mawasu
gabu giliya,
18 na malangu gabu gabii kulwii. Abii kutali na womi
waka Sapanga kwa ndaba ju ung'ang'a gogubi nkati jabu ni
ing'omu yabu.

19 Ahobiki na ngaseabii ni iyoni, aamwi kujingi mu majambu giliya, nukupala kuhenga majambu gi iyoni sanga kukotoka na atokule kuba na mali gingi ngani.
20 Lakini mwanganya gasemummyi Kilisitu kwandela heji.
21 Kulangi hotuhotu mwajoa sapi majambu gaka Kilisitu, na mwabii mwa abole baki na mwabolwa najombi usakaka gogubii nkati jaka Yesu.
22 Ndienu, nkotuka majambu giliya gamwabiya nhenga mwandi, gagabiya gumpeleka ku kuwa, sukupwata ndokule yaki yeyabiya itenda kunkonga.
23 Mioju jinu na malangu ginu gapalika kulenganake su unyai.
24 Nhwata umundu unyai goguwe gubombiki kwa malenganu gaka Sapanga na goguwe gulilangi mu maisha gu usakaka nu gukujetakewa na Sapanga nukuba nu usapi.
25 Henu nkotuka isoli. Kila jumu jupalika kumpwagi nnzaku usakaka, maana kila jumu witu ndi kiungu sa nhyega jaka Kilisitu.
26 Ana nhyomiki, mwijetake inyela inu yunhenga nhenga mahakau, na wala mwiitama ni inyela pipipipi.
27 Mwalipeke lijobi mbekenyu.
28 Jojabii mwii jwiijiba kabee, ila jutumbuliya kuhenga lihengu la amboni kwa maboku gaki, juwesa kuba na sindu su kunzangati mundu jojubii nhagu.
29 Malobi ganga na mana giipita hata kidogu mu milomu ji; masoba goa malobi ginu gabiya ga sapi gaguge gagangamalisa mioju na kwaajangati bangi, ili gaasenga bandu binu baajoane.
30 Mwampeke usungu Loho jaka Sapanga, ndaba Loho we hoju jubii ngati poni jaka Sapanga kwinu mwanganya mwa bandu baki, najombi julangi lisoba limu liitenda kuhika lelule Sapanga jwaakombula bandu baki.
31 Ndienu nkotuka usungu ni inyela ngolongu na mwiiyoma na mwiikuba na keleli na matondu na nkotuka kila uliya!
32 Mmbiya na mwoju wamboni na gogubii gukuboniana ikia, kila jumu andekakiya nnzaki makosa ngati najombi Sapanga ejunndekakiya mwanganya mahakau ginu kwi indela jaka Kilisitu.

5

Kutama mu unang'anu

1 Henu mu nnziga Sapanga ndaba mwanganya ndi mwabana baki mojumpai.

2 Upali gulongosa maisha ginu ngati Kilisitu ejutupai, na
ndaba jitu julipia mweni ngati litambiku lelibii nu ulumba
wa sapi ni litambiku lelunndengane Sapanga.

3 Henu ndaba mwanganya mwa bandu baka Sapanga,
ndienu uselati nu usapu wokapi gola au soju wilongaleka
kabee kati jinu ngati ekupalika kwa bandu baka Sapanga.
4 Kabee malobi gi iyoni na giking'ang'a au malobi galiya
goti haga mwanganya mwilonge, malobi gu kunsengu
Sapanga ndi gagapalika.
5 Mmanya hotuhotu, nselati jokapi au jojuhenga majambu
giiyoni au nsoju bandu ngati haba alengana na bandu
baagungamali imong'umong'u, au mundu jokapi ngati haba
ngajijingi mu ukolongu waka Kilisitu na waka Sapanga.

6 Mwijetake kukongwa na mundu kwa malobi ganga na
mana; ndaba kwa majambu ngati haga inyela yaka Sapanga
yahikila bandu ngati haba banga kunzoane.
7 Ndienu, mwiijongana na bandu bahenga majambu ngati
haga.
8 Pamwandi mwanganya mwabii palwii, lakini henu
mwanganya mmbii mu unang'anu su kujongana na Bambu.
Ntamannya ngati bana bu unang'anu,
9 ndaba gagapiti kupete kutama mu unang'anu ndi
uamboni, kujetakewa na Sapanga nu kulonge sakaka.
10 Nndenga kugamanya gala gagunndengani Bambu.
11 Mwiijongana kuhenga mahengu gangakupalika gagabii
ga lwii, ila mwagalangia goti pagwendu.
12 Ndaba majambu gagahengwa kwa sili galeta iyoni
ngasegapalika hata kugapwaga.
13 Lakini kila sindu anakiyekuliwi nu unang'anu, usakaka
waki gutenda kubonikana,
14 na kila sekibonikana ndi unang'anu. Ndi mana
Maandiku gapwaga:

“Jumuka wehapa wegugoni,

yooka kuhuma kwa bandu baawii,

najombi Kilisitu jang'alasiya ili guwesa kuelewa.”

15 Ndienu, mulilingaliya entama. Mwiitama ngati
ang'ang'a, ila ngati bana malangu.
16 Nkasana kutumi kila mbekenyu sapi ngati ekuwesikana
ndaba masoba ge haga giliya.
17 Henu, mwiikuba mwaang'ang'a, ila nndenga kumanya
gajupala Bambu.
18 Mwiilobe uwembi ndaba gwanhenga ntenda majambu
giliya, ila ntwelaliya Loho jaka Sapanga.

19 Nndongalannya kwa malobi ga Zabuli, miyambu
yukulumbali na miambu ji kiloho; munzembila Bambu
miyambu na Zabuli sukusengu mu mioju jinu.
20 Munsengula Sapanga Atati masoba goti ndaba ja
majambu goti, kwi liina laka Bambu witu Yesu Kilisitu.

Mabole ga bandu bajukuini

21 Kila jumu antunzila nnzaki isima ndaba jukuntendee
isima Kilisitu.
22 Mwakambomba mwaatendila isima akanalomi bii ngati
emunzoane Bambu.
23 Ndaba mwanalomi andongoo nhwanamundu, ngati
Kilisitu ejalongoo bandu ba bunhobale, najombi Kilisitu
mweni ndi jojaakombula bandu ba bunhobali Kilisitu
bandu haba ndi nhyega jaki.
24 Ngati bandu ba bunhobali Kilisitu hebunzoane Kilisitu,
ndi ahelahela, aka mbomba bajoannya akalomi babu mu
majambu goti.

25 Nanamu mwakanalomi, mwaapala aka mbomba binu
ngati Kilisitu ejaapala bandu ba bunhobale jombi, sukupia
womi waki kwa ndaba jabu.
26 Jahenga hela ili kulinyambisa likundi la bandu ba
bunhobale Kilisitu palongi jaka Sapanga baada jakaasapisa
kwi lilobi laki ngati mundu ejusapisa kwa masi,
27 ili julipatila likundi la bandu ba bunhobale jombi la sapi
ngani, bandu ba bunhobale jombi banga ni kihakau, na
kasolu au sokapi sekilengana na hesi ila abia bandu baasapi
banga ni lidoa.
28 Ahelahe, akanalomi apalika kwaapala aka mbomba
babu ngati hebiipala nhyega yabu beni. Joampala
nhwanamundu jilipala mweni.
29 Ngamundu jokapi jojijisuki nhyega jaki; ila jujilea
nukujitunza. Ndi ahelahe Kilisitu hejaatunza bandu ba
bunhobali jombi,
30 maana twepani ndi iungu ya nhyega jaki.
31 Ngati maandiku gaka Sapanga egapwaga “Kwa ndaba
heji, mwanalomi jaaleka atati baki na amabu baki, jijongana
nu nhanu waki, nabombi abeli haba biibiya nhyega jimu.”
32 Gubii usakaka goguhihiki mu malobi haga, nanepani
mona gunhusu Kilisitu ni likundi labandu ba bunhobale
jombi.
33 Lakini gunhusu kabee mwanganya: Kila mwanalomi
ampala nhwanu waki ngati ejulipala mweni, najombi
mmbomba antendila isima nndomi waki.

6

Bana na Atati na Anyongo babu

1 Mwabana mwenga, mwajoannya atati binu na amabu
binu mu Bambu ndaba heli ndi lijambu laamboni.
2 Ngati Maandiku gaka Sapanga egapwaga, “Mwaatendila
isima atati na amabu binu,” goniogu ndi nhilu gogubii
guutumbuli mu lilagi,
3 “Ili gupata mbengalelu nu kutama yaka hingi
punndema.”
4 Nanamu mwaka tati mwaasukisa bana binu ila
mwaajangatiya akola kwi isima na mabole gi Kikilisitu.

Baahenga lihengu na aka bambu babu

5 Mwa atumwa, mwajoannya aka bambu binu bupu
ndema pani ku kiholu nu kubagaja, nhenga hela ku usapi
wa mwoju ngati emuntumaki Kilisitu.
6 Nhenga hela nga pa akuba aka bambu bii pena ili
mmbonikana baamboni kwabu, ila nhenga su upali waka
Sapanga ndaba mwanganya mwaatumisi baka Kilisitu.
7 Nhenga lihengu linu sukutogule ngati muntumaki
Bambu na nga ngati mwaatumaki bandu.
8 Nkombuka ana kila mundu jojihenga ga amboni jubiya
ntumisi au mundu jojulekakiwi, jiijopa seketule jaki
kuhuma kwaka Bambu.
9 Nanamu mwaka bambu bupundema pani, mwaatendila
ahelahela atumisi binu, na nkotuka kwaajogo. Nkombuka
ndee mwanganya mmbii ngati bombi mmbii na Bambu
ajolajola kunani kwaka Sapanga, najombi ngasejahenge
bandu suku bagu.

Ngondu ji kiloho

10 Mwisu weni, nundoba mbiya nganganganga
mukujongana na Bambu na kukujangatiwa na makili gaki
makolongu.
11 Nhwata hindu yukukomane ngondu yejumpeke
Sapanga mpata kuipenga mipangu jiliya jaka Lijobi.
12 Ndaba ngondu jitu nga kati jitu na bandu, ila tukomana
na makili gi ilombu mu nndema wi kiloho, tukomana na
baalongosa, akolongu na bana makili, baalongosa nndema
gongo wa lwii.
13 Kwa ndaba heji, nhwata hindu yu kukomane ngondu
yejumpeki Sapanga ili lisoba lela elihika nhwesa kugapenga
makili ga bandu abaja, na nkomini mbaka mwisu, mwibiya
mwakona nganganganga.

14 Ndienu, ntama mihu. Usakaka gubiya ngati nkanda
mukibunu sinu, kujetakewa na Sapanga kubiya ngati
lingobu la somasoma lukuenga pikigamba,
15 na kuba tayali kulandi Lijambu la Amboni lu lukwali
jibiya ngati ilatu mwa magolu ginu.
16 Kupeta haga goti, kuhobale kubiya muda woti ngati
ngau mu maboku ginu, junhwesisa kujisusu mikoa ja
mwotu jaka Mbaja jola.
17 Nnzopa wokovu ngati kopia jinu ja somasoma ni Lilobi
laka Sapanga ngati upanga yejumpeki Loho jaka Sapanga.
18 Nndoba kila lisoba, koni mwakaloba kujangatiwa na
Sapanga. Nndoba sukulongoswa na Loho wa Sapi.
Nkelukiya bila kusoka koni mwakaalobila bandu boti baka
Sapanga.
19 Nnobila nanepani kabee ili Sapanga jumbekiya malobi
gukulonge, nhwesa kwaamanyisa bandu sili ji Lijambu la
Amboni sanga kujogopa.
20 Nepani ndi nu ntumi wi Lijambu la Amboni hata ngati
henu mii mukipungu. Henu nndoba, ili nhwesa kuba
nganganganga mukulandi ngati ekupalika.

Malamuki ga mwisu

21 Tukiko, nndongu witu jotumpai nu ntumisi
jojunhobaleka mu kujongana na Bambu, jampekiya
majambu gangu goti ili mmanya gagambatiki na enhenga
lihengu.
22 Nuntuma kwinu jumpekiya majambu gitu ili jumpolisa
mwoju.
23 Nunndobe mwa alongu bangu lukwali nu upali nu
kuhobale kuhuma kwaka Sapanga Atati nu kuhuma kwaka
Bambu witu Yesu Kilisitu.
24 Nunndobe uamboni waka Sapanga boti babumpai
Bambu witu Yesu Kilisitu ku upali wanga na mwisu.

Balua jaka Pauli ngati ejuandiki Apilipi
Ulongulelu

Pauli jwaandakya balua likundi la bandu babuhobale Kilisitu buku Pilipi mu yaka ya sitini na moja baada ja kusaliwa kwaka Kilisitu. Jwaandika balua jenze kipindi jubi ku kipungu ku Loma. Mulipungu 1:13. Tuwesa kulibola majambu kidogu ga musi uku Pilipi mukitabu sa mahenu gaatumi. Musi wa Pilipi wabia musi nkolongu u nkoa uku Makedonia. Kabee labii likundi lutumbuli la bandu babuhobale Kilisitu kutumbuli mu nkoa uku Makedonia batumbuliya mu musi gongo. Pauli na Sila ndi babatumbuliya likundi heli na hata baajegala mu kipungu kwii ikilu jimu pababiya hoku. Mu mahengu 16.

Kuwesikana Pauli jwabi na nia yingi pajwaandika balua jenze. Jatumia balua heji ngati napwasi ja kwaasengu bandu ba, ndaba ja hupi jebuntumila baada jukujowana jubii mukipungu. Mulipungu 4:10-19. Kabee jawesa kwaamanyisa hali jaki pajubii mukipungu na jatumia balua je heji kwamanyisa Timoteo na Epafulodito kulikundi la bandu babuhobale Kilisitu, ili awesa kwaajopa nukutenda isima ngati akakingosi wabu. Mulipungu 2:19-30.

Gagabii nkati

Pauli jutumbuli balua jaki sukwalamuki bandu babuhobale Kilisitu babii kumusi uku Pilipi, linga lipungu 1:1-2

Ndienu japwaji majambu gaki hejubii na majabu gajupala, mulipungu 1:3-2:30

Monikatai jaapeke malagiso gukuhenga paatama ngati bandu babuhobale Kilisitu. Mulipungu 3:1-4:9

Pauli jujomule sakwasengu bandu babuhobale Kilisitu buku Pilipi ndaba ja hupi yabu nakaalamuki. Mulipungu 4:10-23.

1 Nepani Pauli na Timoti, twaatumisi baka Yesu Kilisitu.

Tunhandakii mwanganya mwabandu baka Sapanga ku Pilipi babube bajonganisi ni Kilisitu Yesu, pamu naka kilongosi na babaajangati bandu ba bunhobale Kilisitu.

2 Bambu Sapanga jumpekia waamboni waki nu lukwali kabee nzopa haga kuhuma kwaka Bambu witu Yesu Kilisitu.

Pauli jwaalobe Apilipi

3 Nunsengu Sapanga wangu kila panunkomboka,

4 na kila pa nunndobee mwaboa, nundoba sukutogule,

5 ndaba nndei kunyangati mu mahengu gukulandi
Lijambu la Amboni, tumbuka lisoba lu utumbulii mbaka
lelenu.
6 Ndienu, mi nu usakaka Sapanga jojatumbuliya lihengu
linyai nkati jinu, jajiendelesa mbaka palitimia Lisoba
lukuhika kwaki Kilisitu Yesu.
7 Hela ndi embalika kunhwasali, ndaba nunkomboka
masoba goti mmwoju jangu. Ndaba mwanganya mwaboti
nnyangati mu waamboni gojumbeki Sapanga gukukengale
nukulangi pangwendu Lijambu la Amboni, sajenu pa mi
mukipungu na hata panabi nga nukumeka mukipungu.
8 Sapanga jumanya mbwaga sakaka, hembwaga ndokule
ngamaa kummbona mu upali waka Yesu Kilisitu.
9 Kuloba kwangu ndi kongo, upali wii uendaliya
kujonzukeka ngani pamu nu umanyi wa sakaka na malangu
goti,
10 ili nhwesa kuhagu lijambu lelibi la moju wa sapi, ndi
pamwibia nga nilikosa lokapi mu lisoba lukuhika Kilisitu.
11 Womi winu witweelila majambu goa gagabii gasakaka
na gaamboni. Gagugeni Yesu Kilisitu mweni juwesa
kumpeke, ndaba ju ulumbi nu ulumbalii waka Sapanga.

Kutama ndi kuba na Kilisitu mmoju

12 Mwaalongu bangu, mbala mmnya majambu gala
gagambataa gajangati ngamaa kuenesa Lijambu la Amboni.
13 Kulengana na haga, alonda boti ba nyumba jaka bambu
nkolongu pamu na bangi boti pamba amanyiki mii
mukipungu ndaba nepani nuntumaki Kilisitu.
14 Ndaba ji ipungu yangu kwaahengiki aka kilongu bingi
kunhobale Bambu hata ahendale kuba na makili gukulandi
lijambu laka Sapanga bila kujogopa.
15 Sakaka bandu bangi andandi Kilisitu ndaba abii na
wipu na bandu bee haba apala kukomana, lakini bangi
andandi Kilisitu kwa mawasu ga sapi.
16 Haba babundandi Kilisitu kwa moju wa asapi ahenga su
upali, ndaba amanyiki Sapanga jumbeki lihengu lende
kulikengale Lijambu la Amboni.
17 Baabi na wipu haba buntangasa Kilisitu sukutokule
kwaabu beni nga kwa mwoju wa asapi, koni aholale
binyonzukiya mang'aliku gangu mu kipungu.
18 Lakini heli kwangu nepani ngasindu! Nepani ndogule
ana bandu bundandi Kilisitu kwii indela jokapi, jikubii kwa
mawasu giliya au ga asapi. Kabee niiendaliya kutogule.
19 Ndaba manyiki kukuloba kwinu nukuujangati wa Loho
jaka Yesu Kilisitu niitenda kulekakewa.

20 Kutokule kwangu kukolongu nu kuhobale kwangu
kubii ana, kwiindala jokapi nganiisindwi kulihenga lihengu
langu, ila niibiya na mwoju wa nganganganga ngani kwa
masoba goti na hasa kipindi senze, ili Kilisitu julumbilika
mu nhyega jango jotii, panguba na mwomi au anawii.
21 Ndaba kwangu nepani kutama ndi kuba na Kilisitu
mmoju jango, na kuwa ndi kupata gingi.
22 Lakini ngati kupete kutama niwesa kuhenga lihengu
lelibii lukupata gingi, ndienu ngasemanyiki nhagu lako!
23 Ganhuta majambu mabeli, ndokule kuboka muwomi
gongo pamu ni Kilisitu, lijambu le heli la amboni ngamaa.
24 Lakini kwibia lijambu laamboni ngani kwinu ana
hendalii kutama mu nndema gongo.
25 Ndaba mi nu usakaka wilijambu le heli, na hela manyiki
niendaliya kutama pamu na mwanganya mwaboa, ili
nhwesa kujonzuke kukola kwinu nu kutogule mu kuhobale
kwinu.
26 Ndienu paniibiya na mwanganya kabee mmbiya na
sindu sukukipunila ndaba jangu nepani pankubanzongini
na Kilisitu Yesu.
27 Lakini lijambu lelipalika mu mahengu ginu, nhenga
ngati elipala Lijambu la Amboni laka Yesu Kilisitu, ili ana
nhwesiki kuhika kwinu au nanzindiki, nyoana nzema
nganganganga koni mmbii ni liwasu limu na mwoju gumu
kukomane Lijambu la Amboni kwa pamu.
28 Wala mwaajogopa abaja babumpenga. Na heli
laalangia bombi kuba biitenda kusindwa na mwanganya
mwiitenda kuwesa ndaba Sapanga ndi jojupi uwesu.
29 Ndaba mpatiki wamboni waka Sapanga gu kuntumaki
Kilisitu, na nga kunhobale pena, ila kabee nukung'aliswa
kwa ndaba jaki,
30 henu nhwesa kujongana na nepani kukomana.
Kukomana kwe hoku ndi komwamona nakakomana
puuwanzu nahenu nakona nakakomana hadi sajeno ngati
enzowana.

2

Kulihelea nu ukolongu waka Kilisitu

1 Boo, kutama kwinu panzongini na Kilisitu kumpeki
makile? Boo, upali waki gumpogale mwoju? Boo, nnzongini
na Loho jaka Sapanga? Boo, mmbonane ikia pamu
nukubonane usungu mwabeti kwa mwabete?
2 Ndienu munitwelakiya kutogule kwangu kwakuba
niliwasu limu, nu upali gumu na mwoju gumu nukupala
lijambu limu.

3 Mwihenga sokapi kwa mwoju uku tokule kwinu au
sukukipuna bwaka, mmbiya nngungamali mwabeni na
mwabeni, na kila jumu ammbona nnzaki kuba jojupalika
kupeta jombi.
4 Kila jumu winu jwilingali majambu gaki mweni pena, ila
juhenga kwa ndaba ja bangi.
5 Mmbia na mwoju agolagola gojwabinaku Kilisitu Yesu.
6 Jombi toka mwandi jwabii Sapanga,
lakini ngasejukubweni kuba Sapanga kola ndi sindu
sukukamulaki kwa makili.
7 Henu sukupala mweni,
jwagaleka goti haga,
nukulihenga ngati ntumisi, nukusaliwa ngati bandu bangi,
nukubonikana ngati bandu.
8 Najombi pajabiya jubonikana na nhyega ngati mundu,
jiligungamaliya,
nukujetake mbaka kuwa: Helo, kuwa punsalaba!
9 Henu Sapanga ankwea kunani ngani,
nukumpeke liina likolongu kupeta mahina goti,
10 ili libiya ni isima liina laka Yesu,
iumbi yoti yeibi kunani kwaka Sapanga,
nu yu pundema na ndema jeatama bandu bawii, ipega
magoti palongi jaki,
11 na kila mundu jwiijetakiya hotuhotu Yesu Kilisitu ndi
Bambu,
ku ulumbi waka Sapanga Atati.

Kung'ala ngati ndondu

12 Henu mwa akosi bangu, panabii na mwanganya
nnyoana ngamaa, hata sajenu pa mii kutali na mwanganya
nhendaliya kunyogwane. Nhenga lihengu sukujogopa
nukubagaja ku ukombosi winu,
13 ndaba Sapanga ndi jojuhenga lihenga muda woka nkati
jinu, nukumpeke uwesu nu kupala kuhenga lelijongana
numpangu waki mweni.
14 Nhenga majambu goti bila kulelaneka wala kubisana,
15 ili mpata kuba mwabandu ba sapi, banga nilikosa, ngati
bana ba sapi baka Sapanga baatama mu ndema guliya na
goguhobiki. Mwing'ala kwabu ngati ndondu ejimulika
kunani,
16 namulikamwi nganganganga lilobi la womi, na hapa
nane panibiya na ndaba jukipunii lisoba lela laka Kilisitu,
ndaba kwiibonikana hotuhotu kukasana kwangu nilihengu
langu ngaselahoba bwaka.
17 Lakini hata ngati biimbiya ili nguba litambiku sindu sa
kunywa pamu nukuhobale kwinu kokubi litambiku kwaka

Sapanga, nala ndogule ngamaa nukujongana na
mwanganya mwaboti kutogule hoku.
18 Ahelahela, mwanganya nanamu kupalika kutogule
nukululuta pamu na nepani.

Timoti na Epafulodito

19 Kupete kujongana na Bambu Yesu nhobale niiwesa
kuntuma Timoti kwinu eheno, ili mbata kupogaleswa
mwoju wangu panipata majambu ginu.
20 Ngasemii na mundu jongi ngati jombi, jojulingali
majambu ginu kwa mwojo.
21 Ndaba kila jumu juhenga ngani majambu gaki mweni,
wala ngase juhenga majambu gaka Yesu Kilisitu.
22 Lakini mwanganya mwabeti mmanyiki Timoti ejililangi
mweni juwesa, ndaba jombi na nepani tubii ngati mwana
na atati baki, tuhengiki lihengu li Lijambu la Amboni pamu.
23 Henu nhobale kuntuma kwinu nyata paniimanya
majambu gangu pagiimbitila.
24 Nanamweti nhobale kwaka Bambu ana nihika kwinu
pambipi pani.
25 Lakini nemona sapi nuntuma kwinu nndongu witu
Epafuladitu, jojuwe nnzangu mu lihengu na nkomana
ngondu nnzangu na jojuwe mwanganya muntuma kwangu
juhika kunyangati.
26 Jupala ngamaa kumbona mwanganya, na ngasejubii na
laha, ndaba mwanganya mwajowini jabii nngonzu.
27 Sakaka jabii nngonzu, kabee pambipi na kuwa. Lakini
Sapanga ambonila ikia, wala nga jombi pena, ila hata
nepani jamonila ikia, ili niikuba nusungu nkolongu.
28 Ndienu mbala ngamaa kuntuma kwinu, ili
pamwammbona nhwesa kutogule kabee, na huzuni jangu
nepani jiboka.
29 Henu munzopa sukutogule kukolongu, jombi nndongu
witu mu Bambu. Mpalika kwaatende isima bandu baabi
ngati jombi,
30 ndaba jaegaliya hata kuwa ndaba jilihengu laka Kilisitu,
nukuhatalisa womi waki ili juwesa kunyangati nepani
goguwe mwanganya ngasemwawesiki kunyangati.

3

Mwihobale majambu ya nhyega

1 Sukujomule, mwalongu bangu ntoguliya koni nnzongini
na Bambu. Ngasenzoka kukelabuki ganunhandaki
puwanzu, ndaba ganhenga mmbia nulukwali.
2 Nzepana na bandu batenda mahakau, yaka nakabwa
heyi, bandu bahahingamaki kuseku jandu.

3 Ndaba twepani ndi twabandu totusekwi jandu sakaka,
nga bombe! Ndaba twepani tuhobale Sapanga kwi indela ja
Loho waki, nutukipuni sukujongana na Kilisitu Yesu.
Nangasetuhobale hindu yeibii kunza ju nhyega.
4 Nepani ahelahe nakabia nhwesiki kugajetake majambu
gagahengeka mu nhyega. Ana jubii mundu jojuwasali
jugahobale majambu haga, hoju ngajwakawesiki kunzinda
nepani.
5 Nepani banzekula jandu lisoba la nani toka panasaliwa.
Nepani ndi namundu juku Izilaeli, likabila laka Benyamini,
kabee nu Nhebulania jwa sakaka. Kwa majambu
gukukamulaki Malagalaki nepani nabii Mfalisayo.
6 Nakasini ngamaa nabiya hata naang'alisa bandu ba
bunhobali Kilisitu. Kulijambu lukujetakewa na Sapanga
sukukamulaki Malagalaki nepani ngasenabii nilikosa.
7 Lakini majambu ge gala goti gagabii nagawasalia gasapi
na gukunyangati, henu nagabalanga kuba asala ndaba jaka
Kilisitu.
8 Kulekana na haga, nagabalanga majambu goti kuba
asala ndaba jilijambu likolongu ngani yaani kummanya
Yesu Kilisitu Bambu wangu. Ndaba jaki jombi nyetaki
kuleke kutali kila sindu, moniki haga goti gabii ngati imai ili
numpata Kilisitu,
9 nukujonganiswa najombi ngani. Nepani ngasembai
kabee lijambu lukujetakewa na Sapanga kwii ndela
jukupwata Malagalaki. Ila mbala kujetakewa na Sapanga
kwii indela jukunhobale Kilisitu, kujetake hoku kuhuma
kwaka Sapanga kwii indela jukuhobale.
10 Sembala pee ndi kummanya Kilisitu na makili
gukuyoka kwaki, nuku kuba pamu mu mang'aliku gaki,
nakuba ngati jombi mu kuwa kwaki,
11 koni nhobale na nepani niitenda kuyoka.

Nyombateka ili nhika kombala kuhika

12 Ngasembwaga ndei kuhika au ndei kukamilika. Henu
nhendale kukasana ili mbata seketuli jela jejuje Yesu Kilisitu
jumbatiki nepani.
13 Mwaalongu bangu, ngasembwaga ndei kupata. Lakini
nhenga sindu simu, nyewa majambu gagapetiki, na ngasanii
kwagalingali gagabii palongi.
14 Ndienu, mutuki kujenda kombala ili mbata nhupi jeheji,
jejuje ukemi waka Sapanga kwa womi ukunani kwaka
Sapanga kwi indela jaka Kilisitu Yesu.
15 Henu twepani totukomi mu loho tuwasaliya lijambu
lelele, hata na bangi awasali majambu gangi, Sapanga
jalibeka pagwendu leniheli.

16 Lakini patuhiki pani na tuendaliya kugahenga gagaga.
17 Mwaalongu bangu, mpwata lilenganu langu. Tumpeki
lilenganu mwaajoannya baapwata lilenganu lende.
18 Numpwagi lijambu le heli mala jingi na henu ngelabuki
kabee kwa maholi. Bandu bingi atama ngati abaya bu
nsalaba waka Kilisitu.
19 Mwisu wa bandu be haba kuhoba, ndaba litumbu labu
ndi isapanga yabu, akipuni majambu gaguge kupalika
bagabonila giiyoni, na aholale pe majambu gu pundema.
20 Lakini wenei witu gubii kunani kwaka Sapanga. Natwe
tunndendale sukuhobale nkombosi witu kuhuma hoku
yani, Bambu Yesu Kilisitu,
21 jombi jwaing'anambula nhyega jejihalabika, ili jiwesa
kulengana na nhyega jaki junu ulumbi, ku uwesu golagola
goguwe juwesa hata kwi ikema indu yoti ibia pai ju ulongosi
waki.

4

Malagisu

1 Henu mwaalongu bangu monumpai, ne ndokule
ngamaa kumbona, mwanganya mombii kutogule kwangu ni
liseketule lu kuwesa kwangu, henu ndi empalika kutama
nganganganga sukujongana na Bambu, mwaalongu bangu
monumpai.
2 Euodia na suntike, nunndobe nukundoba nnzongana
mwakikilongu kwaka Bambu.
3 Nawehapa gunndongu wangu woguhobaleka, nugupala
wajangatya aka nyongo haba, ndaba ahengiki lihengu
lukulandi Lijambu la Sapa nakanopi pamu na Kelementi
baahenga lihengu ajangu na bangi boti babube mahina
gabu gaahandikwi mu kitabu sa womi.
4 Ndienu ntoguliya mu Ubambu masoba goti, kabee
mbwaga ntoguliya!
5 Upoli winu gumanyikana na bandu boti. Bambu jubii
pambipi.
6 Mwalihole lijambu lokapi, ila kila sempala, mundoba
Sapanga numbiya na mwoju ukunsengu.
7 Nulukwali lwaka Sapanga, jejipeta malangu goka ga
bandu, janndenda mioju jinu na malangu ginu sukujongana
na Kilisitu Yesu.
8 Mwisuwe mwaalongu bangu, nhwasaliya majambu goti
gagabii na gokapi gagabii gaamboni gukulumbalika: Na
gokapi gagabii na gajupla Sapanga na gokapi gagabii gaa
sapi na gokapi gagapalika kulumbalika na goti gagabii
gihisima ana gubii usapi wokapi, anakibii sokapi sekipalika
kulumbalika, nhwasaliya majambu ganga.

9 Majambu goka gamwiliboliki au kugajopa au kugajoana
kuhuma kwangu, au kugabona, mugahenga haga. Najombi
Sapanga ju lukwali jwibiya pamu na mwanganya.

Pauli jaansengu Apilipi

10 Natogulii ngamaa enyongini na Bambu ndaba mwisuwe
mwapata kabee mbekenyu jukulangi ndenda kunkomboka.
Kupwaga sakaka ngomboka kila lisoba ila pe
ngasemwapatiki mbekenyu jukulangii lijambu le heli.
11 Ngasebwaga hela ndaba jukupala sindu! Ndaba
niliboliki kulisika na hindu yeminaku.
12 Manyiki kusindwa kuba na hindu na jakuba na mali
gingi. Nhyobali kulisika kwa kila hali na kwa kila hindu,
miya nusukutosa au mii ni inzala: Panguba na mali gingi au
panguba nganasindu.
13 Nhwesa kuhinakali kila hali ndaba Kilisitu jumbeke
makili.
14 Lakini, mwahengiki gaamboni kuba pamu na nepani
mumang'aliku gango.
15 Mwanganya mwa Pilipi mmnyiki lisoba lukutumbuka
kulandi Lijambu la Amboni kwangu, panabiya ndenda
kuboka ku Makedonia, mwanganya kajika jinu ndi
mwabandu babunzetaki Kilisitu bamwanyangatii,
mwanganya kajika jinu ndi momwajongana nanepani
mukujopa nakaapeke bangi hindu.
16 Panabiya mbala kunyangatii ku Tesaloniki mwandenda
kunete, kupeta mala jimu.
17 Si mbala kujopa nhupi pena ila sembala hindu
hijonzukika mu upandi wino.
18 Ndienu, nyopiki hindu yoti yemwambeki, kabee
mwambeki mali gingi ngani kuliku yenabiya niipala. Mina
kila sindu ndaba Epafuladitu juneti nhupi hinu. Nhupi ye
heyi ndi ngati litambiku lelibii luhumba lwa asapi,
litambiku lelijetakeka nukundengane Sapanga.
19 Ndienu Sapanga wangu, kwa hindu yaki hingi ku
ulumbi waki kwi indela jaka Yesu Kilisitu, jampekia hindu
yempala yoti.
20 Ulumbi gubiya kwaka Sapanga jojubii Atati bitu, yaka
petapeta. Amina.

Malamuki gukujomule

21 Walamukiya bandu boti bajongini ni Kilisitu Yesu. Aka
kilongu baabi pamu nanepani pamba atenda kunndamuki.
22 Bandu boa baka Sapanga pamba, na hasa baabi mu
nyumba jaka bambu nkolongu juku Loma, buntenda
kundamu.

23 Nundobe mwaboti wamboni waka Bambu witu Yesu
Kilisitu gubiya pamu na mwanganya.

Balua jaka Pauli kwa Akolosai
Ulongulelu

Balua jaka Pauli kwa Akolosai jaandikwi nu ntumi Pauli. Linga mulipungu 1:1. Kuwesikana jwaandiki balua heji kipindi pa jwabii mu ligelesa ku Loma mu saka sa 60 baada jukusaliwa Kilisitu. Akolosai pamu na Aepesu na Pilimoni biikema balua yukuligelesa toka Pauli pajwiiandika pajwabi mu ligelesa. Jwaandika balua kujenda kulikundi la bandu ba bunhobale Kilisitu baabi ku kolosai. Pauli ngasejwaanzisi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu baabi ku Kolosai ngati hejuandiki mu lipungu la 2:1, lakini pangi jwasindwa kuhenge kasi lihengu heli. Kuwesikana ana Aepesu baanza likundi lukunhobale Sapanga toka pajwabi ku Kolosai.

Pauli Jwalakalia mabole giisoli kulikundi la bandu ba bunhobale Kilisitu ku Kolosai. Jwaandika balua yingipi kulongale haga. Kuwesikana kolakola kwabi na bandu babunpwata Kilisitu biki Yaudi babalenga kwaalasimisa bandu bangi babumpwata Kilisitu kupwata malagalaki ga Ayaudi gili Laganu la mwandi, hasa kuseku jandu. Pauli juandika kupwaga Kuba mpwasi waka Kilisitu nga mbaka ukuba na sindo au kuba na mundu jonge ila kumpata Kilisitu mweni pena ili kujetakewa na Sapanga. Linga lipungu la 1:15-20. Na mabole gegala gakubika galongale sababu jikimundu yanga na mana. Linga lipungu la 2:8.

Gagabii nkati:

Pauli jutumbuli balua sukulamuki likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu baabi ku Kolosai. Linga mulipungu la 1:1-2

Alapu juandika kuhusu ukolongu waka Kilisitu hasa hejuhenge lihengu mabole giisoli ku Kolosai. Linga mulipungu la 1:3-3:4

Ngati heibii balua yaka Pauli yengi, jutumii balua nusu ya balua hei jupia mabole ga kuba na maisha gasapi gikikilisitu. Linga lipungu la 3:5-4:6

Pauli jujomule kwa salamu na mabolee ga kuba tayali kwaatembale makundi bandu bangi ba bunhobale Kilisitu. Linga mulipungu la 4:7-18.

1 Nepani Pauli, ntumi waka Kilisitu Yesu ku upali waka
Sapanga nundongu witu Timoti.
2 Tunhandaki mwanganya mwa bandu baka Sapanga ku
Kolosai hoku, mwalongu bitu monhobaleka mukujongana
na Kilisitu.

Tundobe wamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu.

Kusengu Sapanga

3 Masoba goha tunsengu Sapanga, Atati baka Bambu witu Yesu Kilisitu, kipindi patundobe mwanganya.
4 Ndaba tujowini emunhobale Kilisitu Yesu emmbii nu upali kwa bandu boka baka Sapanga.
5 Kuhobale kwinu nu upali winu utumbuli waki guhuma mu mahobale gabumbeki kunani kwaka Sapanga. Mwatumbuliya kujowane kuhobale hoku kipindi pa bundandila malobi ga sakaka gala gi Lijambu la Amboni.
6 Lijambu la Amboni heli lunhiki mwanganya nukuenee kundema kwoti nukuleta mbengalelu yingipi, ngati ekwahengika kwinu mwanganya tumbuka lisoba lela pamwajowana wamboni waka Sapanga nu kugumanya egubi wa sakaka.
7 Mwiliboliki wamboni waka Sapanga kuhuma kwaka Epapila, ntumisi nnzitu jotumpai, jombi ntumisi jojuhobaleka jojuhenga lihengu laka Kilisitu ndaba jinu.
8 Jombi jutupwagi twepani lijambu lu upali winu lejumpeki Loho.
9 Kwa ndaba heji tundobe kila lisoba tumbuka patwapata majambu ginu. Tundoba Sapanga junhenga mwanganya mugamanya gajagapala mweni kwa malangu nu umanyi gojutupeki Loho jaka Sapanga.
10 Ndi pamwiwesa kutama ngati ejupala Bambu nu kuhenga kila lisoba ga gundengane jombi. Kutama kwinu kuibiya mahengu ga amboni ga kila namuna na mwijonzukika kukola kupete kummanya Sapanga.
11 Nunndoba Sapanga jumpekiya makili ku uwesu waki nkolongu ili nhwesa kuba nganganganga mu kuhinakali kila sindu.
12 Sukutogule mwaasengula Atati ba bunhwesisi mwanganya kuba na pandu pinu mu majambu gala ga jaabeki bandu baki mu ukolongu gu unang'anu.
13 Jombi jutuokwi mwa makili ga lwii, nukutujingisa sapi mu ukolongu waka Mwana joampai.
14 Kwi indela jaki jombi jutukombwi, yani mahakau gitu tutei kulekakewa.

Kilisitu ni lihengu laki

15 Kilisitu ndi lilenganu laka Sapanga jwanga kubonikana, najombi jwakwanza kubelekwa jwabii kabula ya hindu yoka yeabombiki.
16 Ndaba kupete jombi hindu yoka yatenda kubombeka, kila sindu pundema nu kunani kwaka Sapanga, hindu

yeibonikana na yanga kubonikana. Iumbi i kiloho yana makili ibia aka bambu au aka kilongosi au aka akolongu baabi nu uwesu. Yoti yabombika kupete jombi na kwa ndaba jaki.

17 Jombi jabii kabula ja hindu yoti, nu kupete jombi hindu yoka ikamulana pamu.

18 Najombi ndi kimutu sa nhyega jaki yani ndi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu; jombi ndi utumbuli, jojatumbuliya kusaliwa, jobunhyoa kuhuma kwa bandu bawii, ili jubiya na napwasi ju utumbuli kwa hindu yoka.

19 Ndaba Sapanga jukupai usapanga waki woti gubiya nkati Kilisitu.

20 Kupete mwana waki hindu yoti yajonganiswa na Sapanga: na kwa mwai waki punsalaba jatenda lukwali, na hindu yoti yu pundema na kunani kwaka Sapanga.

21 Puutumbuli mwanganya mwabii kutali na Sapanga na mwakabii mwabaja baki ndaba ja mawasu ginu giliya na mahengu ginu giliyaa.

22 Lakini henu, kupete kuwa kwaka Mwana jojatama pani pundema, Sapanga jaajonganisa najombi ili jaabeka palongi jaki, koni mmbii mwaa sapi na sanga kihakau.

23 Lakini mpalika kuendale kutama mu kuhobale kokubii mu nsingi gogubii nganganga, wala mwijetake kunyukwanyukwa nu kuboka mu kunhobale kompatiki kipindi pa mwajoana Lijambu la Amboni. Nepani Pauli mii nu ntumisi wi Lijambu la Amboni heli lelilandiwi kwa kila mundu pundema pani.

Lihengu laka Pauli kwa bandu babuhobale Kilisitu

24 Henu ndogule kung'alika ndaba jinu, ndaba kwa mang'aliku gangu pu nndema pani, nyangati kutwelake sekipongwi sela mu mang'aliku gaka Kilisitu ndaba ja nhyega jaki yani likundi la bandu ba bunhobale kilisitu.

25 Nane amekiki kuba mtumisi wa bandu ba bunhobale Kilisitu kulengana nu mpangu waka Sapanga, mpangu we hogu jambekiya ili numpekiya mwanganya Lijambu la Amboni lelitweli.

26 Sili jenze jabiya jihihiki kwa yaka hingi ni ibeleku hingi ya bandu boti yeipetiki lakini henu jiyekuliwi kwa bandu baki.

27 Sapanga jupai kwaamanyisa haba sili je heji hejibii ngolongu na ja sapi jejieni kwa bandu banga Ayaudi, na sili jeheji ndi jenze. Kilisitu jubii nkati jinu, ni lijambu le heli lilangi mwanganya mwibiya mu ulumbi waka Sapanga.

28 Kwa ndaba heji tunndandi Kilisitu kwa bandu boka, koni tunndakali kila mundu nu kummbola kila mundu kwa

malangu goka ili tuwesa kunndeta kila jumu palongi jaka Sapanga koni jukoliki mu kujongana ni Kilisitu.
29 Ndaba ji lijambu lende nepani henga lihengu sukukasana koni ndumi makili gaka Kilisitu gagahenga lihengu nkati jangu.

2

1 Mbala mmanya enhenga lihengu ngani ndaba jinu, kwa bandu baabii ku Laodikea na ndaba ja boha bangakuwai kumona nepani kwa mihu gabu.
2 Henga hela ili mioju jabu jipoliswa nu kujonganiswa pamu nu upali ili apata kuelewa kwoti goguletwa nuumanyi wa sakaka. Hapa ndi pabajimanya sili jaka Sapanga jejuje ndi Kilisitu.
3 Nkati jaki malangu nu umanyi gahihiki homu.
4 Henu numpwagi, mwijetake kunkongwa na mundu jokapi kwa malobi gisoli hata ngati gukukolo ngani.
5 Ndaba hata ngati nepani mi kutali nu mbanganya kwa nhyega, lakini mi pamu na mwanganya kwa loho, na ndogule kubona enhenga mahengu ginu kwi indela ja sapi na hemunhobale Kilisitu su ukamilipu.

Maisha ga sakaka mu kujongana ni Kilisitu

6 Henu ndaba munzetaki Kilisitu kuba Bambu, nala nhendaliya kutama koni nzongini najombi.
7 Mmbiya ni mikega nkati jaki, mulisenga panani jaki nngangamala mu kuhobale ngati emwaboliswa. Mmbiya monsengu ngamaa.
8 Nndingaliya, mundu jwanhoa kwa mabole matopu giisoli ga malangu gikimundu, gaguge utumbuli waki ndi mabole gaajopiki kwa bandu na gi ilombu yeilongosa mu nndema, na nga mweni Kilisitu!
9 Ndaba usapanga woti waka Sapanga gubii nkati ja nhyega jaka Kilisitu,
10 nanamu bumpeki womi woti mu kujongana ni Kilisitu. Najombi jubii panani ja makili goti gi kiloho gagalongosa na kunani ja bunu uwesu boti.
11 Sukujongana ni Kilisitu mwanganya busekula jandu, lakini nga kuseku jandu kokuhengwa na bandu, ila kokuhengwa ni Kilisitu mweni, kuseku jandu kokuhusu kugombulewa kuhuma ku umundu wa mahakau.
12 Ndaba pabumbatisa buntaga pamu ni Kilisitu, nu kupete ubatisu bunhyoa pamu najombi su kuhobale makili gaka Sapanga jojuwe anhyoha Kilisitu kuhuma kwa bandu bawii.
13 Pamwandi pala, mwanganya mwabiya mkuiki ndaba ja makosa ginu na ndaba nhyega jii jabii ju umundu wa

mahakau. Lakini Sapanga jumpeki mwanganya womi pamu ni Kilisitu. Sapanga jutulekaki mahakau gitu goka,
14 japuta likalatasi la madeni gitu gababiya atenda kutulaja pamu na malagalaki gaki, nukuputa su kulikomangale punsalaba.
15 Punsalaba jepala Kilisitu jaanyaga makili gi ilombu yeilongosa naka akolongu bi ilombu, jahenga kuba sindu siyoni pangwendu sakaahingalita ngati bandu babaakamwi mu sapwali jaki kulangi jombi jaawesiki.
16 Ndienu mwijetake kumpeke malagalaki na mundu jokapi kupete posu au hinywaji, masoba ga tipati au tipati jukubonikana kwa mwehi au Lisoba lu Kupomulela.
17 Yenze yabii kihilu sa majambu gagiihika, lakini usakaka weni ubii nkati jaka Kilisitu.
18 Mwijetake kutemuliwa na mundu jokapi jojulipai kuba jwa amboni ndaba ju uyekuli gojugubweni kajika na jojuhingamaki kulihulu kwanga kwa sakaka na kwaagungamali atumi baka Sapanga bu kunani. Mundu ngati hoju jubii nng'ang'a ndaba ja mawasu gaki gi kimundu,
19 jilibangwi ni Kilisitu jojubii kimutu sa nhyega heji. Pai ju ulongosi waka Kilisitu, nhyega joka bijilea nu kujonganiswa pamu ni ihungu na misipa jaki, najombi nhyega jikola ngati ejupala Sapanga.

Kuwa nu kutama pamu ni Kilisitu

20 Mwanganya nhwii pamu ni Kilisitu nukugombolewa kuhuma mu makili gi ilombu yeilongosa nndema. Boo ndaba jaki mwakona mwakatama ngati mwabandu bupundema gongone? Boo ndaba jakii nzetake mihilu ngati jenze?
21 “Mwiikamu senze!” “Mwiionza selase!” “Mwiigusa selase!”
22 Majambu haga goka gaalabika pagatumika pena, haga goti ndi malagalaki na mabole ga bandu pena.
23 Sakaka malagalaki ngati haga gabonikana ngati gana malangu, kwi indela jukugungamali jebilibeki beni, na su kulihulu kwanga kwasakaka nu kulongoo nhyega su ukali, lakini ngasegabii nu uwesu wokapi gola ukuhibalaki ndokule ya nhyega.

3

1 Ndienu ndaba nhyokiki pamu ni Kilisitu, mwagataputa majambu gagabii kunani, pandu pajubii Kilisitu pajutemi upandi wa malele waka Sapanga.
2 Nhwasaliya majambu gagabii kunani kwaka Sapanga, wala nga gupundema.

3 Ndaba mwanganya nhwii na womi winu buguhihiki
pamu ni Kilisitu kwaka Sapanga.
4 Womi winu wa sakaka ndi Kilisitu, ni kipindi pajipitila
ndi nanamu kabee pamwipitila pamu najombi mu ulumbi
waki.

Kutama kwa mahakau nu kutama bila mahakau

5 Ndienu nkoma sokapi sekibi nkati jinu su pundema
sekibii na mahakau ngati uselati nu usapu mawasu giliya nu
kutokule kuliya na kutokule kuba na mali gingi kulengana
nu kulumbali imong'umong'u.
6 Ndaba ja majambu haga inyela yaka Sapanga ihika kwa
bandu boti baakaniki sejulagalaki.
7 Pamwandi mwanganya kabee mtamika kulengana na
majambu haga pa longoswa na haga.
8 Lakini henu mpalika kulekana na majambu ge haga goti.
Yani inyela ngolongu na ndokule nu uliya na matondu au
malobi ganga kupalika giipita hata kasokopi mu milomu
jinu.
9 Mwiipwagani isoli mwabeti, ndaba mmboiki umundu
winu wa mahakau pamu na mahengu gaki goti,
10 nukuwata umundu wanga na mahakau. Umundu we
hogu guendale kulenganakewa su unyai na Sapanga, jojubii
mmbombi waki, kupete lilenganu laki, ili nhwesa
kummanya Sapanga sapi ngani nu kulengana najombi
jojubomba umundu we hogu suunyai.
11 Henu ngasejibii topauti ja Ayaudi na bandu banga
Ayaudi, jojusekuliwi jandu na jwanga kunseku jandu,
mbolewa na jwanga mbolewa, mtumwa na mundu
jojulekakiwi. Kilisitu ndi kila sindu na jubii kwa majambu
goa.
12 Mwanganya mwa bandu baka Sapanga, jombi jumpai
nukunhagu. Ndienu, mmbiya na mwoju wi hikia na mwoju
uamboni nu mwoju ukulihulu na mwoju gu upoli na mwoju
ukuhinakali.
13 Nhinakalaninya nukulekakane makosa ana jumu winu
anng'ong'ateke nzaki. Mpalika kulekakane ngati Bambu
ejundekakiya mwanganya.
14 Gangi ngati haga, nnzonzukiya upali, ndaba upali
gulombanesa kila sindu na kuba sindu simu.
15 Nu lukwali lwaka Kilisitu lundongua nkati ja mioju jinu,
ndaba ja hela mwanganya bunkemiki mmbiya mu nhyega
jumu heji. Kabee mmbiya mwa bandu bu kusengu!
16 Malobi gaka Kilisitu gatama gingi nkati jinu. Mbolana
nukupekiana mawasu kwa malangu goti. Nzemba nyembu
yu kulumbali na nyembu yiki loho, munzembila Sapanga
sukunsengu mu mioju jino.

17 Sokapi senhenga ku lilobi au ku lihengu, nhenga yoti ku
lihina laka Bambu Yesu nu kunsengu Sapanga Atati kwii
indela jaki.

Mahengu ga bandu

18 Mwakambomba mwe mwajoaniya aka alomi binu,
ngati ejupala Bambu.
19 Nanamu Mwakanalomi, mwaapala akahanu bino,
mwikuba mwakali kwabu.
20 Mwabana, mwajoannya atati na amabu binu mu
majambu goti, ndaba hela ndi ekundengane Bambu.
21 Mwakatati na mwakamabu, nkotuka kwaasukisa bana
binu, ndaba ana mwaasukisi mwaahenga bannzoane.
22 Mwa atumisi, mwajowaniya aka bambu binu
bupundema pani mu majambu goti, nkotuka kwa ajone pe
paakuba beni, ila sukunzogopa Sapanga kwa moju woti na
nga sukupala kupata upali wabu pabummbona pena.
23 Kila senhenga, nhenga kwa mwoju woti, ndaba jaka
Bambu na nga kwa ndaba jaka mundu.
24 Nkombuka Bambu jampekia seketule jejaabeki bandu
baki. Muntumakiya Kilisitu Bambu witu!
25 Jojuhenga gi liyaa bandepa kupwatana nu uliya waki,
ndaba Sapanga ngase jubagu bandu.

4

1 Na mwaakolongu mwanganya, mwahengila atumisi
binu gaamboni na gajupala Sapanga, koni nkomboka
nanamu mmbii na Bambu kunani kwaka Sapanga.

Malagisu

2 Mundoba Sapanga bila kukotoka, koni mmanya
semukiloba pamu nu kunsengu Sapanga.
3 Ahelahe mutulobila na twepani kabee ili Sapanga
jutupekiya napwasi ju kulandi malobi ga sili jaka Kilisitu.
Kwa ndaba ja malobi ganandi haga nepani sajenu mii mu
kipungu.
4 Henu nndoba ili nhwesa kulandi Iijambu la Sapi ku
usakaka ngati ekupalika kulandi na kwindela jeniwesa
kulonge sili je heji hotuhotu.
5 Mmbiya na malangu entama nukujangatana na bandu
banga kunhobale Kilisitu, koni ntumii sapi kipindi sembii
naku.
6 Malobi ginu gabiya gatweli uamboni masoba goha,
gagapalika, nu mpalika kumanya namuna jukunzibu sapi
kila mundu masoba goha.

Malamuki gu kujomuke

7 Tuntuma kwinu nndongu witu Tukiko jotumpai,
jojuhenga lihengu na jojuhobaleka, jombi ndi ntumisi nzitu
mu lihengu laka Bambu, juhika kummanyisa majambu
gangu gote.
8 Ndienu nuntumiki kwinu ili jijisangamusa mioju jino
sukumpwagi mwanganya majambu gitu.
9 Juhika pamu na Onesimo, nndongu witu jotumpai na
jojuhobaleka, jojuwe nkola ndema nziino. Bampwagila
majambu goka gagahengeka pamba.
10 Alisitaliko joakongiki mukipungu pamu nanepani
juntenda kundamuki, ahelahela Maluko nndongu waka
Balunaba jutenda kundamuki. Tayali mpatiki malagalaki gu
kunzopa sapi Maluko pajiika kwinu.
11 Yoshua jobunkema Yusito, najombi jutenda kundamuki.
Kati ja Ayaudi bababia anhobali Kilisitu, haba ndi kajika
jabu, bahenga lihengu pamu na nepani ndaba ju ukolongu
waka Sapanga, baniaba ndi baanyangati ngamaa.
12 Epapila nkola nndema nnziinu nu ntumisi waka Kilisitu
Yesu, jutenda kundamuki. Jombi jundobe ngamaa ili
nnzema nganganganga kuku kola na kuba montosane mu
majambu goti gajupala Sapanga.
13 Nihwesa kupwaga juhenga lihengu ngamaa ndaba jinu
na ndaba ja alongu buku Laodikea na alongu buku Hielapoli.
14 Luka sing'anga witu jotumpai na Dema antenda
kundamu.
15 Mwalamukiya akaalongu boka buku Laodikea na
Nimpa pamu na bandu ba bunhobale Kilisitu baaketangana
kunyumba jaki.
16 Anansomiki balua jenze, nhakikisa jisomwa na bandu
ba bunhobale Kilisitu buku Laodikea. Nanamu kabee
nsoma balua jejihuma ku Laodikea.
17 Mumpwagila Alikipo, “Henga lihengu lela lejugupeki
Bambu.”
18 Nepani Pauli nhandika malamuki ganga kwa maboku
gangu namweti. Nkombuka nemi mwikipungu.
Uamboni waka Sapanga gubiya kwinu.

Balua jaka Pauli kwa Atesaloniki Ulongulelu

Balua ju kutumbuli kwa Atesoloniki jaandikwa nu ntumi Pauli, linga mu lipungu 1:1. Kuwesikana balua ju kutumbuli jejwaandiki Pauli kwa pangi jabia balua jaka na pandu pa Bibilia na jaandikwa mu saka sa 51 baada ju kusaliwa Kilisitu. Pauli jwabii ku Kolintu kipindi se jwaandika balua jenze kujenda ku likundi la bandu babunhobale Kilisitu buku Tesaloniki, likundi la bandu babunhobale Kilisitu lejulianzisa sapwali jaki ja pili ju utumi, linga mu kitabu sa Mahengu mu lipungu la 17:1-10. Apwagiki mu kitabu sa Mahengu likundi la bandu babunhobale Kilisitu labii na Ayaudi asokopi na Agiliki bingi.

Pauli ngasejawesa kutama ku Tesaloniki kabee muda nndasu baada ju kuanzisha likundi la bandu babunhobale Kilisitu, ndi jwapelika balua jenze kwaagangamalisa mioju bandu baahobale kola. Balua jibii na majambu gingipi na jibii na malagalaki gagapwaga namuna ja bandu babunhobale Kilisitu heapalika kutama koni ajongini ni Kilisitu. Pauli julangi majambu gagalangi kuhika Kwaka Kilisitu mala ja pili. Kulongaleka bandu bi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu buku Tesaloniki basangii ngamaa mu lijambu heli. Pauli jwatumia lijambu ju kuhika kwaka Kilisitu mala ja pili ngati sindu sakahenga bandu atama maisha gagunndumbali Sapanga, linga mu lipungu la 5:6-8.

Gagabii nkati

Pauli jutumbuli balua jenze sakaalamuki likundi la bandu babunhobale Kilisitu nu kunsengu Sapanga kwa ndaba jabu, linga mu lipungu la 1.
Alapu julandi kupete mahengu gaki na majambu gajuletiki Timoti, linga mu lipungu la 2-3.
Kabee Pauli jupia maelesu ga namuna bandu babunhobale Kilisitu heapaliaka kutama koni amanyaliya Kilisitu jwihika mala ja pili, linga mu lipungu la 4:1-5:15.
Pauli jujomule sakwaalamuki makundi ga bandu babunhobale Kilisitu kabee na kwaaloba bombi kila jumu mu makundi gala jusoma balua jenze, linga mu lipungu 5:16-28.

1 Nepani Pauli na Silwano na Timoti, tunhandaki.

Mwanganya mwa bandu bikikundi sa bandu babunhobale Kilisitu mommbii ku Tesaloniki na mwabandu baka Sapanga Atati bitu na bandu baka Bambu Yesu Kilisitu.

Tunndobe lukwali na waamboni waka Sapanga.

Kuhobale kwa bandu buku Tesalonike

2 Tunsengu Sapanga kila patunkomboka mu kuloba kwitu kwaka Sapanga sanga kukotoka.

3 Ndaba palongi jaka Sapanga Atati bitu tunkomboka henndangi kuhobale kwinu kwa mahengu gino, hegubi upali winu hegunhwesesa kuhenga mahengu nakanopi, na hemunhobale Bambu witu Yesu Kilisitu kwinu hekubii kwa sakaka.

4 Mwalongu bitu, tumanya Sapanga jutenda kumpala na junhagwi mbia mwa bandu baki,

5 ndaba kipindi patunndandila Lijambu la Amboni lela ngasekwabii kwa malobi pena ila kwa makili na ku kujangatiwa na kwa Loho jaka Sapanga koni mmanyi malobi haga ga sakaka. Mumanyi hetutemi na mwanganya, twatama ku kunzangati mwanganya.

6 Mwanganya mwapwata lilenganu litu, nu kunziga Bambu. Hata ngati mwang'aliki ngamaa mwagajopa malobi gala sukutogule kuhuma kwaka Loho jaka Sapanga.

7 Henu mwanganya mbii lilenganu la sapi, kwa bandu boti babunhobale Kilisitu buku Makedonia nuku Akaya.

8 Ndaba, kuhuma kwinu mwanganya malobi gaka Bambu gajogwaniki nga ku Makedonia nuku Akaya pena, ila kuhobale kwinu kwaka Sapanga jijowaniki pandu poti. Henu ngasetupala kabee kulonge ngani.

9 Bandu haba alongele kupete kuhika kwitu kwinu mwanganya, hemutujopa twepani, na hemwiileka imong'umong'u, nu kung'anambuki nukuntumaki Sapanga jojubi mwomi na jwa sakaka,

10 na sajenu mundendale Mwana waki juhuluka kuhuma kunani kwaka Sapanga, yaani Yesu, jojuwe Sapanga anhyoha kuhuma kwa bandu baawii na jojutuoko kuhuma ku inyela yaka Sapanga ejihika.

2

Lihengu laka Pauli ku Tesaloniki

1 Mwaalongu bangu, mwanganya mwabe mmanyi kuhika kwitu kwinu ngase kwabi kwa bwaka.

2 Mmanya hebutung'alisa nukututondo ku Pilipi kabula jukuhika kwinu ji ku Tesaloniki. Hata na butupengiki ngama, Sapanga witu jutujangati makili gu kunndandi mwanganya Lijambu la Amboni laki sanga kujogopa.

3 Lijambu letumbola twepani mwanganya nga lijambu
lelipiti mwamakosa au mipangu jilia wala ngasetupala
kunkonga mundu jokapi.
4 Twepani muda goti tulonge sejupala Sapanga ndaba
jombi jutubona tutenda kuwesa, ndi jutupekia Lijambu la
Amboni lende. Mawasu gitu twepani nga kwaapalisa bandu
hata kasokopi ila tulonge ngati hejupala Sapanga jojubona
mioju jitu mbaka nkati.
5 Ndaba ngati hemmanya, twepani ngasetwatumi malobi
guku kukolo wala ngase twatumi malobi gu ujanza wala
ngase tulikopaki twaakosi ili kupata lupija ku ujanza,
Sapanga mweni jumanya.
6 Ngase twataputa ulumbi kuhuma kwa bandu, wala
kuhuma kwinu, wala kuhuma kwa mundu jokapi,
7 hata ngati twepani twaka mitumi baka Kilisitu, twakabia
tuwesiki kulaja majambu gokapi kuhuma kwinu. Lakini
twepani twabii twaapoli kwinu mwanganya ngati heabi
amabu kwa bana baki.
8 Twabi tumpai mwanganya ngamaa hata nga pe
kundandi mwanganya Lijambu la Amboni laka Sapanga
pena, ila kabee hata kupia womi witu ndaba jinu. Hela ndi
upali witu hewabii kwinu!
9 Mwaalongu bangu, mwanganya nkomboka hetwahenga
mahengu nukung'alika. Patunndandila Lijambu la Amboni
laka Sapanga twahenga lihengu muhi ni ikilu ili twiikuba
nsigu kwa mundu jokapi kwinu mwanganya.
10 Mwanganya mutubweni na Sapanga jutubweni
hetwabii twa bandu twa sapi, baatama ngati hejupala
Sapanga na bila kulaumiwa.
11 Mmanya twepani tunhengi kila jumu winu ngati atati
hebaatende bana baki mweni.
12 Tungangamalisa mioju, tumpolesa mwoju nu
kunhingamaki ili nhwesa kutama ngati hejupala Sapanga
jojunkema mu Ubambu Ukolongu nu ulumbi waki.
13 Kabee tunsengu Sapanga bila kukotoka ndaba
patundetila lilobi laka Sapanga, mwilijogwini, muujopa nga
ngati malobi gaka mundu ila ngati malobi gaka Sapanga na
ndi sakaka hegabile. Ndaba Sapanga juhenga lihengu nkati
jinu mwanganya monhobale.
14 Mwaalongu bitu, mwanganya mpatiki majambu
hagalagala gagaapatiki makundi ga bandu babunhobale
Kilisitu buku Yudea, majambu gagaapata bandu baka
Kilisitu Yesu. Mwanganya bunng'alisa bandu bantama naku
ngati bombi hebabia ang'aliswi na Ayaudi ajabu,
15 Ayaudi banga kuhobale ndi babunkoma Bambu Yesu na
Alota baka Sapanga, butung'alisa na twepani kabee. Bandu

haba bunsuki Sapanga, nakabee abaja ba kila mundu.
16 Hata ngati balenga kutupenga twiilandi kwa bandu
banndema yengi Lijambu la Amboni lelaaokula. Ndi
hebilijonzuke mahakau gala ili gatwelila gabahenga masoba
goti. Henu inyela yaka Sapanga itei kwahiki.

Ndaba jaka Pauli kwaajende Atesaloniki kabee

17 Mwaalongu bitu, kulekana kwitu na mwanganya
kwabia kwa muda nsokopi pena, kabee kulekana hoku
kwabi kwa nhnhyega pena na nga kwa mbomo. Muda
nsokopi monikatai, tunkombwiki ngamaa na twapai kuhika
kummbona mwanganya kabee.
18 Henu twaamua kunhiki kabee. Nepani Pauli nalenga
kuhika kwinu kupeta mala jimu, lakini Lijobi latenda
kunipenga.
19 Boo, patwiijema palongi jaka Bambu Yesu pajwiika,
kukipuni kuwesa kwitu kwiibia kupete sindu bole? Kwi ibia
kupete kwinu mwabete, mwanganya ndi kuhobale kwitu
ndi kutogule kwitu.
20 Hena, mwang'anya ndi ulumbi witu nu kutogule kwitu!

3

1 Mwisu we ngasetwawesa kuinakali ngani. Ndienu
twaamua kuigali kajika jitu ku Ateni.
2 Tuntuma kwinu nndongu witu Timoti, joujuwe
jojuhenga lihengu pamu na twepani kuntumaki Sapanga
mu kulandi Lijambu la Amboni laka Kilisitu. Tuntuma ili
jungangamalisa kuhobale kwinu nu kumpolosa mioju.
3 Ili kuhobale kwaka mundu jokapi kati jinu kwiialabika
ndaba ju kung'alika hoku. Mwanganya mmanyiki tupalika
kupata mang'aliku.
4 Ndaba patwabi pamu na mwanganya tumpwagila,
mwiitenda kung'alika na ngati hemmanya, ndi hekupiti.
5 Ndaba nunntuma Timoti kwinu. Ngasenawesa kulendale
ngani, nahenu nuuntuma ili kumanya lijambu lukuhobale
kwinu. Kwiibonikana Jojukolo jatenda kunndenga ni
lihengu loka letuhengiki kwinu liihoba bwaka!
6 Henu Timoti juhikiki kwitu, najombi jutupwagi malobi
gu kututogulesa gu kuhobale kwinu nu upali winu.
Jutupwagi ntenda kutukomboka muda gwoti, na nntokule
kutubona twepani ngati twepani hetutokule kummbona
mwanganya.
7 Henu malobi gi lijambu lu kuhobale kwinu gutupolwisi
moju mu tabu na mang'aliku goti,
8 ndaba sajenu tutama su usakaka ana mwanganya
nzemiki nganganganga mu kujongana na Bambu.

9 Henu tuwesa kusengu Sapanga witu ndaba jinu.
Tunsengu su kutogule kotubinaku palongi jaki ndaba jinu.
10 Tuendale kunndoba Sapanga ikilu na muhi kwa moju
witu goti ili jutupekia napwasi ju kummbona kabee ili
tuwesa tumpekiya sokapi sekipongwi mu kuhobale kwinu.
11 Tunndoba jombi Sapanga Atati bitu na Bambu witu
Yesu, jutuandalia indela ju kuhika kwinu.
12 Bambu junhwesisa mwanganya kupalana na kwaapala
bangi boti ngani ngati na twepani hetumpala mwanganya.
13 Henu jujigangamalisa mioju jinu, na mwanganya
mwiibia monkamiliki na mwa bandu baa sapi palongi jaka
Sapanga na Atati bitu masoba Bambu witu Yesu pajwiika
pamu na boti baabi baki.

4

Womi gogunndengane Sapanga

1 Henu mwaalongu bangu, muliboliki kuhuma kwitu
twepani namuna ju kutama pundema pani ili kunndengane
Sapanga. Na sakaka ntama haelahela. Henu tunndoba nu
kunhingamaki ngamaa kupete lihina laka Bambu Yesu
nhendaliya kukola ngani kupete haga.
2 Ndaba mugamanya malagalaki gatumpekia kupete
uwesu waka Bambu Yesu.
3 Sapanga jupala mwanganya mbia mwa bandu ba sapi na
muliboa mu maisha gu ugoni.
4 Kila mwanalomi nkati jinu jupalika kumanya namuna ju
kutama nu nhwanu waki ku usapi ni isima,
5 na nga su kutokule liyaa ngati bandu banga Ayaudi
banga kummanya Sapanga.
6 Nala mundu jokapi jukotuka kunkose au kunhuni nzaki
kupete lijambu lende. Tumpwagila ganiaga nu kunkanaki
ngamaa kupwaga Bambu jwapekia azabu bahenga
majambu haga.
7 Sapanga ngasejutukema kutama maisha gu ugoni ila
tutamaa maisa gu Sapi.
8 Ndienu jojugakana mabole haga ngase ankana mundu
ila ankana Sapanga mweni jojumpeke mwanganya Loho
waki wa Sapi.
9 Ngasempalika kunhandaki kwaapala alongu binu.
Ndaba Sapanga jummboliki namuna ju kupalana.
10 Na mwaahenge hahelahe alongu binu boti kila pandu
ku Makedonia. Henu mwaalongu bangu tunndoba nhenga
hela hata nakanopi.

11 Mbia na nia jukutama maisha gu kutuli, kila jumu
juhenga majambu gaki mweni na juhenga mahengu gaki
kwa maboku gaki mweni ngati hetunndagalakia pamwandi.
12 Kupete kuhenga hela mwiipata ulumbi waamboni
kuhuma kwa bandu banga akilisitu, na nga mwiikubi na
ndaba ja kwaahobale bangi kwa hindu yempala.

Kuhika kwaka Bambu
13 Mwaalongu bitu, tupala mmanya usakaka kupete
bandu baawii pani pundema, ili mwiibina mwoju ngati
bandu bangi banga kuwesa kuhobale.
14 Twepani tuhobale kupwaga Yesu jwawii nu kuyoka,
nahenu tuhobale Sapanga jwaaleta pamu na Yesu boti
baawii koni atenda kunhobale.
15 Letumpwagi heli libole laka Bambu, kupwaga twepani
twetubi twabomi, twepani totuhendale kutama mbaka
pajiika Bambu, sakaka ngatwiikubi twaalonguli baawii pani
pundema.
16 Ndaba giipita mihilu, sauti jaka Ntumi nkolongu waka
Sapanga, sauti ji imbata jaka Sapanga, na Bambu mweni
jwii huluka kuhuma kunani kwaka Sapanga. Ndienu baawii
koni anhobale Kilisitu bi iyoka hoti.
17 Ndipala twepani twetubii twabomi kipindi sehesi
twiihegalania pamu na bombi kwaka Sapanga ili
kumpengalane Bambu munani. Nahenu twiitama pamu na
Bambu yaka petapeta.
18 Henu, mpolwisiana mioju kwa malobi haga.

5

Mbia tayali ndaba jilisoba laka Bambu
1 Mwalongu bangu nga ndaba jukunhandaki mwanganya
malobi kupete kipindi nu nsimu wa majambu haga
pagiipitila.
2 Ndaba mwabe mmanya lisoba laka Bambu liika ngati
mwii hejuhika ikilu.
3 Bandu pabibia apwaga, “Lubii lukwali na kila sindu kibi
sapi,” ndi ling'ai helanhabukia muda gogo! Majambu ge
haga giipitila pee ngati lipyanda lukubeleka hegumpiti
mmbomba jojubeleka, wala bandu nga biiwesi kugujepa.
4 Lakini mwaalongu bangu ngasemmbi kulwie, ni lisoba
heli ngaselipalika kunhiki gapula ngati mwie.
5 Mwanganya mwaboka mwabandu montama pu
unang'anu, mwabandu ba muhi. Twepani nga twabandu ba
lwiye, wala nga twabandu bi ikilu.
6 Nala twiigone lugonu ngati bandu bangi, tutakiwa
tukelukya nu kulilongo twabete.

7 Ndaba baagone, agone ikilu na baalobe, alobe ikilu.
8 Lakini twepani twabandu ba muhi tupalika kuba
twabandu twetulilongosa twabeti. Nala tubia nukuhobale
nu upali ngati ingobu jukulikenga pikigamba, nukuhobale
kwitu kwa wokopu kubia ngati kopia jikisomasoma.
9 Ndaba Sapanga ngase jutuagula ili kutuhoa kwi inyela
yaki, ila tuupata wokopu kupete Bambu witu Yesu Kilisitu,
10 jojwakuwa ndaba jitu, ili tutama pamu na jombi, tubia
tuwi au twabomi.
11 Henu mpolisana mioju nu kujangatana mwabe kwa
mwabe, ngati henhenga sajenu.

Malagalaki gukujomule na Malamuki

12 Mwalongu bangu tunndomba mwaatendila hisima
bahenga lihengu kati jino, babundongosa nu kumbola
kutama pamu na Kilisitu.
13 Mwapekia hisima ngolongu na kwaapala ndaba ji
lihengu leahenga. Nkuba nu lukwali nkati jino.
14 Mwaalongu bitu tunndoba mwaakanakiya bandu baabi
banga kupala kuhenga lihengu, mwaagangamalisa mioju
bandu babii nu lujogopu, mwajangatia bandu banga na
makili, mmbia monhinakali kwa bandu boti.
15 Nndingalia mundu jokapi jwaandepa jongi majambu
mabaja kwa mabaja, ila nia jinu jibia kuhengiana majambu
ga amboni muda goti na kwa ahenge majambu ga amboni
bandu boti.
16 Ntogulia masoba goa,
17 mundoba Sapanga bila kukotoka,
18 munsengula kwa kila lijambu lelumpiti. Haga ndi
gajugapala Sapanga mu kujongana kwinu na Kilisitu Yesu.
19 Mwampenga Loho jwa Sapi,
20 mwagulongama ulota kuhuma kwaka Sapanga.
21 Mpema kila sindu. Nzingatia sekibi sa amboni,
22 nu kujepa kila aina ubaja.
23 Sapanga mweni jojutupeke lukwali junnyambisa nu
kunndenda mwanganya ngani yaani umundu winu woti na
loho inu na mioju na nhyega yinu yanga ni kihakau sokapi
kipindi su kuhika Bambu witu Yesu Kilisitu.
24 Sapanga jojunkema mwanganya jwiihenga hela ndaba
jombi juhobaleka.
25 Mwaalongu bangu mutulobila na twepani kabee.
26 Mwaalamukiya alongu boti kupete nginyuli ju upali
nkolongu.
27 Nundagalaki kupete lihina laka Bambu mwaasomila
alongu bitu boti babunhobale Kilisitu balua jenze.
28 Tunndobe wa amboni waka Bambu witu Yesu Kilisitu.

Balua ja pili jaka Pauli kwa 2 Atesaloniki Ulongulelu

Balua ja pili kujenda kwa bandu buku Tesalaniki jiandikwi nu ntumi Pauli, linga mu lipungu la 1:1. Jwaandika balua jenzenu baada ju kupeta kipindi kisokopi toka pa jwaandika balua ju utumbuli kwa Atesaloniki, kuwesikana mu saka sa 51 baada jukusaliwa Kilisitu. Pauli jwabii jwakona ku Kolintu pajwaandika balua jenzeno kwaapelake bandu bilikundi lelunhobale Kilisitu buku Tesaloniki, likundi lejwaanzisa pajwabi mu sapwali jaki ja pili ju utumi, linga mu kitabu sa Mahengu mu lipungu la 17:1-10. Apwagiki mu kitabu sa Mahengu likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu labii na Ayaudi asokopi na Agiliki bingi.

Likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu luku Tesaloniki bapai ngamaa kumanya majambu gi lisoba la mwisu nu kuhika kwaka Kilisitu mala ja pili, ndaba Pauli jwaandiki ngamaa haga mu balua yaki yoti yejupeliki kwa Atesaloniki. Kalibu nusu ja balua ja pili kwa Atesoloniki jilongale masoba ga mwisu. Pauli kabee julakali upipu. Kila mundu jwiihenga lihengu ndaba jukupata posu jaki mweni, linga mu lipungu la 3:16-18.

Gagabii nkati

Pauli juanziki balua su kulilongale mweni na ajaki mu lipungu la 1:1-2.
Alapu Pauli ansengu Sapanga ndaba jilikundi la bandu ba bunhobale Kilisitu buku Tesaloniki na jwaalobi bombi mulipungu la 1:3-12.
Pauli julongale masoba gamwisu mulipungu la 2.
Alapu Pauli julongale majambu gu upipu alapu jwaga kupalika kuhenga mahengu, linga mulipungu la 3:1-15.
Pauli jujomule kwaalamuki likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu kabee, linga mu lipungu la 3:16-18.

1 Nepani Pauli na Silwano na Timoti.

Nunhandaki mwanganya mwabandu bi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu buku Tesolonike, baabi bandu baka Sapanga Atati bitu na waka Bambu Yesu Kilisitu.

2 Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na kwaka Bambu Yesu Kilisitu.

Kutemu kipindi su kuhika kwaka Bambu Yesu Kilisitu

3 Mwalongu bitu, tupalika kunsengu Sapanga kila muda
ndaba jinu. Kulengani kwitu kuhenga hela ndaba kuhobale
kwinu kukola ngamaa nu kupalana kwitu kujonzukeka
ngamaa.
4 Ndi mana twepani tukipuni mwanganya mu makundi ga
bandu ba bunhobale Kilisitu babube bandu baka Sapanga.
Tukipuni ndaba henhendale kuhobale nuku kuba
nganganganga nu kung'alika kwoka na hindu yenkosa.
5 Haga goti galangi kutemu kwaka Sapanga kwiihika
kulengana na mahengu gaka mundu, na sekiipitila
mwanganya mwiipalika kujingi mu ubambu nkolongu waki
goguwe ndaba jaki jombi ntenda kung'alika.
6 Sapanga jwiitemula ngati hekupalika: Jwaalepa
mang'aliku baunng'alisa mwanganya,
7 jampomulisa mwanganya mong'alika sajenu, na twepani
kabee. Jwiihenga lijambu heli kipindi sejwiipitila Bambu
Yesu kuhuma kunani kwaka Sapanga pamu na atumi baki
bu kunani baabi na makili,
8 na mwotu. Sapanga jwaalapula bandu babunkana na
banga kujetake Lijambu la Amboni laka Bambu Yesu
Kilisitu.
9 Kutemuliwa kwabu kwibia kwaalabana yaka petapeta
na kwa abeka kutali nu ulumbi waki nkolongu,
10 pajwiika lisoba lela kujopa ulumbi kuhuma kwa bandu
baki ni isima kuhuma kwa bandu baki boha babunhobali
Bambu. Mwanganya kabee mwiibia kati jabu, ndaba
mugahobali malobi gatunndeti.
11 Ndi ndaba tunndobe muda woti. Tunndoba Sapanga
witu junhwesisa kupalika maisha gajunkemi kutama.
Tunndoba, ku uwesu waki, jutimisa nia jinu jukuhenga
majambu goti gaamboni nu kujomo lihengu lii su kuhobale.
12 Kwi indela ju kuloba hoku, lihina laka Bambu witu Yesu
liipataa ulumbi kuhuma kwiinu na mwanganya mwiipata
ulumbi kuhuma kwaki kwa waamboni waka Sapanga witu
na jaka Bambu witu Yesu Kilisitu.

2

Mmbaja jola

1 Mwalongu bitu motumpai, henu kupete kuhika Kwaka
Bambu witu Yesu Kilisitu nuku kukusanywa kwitu pamu
palongi jaki, ili tutama naku, tunndoba ngamaa,
2 mwiihangajika ngani mu mioju jinu, wala mwiikuba ni
kiholu ndaba ju kupwaga lisoba laka bambu lihikiki. Wala
mwisituka kupete lilobi au balua jealandi kuhuma kwaka
Sapanga kupwaga jihumiki kwitu.

3 Mwiijetake kukongwa na mundu jokapi kwa namuna
jokapi. Ndaba lisoba lela nga lipitile mbaka ubaja gola
wiipitila na Mundu joampenga Sapanga nu usakaka waka
jola jubonikana, jojuwe mwisu waki banntenda kunkoma
tikitiki.
4 Jombi jwalikwea mweni panani ja kila sindu na
sebikikema kisapanga au sebikilumbali, na hata kujingi
kutama nkati ja nyumba jaka Sapanga nu kulibeka ngati
Sapanga.
5 Boo, ngase nkomboka numpwagi majambu haga goti
panabi pamu na mwanganya?
6 Lakini kibi sindu sesumpengale kupiti ku lijambu leheli
sajenu, na mwanganya mukimanya sindu hesi. Nala lisoba
palihika Mmbaja jwiibonikana muda waki gogupalika.
7 Hata hela Mbaja hoju jojulihihiki juhenga lihengu
sajenu, lakini ngajubonikani mbaka joampengale jola
juboka.
8 Hapandi Mmbaja jola pajwiipitila, lakini Bambu Yesu
pajiika ankoma ku nhuki wu nndomu waki nu kunhoa ku
unang'anu waki nkolongu.
9 Mmbaja hoju jwihika na makili giki lijobi nu kuhenga
kila namuna ja ndonduke na nginyuli gi isoli,
10 nu kutumi isoli wa kila namuna kwa bandu baabi mu
indela ju kuhoba. Haba biihoba ndaba ngase buku gujopiki
nuku gupala usakaka wi Lijambu la Amboni gola ili
ahokuka.
11 Kwa ndaba heji Sapanga jwaalekiki alonguswa na
makili gaga konga ili aendilia kuhobale isoli.
12 Sekiipita ndi ana, boka banga kuhobale usakaka, ila
atogule mahakau bitenda kutemuliwa.

Nnhaguliwi ili nhwesa kuokolewa

13 Tupalika kunsengu Sapanga masoba goti ndaba jinu
mwaalongu bitu mwanganya, mompalika na Bambu, ndaba
Sapanga junhagwi toka mwandi ili nhokuliwa kwa makili
gaka Loho, ili nhengwa kuba bandu baki ba sapi su
kuhobale kwinu mu usakaka.
14 Sapanga junkemila lijambu heli kupete Lijambu la
Amboni le tunndandila, junkema ili nzopa pandu pinu mu
ulumbi waka Bambu witu Yesu Kilisitu.
15 Nala mwaalongu bitu nzema nganganganga nu
kuhenge lihengu mabole ga tummboliki kupete balua itu na
ga tunndandila.

16 Tunndoba Bambu witu Yesu Kilisitu na Sapanga Atati
bitu jojutupaala na kupete wa amboni waki jutupeki
kupogale mioju jitu yaka petapeta nu kuhobale kwa amboni,

17 ili juwesa kujipolesa mioju jinu mwanganya nu
kumbeka nganganganga ili nhwesa masoba goti kuhenga
nu kulonge majambu gaamboni.

3

Mutulobila kwaka Sapanga

1 Mwisu we mwaalongu bitu mutulobila kwaka Sapanga
ili Malobi gaka Bambu gaendalia kuene nyatanyata na
bagajopa kwi isima ngati hekwabi kwinu mwanganya.
2 Mutulobila kabee ili Sapanga jutuokula kuhuma kwa
bandu abaja na baahoa bandu, ndaba nga bandu boti
baahobale malobi gangane.
3 Lakini Bambu juhobaleka. Jombi jwa nngangamalisa
nukunndonda sapi kuhuma kwaka mbaja jola yani Lijobi.
4 Natwepani tunhobale Bambu mwanganya na tumanya
nhenga na nhendale kuhenga gatunndagalaki gala.
5 Bambu jujilongusa mioju jii kugumanya upali waka
Sapanga na kukuinakali kojutupeke Kilisitu.

Mabole gukuhenga lihengu

6 Mwaalongu bitu, tunndagalaki kupete lihina laka Bambu
witu Yesu Kilisitu, nnzepana na bandu boti baabi nikitondu
na banga kupwata malagalaki gatumpeki mwanganya.
7 Mwabe mmanya mpalika kupwata lilenganu kuhuma
kwitu twepani. Twepani patwabi pamu na mwanganya
ngasetwabi ni kitondo,
8 ngase twakula posu kwa mundu jokapi bila kunndepa.
Lakini twahenga lihengu ngamaa nukung'alika muhi ni
ikilu ili twiikuba nsigu kwaka mundu jokapi kati jii.
9 Twahenga hela nga ndaba ngasetupalika kupata
ujangatilu winu, ila ndaba tupala kundangii namuna
jukuhenga.
10 Patwabi pamu na mwanganya tukubika tumpwagi,
“Mundu jokapi jwanga kupala kuhenga lihengu jwiikula
posu.”
11 Tupwaga majambu haga ndaba tujogwini abii bangi
kati jinu abi nikitondu na ngase ahenga sokapi, ilapee
kulijingisa mu majambu ga bandu bangi.
12 Kwi lihina laka Bambu witu Yesu Kilisitu twaalagalaki
na kwaapwagi bandu haba abiya ahenga lihengu ku
kulilongo beni ili bilipatila posu yabu beni.
13 Lakini mwalongu bitu mwe, mwiisoka kuhenga
majambu ga amboni.
14 Pangi konioku jubi mundu jojuwe ngajwagajetake
malobi gangane gatunndete mu balua jenze. Ana kubi hela

munndingalia ngamaa mundu hoju. Mwijangatana naku ili jubona hiyoni.
15 Lakini mwanhenge mundu hoju ngati mmbaja, ila munkanakya ngati nndongu.

Malobi gu kujomulela

16 Bambu mweni jojubi utumbuli hu lukwali, jumpekia lukwali masoba goti kwa kila namuna. Bambu jubia na mwanganya mwaboti.
17 Nepani Pauli, nihandika malamuki ganga kwa maboku gangu namweti. Jenze ndi nginyuli ju kummanyisa mu balua yangu yoti, hela ndi heniandika.
18 Tunndobe mwaboti waamboni waka Bambu witu Yesu Kilisitu gubiya pamu na mwanganya. Amina.

Balua ju ukutumbulii jaka Pauli kwaka Timoti

Ulongulelu

Kitabu su utumbuli saka Timoti ndi balua je juandiki kuhuma kwaka Pauli kujenda kwaka ntumi waki Timoti. Balua jenze kuwesikana aandiki kati ja saka sa 62-64 baada ju kubelekwa Yesu Kilisitu. Kuwesikana kwabii kuegale mwisu wa womi waka Pauli kutama pundema. Pauli jatenda ukosi na Timoti na mala jingi ankemika ngati mwana mwaki. Pilimini 2:22, 1 Timoti 1:2 na 1:18.

Balua jenze ndi jimu kati ya balua nsesi kuhuma kwaka Pauli yejwaandakiya mundu jumujumu, na ngase jiliandakiya likundi la bandu ba bunhobali Kilisitu. Balua yengi itatu ndi balua ja pili jaka Pauli kwaka Timoti, na balua kwaka Titu na balua kwaka Pilimini. Balua ju utumbuli kwaka Timoti jilongale mabole gingipi gu kundumbali Sapanga mu likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu, mu lipungu 2:1-15 na ngati ekupalika mundu kuba kilongosi wi likundi la ba bunhobali Kilisitu, mu lipungu 3: 1-13, na malakali ga mabole gi isoli, mu lipungu 1:3-11 na 4:1-5 na 6:2-5. Ganiaga gabonikini kwa namuna Pauli heambola Timoti kuba kilongosi kati ja bandu ba bunhobale Kilisitu. Balua ju utumbuli jaka Timoti, jilangi indela hingi yeiwesa kujangati aka kilongosi ba makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu, mu masoba gitu gani kulongosa makundi masokumasoku ga bandu ba bunhobale Kilisitu.

Gagabii nkati:

Pauli jutumbuli su kundamuki Timoti, mu lipungu 1:1-2.
Kabee ankanaki Timoti kujingi mu mabole gi isoli, mu lipungu la 1:3-11.
Pauli juendale kusengu namuna hejubi ndaba jaka Yesu Kilisitu, mu lipungu 1: 12-19.
Ndienu anndagalaki Timoti majambu gukulumbali na majambu ga aka kilongosi ba makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu, mu lipungu. 2-3.
Pauli jujomule balua jaki su kumpeke Timoti malagalaki ga mwisu, mu lipungu 4:6.

1 Nepani Pauli, ntumi waka Yesu Kilisitu ku uhilu waka
Sapanga jojutukombwi twepani na Yesu Kilisitu ndi
jotuhobale twepani.
2 Nuguhandaki wa Timoti wa mwanangu wa sakaka wa
hobalelu.

Nukulobe wamboni waka Sapanga, ikia nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na Yesu Kilisitu Bambu Witu.

Kukanaki kupete mabolisu gi isoli

3 Mbala gutama ku Epesu ngati enugulagalakiya panabii nyenda ku Makedonia. Abii bandu bangi hoku abolesa mabolee gi isoli, mwaakanakiya bandu haba.

4 Wapwagila akotuka iyomu hi isoli, pamu na majambu ganga na mwisu wakahoku. Haga goti galeta ing'omu, wala nga sindu ngaseyasenga mu lihengu laka Sapanga gu uhokovu, gogumanyikana kwii indela ju kuhobale.

5 Lilengu uhilu gongo kutimisa mapali yagabokana mu mwoju wa sapi, mwoju gogumanya ga sapi ni giliya na hobale ja sakaka.

6 Bandu bangi baboka nu kung'anambuki nu kulongalane malobi matopu.

7 Apala kuba abola ba malagalaki gaka Musa, lakini ngasebikimanyi seapwaga au majambu gagahingamaki.

8 Tumanyi sapi malagalaki ga sakaka, ngati natumi ekupalika.

9 Lakini nkombuka tumanyiki ana malagalaki ngasealetiki ndaba ja bandu ba amboni, ila ndaba ja bandu bahalabana malagalaki na bandu banga kujetake malagalaki na banga kunzetake Sapanga na babii na mahakau, bandu banga na dini na bundema, bandu babakoma akahengo na aka nyongo, au babakoma bangi.

10 Malagalaki abei ndaba ja aselati batenda kinyumi na maumbile na babajiba bandu na kwaalombesa ngati atumwa, bini isoli na baalapa kwi isoli au bahenga sokapi sekibi kinyumi na mabolee ga sakaka.

11 Mabolee haga gapatikana mu Lijambu la Amboni laka Sapanga mu ulumbi na jojubii na uamboni jojuwe nepani jumbeki nililandila.

Kusengu ndaba ji ikia jaka Sapanga

12 Nusengu Bambu witu Yesu Kilisitu jojumbeki makili ndaba ji lihengu lango. Nunsengu kukumona nepani nenihobaleka, janhagula nutumakiya,

13 hata ngati pamwandi nepani nu kuntondo na kwaang'alisa bandu babuhobale Kilisitu na kwaanyaga hindu. Lakini Sapanga jamonila ikia, ndaba nabii nakoni ngase hobale nahela ngasenamanyiki senabii nakahenga.

14 Lakini Bambu witu jambeki wamboni waki wingi, jambekia hobale nu upali sukujongana na Kilisitu Yesu.

15 Lilobi lende ndi lasakaka na kabee lijetakeka ngamaa nukuhobaleka: Kilisitu Yesu jahika pundema kwaoko babii

na mahakau. Nanepani ndi mwana mahakau nu mbaja kuliku boka,
16 lakini Sapanga jamonila ikia, ili Kilisitu julangia kuhinakali kwaki kwoti kwangu nepani, ngati lilenganu kwa bala boka babube monikatai babahobaliya nukujopa womi wa masoba goka.
17 Kwaki jombi ndi Nkolongu wa masoba goha, jwanga kuwa, jwanga kubonikana na jojubii Sapanga kajika, kwaka jombi jibiya isima nu ulumbi wa yaka petapeta! Amina.
18 Timoti wamwanangu mu kuhobale, nugupeke nhilu gongo kulengana na malobi ga alota gabapwaga pa mwandi kupete wehapa. Malobi haga gabiya silaha jaku jukukomane ngondu sapi,
19 nugukamula kuhobale kwaku na mwoju wa sapi. Bandu bangi ngasebajowani mioju ja sapi jukumanya ga amboni ni giliya henu nukuhabana hobale jabu.
20 Kati jabu ndi Himenayo na Alekizanda babube numpeki Lijobi, ili jwaabola bantondo Sapanga.

2

Mabole gu kundoba Sapanga

1 Sukutumbuli nu hingamaki mwanganya mwalobila bandu boka, mundoba Sapanga nu kunsengu Sapanga ndaba ja bandu boka,
2 ndaba ja akolongu na boka babii nu uwesu, ili tupata kutama maisa gu kuhinakali nu lukwali pamu na nukuhenga gaamboni bandu babundumbali Sapanga.
3 Lijambu lende la sapi na lumpalisa Sapanga jojuwe ndi Nhokozi witu,
4 jojuwe jupala bandu boka ahokuliwa na apata kugumanya usakaka.
5 Ndaba jubii Sapanga jumu na kabee jubii jumu jojujonganisa bandu na Sapanga, mundu we hoju ndi Kilisitu Yesu,
6 jojuwe jilipia mweni ngati litambiku kwaagombo bandu boka. Ukombosi we hogu henu gubonikini kipindi saki, ana Sapanga jupala kwaoko bandu boka.
7 Ndaba hela nepani bandumiki miya nuntumi na mbola wa bandu banga kummanya Sapanga, naalandila lijambu lukuhobale na usakaka. Mbwaga usakaka, ngasembwaga isoli!
8 Ndienu, pokapi panketangana kunndoba Sapanga mbala akanalomi aloba, akanalomi babube babilipiiki kuhenga lihengu laka Sapanga atondabiya maboku gabu kuloba sanga hasila wala ing'omu.

9 Mbala ahelahe aka mbomba abiya bana isima na awata
ingobu yeipalika; na nga kukujilemba ku mitindu ukuloka
majunzu, kulipamba kwa zaabu, lulu au ingobu ya bei
ngolongu,
10 ila ahenga mahengu gaamboni ngati ekupalika
mmbomba joandumbali Sapanga.
11 Aka mbomba apalika kulibola kinunukinunu nakuba
bajetake ngani kipindi su kulibola.
12 Nepani ngasembai mmbomba jubolisa au andongusa
mwanalomi; kupalika jutama kinunu.
13 Ndaba Adamu bumbomba hoti nu kupwati Eva.
14 Na nga Adamu jojwakongwa ila mmbomba jola ndi
jojwakongwa nukuhenga gabunkana jwiihenga.
15 Hata hela, mmbomba jiokulika ku kupata bana, ngati
naaendali kutama mu kuhobale nu upali nu usapi nu kuba
jojutosaniki.

3

Aka kilongosi mu likundi bandu babuhobale Kilisitu

1 Lende lilobi la sakaka, ngati mundu najutokule lihengu
lukunzemale hoju jupalika kuhenga lihengu la sapi.
2 Kilongosi jupalika kuba mundu jwanga na makosa, nu
jupalika kuba nu mmbomba jumu pena, jubiya nu uwesu
ukulilongosa mweni, mundu joanzoane bandu jojubii nu
uwesu ukuamu majambu gaki sapi na jukusanga ageni na
jojuwesa kubola;
3 jwikuba nndepi au wala jojukomana ila jubiya mpoli,
jojupala lukwali, jwiikuba mundu jojupala lupija;
4 jupalika jubiya mundu jojuwesa kulongosa bandu bu
nyumba jaki, nakahenga bana baki bunzowannya kwi isima
yoti.
5 Ndaba ngati mundu ngasejuwesa kulongosa sapi bandu
bu nyumba jaki, jiwesa boo kulitunza likundi la bandu
babuhobale Kilisitu laka Sapanga?
6 Ngasejupalika mundu jwanga kukola sukuhobale
baahenga kuba kilongosi mu likundi la bandu babuhobale
Kilisitu, ili jwiika kukipuna nu kutemuliwa ngati mbaja
ebuntemuliwa.
7 Kupalika jubiya jwana sipa ja sapi kwa bandu babii
kunza ja likundi lebunhobale Kilisitu, ili bandaumu
nukuabuka mu ntegu waka lijobi.

Baajangati mu likundi la bandu babuhobale Kilisitu

8 Baajangati mu likundi lebunhobale Kilisitu apalika kuba
bandu bana tabiya jaamboni na bini ihisima; bikuba alepi
ba divai au batokule lupija,

9 apalika kuba na mwoju gwa sapi gukumanya majambu
ga amboni ni giliya nu usakaka wu nkati jukuhobale.
10 Kupalika hoti alegwa, abonikana abii sapi na
bakabonikana atenda kupalika, ndienu apia mahengu gabu.
11 Akaahanu babu apalika kuba na tabia ja sapi, banga
kwaalongale bandu liya, na baawesa kulilongoo mweni
bana isima na bahobale mu majambu goti.
12 Jojujangati mu kikundi sa bandu babuhobale Kilisitu
kupalika jubiya nu mmbomba jumu pena, na jojuwesa
kulongosa sapi bana baki na bandu bu nyumba jaki.
13 Ndaba bajangati bahenga lihengu labu sapi nakuba
nganganganga, na awesa kupwaga sanga kujogopa kupete
kuhobale kwabu mu Kilisitu Yesu.

Malamuki ga mwisu

14 Nuguhandaki balua jenze koni hobale kuhika kwaku
masoba ga pambipi.
15 Lakini nanzeliwi, ndienu balua jenze jugumanyisa
namuna hetupalika kutama nabu mu nyumba jaka
Sapanga, jejuje bandu babuhobale Kilisitu baka Sapanga
jojubii mwomi, na jejuje ndi kipanda nu nsingi wa sakaka.
16 Ngasekibii kiholu sokapi kupete ukolongu na sili ju
kuhobale kwitu hejibii ngolongu.
Jabonikana mu liumbu lu umundu,
jabonikana kuba junu upali mu Loho kuba ndi jwaamboni,
jabonikana na atumi bu kunani kwaka Sapanga.
Jaalandila bandu banga kuhobale Sapanga,
jabombaliwa nu undema,
jajukulika mu ulumbi.

4

Abola bi isoli

1 Loho jaka Sapanga jupwaga hotu hotu masoba ga mwisu
bandu bangi bilekala kuhobale; bijetakiya loho yu kukonga
nu kupwata mabolesu gi ilombu.
2 Mabolesu haga gahuma kwa bandu babilikopake babube
bapwaga isoli, babube mioju ja sapi jejimanya ga amboni na
giliya jitei kuwa.
3 Bandu haba abolesa ana ndi makosa kutola mmbomba
na kula posu jengi. Lakini Sapanga jiibomba posu hei, ili
bala babii ahobali na apata kumanya usakaka, atumia
kukusengu.
4 Kila sindu sejubombiki Sapanga ndi sapi, wala
ngasekipalika kulongoswa ila yoka ijopilika kukuloba nuku
nsengu,

5 Ndaba lilobi laka Sapanga nukuloba bikihenga sindu
hesi kijetikika na Sapanga.

Ntumisi wa sapi waka Yesu Kilisitu

6 Ngati nawapeki alongu boka malagisu ganga, wibiya
guntumisi wa sapi waka Yesu Kilisitu, kulikolesa kiloho kwa
malobi na majambu guku hobale na mabolesu ga sapi
gawagapwatiki gu usakaka.
7 Lakini gukotuka iyomu yela yanga ikidini na yanga na
mana. Guyobaliya kutama maisa gukundumbali Sapanga.
8 Mazoesi ga nhyega ndi lijambu la amboni, lakini mazoesi
giki loho gabii gaamboni ndi gagapalika nakanopi, ndaba
gutulagi woti mu maisa ga sajenu, kabee haga gaiahika.
9 Lende lilobi lukuhobaleka kabee lipalika kujetakewa
nakanopi.
10 Twepani tukasana nukuhenga lihengu namangani
ndaba tunhobale Sapanga jojubii mwomi ndi Mwokosi wa
bandu boka, na hasa bala ba bunhobale.
11 Wapekia malagi haga na wabola mabole haga.
12 Wijetake mundu jokapi jugutondula ndaba wehapa
gunkombu, lakini gukasana gubiya gu malenganu kwa
bandu baahobale: Mu malobi gaku na tabiya jaku nu upali
nu kuhobale na maisa ga sapi.
13 Gutumia kipindi saku nu kukasana kwaku kwakasome
bandu pangwendu Maandiku ga Sapi, kulandi nu kubola,
mbaka panihika.
14 Gwikotoka kutumi kipaji sela saka Kilisitu nkati jaku
sebugupeki kwa malobi ga alota na kwaabeke maboku na
kwaalobe aseja.
15 Guwasaliya ngamaa kupete haga goha nukugahenga
sanahuli kuendele kwaku kubonikana na boka.
16 Gulingaliya ngamaa majambu gaku wamweti na
mabolee gaku. Guendaliya kuhenga haga, ndaba nagutei
hela, wajiokua wamweti na bala babugujowane.

5

Hetupalika kutama na bandu baahobale

1 Wandakali mwanalomi nseja, ila gumpwagila ngati atati
baku. Wapwagila akakombu ngati alongu baku,
2 na waapwagila aka mbomba aseja ngati akaamabaku, na
aka kamwali ngati akaabeli baku, ku usapi woti.
3 Watendila isima aka mbomba bawii akalomi babu
babube ngaseabii na bandu bakajangatila.
4 Lakini mmbomba joawii alomi jojubii na bana na
asokoo, haba apalika kulibola kutimisa mahengu gabu
gikidini kwa alongu babu beni nakalepa akahengo babu na

ahoku babu, ndi heli lijambu luku mpalisa palongi jaka Sapanga.

5 Mmbomba joawii alomi sakaka, jwanga na mundu jukunzangati, ambeki Sapanga hobale laki nukuendale kunndoba Sapanga bunzangatiya ikilu na muhi.

6 Lakini mmbomba joawii alomi jojutama kukutokule kila sindu, hoju juwi hata ngati jakona mwomi.

7 Wapekia malagisu ganga, ili mundu jokapi jukotuka kwaalongale liya.

8 Lakini ana mundu ngasejaatunza alongu baki, hasa bukunyumba jaki, mundu hoju jwiikuba jukukaniki kuhobale kwaki na jwiikuba mmbaja ngani kupeta mundu jwanga kuhobale.

9 Wammbalangi mundu jokapi kuba ngati mundu joawii alomi baki ana ngase jujomwi yaka sitini. Kabee jubia juwaiki kujukulika malajimu pee,

10 na jubiya na mahengu gaamboni: Jojaatunziki banabaki sapi, jojaajopiki ageni kunyumba jaki, jojaajopa atumisi baka Sapanga, jojajangatiya bandu bana mang'aliku, na jojilipia kuhenga majambu gaamboni.

11 Kotuka kwaandika bandu baawii alomi akanabali, ndaba ana ndokule yabu ya nhyega ana ijonzukiki kuba na makili ngani kupeta kulipia kwabu kwaka Kilisitu, biipala kutoguleka kabee,

12 nabombi kwi indela heji biibonikana abii na makosa ngani ndaba jukulileka lilagi labu lu puuwanzu.

13 Aka mbomba bawii alomi ngati haba atumbuli kuhoa kipindi sabu suku jendajenda nyumba mbaki nyumba; kabee sindu siliyaa ngani atumbuli kwaalongale bandu liya, nukulijege mu majambu ga bandu bangi, koni bakapwaga majambu gaguge ngasebapalika kupwaga.

14 Henu mbala aka mbomba bawii akalomi akanabali atogulika, apata bana nukutunza nyumba yabu ili mbaja witu bipata napwasi kupwaga majambu giliya kati jitu.

15 Ndaba aka mbomba bawii akalomi bangi ahobiki nukulipwata Lijobi.

16 Lakini ana nyongo joanhobale Kilisitu jubii na aka mbomba bawii alomi mu nyumba jaki, jombi jupalika kwaatunza na nga kulileke likundi la bandu babuhobale Kilisitu nsigu hogu, ili likundi la bandu babuhobale Kilisitu liwesa kwaatunza aka mbomba bawii alome bala bahigali kajika jabu pena.

17 Aka kilongosi bi likundi la bandu babuhobale Kilisitu babalongosa bandu sapi apalika kupata isima ngamaa, hasa bandu baalandi nukubola bandu.

18 Ndaba Maandiku ga Sapi gapwaga, “Gwiinkonga
ng'ombi punndomu paujitumi lihengu lukuhusa ilebi,” naka
bee, “Jojuhenga lihengu jupalika malipu gaki.”
19 Wijetake kujopa mataki gabaataki aseja ana
ngasegaletiki bandu abeli au atatu baaboniki nu kujoana.
20 Bandu baatenda mahakau waalakalia pangwendu, ili
bangi ajogapa.
21 Nugulagalaki palongi jaka Sapanga, na palongi jaka
Kilisitu Yesu na palongi ja atumi buku nani kwaka Sapanga
ba Sapi, ugakamulakia malagalaki ganga bila kulileka
hatalimu, wala kumpendale mundu jokapi mu kila
segutenda.
22 Mwijombatee kumbeke mundu jokapi maboku ndaba
jukunndobe. Wiihangani mahakau ga bangi; ulibeka mu
sapi.
23 Wiikunywa masi pena, ila gukunywa na divai kasokopi
ndaba ji litumbu laku, ndaba gulwala mala kwa mala.
24 Mahakau ga bandu bangi gabonikana pangwendu,
yombi yaalongule mukutemuliwa; lakini mahakau ga bangi
gabonikana pe monikatae.
25 Ahelahe, mahengu gaamboni gabonikana pangwendu,
na hata mahengu gangakubonikana pangwendu
ngasegawesa kuhihika.

6

1 Atumwa boka apalika kwaatende isima akolongu babu
ili kwikuba na ndaba ja bandu kulitondo lihina laka
Sapanga na mabole gitu.
2 Atumwa babube akolongu babu bandu ba bunhobale
Kilisitu baalongama alongu babu. Badala jaki, apalika
kwaatumaki sapi nganii, ndaba haba apata hindu kupete
lihengu labu ndi apwasi babaapai.

Mabole gi isoli na mundu jwana mali gingi wa sakaka

Upalika kubola nukulandi majambu ganga.
3 Mundu jokapi jojubolesa kinyumi sa majambu ganga, na
ngasejujetangane na malobi ga sakaka gaka Bambu witu
Yesu Kilisitu na mabole gu kunndumbali Sapanga,
4 hoju jutenda kukipuna na ngasejukimanyi sokapi.
Mundu hoju jupai ubisi nu ugombi na jojubii na malobi
ganga na mana, nahela jwaahenga bandu abia na wipi nu
ugombi na matondu na kwaawasali bandu liya,
5 nu ubisi wanga na mwisu kokuhuma kwa bandu babube
malangu gabu gatei kuhalabika, na ngaseabii nu usakaka.
Ahambuki dini ndi indela jukupati mali gingi.

6 Sakaka kundumbali Sapanga kunhenga mundu jubiya
na mali gingi ngamaa, ana jutoseka na hindu yejubinaku.
7 Ndaba ngasetwaleta sindu sokapi punndema pani, wala
ngatwiijuku sokapi.
8 Ndienu ana tubii na posu ni ingobu, tupalika kutoseka
nayu.
9 Lakini bandu baapala mali gingi ahabuka mumilengu,
nukujonzeka muntegu wa ndokule hingi iliyaa na
hiking'ang'a, yeyuye yahuta mbaka mu kuhoba nukupoteka.
10 Ndaba kupala lupija ngamaa ndi utumbuli wu ubaja
woti. Bandu bangi atokule ngamaa lupija mbaka kukotoka
kunhobale Kilisitu, nukujijosa mioju jabu ku ubini nkolongu
ngani.

Malagalaki kwaka Timoteo

11 Lakini weapa wa mundu waka Sapanga, ulijepa na
majambu gaanga. Guhenga ngati ejupala Sapanga na
gundumbaliya Sapanga nukunhobale na kuba nu upali
nukuhinakali nu nukugungamali.
12 Nkasana kulengana na henhwesa mu kusindani imbelu
jukuhobale, ukamula womi wa yaka petapeta gojunkemi
Sapanga pawajetakia kuhobale kwaku palongi ja bandu
bingi babukubona nukukujowana.
13 Nugulagaki palongi jaka Sapanga jojuipeke hindu yoti
womi, na palongi jaka Yesu Kilisitu jojapwaga majambu
gajwagabweni nukupwaga ku ndomu waki kupete
kuhobale kwaki palongi jaka Pontio Pilato,
14 nugulagalaki gukamula malagisu gaku nukujetake
sukuhobale mbaka lisoba lela pajihika Bambu witu Yesu
Kilisitu.
15 Kuhika kwaka Yesu kuihengika kipindi sekipalika
sejupangiki Sapanga na jojubii nu ukolongu na jojulongosa
kajika, Nkolongu jwa akolongu, na Bambu wa mabambu.
16 Jombi kajika jaki jutama yaka petapeta mu unang'anu
gwanga kuwesa kuhalabiwa na mundu. Nga mundu
jojuwaiki kumbona wala jojuwesa kumbona. Kwaki jibiya
isima nu uwesu wa yaka petapeta! Amina.

17 Walagalakiya bala babii na mali gingi mu majambu ga
maisa ga sajenu bakipuna, ahelahe biibeka kuhobale kwabu
mu hindu yanga kupalika kuhobale, ila anhobaliya Sapanga,
jojuwe sukutujopa jutupeke hindu yoti twiitogulya.
18 Wapwagila ahenga gaamboni abia na bandu bana mali
gingi mu mahengu gaamboni, abiya bandu babajopa bandu
bangi kunyumba jabu na abiya bawesa kwahangi bangi
mali gabu.

19 Kukuhenga hela balibekila akiba jejuje jibiya kwabu
nsingi gogubii nganganganga ku kipindi sesihika. Hapa ndi
pabiiwesa kupata womi goguwe ndi womi wa sakaka.
20 Timoti, tunza sapi majambu goti gabulagalaki. Tama
kutali na malongelu mabaja ni ing'omu iking'ang'a ngati
hebugukema bandu bangi, “Umanyi.”
21 Ndaba bangi akipuniki kuba nu umanyi we hogu, na
kukuhenga hela gagapitila biibiya ahoiki kuhobale.
Nunndobe mwaboti uamboni waka Sapanga!

Balua pili jaka Pauli kwaka Timoti
Ulongulelu

Balua ja pili kwaka Timoti ndi balua ja pili kuandikwa na Pauli kunzende mmbolee waki Timoti. Balua ja pili kwaka Timoti jaandiki Pauli pajwahegali kuhiki mwisu wa womi waki. Kipindi se hesi jwabi ku kipungu ku Loma, mu lipungu 1:16. Pauli jwabi nu ukosi na Timoti na muda wingi ankema ngati mwana waki, mu lipungu la Pilimini 2:22, 1 Timoti 1:2, 1:18.

Balua jenze ndi kati ja balua nsesi yaka Pauli yeanhandaki mundu jumujumu na ngase ju liandaki likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu. Balua yengi itatu ngati balua ju utumbuli kwaka Timoti na balua kwaka Titu na balua kwaka Pilimini. Kipindi balua ja pili kwaka Timoti pa jabia jitenda kuandikwa Bandu ba bunhobale Kilisitu babii mu ubambu ukolongu uku Loma babia atenda kung'alika. Kuwesikana jeniejije ndi jabia ndaba jaka Pauli kubekwa mu ligelesa na ndi anhandakia Timoti kumpwagi juhinakalia mang'aliku. Ngati he kwabia mu kitabu su utumbuli kwaka Timoti, Pauli ankanakia majambu gingi ga mabole gi isoli, mu lipungu 1 Timoti 1:16-18. Ampwagila kabee Timoti kupwaga kwiikuba ni kipindi su kung'alika kulongi jabu, mu lipungu la 3:1

Gagabii nkati

Pauli jutumbuli balua jaki su kunndamuki Timoti, mu lipungu la 1:1-2. Nukumpwagi majambu gajupalika kupwaga, mu lipungu la 1:3-18.
Ndi ampwagi Timoti mang'aliku gagiipitila nu kumpwagi juhinakalia, mu lipungu la 2:1-13.
Ndienu ampeke mabole goti nukamu, mu lipungu 2:14-26.
Kabee anndakali kuhenga majambu gilia gagahika nu kumpeke indela jejipalika kuhenga, mu lipungu la 3:1-4; 8.
Pauli jujomule su kumpeke malagalaki gaki mweni Timoti, mu lipungu la 4:9-24.

1 Nepani Pauli, jojuwe Sapanga japala nguba ntumi waka
Yesu Kilisitu ili nandila womi gojutulagi mu kuhangangana
na Yesu Kilisitu.
2 Nuguhandaki wehapa wamwanangu jonugupai wa
Timoti. Nukulobe waamboni waka Sapanga nu lukwali
kuhuma kwa Atati bitu Yesu Kilisitu Bambu witu.

Kusengu na malobi gukugangamalisa mwoju

3 Nunsengu Sapanga jonuntumaki kwa moju sapi ngati
ebahenga aseja bitu, nunsengu kila pangomboka mu kuloba
kwangu ikilu na muhi.
4 Ngomboka maholi gaku na ndogule ngamaa kugubona,
ili dwelakiya ndogule.
5 Nukukomboka kuhobale kwaku kwa sakaka, kuhobale
kojubii naku mbuja waku Loisi, na kabee, amabu baku
Euniki. Manya wehapa kabee gubi naku.
6 Ndi ndaba nugukombuke nhendaliya kukihenge lihengu
sapi nhupi jejugupeki Sapanga kipindi panugubekila
maboku gangu panani jaku.
7 Ndaba Sapanga ngasejutupekia Loho juku kuhola ila
loho ja makili ju upali na mwoju ukulilongosa.
8 Ndienu, wiibona iyoni kupwaga gawagabweni nu
kujoana kupete Bambu witu, wala wiibona iyona ndaba
jangu jojubii mpungwa ndaba jaki. Lakini guhangangana
mu mang'aliku ndaba ji Lijambu la Amboni, kulengana
makili gagujupeki Sapanga.
9 Jombi jutuokua nukutukema ili tutama maisa ga sapi,
nga ndaba jukupalika kwa mahengu gitu, ila ndaba ja
waamboni waki. Jutupeki uamboni waka Sapanga we hogu
ndaba jaka Kilisitu Yesu kabula ji kipindi,
10 lakini kuyekuliwi kwitu henu kukuhika kwaki
nkombosi witu, Yesu Kilisitu. Jombi jukomiki makili ga
kuwa, ni kwi indela ji Lijambu la Amboni jalangia womi
wanga na kuwa.
11 Nepani anhagwi mia nu ntumi na mmbola ndaba
jukulandi Lijambu la Amboni,
12 nane ng'alika kwa majambu ganga ndaba heji. Lakini
mii na malangu gango ndaba nummanyi jola, jonunhobale,
kabee manya jombi jakilonda sapi sindu sejumbeki, mpaka
lisoba lela.
13 Kamula nganganganga mabole ga Sakaka ganuguboliki
nukuhigali mu kuhobale nu upali gogubii mu kujongana na
Yesu Kilisitu.
14 Lijambu la amboni lela lebugupekiya ulilonda kwa
makili ga Loho gaka Sapanga jojutama nkati jitu.
15 Ngati egumanyiki, bandu boti nkoa uku Asia aneili, kati
jabu koni naka Fugeli na Helumogene.
16 Bambu jaabonila ikia aka kilongu baka Onesipoli,
ndaba jandogule mmwoju mala jingi, wala ngasejabona
iyoni ndaba nabii mukipungu,
17 ila ejahika pe ku Loma, jatumbuliya kundaputa ngamaa
mpaka pajamona.
18 Bambu anzangatiya kupata ikia jaka Sapanga mu lisoba
lela! Nawehapa gumanyiki sapi gingi gajahengila ku Epesu.

2

Nndonda jojuhobaleka waka Yesu Kilisitu

1 Ndienu, wehapa wamwanangu, gubiya na makili mu
uamboni waka Sapanga gotupata mu kujongana na Yesu
Kilisitu.
2 Jukua mabole gala gawaanyoa nakatangasa palongi jinu
na bandu babagabona nu kugajoa bingi, ugakabisa kwa
bandu bahobaleka, babii nu uwesu kabola bangi.
3 Hangangana mang'aliku pamu na nepani ngati alonda
bahobaleka baka Yesu Kilisitu.
4 Alonda mungondu ajepana ni lihengu la masoba gahenu,
ili juwesa kumpendesa nkolongu wa alonda.
5 Jojujombateka imbelu jokapi nga kuwesa nukupata
nhupi jukuwesa ngati ananga jakapwatalii malagalaki gu
kujombateka hoku.
6 Nndemi jojuwe juhengiki lihengu likolongu kupata
pandu pu uwanzu ukuhusa.
7 Holaliya ganiaga gambwagiki, ndaba Bambu jaguwesisa
guelelawa kila sindu.
8 Gunkombuka Yesu Kilisitu jojuyokiki kuhuma bandu
baawii, jojabii mu kibeleku saka Daudi, ngati elipwagiki
Lijambu la Amboni lenandi,
9 na jejuje ndaba jaki nepani ng'aliki na angongiki
minyolu ngati nehalabana. Lakini lilobi laka Sapanga
ngaseliwesi kukogwa minyolu.
10 Ndaba nhinakali kila sindu ndaba ja bandu bahaguliwi
na Sapanga, ili bombi kabee apata ukombosi gogupatikana
kwi indela jaka Yesu Kilisitu, na goguwe guleta ukolongu wa
yaka petapeta.
11 Upwagi gongo ndi wasakaka:
“Ana twakuiki pamu najombi,
twitama kabee pamu najombi.
12 Ana tuhendali kunhinakali,
twilongua kabee pamu najombi
Ana tukaniki,
najombi kabee jwiitenda kutukana.
13 Anatukosiki kuba totuhobaleka,
jombi jihigaliya kuba jojuhobaleka,
ndaba jombi ngakuwesa kulikana mweni.”

Jojuhenga lihengu jojujetakiwa na Sapanga

14 Ndienu, akombukiya bandu baku majambu haga na
kukana palongi gaka Sapanga aleka ing'omu panani ja
malobi. Ing'omu we hogu ngasegupalika, ila guleta
kuhalabana nkolongu kwa bala babugujoa.

15 Kasana kulilangi gujetakiwi palongi jaka Sapanga ngati
jojuhenga lihengu jojuwe ngasejubona iyoni kupete lihengu
laki na jojuwe jupundisa sapi malobi ga sakaka gaka
Sapanga.
16 Jepana na malobi giliya ni giking'ang'a ganga kuhuma
kwa Sapanga, ndaba haga gajonzukee bandu kwaabeka
kutali na Sapanga.
17 Mabole ge haga ngati kilonda selikula nhyega. Kati ja
bandu be haba baboliki haga ni Himenayo na Pileto.
18 Haba ajilei indela ja sakaka, nu kuhalabana kuhobale
kwa bandu bangi sukupwaga kuyoka kwitu guhengiki.
19 Lakini nsingi gojusengiki Sapanga gubii nganganganga,
na panani jaki ahandiki malobi haga: “Bambu jaamanyiki
bala baabii baki,” na “Kila jojupwaga jombi ndi Bambu, ndi
kupalika julekana nu ubaja.”
20 Mnyumba ngolongu ibii yombu hingi na indu ya kila
namuna: Yengi alenganaki na madini ya zahabu na madini
ga feza, yengi yi imbau nu yu utopi, yengi ya matumisi gi
hisima na yengi ya matumisi gaka kawaida.
21 Ndienu, ana mundu jalinyambisa sukulibeka kutali na
yombu yoti yanga ni isima, jibiya sombu sa matumisi ga
kajika, ndaba atei kunhagu ndaba ji lihengu laka Sapanga
na ampala Bambu na jubii tayali kila lihengu la amboni.
22 Jepana na ndokule iliya yu ukombu, gukasana kuhenga
majambu gagajetakewa na Sapanga nu kuhobale nu upali
nu lukwali pamu na bandu boti babube andoba Bambu kwa
mwoju wa sapi.
23 Kotuka ubisi uking'ang'a nu king'ang'a, gumanyiki haga
galeta milomu.
24 Ntumi waka Bambu jiikuba ni milomu. Jupalika kuba
mpoli kwa bandu boti, mmbola jwa amboni nu
jukuhinakali,
25 jupalika kuba mpoli pajalakali abaja baki, ndaba pangi
Sapanga jaapekiya mbekenyu jukujetake na kugaleka
mahakau, nukugumanya usakaka.
26 Papuje mawasu gabu gaakelubukiya kabee,
biikwelapuka muntegu wii Lijobi jojajonziki na kahenga
bagajetakiya gajupala jombi.

3

Masoba ga mwisu

1 Kombuka ana, mu masoba ga mwisu kwiibiya ni kipindi
sa mang'aliku.
2 Bandu biibiya babilipala beni na baapala lupija,
babililumbali, baabii ni ing'omu, na babuntondo Sapanga,

banga kwaajoane atati na amabu na banga kunsengu na banga ba sapi,
3 banga nu upali, banga ni ikia na bini isoli na banga kuwesa kulilongosa beni na bandu akali na banga kupala majambu ga amboni,
4 biibiya bandu babaang'anambuka ajabu na baabi ni ing'omu na jwanga kunzogopa Sapanga baatweli kukipuna na bapala hindu yu pundema pani ngani kuliku kumpala Sapanga.
5 Sakunza biiponikana ngati bandu babumpai Sapanga, lakini bagakana makili gaki. Jepana nakanopi na bandu ba namuna heji.
6 Bangi babu ajenda mu manyumba ga bandu na kwaakamu akabomba ang'ang'a baakamulikiwi ni misigu ja mahakau na baalongoswa na ndokule ya kila aina.
7 Akammbomba haba alenga kila lisoba kulibola lakini ngaseawesa kuiki umanyi wasakaka we hogu.
8 Bandu be haba agupenga usakaka ngati Yane na Yambule ebumpenga Musa. Haba ndi bandu bana malangu gagahobiki na baahobale kwiisoli.
9 Lakini ngabiwesi kuendalee ngani ndaba ung'ang'a wabu wibonikana pangwendu kwa boa. Ndi ekwikuba kwaka Yane na Yabule.

Malagisu ga mwisu

10 Lakini wehapa wagapwatiki mabole gangu na hembalika kuba nu kupala kwangu mu maisha gangu. Kabee wapwatiki kuhobale kwangu nu kuhinakali kwangu nu upali wangu nu kulendale kwangu,
11 mang'aliku na tabu. Wagamanyi majambu gagambatiki ku Antiokia nu ku Ikonia nu Lusitila. Nahinakali tabu ngolongu ngamaa! Lakini Bambu jaokua mu majambu haga goa.
12 Kila mundu jojupala kutama maisa gu kunndumbali Sapanga mukujongana ni kilisitu Yesu kupalika kung'alika.
13 Bandu biliya na baalonge isoli na biiendaliya kuba biliya, baakonga bangi na bombi beni biitenda kukongwa.
14 Lakini wehapa uhigaliya mu usakaka agolagola gobukubola nu kuuhobale ngamaa. Waamanyi bandu bababi aka abola baku,
15 na gukomboka tumbuka umwana waku, uliboliki Maandiku gaka Sapanga gaguge gawesa kugupeke umanyi gogukulongosa mu uokovu kwi indela jukunhobale Yesu Kilisitu.
16 Maandiku goa ga sapi gaka Sapanga gaandikwi ku ulongosi waka Sapanga, na gapaliki kubola usakaka nu

kulakali kulenganake makosa nukwaalongosa bandu atama maisa gajupala Sapanga,
17 ili mundu waka Sapanga jubiya jojutosani, na juwesa kuhenga mahengu goti gaamboni.

4

1 Nugulagalaki palongi jaka Sapanga na palongi jaka Kilisitu Yesu jojaatemula bandu babii bomi na bakuwiki, na ndaba juhika kundongosa koni jubi Bambu Nkolongu:
2 Gulandila malobi gaka Sapanga ganga, gubia tayali kipindi sekipalika ni kipindi sanga kupalika, lakalia kanakiya nukugangamalisa mioju baahinakali na kwaabola sukuhinakali kwoti.
3 Ndaba kihika kipindi sesuse bandu ngabijoane mabole gaki ga sakaka, ila biipwata ndokule yabu beni nu kulibonge aka abola bingi babapwagila majambu gagabi tayali kujowana kwa makutu gabu pee.
4 Biikana kujoana usakaka bajing'anambukiya luhomu lwiisoli.
5 Lakini wehapa, gubiya mihu mu kila hali na inakalia mang'aliku na henga lihengu la mundu jojulandi Lijambu la Amboni, jomuliya utumi waku woti.
6 Ku upandi wangu nepani, mii pambipi ngani kumbia litambiku lelisembaleka ni kipindi sa kuwa kwangu kihikike.
7 Ngasini ngamaa mu kusindana, nyomulii sapwali joti nukuhobale kwangu nukutunziki.
8 Nahenu, niihigali pena kupata nhupi jukuwesa kutama ngati hejupala Sapanga, seketule jaka Bambu, Jojutemu ngati ejupala Sapanga, jiimbekiya nepani lisoba lela, na wala nga nepani pena, ila bandu boti balingalii su upali kuhuma kwaki.

Malagisu gaka Pauli kwaka Timoti

9 Kasana kuhika kwangu nnyata.
10 Ndaba Dema, jugupai nndema gongo janeka nukujenda ku Tesaloniki. Kilesike jupiti ku Galatia na Titu jupiti ku Dalumatia.
11 Luka kajika jaki ndi jojubii pamba pamu na nepani. Ntaputa Maluko guhika naku, ndaba jwiiwesa kunyangati mu lihengu langu.
12 Nuntuma Tukiko ku Epesu.
13 Pawihika winetila kaputi jangu lenileka kwaka Kupulo ku Tiloa, netila kabee itabu hasa ya ngosi yela.
14 Pundi jojulenganake hindu ya yoma jobunkema Alekizanda jundendi ubaja wingi; Bambu andepa kulengana na mahengu gaki haga.

15 Nzepana naku ndaba jugupenga malobi gitu su ukali.
16 Kipindi panalikengaliya kwa mala ja kwanza nga
mundu jojwajema upandi wangu na boa batenda kuneka.
Sapanga jukotuka kwaabalangi likosa le heli!
17 Lakini Bambu jwabii pamu nane, jambekiya makili na
hata nawesa kulandi malobi gaka Sapanga, bandu banga
Ayaudi bagajowana, kabee naokuliwa mu kutemuliwa
kuwa ngati nndomu wi lihimba.
18 Bambu junhoko na majambu goti giliya, na kunyuku
sapi mbaka mu ukolongu waki ukunani kwaka Sapanga.
Kwaki gubiya ulumbi yaka petapeta na petapeta! Amina.

Malamuki gukujomulela

19 Alamukiya Pisikila na Akula, pamu na bandu ba
nyumba jaka Onesipoli.
20 Elasito jahigaliya ku Kolintu, najombi Tilofimo nundeka
ku Miletu ndaba jabiya nngonzu.
21 Henga kanyata kuhika kabula jiki kipindi sikipepu.
Ebulu na Pudensi na Linusi na Kalaudia atenda
kugulamuki, ahelahe aka kilongu bangi boti.
22 Bambu jubiya pamu na wehapa mu loho jaku.
Nunndobe uamboni waka Sapanga mwabote.

Balua jaka pauli kwaka Titu
Titu
Ulongulelu

Kitabu sa Titu nasombi kibii kati ja balua nsesi ye iandiki kwaka Pauli yeyuyeni iandikwi kwa bandu badala ja makundi ga bandu ba bunhobali Kilisitu. Balua yengi itatu ye ndi 1 Timoti, 2 Timoti na Pilimini. Pauli jwabia juandaki Titu, lakini kabee jwaandiki ana balua heji jiwesa kusomwa kwa sauti palongi ja bandu boti.Tuwesa kumanya hela ndaba julandi ulumbi waki ngati ntumi, hindu yeheyi Titu jwakabia taiyali jwiimanyi. Kuwesikana Pauli juandika balua jenze ngati kipindi sa yaka ya 63-65 baada jukusaliwa Kilisitu.

Pauli jwabia jundagalaki Titu kulongosa makundi ga bandu babunnhobale Kilisitu gagabii mu kilwa suku Kilete. Pauli jwaandika balua jenze ili kumbola Titu kwahagu na kwaabola akakingosi ba makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu. Jwapia malagalaki ngati gagabii mu balua yejwaandakiya Timoti. Balua jaki jilandi namuna akakiongosi hepalika kuba nu uwesu nkolongu. Makundi ga bandu ba bunhobali Kilisitu na aka kilongosi ba makundi ga bandu ba bunhobali Kilisitu masoba gani apalika kulingali ngamaa kilongosi jwa amboni jojupalika kuhaguliwa.

Gagabii nkati

Pauli junndagalaki Titu jwahagula akakiongosi baka Sapanga bahenga ngati hejupala Sapanga, mu lipungu 1:1-16.
Kabee jumpwagi kwa bola bandu atama maisa ga gunndegane Sapanga, mu lipungu 2:1-3:11.
Na mwisu, Pauli jujomule kuandika balua jaki su kulangi mipangu jaki nu kupia malamuki, mu lipungu 12-15.

1 Nepani Pauli, nuntumi waka Sapanga kabee ntumi waka
Yesu Kilisitu nuguhandaki weapa Titu.

Nepani anhagwi kwaalongo bandu baahaguliwi na
Sapanga ili ahobaliya na amanya usakaka wa dini jitu nu
kutama ngati hejupala Sapanga.

2 Kuhobale kokuje nsingi waki guhuma mu kuhobale kwa
womi wa masoba goka. Sapanga jojuwe ngasejulonge isoli,
jutulagila twepani womi hogu kabula jukutumbuli masoba,

3 Ni kipindi sekipalika pasahika, jugulangia mu malobi
gaki. Nepani jwambekia malobi gaki nagalandila kupete
malagalaki gaka Sapanga Nhokosi witu.

4 Nuguhandaki weapa wa Titu, wamwana wango wa
sakaka mu kuhobale ko tuhangangana pamu.
Nukulobe wamboni nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga
Atati bitu, nu kuhuma kwaka Nhokosi witu Yesu Kilisitu.

Lihengu laka Titu ku Kilete

5 Nuguleka ku Kilete ili gupangiliya majambu sapi gagabi
gakona ngasegajomulaki, nakwaahagu aseja babandu ba
bunhobale Kilisitu mu kila musi. Ukahenga ngati
henugulagalaki:
6 Nseja bi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu jupalika
jubiya mundu janga ni kihakau; jojubii nu mmbomba jumu
pena, na bana baki apalika kuba bandu baahobale, banga
kuba ni milomu na banga kuba ni ing'omu.
7 Ndaba asikopu wi likundi la babandu ba bunhobale
kilisitu ndi mundu jojujemale lihengu laka Sapanga,
kupalika jubiya mundu jwanga ni kihakau. Jwiikuba
mundu jojwikipuna, jwiikuba ni inyela wala jwiikuba
nndepi wala jwini milomu au jwiikuba mundu jojupala
lupija kwi indela ji liya.
8 Jupalika jubiya mundu jojwaajopa bandu kunyumba
jaki na jojupala majambu gaamboni gajagapala Sapanga.
Jupalika kuba mundu jojuwesa kulijemale mweni,
jojujetakeka palongi jaka Sapanga kabee jubia mundu nsapi
na jojujetake malagalaki.
9 Kupalika jukamula sapi lilobi la sakaka ngati hebabia
bummboliki. Ndi hejwiiwesa kwaagagangamalisa moju
bangi kwa mabole ga sakaka nu kugabeka pangwendu
makosa ga bandu babagapenga haga.
10 Ndaba abii bandu bingi, bandu bahobale kuhuma dini
jiki Yahudi, babube abii ni ing'omu, kabee baakolo bangi ku
ung'ang'a wabu.
11 Kupalika kwaahenga atumbala ndaba baapalagana
bandu boka ba bunhobale Kilisitu, sukubola majambu
ganga kupalika kubola ahenga hela ndaba apata mali gingi
kwi indela ji isoli.
12 Hata jumu ja alota babu, jojuwe najombi kabee Nkilete,
japwaga, “Bandu buku Kilete apwaga isoli masoba goti abii
ngati inyama iliyaa, alapi na baabii ni ikakala!”
13 Najombi japwaga usakaka na ndaba ja hela kupalika
kwaalakali su ukali, ili abiya nu kuhobale kwa sakaka.
14 Biendale kupwatali luhomu yanga mana yiki Yahudi na
malagalaki ga bandu gagalongaleka na bandu babugukaniki
usakaka.
15 Kila sindu ndi sapi kwa bandu babii baamboni palongi
jaka Sapanga; lakini nga sokapi sekibii sapi kwa bandu

baabi na mahakau na banga kuhobale, ndaba mwoju wabu goguwesa kumanya gaamboni na giliya na malangu gabu gatei kupili.

16 Bandu ngati haba apwaga bummanya Sapanga, lakini kwa mahengu gabu atenda kunkana. Bandu behaba asukisa ngamaa na bini ing'omu, ngase awesa kuhenga lijambu lokapi la amboni.

2

Mabole ga sakaka

1 Lakini weapa upalika kubola mabole ga sakaka.

2 Waabola akanalomi aseja abia nu uwesu ukulijemale beni, abia na malangu na abia bandu baapalika kupata isima, abia nu kuhobale kwasakaka, abia bunu upali wasakaka nu kuhinakali kwa sakaka.

3 Ahelahe waapwagila aka mbomba aseja abiya ahenga mahengu ga amboni palongi jaka Sapanga; biikuba bandu baakopake hindu yi isoli au biikuba alepi; Apalika kubola majambu gaamboni palongi jaka Sapanga,

4 kwi indela jenze biiwesa kwaabola aka kamwali kwaapala aka alomi babu na bana babu,

5 abiya baawesa kulijemale beni na bandu babunngungamali Sapanga, koni atunza sapi nyumba yabu, abia bandu baamboni na abiaa bandu babaajoane aka alomi babu, ili jwiipiti mundu kugatondo malobi gaka Sapanga.

6 Ahelahe wahingamakia akakombu abia awesa kulilongosa beni.

7 Mu majambu goti we wamweti gupalika gubiya lilenganu lukuhenga majambu ga amboni. Mu mabole gaku gulangia gagubola na wamwe gugajetakiya nu kugapwata.

8 Malobi gaku gakuba gasakaka na ganga ni likosa lokapi ili abaja baku apoalihamu, biipata sindu sokapi siliya su kutupwagi twepani.

9 Atumwa apalika kwaajoane akolongu babu na kwaatogulesa mu majambu goka wala biibisana nabu,

10 wala kujiba hindu yabu. Badala jaki apalika kulangi bombi ndi baamboni na baahobaleka nakanopi masoba goti ili mabole gaka Sapanga gabonikana gaasapi mu majambu goka.

11 Ndaba waamboni waka Sapanga goguleta wokopu kwa bandu boti gulangiwi pangwendu.

12 Wamboni hogu gutubola tukana maisa goti ganga kundengane Sapanga; tutama sukulilongosa twabeti, tutama maisa gaasapi palongi jaka Sapanga na sukunndengane Sapanga mu ndema gongo wa sajenu,

13 koni tubia tulendale lisoba lela la mbengalelu
letuhobale, kipindi hekwiipitila ulumbi waka Sapanga
nkolongu nu Nhokosi witu Yesu Kilisitu.
14 Jombi jilipia mweni ndaba jitu twepani ili
jwatugombula kuhuma mu ubaja woti nu kutuhenga tubia
twabandu baki mweni koni tubii sapi, bandu baatokule
kuhenga gaamboni.
15 Ndienu waabola majambu haga na gutumia uwesu
waku woti koni waahingamaki na kwaakanaki bandu baku
babugujowane. Mundu jokapi jagulongama.

3

Kutama ngati bandu ba bunhobale Kilisitu

1 Waakombukiya bandu kwaajowane aka kilongosi na
babii nu uwesu, abia tayali kuhenga kila lelibi laamboni.
2 Waapwagila banndongale mundu jokapi ubaja; ila
atama kulukwali nukupalana, na muda woti abiya bandu ba
bilihulu kwa kila mundu.
3 Ndaba masoba gala twepani twakabii twaang'ang'a na
biniing'omu na totuhobiki. Twabii tulongoswa nu utumwa
wa ndokule iliyaa ya kila namuna na hindu ndalindali
yeyutukolua ngamaa. Tutamika mu ubaja na twabii na
wipu, bandu butusukia twepani na twepani twasukiana
twabeti.
4 Lakini waamboni nu upali waka Sapanga Nhokozi witu
pawayekuliwa,
5 jutuokua nga ndaba ji lijambu lokapi la amboni letatei
twepani, ila ndaba ji ikia yaki, kwi indela ja Loho jaka
Sapanga jojutuwesisa kubelekwa kabee nukutuhenga tubia
twaanyai kupete indela jukutugolo kwa masi.
6 Sapanga jutupekia Loho wa Sapi sanga kipemu kwii
indela jaka Yesu Kilisitu, Nhokozi witu,
7 ili kwa wamboni waka Sapanga tupata kujetakewa kuba
baamboni palongi jaka Sapanga nu kujopa womi wa yaka
petapeta gotuhobale.
8 Lijambu lende la sakaka.

Nepani mbala ugahingamakia malobi haga ili ba
bunhobali Sapanga atokulia kuendale kulitole kuhenga
gaamboni masoba goti. Majambu ge haga ga sapi kabee
gunzangati kila mundu.
9 Lakini ulijepa nu ubisi uking'ang'a na majambu ga
mahina gaka hoku nu ubisi gogulongale malagalaki.
Majambu haga ngase gajangati sindu sokapi ila pe
ngasegabii na mana.

10 Mundu jojuleta kubagangana unkana mala ja kwanza
na mala ja pili ndienu ulekana naku,
11 ndaba umanyiki mundu ngati hoju jutei kuhoba ngani
na kabee jubii na mahakau, jombi julitemwi mweni.

Malobi gu kujomule

12 Panuntuma Alutema au Tukiko kwaku, uika nyata ku
Nikopoli ili tuketangana, ndaba mbangiki kutama kola
kipindi si kipepu.
13 Gukasana kunzangati Zena jojujemale malagalaki
unzangatia kabee na Apolu na guakikisa apata kila sindu
seapala mu sapwali jabu.
14 Bandu bitu apalika bilibola kutumi muda wabu mu
kuhenga gaamboni, ili awesa kwaajangati bandu baapalika
kujangatiwa kwa sakaka na biitama maisa ganga kupalika.
15 Bandu boka baabii pamu nanepani atenda kugulamuki.
Mwalamua akosi bitu babutupai mu kuhobale.
Nunndobe mwaboti waamboni waka Sapanga.

Balua jaka Pauli kwa Pilimini
Ulongulelu

Kitabu kijipi saka Pilimini kiandikwi nu ntumi Pauli, linga mu lipungu la 1:1. Pauli jwabii mwiligelesa pajabia juandika kitabu senze, kuwesikana Pauli jaandika kitabu senze pajabii ku Loma. Ana jabii ku Loma henu kuwesikana jaandika mu yaka ya 61 baada jukusaliwa Kilisitu, ndi kipindi sehesi kuwesikana pajaandika ni kitabu sa Akolosai.

Pauli anhandakiya balua jeheji mundu jumu jobunkema Pilimini. Pilimini jabiya kati ja bandu bababia mu likundi la bandu ba bunhobali Kilisitu kabee jabiya mundu jojubii nu ntumwa waki. Pauli anhandakiya jombi kunndoba jukotuka kumpeke azabu ntumwa waki Onesimu joantila mweni Pilimini. Kupete malagalaki ga Aloma Pilimini jabii nu uwesu ukumpeke azabu ja kuwa Onesimo. Pauli jutumii malobi gu kunkolo nu kunhingamaki Pilimini kunzopa Onesimu ngati nndongu waki joanhobale Kilisitu na ahelahe japia mawasu gaki kupwaga Onesimo anzetakaliya kuhenga lihengu pamu na Pauli ku kipindi kilasu, mu lipungu 1:13-14.

Gagabii nkati:

Pauli andamuki Pilimini, mu lipungu 1:1-3.
Mwenikatai Pauli andobe Onesimu kwaka Pilimini anzopa Onesimo ngati mundu joanhobale Kilisitu, mu lipungu 1:4-21.
Pauli jujomule su kulandi mawasu gaki ga kwaatembale na kwaalamuki, mu lipungu 1:22-25.

1 Nepani Pauli mpungwa ndaba jaka Kilisitu, nepani nu
nndongu witu Timoti.

Nuguhandaki wehapa wa Pilimini gumpali witu na
weguhenga lihengu pamu na twepani,
2 ni kikundi sa bandu babunhobale Kilisitu baaketangana
mu nyumba jaku, na wehapa wu nndombu witu Afia na
nndonda nnzitu Alikipu.

3 Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali
kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na kwaka Bambu Yesu
Kilisitu.

Upali nu kuhobale kwaka Pilimini

4 Masoba goti panunndoba Sapanga nugukomboka wa
Pilimini nu kunsengu Sapanga,

5 ndaba nyoana majambu gu kuhobale kwaka Bambu
Yesu nu upali waku kwa bandu boti baka Sapanga.
6 Noba kwaka Sapanga ili kuhobale kwaku hoku
kogujongana pamu na twepani kwaka Sapanga ili kuwesa
kutama nkati ngani guwesa kuba nu umanyi gogutweli
nakanopi wa mbengale yoti yetupata mu kujongana kwitu
ni Kilisitu.
7 Nndongu wango, upali waku guneti kutogule kukolongu
nu kunhenga mia nganganganga! Nawehapa
gujisangamwisi mioju ja bandu baka Sapanga.

Pauli andoba Pilimini anzopa Onesimo

8 Kwa ndaba heji nepani ngati nu nndongu waku mu
kujongana ni Kilisitu, nakawesa kugulagaki sanga kujogopa
guhenga gagapalika kugahenga.
9 Lakini ndaba ju upali nambanga nuguloba. Nhenga hela
hata ngati nepani Pauli ntumisi waka Yesu Kilisitu, na henu
kabee nu mpungwa ndaba jaki.
10 Henu, nunndobee mwanawa Onesimo kwaku weapa,
jojuwe ndi mwanangu mu kujongana ni Kilisitu ndaba nabii
ngiti atati baki panabii mu kipungu.
11 Onesimo ajolajola jojuwe masoba gala jukubika
ngasejuwesa kugujangati sindu, lakini sajenu juwesa
kugujangati weapa na nepani.
12 Henu nunkelabu kwaku weapa, hata ngati numpai
ngamaa.
13 Napai jutama na nepani pamba junyangatiya badala
jaku weapa kipindi senze semii mu kipungu ndaba
jukulandi Lijambu la Amboni.
14 Lakini ngasenapala kuhenga sokapi bila kumbwagi
weapa, ili uamboni wokapi goguhenga wikuba walasima ila
ukupala wamweti.
15 Pangi Onesimo jaboka kwaku ku kipindi kisokopi pena,
ili guwesa kabee kuba naku masoba goti.
16 Nahenu jombi nga ntumwi pena ila jubii jojupalika
ngani kupeta ntumwa: Jombi ndi nndongu witu jojutupai.
Jombi ndii jojupalika ngani kwangu na hata kwaku weapa
ngani, jombi jubii ngati ntumwa na ngati nndongu witu
nkati jaka Bambu.
17 Ndienu, ana gumanyiki nepani kuba nnzaku, gunzopa
kabee ngati emwakanyopa nepani.
18 Ana jugukosi sindu, au gutenda kunndaja henu gunaja
nepani.
19 Nepani Pauli nemba malobi ganga kwa ku kuboku
kwangu: Nepani Pauli niitenda kugulepa! Ngasembalika

kugukombuke ndenda kugulaja wehapa lideni lukunilepa yani moju waku.
20 Henu nndongu wango, nhengila lijambu le heli kwa ndaba jaka Bambu, ugusangamusa mwoju wangu ngati nndongu mu kujongana ni Kilisitu.
21 Nemba malobi gangani koni nhobale ngiti gunyetakalia kuloba kwangu kabee manyiki ngiti guhenga nakanopi ja haga ganukulobiki.
22 Pamu na haga gunhandaliya sumba ndaba nhobale ana Sapanga jijibua kuloba kwinu na nepani nihika kwinu.

Malamuki gu kujomule
23 Epafula mpungwa nnzangu kwa ndaba jaka Kilisitu Yesu, jutenda kugulamuki.
24 Nabombi aka Maluko na Alisitako na Dema na Luka na baahenga lihengu ajangu, atenda kugulamuki.
25 Nunndobee mwanganya mwaboti uamboni waka Bambu Yesu Kilisitu gutama pamu na mwanganya mu loho inu.

Balua kwa Aebulania Ulongulelu

Kitabu sa Aebulania ndi balua jejigangamalisa moju na jejilangi namuna Yesu hejahika kuhenga majambu ndalindali gabapwaga alota baka Sapanga gagabii mu Lilaganu la Mwandi. Kiandikwi ngati malandi. Gabii majambu zaidi ja sitini gaalongi mu kitabu sili Lilaganu la Mwandi alogwi kabee mu kitabu sa Aebulania ga galangi hotuhotu namuna Yesu hejahenga majambu ga galongaliwi na alota baka Sapanga nu kuhenga mahengu gu ungolu ukolongu gwa Ayaudi. Kwa ndaba heji kitabu senze kibii ni lilengu lu kupolesa mwoju likundi bandu ba bunhobali Kilisitu bi kiyaudi. Kitabu sa Aebulania kilangi namuna Yesu hejahenga gagapalika na malagalaki ili kwiipalika agolu kupia kabee litambiku. Yesu jabiya litambiku la mahakau goa, litambiku le heli apia mala jimu pena na litama yaka petapeta. Likundi la bandu ba bunhobali Kilisitu ba sajenu na bombi kabee awesa kugangamaliswa mwoju kuhuma mu balua kwa Aebulania ili aendaliya kunzengale Yesu Kilisitu. Jombi ndi jojutuhenga tunhobaliya Sapanga kabee tuendalya muku nhobale jombi. Mulipungu 12:2.

Nga mundu jokapi joammanya mundu jojuandiki kitabu sa Aebulania, lakini abole apiiki mawasu gabu kuwesikana juandiki au ntumi Pauli au Luka au Balunaba. Ndienu nga mundu jojumanya kipindi pasaandikwi balua je heji lakini bingi ahobale kiandikwi kabula ja saka sa 70 baada ju kusaliwa Kilisitu. Musi uku Yelusalemu wabombuliwa saka sa 70 baada ju kusaliwa Kilisitu, lakini jojaandika balua jenze juilongale Yelusalemu ngati gwabiya wakoni ngase jibombuliwi. Kitabu senze sa Aebulania kiandikwi ku musi guku Loma. Mulipungu 13:24. Na kuwesikana bikibaganisi mu makundi ndalindali ga bandu ba bunhobale Kilisitu.

Gagabii nkati.

Jojaandika balua jenze julangi Yesu ndi nkolongu kupeta alota boti baka Sapanga na atumi bu kunani baka Sapanga. Mulipungu 1:1-4:13.

Kabee juendale kulangi Yesu ndi nkolongu kupeta agolu bahenga lihengu mu Nyumba jaka Sapanga mu Yelusalemu. Mulipungu 4:14-7:28.

Kabee lihengu laka Yesu ndi likolongu ku majetanganu ga mwandi gaguge Sapanga gajwapekia bandu baki kupete

malagalaki gaguge jombi jwapia kwaka Musa. Mulipungu 8:1-10:3.
Pajajomula kulandi Yesu ndi nkolongu kwa kila indela nhandisi jupia malagisu gangi kwa mahengu. Mulipungu 10:32-13:17.
Nhandisi jujomule balua jaki suku hingamakii na malamuki. Mulipungu 13:18-25.

Sapanga jupwaga kupete Mwana waki

1 Pamwandi Sapanga jalongila naka hoku bitu mala jingi
na kwi indela hingi jalongila nabu kupete alota baki,
2 lakini masoba ga mwisu gani, julongi na twepani kupete
Mwana waki. Sapanga jwabomba nndema kupete jombi,
joniojuwe Sapanga anhagwi ili andekila hindu yoti ibia yaki.
3 Jombi ndi unang'anu gu ulumbi waka Sapanga, ni
lilenganu la sakaka laka mweni Sapanga nu ku uwesu
ulilobi laki lelibii na makili julonda hindu yoti. Baada
jukunyambisa mahakau, jutemi kunani kwaka Sapanga
hoku, upandi wa malele wo Ukolongu ukunani kwaka
Sapanga.

Ukolongu waka Mwana waka Sapanga

4 Mwana ndi nkolongu kupeta atumi buku nani, ngati
elibii lihina leampekia Sapanga helibii likolongu kupeta
mahina gabu.
5 Ndaba Sapanga ngaseampwagi hata kulenga, ntumi
waki jumu jukunani:
“Weapa ndi wa Mwanango;
nepani lelenu mii Atati baku.” Wala ngaseandongali mtumi
jukunani jokapi,
“Nepani niibiya Atati baki,
najombi jwiibiya Mwanango.”
6 Lakini Sapanga pajabiya antuma Mwana waki,
jojutumbuli kubelekwa punndema, japwaga,
“Atumi boka bu kunani kwaka Sapanga bunzinamia.”
7 Lakini pajaalongaliya atumi bu kunani japwaga,
“Sapanga jaahengiki atumi baki bu kunani kuba loho,
na baahenga lihengu baki kuba miengi ja mwotu.”
8 Lakini paandongaliya Mwana; Sapanga japwaga,
“Kiteu sii su Ubambu Ukolongu mwa Sapanga kitama yaka
petapeta!
Weapa waalongosa bandu baku ngati ejupala Sapanga.
9 Weapa gupala kuhenga gajwagapala Sapanga nukusuki
ubaja.
Ndi mana Sapanga,
jojubi kabee Sapanga waku jutei kuguhagu,

nukugupeke ndogule ngolongu kupeta ajaku.”
10 Nakabee:
“Bambu, weapa wabomba nndema pamwandi,
nu kunani kwaka Sapanga kwa bombwa kwa maboku gaku.
11 Hei yoti yiitenda kuhoba, lakini weapa guiigaliya masoba goha;
yoka itenda kulala ngati ingobu.
12 Biitulana ngati kaputi,
nayombi ing'anambuka kuba ngati ingobu.
Lakini weapa ndi ajolajola masoba goha,
na Maisa gaku ngagiikubi na mwiso.”
13 Sapanga ngaseampwagi hata kulenga jumu ja atumi baki bu kunani:
“Tama upandi wangu wamalele,
mbaka panaabeka abaja baku
pai ja magolu gako.”
14 Atumi baka Sapanga buku nani ndi kyane? Baniaba ndi loho yeyuntumaki Sapanga na yeitumwa kwaajangati bandu babiijopa wokopu.

2

Wokovu nkolongu

1 Kwandaba heji tupalika kukuhenge lihengu sapi kuhobale ku usakaka kotujowini ili twiikotoka kuhobale.
2 Malobi gabapata aka hoku bitu kuhuma kwaka atumi baka Sapanga bu kunani galangiya kuba ga sakaka, na bandu boti banga kupwata au kugajetake malobi gala bapata azabu ngati ebapalika.
3 Ndienu, twepani twilama boo ana ngase tuguhenge lihengu wokovu nkolongu gongone? Bambu weni jwatumbuliya oti kulandi wokovu gongoni, na bandu boti babunzogwannya butulangia kupwaga goniogu ndi gwa sakaka.
4 Sapanga kabee jwajonzukiya kulangi uwokopu hogu gwasakaka sukuhenga ndonduke na nginyuli ndalindali na kwaapeke bandu nhupi ya Loho jaka Sapanga kulengana nu upali waki.

Yesu ndi jojutulongosa mu wokovu

5 Sapanga ngasejaabei atumi bu kunani kwaka Sapanga agulongusa nndema goguhika, yaani nndema gola gotugulongale majambu gaki.
6 Kabee pandu pangi Maandiku gapwaga:
“Mundu ndi kike, mbaka unhwasaliyaje;
mundu ndi kike mbaka guntunzaje?

7 Gunhengiki jubia nuuwesu nkolongu kupeta atumi bu
kunani baka Sapanga;

unhwatiki seketule ju ulumbi ni hisima,

8 wabeka hindu yoti pai ja magolu gaki." Kulongaleka ana,
Sapanga ambeka mundu kuba jojulongosa hindu yoti,
yani sanga kukileka sindu hata simu. Hata hela
mbaka sajenu, twakona ngasetumbona mundu
jwakalongua hindu hei.
9 Lakini tumbweni Yesu jojuwe bunhenga ku kipindi
kisokopi pena kuba pai kupeta atumi bu kunani baka
Sapanga, ili kwa waamboni waka Sapanga jukuwa ndaba ja
bandu boti. Henu tumbona bunzemiki ku ulumbi ni hisima
ndaba ja kuwa kojung'aliki.
10 Wabii upali waka Sapanga kupwaga Sapanga, jojuwe
jwabomba nukutunza hindu yoka, anhenga Yesu kuba
jojutosani kupete mang'alika, ili jwaaleta bana bingi
ahangangana mu ulumbi waki. Ndaba Yesu ndi jojulongosa
mu wokovu.

11 Jombi jaanyambisa bandu mahakau gabu, na boti, yani
jombi na bandu babahengiki kuba ba sapi boti abii na atati
bamu. Ndi mana Yesu ngasejubona iyoni kwaakema haba
alongu baki;
12 ngati ejupwaga:

"Mwaa Sapanga, naalandila alongu bangu mahengu gaku.

Nagulumbaliya mu maketanganu gabu."
13 Kabee jupwagaa, "Nanhobaliya Sapanga." Kabee; "Nepani
mi paamba pamu na bana bajumbeki Sapanga."

14 Ndienu ndaba bana haba, ngati ejaakema bombi, ndi
bandu bana nhyega na mwai, Yesu mweni jabiya ngati
bombi nu kujongana nabu mu umundu wabu. Jahenga hela,
ili kwii indela ja kuwa kwaki, juwesa kulihalabana
mahengu gi Lijobi lelibii nu uwesu ukukoma,
15 nahenu jwaaokua baabii atumwa mu maisha gabu goti
ndaba jukuhola kua.
16 Ndaba sakaka jombi ngasejahika kwaajangati atumi
buku nani baka Sapanga, ila ngati egapwaga Maandiku gaka
Sapanga; "Jwaajangati kibeleku saka Ibulahimu."
17 Ndi ndaba kwabia jubiya ngati alongu baki kwa
majambu goha, ili jubiya Nngolu Nkolongu wabu
jojuhobaleka na jojubii ni ikia mu kuntumaki Sapanga, ili
mahakau ga bandu gaboka.
18 Na, juwesa henu kwaajangati bandu baalengwa nu
kung'alika ndaba jombi mweni jwalengwa nu kung'aliswa.

3

Yesu ndi nkolongu kupeta Musa

1 Mwalongu bangu, bandu baka Sapanga ba junkemiki
Sapanga, mawasu gitu gabia kwaka Yesu jojuwe Sapanga
anndetiki kuba ntumi nu Nngolu Nkolongu jukuhobale
kwitu kotujetake pangwendu.
2 Jombi jabii jojuhobaleka kwaka Sapanga joanhagula
kuhenga lihengu laki ngati Musa hejwabii jojuhobaleka mu
nyumba joka jaka Sapanga.
3 Lakini Yesu kupalika jupata hisima ngolongu kupeta
Musa ndaba nsenga nyumba jupata hisima ngani kupeta
nyumba jene.
4 Kila nyumba jisengwa na mundu, lakini Sapanga ndi
nsenga wa hindu yoka.
5 Musa jabii ntumisi jojuhobaleka mu nyumba joti jaka
Bambu, na jwalongi majambu gaguge Sapanga jagalongila
monikatai.
6 Lakini Kilisitu ndi jojuhobaleka ngati Mwana jojubi nu
uwesu mu nyumba jaka Sapanga. Twe twabeti ndi nyumba
jaki ana tuendali kuba nganganga na nukuhoabale
setukipuni.

Kupomule kwa bandu baka Sapanga

7 Ndienu ngati ejupwaga Loho jaka Sapanga:
“Lelenu ana mwijowani sauti jaka Sapanga,
8 mwiikuba na mioju jejibii niing'omu ngati kipindi sela aka
hoku bii pa bunkana Sapanga,
ngati hekwabii kipindi similengu kulukoba kola.
9 Hoku aseja binu banenga nukumbema,
hata ngati bagabweni mahengu gangu ganahengiki kwa
yaka alubaini!
10 Nahenu naayomila bandu haba napwaga,
‘Mawasu ga bandu haba gahobiki masoba goti,
nabombi ngase bajetaki malagalaki gangu.’
11 Ndienu nayomiki nukulapa mbamba:
‘Ngabijingi punndema pangu pukupomule.’ ”
12 Ndienu mwaalongu bango, nzepana jwikuba mundu
jokapi kati jii jojubii na mwoju mbaja na jwanga kuhobale
hata kulibeka kutali na Sapanga jojubii mwomi.
13 Henu kwa ndaba, “Lelenu” heji jejilongaleka mu
Maandiku jakona jutulongale twepani, mpalika
kujangatana kila lisoba, ili mundu jokapi kati jinu mahakau
gankonga na munduhoju kuba ni ing'omu.
14 Ndaba twepani tujongana ni Kilisitu ana tupwatali
suusakaka kuhobale kotwabinaku puutumbuli.
15 Maandiku gapwaga ana:

“Ana nnzoani sauti jaka Sapanga lelenu,
mwikuba na mioju jini ing'omu
ngati kipindi sela aka aseja bii pabangana.”
16 Akanyaa babajoana sauti jaka Sapanga nukukana
kunzetakela? Ndi bandu boa babalonguswa na Musa
kuhuma ku Misili.
17 Boo, Sapanga jwaayomila akanyaa kwa muda wa yaka
alobaine? Jwaayomila bala babahenga mahakau, ndi bandu
babawelila kulukoba kola.
18 Sapanga pajalapa: “Ngabijingi pandu pangu
pukupomule,” jabiya jaapwaji akanyanye? Jabiya jaalongale
bandu babunkana.
19 Ndienu tubona ngasebajingi ndema heji ndaba
ngasebahobali.

4

1 Henu ndaba lilaganu lukujingi pandu pukupomule paki
lakona libii, nala tujogupa ili jokapi kati ji jwiisindwa kupata
pandu pukupomule hapa.
2 Ndaba Lijambu Lamboni lilandiwi kwitu ngati
hebaalandila bombi. Lakini malobi ge haga bagabona
ngasegabii na mana ndaba bagajowani lakini
ngasebagajopa su kuhobale.
3 Nala twepani twetuhobali tupata kupomule hoku
kojutulagila Sapanga. Ngati hejwapwaga,
“Nayomiki nukulapa:
‘Ngabijingi mu nndema jangu ju kupomule.’ ”
Sapanga japwaga haga hata ngati lihengu laki labii tayali
lijomwiki tumbuka pajabomba nndema.
4 Ndaba maandiku gaka Sapanga galongi pandu pangi
kulongale lisoba la saba ana: “Sapanga japomulia lisoba la
saba na jwakotuka mahengu gaki goha.”
5 Kabee lijambu lende lipwaga: “Ngabiijingi pandu pangu
pukupomule.”
6 Ndienu lilagi lukujingi lakoni libii, ndaba bandu
babaalandila Lijambu Lamboni pamwandi basindwa
kujingi homu ndaba basindwa kujetake.
7 Sapanga jabei lisoba lengi lebilikema, “Lelenu.” Japwaga
monikatai kwii indela jaka Daudi malobi gajabii jupwagiki:
“Ana nzowini malobi gaka Sapanga lelenu mwiikuba mioju
jini ing'omu
mwikuba mwabandu banga kujetake.”
8 Ana Yoshua ejakabii jwaapeki bandu haba kupomule,
Sapanga ngajakapwagiki kabee monikatai kulongale lisoba
lengi.

9 Ndienu kuigali kupomule kwa bandu baka Sapanga
ngati Sapanga hejwapomulia lisoba la saba.
10 Ndaba kila jojujingi pandu pukupomule paka Sapanga
jwiipomuliya kuhuma mu lihengu laki ngati Sapanga
ejapomuliya kuhuma mulihengu laki.
11 Ndienu tukasana kujingi mu kupomule hoku, ili
jwiikuba jokapi kati jitu jojikana kujetake ngati ebahenga
bombi.
12 Lilobi laka Sapanga ndi lyomi na libii na makili, likali
kuliku upanga goguyoliki koni na koni. Useku mbaka
paiketangana mawasu ga mwoju na loho, mbaka pandu
paiketangana ihungu ya nhyega nu uloju. Lilobi limanya nia
na mawasu ga mioju ja bandu.
13 Ngasekibii sindu sokapi sekilihihiki palongi jaka
Sapanga; kila sindu kiyekuliwa pangwendu palongi ja miu
gaki, kwaki jombi jojuwe twiipalika kupwaga mahengu
gatuhengiki.

Yesu ndi Nngolu Nkolongu

14 Ndaba tubii nu Ngolu Nkolongu kupeta boka jojuwe
jujingi kunani kwaka Sapanga, ndi Yesu Mwana waka
Sapanga, ndienu tukamulakia nganganganga kuhobale
kotulonge kwimilomu jitu pangwendu.
15 Hoju Nngolu Nkolongu witu jutubonila ikia ndaba
jukusindwa kuwesa kwitu; jombi mweni jwalengwa ngati
twepani lakini jombi ngasejahengiki mahakau.
16 Ndienu tuhegaliya sanga lujogopu kiteu su ubambu
saka Sapanga jojubii jwaamboni, tujopa hikia nawamboni
waka Sapanga ukutujangati kipindi patupala kujangatiwa.

5

1 Kila nngolu nkolongu jobunhagu kati ja bandu, bumpeke
lihengu lukuhenge majambu gaka Sapanga badala ja bandu,
kupia nhupi na matambiku ndaba ja mahakau.
2 Ndaba jombi jo mundo ngase jukamiliki, juwesa
kwaahenge kwi ikia, bandu bangakumanya sindu
nabahenga mahakau.
3 Kwa ndaba ja hela jupalika kupia matambiku nga kwa
ndaba ja bandu pee, ila ndaba ja mahakau gaki mweni
kabee.
4 Nga mundu jojuwesa kulihenga mweni kuba nngolu
nkolongu. Kila jumu juaguliwa na Sapanga kuba nngolu
nkolongu ngati ejabii Aloni.
5 Kabee najombi Kilisitu ngase julipeki mweni ulumbi wa
kuba nngolu nkolongu, ila Sapanga anhagula nukumpwagi:
“Weapa ndi wamwanawango;
nepani lelenu mii atati bako.”

6 Japwaga kabee pandu pangi,
“Weapa ndi unngolu wa yaka petapeta,
kwi lilenganu laka Melikisedeki.”
7 Yesu pajabii jutama pundema pani, kukilelu kikolongu
na maholi, jasalila nukundoba Sapanga jojabii nu uwesu
ukunhoko mu kuwa. Najombi Sapanga anzowani ndaba
jwabi joandumbali Sapanga.
8 Lakini hata ngati jabii Mwana waka Sapanga, jilibola
kujetake kwi indela juku ng'alika kwake.
9 Najombi pabunhenga kuba jojukamiliki, jabiya utumbuli
wa wokovu wa yaka petapeta kwa bandu boka babunzetake,
10 najombi Sapanga anhagula kuba nngolu nkolongu ngati
hejwabii Melikisedeki.

Malagalaki gukukola ki loho
11 Tubii na gingi gukupwaga kupete lijambu lende, lakini
kunonwipi kumpwagi ndaba mwanganya ngase nhelewa
nnyata.
12 Kukipindi senze mwanganya mwapalika tayali kuba
mwaabola, lakini mwakona mumpala mundu jukumbola
mabole gu utumbuli ga malobi gaka Sapanga. Mpala masiba
badala ja posu jejikendiki.
13 Kila jojutama kukunywa masiba pee jwakona mwana
nkeki ndaba ngasejumanya kuhenga majambu gagajetakiki
palongi jaka Sapanga.
14 Lakini posu jejikendiki jibii ndaba ja bandu baakoi,
babaaboliki kwa mahengu kupema ga amboni na giliyaa.

6

1 Henu kwa ndaba heji, tugaleka mabole gu utumbuli
kuhusu Kilisitu, lakini tuendaliya palongi ili tuhikila mu
kukola, na nga kuendale kulongale kuhusu kuleka mahakau
na mahengu gagaleta kuwa nu kupete kunhobale Sapanga;
2 na mabole gu ubatisu na mabole gakwaabeke bandu
maboku; na mabole kuyoka kwa bandu ba wii nu
kutemuliwa kwa bandu kwa yaka petapeta.
3 Haga twiihenga ana Sapanga jupai.
4 Ndaba bandu baabii tayali ayekuliwi usakaka waka
Sapanga, nuku honza nhupi yukunani kwaka Sapanga,
nukujopa Loho wa Sapi,
5 nukuonza wamboni wi lilobi laka Sapanga na makili ga
ndema goguhika,
6 ndienu bakotuka kuhobale kwabu, nga kuwesikana
kwahenga banganya haba alekakia mahakau gabu kabee.
Haba bummbambali punsalaba kabee Mwana waka
Sapanga sanahuli nukumpoa lihamu pangwendu.

7 Luhombi lolukuni iyula mala kwa mala nu kumela
mimea jeapala alemu lupengaliwi na Sapanga.
8 Lakini luombi na lumela mikongu ja miha na magogu
ngase lujangati sokapi; luhombi holu luhegale kupata
lwaambamba kuhuma kwaka Sapanga na mwisu waki ndi
kujoswa mwotu.
9 Mwaalongu bitu, hata ngati hetupwaga hela, tuhobale
kupata majambu gaamboni gingi ngani yaani uokopu.
10 Sapanga jutemu ngati hekupalika; jombi ngajwijewi
lihengu lemwahengiki au upali gonndangi kwakii mu
huduma jemwaapekia na jenhendale kwaapeke bandu baki.
11 Lakini tutokule ngamaa kila jumu winu juendaliya
kulangi kukasana kwaki mbaka mwisu, ili majambu
gamwagahobale gatimia.
12 Henu mwikuba niikakaa, ila mmbiya ngati bahobale na
baa hinakali, na kwi indela heji bajopa gajwaalagila
Sapanga.

Lilagi laka Sapanga ndi sakaka

13 Sapanga pa ampekia Ibulahimu lilagi, jwalapa
kwilihinalaki mweni, ndaba ngasejubii jojubii nkolongu
kupeta Sapanga jojuwe kupete hoju jwakawesa kulapi.
14 Sapanga japwaga: “Sakaka nakupengeliya nuku kupeke
lukolu lukolongu.”
15 Ibulahimu jwalendaliya kukuhinakali. Na henu jajopa
sejalagiwa na Sapanga.
16 Bandu pa alapa, alapa kwa jumu jojubii nkolongu
kuliku bombi, nukulapa je hoku kujomo ubisi woti.
17 Najombi Sapanga, jwalangia lilagi heli kuba sakaka su
kulapa, na kwi indela heji jwaalangia pangwendu kupwaga
ngajung'anambu mawasu gaki.
18 Ndienu ibii hindu ibeli: Kulagi nu kulapa, ngase iwesa
kubadilika na kwi indela heji Sapanga ngasejupwaga isoli.
Ndienu twepani twetujombataki kulama kwaki, tupata
mwoju gu kukamulaki nganganganga kuhobale kojubei
palongi jitu.
19 Tubii nu kuhobale hoku ngati hekubii kipanda sa maisa
gitu gaguge gabii nganganganga na la sakaka. Kuhobale
hoku kupeta mbaka pandu pa sapi papabi kunyuma
jilipazia kuna kwaka Sapanga.
20 Yesu mweni julonguli kujingi homu ndaba jitu na jubii
nngolu nkolongu wa yaka petapeta, kulilenganu laka
nngolu Melikisedeki.

7

Nngolu Melikisedeki

1 Melikisedeki hoju jwabii bambu nkolongu juku Salemu, nu nngolu waka Sapanga nkolongu. Ibulahimu pajwabia jubuja kuhuma ku kukomana ngondu ko jwaawesa aka bambu akolongu, jwaketangana na Melikisedeki na jombi jwatenda kumpenge imata,

2 najombi Ibulahimu ampekia lipungu la komi la hindu yoti yejwabinaku. Mana juutumbuli jilihina laka Melikisedeki ndi “Bambu Nkolongu jojuhenga gagajetakeka palongi jaka Sapanga,” ndaba jombi jwabii nkolongu juku Salemu, lihina laki kabee libii na mana ja “Bambu Nkolongu ju lukwali.”

3 Atati baki na amabu baki ngase baalogwi pandu pokape, wala lukolu lwaki ngase bululogwi pandu pokapi; ngase pabii pandu paapwagiki jwasaliwa lii au jwakuwa lii. Jubii ngati Mwana waka Sapanga, na juendale kuba nngolu waka Sapanga yaka petapeta.

4 Henu mmbweni mundu hoju hejwaabii jumanyikana nakanopi. Ahoku bitu a Ibulahimu ampekia lipungu la komi la hindu yoka yejapata kungondu.

5 Tumanyi kupwatana na Malagalaki, kibeleku saka Lawi sesuse ndi akaagolu, ndi baapalika kujuku lipungu la komi kuhuma kwa bandu, yani Aizilaeli ajabu, hata ngati nabombi ahumi mu kibeleku saka Ibulahimu.

6 Lakini Melikisedeki hoju ngasejwabii mu lukolu lwaka Lawi, hata hela jajopa lipungu la komi kuhuma kwaka Ibulahimu, kabee ampengila imata jombi jojwabii bumpeki malagi ga Sapanga.

7 Lakini nga mundu jojuwesa kukana, mundu nsoku ndi jojupengewa imata nunkolongu.

8 Kabee aka agolu haba baajopa lipungu la komi, ndi bandu baakuwa; lakini pamba jojujopa lipungu la komi, yani Melikisedeki, maandiku gaka Sapanga gapwaga jubi mwomi.

9 Ndienu tuwesa kupwaga ana; kipindi Ibulahimu pajapia lipungu lakomi la hindu yaki, ahelahe Lawi jojuwe ibeleku yaki ajopa lipungu la komi, jwapia kabee lipungu lakomi.

10 Ndaba Melikisedeki pajaketangana na Ibulahimu, Lawi jwabia jwakona muibunu mwa atati baki yani ngasejusaliwi.

11 Ndaba ju ugolu wa Alawi, bandu buku Izilaeli baapekia malagalaki. Henu ana mahengu gu ugolu gwa Alawi gakabia gatosaki, ngakwaka paliki kabee kuba nu ugolu gongi ndalindali, gogupwata indela ju ugolu waka Melikisedeki na nga ngati waka Aloni.

12 Ndaba ugolu nagung'anambwiki, kupalika na malagalaki nagombi gabadilika.

13 Najombi Bambu witu jojuwe majambu haga goti
gunndongale jombi, jwabia ju lukolu longi, na ngasejubi
hata mundu jumu jojuhumi lukolu lwaki jojuwaiki
kutumaki pa mesa jaki jukupiiki matambiku koni jubi
nngolu.
14 Kumanyikana jombi jwasaliwa mu lukolu lwaka Yuda
lolulwe Musa ngasejwililogwi pajwabia julongale agolu.

Nngolu jongi ngati Melikisedeki

15 Kabee lijambu lende libonikana pangwendu ngani;
ndaba nngolu jongi jojubii ngati Melikisedeki jupitii.
16 Jombi ngasebunhengiki kuba nngolu kupete mpangu
wa bandu au malagalaki ga bandu, ila kwa makili ga womi
goguwe ngasegubii na mwiso.
17 Kwa ndaba Maandiku ga sapi gapwaga, "Weapa ndi
nngolu wa yaka petapeta, kulengana nu ugolu waka
Melikisedeki."
18 Henu malagalaki ga mwandi baputaa kwa ndaba
ngasejabia jiwesa sindo.
19 Ndaba malagalaki gaka Musa ngasegawesa kutosane
lijambu lokapi. Lakini henu, pandu pi lilagi la mwandi
abekiki kuhobale kwa lamboni ngani kokukwe kupete
kuhobale hoku tuwesa kunhegale Sapanga.
20 Kupeta haga goti, pamba Sapanga jutei kulapa. Kipindi
sela, bandu bangi pa baahenga abia agolu, Sapanga ngase
jwalapike.
21 Lakini Yesu bunhenga kuba nngolu sukulapa kipindi
Sapanga paampwagila:
"Bambu julapiki,
wala ngajung'anambu mawasu gaki:
'Weapa ndi nngolu wa yaka petapeta.' "
22 Henu ndaba jukulapa hoku, Yesu bunhengiki kuba
nginyuli jejilangi sakaka tubii ni lilaganu lelibii la sapi ngani.
23 Kabee, Agolu bangi haba bakabii bingi ndaba bakuwa
na ngabakawesiki kuendale na mahengu gabu gu ugolu.
24 Lakini Yesu nga ngati bombi, jombi jutama yaka
petapeta; ni lihengu laki lu ugolu ngase liboka kwaki
kujenda kwaka mundu jongi.
25 Ndienu, jombi juwesa kwaagombo ngani boka
babunzende Sapanga kwii indela jaki, ndaba jombi jutama
yaka petapeta kwalobe kwaka Sapanga.
26 Ndienu labii lijambu la mboni ngamaa kwitu kuba nu
nngolu ngati hoju jojubi jwa sapi, jwanga ni likosa wala
lihakau nkati jaki; bumbei kutali na babii na mahakau nu
kunkwea kunani ngamaa kunani kwaka Sapanga.

27 Jubii ndalindali na agolu bangi, jombi ngasejupalika
kuboa litambiku kila lisoba, ndaba ja mahakau gaki mweni
hoti, nakabee ndaba ja mahakau ga bandu bangi. Jombi
jahenga hela mala jimu pee ndaba ja bandu boka, pa jilipia
jombi mweni, kutosiki ku ipindi yoti.
28 Malagalaki gahagu bandu baabi nga na makili kuba
agolu akolongu; lakini lilagi laka Sapanga lejahenga
sukulapa na lelihikiki baada ja malagalaki lunhagwi Mwana
jojuwe anhengiki kuba jojutosa yaka petapeta.

8

Yesu Nngolu witu Nkolongu

1 Ndienu, lijambu likolongu letupala kupwaga ndi lende:
Twepani tubii nu Nngolu Mkolongu wa namuna heji, jojuwe
jutama upandi wa malele wa kiteu su ubambu su Ukolongu
kunani kwaka Sapanga.
2 Jombi juhenga lihengu lu ugolu ukolongu pandu pa
asapi, yani nkati ji lihema la sakaka lelisengiwi na Bambu,
na nga le jusengiki mundo.
3 Kila Ngolu Nkolongu anhagwi ili ampiikia Sapanga
nhupi ni litambiku, na henu Nngolu Nkolongu witu yani
Yesu jupalika jubia na sindu sukumpiki Sapanga.
4 Ana jombi jwaka bia jupunndema pani, nga jwaka bi
nngolu hata nunkamu, ndaba abii agolu bangi baapia
litambiku su kupwata malagalaki gaka Musa.
5 Lihengu labu lu ugolu ndi lilenganu pe ni kihilu sa
majambu gagabii kunani kwaka Sapanga. Ndaba Musa
pajwahegalia kulenganake lihema lela, Sapanga
andagalakiya: “Lenganakia kila sindu kulengana ni
lilenganu lela lebugulangia kukitombi kola.”
6 Lakini henu Yesu bumpeki lihengu lu ugolu lelibi la sapi
kupeta lihengu lu ubambu labu, ngati lilaganu le jwalangia
kati ja bandu na Sapanga ndi la sapi ngani, ndaba biilibei
panani ja malaganu ga gabii ga amboni ngani.
7 Ndaba ana lilaganu lelatumbulia ngaselabii na makosa,
nga kwaka paliki lilaganu la pili.
8 Lakini Sapanga jabona likosa kwa bandu, ndi jwapwaga:
“Gahika masoba, jupwaga Bambu,
ndi panihenga lilaganu linyai na bandu buku Izilaeli na
bandu buku Yuda.
9 Lilaganu lende ngalikubi ngati lela lenahenga na aka hoku
babu,
lisoba pa naalongua ku kuboku kuhuma ku Misili.
Ngase babii ba ahobale ku lilaganu lango;
nahela nepani ngase naajangati, jupwaga Bambu.

10 Lende ndi lilaganu leniihenga na bandu buku Izilaeli
masoba gagahika,
jupwaga Bambu:
Niibeka malagalaki gangu mwamalangu gabu,
nukuandika mmwoju jabu.
Nepani niibiya Sapanga wabu,
nabombi biibiya bandu bango.
11 Nga mundu joammbola mundu nzaki,
wala jojwampwagila nndongu waki,
'Gummanya Bambu.'
Ndaba boka,
tumbuka asoku na akolongu biimanya nepani.
12 Naalekakiya mabaja gabu,
wala nganikomboki kabee mahakau gabu."
13 Kukupwaga kupete lilaganu linyai, Sapanga julihenga libia lelilai lilaganu luputumbuli lela; na sokapi sekikuba samwandi sitenda kulala nuku hegale kuboka.

9

Kunndumbali Sapanga punndema na kunani kwaka Sapanga

1 Lilaganu lu utumbuli labii ni indela yaki yu kunndumbali Sapanga na kabee ndi pandu paki pa asapi pukundumbali punndema.

2 Balenganaki lihema lelule sumba saki su utumbuli bikikemika Pandu pa Sapi. Momuje babekiki kipanda sukubeke taa na mesa jejibii na mabumunda gababei palongi jaka Sapanga.

3 Munyuma ji lipazia la pili, kwabii ni sumba sebikema Pandu pa Sapi ngamaa.

4 Momuje kwabii na sanduku ja zaabu jukupiiki litambiku lebei ndaba juku pogale ubani, ni lisanduku li lilaganu lelule babia apaki zaabu upandi woti, nu nkati jaki kwabia ni kibega sa zaabu sesabi na posu jebijikema mana na ndonga jaka Aloni jejitunduli manyoi na malibu gaalenganaki ngati ibau yeabasiki gagaandikwi miilu.

5 Panani ji lisanduku yabii ihumbi yana mapapati yebiikema kelubi, yeyabii nu unang'anu, na mapapati gabu gayekali panani ja pandu pa wamboni waka Sapanga. Lakini sajenu ngatuwesi kupwaga majambu haga hotuhotu.

6 Ndi ebapangiki hindu yela yoka. Agolu bayobali kujingi kila lisoba mu sumba su utumbuli kuhenga mahengu gabu.

7 Lakini Nngolu Nkolongu kajika jaki ndi jojujingi mu sumba sa pili, najombi juhenga hela mala jimu pee kwa saka simu, na jukuba jujuku mwai jejuje ampiki Sapanga kwa

ndaba jaki mweni na ndaba ja mahakau ga bandu gabahengi sanga kumanya.

8 Henu Loho jaka Sapanga jubola hotuhotu kupete majambu haga ana, indela jukujingi mu Pandu pa Sapi ngani jabiya bakoni ngasejihoguliwi kipindi soti sumba su utumbuli lakoni lijemiki.

9 Lijambu heli ndi lilenganu li kipindi sa sajeno, nhupi na matambiku apia lakini ngasegawesa kugahenga mioju jabu jukungungamali Sapanga kuba je jitosani.

10 Majambu haga goti gajendana na posu ni hinywaji na majambu ndalindali gukulisambisa nhyega. Haga goti ndi malagi ga kunza pena; hagagoti giiendalia mbaka kipindi Sapanga pajilenganakiya kabee hindu yoti kuba inyai.

11 Lakini Kilisitu juhikiki, koni jubii Nngolu Nkolongu wa majambu gagabii gamboni, gaguge sajenu gahikiti. Jombi juhenga mahengu gaki mu lihema lelibii likolongu na lelitosani, lelule ngaselilenganikiwi na bandu, yani liikuba lihema leabombiki mu nndema gongo.

12 Jombi jajingala Pandu pa Sapi mala jimu pena na ngasejwatotwi mwai wi imbui na ng'ombi ila jatotwi mwai waki mweni, nu kutupeke indela heji jawesa kutulete ukombosi wa yaka petapeta.

13 Bandu bababii abaja bawesa kunyambisika na kuba sapi palongi jaka Sapanga pabaamisila mwai wii imbui na ng'ombi pamu na maliu ga matoli.

14 Lakini kwa mwai waka Kilisitu, majambu makolongu ngani gatenda kuhengeka! Kwa makili ga Loho ja yaka petapeta, Kilisitu jilipikia mweni litambiku lelitosane kwaka Sapanga. Mwai waki waatunyambisa mmioju jitu kupete mahengu gagaleta kuwa, ili tupata kuntumaki Sapanga jojubii mwomi.

15 Ndienu jombi ndi jojujonganisa jwi lilaganu linyai ndi bandu bajakemiki Sapanga ba awesa kujopa mbengalelu ya yaka petapeta yejaalagi. Kuwa kwaki kwaagombo bandu kuhuma ku mahakau gabahenga kipindi si lilaganu la mwandi.

16 Kwa majambu ga malaganu gaka mundu jojuwi, gaandiki kupete kujopa hindu yejiilei mundu jojukuwiki kupalika kumanyikana ana ndi sakaka mundu hoju jojiandiki balua heji juwi.

17 Lilaganu leliandikwi kupete kujopa hindu yaka mundu jojukuwiki ngaseliwesa kuhenga lihengu mbaka jukuwa mundu jojuandiki lilaganu heli, ndaba balua heji ngajihengi lihengu ana jojuhandika balua je heji jakona mwomi.

18 Ndi mana hata lilaganu lu utumbuli lela ngaselahengiki
lihengu sanga kujitika mwai.
19 Musa jatumbuliya jatangasiya bandu boka mihilu joka
ngati ekwabii malagalaki; jajukua mwai ulitoli na mwai wi
imbui pamu na masi gu kuhanganaki, na kwa manyoli gu
nkongu gobugukema hisopu na litonzi likeli, nu kumisi
kitabu sela sa malagalaki na bandu boka.
20 Musa japwaga: “Gongo ndi mwai gogulangi sakaka
lilaganu lejunndagalaki Sapanga kulihenga.”
21 Ahelahe, Musa jamisila mwai gola mu lihema la Sapi na
hindu yeitumika pandu pukundobe Sapanga.
22 Sakaka malagalaki gapwaga, kalibu kila sindu kiwesa
kunyambisika kwa mwai, na mahakau nagombi
galekakewa pena ana mwai gujitiki.

Litambiku laka Kilisitu ndi leliboa mahakau ga bandu

23 Hindu yenze ndi lilenganu pena la majambu ga sakaka
gukunani kwaka Sapanga, yapalika kunyambisika kwii
indela heji. Lakini hindu yukanani kumaundi yombi ipala
matambiku gagabi sapi ngani.
24 Ndaba Kilisitu ngasejajingi Pandu pa Sapi pabasenga
bandu kwa maboku gabu, papuje ndi lilenganu pena kwa
sela sa sakaka. Jombi jajingala kunani kwaka Sapanga
kokuje, kokujeni sajenu jujema palongi jaka Sapanga ndaba
jitu.
25 Nngolu Nkolongu jwa Ayaudi jujingi Pandu pa Sapi
ngamaa kila saka koni jubii na mwai wi kinyama; lakini
Kilisitu ngasejajingi kulipia mweni mala jingi,
26 ndaba kabiya kubii hela, Kilisitu jupalika kung'aliswa
mala jingi tumbuka kubombeka ku nndema. Lakini henu
mu ipindi yenze yeihegale kuhiki mwisu gundema, jombi
jupiti mala jimu pena kuboa mahakau ku kulipia mweni
litambiku.
27 Ndienu ngati ekubii kila mundu jukuwa mala jimu,
ndienu jwiijema palongi jaka Sapanga kutemuliwa.
28 Ahelahela Kilisitu najombi jilipia litambiku mala jimu
pena ndaba jukuboa mahakau ga bingi. Pajiipitila mala ja
pili, nga ndaba jukuhangajika kabee na mahakau, ila ndaba
ja kwaaoko bandu babundendale.

10

1 Ndienu malagalaki ga Musa ndi kihilu pe sa majambu ga
amboni gagihika lakini nga hindu ya sakaka. Ndaba
matambiku gaka musa haga gababia apia kila saka bila
kukotoka, nga gawesi kwaahenga bandu babundumbali
Sapanga kuba baakamilike palongi jaka Sapanga.

2 Ngati bandu haba babundumbali Sapanga ebakabii
banyambisi mahakau gabu sakaka, ngabilijoani mwoju
kubina ndaba ja mahakau, na ngabahendali kupia kabee
matambiku haga.
3 Lakini mu litambiku le heli lelihengeka kila saka
laakombosa bandu mahakau gabu.
4 Ndaba ja mwai wi likambaku ni lipongu ngauwesi kuboa
mahakau.
5 Ndi ndaba Kilisitu pajabiya juhika pundema, ampwagila
Sapanga:
“Weapa ngasewapai litambiku lukusinza wala litambiku la
hindu,
lakini wanhandaliya nhyega.
6 Matambiku gukutinyia pamotu, au gukulekake mahakau
ngaseipalika kwaku.
7 Papu napwaaga, ‘Nepani mi pamba,
kuhenga gaupala wehapa nepani nhenga, mwaa, Sapanga,
ngati eahandaki kitabu sa malagalaki gaka Sapanga.’ ”
8 Jatumbuliya kupwaga, “Ngasegupai wala
ngasegupendeswa ni litambi liinyama na litambiku
lukutinyi na litambiku la hindu litambiku lukuleka
mahakau.” Japwaga hela hata ngati matambiku ganga goti
apia kulengana na Malagalaki.
9 Ndienu japwaga, “Mi pamba mwaa Sapanga, nhikiki
kuhenga gagupala wehapa nhenga.” Ndienu Sapanga
juboiki matambiku ga mwandi nu kubeka litambiku lengi
lelule ndi Kilisitu mweni.
10 Ndaba Yesu Kilisitu jahenga gajupala Sapanga juhenga,
twepani tunyambiswi mahakau kwii indela ja nhyega jaki
jwaboa litambiku kwa mala jimu pena.
11 Kila ngolu jojabii Nhyaudi jahenga lihengu laki lu ugolu
kwa kila lisoba nu kupia litambiku alelale mala jingi,
matambiku ge haga ngasegawesa kuboa mahakau.
12 Lakini Kilisitu japia litambiku limu ndaba ja mahakau,
litambiku lelihenga lihengu yaka petapeta, ndienu jatama
upandi wa malele waka Sapanga.
13 Nahenu kola julendale mbaka Sapanga pa jaabeka
abaja baki boka pai ja magolu gaki.
14 Ndienu, ku litambiku laki limu, jaahengiki kuba
baatosane yaka petapeta, bandu boka baanyambiswi
mahakau gabu.
15 Najombi Loho jaka Sapanga jutupwagi usakaka wa
majambu haga. Jutumbuli su kupwaga:
16 “Lende ndi lilaganu langu leniihenga pamu nabu,
masoba gagahika:
Niibeka malagalaki gangu mmioju jabo,

nu kuandika mu malangu gabu."
17 Ndienu jajonzukiya kupwaga: "Nganiikombuke kabee
mahakau gabu, wala mahengu gabu giliya."
18 Ndienu kipindi mahakau pagiilekakewa, ngakwikubi
kabee kupia matambiku ndaba ju kulekakewa mahakau.

Tunhegaliya Sapanga

19 Ndienu mwalongu bangu kwa mwai waka Yesu tupata
mwoju wanga kujogopa ukuwesa kujingi Pandu pa Sapi
ngani.
20 Jombi jutuhoguli indela inyai na indela ja womi nu
kupete lipazia lela, yani nhyega jaki mweni.
21 Ndienu tubii nu nngolu nkolongu jojubii nu uwesu mu
nyumba jaka Sapanga.
22 Ndienu tunhegaliya Sapanga kwa mwoju wa sakaka nu
kuhobale kokutosani, kwa mioju jejinyambisiki kuhuma mu
mwoju je jilangi ngasegubii nu ubaja na kwa nhyega
yeisapisiki kwa masi ga sapi.
23 Tukamulakiya kuhobale kwitu kotupwaga ku milomu
jitu, ndaba Sapanga jojahenga malagi gaki ndi jojuhobaleka.
24 Tukasana kukokakeana twabeti na twabeti ili kulangi
upali nu kuhenga majambu gaamboni.
25 Twiikotoka kuketangana pamu ngati hetuyobali, ngati
heahenga bandu bangi. Ila tupalika tujangatana, ngati
hemmbona, lisoba laka Bambu liegali.
26 Ndaba, ana tuendali kuhenga mahakau sanahuli baada
jukumanya usakaka, nga litambiku letuwesa kupia kabee
ndaba ju kuboa mahakau.
27 Sekihigali ndi kulendale koni tujogopa kutemuliwa na
Sapanga na mwotu nkali go gwaatinyisa bandu boka ba
bumpenga.
28 Mundu jokapi jwanga kujetake malagalaki gaka Musa,
akakilongosi bankoma sanga kummbone hikia ana abii
bandu abeli au atatu baapwagiki sebikibona au kujogwana
sejuhengiki mundu haju.
29 Boo, mundu jwanga kupwata malagalaki gaka Mwana
waka Sapanga sanauli nu kusindwa kuuhobale mwai wi
lilaganu laka Sapanga go guunyambisi, mundu joantondo
Loho jaka Sapanga jojutulangi ikia, jupalika kutemuliwa
kukolongu kwa namuna bole?
30 Ndaba tummanyi jojapwaga, "Nepani nilepisa likosa,
nepani nitenda kulepesa," na jojapwaga kabee, "Bambu
jaatemula bandu baki."
31 Kuabuka mu maboku gaka Sapanga jojubii mwomi ndi
lijambu lukujogopa ngani!

32 Nkombuka gagapitila lisoba lela lu utumbuli pa
muumanya usakaka waka Sapanga. Hata ngati masoba gala
mwapata mang'aliku gingi, lakini mwanganya
mwahinakali.
33 Mala jingi buntenda kuntondo nu kumpoa lihamu; mala
jengi mwajetakia kujongana na bandu ba bang'aliswa liyaa.
34 Mwajongi mu mang'aliku pamu na apungwa pa
bunzopa hindu hinu mwahinakalia su kutogule, ndaba
mwamanyiki mmbii na hindu ya sapi ngani nu yu kudumu
yaka petapeta.
35 Ndienu nhendalia kuba nganganganga mu kuhobale
kwinu, ndaba kwanndetila hupi ngolongu.
36 Mpalika kuhinakali ili nhwesa kugahenga gajwagapala
Sapanga nu kujopa sejundagi.
37 Ndaba ngati egapwaga Maandiku:
“Kwakona kasokopi pena,
na jola jojuhika, jwitenda kuhika,
wala ngajwiselewi.
38 Lakini mundu wangu jojuhenga ganagapala jwiitama su
kuhobale;
Ana jukelabwiki munyuma
nepani nganampale.”
39 Ndienu, twepani nga twabandu baakelabuka munyuma
nu kuhoba, ila twepani tubii mu bandu baahobale nu
kuokolewa.

11

Kuhobale
1 Kuhobale ndi kuba nu usakaka wi lijambu le tuhobale,
kujetake ngani majambu ganga kugabona.
2 Ndaba juku hobale kwaka hoku ba mwandi, Sapanga
jatenda kwaajetake.
3 Ku kuhobale, twepani tumanyiki nndema wabombika
kwi lilobi laka Sapanga; Henu majambu gaga bonikana
ngasegabombika kuhuma ku majambu gagabonikana.
4 Ku kuhobale Abeli ampikia Sapanga litambiku lukutinyi
lelabii la sapi kupeta laka Kaini. Ku kuhobale kwaki
jajetikika na Sapanga kuba jojuhenga gajupala Sapanga;
Sapanga mweni jajetaki litambiku laki lu kutinyi. Ku
kuhobale kwaki hata ngati jawii lakini jakoni mwomi.
5 Ku kuhobale, Enoki jajukulika na Sapanga, ili jiikuwa.
Ngasejabonakini kabee ndaba jajukuliki na Sapanga.
Kumanyikana ana kabula ju kujukulika kwaki, jombi jabii
julenganiwi na Sapanga.
6 Ndienu, sanga kuhobale nga kuwesikana kundengane
Sapanga. Ndaba kila mundu joanzende Sapanga ndi

jupalika juhobalia Sapanga jubii, na jaapeki seketule bandu babuntaputa.

7 Ku kuhobale Sapanga andakaliya Noa kupete majambu giliya ga giipitila monikatai gaguge gabiya gakona ngasegapiti. Anzetakiya Sapanga, jasenga safina jaokuliwa jombi pamu na alongu baki. Ku kupete kuhobale kwaki nndema watenda kutemuliwa, najombi Noa jajetakewa palongi jaka Sapanga kupete kuhobale kwaki.

8 Ku kuhobale Ibulahimu anzetakiya Sapanga pa ankema ili jujenda ku nndema goguwe Sapanga annndagila akumpekia gubiya waki. Hata ngati ngase jamanyiki kojabia jujenda, Ibulaimu jatenda kujenda.

9 Ku kuhobale jatama ngati nngeni mu nndema go anndagila Sapanga. Jatama kola mu lihema ngati ejutamika Isaka na Yakobu, babube babajopa lilagi alelalela kuhuma kwaka Sapanga.

10 Ndaba Ibulaimu jabiya julendale musi gogubii nganganganga, musi goguwe Sapanga mweni ndi jo jojapanga namuna ju kusenga nu kugusenga.

11 Ku kuhobale hata Sala jahobaliya Sapanga juhenga sejulagi, ndienu japata kitumbu hata ngati jabia jugogabi ni kipindi saki su kupapa sabiya kipetike.

12 Ndienu kuhuma kwaka mundu jumu, Ibulaimu, jabii ngati jutei kuwa, bapitii bandu bingi banga kubalangika ngati ndondu yu kunani kwaka Sapanga nu nsangi uku mbwani.

13 Bandu haba boka bakuwa koni ahobale. Bakuwa kabula ju kujopa majambu gaguge Sapanga jabiya julagi, lakini su kutali bagabweni, batenda kutogule, nu kujetake hotuhotu bombi babii ageni na bandu baapeta pani pu ndema.

14 Bandu ba apwaga majambu ngati haga, alangi hotuhotu ataputa nndema wabu beni.

15 Ana bakabii awasali nndema go ahamiki toka mwandi, bakapata napwasi jukukelabuka hoku.

16 Lakini henu apala nndema gogubii sapi ngani, yaani nndema ukunani kumaund kwaka Sapanga. Ndi mana Sapanga ngajuboni iyoni bombi kunkema jombi Sapanga wabu, ndaba jombi mweni jahandali nndema.

17 Ku kuhobale Ibulaimu apia litambiku mwana waki Isaka ngati litambiku kipindi Sapanga eandenga. Hoju Ibulahimu ndi jojabii jujopiki lilagi kuhuma kwaka Sapanga, lakini hata hela, jajetaki kumpia litambiku mwana waki wa kajika,

18 hata ngati Sapanga jabii ampwagi, “Kibeleku saku kiihuma kwaka Isaka.”

19 Ibulaimu anhobali Sapanga juwesa kwaayoa bandu bawii; na kwi indela jengi tuwesa nu ku kupwaga hela Ibulaimu ampekia kabee mwana kuhuma kwa bandu bawii.
20 Ku kuhobale Isaka jaapengaliya imata aka Yakobu na Esau, apata mbenge yeihika monikatae.
21 Ku kuhobale Yakobu pajabii juegale kuwa, jaapengaliya bana boka baka Josepu, andumbaliya Sapanga koni jujegamane mu kimutu sa ndonga jaki.
22 Ku kuhobale Josepu jabii juegali kuwa, jalongaliya kuboka kwa bandu buku Izilaeli mu ndema uku Misili, na kabee jaalekila malagisu gu kuboka na mahupa gaki pabiiboka ku Misili.
23 Ku kuhobale akahengo baka Musa bunhiya mwana hoju ku kipindi sa mieyi itato toka kubelekwa kwaki. Bumbona jabii mwana wa sapi, ngase bijijogipi mihilu gaka bambu nkolongu.
24 Ku kuhobale Musa pa jabii mwanahota, jakaniki kunkema mwana waka kamwali waka Falao.
25 Jabona nambanga kung'alika pamu na bandu baka Sapanga kuliku kutogule mahakau ku kipindi kisokopi.
26 Jamanyiki ana kung'alika su kupolewa lihamu ndaba jaka Kilisitu, ndi sindu saamboni ngani kupeta mali gingi yoka yeibii ku Misili, ndaba jabiya julendale seketuli ja monikatae.
27 Ku kuhobale Musa jaboka ku Misili sanga kujogopa inyela juku bambu nkolongu, na ngase jakelabwiki munyuma, ndaba jabii ngati mundu joambweni Sapanga janga kubonikana.
28 Ku kuhobale jahenga tipati ja Pasaka, jalagalakia Aizilael amisa mwai panani ju nndyangu, ili Ntumi jukunani kwaka Sapanga Jojuleta kuwa jukotuka kwaakoma bana bu utumbuli buku Izilaeli.
29 Ku kuhobale bandu buku Izilaeli balombuka nhanga wa Shamu ngati babii pundema; lakini Amisili pa balenga kuhenga hela bakuwa mu masi.
30 Ku kuhobale lumatu lwa musi uku Yeliko lwatenda kuhabuka, bandu buku Izilaeli pa bajomula kuyongolota lumatu ye hei kwa masoba saba.
31 Ku kuhobale Lahabu jojabii nselati ngase jakuiki pamu na bandu babunkana Sapanga, ndaba jaajopa su lukwali bandu babahika kutaputa majambu kwa sili.
32 Ndienu boo, mbwaga kabee kike? Muda ngase gutosa kulandi majambu gaka Gidioni na Balaki na Samusoni na Yeputa na Daudi na Samweli na alota baka Sapanga.
33 Ku kuhobale boti haba bakomana ngondu na aka bambu akolongu na batenda kaawesa. Bakasana ili

majambu gagapalika gabiya, bajopa gala gajalagila Sapanga. Bapunga milomu ji liimba,

34 basusua myiotu mikali, bajepa kukomeka kwa mapanga, babii nga na makili lakini bapata makili. Babii nganganganga mu ngondu, baawesa akomana ngondu ageni.

35 Na aka mbomba baahobale baakelubukiya bandu babu baawi koni ayokiki.

Bangi babu bakana kuhogulewa, baang'alisa mbaka kuwa ili apata kuyoka nu kujingi mu womi wamboni ngani.

36 Bangi baalongama na kwaalapu iboku, na bandu bangi ba bunhobali Sapanga baakonga minyolu na kwaaleke mu kipungu.

37 Baalapula imagu, baakajula ipandi ipandi, baakoma ku upanga. Bayongulutayonguluta koni aweti ngosi yi likondoo na ngosi ji imbui; babi bandu ahagu, baang'alisa na kwaahenge liyaa.

38 Nndema ngase gupalika kuba na bandu ngati haba! Bajendajenda kulukoba nu ku hitombi, batama mu mabomba na mu ipoli yu mu nndema.

39 Bandu haba boti babonikana kuba banamakili ndaba ju kuhobale kwabu. Hata hela ngase bajopiki ga jaalagalaki Sapanga,

40 ndaba Sapanga jabii jaandali majambu ga sapi ngani ndaba jitu, ili bombi bakahikila utosanela koni abii pamu na twepani.

12

Sapanga Atati bitu

1 Twepane tubi ni likundi likolongu la babatamaa mu kuhobale kwa sakaka baabii kulongi jitu, henu tuboa kila sindu se sutupenga, na mahakau ga gagutunyemba. Tujombitika su kuhinakali mwi imbelu yeabei palongi jitu.

2 Tundingalya miu gitu Yesu jo jwatumbulisa kuhobale kwitu na ndi jojwijomuliya kuhobale hoku. Kwa ndaba jandogule jejabia jitenda kunndendale, jwahinakalya kukomeka panani ju nsalaba sanga kubona hiyone, na sajenu jutami upandi uku malele wi kiteu su ubambu saka Sapanga.

3 Henu nde mkombuka majambu ga gumpitila Yesu hejahinakaliya kupengwa na bandu bana mahakau. Nala mwiisoka nu kutenguka mwoju.

4 Ndaba mu kukomana kwinu na mahakau, mwanganya ngase nhinakali mbaka kuwa.

5 Boo, nnzewiki le malobi gu ku ngangamalisa mwoju
gaguge Sapanga pa jalongila na mwanganya ngati mwabana
bake?
“Mwana wangu wilongama, Bambo pa jugulakali,
wala witenguka mwoju pa jugulakali.
6 Ndaba Bambo ammbola kila joampai,
jombi andapu mundu joanzeteke kuba mwanawaki.”
7 Nhinakalya pabundapu ndaba ganiaga ge mabole;
Sapanga junhenge mwanganya ngati bana baki. Ndaba
mwana boo jwanga kulapuliwa na atati bake?
8 Lakini ana ngase bunndapwi ngati bana bangi, nala
mwanganya nga mwabana bake, ila ngati bana ba atati
nabangi.
9 Kabee twepani twaatende isima atati na amabu bitu
baatubeliki hata pa butulapu. Nala tupalika kunzoane ngani
Atati bitu bi kiloho ili tuwesa kuba na womi.
10 Akatati naka amabu bitu bu pundema pani atulapu kwa
muda, ngati beni heababona sapi; lakini Sapanga jutulapu
kwa ndaba jutujangati twabete, ili tuwesa kuba twabandu
baasapi ngati jombi.
11 Kipindi pa tulapuliwa nga sindu su kutogulesa ila sindu su
kuyomesa. Lakini bandu ba baaboliki kuba ni isima
pamwisu waki biipata seketuli ju lukwali ndaba ju kutama
su kuhenga majambu gaamboni palongi jaka Sapanga.

Kubola nu kulakali

12 Henu, ntondabia maboku ginu ga gasoka na kugabeka
nganganga majugu ginu ga nga na makili!
13 Nhendalya kujenda mu indela je jinyokiki, ili sekilemii
siiumiswa, ila kilamiswa.
14 Nkasana kutama ku lukwali na bandu boti. Ntama
maisa ga sapi, ndaba nga mundu jo jammbona Bambo sanga
kutama maisa gasapi ngati haga.
15 Nkasana ngani ili mundu jokapi jwi ihoha waamboni
waka Sapanga. Nndingalia ili nkongu gogubaba gwi itunduli
kati jinu nu kuleta mang'aliku kupete sumu jaki.
16 Nndingalia ili kati jii jwi ikuba mundu nselati au mundu
jwanga kunndumbali Sapanga ngati Esau jojalombisa
mbengale jaki ju utumbuli ukubelekwa ndaba ji kilebi
sakula nunkamu.
17 Mwanganya mmanyiki hata pajapala kujipata kabee
mbengalela jejabii jaki mweni, batenda kukanali, ndaba
ngasejapatiki napwasi juku jetake mahakau gaki hata ngati
jataputa kwa maholi.
18 Mbanganya ngase mwahikiki ku kitombi sa sinai,
sesuse guwesa kugusa ngati ebahenga bandu buku Izilaeli

ngase mwahika ku motu go gunyaka, pandu pa pabii liundi lijilu ni kimbonga,
19 sauti ji imbata na sauti ja malobi. Bandu babajowana
sauti jela baloba bijowana kabee lilobi lengi,
20 ndaba ngase bawesiki kuhinakali mihilu jejipatiki:
“Jojwigusa kitombi senze, hata ngati kinyama banndapula
malibu.”
21 Haga goti gabonikini gu kujogoo ngamaa, hata Musa
jwapwaga; “Nyogopa nu kubagaja.”

22 Lakini mbanganya nhikiki mu kitombi sa Sayuni, pa
musi waka Sapanga jojubi mwomi, nhikiki pa Yelusalemu,
mu musi gu kunani kwaka Sapanga, pa aketangini atumisi
bingi ngama baka Sapanga bu kunani.
23 Nhikiki pi liketanganu likolongu la bandu bu utumbuli
ukubelekwa waka Sapanga, babube mahina gabu
gaandikwi kunani kwaka Sapanga. Nzema palongi jaka
Sapanga jojubi ntemu wa bandu boti, na palongi ja loho ya
bandu boti ba ajetakiwi na Sapanga na ba baahengikiki
kuba baatosani.
24 Nhikiki kwa Yesu jojubii jojujonganesa mu lilaganu
linyai, na jojuwe mwai waki go gumiswiki gulonge
majambu gaamboni kupeta mwai waka Abeli.

25 Henu ndingalya sapi mwiika kukana kunzowane
jojupwaga na mwanganya hoju. Ana babakana kunzowane
jojaleta punndema pani malobi kuhuma kwa Sapanga
nabombi ngase balamike, twepani twiiwesa boo kulama ana
tukaniki kunzowane jojutulakali kuhuma kunani kwa
mahunde kwaka Sapanga?
26 Mu kipindi sela sauti jaka Sapanga juguhenga nndema
gubagaja, lakini henu julagii ana: “Naguhenga nndema
gubagaja kabee, lakini nga pee ndema ila kabee kunani
kwaka Sapanga.”
27 Lilobi lende “Kabee.” Lilangi hindu yote yeibombiki,
Sapanga jiitenda kuibagajisha nu kuiboa ili ihigalia yanga
kubagajiswa yela.

28 Henu twepani ndaba tujopa ubambu nkolongu wanga
kubagajika. Tubia tunsengu nu kunngungamali Sapanga
kwi indela je janndengania, ku kwi isima nu kujogopa,
29 ndaba Sapanga witu, sakaka ndi mwotu nkali go gukula.

13

Kunndengane Sapanga

1 Nhendalia kupalana su ulongu.

2 Mwijewa kwaajopa ageni, ndaba ku kuhenga hela bandu
bangi bawesa kwaajopa atumi bu kunani baka Sapanga bila
kumanya.
3 Mwakombuka apungwa ngati nanamu mmbii mu
kipungu pamu na bombi. Mwaakombuka bandu ba
ang'alika ngati nanamu nng'alika ngati bombi.
4 Bandu ba ajukuini ahengiwa isima na bandu boti, na
mwanalomi nu mmbomba jupalika jubia jo juhobaleka ku
kunzaki. Sapanga jwaatemula aselati na agoni.
5 Mwikuba mwa bandu bukupala lupija; ntosika na hindu
yemmbi nayu. Sapanga mweni jupwagiki: “Nga nuguleki
hata kulenga, wala nga nugulekele.”
6 Kwa ndaba heji tuwesa kupwaga bila kujogopa,
“Bambo ndi jo junyangati ne,
Nga niijogopi sindu.
Mundu jwindenda kike?”
7 Mwaakombuka akakilongosi binu babaalandila lilobi laka
Sapanga. Nhwasalya namuna hebajomulia kutama kwabu,
nnzia kuhobale kwabu.
8 Yesu Kilisitu ndi ajolajo lisu, lelenu na yaka petapeta.
9 Mundu jwaankonga na mabole gokapi giki geni.
Waamboni waka Sapanga ndi go gugangamalisa mioju jitu
wala nga mihilu ja kula posu, mihilu je heji ngase jaajangati
sokapi bandu babiipwata.
10 Twabe tubii na mesa ji litambiku jejuje bandu
baatumaki homu babube bakona mu lihema la Ayaudi
ngase apalika kula hindu yaki kuhuma mu mesa jitu ju
kupiki matambiku.
11 Nngolu nkolongu jwa Ayaudi juleta mwai wiinyama mu
Pandu pa Sapi ngani nu kuipia litambiku ndaba ja mahakau,
lakini inyama ye hei ijoswa kunza ji libweni.
12 Kwa ndaba heji Yesu kabee jang'aliswa na kuwa kunza
ja musi ili jwaanyambisa bandu kwa mwai waki mweni.
13 Henu tunzendila kunza ji libweni kola, bukutupoa
lihamu ngati ebumpoa lihamu Yesu.
14 Mana pani pundema ngase tubi na musi gu kutama
masoba gingi; lakini tugutaputa musi goguhika.
15 Ndienu kwi indela jaka Yesu, tumpiikiya Sapanga
litambiku lu kundumbali masoba gowa, yani ulumbi go
tupwagaa mu milomu patupwaga Yesu ndi Bambu.
16 Mwijewa kuhenga ga mboni nu kujangatana, ndaba
haga ndi matambiku ga guntogulesa Sapanga.
17 Mwaajowaniya aka kilongosi binu nu kuhenga
malagalaki gabu; ndaba bombi atama kelukelu kunndima
mwanganya ngati bandu baapalika kupwaga kwaka

Sapanga namuna heantumaki mwanganya. Mwaajowania ili ahenga mahengu gabu su kutogule, lakini ana nga mwaajowane biihenga mahengu gabu su kusuki na hela nga kwanzangati.

18 Mutulobila kwaka Sapanga. Tubii nu usakaka, mioju jitu jutulangi ngase tubii na makosa, ndaba tupala kuhenga gagabii gaamboni muda woti.

19 Nundoba ngamaa nnobila ili Sapanga jungelubua kwinu kanyata.

Kundoba Sapanga

20 Ndienu, Sapanga jwa mboni, junhyohiki Bambu witu Yesu kuhuma kwa bandu baawi, jojuwe ndi Nndimi nkolongu wa makondoo kwa mwai waki, kwa mwahi hogu, julangi lilaganu la yaka petapeta ndi la sakaka.

21 Nunndoba Sapanga ju lukwali jumpekia kila lijambu laamboni lempala ili nhenga ga jupala jombi, najombi juhenga nkati jitu kwi indela jaka Kilisitu majambu ga gunndengane jombi. Ulumbi gubia gwaki, yaka petapeta! Amina.

Malobi gu kujomulela

22 Henu, alongu bangu, nundoba nnzopa sapi malobi gangani guku nngangamalisa mioju su kuhinakali. Jenze ndi balua inyipi pee jenununhandaki.

23 Mbai kummanyisa ana nndongu winu Timoti bumpiiki mu ligelesa. Ana juhikiki pamba nnyata, nihika pamu na jombi pa nihika kwiinu.

24 Mwaalamukya akakiongosi bi boti pamu na bandu boha baka Sapanga! Alongu buku nndema uku Italia atenda kundamu.

25 Tunndobe mwaboa waamboni waka Sapanga gubia na mwanganya mwaboti.

Balua jejiandikwi na Yakobu Ulongulelu

Kitabu sa Yakobu saandikwa na mundu jumu jobunkema Yakobu. Kuwesekana Yakobu jwabii ndongu waka Yesu, jojuwe jwabii kiongosi kati ja bandu ba bunhobaliya kilisitu pamwandi na jwabii mundu wa pasengo luku Yelusalemu mu lipungu la Mahengu 15:13. Ntumi pauli kabee jukema kipanda sa bandu ba bunhobale kilisitu lipungu la Agalatia 2:9. Asomi ahobale ana kitabu saka Yakobu kiandikwi mu yaka 50 badala jukubelekwa kilisitu. Ndaba Yakobu jwabii kiongosi wa bandu ba bunhobale kilisitu ku Yelusalemu, pangi jwaandika kitabu senze pa jutamika hoku.

Yakobu jutuma kitabu saki “mumakabila komi na mabeli bapesangini nkati ju nndema” mu lipungu 1:1. Mapundisu gaka Yakobu gatumika kwa bandu boti ba bunhobale kilisitu, lakini pajutumi lolobi la makabila “komi na mabeli” galangi Yakobu jwaandika kijenda kwa bandu ba bunhobali kilisitu kuuyaudi. Ndaba kitabu senze sabi nama jakahiki asomi bingipi, kilongali majabu gingipi.Yakobu jubeka pamu kati ja kuhobale na mahengu. Kuhobale kwa sakaka kuilangiwa na mahengu mu lipungu 2:17. Kabee julangi kulekekewa kwa bandu babi na mali gingi, mu lipungu 2:1-4 na sutupagi kuba twa angalipu na se tupwaga, mu lipungu 3:1-12.

Gagabii nkati:

Yakobu jaalamu asomi baki, linga mulipungu la 1:1.
Kabee jwahingamaki akilisitu kuba nganganga kipindi sa mang'aliku.
Kabee jupwaga kupalika kuhobale kulangiwa kupete mahengu, mu lipungu 2:1-26.
Badala ja apa jupwaga namuna malobi gana makili hegapalika kuba, mu lipungu 3:1-12.
Henu Yakobu julandi namuna hekima jaka sapanga hejibii ndali na Hekima ju nndema, mu lipungu 3:13-4:10.
Kabee jwalakali asomi baki bikipuna mu lipungu 4:11-5:6.
Yakobu jujomule kitabu saki mulipungu 5:7-20 sukupia malagalaki gukuhangangana.

1 Nepani Yakobu ntumi waka Sapanga na waka Bambu witu Yesu Kilisitu.

Nunhandaki balua mwanganya mwabandu ba makabila komi na mabeli ga gapesangini punndema. Ndenda kunndamu!

Kuhobale na kuba na malangu

2 “Mwaalongu bangu, mtoguliya ngamaa pampatwa na
milengu ndalindali,
3 ndaba mmanyiki ana kuhobale kwinu ana kubii
nganganganga, kwanhenga nhinakaliya.
4 Mmbiya nu usakaka ndaba kuhinakali kwinu
kwanzangatia mbiya nganganganga mbaka pamwisu ili
nhwesa kuba mwabandu baakoliki na baajagani, banga
kupongukewa na sindu sokapi.
5 Lakini ana jumu winu jupongukiwi malangu, ndienu,
jupalika kunndoba Sapanga jojuwe jampekiya, ndaba
Sapanga jaapeke boti su kujoloka na kwa mwoju wa sapi.
6 Lakini jupalika kuloba su kuhobale bila kuhola sokapi.
Mundu jojubii ni kiholu jubii ngati majeba gu nhanga
gagugee gakangwa nu nhwai koni na koni nu kugaleke.
7 Mundu ngati hoju jwiiholale jwiipata sindu sokapi
kuhuma kwaka Bambu.
8 Jombi ndi mundu jojung'anambuka ng'anambuka,
jwanga kuhobaleka mu indela yaki. Na ngasejuwesa kuamu
sindu sejuhenga.”

Mundu nhagu na mundu jwana mali gingi

9 “Ndongu jojubii jwanga nu ukolongu jupalika kutogule
hali heji ndaba atei kunkwea,
10 najombi jwana mali gingi jupalika kutogule ndaba
jukunhulu. Ndaba mundu jwana mali gingi jihoba kwi
indela jeje ngati liua lu mu kiholi.
11 Liyoba palibala na lyotu laki lijomesa mimea, nagombi
maua gaki gatenda kuhabuka, nu usapi waki woti gutenda
kuhalabika. Ahelahela mundu jwana mali gingi bitenda
kunhoa koni juendale na mahengu gaki.”

Milengu na mang'aliku

12 Jupengaliwi mundu jojuhendale kuhinakali mu
milengu ndaba anajujomwi kuhinakali, jwiipata seketule ja
womi jejuje Sapanga jaalagila bandu babumpala.
13 Ana mundu julengiwi kuhenga mahakau, jwiipwaga:
“Ndenda kulegwa na Sapanga kuhenga mahakau.” Ndaba
Sapanga ngasejuwesa kulegwa nu ubaja, wala jombi
ngaseanndenga mundu jokapi kuhenga mahakau.
14 Lakini kila mundu julengwa pajuhutwa nu kujonzwa
na ndokule yaki mweni iliya.
15 Ana ndokule jiliya jikomiki jileta mahakau, nagombi
mahakau anagakomiki galeta kuwa.
16 Mwaalongu bangu monumpai, mwiikongeka!

17 Kila kipaji sa amboni na kila nhupi jejitosani ihuma
kunani kwaka Sapanga, ihuma kwa Atati baabombiki
unang'anu, jojuwe ngasejung'anambuka wala ngasejulangi
nginyuli jokapi jukung'anambuka.
18 Sukupala kwaki mweni jutubelika kabee ku lilobi laki lu
usakaka, ili tubiya mu napwasi ju utumbuli kati ji iumbi
yaki.

Kujoane nu kuhenga

19 Mwaalongu bangu monumpai nkombuka lijambu
lende: Kila mundu jubiya ni kipyau sukujoane lakini
jwikuba ni kipyau su kulonge.
20 Jojubii ni inyela ngasejuwesa kuhenga majambu ga
amboni gajupala Sapanga.
21 Henu nkotuka kuyobale kwiliya na mahengu goti giliya,
mlibeka pai jaka Sapanga nu kujopa lilobi lebilipandiki mu
mioju jinu, lelule liwesa kuokoa mioju jino.
22 Mwalikonga mwabeti sukujoane pe lilobe laki, ila
nhenga kwa mahengu.
23 Jokapi jojujoane lilobi heli lakini ngasejuhenga, hoju
jubii ngati mundu jojulingali sula jaki mweni mu liloli.
24 Pajujomule kulilinga mweni juboka na papa jujijewa
sula jaki ejubii.
25 Lakini mundu jojijilingali sapi malagalaki gagatosani
gagaaleka bandu abiya baalekakiwi, najuendale kugahenge
mahengu sanga kujoa pena nukujewa, mundu we hoju
jwipengaliwa mu hindu yoti yejuhenga.
26 Ana mundu jilibona juwesa kundumbali Sapanga ngati
ejupala, lakini ngasejuwesa kulongo lulimi lwaki,
kundumbali Sapanga hoku ngasekunzangati sindu sokapi,
kabee jilikonga mweni.
27 Kundumbali Sapanga kokubii sapi na kwanga usapu
palongi jaki: Kwajangati bana banga na atati na amabu na
aka mbomba baawii alomi bandu majambu ga bagapala, na
kulilonda beni ili bisapuka mu mahengu ganga kupalika
pani pu nndema.

2

Kukananaki ubagusi

1 Mwaalongu bangu, ana munhobali Bambu Yesu Kilisitu,
Bambu ju ulumbi mwaabagu bandu hata kulenga.
2 Tupwaaga mundu jumu jojuweti peti ja zaabu ni ingobu
ya sapi jujingi munyumba jukuketangane na papa jujingi
mundu nhagu jojuweti ingobu ipija.
3 Ana muntendi isima ngani mundu jojuweti ingobu
yeinyambiki jola nu kumpwagi: “Tama pamba pandu

pasapi," nu kumpwagi nhagu jola: "Wehapa jema kola," au "Wehapa tama pai pambipi na magolu gangu."

4 Boo, hogu nga ubagusi kati jino? Boo, na ganhamwi haga ngasegahuma mu mawasu giliya?

5 Mwaalongu bangu monumpai, nnzoannya! Boo, Sapanga ngasejuhangwi bandu babube ndi ahagu munndema gongo ili abiya bandu bana mali gingi mukuhobale nukujopa ukolongu waka Sapanga gojaalagila bandu ba bumpaile?

6 Lakini mwanganya mwaalongama bandu ahagula! Boo, bandu bana mali gingi nga lee babunhuni nu kumpeleka ku sengu?

7 Boo nga lee ba bilitondo liina li laamboni laka Kilisitu lebumpekie?

8 Ana nhenge lihengu Malagalaki gu ukolongu waka Sapanga ngati eahandiki mu Maandiku ga Sapanga: "Gumpala nzaku ngati eulipala wamwete," mwibiya nhenga gaamboni ngani.

9 Lakini ana mwaabagwi bandu ndienu, nhenga mahakau nagombi malagalaki gantemula mwanganya kuba na makosa.

10 Jojukotoka kuhenga nhilu gumu wa Malagalaki, jiibiya na makosa gukukotoka kuhenga Malagalaki goti.

11 Ndaba ajolajo jojapwaga: "Witenda ugoni," japwagiki kabee, "Wiikoma," henu hata ana kwabii ngasegutei ugoni, lakini gukomiki, wehapa gukotwiki kujetake malagalaki goa.

12 Ndienu, mpwaaga nu kuhenga ngati bandu babiitemuliwa kwa Malagalaki gagaleta kulekekewa.

13 Ndaba Sapanga ngajikubi ni ikia pajantemula mundu jwanga ni ikia. Lakini mundu jojubii ni ikia ngajijogopi kutemuliwa.

Kunhobale na mahengu

14 Mwaalongu bangu, boo, sanzangatiya ki mundu kupwaaga jubii nukuhobale, lakini ngasejulangi kwa mahengo? Boo, kuhobale je hoku kuwesa kunhokoa?

15 Tupwaaga ummbona nnzaku nndombu au nhasa ngasejubii ni ingobu wala posu.

16 Sanzangatiya kii mwanganya kwaapwaagi haba: "Nnzendannya su lukwali mwakanyata mwotu nu kutupi," bila kaapeke gagapalika mu womi wabu.

17 Ahelahela, kuhobale kajika jaki bila mahengu, kuwile.

18 Lakini mundu juwesa kupwaaga: "Wehapa gubii nu kunhobale, nepani mii na mahengo!" Henu, "Nangiya mundu jojuwesa kunhobale bila mahengu, nanepani nagulangia kuhobale kwangu kukuhenga mahengu gangu."

19 Boo, wehapa guhobale jubii Sapanga jumu? Ena! Lakini
hata kilombu kihobale hela, na kabee kibagaja ku lujogopu.
20 Wehapa gung'ang'a! Boo, gupala lee kumanya kuhobale
kutopu bila mahengu kukuwike?
21 Boo, Ibulahimu ahoku bitu jawesa bo kujetakewa kuba
jwaamboni palongi jaka Sapanga? Jajetakiwa ndaba ja
mahengu gaki kipindi paampia litambiku mwanawaki Isaka
panani ja mesa jukupikii litambiku.
22 Gubweni, ndienu kuhobale kwaki na mahengu gaki
gahenga lihengu pamu ndienu kuobale kwaki kwajaganiya
kwa mahengu gaki.
23 Hela gatimia Maandiku gaka Sapanga gagapwaga:
“Ibulahimu anhobaliya Sapanga, na kukuhobale kwaki
jajetakiwa kuba mundu jojetakiwi palongi jaki.” Ndienu
Ibulahimu jwakemwa nkosi waka Sapanga.
24 Mbweni, mundu jojujetakewa na Sapanga kwa
mahengu gaki na nga kukuhobale kajika jaki.
25 Kwabiya ahelahela kuku nselati Lahabu, jombi
jajetakewa palongi jaka Sapanga ndaba jaajopa bandu
baalaluki laluki ili kupata majambu ga nndema jela na
kwajangati ajendannya kukupete indela na jengi.
26 Ndienu mwaalongu bangu ngati nhyega bila loho
jikuwike, ahelahela kuhobale bila mahengu kukuwike.

3

Kululonda lulime
1 Mwaalongu bangu, bingi binu biikuba aka abola, ngati
emmanyiki twepani twakaabola twiitemuliwa ngani kupeta
bangi.
2 Twepani twaboti tulikobando mu majambu gingi, lakini
ana mundu ngasejukose pukulonge, nala hoju jutosane na
juwesa kulongo nnhyega joti.
3 Twepani twaakonga milomu falasi kwa somasoma ni
migoji ili butujetakia patwalongosa na kwi indela heji
tuwesa kwaalongosa pokapi patupala.
4 Hata ngati sitima ngolongu ngani na jikangwa nu nhai
nkali iwesa kung'anambuliwa ku nsukani nsoku ngani,
nukujenda kwokapi kojupala jojuendesa sitima.
5 Ahelahela, lulimi hata ngati kiungu kisokopi sa nhyega,
kilipuni majambu makolongu ngani.
Indanyu ya motu iwesa kujosa kitengu kikolongu.
6 Kabee lulimi lubii ngati mwotu. Gutweli ubaja gwingi,
gubii na napwasi jaki mu nhyega jitu nu kuenesa ubaja mu
mioju jitu, guhalabana womi witu gwoti kwa mwotu
goguhuma ku Jehanamu.

7 Mundu juwesa kupuga inyama, juwesiki kupuga iumbi
yoti, inyama imwikioli ni ijuni na inyama yeikwaba na
iumbi yoti yu mmasi, nayombi iwesiki kupugwa na bandu.
8 Lakini nga mundu jojuwesiki kulongosa lulimi lwaki.
Lulimi ndi sindu siliya, ngasekilongoseka na lutweli sumu
jejikoma.
9 Kukupete lulimi twepani tunsengu Bambu na Atati bitu.
Nu lulimi lolo twaalapi bandu, bandu babube baabombiki
ku lilenganu laka Sapanga.
10 Malobi gu kupengale nu gukulapa gahuma mu ndomu
gumu. Mwaalongu bangu, majambu haga ngasegapalika
kuba hela.
11 Boo, kiliba simu kiiwesa kupia masi ga sapi na masi
gagabii na mwinyo?
12 Mwaalongu bangu, boo nkongu wu ntini guwesa
kupapa matunda gi Mizeituni au nzabibu guwesa kupapa
tini? Kiliba masi gagabii na mwinyu ngasekiwesa kupia
masi ga sapi.

Malangu gagahuma kunani

13 Boo, nya jwana malangu nu umanyi kati jino? Nala,
julangia lijambu leheli sukutama sapi na kwa mahengu gaki
gaamboni gagahengeka sukulihulua na kwa malangu.
14 Lakini mioju jinu ana jitweli wipu nu kusuki nu usoju,
nala mwakipuna nu kupwaga isoli nukukana usakaka
nukulihenga mbii na malangu.
15 Malangu ngati haga ngasegahuma kunani kwaka
Sapanga, malangu ge haga gahuma pani punndema na nga
gaka Loho waka Sapanga ila gahuma kwiki lijobi.
16 Ndaba pokapi papabii na wipu na soju ndi pabii na puju
na kila aina ju ubaja.
17 Lakini malangu gagahuma kunani kwaka Sapanga,
gatumbuli oti kuba sapi gapala lukwali na gapala kulihulu
na kwaajoane bandu; gatweli ikia na gabii na mahengu
gaamboni na ngasegapala kwaabagu bandu na ngasegapala
kulikopake kuba gaamboni.
18 Bandu baaleta lukwali apanda lukwali nu kuhusa ilebi
yukujetakeka palongi jaka Sapanga.

4

Ukosi nu nndema

1 Boo, kukomana ni milomu joti kati jinu ihuma kwako?
Boo, jihuma lee mu ndokule hinu iliya yeikomana nkati jino?
2 Ntokule hindu na ndaba ngasemwipata mmbi tayali
kukoma, ntokule ngamaa kupata hindu, lakini

ngasemwiipata, henu nndosana nu kukomana. Ngasempata sempala ndaba ngasemukiloba kwaka Sapanga.
3 Henu, panndoba ngasempata ndaba nndoba liyaa; nndoba ili mwitumia kwa ndokule hinu.
4 Mwanganya ndi mwabandu mwanga kuhobaleka ngati heabi agoni. Boo, ngasemmanyiki kuba akosi ba bandu bu nndema ndi akuba abaja baka Sapanga? Jokapi jojupala kuba nkosi wu nndema julihenga mbaja waka Sapanga.
5 Mwiholale kupwaga Maandiku gaka Sapanga galonge bwaka, pagapwaga, “Loho jojuwe Sapanga ammbei nkati jitu jubii na wipu nkolongu.”
6 Lakini, uamboni waka Sapanga gojutupeki gubii na makili ngani, ngati egapwaga Maandiku: “Sapanga jaapenga babikipuna lakini jaapeke uamboni babilihulu.”
7 Ndienu, nzetakiya kulongoswa na Sapanga, mulipenga Lijobi najombi jiitenda kutila.
8 Munhegaliya Sapanga, najombi janhegaliya mwanganya. Nngolula maboku ginu mommbi na mahakau! Nnyambisika mioju jinu mo mulikopake mwabandu baamboni!
9 Mmbiya nu usungu, nndela nu kulobalake; kiheku sinu kibiya kilelu; nu kutogule kwinu kubiya nu usungu nakanopi.
10 Mulihulua palongi jaka Bambu, najombi jiitenda kunkwea.

Mabole gukukanaki kwaatemu bangi

11 Mwaalongu bangu, mwiipwagani majambu giliya mwabeni na beni. Joampwagi liyaa nnzaki nu kuntemu, hoju julipwagi mweni liya nukugatemu Malagalaki. Ana gutemwi Malagalaki, nala wehapa ngase ugajetake malagalaki, ila gutenda kugatemula.
12 Sapanga kajika jaki ndi jojubeka malagalaki nu kutemu. Najombi kajika jaki ndi jojuwesa kuokowa nukukoma. Ndienu, boo, wehapa ndi wanyanye mbaka untemula mundu jonge?

Mabole gukukanaki kukipuna

13 Henu, nnzoannya mompwaga: “Lelenu au kilabu twiijenda ku musi gumu nu kutama hoku saka soti nu kulomba hindu nu kulombesa hindu nu kupata lupija lwingi.”
14 Mwanganya ngasemmanyiki hata kutama kwinu ekwibiya kilabu! Mwanganya ndi ngati likongobu lelihika muda nzipi pena nu kuboka kabee.
15 Mpalika kupwaga: “Bambu ana jupai twiitama nukuhenga senze au selase.”

16 Lakini henu mkipuna nu kulikwea; kukipuna kwa
namuna heji ndi kuliya.
17 Nala, mundu jokapi jojumanyiki lijambu la amboni
lejupalika kuhenga lakini ngasejuhenga, mundu we hoju
juhenga mahakau.

5

Kwaakanaki bandu bana mali gingi

1 Ndienu nzowana mwabandu mombii na mali gingi!
Nndela nu kulobaleke ndaba ja mang'aliku ga ganhikila.
2 Hindu hinu itei kubola ni ingobu inu iotuliwi na
mabongu gagakula ingobu.
3 Zahabu na madini ga feza imeliki kutu na kutu je heji
jandangiya mwanganya pagwendu namuna embii na
makosa, najombi jihalabana nhyega inu ngati mwotu.
Mwanganya mlibeki mali gingi mu masoba ga mwisu gane.
4 Ngasemwaalepiki misalaa atumi babahengiki lihengu
mu matui ginu. Nzoannya kung'ong'oteka kwabu! Kilelu sa
bandu baahusa matui ginu kihikiki mu makutu gaka Bambu
junu Uwesu.
5 Ntami pundema maisa gu kulilengane na ga ndokule.
Mulinenapisi mwabeti mu lisoba lukujenda kusinzwa.
6 Mwaatemwi na kaakoma bandu banga na makosa,
najombi ngasejumpengike!

Kunhinakali mu mang'aliku

7 Ndienu, mwaalongu bangu nhinakaliya mbaka Bambu
ejiihika. Nndingaliya mundu jojulema ejulendale
sukuhinakali mimea jaki jipia ilebi yaki ya sapi. Jombi
julendale sukuhinakali iyula ji kihuku nu msimu ukuhusa.
8 Mwanganya kabee mpalika kuhinakali, nngangamalisa
mioju jinu, ndaba lisoba lu kuhika Bambu litenda kuhegali
punndyangu.
9 Mwaalongu bangu, mwiiyomane mwabeni na mwabeni
ili mwiitemuliwa na Sapanga. Jojutemu juegale kuhika.
10 Mwaalongu bangu, ana mpai kulingali lilenganu
lukulendale nu kuhinakali mu mang'aliku, nhwasaliya alota
baka Sapanga babube balongila ku liina laka Bambu.
11 Twaakema bandu baapengiwi ndaba batei kuhinakali.
Nnzoini lijambu lukuhinakali kwaka Ayubu, na mmanyiki
namuna Bambu ejunhengila pamwisu. Ndaba Bambu
jutweli ikia na uamboni.
12 Kupeta haga goti, mwaalongu bangu, mwiilapa kupete
kunani kwaka Sapanga, wala pundema wala sindu sengi
sokapi. Mpwaga, “Ena” ana mpala kupwaga sakaka ena na

“Ngahela” ana mpala kupwaga ngahela, na hapa ngamwiitemuliwi na Sapanga.
13 Boo, jubii mundu jokapi kati jino jojubii na mang'aliko? Jupalika kundoba Sapanga. Boo, jubii mundu jojutogulela? Jupalika kujemba nyembu yu kulumbalii.
14 Boo, jubii nngonzu kati jino? Jupalika kwaakema aseja bikikundi sa bandu ba bunhobali Kilisitu, nabombi bandobila nu kumpakii mahuta ku liina laka Bambu.
15 Ana alobiki su kuhobale nngonzu jitenda kulama; Bambu ampekia womi, na mahakau gajahengiki gitenda kulekakewa.
16 Ndienu, mpwagannya mahakau ginu mwabe kwa mwabe, na kila mundu andobila nzaki, ili mpata kulama. Kuloba kwaka mundu jwa jojujetakeka palongi jaka Sapanga kubii na makili na gahenga lihengu ana julobiki sukukasana.
17 Elia jabii mundu ngati twepani. Jaloba kwa mwoju iyula jiikuna, najombi ngasejakunike punndema kwa yaka itatu na miei sita.
18 Ndipala jaloba kabee, jakuna iyula kuhuma kunani nu nndema wapia ilebi.
19 Mwaalongu bangu, jumu winu ana juhobiki mu kuhobale nu kuguleka usakaka, ana jongi na ankelabwi kabee,
20 mmanya ana, mundu joankelabuki jojubii na mahakau kuhuma kwi indela jejahobi ja mahakau, jajiokua loho jaki kuhuma mu kuwa, na mahakau gitenda kuboka.

Balua jukutumbulii jaka Petili
Ulongulelu

Balua ju kutumbuli jaka Petili jiandikwi nu ntumi Petili. Petili jatumbuliya balua jaki suku pwaga jombi nya na jwaandaki akanya. Jaandakiya bandu boti ba bunhobale Kilisitu, “Bajwakemika ageni.” Mu lipungu 1:1 na mu lipungu 1:17 na mu lipungu 2:11. Mala jingi jombi jaalogo bandu baasoma balua yaki kuliina heli, bababia apiti kutama mu ndema ndalindali. Bandu bingi ahobale ana, balua jukutumbuli jaka Petili jaandikwa baada ja balua kwa Aepesu pambipi na yaka mu saka sa 65 baada jukubelekwa Kilisitu, ndaba balua jenze jilengana na balua jaka Pauli kwa Aepesu. Petili jaandika balua jenze kuhuma ku Loma jejuje jujikemika Babuloni, mu lipungu la 5:13.

Petili jupwaga ana, juandiki balua jenze ili, “Kunngangamalisa moju nu kumpwagi mwanganya ganagabweni nu kujoana ana lijambu heli la waamboni wa sakaka waka Sapanga.” Mu lipungu la 5:12. Kubii na majambu gingi gagalengana kati jiitabu yaka Petili, mu lipungu la 2:11-3:7 na balua jaka Pauli kwa Aepesu, mu lipungu la 5:18-6:9 na balua kwa Akolosai 3:18-4:6. Mapungu goa matatu haga gaboa mabole kupete kutama pamu mu nyumba na kwaajoane akolongu. Kabee jahingamaki bandu ba bunhobale Kilisitu kunhinakali paapata mang'aliku ndaba masoba ga mwisu gahegali, mu lipungu la 4:1.

Gagabii nkati

Petili jujimanyisa mweni kwa asomaji baki, mu lipungu la 1:1-2.

Kabee junsengu Sapanga ndaba ju uwokopu goajopiki boti na gubii na mana boo mu maisa gabu, mu lipungu la 1:3-2:10.

Kabee jaabola bandu baahobale namuna jukutama sapi pundema na jumanyisa indela ndalindali jukutama pamu kati ja nndomi nu nhanamundu nu ntumwa nu nkolongu waki, mu lipungu la 2:11-4:11.

Mwenikatai Petili jahingamaki kuhinakali kipindi sa mang'aliku, mu lipungu la 4:12-5:11.

Mwisu weni jupunga balua jaki, mu lipungu la 5:12-14.

1 Nepani Petili, ntumi waka Yesu Kilisitu.

Nunhandaki mwanganya mwabandu monhaguliwi na Sapanga, babube ntawanyiki nu ntama ngati bandu

baatiliki nndema wabu ku Ponto nuku Galatia nuku Kapadokia nuku Asia nuku Bitunia.

2 Sapanga Atati bummanyi mwanganya nu kunhagu mwanganya toka mwandi, nukunhenga mwabandu ba sapi kwindela ja Loho waki, ili nhwesa kunzetake Yesu Kilisitu nu kunyambiswa kwa mwai waki.

Nundobe kwaka Sapanga uamboni nu lukwali lwingipi.

Kunhobale nganganganga

3 Julumbalika Sapanga na Atati baka Bambu witu Yesu Kilisitu! Kwi ikia yaki hingi jutuhenga tusaliwa kabee ili tupata kuhobale kokubii kwomi su kunhyoa Yesu kuhuma kwa bandu baawii,

4 ili tupata ulisi gogugwe Sapanga jaabekila bandu baki. Sapanga jaabeki ulisi hogu kunani kwaka Sapanga kokujeni ngaseguwesa kubola au kuhalabika au kujina.

5 Heyi ibiya inu mwanganya mombii nndendwa na Sapanga na makili gaka Sapanga kwi indela jukuhobale, ili mpata wokopu goguwe gubii tayali kuyekuliwa pa mwisu wa masoba.

6 Ntoguliya kupete lijambu le heli, hata ngati sajenu, kwa masoba masokopi mwipalika kuba nu usungu ndaba ji milengu ndalindali jukunng'alika,

7 kulegwa kwinu hoku kupala kulangi kuhobale kwinu hekubii. Hata zaabu jejihalabika, jiipemwa kwa mwotu, ahelahela nu kuhobale kwinu, kokubii na mana ngani kupeta zahabu kupalika kupemwa ili kubonikana kwa sakaka. Hapa ndi pamwijopa ulumbi nu ukolongu ni isima lisoba lejihika Yesu Kilisitu.

8 Mwanganya mumpai, hata ngati ngasenhwaiki kummbona, kabee munhobale hata ngati ngasemubweni sajenu. Henu ntogule kukutogule kukolongu ngamaa kwanga kulongaleka,

9 ndaba nnzopa nhupi jukuhobale kwinu jejuje ndi uokopu winu.

10 Alota baka Sapanga balalukiyalakiya nu kulingalilingali kupete uokovu hogu, balotila kugulongale uamboni waka Sapanga hogu gomwakapata mwanganya.

11 Balenga kutaputa kipindi na pandu papipitila lijambu heli, yani kipindi sejabiya julongi Loho waka Kilisitu jojabi nkati jabu, koni julote kupete mang'aliku gagampata Kilisitu nu ulumbi gogwampata.

12 Sapanga jayekuliya alota lihengu labu heli ngaselabiya lakwaajangati beni ila ndaba jinu, kipindi pababii apwaga majambu haga gaguge mwanganya nzoini sajenu kuhuma kwa bala atumisi babundandila Lijambu la Amboni kwa

makili ga Loho wa Sapanga jojatumwa kuhuma kunani kwaka Sapanga. Haga ndi majambu gaguge hata atumi bu kunani kwaka Sapanga bapai kugamanya.

Kukemwa kukutama ku Usapi

13 Henu, mmbiya tayali nu kukeluki. Mmbeka kuhobale
kwinu kwoti mu wamboni gola gobampekiya kipindi Yesu
Kilisitu pajibonikana!
14 Ngati mwabana baka Sapanga babunzetake, mwiijetake
kupwata ndokule iliya yemwabii naku kipindi pamwabii
mwaang'ang'a.
15 Ila mpalika kuba mwa sapi mu mahengu ginu goti, ngati
jojunkemiki ejubii wa sapi.
16 Maandiku gapwaaga: “Mmbiya mwabandu ba sapi,
ndaba nepani nu sapi.”
17 Ndaba mwaloba Atati, jojutemu bandu boti kulengana
na mahengu gabu bila kupendale, henu ntama pundema
pani su kunzogopa Sapanga.
18 Ndaba mmanyiki ana mwanganya mwakombuliwa
kuhuma mu majambu gamwagayobali ganga kupalika
gamwajopa kuhuma kwa aseja binu. Lakini
ngasemwakombuliwa kwa hindu yehihalabika ngati feza na
zaabu,
19 ila kwa mwai wa bei ngolongo waka Kilisitu, jojuwe
jojabi ngati likondoo langa ni likosa wala lidoa.
20 Jombi jahaguliwi na Sapanga kabula jukubomba
nndema, jayekuliwa lisoba la mwisu ndaba jinu.
21 Kwi indela jaka Yesu Kilisitu, munhobale Sapanga
joanhyoa kuhuma kwa bandu baawii nu kundumbali, na
hela nhobale nu kunhobale kwinu kubii kwaka Sapanga.
22 Ndienu, sukujetake usakaka, mwanganya
muinyambisika loho hinu na kwaapala ajinu bila
kulikopake, henu mpalana kwa mwoju wote.
23 Ndaba kwi indela ji Lilobi la womi laka Sapanga,
mwanganya nsaliwi kabee, nga ngati bana ba atati baawesa
kuwa. Ila atati banga kuwa yaka petapeta.
24 Ngati Maandiku egapwaga:
“Kila mundu ndi ngati manyoi,
nu ukolongu waki woti gubii ngati liua lu mwikioli.
Manyoi gatenda kunyala na maua gatenda kuabuka.
25 Lakini Lilobi laka Bambu litama yaka petapeta.” Lilobi
leheli ndi Lijambu la Amboni lebundandila
mwanganya.

2

Lilibu lyomi nu nndema wa sapi

1 Ndienu, nkotuka ubaja woti, ni isoli nu kukopake
waamboni, wipu na malobi giliya giikuba kabee.
2 Ngati bana asoku heatokule masiba, nanamu kabee
mpalika kuba na hamu ja masiba ga sapi gi kiloho ganga
kuhangangana na sindu, ili kwa makili gaki nhwesa kukola
mu uwokopu,
3 nahenu mmanyiki ana: Bambu ndi jwaamboni.
4 Henu munzendila jombi jojubii lilibu lelibii lyomi,
lelikanakiwi na bandu ila kwaka Sapanga lijetakiwi ndi
lilibu le lihaguliwi na la bei ngolongu nganii.
5 Munzendila jombi ngati malibu gagabii gomi mo
nsengwiki kuba nnyumba iki loho momuje mwiitumakia
ngati agolu ba sapi baka Sapanga, kuboa litambiku la loho
lelumpala Sapanga kwi indela jaka Yesu Kilisitu.
6 Ndaba Maandiku gaka Sapanga gapwaga:
“Linga! Meka lilibu luku Sayuni,
lilibu lu nsingi, lelihaguliwi.
Mundu joanhobale hoju nga bampoi lihamo.”
7 Kwinu mwanganya, lilibu le heli ndi la bei ngolongu; lakini
kwa bala banga kunhobale,
“Lilibu leakaniki bandu baasenga nyumba,
henu libii lilibu likolongu lu nsingi.”
8 Kabee Maandiku gapwaga:
“Lilibu ndi lilibu lukulikobando,
lilibu la kwaahabu bandu.” Bandu bilikobandoo ndaba
ngasebagahobale malobi gaki, na hela ndi
hekwapitila ngati Sapanga hejwapanga.
9 Lakini mwanganya ndi kibeleku sekihaguliwi, agolu bu
ubambu nkolongu, kibeleku sa sapi; bandu baka Sapanga
mweni, monhaguliwi kulandi mahengu makolongu gaka
Sapanga jojunkemi kuhuma kulwii, janzingisa mu
unang'anu waki nkolongu.
10 Pamwandi mwanganya ngasemwabii mwabandu baka
Sapanga, lakini henu mwanganya ndi mwabandu baki;
pamwandi mwanganya ngasebumboni ikia yaka Sapanga,
lakini henu nnzopiki ikia.

Atumisi baka Sapanga

11 Mwaapali bangu, nundobaleke ngamaa mwanganya
ngati mwaageni na mwabandu mompeta pani pundema!
Mwijileka ndokule ja nhyega yeyuye ipengana na loho.
12 Tabia jinu kati ja bandu banga kummanya Sapanga
jipalika kuba jaamboni ngani, ili hata pabankopakiya ana
ntenda liya, awesa kumanya mahengu ginu ga amboni na
henu bundumbalia Sapanga lisoba lukuhika kwaki.

13 Ndienu nzetakia kulongoswa na aka kilongosi boti
ndaba jaka Bambu: Kunzowane Bambu nkolongu
jojulongosa,
14 kwaajowane akolongu bi mikoa babube ahaguliwi
najombi ili kwaapeke azabu bandu baahenga makosa na
kwaalumbali bandu baahenga gaamboni.
15 Ndaba Sapanga jupala nhwesa kwaahenga bandu
akotuka mahengu gi king'ang'a ganga na malangu ku
kulangi mahengu gaamboni ganhenga.
16 Ntama ngati bandu baalekakiwi; lakini mwiitumii
kulekakewa hoku kuiya ubaja, ila ntama ngati atumisi baka
Sapanga.
17 Mwaatendila isima bandu boka, mwapala ajinu
babunhobale Kilisitu, mungungamaliya Sapanga, mutendila
isima bambu nkolongu.

Malenganu ga Mang'aliku gaka Kilisitu
18 Mwaatumisi, mwajetakaliya akolongu binu kwi isima
yoti, hata ngati biibia baamboni au babilihulu au baasukisa.
19 Ndaba ana nhinakali ubini wa mang'aliku ganga
kupalika ndaba mmanya Sapanga jupala hela, nala Sapanga
jampekia mbengalelu.
20 Ndaba, mwiipata seketuli boo ana nhinakali mang'aliku
gampalika kupata ndaba ja makosa ginu mwabete? Lakini
ana nhinakali mang'aliku hata ngaati nhengiki gaamboni,
Sapanga ampekia mbengelelu ndaba ja hela.
21 Haga ndi gabunkemi; ndaba Kilisitu mweni jang'alika
ndaba jinu mwanganya, jundekila lilenganu, ili mumpwata.
22 Jombi ngasejatei mahakau, wala ngasejalongi isoli.
23 Pabuntondola jombi ngasejajibua sindu jombi ngase
anhenga mundu jokapi kujogopa, ila jabeka kwaka Sapanga
kuhobale kwaki, Sapanga jojutemu kwa sakaka.
24 Jombi mweni jagatotula mahakau gitu mu nhyega jaki
panani ju nsalaba, ili tukotuka kuhenga mahakau,
nukutama kukuhenga mahengu gagunndengane Sapanga
ngati hejupala. Kukuhumiswa kwaki mwanganya npatiki
womi.
25 Mwanganya mwabiya ngati makondoo gagabiya
gahobiki; lakini henu munkelubuki Nndimi nu nndonda wa
loho inu.

3

Ahanu na Alomi
1 Nanamu mwakammbomba mo nzukuliwi, nzetakia
kulongoswa na aka alomi bii, ili ana abii akanalomi
bangakuhobale lilobi laka Sapanga awesa kulihobale kupete

mahengu gi gamboni. Ngasekupalika kumpwagi sindu sokape,
2 enu bagubona mahengu gi hegabi sapi na
hemundumbali Sapanga.
3 Kulilemba kwinu kwiikuba kwa kunza, ngati kuloka
nyweli, kuwata hindu yealenganaki kwa zaabu niingobu ya
sapi ngamaa.
4 Ila kulemba jinu kubiya mu moju, kulilemba kwinu
kwangakualabika kwa kuba waamboni na loho jukulihulu,
jejuje jejipalika ngani palongi jaka Sapanga.
5 Ndaba hela ndi ebijilemba pa mwandi akabomba
baasapi baka Sapanga ba bunhobale sapanga; baajetaki
kulongoswa na alomi babu.
6 Ngati Sala eanzetakia nndomi waki Ibulahimu
nukunkema Bambu. Mwanganya mwakakamwali baka Sala
ana ntei majambu gaambonii na bila kujogopa lijambu
lokapi.
7 Ahelahe nanamu mwakanalomi, ntamannya na
akahanu binu kwa malangu, nanamu mwaatendila isima,
koni mmanya bombi asaipu na ngati alisi pamu na
mwanganya mu nhupi ja womi, ili sikuba sindu sokapi
sukupenga kuloba kwinu.

Kung'alika ndaba jukuhenga gaamboni

8 Mwisu mbwaga ana: Mpalika kuba na mwoju gumu,
nukuholale kumu; mpalika kupalana su ulongu na kuba
mwabandu bini ikia na moju ukulihulu kwinu mwabe kwa
mwabe.
9 Mwaalepa bandu giliya kwa uliya au litondu ku litondu;
ila mwaalobila mbengalelu, ndaba mwanganya mwakemwa
na Sapanga ili mpata mbengalelu.
10 Ngati egapwaga Maandiku ga Sapi:
“Jojupala kutama sukutogule,
nukulibona lisoba la amboni,
julipengaliya jipwaga giliya,
jujogupa kupwaga isole.”
11 “Jukotuka kuhenga mahengu giliya, juhenga gaamboni,
jutaputa lukwali nu kuhenga.
12 Ndaba Bambu jaalingali kwa waamboni bandu
baajetakiwi palongi jaki,
nukujoane kuloba kwabu.
Lakini jaang'anambuka bandu baahenga majambu giliya.”
13 Boo, nya jojuwesa kuntende mwanganya liya ana
nhenga gaamboni?
14 Lakini hata ngati kwiipalika kung'alika ndaba
jukuhenga gaamboni, nala, mwanganya mpengaliwi.

Mwanzogopa mundu jokapi, wala mwijetake kunzingi mu kiholu.
15 Lakini mu nndumbalia Kilisitu ngati Bambu mu mioju jino. Mmbiya tayali kunzibu jokapi jojandalukiya kupete kuhobale kokubii nkati jino. Lakini nhenga hela sukulihulu ni isima.
16 Mmbiya na mawasu gaamboni, ili pa buntondoo, baapwaga ubaja wa mahengu gii gaamboni ngati bandu ba bunhobale Kilisitu ili abona iyoni.
17 Ndaba nambanga kupata mang'aliku ndaba jukuhenga gaamboni, ana Sapanga jupai, kuliku kung'alika ndaba jukuhenga giliya.
18 Kwa ndaba Kilisitu jakuwa ndaba ja mahakau ginu, jakuwa mala jimu pena, mundu hoju jwabii mundu jwaamboni kwa ndaba ja abaja, ili jumpelika mwanganya kwaka Sapanga. Jakomika nhyega lakini jahengwa kuba mwomi kiloho:
19 Nukutama kwaki kwi kiloho, jajenda kaalandi loho yeyabia biikongiki koatama bandu bawii.
20 Haba ndi bala babakana kunzoane Sapanga pajalendaliya ngani kipindi Noa pajabiya juandaa safina. Nkati ja safina je heji babi bandu asokopi pena, yani bandu nani, babaokuliwa mu masi,
21 masi ge gala gabiya lilenganu lu ubatisu gogunhoko mwanganya sajenu. Ubatisu nga sindu sukuboa usapu mu nhnhyega, ila ndi lilaganu kwaka Sapanga lelihengeka mu moju gogulangi ngasegubii na mahakau. Junhokua kwi indela jukuyoka kwaka Yesu Kilisitu,
22 jojuwe jajenda kunani kwaka Sapanga na henu jutami kumalele, julongoswa na Atumi, akolongu na baabii nu uwesu nkolongu bu kunani kwaka Sapanga.

4

Kutama kunyai
1 Ndaba Kilisitu jwatenda kung'alika mu nhyega, nanamu kabee mpalika kuligangamalisa kwa mawasu agalaga gajabii naku mweni, ndaba mundu ana jung'aliki kinhyega ngase jukuba kabee na mahakau.
2 Tumbuka sajenu, nala kutama kwinu kokuhigali punndema pani kupalika kuloguswa ngati ejupala Sapanga, na nga kwa ndokule iliya yi kimundo.
3 Kipindi sesapeta mwabiya ni kipindi kilasu sukuhenga majambu gagahengwa na bandu banga kummanya Sapanga. Mwatama maisa gu ugoni na ndokule jiliya nu ulepi nu kulobe nu kuhenga mahengu gi iyoni na tipati ja kunywa namangani nu kulumbali isapanga.

4 Henu bandu banga kummanya Sapanga asangaa
paabona ngase nzongana nabu kabee mu kuhenga
majambu gilia haga ngani nu kutama lya, na henu atenda
kunntondo.
5 Lakini biipalika kujibii lijambu le heli palongi jaka
Sapanga jojubii tayali kwaatemu baabi bomi na baakuwiki!
6 Ndi ndaba Lijambu la Amboni lilandiwi nakwa bandu
baakuwiki, ili baada jukutemuliwa mu maisa gabu ngati
bangi, atama ndaba jaka Sapanga kwi indela ja Loho.

Kutumi sapi nhupi yaka Sapanga

7 Mwisu wa hindu yoti guhegalii. Henu mpalika
mulilingaliya nu kukukeluki ili nhwesa kuloba.
8 Kupeta haga goti mpalana kwa mwoju woti, ndaba upali
guyekale mahakau gingi.
9 Mmbiya nnzopana mwabeti na mwabeti bila
kunyenyeteka.
10 Kila jumu jupalika kutumii nhupi jaki jeampeki
Sapanga kwa kwaajangati bangi ngati atumisi baamboni
baajemale nhupi ndalindali yaka Sapanga.
11 Jojulandi julandila malobi gaka Sapanga; jojutumaki
jupalika kutumaki kwa makili gajupata kwa Sapanga, ili mu
majambu goti, Sapanga julumbalika kwi indela jaka Yesu
Kilisitu jojuwe ulumbi na makili ndi gaki yaka petapeta na
petapeta! Amina.

Kung'alika ndaba jaka Kilisitu

12 Mwaalongu bangu, mwisangaa ndaba ji milengu
mikolongu jempata ngati mpatwa na sindu sanga sa
kawaida.
13 Ila ntogulaninya ana nnzongana mu mang'aliku gaka
Kilisitu ili nhwesa kuba nu kutogule ngani kipindi su
ulumbii waki pagwiyekuliwa.
14 Nambanga mwanganaya ana atenda kuntondola kwa
ndaba jaka Kilisitu, lijambu leheli lilangi ana Loho jaka
Sapanga, yani Loho ju ulumbi, jitama nkati jino.
15 Jiikuba mundu jokapi kati jinu jojuwe jupalika
kung'alika kwa ndaba jukukoma au wii au jojuhenga
majambu gilia au kujingali majambu ga bandu bangi.
16 Lakini ana mundu jung'aliki ndaba jombi nkilisitu, nala
jiibona iyoni, ila ansengula Sapanga, ndaba mundu hoju
jukemwa kwi lihina laka Kilisitu.
17 Kipindi sukutemu kihikiki, nu kutemu je hoku
kutumbuli na bandu baka Sapanga mweni. Ana kutemu
jehoku kutumbulii kwitu twepani, nala mwisu waki wiibia
boo kwa bandu banga kuhobale lijambu laamboni laka
Sapanga?

18 Ngati egapwaga Maandiku gaka Sapanga:
“Ana kunonwipi kwaka mundu jojuhenga ngati ejupala
Sapanga kuokolewa;
kwiibiya boo henu, kwa bandu banga kundumbali Sapanga
na bana mahakau?”
19 Henu, bandu baang'alika kulengana na ejupala Sapanga,
aendelea kuhenga majambu gagabii gamboni nukulibeka
beni kwaka jojubombiki jojuhobaleka ngani.

5

Kulonda likundi laka Sapanga

1 Nepani nunseja kati jinu mwaaseja ajangu, nepani ndi
nenagabweni mang'aliku gaka Kilisitu nukujongana mu
ulumbi gola gogwiyekuliwa, nundoba ngamaa,
2 mulilima li likundi laka Sapanga lebunkabisi, mulilonda
nga kukulasimika, ila sukupala mwabeti ngati ejupala
Sapanga. Nhenga lihengu leheli nga kukutokule lupija, ila
kwa moju winu woti.
3 Nkotuka kwaalongo kwa makili bandu babumpeki
kwaalonda, lakini mmbia lilenganu la mboni kwa bandu be
haba.
4 Ni kipindi Nndimi Nkolongu pajipitila, mwanganya
mwiijopa liseketule lu ulumbi langa kunyala.
5 Kabee nanamu mwaka akombu kupalika kulibeka pai ju
ulongosi wa aseja. Mwanganya mwaboti mpalika kuba ba
mulihulu ili nhuwesa kujangatana, ndaba Maandiku gaka
Sapanga gapwaga: “Sapanga jaapenga baabikipuna, lakini
jaapeke uamboni waka Sapanga babilihulu.
6 Ndienu, mulihulua pai ju kuboku kwaka Sapanga jojubi
na makili, ili junkwea kwikipindi sekipalika.
7 Mumbekila matatisu ginu goti, ndaba jombi jutenda
kundonda mwanganya.”
8 “Ntama mihu, nkelukiya! Ndaba mbaja winu, Lijobi
leliyongalota ngati lihimba lelilundamii, litaputa mundu
jukunkoma.
9 Mmbiya nganganganga mu kuhobale nu kumpenga,
koni mmanyiki babunhobale Kilisitu pundema poti apata
mang'aliku gagaga.
10 Lakini ananng'aliki kipindi kisokopi, Sapanga jojubii
utumbuli wa uamboni waka Sapanga woti na jo junkema
kuba pamu mu ulumbi waki wa yaka petapeta mu
kujongana ni Kilisitu, jombi mweni janhenga mmbia mo
ntosani nu kumpeke usakaka, makili ni misingi
nganganganga.
11 Kwaki jombi gubiya uwesu wa yaka petapeta!” Amina.

Malamuki gukujomule

12 Nunhandaki mwanganya balua jenze inyipi
kukujangatiwa na silwano, nndongu wangu jojuwe
numanyiki nu kunhobale. Mbala kunngangamalisa moju nu
kumpwagi ganagabweni nukujoana ana lijambu heli la
waamboni wasakaka waka Sapanga. Ntama nganganganga
mu uamboni we hogu.
13 Likundi la ajitu lelihaguliwi na Sapanga pani pa Babeli
atenda kundamuki. Ahelahela mwana wangu Maluko mu
kujongana na Kilisitu najombi jutenda kundamuki.
14 Nndamukaninya ku upali wiki Kilisitu.
“Numpeke lukwali mwanganya mombii bandu baka
Kilisitu.”

Balua ja pili jaka Petili
Petili
Ulongulelu

Balua ja pili jaka Petili jitumbuli suku pwaga jiandikwi nu Ntumi Petili, lakini asomi bingi ba lelenu ngaseawasali ana sakaka. Kuwesekana mundu jongi ndi jo jwaandiki badala ja Petili. Jojuandiki ngase julandi kulangi jombi jumbweni Yesu kwa miu gaki na hata kung'anambuka, mu lipungu 1:17-18. Na Petili ndi jojaandika balua jenze kuwesekana kabisa jaandika pa jabii ku Lumi kati ja yaka ya 65-69 baada jukubelekwa kilisitu, kabula ja kuwa. Petili kabee jukema balua jaki heji balua ja pili, mu lipungu 3:1. Nukubeka talee jukuandika balua jaki jela baada jukuandika balua jaki ju utumbuli. Jujihenga balua jenze jimanyikana kwa bandu boti ba bunhobale Kilisitu. Petili jaandika balua jenze ili kwahingamaki babuhobale Kilisitu kutama maisa sapi na kwa lakali baajengale abola bii isoli.

Jahingamaki akotuka kwaajowane bandu botiu ba apwaga Yesu jwikabakiya kukelebuka. Badala jaki jaalandila kubanga Sapanga ngase jukabaki ila jupala boti aokuka, mu lipungu 3:8-9. Jenze ndi ndaba jukutama maisha ga amboni, mu lipungu 3:14.

Gagabii nkati:

Petili jujilandi mweni na kwaamanyisa asomaji baki, mu lipungu 1:1-2.
Kabee jaakombuke kutama maisha gaamboni ndaba Sapanga jutuhengiki tuwesa kutama hela, mu lipungu 1:3-21.
Henu sajenu jaalakali akotuka kwaapwata abola bi isoli na julandi sekiipitila kwa abola bi isoli pa mwisu, mu lipungu 2:1-22.
Baada ja hapa Petili jujomule kwa kwaahingamaki ba bunhobale kilisitu kutama maisha sapi ili kuliandaa kukipindi sukuhika Yesu mala ja pili.

1 Nepani Simoni Petili, mtumisi nu ntumi waka Yesu
Kilisitu, nunhandaki mwanganya mombii, kwa waamboni
waka Sapanga witu nu nkombosi Yesu Kilisitu, mwe nzopiki
kuhobale akolako kokubii kwa kwaamboni ngani kotupatiki
twepani.
2 Tundobe uamboni waka Sapanga nu lukwali lwingi mu
kummanya Sapanga na Yesu Bambu witu.

Sapanga ndi jo ankemiki nukunhagu

3 Ku uwesu waki u kisapanga, Sapanga jutupeki majambu
goti gatugapala ili tutama kukungungamali Sapanga
sukummanya jombi jojutukemiki tujongana mu ulumbi
waki na uamboni waki mweni.
4 Kwa ndaba heji jutupeki nhupi ngolongu na ja bei
ngolongu ili kwa nhupi hei nhwesa kujepa ndokule iliya
yeibii mu ndema, nukujongana na kuba ngati jombi
Sapanga hejupala tubia.
5 Kwa ndaba heji, nkasana kujonzuke kuhobale kwinu
kukuhenga gamboni ngani; na mu kuhenga kwinu
gaamboni nzonzukia umanyi:
6 mu umanyi winu nzonzukia uwesa ukulilongosa
mwabeti, kulongosa kukuinakali nu kuinakali kwinu
kukunndumbali Sapanga.
7 Mukunndumbali kwinu Sapanga nzonzukia ukosi
ukilongu, nu ukosi winu ukilongu ujonzukia upali kwa
bandu boha:
8 Ana mmbi na hindu yoti hei kwa gwingi, yanhuwesisa
kumanya Bambu witu Yesu Kilisitu.
9 Lakini mundu jwanga na hindu hei yoti jukuba mundu
jwanga kulinga, jukuba mundu jwanga kulinga kutali na
jujewiki ana jabiya junyambisiki mahakau gaki ga mwandi.
10 Ndienu, mwalongu bangu nkasana ngani kuhenga
nganganganga kukemwa kwinu na Sapanga nukuhaguliwa
kwinu na Sapanga ndaba ana nhengiki haga nga mukuleki
kuhobale kwinu;
11 Kwa namuna heji Sapanga jwanzopa kuupali nkolongu
nukujingi mu ukolongu wa yaka petapeta wa Bambu na
Nkombosi witu Yesu Kilisitu.
12 Henu, niendaliya kunkombosa masoba goa majambu
haga, hata ngati mwagamanyi nzemiki nganganganga mu
kugumanya usakaka gomugujopiki.
13 Nholale ndi lijambu la amboni kwangu, masoba goti
gukutama pani pundema, kungangamalisa mwoju nu
kunkombuke kupete majambu haga.
14 Manyiki ana hegale kujibeka pulutengu nhyega jangu
jejikuwa, ngati Bambu Kilisitu ejambwagila hotuhotu.
15 Ndienu, ngasana nakanopi ili paniikuwa mwanganya
mwiiwesa kugakomboka majambu haga kila kipindi.

Tugubweni ulumbi waka Kilisitu

16 Kipindi patummbola lijambu la makili gaka Bambu
witu Yesu Kilisitu nu kuhika kwaki, ngase twapwatiki
luhomu lundopu lwanga na mana. Twepani tugubweni
ukolongu waki kwa mihu gitu twabete.

17 Twepani twabii pala kipindi pajapata isima nu ulumbi
kuhuma kwaka Sapanga Atati, kipindi sauti pa junhikila
kuhuma kwaki jombi jojubii Ulumbi Nkolongu, jakapwaga:
“Hoju ndi Mwana wangu jonumpai jo junenganile.”
18 Kabee, twepani twabeti twajoini sauti je jela kuhuma
kunani kwaka Sapanga kipindi pa twabii naku panani ji
kitombi sa sapi.
19 Natwepani tubi na sindu sukuhobale mu lilobi lela laka
alota baka Sapanga lelutupwagi hotuhotu lijambu le heli, na
namu nhenga sapi ana nzowane nukugahenge lihengu
malobi haga. Malobii haga ndi ngati taa jejinang'ana pandu
palubii lwii mbaka lisoba lela helikusa nu unang'anu wa
ndondu ju pulukela pajinang'ana m mioju jinu.
20 Lijambu la amboni kupeta goha; lelule lasima
mulimanya ndi lende nga ulota mu maandiku gaka Sapanga
go guhuma mu mawasu gaka mweni nndota.
21 Ndaba ngakuba malobi gu ulota gagahika ngati he
jupala mundu, ila bandu apwaga gagagahumiki kwaka
Sapanga su kulongoswa na Loho jaka Sapanga.

2

Abola biisoli
1 Bapitila alota bi isoli kati ja bandu, na ahelahe biipitila
aka abola bi isoli kati jinu. Bandu be haba bibibiya abola
mabole gukuhalabana kwa sili nu kunkana Bambu jo
jwaakombwi, na kwa ndaba heji bisababisa nyata kuhoba
kwabu beni.
2 Kabee bandu bingi biipwata indela yabu heyi iliya, na
kwa ndaba heji bangi bajitondula indela ju usakaka.
3 Kwa ndokule yabu iliya biipata faida nakanopi ndaba
jukummbola mwanganya malobi gi isoli. Lakini kwa
masoba gingipi henu, Sapanga jubii tayali kwaatemu na
Jojwaakoma jubii mihu ili kwaakoma!
4 Atumi bu kunani ebabiya atei mahakau, Sapanga ngase
jwaabonila ikia, ila jwaalekala pa mwotu wa Jehanamu
kokuje baakongiki minyolu bakalendaliya lisoba lela lu
kutemu.
5 Sapanga ngasejiibonila ikia nndema ja mwandi, ila jaleta
mang'aliku makolongu kupete nndema gola wa bandu
banga kunngungamali Sapanga; lakini Noa jojuwe jwabiya
jwa amboni palongi jaka Sapanga, Sapanga anhokua Nuhu
pamu na bandu bangi saba.
6 Sapanga jaatemula bandu buku Sodoma nu ku Gomola
sakwaatinyi kwa mwotu na kuba malihu na kwaahenga
abiya lilenganu kwa bandu banga kungungamali Sapanga.

7 Anhokua Lutu, mundu jwaamboni, jojuwe jwabia nu
usungu ngamaa ndaba ja mahengu gu ugoni ga bandu
banga kupwata Malagalaki.
8 Lutu jatama kati ja bandu haba, na kwa masoba gingi
mwoju waki wabiya nu usungu nkolongu pa jwabona
mahengu gabu giliya.
9 Henu ndi Bambu jumanyiki namuna ja kwaahoko bandu
baki, na namuna jakwaabeka abaja mu azabu mbaka lisoba
lu kutemula,
10 hasa bandu ba apwata ndokule ipija ya yega nu
kulongama ulongosi.
Bandu haba ndi abisi na ba bikipuna, aitondo na ngase
biitende isima iumbi yu ukolongu yukunani.
11 Lakini atumi baabii nu uwesu na makili kupeta aka
abola bi isoli haba, ngase biitaki nu kwiitondoo iumbi yu
kunani hei palongi jaka Bambu.
12 Bandu be haba akitondoo sokapi sela sanga kukimanya,
kulengana ni inyama yanga na malangu yeyuye isaliwa na
monikatai biikamu nu kuisinza! Nabombi biitenda
kupoteka,
13 na bilepwa mang'aliku kwa mang'aliku gaguge
bagasababisa beni. Kutogule kwabu ndi kuhenga majambu
ga gatogulesa ndokule yabu yu nhyega pangwendu ngani.
Haba abi na mahengu gi liyaa gagaleta iyoni pa aketangana
na mwanganya pa tipati ga posu, koni atogule indela yabu yi
isoli yeyaakonga bandu.
14 Mihu gabu gatweli ugoni nu uwesu wabu ukuhenga
mahakau ngasegubii na mwisu. Baalongoo bandu baabii
nga na makili mumilengu. Mioju jabu jiyobali kuba na
ndokule ja mali. Yaambamba yaka Sapanga ibii panani jabu!
15 Ajilei indela je jinyokiki, baakongiki nu kuipwata ndela
jejwiipwata Balamu, mwana waka Beoli jojuwe jwapala
kupata mali gingi kwi indela ji liya,
16 bundakaliya kwa ndaba ju uliya waki. Liponda langa
kulonge, lalongila ngati hejulonge mundu, najombi ju
utumbalisa uwanamangongu waka nndota hoju.
17 Bandu haba ndi ngati kiliba sekijomiki, ngati mahundi
gagakangwa ni kimbonga kikolongu, na pandujabu
pukutama baabeki ndi pandu papabii na lwii nkolongu.
18 Alonge malobi gukukipuna na ganga na mana, nu
kutumi ndokule iliya ya yega kwaapendake bandu
baabilitengiki muda nsokopi pe gogupetiki na bandu
baatama mu isoli.
19 Alagalaki bandu bangi ati biibiya alekakiwi kumbi
bombi ndi atumwa bu ubaja ndaba mundu ndi ntumwa wa
sokapi sela se sunndongosa.

20 Bandu bababiya alemangini mu upija upunndema pani
ku kummanya Bambu nu Nkombosi witu Yesu Kilisitu, ana
ajetaki kujonzwa nu kulongoswa kabee nu ubaja hogu
bandu haba biikuba abaja ngani kupeta hebabi pamwandi.
21 Kwa kabiya nambanga kwabu ana nga baka manyiki
hata kasokopi indela heji jukuhenga gaa sapi palongi jaka
Sapanga kuliku kummanya nu kukotoka nu kujileka nu
kuhoa nhilu wa sapi go jwajopiki.
22 Gabii malobi gagapwa: “Jimbwa jagakelubuki matapii
gaki mweni,” na malobi gangi gapwaga: “Ligolobi le
biligolwi ligalabuka kabee mu makandu!” Ndi ekubii kwabu
sajenu.

3

Lisoba luhika Bambu
1 Mwaalongu bangu banumpai, jenze ndi balua ja pili
jenunhandaki. Mubalua ibeli heyi nengiki kukokake kila
mawasu ga amboni mmalangu ginu sukunkombuke
majambu ge haga.
2 Mbala nunkombukya malobi ga babapwaga alota baka
Sapanga, ni mihilu jaka Bambu nu Nkombosi witu
jebumpeki atumi.
3 Kabula ja haga goti mmanya ana, masoba ga mwisu
biihika bandu babube mahengu gabu giilongoswa na
ndokule iliya nuku nndongama mwanganya,
4 koni apwaga; “Jwalagila jwiitenda kuhika! Boo, henu
jubii kwako? Majambu ge gakona agalaga tumbuka aka
hoku bitu pa bakuwa, majambu gakona agalagala toka
nndema pa watumbulia kubombwa!”
5 Bandu haba, sanahuli ajewa ana, pamwandi Sapanga
jalongila, nakwombi kunani kwaka Sapanga nu nndema
kwatenda kubombwa. Nndema wabobwa kuhuma mmasi
na kwa masi,
6 na kwa masi haga yani masi gili bombu likolongu gala,
nndema wikipindi sela bijitenda kujihalabana.
7 Lakini kunani kwaka Sapanga nu nndema wa sajenu
kubekiwi kwi lilobi laka Sapanga kwa ndaba jukuhalabana
kwa mwotu. Biibekiki kwa ndaba ji lisoba lela la bandu
banga kungungamali Sapanga biitemuliwa na kwaahoba.
8 Lakini mwaakosi bangu mo numpai mwijewa sindu
simu! Palongi jaka Bambu, ngakuba topauti kati ji lisoba
limu na yaka elupu; kwaka jombi ndi sindu simu.
9 Bambu ngasejukabaki kutimisa ga jaalagi bandu bangi
ngati eholale kuba jwiitenda kukabaki. Jombi jutenda
kuhinakali ndaba jinu, ndaba ngasejupai hata jumu winu
juhoba, ila jwaahuta boti ili alekakiya mahaku gabu.

10 Lisoba laka Bambu elihika liikuba ngati mwii. Lisoba heli, kunani kwiitenda kuboka sukulundumii kukolongu; na hindu yaki yeyabii toka mwandi yeibii kunani yiitinika kwa mwotu, nagwombi nndema gwiboka pamu na kila sindu sekibii nkati jaki.
11 Ndaba kila sindu siihalibika namuna heji, boo, mwanganya mpalika kuba mwabandu ba namuna bole? Mpalika kutama su usapi nu kungungamali Sapanga,
12 koni nndendale lisoba lela linyai laka Sapanga nu kulihenga lihika nyata, lisoba lelule kunani kwaka Sapanga itinika kwa mwotu nu kuhalabika na indu yaki yeyabombiki toka mwandi yiiniminyuka kwa lyotu.
13 Lakini twepani, kulengana ni lilagi laki, tulendale kunani kwaka Sapanga kunyai na ndema nnyai jejuje kila mundu jojwibia hoku juhenga mahengu gagajetakiki palongi jaka Sapanga.
14 Henu mwaalongu bangu mo numpai, koni nndendale lisoba lela, nkasana kuba sapi ngani na nga na makosa palongi jaka Sapanga na kutama naku ku lukwali na kila mundu.
15 Mpalika kukubona kunhiki kwaka Bambu kuba ndi napwasi jojumpwagi ili nhokuliwa, ngati Pauli nndongu witu jotumpai ejuandakiya sukutumii malangu gajupatiki kuhuma kwaka Sapanga.
16 Haga ndi gajupwaga mu balua yaki yoti pajulongale lijambu leheli. Gabii majambu gangi mu balua yaki gaganonwipi kugahelewa, majambu gaguge bandu ang'ang'a baanga'anambuka ng'anambuka agahoa ngati he agang'anambu pandu pangi pa maandiku ga Sapi. Hela aleta kuwa kwabu beni.
17 Lakini mwanganya, mwaalongu bangu tayali mmanyiki lijambu heli. Ndienu nnzepana mwihika kuhoba na makosa ga bandu abaja, mwihika kung'anambuliwa kuhuma ku mukuhobale kwinu kokubii nganganganga.
18 Lakini nhendaliya kukola mu uamboni na mu kummanya Bambu witu nu nkombosi witu Yesu Kilisitu. Ulumbi gubiya kwaki, sajenu na hata yaka Petapeta! Amina.

Balua jukutumbulii jaka Yohana Ulongulelu

Balua juutumbuli jaka Yohana jiandikwi nu Ntumi Yohana kuwesikana kati ja yaka 50 na 100 baada jukubelekwa kilisitu.Yohana ngase julilangi ana jombi ndi jojuandiki balua heji, lakini lipungu la kwanza la balua lilangii jombi ndi jojukubona kwa miu gaki kutama kwaka Yesu pundema pani nu kummbona kabee Yesu baada jukuyoka kwaki kuhuma kwa bandu ba awii, mu lipungu la 1:1-3. Indela jejitumiki kuandika kitabu su utumbuli saka Yohana jilengana niindela jejitumiki kuandika kitabu silija la mboni ngati hejuandiki Yohana. Kuhobaleka ana Yohana jwaandika kitabu simu kati jiitabu nsesi yi Lijambu la Amboni laka Yesu Kilisitu na balua itatu yeyuye ndi balua ju utumbuli jaka Yohana ja pili na tatu pa jwabii ku Epesu.

YOHANA jwaandika balua jenze kwa bandu boti ba bunhobale kilisitu na muda wehogu likundi la bandu ba bunhobale kilisitu labia lipata mang'aliku kuhuma kwa bandu ba baakema “Aginositiki.” Bandu haba ahobaliya Yesu kuba Yesu jwabia Sapanga mweni lakini ngase jwabii mundu wa sakaka pa jwabia jutama punndema pani. Kwa ndaba heji Yohana julilogula kuba mweni ndi jojubwe kutama kwaka Yesu punndema pani na kwa maboku gaki mweni ampapii Yesu, mu lipungu la 1:1-3. Yohana jwaandika balua jenzenu ili kutogule kwaki kujagania, mu lipungu la 1:4, kwaahenga bandu ba bunhobale Kilisitu biitenda mahakau, mulipungu 2:1, kwaalenda bandu baabunhobale Kilisitu na mabole giisoli, mu lipungu, 2:26.

Gagabii nkati

Yohani ju tumbuli balua jaki nukupia lilengu limu lukuandika balua jaki, mu lipungu la 1:4-6.
Ndi julandi Sapanga hejubii unang'anu na hetupalika kutama ngati Yesu hejutamika, mu lipungu la 1:5-3:10.
Alapu jutukombuke nhilu ukupalana, mu lipungu la 3:11-5:12.
Jujomule balua jaki mu lipungu la 5:13-21.

Lilobi la womi

1 Tunhandaki mwanganya lijambu laka jola jobunkema lilobi jola jojuleta womi, jojabii tumbuka pu utumbuli. Twepani tunzoini nu kumbona kwa mihu gitu twabeti; tumbweni nu kunkamuu kwa maboku gitu twabeti.

2 Pagwapitila womi we hogu tugubweni na henu tulongale
lijambu laki nu kumpwagi mwanganya lijambu la womi we
hogu wa yaka petapeta. Jombi jwabii kwa Atati na henu
jwahikiki kwitu.
3 Setwikibweni nu kujoa ndi setundandi mwanganya, ili
mwanganya nhwesa kujongana na twepani mu kujongana
kotubii naku na Atati na Mwana waki Yesu Kilisitu.
4 Tunhandaki mwanganya majambu haga ili kutogule
kwitu kujaganinya.

Sapanga ndi unang'anu

5 Ndienu, majambu gatwagajoini kwaka Yesu na
gatunndandila ndi ganga: Sapanga ndi unang'anu na
ngaselubii lwii lwokapi nkati jaki.
6 Ana tupwagiki tujongana na Sapanga na koni tuhenga
mahengu giliya gaguge ngati kutama palwii, ndienu twibiya
tulonge isoli wala ngasetuhenga lelibii lu usakaka kwa
malobi na mahengu.
7 Lakini ana tutami mu unang'anu, ngati jombi hejubii mu
unang'anu, ndienu twibiya tujongana twabeti na twabeti,
na mwai waka Yesu, Mwana waka Sapanga utunyambisa
mahakau goti.
8 Ana tupwagiki ngase tubii na mahakau tulikonga
twabeti, nu usakaka ngasegubii nkati jitu.
9 Lakini ana tupwagiki kwaka Sapanga tutendiki
mahakau, ndienu Sapanga ndi juhobaleka na jo jujetakeka,
najombi jatulekakiya mahakau gitu nu kutunyambisa ubaja
woti.
10 Ana tupwagiki ngase tuhengiki mahakau, twibiya
tunhengiki Sapanga julonge isoli, ni lilobi laki ngaselibii
nkati jitu.

2

Kilisitu ndi ujangati witu

1 Mwabana bangu, nunhandaki majambu ganga, ili
mwiitenda mahakau. Lakini ana kupitii mundu jutei
mahakau, tubii na mundu jumu jojuwe jutulobe kwa Atati
bu kunani, ndi Yesu Kilisitu jojujetakiwi palongi jaka
Sapanga.
2 Kilisitu mweni ndi litambiku leliboa mahakau gitu; wala
nga kutulekake mahakau gitu twepani pena, ila kabee
mahakau ga bandu boti bu punndema gwoti.
3 Ana tujetaki mihilu jaka Sapanga, ndienu sakaka
tumanyi Sapanga.

4 Mundu anajupwagiki ammanyi Sapanga, lakini
ngasejujetaki mihilu jaki, ndienu mundu hoju jwini isoli, nu
usakaka ngasegubii nkati jaki.
5 Lakini mundu jokapi jojujetake lilobi laka Sapanga, hoju
ndi jojubii nu upali wa sakaka waka Sapanga nkati jaki. Hela
ndi hetuwesa kuba nu usakaka ukujongana na Sapanga.
6 Mundu jokapi jojupwaga jujongini na Sapanga jupalika
kutama ngati ejutama Yesu Kilisitu mweni.

Mihilu minyai

7 Mwaakosi bangu mo numpai, mihilu jenze
jenuanhandaki nga mihilu minyai ila mihilu ajelaje ja
mwandi jemwabinaku tumbuka puhanzo. Mihilu heji ja
mwandi ndi malobi ga mugajoini.
8 Hata hela, nunhandaki mihilu minyai ni lilobi lu
usakaka libonikana nkati jaka Kilisitu ahelahe libonikana
nkati jinu. Ndaba lwii lutenda kuboka, nu unang'anu
wusakaka gutumbuli kunang'ana.
9 Mundu jokapi jojupwaga jutama mu unang'anu, lakini
ansuki nndongu waki, mundu hoju jwakoni jubii mu lwii.
10 Na mundu jokapi joampala nndongu waki jojuwe
jutama mu unang'anu na ngasekibii sokapi nkati jaki
sekiwesa kunhenga mundu jongi juhenga mahakau.
11 Lakini joansuki nndongu waki jutama mu lwii, jujenda
mulwii, na ngasejumanyiki kojujenda ndaba lwii lunhengiki
jwiiwesa kulinga.
12 Nunhandaki mwanganya, mwabana bangu ndaba
mahakau ginu gabokiki kwi indela ja majambu
gajwahengiki Kilisitu.
13 Nunhandaki mwanganya aka atati ndaba mmanyiki
jombi Kilisitu jojubii tumbuka mwandi. Nunhandaki
mwanganya akakombu ndaba munhwesiki Lijobi.
14 Nunhandaki mwanganya mwabana ndaba
mwaamanyiki Atati bu kunani. Nunhandaki mwanganya
mwaka atati ndaba mummanyiki jombi Kilisitu jojuwe jubii
tumbuka mwandi. Nunhandaki mwanganya akakombu
ndaba mmbii na makili; lilobi laka Sapanga libii nkati jinu,
na munhwesiki mbaja jola.
15 Mwagupala nndema, wala sokapi sekibii punndema.
Mundu jojugupai nndema, ngajuwesi kwaapala Atati buku
nane.
16 Ndaba hindu yoti yu punndema ngati, ndokule yilya ya
nhyega, hindu yebiibona bandu nu kuitokule. Kukipuna
kokuhika kupete kuba na mali gingi, yoti hei ngaseihuma
kwa Atati bu kunani, ila ihuma ku nndema.

17 Nndema pamu na hindu yaki yoti yeitokuleka itenda
kupeta; lakini mundu jojuhenga gajupala Sapanga, jutama
yaka petapeta.

Joampenga Kilisitu

18 Mwabana bangu, mwisu gutei kuhegale! Ngati henzoini
jo ampenga Kilisitu jutenda kuhika, na henu ba bumpenga
Kilisitu bingi ahikiki na henu tumanya masoba ga mwisu
guhegali.
19 Bandu haba apitii nkati jitu lakini ngasebabii sakaka
bakwitu na ndii mana batenda kutuleka; ana bakabii
bakwitu bakabia ahigali pamu na twepani. Lakini baboka,
nukuyetuana, ili kubonikana hotuhotu ngasebabii bakwitu
hata kidogo.
20 Lakini mwanganya, bumpakiki mauta gaka Loho jaka
Sapanga kuhuma kwaka jojubii jwaa Sapi jola, na henu
muumanyi usakaka.
21 Nunhandaki mwanganya, nga ndaba ngase muumanyi
usakaka, ila ndaba mugumanyiki usakaka, ila mmanya isoli
jokapi ngase jipatikana mu usakaka.
22 Boo, jwini isoli ndi nyane? Ndi jojukana Yesu ndi
Kilisitu. Mundu ngati hoju ndi johampenga Kilisitu, hoju ndi
jojwaakana Atati bu kunani na Mwana.
23 Ndaba jokapi joankana Mwana, jwaakana kabee Atati
bu kunani; na jokapi joanzetake Mwana, jaajetake kabee
Atati.
24 Ndienu, malobi ga mwagajowana tumbuka pu utumbuli
gatama mu mioju jino. Ana malobi haga gatemi nkati jino,
nala mwitama masoba goti sukujongana na Mwana na Atati
bu kunani.
25 Na malagi gajutulagila Kilisitu ndi ganga: Jwaatupekia
Womi wa yaka petapeta.

26 Nunhandaki majambu ganga ndaba ja bandu baapala
kunhoa mwanganya.
27 Lakini kwinu mwanganya, Kilisitu ampaka mahuta kwi
indela ja loho waki. Ana Loho hoju juendale kutama nkati
jinu, ngasempalika kubolwa na mundu jokapi. Ndaba jombi
jumbola kila sindu, na mabole gaki ga sakaka, nga gi isole.
Nala nkamulikya mabole ga Loho hoju nukuhigali mu
kujongana na Kilisitu.
28 Hena, mwabana bango, ntama nkati jaki ili pajwiipitila
tubiya nganganganga bila kuba na ndaba jukulihiya kwi
iyoni lisoba lu kuhika kwaki.
29 Mpalika kumanyika ana, Kilisitu ndi jojuhenga
gagajetakike palongi jaka Sapanga, nala mpalika kumanya

kila mundu jojuhenga majambu gagajetakiki palongi jaka Sapanga, jombi ndi mwana waka Sapanga.

3

Bana baka Sapanga

1 Nndingalia, Atati ebutupai ngamaa mbaka butukema bana baka Sapanga! Sakaka ndi etubile. Ndi mana bandu bupunndema ngase butumanyiki twepani, ndaba ngase bummanyi Sapanga.

2 Mwaalongu bangu, henu twepani ndi twabana baka Sapanga, lakini kwakona ngase kubonakini pagwendu hetwiibia. Lakini tumanyiki ana, Kilisitu pajwiipitila, twiilengana naku ndaba twammbona ngati hejubii.

3 Ndienu, kila mundu jojulendale kummbona Kilisitu, julinyambisa mweni ngati Kilisitu ejulinyambisi ngani.

4 Kila mundu jojuhenga mahakau ngasejukamu malagalaki gaka Sapanga, ndaba kuhenga mahakau ndi kukotoka kukamu Malagalaki.

5 Mmanyiki Kilisitu jahika kugaboa mahakau gitu, najombi ngasejubii na mahakau gokapi.

6 Ndienu, jojujongana ni Kilisitu ngasejuhendale kuhenga mahakau. Lakini jojuendale kuhenga mahakau ngase jwawaiki kummbona wala kumanya Kilisitu.

7 Nala, mwabana bangu, mwijetake kukongwa na mundu jokapi. Mundu jojuhenga mahengu gagajetakiki palongi jaka Sapanga, mundu wehoju jukuba jojujetakiwi na Sapanga ngati Kilisitu ejubii jujetakiki palongi jaka Sapanga.

8 Lakini mundu jojuhendale kuhenga mahakau ndi mundu jwaka Lijobi, ndaba Lijobi litei mahakau toka pu utumbuli. Kwa ndaba heji Mwana waka Sapanga jwahika pu nndema kuhalabana lihengu laka Lijobi.

9 Kila jojubii mwana waka Sapanga ngasejuhendale kuhenga mahakau, ndaba womi waka Sapanga gutama nkati jaki, henu ngasejuwesa kuendale kuhenga mahakau ndaba jombi ndi mwana waka Sapanga.

10 Lakini mundu jokapi jwanga kuhenga mahengu gagajetakeka palongi jaka Sapanga, au jwangakumpala nndongu waki, hoju nga mwana waka Sapanga. Hako ndi heamanyikana bana baka Sapanga na bana baka Lijobi.

Mpalana

11 Na malobi gamwagajoini tumbuka pu utumbuli ndi ganga: Tupalika kupalana.

12 Twiikuba ngati Kaini joankoma nndongu waki sukulongoswa ni lijobi. Boo, ndaba jaki jwatenda kunkoma? Ndaba mahengu gaki gabiya giliya, lakini nndongu waki

jombi jwabia juhenga mahengu gagajetakeka palongi jaka Sapanga!
13 Henu, mwaalongu bangu, mwisangaa ana bandu bupunndema bunsuki mwanganya.
14 Twepani tumanya ana, tupetiki kuhuma ku kuwa nu kujingii mu womi ndaba tumpai mwaalongu bitu. Mundu jwanga nu upali juendale kutama mu makili ga kuwa.
15 Kila joansuki nndongu waki ndi jojukoma; nanamu mmanyiki jojukoma jokapi jola ngasejubii na womi wa yaka petapeta nkati jaki.
16 Twepani tuumanyi upali ndi sindu boo, ndaba Kilisitu juupiiki womi waki ndaba jitu.Natwepani tupalika kupia womi witu ndaba ja ajitu baahobale.
17 Ndienu, mundu ana jubii na mali gingi yu punndema pani, halapu ammbona nndongu waki jojupala kujangatiwa, najombi ngaseanzangati, boo, mundu wehoju juwesa boo kupwaga ampala Sapanga?
18 Bana bangu, tukotuka kwaapala bandu kwa malobi matopu, ila twaalangia upali wa sakaka kwi indela ja mahengu.

Mioju janga lujogopu palongi jaka Sapanga
19 Hela ndi etuwesa kumanya twepani twabandu ba sakaka; na ngatwiikubi ni kiholu palongi jaka Sapanga:
20 Ndaba, hata ngati mioju jitu jitenda kututemu, tumanyiki Sapanga ndi nkolongu kupeta miojujitu, na jombi jumanyiki kila sindu.
21 Mwaalongu bangu, ana miojujitu ngase jututemu, ndienu, ngasetubii nulujogopu palongi jaka Sapanga,
22 na sindu sokapi setuloba kuhuma kwaki jutenda kutupeke, ndaba tujijetake mihilu jaki nukuhenga ga gunndengane.
23 Ni mihilu jaki ndi jenze: Kunhobale Mwana waki Yesu Kilisitu, nukupalana ngati ejutulagalakiya mweni Kilisitu.
24 Bandu boti babijijetake mihilu jaka Sapanga atama sukujongana na Sapanga na Sapanga jutama mu kujongana nabombi. Natwepani tumanya Sapanga jutama mu kujongana na twepani kwi indela jaka Loho waki jojuwe ndi Sapanga jojutupeki.

4

Loho wa sakaka na wi isoli
1 Mwaakosi bangu mo numpai, mwaanhobale kila mundu jojupwaga jubii na Loho jaka Sapanga, ila mpema sapi ana mundu hoju julongoswa na Loho jaka Sapanga au loho bo; ndaba alota bingi bi isoli apitii munndema.

2 Jenze ndi indela jukumanya ana mundu jojulongoswa na
Loho jaka Sapanga: Kila jojujetake Yesu Kilisitu jwahikiki,
na kuba mundu, mundu hoju jubii na Loho jaka Sapanga.
3 Lakini mundu jokapi jwanga kunzetake Yesu Kilisitu
hela, ngasejubii na loho jojuhuma kwaka Sapanga. Mundu
hoju jubii na loho jojumpenga Kilisitu; nanamu nzoini
kupwaga jojumpenga Kilisitu jutenda kuhika, na henu tayali
juhikiki munndema.
4 Lakini mwabana mwanganya, mwabana baka Sapanga
na tayali mwaawesiki alota bi isoli; ndaba Loho jaka
Sapanga jojubii nkati jinu jubii na makili kupeta loho jojubii
nkati ja bandu baabii mu munndema.
5 Na alota biisoli haba alonge majambu gupu nndema, na
bandu bupu nndema atenda kwaajowane ndaba bombi
bupunndema.
6 Lakini twepani ndi twabandu baka Sapanga. Mundu
joammanyi Sapanga jutenda kutujowane, mundu jwanga
kuba waka Sapanga ngase jutujowane. Ndienu kwi indela
heji tuwesa kumanya kutalikana kwa Loho wa sakaka na
loho wi isoli.

Sapanga ndi upali

7 Mwaakosi bangu ba numpai, tupalana, ndaba upali
guhuma kwaka Sapanga. Kila mundu jojubii nu upali ndi
mwana waka Sapanga, na ammanyiki Sapanga.
8 Mundu jwanga nu upali, hoju ngaseamanyi Sapanga,
ndaba Sapanga ndi upali.
9 Na Sapanga jalangiya upali waki kwitu sukuntuma
Mwana waki wa kajika mu nndema, ili tubiya na womi
kupete jombi.
10 Hela ndi upali egubii: Nga twepani ndi twetwatumbulia
kumpala Sapanga, ila jombi jutupai mbaka kuntuma
Mwana waki jubiya litambiku lukutuboke mahakau gitu.
11 Mwaakosi bangu banumpai, ana Sapanga jutupai hela,
nala natwepani tupalika kupalana.
12 Ngasejubii mundu jojuwaiki kummbona Sapanga;
lakini ana tupalini, Sapanga jutami mukujongana
natwepani, nuupali waki gujagani nkati jitu.
13 Tumanyiki tutama mu kujongana na Sapanga, najombi
Sapanga jutama mu kujongana na twepani ndaba jombi
jutupeki Loho waki.
14 Twepani tubweni na kwaapwagi bangi ana Atati
antuma Mwana waki ili jubiya Nkombosi kwa bandu bu
punndema.

15 Kila mundu jojujetaki kuba Yesu ndi Mwana waka
Sapanga, Sapanga jutama mukujongana na mundu hoju,
najombi jutama mu kujongana na Sapanga.
16 Ndienu, twepani tumanyiki na tuhobale upali gojubii
naku Sapanga kwitu twepani. Sapanga ndi upali na kila
mundu jojutama mu upali, jutama mu kujongana na
Sapanga, na Sapanga jutama mu kujongana najombi.
17 Hela ndi upali hegutweli nkati jitu ili twiijogopa mu
lisoba laka Sapanga la kwaatemu bandu: ndaba kutama
kwitu punndema pani kulengana ngati hejwatama Kilisitu.
18 Papabii nu upali ngase pakuba nulujogopu; upali
gogutweli gubenga lujogopu lwoka. Ndienu mundu jojubii
nu lujogopu ngase jutweli upali, ndaba mundu jojubii nu
lujogopu jujogopa kutemuliwa.
19 Twepani tubii nu upali ndaba Sapanga jwatumbulia
kutupala.
20 Mundu anajupwagiki ampai Sapanga, koni ansukia
nndongu waki, hoju ndi jwini isoli. Ndaba mundu jwanga
kumpala nndongu waki joammbona, ngasejuwesa kumpala
Sapanga jwanga kummbona.
21 Ndienu, Kilisitu jutupekia nhilu gongo: Joampala
Sapanga jupalika kabee kumpala nzaki joanhobale Kilisitu.

5

Tuguwesiki nndema

1 Kila mundu jojuhobale ana Yesu ndi Kilisitu, hoju ndi
mwana waka Sapanga. Kila joampala atati ampala kabee
mwana wa atati hoju.
2 Hela ndi hetumanya twaapai bana baka Sapanga:
Sukumpala Sapanga nu kujetake mihilu jaki;
3 ndaba kumpala Sapanga ndi kujetake mihilu jaki. Ni
mihilu jaki ndi jenze,
4 ndaba kila jojubii mwana waka Sapanga juwesa
kugawesa majambu gu punndema. Tuguwesiki nndema,
kupete kuhobale kwitu.
5 Boo, nya jojuwesa kuguwesa nndema? Ndi jo juhobale
pe Yesu ndi Mwana waka Sapanga.

Yesu ndi nyane

6 Yesu Kilisitu ndi jojuhikiki kwa masi na kwa mwai
pajabiya jutenda kuwa. Ngasejahika kwa masi pena, ila
jwahika kwa masi na kwa mwai. Najombi Loho joambweni
nu kunzowane Kilisitu jupwaga sakaka, ndaba Loho ndi
usakaka.
7 Ndienu, abii baalandi atatu babumbweni nu
kunzowana:

8 Loho wa Sapi, masi na mwai; na boti atatu atenda
kujetangane.
9 Ana tugajetake malobi ga bandu babumbweni nu
kunzowane, ndienu malobi gaka Sapanga ndi makolongu
ngani kupeta ga bandu; ndaba malobi gajwapwaga Sapanga
kundongale Mwana waki ndi ga sakaka.
10 Joanhobale Mwana waka Sapanga jugabei gajagajoini
nu kugabona nkati ja moju waki; lakini jwanga kunhobale
Sapanga, anhenga Sapanga jwini isoli, ndaba ngase
jwahobali malobi gajwapia Sapanga kunnndongale Mwana
waki.
11 Na malobi ge ndi ganga: Sapanga jutupekia womi wa
yaka petapeta, na womi hogu gubii nkati jaka Mwana
mundo.
12 Mundu jokapi jojubii na Mwana waka Sapanga jubii na
womi we hogu; na mundu jwanga kuba na Mwana waka
Sapanga, ngasejubii na womi.

Womi wa yaka petapeta

13 Nunhandaki mwanganya majambu haga ili mmanya
mmbii na womi wa yaka petapeta, mwanganya mo
mulinhobale liina laka Mwana waka Sapanga.
14 Na twepani ngase tujogopa hetukuba palongi jaka
Sapanga ndaba tubii nu usakaka ana tunndobiki sokapi
ngati hejupala mweni, jutenda kutujoane.
15 Jombi jutujoane kila patunndoba; na ndaba tumanya
jombi jutujoane kila patunndoba, tumanyiki kabee jutupeki
goti ga tunndoba.
16 Mundu ana ambweni nndongu waki jutei mahakau
ganga kumpeleka ku kuwa, jupalika kunndobe kwaka
Sapanga, najombi Sapanga ampekia womi. Mbwaga lijambu
le heli kwa bandu baatei mahakau gaguge nga gaapeleki mu
kuwa. Lakini gabii mahakau gagumpeleka mundu ku kuwa,
nanepani ngasembwaga mpalika kunndoba Sapanga ndaba
ja mahakau haga.
17 Kila lihengu langa kujetakeka palongi jaka Sapanga ndi
mahakau, lakini gabii mahakau gangi ngasegumpeleka
mundu mu kuwa.
18 Tumanya ana kila jojubii mwana waka Sapanga
ngasejuhenga mahakau, ndaba Mwana waka Sapanga
anndonda, nu mmbaja jola ngasejuwesa kunhenga sindu
sokapi siliya.
19 Tumanyiki ana twepani ndi twabana baka Sapanga
hata ngati nndema gwoti gulongoswa nu mbaja.
20 Tumanyiki kabee Mwana waka Sapanga juhikiki,
jutupeki umanyi ili tummanya Sapanga wa sakaka; tutama

mu kujongana na Sapanga wa sakaka na mu kujongana na Mwana waki Yesu Kilisitu. Hoju ndi Sapanga wa Sakaka, na hogu ndi womi wa yaka petapeta.
21 Bana bangu, nzepana ni imong'umong'u yi isapanga yi isoli!

Balua ja pili jaka Yohana Ulongulelu

Balua ja pili jaka Yohana jaandikwi nu ntumi Yohana kuwesikana kati ja saka sa 50 mbaka 100 baada jukusaliwa Kilisitu. Yohana ngasejililogwi mweni ngati ndi jojuandiki kitabu hesi ila jilikema mweni nseja. Gagaandikwi mu balua jenze galengana na ga gahandikwi mu kitabu sa amboni ngati ejuandiki Yohana. Hasa pajulangi pangwendu sukuhingamaki malagalaki gaka Yesu Kilisitu gu kupalana na kukupwaga ana mundu jojupwaga ampala Kilisitu lasima jupwata malagalaki gaki, mu nsitali wa 5-6, Yohana 15:9-10. Kuhobaleka ana Yohana jwaandika kitabu simu kati jiitabu nsesi yi Lijambu la amboni laka Yesu Kilisitu na balua itatu yeyuye ndi balua ju utumbuli jaka Yohana,ja pili na tatu pa jwabii ku Epesu.

Yohana anhndakiya balua jenze nyongo jobunhagwi na bana baki. Jabiya ngati julilongale likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu. Yohana jwaandika balua jenze ili kuligangamalisa moju likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu na kwaalakali kupete mabole gi isoli.

Gagabii nkati

Yohana jutumbuli balua jaki sa kwaalogo nya jojwaandaki na kwaalamu asomaji baki, mu nsitali wa 1-3.
Ndienu juligangamalisa moju likundi la bandu ba bunhobali Kilisitu na kwaakombuke bombi nhilu gogubii nkolongu, mu nsitali wa 4-6.
Kabee jaalakali bombi kupete abola bi isoli, mu nsitali wa 7-11.
Yohana jujomule balua sakwaapeke asomaji baki malamuki kuhuma mu likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu kojutama, mu nsitali wa 12-13.

1 Nepani nunseja nuguhandaki wehapa wa nyongo
weguhaguliwi na Sapanga, pamu na bana baku monupai
sakaka. Wala nga nepani pena nenumpai, lakini kabee na
boti babugumanyi usakaka bumpai mwanganya,
2 kwa ndaba usakaka gutama na twepani kabee
wiiendalia kutama na twepani yaka petapeta.
3 Nunndoba Sapanga Atati bitu na Yesu Kilisitu, Mwana
wa Atati, butupekia waamboni ni ikia nu lukwali lwakii
ibiya pamu na twepani mu usakaka nu upali.

Usakaka nu upali

4 Natoguli ngamaa kubona bana baku bangi atama mu
usakaka ngati Atati ebutulagalaki.
5 Ndienu, mwaamabu nunndoba sindu simu kuhuma
kwinu: Tupalana. Ngase nunhandaki mihilu minyae, ila
nunhandaki mihilu ajelaje jetwajopa tumbuka pu uwanzu
ili tupalana.
6 Nu upali ndi kutama sukuhenga malagalaki gi mihilu
jaka Sapanga. Jenze ndi mihilu jemujijoana tumbuka pu
uwanzu: Ntama su kupalana.
7 Ndaba baalonge isoli bingi apitii punndema. Bandu haba
ngaseajetake ana Yesu Kilisitu jwahikiki na jabi mundu.
Mundu ngati hoju julonge isoli na ampenga Kilisitu.
8 Nala, mulilenda mwabeti ili mwihoa senhengi lihengu,
ila mpata seketule jejijagani.
9 Mundu jojujonzuke sindu sokapi na janga kutama mu
mabole gaka Kilisitu ngasejubii na Sapanga. Lakini jo juigali
mu mabole haga hoju jubii na Atati na Mwana.
10 Ndienu, ana mundu juhikiki kwinu sanga kwalete
mabole haga, mwaanzopa mu nyumba jinu, wala
mwaanndamuki.
11 Ndaba joanzopa mundu hoju, jujongana naku mu
mahengu gaki gilia.

Malobi gu kujomule

12 Mii na gingi gukumpwagi, lakini ngasembai kuhenga
hela su kuandika mu likalatasi; badala jaki, nhobale kuhika
kwinu nu kulonge na mwanganya ana kwa ana, ili kutogule
kwitu kupeekia.
13 Bana baka nndombu waku jojuhaguliwi na Sapanga
atenda kukulamuki.

Balua ja tatu jaka Yohana Ulongulelu

Balua ja tatu jaka Yohana jiandikwi nu ntumi Yohana mu saka sa 50 mbaka 100 baada jukusaliwa Kilisitu. Yohana ngasejulilogwi mweni ngati jojuandiki badala jaki julikema mweni kilongose, mu nsitali wa 1. Jahenga ahelahe mu balua jaki ja pili, mu nsitali wa 1. Kuhobaleka ana Yohana jwaandika kitabu simu kati jiitabu nsesi yi Lijambu la amboni laka Yesu Kilisitu na balua itatu yeyuye ndi balua ju utumbuli jaka Yohana,ja pili na tatu pa jwabii ku Epesu.

Yohana jaandiki balua jenze kwaka mundu joahobale Kilisitu jobunkema Gayu. Julonge na Gayu ngati nkosi waki nukunndagalaki jwaajopa bandu ba bunhobale Kilisitu bababia apeta mu musi waki.

Gagabii nkati

Yohana jujihega balua jaki jimanyikana kwa namuna hejibii nsitali wa 1.
Kabee anngagagamalisa moju Gayu nu kunndagalaki jwaajopa bandu ba bunhobali Kilisitu mu nyumba jii, mu nsitali wa 2-8.
Ndienu jaalongaliya bandu abeli babube ndi Diotepa na Demetiliu, mu nsitali wa 9-12.
Mwisu we jujomule kuandika balua jaki, mu lipungu mu nsitali wa 13-14.

1 Nepani nunseja, nuguhandaki wa Gayo, nkosi wangu
nenugupai mu usakaka ukummanya Kilisitu.
2 Unkosi wangu wenugupai, nugulobe ili kila sindu
kijenda sapi; nugulobe womi ngati ejijenda sapi loho jaku.
3 Natoguli ngamaa alongu bangi ba bunhobale Kilisitu pa
bahika nu kumbwagi namuna he guhigali mu kuhobale
usakaka, na heguendale kutama masoba goti mu usakaka.
4 Ngasekibi sindu sekindogulesa nepani ngani kupeta
henyowana bana bangu atama mu usakaka.

Kuhobaleka kwaka Gayu

5 Unkosi wangu nenugupai, wehapa guhobaleka kila mala
pawahudumii alongu ba bunhobale Kilisitu, hata ngati
ageni.
6 Alongu haba bilipwagi likundi la bandu ba bunhobale
Kilisitu la pamba majambu gu upali waku. Pepa
wajangatiya aendaliya na sapwali jabu kwa namuna je
janndengania Sapanga.

7 Ndaba atumbuli sapwali jabu ju kuntumaki Kilisitu bila
kujopa sindu su kujangatiwa sokapi kuhuma kwa bandu
banga kunhobale Sapanga.
8 Ndienu, twepani tupalika kwaajangati bandu ngati haba,
ili na twepani tuwesa kuhenga lihengu pamu nabombi
ndaba ju kulandi usakaka.

Deotilefe na Demetilio

9 Nunhandiki balua nyipi ku likanisa la kola; lakini
Diotilefe, jojuwe jupala kuba kilongosi, ngasejupala hata
kasokopi kutujowane.
10 Ndienu, paniihika niyekula majambu goti gajuhenga:
malobi giliya gajutupiiki ni isoli yejutulongali! Ngase
jutoseka na gajutukopake haga kabee jukana kwaajopa
alongu ajitu ba bunhobale Kilisitu haba baabi mu sapwali,
na kabee jwaapenga bandu bangi baapala kwaajopa,
nukulenga kwaabenge kunza jilikundi la bandu ba
bunhobale Kilisitu.
11 Unkosi wangu nenukupai, wiijia majambu giliya, ila
gujia majambu gaamboni. Kila jojuhenga gaamboni ndi
mundu waka Sapanga; lakini mundu jojuhenga giliya ngase
ammanyiki Sapanga.
12 Kila mundu andumbali Demetilio na hata usakaka weni
undumbali. Natwepani tunndongale gaamboni jombi,
nawehapa gumanyiki setupwaga ndi sakaka.

Malamuki gukujomule

13 Mi na malobi gingi gukukupwagi lakini ngasembai
kuguhandaki.
14 Nhobale kugubona eheno ndi patwiilongila koni
tubonana ana kwa ana.
15 Nugulobe lukwali.

Akosi baku atenda kugulamuki, waalamukiya akakosi
bitu, kila mundu kuliina laki.

Balua jaka Yuda Ulongulelu

Balua je jikemwa Yuda bijikemiki baada jaka mundu jojujiandiki jo bunkema Yuda. Juda julilongali mweni kuba ndi nndongu waka Jakobu jojwabii kabee nndongu waka Yesu. Henu kulongeleka ana, Yuda ndi jumu kati ja alongu baka Yesu, mu lipungu 1. Ngase tumanya ana balua jenze jwabii jupala jijenda ku likundi limu la bandu ba bunhobale Kilisitu ndaba malobi gangi mu Lilaganu la mwandi gapwaga ahandakiwi na kabee Ayaudi. Hata ngati, jwalongulakiya balua jaki kwa "bandu boti baakemmwiki na Sapanga na kabee baapalwa na Sapanga Atati bitu, na baatunzwa Yesu Kilisitu," mu nsitali wa 1. Balua jibii ngati jiandikwi yaka ya 60 baada jukusaliwa Kilisitu.

Mawasu gukuandiki balua jenze kwa bandu boti ba bumpwata Kilisitu gabiya kwaabola bombi ajepa kuhoba kupete mabole gi isoli, mu nsitali wa 4. Jutumi majambu gaalongi mu lilaganu la mwandi nu kuwasalili kaapeke makili mu kulonge kwabu. Balua jenze jiangani mawasu gingi na balua jaka pili jaka Pita kulengana na mabole gukulakali mabole gi isoli, mu lipungu Yuda nsitali wa 4 na 2 Peter 2:1. Ngati ekulongaliwi na Atumi baka Sapanga ku Sodoma nuku Gomola.

Gagabii nkati

Yuda jutumbuli kulonge na asomaji baki oti, mu nsitali wa 1-2.
Kabee jupia ndaba jukuandika mabole ga kwaalakali kujepa mabole gi isoli, mu nsitali 3-4.
Ejujomo haga jupia lilenganu kuhuma mu lilenganu la mwandi, mu nsitali 5-16.
Ndienu japwagi bombi lijambu lukuhenge lihengu mu mabole gabu gabiliboliki, mu nsitali 17-23.
Mwisu weni jujomule balua su kundumbali Sapanga, mu nsitali wa 24-25.

1 Nepani Yuda ntumisi waka Yesu Kilisitu kabee nundongu waka Yakobu.

Nunhandaki mwanganya mojunkemiki Sapanga na kabee mompalwa na Sapanga Atati bitu, na Yesu Kilisitu jojuntunza mwanganya.

2 Nundoba Sapanga jumpekia ikia, lukwali nu upali ibia ingipi.

Aka abola bi isoli

3 Mwaakosi bangu nenumpai, nabi nu mpangu
ukunhandakii ili kummanyisa wokopu gotubinagu
twaboha, lakini mweni mbalika kunhandaki koni
nunndagalaki nkasana kukomane kuhobale kokukwe
Sapanga jwaapeki bandu baki mala jimu pena kwa masoba
goha.
4 Ndaba bandu banga kunndumbali Sapanga ali jingi kwa
sili mu makundi gitu nukung'anambu malobi gaka Sapanga
kwa faida jilia nu kunkana Yesu Kilisitu jojubii kilongosi na
Bambu witu. Lakini Maandiku ga Sapi gabiya galoti toka
mwandi ana, kutemuliwa kokwaalendale bandu haba.
5 Hata ngati mmanyiki goti haga, mbala nunkombukia
namuna Bambu pa jwaagombula bandu baki kuhuma ku
Misili lakini mweni katai jwaakoma bandu banga
kunhobale.
6 Na Atumi baka Sapanga bu kunani bababia ngase
balondiki napwasi yabu yebabia apatiki kuhuma kwaka
Sapanga na Sapanga jwaakongiki kulwii kwi minyolu yaka
petapeta ili atemuliwa lisoba likolongu lela lu kutemu.
7 Nkombuka kabee ku Sodoma nu ku Gomola na misi ju
mulutengu jaki; benei baki bahenga ngati Atumi bu kunani
bala; bahenga ugoni nu kuhenga majambu ganga kupalika
kuhengeka mu nhyega: Batemuliwa kutinyika mu motu wa
yaka petapeta ili bangi bilibola.
8 Hela ndi eabii bandu haba. Ndotu yabu ya alongosa
kupili nhyega yabu beni, nukukotoka kugutende isima
ulongosi waka Sapanga nu kuiitondo iumbi ye ibii nu
ukolongu yu kunani hoku.
9 Hata Mikaeli, Ntumi nkolongu jukunani, ngase jahenga
hela. Pa babisana ni lijobi ndaba ja nhyega jaka Musa,
Mikaeli ngase jalengiki kulitemu Lijobi kwa matondu, ila
japwaga: “Bambu mweni jukulakalia.”
10 Lakini bandu haba bikitondo sindu sokapi sanga
kukielewa; na majambu ga bagamanyi nu kugaelewa beni
ngati inyama yanga na malangu ndi ye yaapotika.
11 Musibikiboni! Bandu haba apwatiki indela ajelaje jaka
Kaini. Ndaba ju lupija, alijingisi mu likosa alelale laka
Balamu. Ate bakana kujetake ngati Kola ejwakana kujetake
na baapotiki ngati jombi he bumpotika.
12 Bandu haba akula pamu na mwanganya sanga iyoni mu
tipati hinu yu upali, alengana na alimi babililea beni pena.
Abii ngati mahundi ganga ni iyula ga gakangwa nunhwahi.
Bombi abi ngati mikongu janga kupambika matunda.
Jejitupuliwi nukujoma na kuwa ngani,
13 bandu haba ndi ngati majeba makali gunhanga, na
mahengu gabu gi iyoni gabonikana pangwendu ngati

lihuluhulu helipita. Bombi ndi ngati ndondu yeijendajenda
baabekiki yaka petapeta pandu pa lwii tikitiki.
14 Najombi Enoki, jojuwe ndi kibeleku sa saba tumbuka
Adamu, jaalotila bandu haba ana: “Nzoaninya! Bambu
juhika pamu na bandu baasapi baki bingi ngamaa.
15 Juhika kwaatemu bandu boti, na kwaalakali boti banga
kunngungamali Sapanga kwa ndaba ja mahengu gabu goti
guubaja gaahengiki bila kunzogopa Sapanga, na kwa ndaba
ja malobi giliya ga buntondwi bandu abaja.”
16 Bandu haba ayoma kila lisoba, alalamika, apwata
ndokule yabu iliya, atenda kukipuna na kwaalumbali
ngamaa bandu bangi ili apata hindu.

Kulakali na Malagisu

17 Lakini mwaaka akosi bangu nenumpai, nkombuka ga
bumpwagila mitumi baka Bambu witu Yesu Kilisitu.
18 Bumpwagila: “Lisoba la mwisu, biipitila bandu
baalongama, bandu baapwata ndokule yabu iliya.”
19 Haba ndi babaahenga bandu abaganyikana, bandu
baalongoswa na ndokule yiki mundu, banga kuba na Loho
jaka Sapanga.
20 Lakini mwanganya, mwaakosi bangu, muligangamalisa
mwabeti mu kuhobale kwinu kwa Sapi ngani. Nndoba kwa
makili ga Loho jaka Sapanga,
21 nu kuendale kuigali mu upali waka Sapanga, koni
munndendale Bambu witu Yesu Kilisitu jojuwe, kwi ikia
yaki, junndeta mu womi wa yaka petapeta.
22 Mmbiya ni ikia kwa bandu baalaluki laluki;
23 mwaokua sakaatondabe kuhuma mu mwotu. Na kwa
bandu bangi mmbiya ni ikia koni mulilingali, lakini nsukia
hata ingobu yabu yeibii na ndokule iliya.

Kuloba sukulumbali

24 Ulumbi kwaka Sapanga jojuwesa kunndonda ili
mwihabuki mu mahakau, nu kumpeleka mwanganya bila
likosa mbaka palongi ju ulumbi waki nkolongu,
25 kwaki jombi jojubii Sapanga jojubii kajika jaki
Nkombosi witu, gubia ulumbi, ukolongu, makili nu uwesu
kwi indela jaka Kilisitu Bambu witu, toka ipindi yoti, sajenu
na hata ya yaka petapeta! Amina.

Uyekulii gobumpekya
Yohana
Ulongulelu

Kitabu su Uyekuli ndi kitabu samwisu mu Lilaganu linyai. Kabee sabia samwisu kuandikwa na saandikwi nu ntumi Yohana mu saka sa 95 baada jukubelekwa Kilisitu. Lipungu la 1:1. Yohana kabee jwaandiki Lijambu la Amboni ngati hejuandiki Yohana na Balua itatu yaani balua jaka Yohana ju utumbuli na balua jaka Yohana ja pili na balua jaka Yohana ja tatu. Yohana kabee jwamanyikana ngati mundu, “Jojupalwa na Yesu.” Lipungu la Yohana 13:23. Jwaandika kitabu su uyekuli pajwabia andeki ku kilwa simu sebikikema Patimo jwabia bunkongiki kola ndaba jwabiya jwaaladi Lijambu la Amboni laka Yesu Kilisitu. Lipungu 1:9.

Ndaba jaka Yohana jukuandika kitabu su uyekuli jabi kwaagangamaki bandu baasoma kitabu hesi kuigali mu kunhobale Yesu Kilisitu na kwaawesesa bombi ndaba muda waka Yesu kukelabuka gubii pa mbipi, lipungu la 1:3; 22:7. Jwaandakia bandu boti ba bunhobale Kilisitu hasa makundi saba ga bandu babunhobale Kilisitu gala, lipungu 2-3. Yohana jupwaga maandiku ganga ndi ngati, “Ulota,” lipungu la 1:3 nu kuandika hoku jutumi malenganu ga picha yingi mu kitabu soka kulandi hindu yejuibweni. Kitabu kiwanangini na mapungu gangi gi Lilaganu la Mwandi, hasa kitabu saka Zakalia lipungu la 6:1-8. Imbata saba na bakuli yoti itenda kulengana mu malapulilu gaguge Sapanga juika kuitemu Misili, lipungu la kuhuma 7-9. Uyekuli gulongale mwisu wa upundema gaguge Yesu jibia jojuwesa, na boti babibeka usakaka kwaki jombi biitama masoba ganga na mwisu pamu najombi. Kitabu senze kileka sugulakali wehapa nukupeke kuhobale kupwaga Yesu juhika nyata. Gagabii nkati 1. Yohana jutumbuli sukuwaga jombi nya najwapata boo ulota, lipungu la 1:1-120 2. Jupia malobi kupeleka kwa makundi saba ga bandu babunhobali Kilisitu, lipungu la 1:1-3:22 3. Ndienu julandi ipungi saba, lipungu 4:1-8:5 na imbata saba lipungu la 8:6-11:19 4. Ndienu Yohana julandi kukomana kwaka mwana mwanalomi nu gujoka gukali gogubii ni imutu saba, lipungu 12:1-14-20. 5. Ndi jwaandika kupete bakuli saba yi inyela yaka Sapanga, lipungu 15:1-16:18 6. Kabee Yohana julandi namuna Sapanga ejuwesiki ngondu yukukomana na abaja baki kunani kwaka Sapanga, 17:1-20:15. 7. Mwisu julandi kunani kwaka Sapanga kunyai na nndema nyai jejiika pamwisu,

21:1-22:21.

1 Gongo uyekuli waka Yesu Kilisitu, gojwapata kuhuma
kwaka Sapanga ili jwaalangia atumisi baki majambu
gagapalika kupitila nyata. Najombi Kilisitu antuma ntumi
waki jukunani ammanyisa ntumisi waki Yohana majambu
haga.
2 Najombi Yohana julongi goti gajugabweni kuhusu
malobi gaka Sapanga na heambweni Yesu Kilisitu.
3 Jupengaliwi mundu jojusoma kitabu senze sekibi na
malobi gu ulota, na apengiwi baajogwana nukukamu ga
gahandikwi mombo, ndaba muda gwa majambu ganga
guhegali.

Malamuki kwa makanisa saba
4 Nepani Yohana nagahandaki makundi saba ga bandu
baanhobale Kilisitu baabii ku ndema juku Asia.
Nunndobe waamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma
kwaki jombi jojubi, jojwabi na jojuhika nu kuhuma kwa
loho saba baabi palongi jikiteu saki su ubambu,
5 nu kuhuma kwaka Yesu Kilisitu, jojuwe jojuhobaleka
kwa majambu ga jagabona nu kugajowane, jojutumbuli
kuyoka kuhuma kwa bandu baawi, na jojulongosa aka
bambu nkolongu bu punndema pani.
Jombi jutupala, na jutulekake kuhuma muipungu ya
mahakau gitu kwi indela ja mwai waki,
6 jutuhenga twepani kuba ubambu wa agolu baka
Sapanga, tuntumakia Sapanga Atati baki. Kwaka Yesu
Kilisitu gubia ulumbi na makili, yaka petapeta! Amina.
7 Linga! Juhika koni jubii mu mahundi! Kila mundu
jwiitenda kummbona, kabee hata babunhotula. Makabila
goka punndema gi itenda kulobalake kwa ndaba jaki. Ndi
hekwiibia! Amina.
8 Bambu Sapanga jojubi na makili goti, jojubi na jojwabii
na jojwiika jupwaga: “Nepani ndi Alufa na Omega, yani
utumbuli na mwisu.”

Gajagabona Yoani kuhusu Kilisitu
9 Nepani Yohana nndongu wii, jojuwe su kujongana na
Yesu, nhangangana na mwanganya mu mang'aliku nu
ubambu waki nu kuinakali kwa sakaka. Nepani aneki mu
kilwa suku Patimo ndaba nabiya naalandi bandu lilobi laka
Sapanga nu kupwaga ga nagabona nu kugajowana kwaka
Yesu.
10 Henu kipindi simu, lisoba laka Bambu nabia nongoswa
na Loho jaka Sapanga, najogwana ku unyuma jangu sauti
ngolongu ngati sauti ji imbata.

11 Najombi japwaga, “Andika mu kitabu ganga ga
wagabona, na ugapelika mu makundi saba ga bandu ba
bunhobale Kilisitu: Ku Epesu nu ku Similina na ku Peligamo
ku Tuatila na ku Salidi nu ku Filadelifia nu ku Laodikea.”
12 Henu nang'anambuka numbona jo julongila na nepani
hoju. Panag'anambuka nabona ipanda saba ya zaabu
yukubeke taa,
13 na pikilanda jiipanda hei pabii na mundu ngati Mwana
waka Mundu, najombi jwabi juweti kanzu nasu nu nkanda
wa zahabu pikigamba.
14 Majunzu gaki gabii nhuu ngati sufi, nhuu ngati seluji,
mihu gaki gang'alang'ala ngati mwotu,
15 magolu gaki gang'aliki ngati shaba jejing'aliswi
jeasapisi mu tanuli la mwotu, na sauti jaki jabii ngati sauti ja
masi gingi.
16 Mu kuboku kwaki wa kwamalele jwabii na ndondu
saba, nu kunndomu jaki wapita upanga nkali go gutema
kubeli. Pa mihu jaki pang'ala ngati liyoba la liyoba mutu.
17 Henu panumbona naabuka palongi ja magolu gaki ngati
mundu jojuwi. Lakini jombi jwabeka kuboku kwaki kwa
malele panani jangu, nukupwaga, “Wiijogopa! Nepani ndi
ju utumbuli na jwa mwisu.
18 Nepani ndi jo jubi mwomi! Nabi ndei kuwa lakini linga
henu mina mwomi yaka petapeta. Mii na punguu ya kuwa
na ya koabi bandu baawi.
19 Henu, andika majambu ga ugabweni haga, majambu ga
gapitii sajenu na ga giipitila mwenikatai.
20 Majambu ga gahihiki mu ndondu saba ye uhibweni yela
mu kuboku kwangu kwa malele na ga gahihiki mu ipanda
saba ya taa ya zaabu yela ndi ganga: Ndondu saba yela ndi
atumisi saba ba makundi saba ga bandu ba bunhobale
Kilisitu; na ipanda saba yela ndi makundi saba ga bandu ba
bunhobale Kilisitu.”

2

Malobi kwa Aepesu

1 “Kwaka Ntumisi wi likundi la bandu ba bunhobale
Kilisitu baabi ku Epesu andika.”

“Nepani ne ngamu ndondu saba yela mu kuboku kwangu
guku malele na jonyenda pikilanda ipanda saba ya taa ya
zaabu, mbwaga ana:

2 Nagamanyi mahengu gaku, manyi kukasana kwaku nu
kuhinakali kwaku. Manyi ngase guwesa kwaahinakali
bandu abaja, na waapemiki bandu ba bilikema beni atumi
tumbi nga atumi, na weapa wa amanyiki alonge isoli.

3 Wehapa uhinakali na wajemiki nganganga mu
mang'aliku gingi ndaba ji lihina langu, wala ngase
waasokike.
4 Lakini mi nilobi limu kwaku weapa: Weapa sajenu ngase
gumbai nepani ngati he wambai pu utumbuli pala.
5 Nala, kombuka pa uhabuki, waka jetakya mahakau ga
guhengiki nu kukotoka nu kuhenga ngati he gwabia
gwakahenga mwandi. Ana nga hela, nihika kwaku nu
kukiboa kipanda saku su kubeke taa kuhuma pandu paki.
6 Lakini nu kulumbali kupete sindu simu: Weapa gusuki
ga ahenga Anikolai ngati he nagasuki nepani."
7 "Jojubi na makutu, jujogwana ga jwaapwagi loho
makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu!
"Jo jwiiwesa nanndeka jukula matunda gu nkongu gwa
womi gogubi ku Paladisu jaka Sapanga."

Malobi kwaka Similina.
8 "Kuku ntumisi jwa bandu ba bunhobale Sapanga buku
Similina andika ana."
"Nepani nemi ju utumbuli na jwa mwisu, jona wii na kuba
mwomi kabee, mbwaga ana:
9 Manya mang'aliku gaku; nu gumanyi uhagu waku, lakini
weapa ubi na mali gingi; nimanyi hebugutondwi bandu
babilikema Ayaudi lakini nga Ayaudi ba sakaka, ila bandu
bilikundi li Lijobi.
10 Wiijogopa hata kidogu mang'aliku ga wiipata. Jowana!
Lijobi lu mmbeka mwabangi kati jii mu ligelesa ili
kunndenga, na mwanganya mwiipata mang'aliku kwa
masoba komi. Mmbia mo nhobaleka hata na kupalika kuwa,
na nepani nampekia seketuli ja womi."
11 "Jojubi na makutu nala jujogwana ga jupwaga Loho
kugapwagi makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu!"
"Jo jwiiwesa nga kunkole kuwa mala ja pile".

Malobi kuku ntumisi juku Peligamu
12 "Kwaka ntumisi bi likundi la bandu ba bunhobale
Sapanga lelibii ku Peligamo andika ana."
"Nepani nemii nu upanga nkali go guseku kubeli mbwaga
ana:
13 Napamanyi pandu pa gutama ndi pa kibii kiteu su
ukolongu waka Lijobi! Na wehapa guhendali kuigali mu
kulihobale liina langu wala ngase gukaniki kunhobale
nepani, hata mu masoba Antipa ntumisi wangu jo
juhobaleka jo jwanyowani malobi gangu nu kugalandi, jo
jwakomika pandu pa jutama Lijobi hapa.
14 Lakini mii na majambu kidogu kugupwagi weapa:
Mwabangi binu mwaapwasi ba mabole gaka Balamu
joambolaa Balaki kwaalongo bana baka Izilaeli ahenga

mahakau kwa kula posu yeapiiki litambiku kwa mahoka nu kuhenga ugoni.

15 Ahelahe abii kabee kati jii bandu baapwata mabolee gaka Anikolai.

16 Henu gupwaga mahakau ga uengiki nu gukotoka. Na ngahela nihika kwaku nnyata nu kukomana na bandu haba nu upanga go guhuma mu nndomu wango."

17 "Jojubii na makutu nala ju jogwana ga jupwaga Loho kwa makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu!"

"Jo jwiiwesa nampekia mana jela je bijihihiki. Nampekia lilibu lihuu panani jaki liandikwi lihina linyai lelule nga mundu jo julimanya ila pe jo julijopa."

Malobi kwaka ntumisi juku Tiatila

18 "Kuku ntumisi jwi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu baabi ku Tuatila andika ana."

"Ganga ndi malobi gaka Mwana waka Sapanga, jojuwe miu gaki gang'ala ngati mwotu, na magolu gaki gang'ala ngati shaba jebijikeiki.

19 Nagamanyi mahengu gaku goti. Nu umanyi upali waku nu kuhobale kwaku nu utumisi waku nu kuinakali kwaku. Mahengu gaku sajenu gajonzukiki kupeta pu utumbuli pala.

20 Lakini mi ni lilobi limu kwaku: Wehapa unndeka mmbomba Yezebeli jo julikema mlota jola, jojubola nakwaakonga atumisi bangu ahenga ugoni nu kukula posu jeapiiki matambi ga mahoka.

21 Numpeki napwasi ju kujetake mahakau gaki nu kugaleka, lakini ngase jupala kulekana nu ugoni waki.

22 Henu nampekia ugonzu nkali pamu na bajuhengiki nabu ugoni, biipata mang'aliku makali, ana nga biijetake mahengu gilya ga ahengiki na jombi.

23 Kabee na akoma apwasi baki, ili bandu boti ba bunhobale Kilisitu amanya nepani ndi nenilinga mioju na mawasu ga bandu."

24 "Lakini mwabangi mombi ku Tuatila mwanga kupwata mabole gaka Yezebeli na ngase muliboliki se bikikema 'sili jaka Lijobi': Numpwagi nga nampeke nsigu gongi.

25 Mpalika nhengila lihengu ga mbinagu sajenu mbaka pa niika."

26 Jo jwiiwesa nu kuendale kupwata mbaka pa mwisu majambu ga mbala, nampekia uwesu ukulongosa bandu banga Ayaudi:

27 Jwaalongua kwa ndonga ji kisomasoma na kwaakonyokonyo ngati yombu yeabombiki ni likandu.

28 Jwiihenga ku uwesu agolago ngati gonajopa nepani
kuhuma kwa Atati bangu. Kabee nampekia ndondu ju
lukela.
29 "Jojubi na makutu gu kujowane, nala jujowania
majambu haga ga jupwaga Loho kwaapwagi bandu ba
bunhobale Kilisitu!"

3

Malobi kwaka ntumisi wi likundi luku Salidi
1 "Kwaka ntumisi wi likundi la bandu ba bunhobale
Kilisitu buku Salidi andika ana."
"Nepani nemii na loho saba yaka Sapanga na ndondu
saba, mbwaga ana: Nagamanyi mahengu gaku; gubonikana
ngati gubii ni liina la kuba mwomi kumbi gutei kuwa!
2 Tama miu uga gangamalisa mahengu ga gahegali kuwa,
ndaba ngase nabweni mahengu gaku gagajagani palongi
jaka Sapanga.
3 Nala gukombuka ga bukuboliki, na heugajopiki,
ugajetakia nu kujetake mahakau. Ana ngase gutamiki miu
niika ngati mwii wala nga gumanyi lisaa le niika kwaku.
4 Lakini abii bandu asokopi ku Salidi babube ngase bapili
ingobu yabu. Haba awesa kujenda pamu na nepani koni
aweti ingobu nhuu."
5 "Jo jwiiwesa banhwatika ingobu nhuu ngati bombi, nane
nga niiputi lihina laki mu kitabu sa womi, kabee
nanzetakiya liina laki palongi ja Atati bangu na palongi ja
atumi baki bu kunani."
6 "Jojubii na makutu nala jujogwania majambu haga
gajupwaga Loho kwaapwagi bandu babunhobale Kilisitu!"

Malobi kuku ntumisi ju likundi luku Piladelifia
7 "Kwa atumi bu kunani bi likundi la bandu babunhobali
Kilisitu buku Filadelifia andika ana."
"Ganga ndi gajulonge jojubii nsapi na jwa sakaka, jojubii
nu upunguu waka Daudi gola na jojuhogo najombi jupunga
na ngasejubii jojuhogo.
8 Nagamanyi mahengu gaku goka! Henu, nhogwi palongi
jaku nndyangu goguwe nga mundu jojuwesa kugupungu,
manyiki hata ngati gubii na makili kidogu hata hela
gulijetaki lilobi langu wala ngase ulikaniki liina langu.
9 Jowania! Naapelika kwaku bandu bilikundi laka Lijobi,
bandu babilikema Ayaudi kumbi nga Ayaudi, ila apwaga
isoli. Naaleta kwaku na kwaahenga apega magoti palongi
jaku, na bombi biimanya nu gupai weapa.
10 Henu ndaba weapa ulijetaki lilobi langu lu kuguhenga
kuba jo juinakali sapi, nepani nagulonda sapi kipindi si

ling'aliku leluuhiki nndema woka, kwa alenga boti ba atama pu nndema.
11 Niika kwaku nyata! Kamulakia kwa makili segubinasu sajenu, ili jwagunyaga mundu litaji laku."
12 "Jo jwiiwesa nanhenga jubia ngati kipali mu nyumba jaka Sapanga wangu na nga jwiiboki homu kabee. Kabee niiandika panani jaki lihina laka Sapanga wangu niliina la musi waka Sapanga wangu yani Yelusalemu inyai, musi goguwe gwiiuluka kuhuma kunani kwaka Sapanga wangu. Kabee niiandika panani jaki liina langu linyai."
13 "Jojubi na makutu, jugajogwana ga jupwaga Loho kwaapwagi bandu babunhobale Sapanga!"

Malobi kuku ntumisi juli likundi luku Laodikia
14 "Kwaka ntumisi ju likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu buku Laodikea andika ana."
"Nepani joangema Amina, mundu jojulonge ga jugabweni jo juhobaleka na wa sakaka, jojuwe ndi utumbuli wa ukubomba iumbi yoti ye jubombiki Sapanga mbwaga ana.
15 Nagamanyi mahengu gaku goti! Nepani manyiki weapa ngase guhimi wala nga wa mwotu. Nambanga wakaagula simu: wakabia jwi kipepu au jwa motu!
16 Henu, ndaba gubii wavuguvugu na ngase guhimi na wala ngase gupyopiki, nitenda kugutapika gupita mu nndomu wangu!
17 Weapa gupwaga, 'Nepani mina kila sindu; ndei kujagani, ngase mbala sindu sokapi;' kumbi ngase gumanya weapa ngase gubii nu uwesu nu gubii ni kiholu na wa kapuku, ngase guwesa kulinga kabee gubii heu!
18 Nukupeke mawasu uhemala kwangu zaabu jebijisapisi kwa mwotu ili uwesa kuba mundu mwana mali gingi. Kabee guwata ingobu nhuu ili iyoni ya heu jaku jiibonikana. Ulomba kabee mahuta ukapakia miu gaku ili uwesa kubona.
19 Nepani ndi jojuwesa kwalakali na kwaalapu boti banapai. Henu, gukasana nu kujetake mahakau gaku nu kugaleka.
20 Jowanya! Nepani nyema punndyangu nu kuhotima. Mundu na jujowini sauti jangu nu kuhogo nndyangu, niijingala kwaki na kula posu pamu na jombi, najombi jwii kula pamu na nepani.
21 "Jo jwiiwesa nanzetakiya kutama pamu na nepani panani jiki kiteu sangu su ubambu, ngati namweti he na wesa nu kujenda kutama pamu na Atati bangu panani ji kiteu saki su ubambu.
22 "Jojubii na makutu, na jujowana ga jupwaga Loho kulipwagi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu!"

4

Kiteu su ubambu su kunani

1 Panajomula kugabona haga, nabona palongi jangu
nndyangu gogubi lipala kunani kwaka Sapanga.
Na sauti jenatumbuliya kujijowana jalongila na nepani
ngati imbata japwaga: “Hika panani pambane, na nepani
nagulangia majambu ga giipitila baada ja haga.”
2 Apalapa najukuliwa na Loho. Tumbi, kunani kwaka
Sapanga jekola kwabii ni kiteu su ubambu na jumu jutemi
panani jaki.
3 Na jo jutemi pi kiteu sesela jwabi ngati madini ga yasipi
ni lilibu laasapi likeli. Nu lusisi lwiiyula lwabia lutenda
kunang'ana ngati lilibu la bei ngolongu la mahamba na
layongalota kiteu su ubambu pandi yoti.
4 Kabee yabii iteu ishilini na nunsesi yu ubambu
kukiyongalota kiteu su ubambu, na panani ji iteu batemi
aseja ishilini na nu nsesi koni aweti ingobu nhuu na seketuli
ya zaabu mu imutu yabu.
5 Pi kiteu su ubambu sela kwabia kupiti lumuli lwikitobi,
kulundami na kubogame. Palongi jikiteu su ubambu hesi,
kwabii na taa saba ye yabi itenda kunyaka. Hei ndi yabii
loho saba yaka Sapanga.
6 Palongi ji kiteu hesi kwabii na sindu ngati nhanga wi
liloli, lelinang'ana ngati lilibu leling'ala ngamaa.
Helahe pikilanda ji kiteu su ubambu nu upandi woti wi
kiteu sela kwabii ni ihumbi yomi nsesi. Ihumbi hei yabii
itweli miu kulongi nu kunyuma.
7 Kiumbi jumu jwabi ngati lihimba, kiumbi sa pili sabi
ngati ng'ombi, kiumbi sa tatu sabi na pamiu ngati pa
mundu, ni kiumbi su nsesi sabi ngati tai jo jugoloka.
8 Iumbi nsesi hei yabi na mapapati sita kila jumu, na yabii
itweli miu, kunza nu nkati. Ijemba ikilu na muhi bila
kupomulela koni apwaga:
“Jwaasapi, jwaasapi, jwaasapi, Bambu Sapanga ndi jojubi na
makili goti,
jojwabi, jojubii na jojuhika!”
9 Kila mala ihumbi nsesi hei pa bunndumbalia nu
kuntende isima nu kunsengu jo jutemi panani ji kiteu su
ubambu hoju jo jutama yaka petapeta na petapeta,
10 ndi aseja ishilini nu nsesi bala biliabu palongi ja jo
jutemi panani jikiteu su ubambu hoju nu kunngungamali jo
jutama yaka petapeta na petapeta hoju; na abeka seketuli
yabu palongi jikiteu su ubambu koni apwaga:
11 “Gujagani wa Bambu Sapanga witu,
kujopa ulumbi ni isima na makili.

Ndaba weapa wabombiki hindu yoka,
nu kukupala kwaku yabombwa na ibii."

5

Kitabu na Mwanalikondoo

1 Ndienu nikibona kitabu mu kuboku kwa malele kwa
jojwatemi pikiteu su ubambu jola, nasombi sabi kiandikwi
kunza nu nkati nu kukongwa ni ipungi saba yu ulembu.
2 Kabee numbona ntumi jukunani jojubii na makili koni
jwakajamaliya kwa sauti ngolongu: "Nya jo jupalika kutunu
ipungi saba yu ulembu nu kukihogo kitabu hesi?"
3 Lakini ngase jwapatikini mundu jokapi kunani kwaka
Sapanga, wala punndema wala kumala jo jwawesa
kukihogo kitabu hesi au kukilinga nkati.
4 Henu nepani naleliki ngamaa ndaba ngase jwapatikini
mundu jo jwapalika kukihogo kitabu sela au kukilinga nkati.
5 Ndi jumu jwa aseja bala jwambwagila,"Wiilela! Linga!
Lihimba lu lukolu lwaka Yuda, kibeleku saka Daudi,
juwesiki ngondu. Jombi juwesa kuitunu ipungi yu ulembu
saba nu kukihogo kitabu hesi."
6 Ndienu nabona Mwanalikondoo pi kilanda ji kiteu su
ubambu pala na babii na womi nsesi bala na pikilanda ja
aseja bala. Mwanalikondoo jwabia jujemiki jwabii ngati atei
kunsinza koni jubii na manyelu saba na miu saba, yeyuye
ndi loho saba yaka Sapanga yebiitumiki pundema poti.
7 Ndi Mwanalikondo jwajenda, jukijukua kitabu sela
kuhuma mu kuboku kwa malele saka jo jutemi panani
jikiteu su ubambu. 8 Pa jukijukua pee kitabu hesi, ihumbi
yomi nsesi yela pamu na aseja ishilini nunsesi bala bapega
magoti nukujinama palongi jaka Mwanalikondoo. Kila jumu
jwapia kilimba na bakuli yealenganaki na zaabu yeyatweli
ubani. Kilimba nu ubani hogu ndi kuloba kwa bandu baka
Sapanga.
9 Ndi bajemba nhwambu nnyai koni apwaga:
"Weapa upalika kukijuku kitabu hesi
nu kuhogo ipungi yaki. Ndaba weapa watenda kusinzwa,
na kwa mwai waku unhemali Sapanga witu
bandu kuhuma kila lukolu na kila namna ju kulonge na kila
bandu bandema ndalindali.
10 Weapa waatei haba abia ubambu wa agolu baka Sapanga
buntumakia Sapanga witu,
nabombi biilongua nndema."
11 Ndi nalinga, na jogwana sauti jaka atumi bu kunani
kwaka Sapanga bingi ngamaa babube ngase abalangika,
maelupu na maelupu. Babii atemi kuyongalota kiteu su
ubambu ni ihumbi yomi nsesi yela na aseja bala;

12 bapwaga kwa sauti ngolongu:
“Mwanalikondoo jobunsinziki jupalika kujopa ulumbi
nkolongu ndaba ju
uwesu waki na mali gingi,
malangu gaki na makili gaki ni isima yaki nu ukolongu
waki.”
13 Najogwana iumbi yoka yeibi kunani kwaka Sapanga nu
kunndema na pai junndema nu kunhanga na yoka yeibii
nkati junndema ipwaga,
“Kwaki jombi jo jutama pi kiteu su ubambu,
na kwaka Mwanalikondoo,
bumpekia ulumbi ni isima nu ukolongu na makili, yaka
petapeta na yaka petapeta.”
14 Ni iumbi yomi nsesi yela yapwaga, “Ena.” Na aseja bala
bapega magoti koni pamiu pabu palonguli pai, nu
kugungamali.

6

Mwanalikondoo jutunu ipungi yu ulembu

1 Ndienu, nummbona Mwanalikondoo jihogo kipungi
simu kati ji ipungi yengi saba yela. Ndi najogwa jumu kati ji
iumbi yomi nnsesi jwaka pwaga kwa sauti ngati ji kitobi,
“Hika!”
2 Nepani natenda kulinga, kumbi pala kwabi ni kinyama
simu kihuu sebikikema falasi. Na jojwakwelali panani ji
kinyama sehesi jwabii lupendi lunkoa, bumpekia ni
liseketuli. Ndienu jwapita ngati jo juwesiki na juendale
kuwesa.
3 Ndienu, Mwanalikondoo jwahogula kipungi sa pili.
Nunzowana kiumbi mwomi wa pili jola jwaka pwaga,
“Hika!”
4 Nane nalinga na kumbi pala kwabii ni kinyama sengi
kikeli sebikikema falasi. Jojukikwelale kinyama sehesi
bumpeki lihengu lukuboa lukwali punndema, bandu
akomana, jombi bumpekia upanga nkolongu.
5 Ndi Mwanalikondoo jwahogula kipungi sa tatu su
ulembu. Najowana kiumbi mwomi watatu jola jwaka
pwaga, “Hika!” Nalinga kumbi pala kwabia ni kinyama simu
sebikikema falasi kijilu. Jojukikwelale jwabia ni ipemu ibeli
yu kupeme kutopa mu kuboku jaki.
6 Najogwana sindu ngati sauti jihuma kuiumbi yomi nsesi
yela. Najombi japwaga, “Kipemu simu su uwembi wi inganu
ku malepu gu lupija lu lihengu ulisoba limu. Lakini
wialabana mauta gi mizeituni wala divai!”

7 Ndienu, Mwanalikondoo jwahogula kipungi su nsesi su
ulembu. Nunzowana kiumbi mwomi wu nsesi jola jwaka
pwaga, “Hika!”
8 Nane nalinga, kumbi pala kwabia ni kinyama simu
sebikikema falasi, sabii langi ji kijivu. Ni liina la jo julikwele
labia kuwa nu kumala kwatenda kumpwata. Haba babia
baapeki uwesu pandu pamu kati ju nsesi ju punndema,
baakoma bandu ku upanga, inzala, magonzu na kwi inyama
ikali yu punndema.
9 Ndienu, Mwanalikondoo jwahogula kipungi su nhwanu.
Nabona pai ja mesa jukupoge ubani ibii loho ya bandu ba
baakomiki ndaba ja malobi gaka Sapanga, na kwaapwagi
bandu bangi kupete kuhobale kwitu.
10 Ndi, balela kwa sauti ngolongu, “Wa Bambu weubi
namakili goti, wehapa wasapi na jo juhobaleka, kwiibia
mbaka lii pawiika kwaatemu bandu bupunndema pani
kwaalapu ndaba jukutukoma twepane?”
11 Ndi baapekia kila jumu ingobu nasu nhuu, baapwagila
aendalia kupomule kwa muda nzipi, mbaki esabu ja atumisi
na bandu bangi baahobale Kilisitu ijagania babiikomika
ngati mwanganya.
12 Henu linga, ni kipindi Mwanalikondoo pajwahogula
kipungi sa sita, kwabi kililima kikolongu, lyoba labia lijilu
ngati liguni lijilu, mwei woti wabi nkeli ngati mwai,
13 na ndondu yukunani yaabuka panani ja ndema ngati
matunda gi mikoju janga kukoma hegahabuka mu nkongu
waki pagunyuliwa nu nhwai nkali.
14 Kunani kwaboka ngati likalatasi he bilihingalati, itombi
yoti na kilwa yoti baiboa pandu paki.
15 Ndienu, aka bambu bu punndema, akakilongosi,
akolongu ba alonda, bandu bana mali gingi, bana makili,
kila ntumwa na mundu jo julekakiwi, bilihia mu ipoli na
pikilanda jamalibu ku itombi.
16 Biipwagila itombi yela na malibu gala, “Mutuabukia,
mu kutuia kutali na pamihu gaka jo jutama pi kiteu su
ubambu jola, nu kutali ni inyela jaka Mwanalikondoo!
17 Ndaba lisoba likolongu li inyela kwabu lihikiki. Nya jo
juwesa kuinakali?”

7

Aisilaeli 144,000 baabeka alama

1 Pagajomuka haga naabona atumi baka Sapanga bu
kunani nnsesi ajemiki mu kona nsesi yu punndema, koni
akamwi nhwai nsesi u punndema, ili nhwai wiipoga hata

kasokopi: pu nndema, wala ku nhanga, wala panani ju mikongu.
2 Ndipala nummbona ntumi jongi jukunani jwakakwela kunani kuhuma kolipiti liyoba, koni jubi nu muhuli waka Sapanga jojubi mwomi. Jwajamaliya na kwaapwagi atumi baka Sapanga bu kunani nsesi babaapeki lihengu lu kualabana nndema nu nhanga.
3 "Mwiialabana ndema, wala nhanga wala mikongu, mbaka patwijomula kwaabeka alama atumisi baka Sapanga bitu pi ibongi yabu."
4 Ndienu najogwana bandu babaabalingi nukubekwa alama babi bandu laki jimu na elupu alubaini nu nsesi ba makabila goti ga bandu buku Izilaeli.
5 Kiuhuma likabila la Yuda, bandu elupu komi na abeli,
kuhuma likabila laka Leubeni bandu elupu komi na abeli,
kuhuma likabila laka Gadi, bandu elupu kumi na abeli,
6 kuhuma likabila la asheli, bandu elupu komi na abeli,
kuhuma likabila la Nafutali, bandu elupu komi na abeli,
kuhuma likabila laka Manase bandu elupu komi na abeli;
7 kuhuma likabila laka Simoni bandu elupu komi na abeli
kuhuma likabila laka Lawi bandu elupu komi na abeli,
kuhuma likabila laka Isaka, bandu elupu komi na abeli;
8 kuhuma likabila laka Zebuluni bandu elupu komi na abeli, kuhuma likabila laka Josepu bandu elupu komi na abeli nu kuhuma likabila laka Benyamini bandu elupu komi na abeli.

Nsambi wa bandu ba kila nndema
9 Ndienu nalinga nabona nsambi nkolongu wa bandu banga kubalangika: Bandu ba kila ndema, lukolu, kilongu na luga. Nabombi babia ajemiki palongi ji kiteu su ubambu na palongi jaka Mwanalikondoo, awatiki ingobu nhuu koni akamwi mbandi gi mikongu gi mitendi mu maboku gabu.
10 Bajamalia koni apwaga, "Uokosi witu guhuma kwaka Sapanga witu jojutama panani ji kiteu su ubambu, nu kuhuma kwaka Mwanalikondoo!"
11 Atumi boti bu kunani bajema kukiyongolota kiteu su ubambu, aseja na ihumbi yomi yela. Bapega magoti palongi ji kiteu su ubambu nu kunngungamali Sapanga,
12 koni apwaga, "Ena! Ulumbi nu ukolongu na malangu nukusengu ni isima uwesu na makili ibia kwaka Sapanga witu, yaka petapeta! Ena!"
13 Jumu kati ja aseja bala jwanalukia, "Boo, baaweti ingobu nasu nhuu haba, bandu bole? Boo, ahumi kwako?"
14 Nanepani najibwa ana, "Unkolongu, weapa umanya!"

Najombi jwambwagila, “Haba ndi baapitiki sapi mu ling'ai likolongu. Biigolwi ingobu yabu Mu mwai waka Mwanalikondoo, nayombi ibii nhuu kupukupu.
15 Kwa ndaba heji abii palongi ji kiteu su ubambu saka Sapanga. Bunngungamali Sapanga muhi ni ikilu mu nyumba jaka Sapanga, najombi jojutama pi kiteu su ubambu jwiikuba nabombi na kwa alenda.
16 Ngabiiboni kabee inzala wala nywiita, nga lyajosi kabee lyoba wala lyotu likali,
17 ndaba Mwanalikondoo jojubi pikilanda ji kiteu su ubambu jwiibia nndimi wabu, najombi jwaalongua ku mikolule ja masi ga womi. Najombi Sapanga jwaahungula maholi goti ku miu gabu.”

8

Muhuli wa saba
1 Mwanalikondoo pajwamamatula kipungi sa saba, kunani kwaka sapanga kwabia kutuli nuu kwikipindi sa nusu lisaa.
2 Ndi naabona atumi bu kunani kwaka Sapanga saba baajema palongi jaka Sapanga baapeki imbata saba.
3 Ntumi jongi ju kunani kwaka Sapanga jwahika, nukujema pambipi ja mesa jukupogale ubani koni jutotwi lichetezu lukupogale ubani la zaabu. Najombi bumpekia ubani gwingipi jugujegala pamu nu kuloba kwa bandu boti baka Sapanga panani ja mesa ja zaabu jukupiiki litambiku jejibi palongi ji kiteu su ubambu.
4 Lihoi lu ubani lakwela kunani, pamu nu kuloba kwa bandu baka Sapanga kuhuma mu maboku gaka ntumi jukunani hoju jojwabi jujemiki palongi jaka Sapanga.
5 Ndienu, ntumi jukunani jwajukua lichetezu lu kujose ubani, julitwelakia mwotu wa wi kianza seasengi na malibu seapiiki matambi nukulileke pu nndema. Kwapitila keleli ju kutulami ni inzobi ni imuliku ni kililima.

Imbata saba
6 Ndienu, atumi bu kunani kwa Sapanga saba biliandi kupula imbata yabu.
7 Ntumi jukunani ju utumbuli jwapula imbata jaki. Kwapitila iyula ja malibu na mwotu goguhangangini na mwai nukulekewa pa nndema. Pandu pamu mu indu itatu yeilengini patenda kutinyika, pandu pamu mu indu itatu yeilengini yi mikongu yaatenda kutinyika na manyoi goti mabei gatenda kutinyika.
8 Ndienu ntumi jukunani jwa pili jwapula imbata jaki. Na sindu ngati kitombi kikolongu se kinyaka mwotu salekiwi

mu nhanga. Pandu pamu pa tatu punhanga pang'anambuka mwai,
9 pandu pa tatu pamu pi iumbi yeibii yomi mu nhanga
yatenda kuwa, na pandu pamu pa tatu pa sitima patenda
kualabika.
10 Ndienu, ntumi jukunani jwa tatu jwapula imbata jaki.
Na ndondu ngolongu koni jinyaka ngati myengi ya mwotu
jaabwiki kuhuma kunani kwaka Sapanga nukutola panani
ja pandu pamu pa tatu pa losi ni mikolule ja masi.
11 Ndondu heji bijikema nhundu. Ndienu pandu pamu pa
indu itatu yeilengana ga masi gabia mababa na bandu bingi
bakuwa ndaba ja masi gagababa haga.
12 Ndipala, ntumi jukunani jwa nne jwapula imbata jaki.
Ndi pandu pamu pa indu itatu yeilengana ya lioba na mwei
na ndondu yatenda kupegwa; hata unang'anu wahoa
kunang'ana kwaki. Pandu pamu pa indu itatu pa muhi
pakosa unang'anu, ahelahela na pandu pamu pa tatu ji ikilu.
13 Ndi nalinga, najogwana kijuni se bikikema tai kihomba
kunani ngamaa kwaka Sapanga, kipwaga kwa sauti
ngolongu, “Mitibikiboni, mitibikiboni, mitibikiboni bandu
baatama pu nndema kipindi atumi bu kunani atatu baaigali
pabipula imbata yabu!”

9

1 Ndi ntumi ju kunani jwapula imbata jaki. Nane ni jibona
ndondu jejabii jitei kuabuka panani ja ndema kuhuma
kunani kwaka Sapanga. Najombi japata upungu wa mbelu
jilibomba lilasu langa na mwisu.
2 Henu, ndondu heji jahogula mbelu ji libomba lilasu
langa na mwisu, lapita lioi li litanuli likolongu. Lioba nu
kunani kwaka Sapanga kwapata lwii kwi lioi lelihuma mu
imbelu ji libomba langa na mwisu.
3 Mapai gapita mu lioi heli, gajingala pa ndema gajopa
makili ngati gi kipeleli.
4 Baapwagila bihalabana manyoi gu nndema wala manyoi
wala mikongu jokapi, ila bahalabana bandu banga kuba na
alama jaka Sapanga pi kibongi.
5 Halwa hei ngasegapalika kwaakoma bandu, ila kwa
ang'alisa pena kwa muda wa miei nhwanu. Ubini waki
gulengana nu ubini goapata kipindi pa saaluma kipeleli.
6 Kipindi hesi bandu biipala kulikoma lakini ngabiiwese;
biitokulya kuwa, lakini kuwa kwiitenda kwaatila.
7 Halwa yehei yabia ngati falasi yebiibei ndaba juku
kukomana. Panani ji imutu yabu babii na maseketuli
gagabii ngati zaabu, na pa miujabu pabii ngati pamiu ja
bandu.

8 Majunzu gabu gabia ngati majunzu gaka mbomba, na
minu gabu gabia ngati minu gi liimba.
9 Igamba yabu yabia iyekaliwi kwa sindu ngati ingobu ji
kisomasoma. Sauti ja mapapati gabu jabia ngati keleli
jamagali ga falasi ingi yeibii nsapwali ga gatili kujenda ku
kukomana.
10 Babia ni mikela na mia ngati kipeleli, na kwi mikela heji
bawesa kwaaumisa bandu kwa miei nhwanu.
11 Abii na bambu nkolongu jo jwaalongo, jojuwe ndi
ntumisi ju libomba langa na mwisu; liina laki kwi
kiebulania ankema Abadoni na kwiki Giliki akema Apoliani,
yaani jojukoma.
12 Ling'ai likolongu lu utumbuli lipetiki, gakona mang'ai
gangi mabeli kuhika.
13 Ndi, ntumi jongi jwa sita jwapula imbata jaki. Nanepani
najogwa sauti jimu kuhuma mu manyelu nsesi ga mesa
jukupiki jukupogale ubani ja zaabu je jabii palongi jaka
Sapanga.
14 Sauti je jela jumpwagila ntumi jwa sita jola jojubii ni
imbata, “Apungulia atumi baka Lijobi nsesi ba baakongiki
pa losi ngolongu Epulati!”
15 Najombi jwaaogulia atumi biki Lijobi nsesi bala babube
babia baahandi ndaba ja saa heji ji lisoba la mwei hogu gwa
saka sese ili baakoma bandu ba pandu pamu pa tatu pa
bandu boti.
16 Najogwana alonda baakwela falasi babaalingi babi
milioni mia ibeli.
17 Hela ndi henabona panabii mu ndema ja loho, nabona
baakwela falasi baweti ingobu yikisoma mu igamba yabu ye
yabii ngeli ngati mwotu, yeyabi na langi ngati jukunani na
ngati ja madini gi kibiliti. Imutu ya falasi haba yabi ngati
imutu yi lihimba, ni milomu jabu gupita mwotu, lioi, na
madini gi kibiliti gagajaka.
18 Pandu pa mu pa tatu ja bandu boti bakuwa kuku
lapuliwa mala patatu, yani kwa mwotu hogu, kwi lioi heli na
kwa madini gi kibiliti hesi, ga gabia gapita kuhuma mu
milomu ja falasi;
19 ndaba makili ga falasi bala gabia mu milomu jabu na
mu mikela jabu. Mikela jabu jabia ngati majoka na yabia ni
imutu, na bombi biitumia heji kwaaumisa bandu.
20 Bandu bangi babahigali babube ngase bawi kupete
kukulapuliwa kola, ngase bajetaki kukotoka kuhobale hindu
ye balenganaki beni. Ngase bakotwiki kugungamali ilombu
wala imong'umong'u ya zaabu na ya madini ga feza na ya
madini ga shaba na ya malibu na gimikongu, indu yeyuye
ngaseiwesa kulinga wala kujowana wala kujenda.

21 Wala ngasebajetaki kugaleka mahakau gabu gukukoma
bandu nu uhabi nu ugoni na wihi wabu.

10

Ntumi ju kunani jo jubii ni kitabu kisoku

1 Ndi, nummbona ntumi jongi jukunani jo jubii na makili
jwakahuluka kuhuma kunani kwaka Sapanga. Babiya
bunhwatiki lihundi nu lusisi lwi iyula lwabii pa mutu jaki.
Pamihu jaki pakabii ngati Lyoba, na magolu gaki gabii ngati
kipali sa mwotu.
2 Mu maboku gaki jakamwi kitabu kisoku seayekwi.
Jabekiki kugolu kwaki kwa malele panani ju nnhanga nu
kugolu kwaki kwa mangega jabei panani ju nndema,
3 nukukema kwa sauti ngolongu ngati he lilundumi
lihimba. Pajwakema kwa sauti, sauti saba yu kulundumi
yajetakia kwa makili.
4 Nayombi itobi saba pa yalundumia, nepani napala
kuandika. Lakini najowa sauti kuhuma kunani jakapwaga,
“Malobi ga sauti ju kulundami saba ganiagage ga sili
wiiandika!.”
5 Ndipala, ntumi jukunani jonumbona jujemiki panani
junhanga na panani ja ndema jola jwatondabia kuboku
kwaki kwa malele kunani kwaka Sapanga,
6 jwalapa ku lihina laka Sapanga jojutama yaka petapeta
na petapeta, Sapanga jojubombiki kunani na hindu yoka
yeibii kola nu nhanga na yoka yeibii nkati jaki, nndema na
yoka yeibii nkati jaki. Jwapwaga, “Nga kipindi sukuselewa
ngani!
7 Lakini muda ntumi jukunani jwa saba pajwiipia sauti ji
imbata jaki Sapanga jwiijomulakia mpangu waki goguliiiki
ngati he jwaalandila alota baki.”

8 Ndienu, sauti jela jenabiya nijijoani kuhuma kunani,
jalongila na ne kabee: “Jenda wakajukua kitabu
sekiyekuliwi, sekibii mu kuboku juku ntumi jukunani jo
jujema mu nhanga na panani ju nndema.”

9 Ndi, nunzendila ntumi jukunani we jola, numpwagila
jumbekiya kitabu kisoku se sela. Najombi jwambwagila,
“Jukua gukula. Mundomu jaku siibiya sekinoi ngati busi,
lakini mu lutumbu sibiya sekibaba!”

10 Ndienu, nikijukua kitabu kisoku hesi kuhuma mu
maboku gaka nntumi ju kunani hoju, nu kukula. Nasombi
sabia sekinoi mu nndomu wangu ngati busi, lakini
panikimila sabia kibaba mu litumbu langu.

11 Ndipala, jambwagila, “Kupalika kabee gupia ulota gwa
bandu bingi, bandu bandema na bandu ba luga hingi na aka
bambu nkolongu!”

11

Bandu abeli babagabweni nukupwaaga

1 Henu, bambekiya nndai gowabii ngati lutela lu kupeme,
bambwagila, “Jumuka, ukapema nyumba jaka Sapanga,
mesa ju kupiki litambiku na waka abalanga bandu ba
bugungamali Sapanga momu.
2 Lakini ujileka ua jejibi kunza ja Nyumba jaka Sapanga,
wiipema ndaba baapeki bandu banga Ayaudi, babube
biikanyatiya kwa makili mu musi wa asapi jemola kwi
kipindi sa miei alubaini ni ibeli.
3 Nanepani naatuma bandu bangu abeli apwaga
gaanyowini nu kugabona ili apia ulota ku kipindi sa masoba
elupu jimu na mia ibeli na sitini, koni aweti ingobu ya
magunia.”
4 Bandu abeli babagabona nu kupwaaga haba ndi
mikongu ji Mizeituni mibele ni ipanda ibeli ya taa yeijema
palongi jaka Bambu Sapanga ju nndema joti.
5 Ana mundu jokapi jupala kwaahumisa, mwotu guhuma
mu milomu jabu na kwakoma abaja babu. Na kila mundu
jojwilenga kunhumisa jwitenda kuwa namuna jeje.
6 Haba abii nu uwesu ukupunga kunani, iyula jiikuna
kipindi paapia ulota. Kabee abii nu uwesu ukung'anambu
chemuchemu yoti ya masi ibiya mwai, nu kugulapu nndema
kwa malapuli ga kila namuna mu nndema kila paapala.
7 Pabajomula kupia ulota we hogu, kinyama kikali
sesihuma mu libomba langa na mwisu jitenda kukomana
naku, jitenda kaawesa na kakoma.
8 Mitui jabu jihigaliya mwiindela ja musi nkolongu gola
papuje Bambu wabu jatenda kubambaliwa. Liina lu ulota la
musi we hogu ndi Sodoma au ku Misili.
9 Bandu bakila nndema na luga na kabila nu lukolu
biilingaliya mitui jabu ku masoba matatu na nusu, na
ngabijetake baataga.
10 Bandu baatama punndema biitoguliya kuwa kwa
bandu abeli haba. Bihenga tipati nuku pekiana nhupi,
ndaba alota abeli haba babiya baang'alisi ngamaa bandu
bupu nndema.
11 Lakini egapeta masoba matatu na nusu loho ja womi
kuhuma kwaka Sapanga jatenda kwaajingi, nabombi
batenda kujema kwa magolu gabu, na bandu boti
babaalingaliya lwaajingala lujogopu lukolongu.

12 Ndienu, alota haba abeli bajoana sauti ngolongu
kuhuma kunani jakaapwagila, “Nhikannya panani
pambane!” Nabombi bakwela kunani kwaka Sapanga mu
mahundi, koni bandu babaasuki bakalingaliya.
13 Apalapa sapitila kililima kikolongu sa nndema, pandu
pamu pa komi pa musi patenda kubomboka. Bandu elupu
saba bakuwa ku kililima se hesi su nndema. Bandu
baahigali bajogipi ngamaa, bundumbalia Sapanga jukunani.
14 Ling'ai la pili lipetiki; lakini lingaliya! Ling'ai la tatu
lipwata nyata.

Imbata ja saba

15 Ndienu, ntumi jukunani kwaka Sapanga jwa saba
japula imbata jaki. Na sauti ingi yajoanika kunani kwaka
Sapanga yapwaga, “Henu ubambu ukolongu upu nndema
ndi waka Bambu witu ni Kilisitu waki. Jombi jiilongosa
masoba ganga na mwisu!”
16 Ndipala, aseja ishilini nu nsesi bala baatami palongi
jaka Sapanga mwi iteu yabu yu ubambu, bapega magoti
nukujinama mbaka pai nu kundumbali Sapanga,
17 koni bakapwaga,
“Tugusengu Bambu Sapanga Wegubii na Uwesu goti,
wegubii na wewabi!
Ndaba gutulangi uwesu waku na gutumbuli kulongosa!
18 Bandu banga Ayaudi bapata inyela,
Lakini inyela yaku ihikike,
Ndi kipindi sukutemu bandu baawii,
Ndi kipindi sa kaapeke nhupi atumisi baku alota,
na bandu ba sapi baka Sapanga boti
na baalilumbali liina laku,
akolongu na asoku.
Ndi masoba gakwaakoma bandu ba ahalabana nndema.”
19 Ndienu nyumba jaka Sapanga jukunani kwaka Sapanga
latenda kuhoguleka nu nkati jaki labonikana lisanduku
lililaganu. Kwapitila imuliku ikikitobi, Sauti ju kulundumi,
ni kililima ni iyula ngolongu ji indobi.

12

Mmbomba ni lijoka

1 Ndienu nginyuli ikolongu jukusangasa yabonikana
kunani kwaka Sapanga. Mmbomba jo bunhgubiki lyoba na
magolu gaki gakanyati mwei na seketule jejabi na ndondu
komi ni ibeli yabi pikimutu saki!
2 Mmbomba wehoju jwabi ni kitumbu, najombi jwalela
kilelu su usungu ulipyanda lukubeleka mwana.

3 Ndienu, nginyuli yengi yapitila kunani. Gujoka
gukolongu gukeli gogubii ni imutu saba na manyelu komi na
kila kimutu sabiya na seketule.
4 Gujoka gola gwabia guhuta nunkela waki pandu pamu
pa tatu pa ndondu yeilengana yuku nani nukuileke
kunndema. Nagwombi Gujoka gwajemiki palongi jaka
mmbomba hoju jojabii juhegale kubeleka mwana, ili
kummila mwana pajwiisaliwa pee.
5 Ndienu, mmbomba hoju jwabelika mwana mwanalomi
jojwaalongusa bandu ba nndema yoti kwa ndonga ja
somasoma. Lakini mwana bunzeluwa nu kumpeleka kwaka
Sapanga pi kiteu saki su ubambu.
6 Mmbomba we hoju jabutukiya kulukoba kokuje Sapanga
jabiya junhandali pa sapi papuje bukuntunza masoba elupu
jimu na mia ibeli na sitini.

7 Kwabia na ngondu kunani kwaka Sapanga. Mikaeli na
atumi baki bu kunani bakomana ngondu nu gujoka hogu,
nagwombi pamu na atumi baki gwakomana nabombi.
8 Lakini gujoka gwe na atumi baki batenda kusindwa na
mwisu weni ngasebawesa kabee kuendale kutama kunani
kwaka Sapanga kola.
9 Ndienu gujoka gwe hogu bugulekala punndema. Gujoka
gwehogu ndi gujoka gwa mwandi lela lelule kabee bilikema
Ibilisi au Lijobi lelule laakonga bandu bu punndema poti.
Bugulekala punndema pamu na atumi baki boti.

10 Ndipala najoana sauti ngolongu kuhuma kunani
jipwaga, “Henu guhikiki uokopu na makili nu ubambu
ukolongu waka Sapanga witu nu uwesu waka Kilisitu waki!
Ndaba jo jwaatakila mui ni ikilu alongu bitu palongi jaka
Sapanga bunndeki pai.
11 Alongu bitu bunhwesiki kupete mwai waka
Mwanalikondoo na ku usakaka gobabia bakalandila ndaba
babiaa tayali kuguleka womi wabu na kuwa.
12 Kwa ndaba heji, ntoguliya mwe kunani kwaka Sapanga
na mwanganya mommbi nkati jinu. Lakini mitimukiboni
mwabandu mo ntama punndema nu nhanga ndaba Ibilisi
juhulwiki kwinu, koni jubii niinyela ngolongu, ndaba
jumanya masoba gaki gahigali masokopi.”

13 Gujoka palamanya bilileki pai pu nndema, latumbulia
kunzepale mmbomba jojwabii jubeliki mwana mwanalomi
jola.
14 Mmbomba jola bumpekia mapapati mabeli gi kijuni
kikolongu sebikikema tai ili juwesa kuhomba mbaka kutali
ngani kuhuma pagubi gujoka, mbaka pandu pasapi

pabunhandali kulukoba, kokuje buntunza kwa yaka itatu na miei sita.
15 Ndienu gujoka gwatapika masi gingi ngati lose,
gunzengaliya mmbomba jola munyuma ili gunzola.
16 Lakini nndema gunzangatiya mmbomba we hoju.
Jiliyekula ngati nndomu nu kugamila masi gala gagapita mu
nndomu gu gujoka gola.
17 Ndienu, gujoka gola gunhyomila mmbomba jola, ndi
gwatenda kuboka lajenda kukomana na lukolu luku
mmbomba hoju, babube ndi bandu boti baajetake mihilu
jaka Sapanga kwapwagi bangi majambu gaka Yesu.
18 Ndienu, gujoka gola gwajema mu lutengu ju nhanga.

13

Inyama ibeli ikali

1 Ndipala nikibona kinyama simu sekihuma mu nhanga.
Sabii ni imutu saba na manyelu komi, kila linyelu labiya na
seketule. Liina la matondu labiya liiandikwi panani ji imutu
heyi.
2 Kinyama senikibona sabiya ngati kihobi. Magolu gaki
bia ngati kinyama sebikikema dubu na nndomu waki wabia
ngati wi lihimba. Gujoka gola gukipekiya kinyama sela
makili gaki, kiteu saki su ubambu nu uwesu ukulongosa.
3 Kimutu saki simu sikinyama hesi sabonikana ngati
bikiumisi ngamaa, lakini libanga heli labia lilamiki. Bandu
bu punndema poti bikisangii nga maa kinyama hesi
nukukipwata.
4 Bandu boti biligungamaliya gujoka gola ndaba likipeki
kinyama sela uwesu waki. Bikigungamalia kabee kinyama
sela koni apwaga, “Nya jojubii ngati kinyama senzeno? Nya
jojuwesa kukomana nako?”
5 Ndipala kinyama sela bikilekakia kipwaga malobi gu
kuligamba nu kuntondo Sapanga; bikijetakaliya kuba nu
ukolongu kwa miei alubaini na mabeli.
6 Ndienu, jatumbuliya kuntondo Sapanga, kulitondo liina
laki, kutondo pa jutama, na kwaatondo boti baatama kunani
kwaka Sapanga.
7 Anzetakaliya kutenda ngondu na bandu ba sapi baka
Sapanga na kwaawesa. Bumpekia ukolongu kwa bandu ba
kila likabila na kila lukolu na kila luga na kila bandu ba
ndema yoti.
8 Boti baatama punndema biitenda kunngungamali ila
pena bandu babube mahina gabu gahandikwi mu kitabu sa
womi saka mwanalikondoo jobunsinziki tumbuka utumbuli
ukubomba nndema.

9 “Jojubii na makutu gukujowane nu jujoana!
10 Jobumpangi kunkamu bunkamula, ju kukomeka ku upanga jwikomika ku upanga. Hapa ndi bandu baka Sapanga apalika ainakalia nu kuhobale.”
11 Ndienu, nikibona kinyama sengi kihuma puluhombi. Jabiya na manyelu mabeli ngati manyelu gi litoli lilikondoo, na jalongila ngati gujoka.
12 Jwabiya jupatiki uwesu woti kuhuma kwaka kinyama se satumbulia sela na jwatumia uwesu hogu palongi jikinyama sela. Jujilasimisa ndema joti na bandu boti baabi homu kukigungamali kinyama se satumbulia sela sesuse sabia ni libanga lebunhumisi ngamaa labia lilamiki.
13 Ndienu, kinyama sa pili hesi sahenga nginyuli ikolongu yukusangasa, hata jaahenga mwotu kuhuma kunani ku guhuluka ku nndema palongi ja bandu.
14 Jwaakonga bandu ba atama pu ndema kwa ndonduke yejwawesiswa kuhenga badala jikinyama sesatumbulia. Jwaalagalakiya bandu boti bupunndema alenganakia imong'umong'u kwi isima yikikinyama sela sesabiia ni libanga lukuumiswa lakini saendalia kutama.
15 Ndienu jwawesiswa kupulali nhwai kimong'umong'u sikinyama sesatumbulia sela na sawesa kulonge na kwaakoma bandu boti banga kukigungamali.
16 Jaalasimisa boti, asoku na akolongu, bandu bana mali gingi na ahagu, bandu baalekakiwi na atumwa, baajegala alama panani ja maboku gabu gu malele au panani ji kibongi sa pamihu gabu.
17 Ngamundu jojwiipalika kulomba au kulombesa sindu ana ngasejubii na alama ni liina likinyama sehesi au namba jejijema badala ji liina laki.
18 Pambani papalika malangu! Jwana malangu juwesa kuhatambu mana ja namba jikinyama se hesi, ndaba namba ye hei ijema ndaba jaka mundu jumu. Namba je ndi mia sita sitini na sita.

14

Mwanalikondo na bandubaki
1 Nalinga ndi nabona Mwanalikondoo lijemiki panani jikitombi suku Sayuni koni jubi na bandu laki jimu na alubaini nu nunsesi elupu babube panani ja pikibongi jabu babiya aandiki liina la Mwanalikondoo ni liina la Atati baki.
2 Ndienu, najoana sauti kuhuma kumaundi, ngati sauti ja masi gingi gagajitika kuhuma pilikemba na ngati kulundumii ku kitobi. Sauti jenajoana jabia ngati sauti ja bandu baahona kilimba.

3 Babiya bajemba nhwambu nnyai palongi ji kiteu su
ubambu na palongi ji iumbi yeibii nsesi yomi na aseja bala.
Ngakuba mundu jojawesa kulibola nhwambu we hogu ila
bandu haba laki jimu alubaini nu nsesi elupu bababiya
akombuliwi pundema.
4 Bandu haba ndi bala babube ngaseawahiki kulipili ku
kugone na akambomba hata lisoba limu, nabombi ndi
akakombu. Bombi ankagu Mwanalikondoo kwokapi
kojujenda. Nabombi akombuliwi kuhuma kwa bandu bangi
boti abiya buutumbuli kwaka Sapanga na kwaka
mwanalikondoo.
5 Ngasebawaiki kulonge isoli hata kidogu na ngasebabii ni
likosa lokapi.

Atumi atatu bu kunani kwaka Sapanga

6 Ndienu nummbona ntumi jongi juhomba pikilanda
jukunani koni jubii ni Lijambu la Amboni la yaka petapeta
yaka Sapanga, julandila kwa bandu baatama pani
punndema kwa kila nndema, kwa kila likabila na kwa kila
ba luga na kwa kila lukolu.
7 Najombi japwaga kwa sauti ngolongu, “Munzogopa
Sapanga nukumpeke ulumbi! Ndaba lisaa lihikiki lukupia
kutemuliwa kwaki. Mungungamaliya jombi jojabombiki
kunani nu pu ndema, nhanga na chemuchemu ja masi.”
8 Ntumi jongi jwa pili ankagula ju utumbuli hoju koni
jupwaga, “Juhabwike! Hena Babeli nkolongu juhabwike!
Babeli jojuwe jwahenga bandu bukunndema goti akunywa
divai jaki ingali jejunhenga bandu kutokule kuhenga
ugoni!”
9 Ntumi jongi jwatatu jwapitila baada ja atumi bangi abeli
bala japwaga kwa sauti ngolongu, “Ana mundu jokapi
joangungamalia kinyama jola ni kimong'umong'u saki nu
kujegewa alama jaki panani ji kibongi jaki au panani ju
kuboku kwaki,
10 najombi kabee jikunywa divai ji inyela jaka Sapanga
jejuje alenganaki bila kuhangangana na masi nukujakani
mu kikombi si inyela yaki. Mundu we hoju jung'alika
mwotu wi ibiliti palongi ja atumi bu kunani kwaka Sapanga
ba sapi na palongi jaka Mwanalikondoo.
11 Liyoi la mwotu gowaang'alisa gukwela kunani masoba
ganga na mwisu. Bandu haba babikilumbali kinyama hesi
ni kimong'umong'u saki nu kubekwa alama ji liina laki,
ngabiipomule ikilu na muhi.”

12 Ndienu hapa ndi bandu ba Sapi baka Sapanga baajetake
miilu jaka Sapanga nu kunhobale Yesu, apalika kunhinakali.

13 Ndienu, najoana sauti kuhuma kunani kwaka Sapanga
japwaga, “Andika ana! Nambanga bandu bala bakuwa
sajenu nukuendale koni ajongini na Bambu.” Najombi Loho
jupwaga, “Hena! Biipomuliya baada ja mang'aliku gabu
ndaba mahengu gabu gatenda kwaajengale”.

Ilebi yeiuswa pundema

14 Ndienu nalinga na kumbi pakabii ni liundi lihuu na
jutami panani jaki jabiya ngati Mwana waka Mundu. Jwabii
na seketule ja zahabu mmutu jaki nu jukamuu kijipi kikali
mu kuboku jaki.
15 Ndienu ntumi jukunani jongi jahuma munyumba jaka
Sapanga nu kunkema kwa sauti ngolongu jola jojabiya
jutami kunani ku liundi, “Mpepa koku tumia kijipi saku
wakahusa, ndaba masoba gu gukuhusa gahikike, ndaba
ilebi gu pundema gakomiki.”
16 Ndienu jola jojatemi kunani ji liundi jwajipa nndema ni
kijipi saki, ni ilebi yatenda kubongwa.
17 Ndienu ntumi jukunani kwaka Sapanga jongi jwauma
mu nyumba jaka Sapanga jejibii kunani kwaka Sapanga
najombi kabee jwabia jukamwi kijipi sekitema.
18 Henu ntumi jongi jojujemale mwotu, jahuma pa mesa
jukupiiki litambiku nukukema kwa sauti ngolongu ntumi
jola jojabii ni kijipi jejitema nukumpwagi, “Jukua kijipi saku
jejitema ukasekula nukuibeka pamu ingonyu i mizabibu yu
pundema ndaba matunda gi mizabibu jaki jibewiki.”
19 Ndienu, ntumi ju kunani we hoju jajipa ni kijipi saki
zabibu yu pu nndema jwabeka pamu zabibu yu nndema, nu
kuijege pandu pukuminyi zabibu pi inyela ngolongu yaka
Sapanga.
20 Zabibu baminya pandu pukuminyi zabibu papabii
kunza ja musi, na mwai wapita pandu pepala nu
kusembaleka ulasu wa kilumita mia tatu.

15

Atumi saba na nukulapuliwa kwa mwisu

1 Ndienu ni ibona nginyuli najengi ngolongu na kusangasa
kunani. Pakabi na atumi saba bu kunani baahenga
kulapuliwa kwa saba kwa mwisu, gukujomo Inyela yaka
Sapanga.
2 Ndienu nikibona ngati nhanga gu liloli, jihangangangini
na mwotu. Naabona kabee bala bandu babikiwesiki
kinyama ni imong'umong'u yaki na jojuwe liina laki
lebililogwile sukubalanga. Bandu haba babiya ajemiki
pulutengu ju nhanga ji liloli, koni abii ni imbata yebapekiwi
na Sapanga.

3 Babiya ajemba uwambu waka Musa, ntumisi waka
Sapanga nu uwambu waka Mwanalikondoo koni akapwaga:
“Bambu Sapanga Jwana Makili,
mahengu gaku makolongu na gu kusangasa ngani!
Gu nkolongu wa nndema masoba goka ganga namwisu,
indela yaku ndi ya haki na ya sakaka!
4 Boo, nya jwanga kugutende isima wehapa Bambu?
Boo, nya jwanga ku lilumbali liina lako?
Ndaba wehapa kajika jaku ndi wa sapi
nndema joti jaguhikila
nu kugungamali,
ndaba mahengu gaku ga haki gatei kulangi.”
5 Egapeta haga nijibona nyumba jaka Sapanga jabiya
jihoguliwi nu nkati jaki labii lihema lelilangi Sapanga jubii.
6 Ndienu abiya atumi saba babii nukulapulika kwa saba
bapita mu nyumba jaka Sapanga babiya aweti ingobu
yeinyambiki sapi yeing'anya nu ukanda wa zahabu nhingu
yabu.
7 Ndienu jumukati ji iumbi yomi nsesi jaapeki atumi bu
kunani saba bala bakuli ya zahabu yeitweliitweli inyela
yaka Sapanga, jojutama masoba ganga na mwisu.
8 Nyumba jaka Sapanga jatweli liyoi ndaba ju ulumbi
waka Sapanga na makili gaka Sapanga na ngakuba mundu
jojawesa kujingi mu nyumba mbaka mwisu ukulapulika
kwa saba ga Atumi bu kunani saba.

16

Bakuli saba yi inyela yaka Sapanga

1 Ndienu, najoana sauti ngolongu kuhuma mu nyumba
jaka Sapanga jakaapwagila atumi bukunanu kwaka
Sapanga saba bala, “Nzendannya mwakajitala mabakuli
saba gi inyela yaka Sapanga punndema.”
2 Ndienu, ntumi ju utumbuli jajenda jajitala bakuli jaki
jiinyela panani ju nndema, apalapa gaapata maputi
gagaaumisa boti baabii na alama ji kinyama na
babijilumbaliya imong'umong'umu yaki bala.
3 Ndienu, ntumi jukunani kwaka Sapanga wa pili jajitala
bakuli jaki jiinyela mu nhanga. Nu nhanga wang'anambuka
kuba mwai ngati mwai waka mundu jojuwii, na kila iumbi
yomi mu nhanga yatenda kuwa.
4 Ntumi wa tatu jukunani kwaka Sapanga jajitila bakuli
jaki jiinyela mu ndosi na chemuchemu ja masi, nayombi
yang'anambuka mwai.

5 Nunzoa ntumi jukunani kwaka Sapanga jojujemale masi
jakapwaga, “Wehapa gutemu ngati ekupalika, we wa sapi
jojubii na jojwiibiya!
6 Ndaba bandu haba baakoma bandu ba sapi na alota, na
wehapa wapekii mwai akunywa ngati hebapalika kujopa!”
7 Ndienu, najoana sauti kuhuma pa mesa jukupogale
ubani jakapwaga, “Ena, Bambu Sapanga jwana makili goti!
Kutemu kwaku ndi kwa sakaka ni jibii ngati ejipalika kuba!”
8 Ndienu, ntumi jukunani kwaka Sapanga ja nnsesi jajitila
bakuli jaki panani ja lyoba. Lyoba lapata makili ga kwaajosa
bandu kwa mwotu waki.
9 Ndienu, bandu bakupiki lyaa ngani; buntondulana
Sapanga jojubii nu uwesu kupete kulapulika kwe hoku.
Lakini ngase bajetaki kugaleka mahakau gabu nu
kundumbali Sapanga.
10 Ntumi jwa tatu jukunani kwaka Sapanga jajakana
bakuli jaki pi kiteu su ubambu saka kinyama kikali sela, nu
ubambu waki wayekaliwa na lwii. Bandu bamemana lulimi
lwabu ndaba ju ubini,
11 buntondula Sapanga jukunani ndaba ju ubini wabu nu
maputi gabu. Lakini bakana kunganambuka nu kugaleka
mahengu gabu giliya.
12 Ndienu, ntumi jukunani kwaka Sapanga wa sita jajitala
bakuli jaki panani ja losi lukolongu gobugukema Epulati.
Masi gaki gatenda kujomale, nakahandali indela aka bambu
kuhuma mashaliki.
13 Ndienu niibona loho itatu yukusukisa yeibii ngati
manyotu, ipita mu ndomu ugujoka gola na mu ndomu ji
kinyama nu mu ndomu mwaka mlota jwi isoli.
14 Heyi ndi loho yi ilombu yeihenga ndondukela. Ndienu
bajenda kwaka bambu nkolongu bu nndema yoti na
kwaabeka pamu kwa ndaba ja ngondu ji lisoba likolongu
laka Sapanga Jwana Makili goti.
15 “Linga, nhika ngati mwii! Jupengaliwi jombi
jojuliangali nu kuwata ingobu yaki ili jwi jenda heu ako na
ako nu kubonikana iyoni yaki pangwendu.”
16 Ndienu, loho yukusukisa heyi babongana aka bambu
haba pandu pabakema kwi kiebulania Halimagedoni.
17 Ndienu, ntumi jwa saba jukunani kwaka Sapanga
jajitala bakuli jaki nnani, na sauti ngolongu jajoinika
kuhuma mu kiteu su ubambu sekibi mu nyumba jaka
Sapanga jejibi kunani kwa mahundi, jakapwaga, “Kila sindu
kihengiki.”
18 Kwapitila imulimuli ikitobi nu kulundumi nu kubogame
ni kililima kikolongu su nndema lelule ngaseliwaiki kupiti
tumbuka Sapanga paambomba mundu pu ndema.

19 Musi nkolongo gola wakajuka ipandi itatu, nayombi
misi ya nndema yengi jatenda kuhalabika. Sapanga
jugukombuka musi nkolongu uku Babeli, jugukenga
kikombi sa divai ji inyela yaki ikolongu.
20 Kilwa yoti kuboka, najombi itombi ngase yabonikana
kabee.
21 Iyula ja malibu makolongu jejibii nu utopi wa ngati kilu
hamsini kila jimu, jaakunila bandu, nabombi buntondula
Sapanga ndaba ju kulapulika kwi iyula ji indobi. Ena nu
kulapulika kwi iyula je hoku kwi indobi labiya likolongu
nakanopi.

17

Mmbomba jojutenda mgoni

1 Jumu jwa atumi baka Sapanga bu kunani saba bala
bababii na bakuli saba gala jahika nu kumbwagila, “Hikaje,
nagulangia kutemuwa kwaka mmbomba jojutenda ugoni
nkolongu, na musi nkolongu goasengiki pambipi na losi
hingi.
2 Jojuwe bambu nkolongu ju nndema juhengiki naku
ugoni, na bandu baatama pundema balobi divai ju ugoni
waki.”
3 Ndipala ntumi jukunani jola janyukua mu Loho jaka
Sapanga nu kumbeleka kulukoba. Hoku nummbona
mmbomba jumu jutemi panani ji kinyama kikeli jojutweli
mahina gukuntondo Sapanga nhyega joti. Kinyama kikali se
hesi sabii ni imutu saba na manyelu kome.
4 Mmbomba we hoju jabiya juweti ingobu ya langi ya
zambalau ni ikeli, jilipambiki kwa indu yealenganaki kwa
zaabu, malibu ga bei ngolongu na mayuda gabei ngolongu
gabagakema lulu. Mu kuboku jaki jabiya jukamwi kikombi
sa zahabu sekitweli majambu gu kusukisa gagalangi ugoni
waki.
5 Pikibongi saki jabia juandikwi liina la majambu
gagilihihiki, “Babeli nkolongu, mmbomba ju ugoni waka
agoni boti na majambu goti gu kusukisa ngamaa pani
pundema.”
6 Numbona mmbomba hoju julobi mwai wa bandu baka
Sapanga, na mwai wa bandu babakomiki ndaba jukupwaga
gababweni nu kujoana kuhuma kwaka Yesu.
Nane panummbona nasangi ngamaa.
7 Lakini ntumi jukunani kwaka Sapanga jambwagila,
“Ndaba ja kii gutenda kusangaa? Nepani nagupwagila
majambu gagilihihiki guku mmbomba we hoju ni kinyama
se hesi joanzukuu jojuwe jubii ni imutu saba na manyelu
komi.

8 Kinyama kikali sela seukibweni, sabi somi na henu
kiwile. Nasombi kibii tayali kukwela kuhuma ku libomba
langa na mwisu nu kujenda kukomeka. Na bandu baatama
panani ju nndema banga kuandikwa mahina mu kitabu sa
womi; tumbuka kubombwa nndema, bisangia kukibona
kinyama sela puwanzu sabi somi na henu kiwile.
9 "Hapa ndi papalika malangu nu kumanya! Imutu saba
ndi itombi saba yejutami mmbomba hoju jutemi panani
jaki. Imutu ye heyi kabee ndi aka bambu akolongu saba.
10 Kati ja haba aka bambu akolongu saba, nhwanu
akuwiki, jumu jakoni jakalongosa na jongi jola jakona
ngakuhika na pajihika jwiilongusa ku kipindi kisokopi pena.
11 Kinyama kikali sehesi sesabii kitama pamwandi pala
lakini sajenu ngasejutama kabee ndi bambu nkolongu wa
nani, najombi kabee ndi kati ja aka bambu akolongu saba
bala na jombi jujenda kukomeka.
12 "Manyelu komi gawagabweni ndi aka bambu akolongu
kumi babube bakona ngase atumbuli kulongosa. Lakini
baapekiya uwesu uku kulongosa ngati bambu nkolongu ku
lisaa limu pamu ni kinyama kikali sela.
13 Aka bambu akolongu boti komi haba biijetangania
sindu simu, na bakipekiya kinyama kikali sela makili nu
uwesu wabu woti.
14 Biikomana na Mwanalikondoo lakini Mwanalikondoo
pamu na bala bajaakemiki na kwaahagu babube ndi
bahobaleka jaawesa ndaba jombi ndi Bambu wa mabambu
nu Bambu nkolongu waka bambu akolongu."
15 Ntumi ju kunani jambwagila kabee, "Masi gala
gawagabona pajutemi mmbomba junu ugoni, ndi makundi
ga bandu ba kila nndema, lukolu na luga.
16 Manyelu komi gala gawagabona ni kinyama kikali sela
haba bansukila mmbomba junu ugoni jola, bijukua kila
sindu sejubii naku nu kundeka heu, biikula inyama jaki nu
kuntinii kwa mwotu.
17 Ndaba Sapanga jubei mu mioju jabu sejupala ahenga,
gagipitila bakipekiya kinyama kikali sela makili gabu
mbaka malobi gaka Sapanga pagijaganinya.
18 "Nu mbomba joumbona jola ndi musi nkolongu gola
gowalongosa aka bambu nkolongu bu pundema."

18

Kuabuka kwa Musi uku Babeli
1 Pagapeta haga, nummbona ntumi jongi jwaka huluka
kuhuma kunani. Jwabia nu uwesu nkolongu, na ndema
jamulikwa nu kunang'ana kwaki.

2 Ndi jwajamalia kwa sauti ngolongu kupwaga,
“Guhabwike, guhabwike, Musi Babeli nkolongu! Henu gubii
pandu puku tamiwa ni ilombu, pabii pandu pukutamiwa na
loho iliya, na pandu pukutamiwa ni ijuni ipija nu
yukusukisa.
3 Ndaba bandu ba ndema yoti alobii divai ngali jukupala
ngamaa ugoni waki, na aka bambu akolongu ba ndema atei
ugoni na jombi. Na baa hemelesa nu kulomba bu punndema
pani apatiki mali gingi kwa makili ga ndokule yaki
yukulitogulesa.”
4 Ndienu najowana Sauti jengi kuhuma kunani kwaka
Sapanga jaka pwaga,
“Mmboka kwaki, Mboka kwaki, mwabandu bangu,
ili mwii nhangangana pamu na mahakau gaki,
mwiika kupata kulapuliwa kojwiipata jombi.
5 Ndaba mahakau gaki gabii gingi nga maa galundikini
mbaka kunani,
na Sapanga jukombwiki mahakau gaki.
6 Munhengila ngati hejunhengi mwanganya,
munndepa mala pabeli kwa majambu ga juhengiki.
Munhangania mukikombi saki divai ngali
mala pabeli ja sejwahangangini.
7 Mumpekia mang'aliku nu usungu ngati hejukipunika,
kulengana nu kutama kwaki kukupala kulitogulesa.
Ndaba julipwagi mu moju:
‘Ndama pamba, nepani na bambu nkolongu mmbomba!
Nepani nga mmbomba joawii alome,
Ngamoni usungo!’
8 Kwa ndaba heji ku lisoba limu jwiipata malapuli:
Ugonzu, uzuni ni inzala.
Bannzosa mwotu,
ndaba Bambu Sapanga jo antemu jubii na makili.”
9 Aka bambu akolongu bu punndema batenda ugoni
najombi nukutama najombi kwa kukupala kulitogulesi
biitenda kulobalake nu kulela pabiibona lioi la musi hogu
gogu tinyika.
10 Ajema kutali ndaba jukujogopa kung'alika kwaki nu
kupwaga, “Mitimukiboni, mitimukiboni wa Babeli! Musi go
gumanyikana na gogubii na makili! Muda wilisa limu tu
azabu jaku jitei kukupata.”
11 Bandu bu pu nndema pani ba alombesa nukuheme
biitenda kulela nukuhenga nu kugulobalake, ndaba ngase
jubii mundu jo julomba kabee hindu yabu;
12 Ngasejubii kabee jukulomba zaabu yabu, malibu gabu
ga feza, malibu gabei ngolongu na lulu, ni ingobu nhuu

kupukupu, ni ingobu ya zambalau, ingobu
yukunyelembuka, ingobu ikeli, yombu ya kila aina yi
mikongu ju luumba, yombu yelenganaki na manyelu ga
ndembu, yombu yoti yelenganaki kumikongu ya bei
ngolongu, yombu ya shaba, na yombu yi kisomasoma na
malumalu,
13 mdalasini, ndimbali, ulumba, mitela jebijikema
manemane, ubani, divai, mahuta gi mizeituni, uwembi wa
sapi ni inganu, ng'ombi ni likondoo, falasi na magali,
kwaalombesa bandu kuba atumwa.
14 Bandu baalomba nukulombesa hindu biipwaga, “Hindu
yoti yasapi yewiitokulia enu ihobiki na kuba kwaku na mali
gingi kuobiki ngauwesi kuipata kabee!”
15 Bandu baalombesa hindu babapatiki mali gingi kupete
musi hogu, biijema kutali ndaba jukujogopa kuhangangana
mu mang'aliku gaki, biilela nu kutama ngati bandu heatama
kipindi sa malelu,
16 koni apwaga, “Musibikiboni bandu ba musi nkolongu
gongo. Bayobali kuwatali ingobu nhuu na ya ingobu ya
zambalau ni ikeli, nu kujilemba kwiingobu ya zaabu n
ingobu yealenganaki kwamadini ga malibu ga bei ngolongu
na lulu!
17 Ku lisaa limu pee mali gingi yaku ihobiki!”
Bandu boti baaendesa sitima na bandu babu baakwei
sitima, na boti bahenga lihengu mu nhanga bajema kutali,
18 na pabilibona lioi lya motu gogwabia gwatinia, balela
kwa sauti, “Ngase kupiti kuba na musi nkolongu ngati
hogu!”
19 Bilijitilya luhombi panani jiimutu yabu kulangi abii
nuusungu koni, “Mitigukiboni wa musi nkolongu! Musi go
gugwe bandu boti baabi na sitima yeijenda mu nhanga
babapata mali gingi kuhuma ku hindu yaki hingi. Ku lisaa
limu pee ahoiki kila sindu!”
20 “Mwaboa mwentama kunani kwaka Sapanga ntogulia,
na ntogulia mwabandu ba sapi baka Sapanga mitumi na
alota baka Sapanga, ndaba Sapanga jugutemwi musi ndaba
ja majambu gagunhengi mwanganya!”
21 Ndipala ntumi jumu jukunani jwatondubia lilibu ngati
lilibu likolongu lukupole, julilekala pu nhanga koni
jupwaga, “Ndi Babeli musi nkolongu he wiilekalwa kwa
makili nagombi nga wiibonikini kabee.
22 Sauti yi ilimba na bandu baajemba, sauti ya bandu
baapega pyelembi na sauti ja bandu baapula imbata nga yi
ijowaniki kabee nkati jaku. Ngasejubii pundi jwa jokapi
jojwibonikana kabee nkati jaku, wala sauti jililibu lukupole
nga jiijowaniki kabee nkati jaku.

23 Mwanga wa taa nga gubonikani kabee nkati jaku, sauti
jaka bambu wandoa na kamwali wandoa nga yijowaniki
kabee nkati jaku. Bandu baku baalomba nu kulombesa
babia hakolongu pu nndema, nu kupete uhabi waku bandu
ba ndema yoti atei kuhobeswa!"
24 Musi uku Babeli watemuliwa ndaba nkati ja musi hogu
wabonikana mwai wa alota baka Sapanga na jaka bandu
baasapi baka Sapanga na boti ba bakomika kukwasinza mu
nndema.

19

1 Egapeta haga najoana sauti ngati nsambi nkolongu wa
bandu bingi kunani apega keleli koni apwaga: "Julumbalika
Sapanga! Uokopu nu ulumbi nu uwesu ndi waka Sapanga
witu,
2 Ndaba kutemu kwaki ndi kwa sakaka na ngati ekupalika.
Antemwi mgoni nkolongu jola jojuhobisi nndema ku ugoni
waki. Sapanga antemwi ndaba jaakomiki atumisi baki."
3 Bapwaga kabee kwa makili, "Julumbaliwa Sapanga! Lioi
la mwotu lelitinii musi we hogu wikwela panani masoba
ganga namwisu!"
4 Na aseja isilini nu nsesi bala ni iumbi yomi nsesi yela
yapega magoti nu kunngungamali Sapanga jojutami panani
ji kiteu su ubambu koni bakapwaga, "Ena! Julumbaliwa
Sapanga!"

Tipati jaka Mwanalikondoo

5 Ndienu, japitila sauti pi kiteu su ubambu jakapwaga,
"Mundumbaliya Sapanga mwaatumi baki boti, mwaboa mo
munzogopa Sapanga, asoku na akolongu.
6 Ndienu, najoana sindu ngati sauti junsambi nkolongu wa
bandu na ngati sauti ja masi gingi gagasembaleka na ngati
sauti ju kulundumi jakapwaga, 'Julumbalika Sapanga!'
Ndaba bambu Sapanga witu Jwana Makili goti jutenda
kulongosa!
7 Tutoguliya nu kululuta, tundumbaliya Sapanga ejubii
nkolongu, ndaba kipindi sa tipati jaka Mwanalikondoo
kihikike na kamwali wa ndou jubii tiyale.
8 Najombi anzetakali juwata ingobu ja sapi nhuu jejinga."
Ingobu nhuu ja sapi ndi jilangi mahengu ga amboni
gaahenga bandu baka Sapanga!
9 Ndienu, ntumi ju kunani kwaka Sapanga jambwagila,
"Andika, apengiwi bandu ba baakokii ku tipati jaka
Mwanalikondoo!" Kabee jambwagila, "Haga ndi malobi ga
sakaka gaka Sapanga."

10 Ndienu, naabuka koni pamihu jangu palonguli pai
palongi ja magolu gaki ili nungungamaliya, lakini jombi
jambwagila, “Wiihenga hela! Nepani kabee nu ntumisi
nzaku pamu na alongu baku na babubweni nukunzoana
Yesu. Mungungamaliya Sapanga!”
Ndaba bandu babababpwagi bangi majambu gaka Yesu
alongoswa na loho jojwaalongosa alota baka Sapanga.

Jojukweliki falasi nhuu

11 Ndienu, nukubona kunani kukahoguka na palongi
jangu labii li falasi lihuu, jojuwe jojakwei li falasi bunkema
Jojuhobaleka na Sakaka. Najombi hejutemu bandu
nukukomana ngondu jutenda ngati ekupalika.
12 Mihu gaki ndi ngati miali ja mwoti gogunyaka, na
panani ju umutu waki ibii seketuli hingi. Jabiya ni lihina
leahandiki pananijaki lelule nga mundu jo jilimanyi ila
mweni pena.
13 Jabiya juweti ingobu yebabii atumbiki mu mwai. Ni
lihina laka mundu we hoju ndi “Lilobi laka Sapanga.”
14 Alonda buku nani bumpwata koni akwei falasi nhuu na
aweti ingobu nhuu na yeinyambiki.
15 Mundomu jaki wapita upanga nkali goguwe jwiitumiya
kwa lapuli bandu bandema yoti. Najombi jwaalongusa kwa
ndonga jaki jiki somasoma. Nukuminya divai pandu puku
kuminyi inyela ngolongu yaka Sapanga Jojubii na Makili.
16 Panani ji ingobu jaki, na panani ju nhunguu, jabiya
liandikwi lihina: “Bambu nkolongu wa aka bambu akolongu
na Bambu wa aka bambu.”
17 Ndipala, numbona ntumi jujemiki mu lyoba. Japwaga
kwa sauti ngolongu nu kwiipwagi ijuni yoti yeyabiya
ihomba kunani, “Nhika! Nketangana pamu pa tipati
ngolongu jaka Sapanga.
18 Nhika mwakakula nhyega ja aka bambu akolongu na
jaka akolongu ba alonda na jaka bandu bana makili na ja
falasi na ja baakwela falasi babu, nhika mwakakula nhyega
ya bandu boti. Baalekakiwi na ya atumwa na baabi asoku
na akolongu.”
19 Ndienu, nikibona kinyama kikali sela pamu na aka
bambu akolongu bupu nndema na alonda babu aketangini
pamu ili akomana na jojabii jukwei panani ja falasi na
alonda baki.
20 Kinyama kikali sela bikikamula pamu nu nndota jwi
isoli jojabii juhenga ndonduke pandupaki. Kwa ndonduke
heyi jabiya jakongiki bababii na alama ji kinyama kikali
sehesi na bababii bijigungamali kimong'ung'umu saki.
Kinyama kikali sehesi pamu nu nndota jola babiya baaleki

boti abeli koni bakoni bomi, nkati ju nhanga gogunyaka mwotu wa madini gi kibiliti.

21 Alonda babu bakomika ku upanga gowahuma mu nndomu jaka jo kwela falasi. Ijuni yoti yatupila kwa kula inyama yabu.

20

Lijobi likongwa yaka elupu jimu

1 Ndi numbona ntumi jumu ju juhuluka kuhuma kunani koni jubi na punguu ji libomba langa kuba na mwisu koni jubii nu nnyolu nkolongu mu maboku gaki.

2 Julikamula gujoka gola, gujoka gwa mwandi gola, gogugwe bugukema Mbaja au Lijobi, julikonga kwa yaka elupu jimu.

3 Ntumi jukunani jola julilekala Lijobi lela mu libomba lilasu langa kuba na mwisu, juupunga nndyangu gukujingali homu nu kukonga kwi kipungi su ulembu ili Mbaja hoju jiiwesa kabee kwaakonga bandu ndema yoti mbaka pa yiika yaka elupu jimu. Eyipeta yaka yehei lasima Lijobi lihoguliwa kabee kwikipindi kijipi pena.

4 Ndi niibona iteu yu ubambu na bandu baatemi panani jaki, bandu haba baapeki uwesu gu kutemu. Nabona kabee loho ya bandu bababia baasekwi imutu ndaba ja kwaapwagi bandu ga bagajowini nu kugabona kupete usakaka gojwapwaga Yesu na kwa ndaba ji lilobi laka Sapanga. Haba ngase bikigungamali kinyama sela ni kimong'umong'u saki, wala ngase babekwa alama jaki pi ibongi yabu, au panani ja maboku gabu, bapata kabee womi, balongusa pamu na Kilisitu kwa yaka elupu jimu.

5 Bangi bala babakuwa ngase bayokiki kabee mbaka yaka elupu jimu he yajomuka. Hoku ndi kuyoka ku utumbuli.

6 Bapengiwi ngamaa na bombi ndi bandu baka sapanga ba ahangangana mu kuyoka ko kutumbuli hoku. Kuwa kwa pili nga kukubi na makili kwabu, biikuba agolu baka Sapanga na Kilisitu na biilongusa pamu na jombi kwa yaka elupu jimu.

Kukomwa kwaka Lijobi

7 Yaka elupu jimu pa jiitimia, Lijobi liihoguliwa kuhuma mu kipungu saki.

8 Henu jwiipita kunza ku kipungu, jwiianza kwakonga bandu ba kila ndema ba apesangini upandi nsesi u mu nndema, haba ndi Gogu na Magogu. Lijobi laajonganisa pamu ili akomana ngondu, nabombi biibia bingi ngati nsangi ukumbwani.

9 Bapesangana mu nndema woti, biliyonguluta libwalu la
bandu baka Sapanga na musi waka Sapanga go jugupala.
Mwotu wahulika kuhuma kunani na kwaatinii.
10 Najombi Mmbaja jojwakuba jutenda kwaakonga,
jwalekalwa nkati ju nhanga gogunyaka motu na madini gi
kibiliti mobabi baaleki, kinyama kikali sela nu nndota
jwiisoli, nabombi biing'aliswa mui ni ikilu, masoba ganga na
mwisu.

Kutemuliwa kwa mwisu
11 Ndienu nikibona kiteu su ubambu kikolongu kinhuu, na
jojutama panani jaki jola. Ndema nu kunani yatenda
kuntila, na ngase yabonikini kabee.
12 Ndi naabona bandu baakuiki akolongu na asoku,
ajemiki palongi jikiteu su ubambu, niitabu yatenda
kuhogulewa. Ndi kitabu sengi satenda kuogulewa, ndi
kitabu sa womi. Na bandu baawi haba batemuliwa
kulengana na mahengu gabu ngati hekuandikwi nkati ji
itabu hei.
13 Nhanga gwaapia kunza bandu bababii nnkati jaki.
Kuwa na ndema ja bandu baawi yaapia kunza bandu
bababia nkati jaki. Kila mundu jwatemuliwa kulengana na
mahengu gaki.
14 Ndienu kuwa nu nndema ja bandu baawi yalekalwa
nkati junhanga wa motu. Nhanga wa motu hogu ndi kuwa
kwa pili.
15 Mundu jokapi jwanga kubonikana juandikwa liinalaki
mu kitabu sa womi, bunndekala mu nhanga gwa motu.

21

Kunani kwaka Sapanga kunyai na nndema nnyai
1 Ndienu, nikubona kunani kwaka Sapanga kunyai nu
nndema nnyai. Ndaba kunani kwaka Sapanga kuutumbuli
na ndema ju utumbuli ipetiki, wala ngase gubii nhanga
kabee.
2 Nugubona musi wa sapi, Yelusalemu nnyai, wakahuluka
kuhuma kunani kwaka Sapanga. Gwabia buguhandi sapi
ngati kamwali wa ndoa jobundembiki kuketangana nu
nndomi waki.
3 Ndienu najowana suuti ngolongu kuhuma mu kiteu su
ubambu jikapwaga, “Linga! Pajutama Sapanga gabii pamu
na bandu. Najombi jiitama pamu na bombi. Nabombi biibia
bandu baki najombi jiibia Sapanga wabu.
4 Jombi jiiputa maholi gabu goa, ndaba kuwa ngakikubi
kabee, wala usungu wala kilelu wala ubini, ndaba majambu
ga tumbuliya gapetiki.”

5 Ndienu jojatamiki panani jikiteu su ubambu jola
jwapwaga, “Lingaliya, nhenga majambu goti kuba manyai!”
Kabee jambwagila, “Andika lijambu lendee, ndaba malobi
gangaa ganugupwagi ndi ga gahobaleka na ga sakaka.”
6 Kabee jwambwagila, “Gatimii! Nepani ndi Alufa na
Omega ndi Jojwatumbulia kila sindu na Jojwiijomulia kila
sindu. Jo jubii ni inywita nampekia sakunywa sabwaka
kuhuma mu kiliba sa masi ga womi bila kulepee sokapi.
7 Na jojwiiwesa jilisa goti haga, nanee niibia Sapanga
waki, najombi jwibia mwana wango.
8 Lakini baajogopa, banga kuhobale, baasukisa na bakoma
na agoni na ahabi na ba agungamali imong'umong'u na
pamu na bini isoli boa na pandu pabu ndi mu nhanga go
gujaka mwotu wi kibiliti gola. Ako ndi kuwa kwa pili.”

Yelusalemu inyae

9 Ndi jumu ja atumi bu kunani saba bala ba babii na
mabakuli saba gala ga malapuli saba gamwisu jaika nu
kumbwangi, “Hika, nanee nagulangia kamwali wa ndoa,
yani nhanu waka Mwanalikondoo”
10 Ndi najukuliwa na Loho jaka Sapanga nu mtumi waka
Sapanga jukunani jwambelika ku kitombi kikolongu ni
kilasu, janangia musi wa sapi gola, Yelusalemu, ukahuluka
kuhuma kunani kwaka Sapanga.
11 Gwabia gunang'ana ku ukolongu waka Sapanga,
nukunang'ana kwaki kwabii ngati lilibu lana bei ngolongu
ngati yasipi, sapi ngati Liloli.
12 Musi gwe hogu wabia nu ukuta nkolongu, nndasu go
gubii ni milyangu komi ni ibeli, panani ja kila nndyangu
wabia ulondwa nu ntumi jumu jukunani kwaka Sapanga.
Pakila nndyangu nkolongu kwaandikwi liina limu kati ja
mahina komi na mabeli ga makabila guku Izilaeli.
13 Kila upandi kwabii ni milyangu mikolongu mitatu:
Upandi kolipitii lioba milyangu mitatu nu upandi uku
kusana milyangu mitatu nu upandi wa pai milyangu mitatu
nu upandi kolijingi lyoba milyangu.
14 Ukuta wa musi hogu wabia gusengiwi panani ja malibu
komi na mabeli gunsingi na panani jaki gaandikwi mahina
gi mitumi komi na abeli bala waka Mwanalikondoo.
15 Ntumi jukunani kwaka Sapanga jo julongila nanepani
jola jabii na ndonga ja zaabu ili kupeme musi hogu,
milyangu jaki nu ukuta waki.
16 Musi we upana waki nu ulasu waki wabia gulengini.
Ndienu ntumi jukunani kwaka Sapanga japema musi hogu
kwa ndonga jaki, ulasu nu upana nu ulasu ukujenda kunani
ukuta waki wabia kilomita elupu ibeli na mia nsesi.

17 Ndi japema uneni wu lumatu kabee, na gwombi wabii
mita sitini kwi kipemu sa miu gaka mundu se jwatumia
Ntumi jukunani kwaka Sapanga.
18 Lumatu lweholu lwabia lusengiwi kwi imabu makeli ga
bei ngolongu ga yasipi. Musi weni wasengiwi na zaabu sapi,
jejinang'ana ngati liloli.
19 Malibu gu nsingi gu lumatu lwe hogu gabia agalembiki
kwa kila ainana ga malibu ga bei ngolongu. Lilibu lu
utumbuli lu nsingi labii la bei ngolonu lelabi likeli ni lilibu la
pili labii labei ngolongu lelibi na langi ngati jukunani ni
lilibu la tatu labia la langi ja mahamba ni lilibu lu nsensi
labia lilibu leling'ala la langi ja mahamba,
20 ni lilibu lu nhanu saludoniki, la sita akiki, la saba
kilisiolito, la nani zabalajadi, la tisa topazi, la komi
kilisopulaso, la komi na joma yasinto, na la kumi na ibeli
ametisito.
21 Ni milyangu komi ni mibeli jela jabia mayuda
gabagakema lulu kumi ni ibeli, kila nndyangu wabia
gulenganakiwi kwa lulu jimu. Indela ngolongu ja musi jabia
jilenganakiwi kwa zaabu sapi, jejinang'ana ngati liloli.
22 Ngase nijibweni nyumba jaka Sapanga mu musi je
mola, ndaba Bambu Sapanga jo jubii na makili goti na
Mwanalikondoo abii mola badala jaki.
23 Musi we hogu ngase gupala lyoba wala lubalamwei
kuunang'anaki, ndaba ukolongu waka Sapanga utenda
kwaanang'anakia, na taa jaki ndi Mwanalikondoo jola.
24 Bandu ba ndema yoti biijenda mu unang'anu waki na
aka bambu akolongu bupu nndema biileta mali gabu nkati
jaki.
25 Milyangu ja musi we hogu jibia lipala muda gowa,
ndaba nga kwiikubi niikilu momujene.
26 Indu yaamboni na mali ga bandu bupu nndema
giiletwa nkati je homu.
27 Sindu sanga kujetakewa palongi jaka Sapanga
ngasiijingi momujene, wala mundu jokapi jojuhenga
majambu gu kusukisa au gi isoli nga jujingii homo. Ila pe
bandu baandikwi mu kitabu sa womi saka Mwanalikondoo
ndi ba bijingala nkati jaki.

22

1 Ndi mtumi ju kunani kwaka Sapanga jwanangia losi ja
masi ga womi gaganang'ana ngati liloli, koni ganyika
gahuma kukiteu su ubambu saka Sapanga na saka
Mwanalikondoo.
2 Losi heji janyika kupete pikilanda indela ngolongu ja
Musi. Pulukegi ja losi heji kwabii nu nkongu wa womi gogu

papa matunda mala komi ni ibeli kwa saka simu, yani kila mwei na mahamba gaki ndi mitela ja kwaalamisa bandu ba ndema yoka.

3 Nga sindu sokapi sekipatiki yaambamba sekiibia mu musi hogu.

Kiteu su ubambu saka Sapanga na Mwanalikondoo kiibia mu musi hogu, na atumisi baki biitenda kungungamali.

4 Bapabona pamiu jaki, ni lihina laki liihandikwa pi kibongi sa pamihu jaki.

5 Ikilu ngajiikubi kabee, wala ngabiipali unang'anu wa taa au wa lyoba, ndaba Bambu Sapanga jwiitenda kwaanang'anaki, nabombi biilongusa masoba ganga na mwisu.

Kuhika kwaka Yesu

6 Ndienu, jwambwagila, “Malobi haga ga sakaka na gu kuhobaleka. Bambu Sapanga jojwaapeke alota baki Loho waki, junntuma ntumi waki jukunani jwaalangia atumisi baki gagiipitila kipindi kijipi sesiika.”

7 “Jowana! Hiika nyata. Jupengaliwi jo jagajetake malobi gu ulota gagabi mu kitabu senzeno.”

8 Nepani Yohana, nenagajowini nukugabona haga goha. Panajomula kujogwana nukubona, napega magoti palongi juku ntumi jukunani kwaka Sapanga hoju jojwanangi majambu haga, ndi napala kunngungamali.

9 Lakini jombi jwambwagila, “Kotuka! Nepani nunntumi pe ngati wehapa na alongu baku alota baka Sapanga na boti ba bagajetake malobi gagabi mukitabu senze. Nndumbalia Sapanga!”

10 Kabee jwambwagila, “Wiia malobi guulota gagabi mu kitabu senze, ndaba kipindi sukupiti majambu ge haga kihegali.

11 Kwa sajenu jojuhenga majambu ga liyaa juhendalya kuhenga, na jojuhenga ganga kujetakewa na Sapanga juhendalia kuhenga. Jojuhenga majambu gaamboni juhendelya kuhenga gaamboni, na jojubii jwaasapi juendalya kuba jwaasapi.”

12 Yesu jupwaga “Jowana! Nhika nyatanyata pamu na seketule je nampekia kila jumu kulengana na mahengu gaki hegabii.

13 Nepani ndi Alufa na Omega, juutumbu na jwa mwisu, jojwatumbulia hindu yoka na mwisu wa hindu yoka.”

14 Apengaliwi baasapa ingobu yabu, awesa kujetakewa palongi jaka Sapanga kula litunda lu nkongu wa womi na ajingala ku musi kupete milyangu jaki.

15 Lakini kunza je hoku ibii yimbwa na ahabi na agoni
baakoma na baagungamali imong'umong'u na boti baapala
kulonge isoli.
16 “Nepani Yesu nuntumiki ntumi wangu jukunani
junndangia majambu haga mu makundi ga bandu
babunhobale Kilisitu. Nepani namundu ju lukolu lwaka
Daudi. Nepani na ndondu jejinang'ana pu lukela!”
17 Loho jaka Sapanga na Kamwali wa ndoa apwagaa, kila
mundu jojujowana haga, “Hika!”
Jojubi na nywita juhika.
Jojupala, na ju jukuha masi ga womi bila malepu.

Mwisu

18 Nepani na Yohana naapwagi boti baajowana malobi gu
ulota gagabii mu kitabu senze: Mundu jokapi najujonzuki
sokapi mu majambu gangani, Sapanga jwanzonzukia
majambu giliya gagaandikwi mu kitabu senze.
19 Na mundu jokapi na jupongwisi sokapi mu malobi
guulota gagabi mu kitabu senze, Sapanga jwaanyaga pandu
paki mulipungu lu nkongu gwa womi gola, na pandu paki
mu musi gwaasapi gola, yeyuye ndi yealandi mu kitabu
senze.
20 Yesu jo jupwaga malobi haga ga sakaka jupwaga.
Sakaka nhika nyata.
Ena, kubia haelahela. Nhika nyata, Bambu Yesu.
21 Nunndobe mwaboha waamboni waka Bambu Yesu.
Ena.